ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ
1
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
1er FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11428 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.428

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Գ.

Ի՞նչ բաղադրութիւն պիտի ունենայ նոր կազմուելիք Ընկերվարական կուսակցութիւնը:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ մէկ ծրագրի շուրջ համախմբել զանազան շրջանակներէ եկած տարրերը՝ կեանքի կոչելու համար ուժեղ կազմակերպութիւն մը, հիմնուած ընկերվարական գաղափարախօսութեան վրայ:

Մինչ Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը շուրջ եօթը տասնեակ տարիներու անցեալ մը ունի, իր կազմակերպական մեքենայով, կարգապահութեամբ եւ աւանդութիւններով, Զախերու Դաշնակցութեան միւս հոսանքները բաղդատարար նոր են եւ չեն ներկայացներ նոյն առաւելութիւնները:

1965ին Զախերու Դաշնակցութիւնը ըստեղծուած էր ո՛չ թէ գաղափարական դեռնի վրայ, այլ գերազանցապէս քաղաքական նկատումներով: Փաստն այն է, որ երեք տարուան մէջ կարելի չեղաւ վերջնական համաձայնութիւն գոյացնել յստակ ծրագրի մը շուրջ:

Զօր. տը Կոլի եւ իր կողմնակիցներու յաջողութիւններն էին, որ մղեցին ընդդիմադիր տարրերը կազմելու Զախերու Դաշնակցութիւնը:

Իրենց նպատակն էր միացեալ ճակատով ընտրական պայքար մղել եւ առաւելագոյն չափով աթոռ շահիլ՝ օրինական միջոցներով իշխանութեան տիրանալու համար:

Զախերը հակառակ էին Զօրավարին քաղաքականութեան, զոր որոշ չափով մենատիրական կը նկատէին: Իրենց աւագ ծրագիրն էր ամէն բանէ առաջ գրաւել Էլիզէի աթոռը:

Կասթոն Տէֆէրի հրաժարումէն վերջ հրապարակ եկաւ Ֆրանսուա Միթրան, իբրեւ ձախերու թեկնածու Հանրապետութեան նախագահի աթոռին:

Պէտք է խոստովանիլ, որ ձախերը 1965 Դեկտեմբերի ընտրութեան համար բուռն ջանքեր տարին եւ յաջողեցան տասը միլիոն քուէ ապահովել իրենց թեկնածուին, համետականի ձգելով զօրավարը:

Սակայն իրենց յաջողութիւնները վաղորդայն չունեցան: Խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ Զօրավարին կուսակիցները առաւել կամ նուազ համեմատութեամբ շահեցան միշտ եւ իշխանութիւնը իրենց ձեռքը պահեցին:

1968 Մայիս–Յունիսի դէպքերը վճռական դեր կատարեցին խորհրդարանական վերջին ընտրութեանց վրայ: Զախերու ասողը մարեցաւ: Երեք տարուան փորձերն ու ճիգերը ձախողութեան, չըսելու համար սնանկութեան յանդեցան: Լուծուեցաւ «Ընկերվարական եւ Ժողովրդավարական Զախերու Դաշնակցութիւն»ը:

Ֆրանսական հեռատեսիլի ամսոյս 27ի իրիկուան յայտադրին նիւթերէն մէկն էր «Զախերը եւ նոր Ընկերվարական կուսակցութիւնը»:

Հեռատեսիլին առջեւ կարդով, բայց իրարմէ անջատ, իրենց ուղղուած հարցումներուն պատասխանեցին Կի Մոլէ, Կասթոն Տէֆէր, Միշէլ Ռոքար եւ Ֆրանսուա Միթրան:

Կի Մոլէ, որ վերջերս դիրք մը հրատարակած է ընկերվարութեան մասին, խօսեցաւ աւելի շատ ընկերվարութեան գաղափարականին շուրջ, — քաղաքական, ընկերային ու տնտեսական ժողովրդավարութիւն: Ազատութիւն խօսքի, հաւաքոյթի, աշխատանքի եւ... գործադուլի: Արտադրութեան միջոցներու ազգայնացում: Յեղափոխութիւն՝ բայց ո՛չ ապըստամբութիւն: Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ ընկերվարականները յեղափոխական չեն, որովհետեւ նոյն խնդիրները չունին եւ աշխարհագրական պայմաններն ալ տարբեր են:

Կասթոն Տէֆէր ծանրացաւ տնտեսական ժողովրդավարութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան վրայ: Վիճակագրական թուանշաններով հաստատեց, որ աշխատաւորները բաւարար չափով չեն վարձատրուած, տարիքոտները թշուառութեան մէջ են, տասը տարուան մէջ գործազուրկներու թիւը 150·000էն 400·000ի բարձրացած է: Պետութիւնը պէտք է արդիւնաբեր ձեռնարկներու համար դրամ տրամադրէ՝ որպէսզի փարատէ տնտեսական տագնապը:

Միացեալ Ընկերվարական կուսակցութեան (ՓԷ. Էս. Իւ.) երիտասարդ ընդհ. քարտուղարը Միշէլ Ռոքար չկրցաւ յըստակ կերպով բացատրել թէ ինչո՛ւ Մէնտէս–Ֆրանս հեռացած է իրենց շարքերէն: Շեշտեց, որ կազմակերպութեան կառուցուածքը պէտք է երիտասարդացնել: Իրենց յաջորդ համագումարը պիտի որոշէ թէ պէ՞տք է միանան նորակազմ կուսակցութեան թէ ոչ: Եթէ օր մը իրենց կազմակերպութիւնը լուծուի, կը կարծէ թէ շարքայիններու մեծ մասը համայնավարներուն պիտի միանայ:

Մեր հարցումին պատասխանելով, ՓԷ. Էս. Իւ.ի նախկին ազգային քարտուղար Էտուար Տըփրէօ յայտարարեց թէ բոլորովին սխալ էր Ռոքարի տեսակէտը:

Վերջին հարցաքննուողն էր Ֆրանսուա Միթրան, որ յայտնեց թէ նոր կուսակցութիւնը մեծ յոյս մըն է: Պէտք չէ յուսախաբ ընել նոր սերունդը: Անմիջական անհրաժեշտութիւն է կազմել նոր Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որմէ շատ բան կ՝ակնկալեն միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ: Պէտք է արդիլել Ֆաշիզմը. լուծել Հանրապետութեան պաշտպան կոմիտէները, ուժեղացնել պայքարը վարչաձեւին դէմ, ստեղծել ամուր եւ ուժեղ կազմակերպութիւն մը, մարդը ազատագրել տնտեսական ուժերու ազդեցութենէն, թոյլ չտալ մարդու շահագործումը մարդու միջոցաւ: Գիտութիւնը իր նուաճումներով թոյլ կուտայ փոխել ներկայ ընկերութիւնը: Ընկերվարութիւնն ու ազատութիւնը անբաժան են իրարմէ: Հակառակ է համայնավարներուն, որոնք իբրեւ թէ կը ծրագրեն մարդը ազատագրել, սակայն իրենց առաջին գործը կ՝ըլլայ քանդել ամէն ազատութիւն:

Պատասխանելով վերջին հարցումի մը, Միթրան յայտարարեց թէ ինքզինքը «ընկերվարական» կը զգայ:

Այժմ, որ նախապատրաստական աշխատանքներով հողը պատրաստուած է, սպասե՛նք տեսնելու համար թէ ի՛նչ ձեւ պիտի ստանայ ծրագրուած նոր կազմակերպութիւնը եւ ի՞նչ ճակատագիր վերապահուած է Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

ՁՈՐՍԵՐՈՒ ՓՈՐՁԵՐԸ

Պաղտատ եւ Թել–Ավիվ զիրար հակասող լուրեր կը հաղորդէին առջի օր եւ կարելի ալ չէ եղած ճշդել թէ որո՞ւ ըսածը ճիշդ է: Արդարեւ Պաղտատի ձայնասփիւռը կը յայտարարէր.— «Իսրայելեան որսկան օդանաւեր ժամը 11,30ին ռմբակոծած են հիւսիսային Յորդանանի իրաքեան դիրքերը»: Պաղտատ կ՝ըսէ նաեւ թէ իրաքեան հակօդային պաշտպանութիւնը արդէն մէկ օդանաւ վար առած է: Ըստ իրաքեան զեկոյցին, Իրաքցիք ոչ մէկ կորուստ ունեցած են:

Թել–Ավիվ բոլորովին տարբեր բան կ՝ըսէ սակայն, ամէնէն առաջ յայտարարելով թէ Պաղտատի ըսածը բոլորովին սուտ է: «Իսրայելեան բանակի մէկ բանբերը կ՝ըսէ Թել–Ավիվ, բոլորովին հերքեց իրաքեան լուրերը ըստ որոնց, իսրայելեան օդուժի հետազօտիչներ հիւսիսային Յորդանանի իրաքեան դիրքերուն վրայ յարձակած են եւ թէ իսրայելեան օդանաւ մը վնասուած է: Մէկ բառ ճիշդ չկայ այս լուրերուն մէջ»:

Կը մնայ Ամմանի յայտարարութիւնը: Բանակին մէկ բանբերը յայտարարած է որ «իսրայելեան երկու հետազօտիչ օդանաւեր զինադուլի սահմանագիծը անցած են եւ թռիչք կատարած են յորդանանեան հողամասին վրայ, Իրպիտի դաւառին հիւսիսը: Հակօդանաւային պաշտպանութիւնը ստիպած է որ ետ երթան»:

Ինչպէս կը տեսնուի, երեք աղբիւրներն ալ տարբեր բան կ՝ըսեն բայց կը թուի թէ յորդանանեան աղբիւրներն են ամէնէն մօտը ճշմարտութեան: Իսկ եթէ Պաղտատի լուրը ճիշդ ըլլար, անկասկած արդիւնքը շատ աւելի ծանր կ՝ըլլար: Յարդ իսրայելեան փոխ–վրէժի արարքները զբօսաշրջիկի պտոյտի բնոյթ չեն ունեցած: Մնաց որ նախորդ օրն իսկ, զօր. Մոշէ Տայեան յայտարարած էր պաշտօնապէս որ Իսրայէլ փոխ–վրէժի պիտի չդիմէ, ի մտի ունենալով ամէնէն առաջ արաբ երկիրներու Հրեաներու կեանքի ապահովութիւնը:

Պաղտատի մէջ, կ՝ըսուի թէ ջղագրգիռ վիճակ մը կայ: Զայնասփիւռը յանկերգի նման կը կրկնէ. «ամէն անգամ որ Սիոնականները ուզեն մեր վրայ յարձակիլ, մենք աւելի ուժով պիտի յարձակինք»: Դէտերու տպաւորութիւնն այն է թէ Պաղտատի ղեկավարները ներքին դժուարութիւններ ունին եւ առջի օրուան ցուցադրութիւններն ալ (կախաղաններու) ոչ մէկ հարց լուծած են: Ասկէ զատ կառավարութիւնը դիմում մը ըրած է Պաղտատի բրիտանական դեսպանին, բողոքելու համար իսրայելեան օդանաւային յարձակման դէմ: Անգլիացին ըսած է թէ նկատի կ՝առնէ բայց ինք լուր չունի նման յարձակումէ մը: Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյի մէկ անդամն ալ, որ ներկայ եղած է Գահիրէի արաբական ժողովին, ըսած է թէ կարգ մը պատուիրակներ պաշտօնական բողոք ներկայացուցած են ժողովին նախագահին, Իրաքի դէպքերուն առթիւ, բայց հարցը չէ ծեծուած:

× Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ Եառինկ, որ պաշտօն ունէր միջնորդի դեր կատարելու Միջին Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ, տեսակցութիւններ սկըսած է չորս Մեծերու ներկայացուցիչներուն հետ:

Յիշենք որ ՄԱԿի մօտ իրաքեան պատուիրակութեան պետը իր հրաժարականը տուած է: Կ՝ըսուի թէ այս հրաժարականը կը յաջորդէ Պաղտատի մէջ իր մտերիմ բարեկամին ձերբակալութեան:

× Լիբանանի մէջ, նոր վարչապետը՝ Ռաշիտ Քարամէ յայտարարութիւն մը ըրած է Խորհրդարանին առջեւ, ուր կը ներկայանար վաւերացնելու համար իր դահլիճը: Քարամէ շեշտած է թէ յանձնառութիւնը կը ստանձնէ զինուորական պարտադիր ծառայութիւն հաստատելու, բանակը ամրապնդելու եւ զօրացնելու այն վայրերը, որ կը գտնուին Իսրայէլի սահմանին վրայ:

Խորհրդարանի նիստին բացումին, գործադուլ կար երկրին մէջ, ուր խանութները փակ էին, ի պատասխան քրիստոնեայ մեծամասնութիւն ունեցող երեք կուսակցութեանց հրաւէրին: Քարամէ հերքած է թէ տրամադիր է պատերազմական վիճակ հռչակելու երկրին մէջ: Գալով կեռիլլաներու փափուկ հարցին, Քարամէ ըսած է.— «Ոչ ոք կրնայ ժխտել Պաղեստինցիներու իրաւունքը, պայքարելու իրենց հայրենիքը վերստանալու համար: Իրենց պայքարը ամէն կողմ օժանդակութիւն եւ հասկացողութիւն կը գտնէ եւ կառավարութիւնը զօրավիգ կը կենայ իրենց դատին»:

× Պաղտատէն ոչ մէկ նոր լուր կայ նոր դատավարութեանց մասին: Կը կարծուի թէ սկսած ալ չեն: Ամէն պարագայի մէջ, իրաքցի զանազան ղեկավարներու յայտարարութիւնները կը փաստեն թէ Պաղտատի կախաղանները շատ համակիր չեն գտած, նոյնիսկ արաբական երկիրներու մէջ: Այսպէս Ալժէի իրաքեան դեսպանը կը յայտարարէր.— «Իսրայէլի դաշնակիցները որոնք այսօր այնքան կատղած են Իրաքի դէմ, որու միակ յանցանքը եղած է ներքին ապահովութեան օրէնքը գործադրել, այդքան իրար չանցան բողոքելու համար ամէնօրեայ ջարդերուն դէմ զորս կը գործեն Սիոնականները Պաղեստինեան հողին վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մամուլը կրկին սկսած է խիստ լեզու գործածել Չեխոսլովաքիոյ դէմ: Նոյն շունչով կ՝արտայայտուի նաեւ Փեշտայի մամուլը, որու համար «Պալաքի անձնասպանութիւնը աջակողմեաններու եւ հակայեղափոխականներու կատղած խաթէրին արդիւնքն էր...: Ու հունգարական թերթը կ՝ըսէ.— «Ի՛նչ պաղ հաշիւ պէտք է ընել կէս–մանկական խըղճով երիտասարդներ նման արարքներու առաջնորդելու համար»: Միւս կողմէ Կոսիգինի բացակայութիւնը կը շարունակէ հանելուկ մնալ եւ շատ մը հարցումներու առիթ տալ: Յանուն Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյի անդամ՝ Պիլլուի, ոչ մէկ պատճառ կայ որ ընկերվարական երկիրներ զինուորական միջամտութիւն կատարեն Չեխոսլովաքիա: Անցեալին ալ պատճառ չկար ընելու:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը հաստատուէր թէ Հինգշաբթի օր արդէն, սկսած են Վիէթնամի ժողովին գաղտնի խօսակցութիւնները: Եօթնուկէս ժամ տեւող նիստի մը ընթացքին ժամ մը գաղտնի խօսակցութիւն եղած է:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ մէկ–երրորդ կանխավճարի վճարումի վերջին պայմանաժամն է՝ Փետր. 17: Անոնք որ յատուկ թուղթ չըստանան այդ վճարումին համար (որոշ յապաղում կայ) պէտք է իրենք հաշուեն (անցեալ տարուան վճարած ամբողջ տուրքին 1/3ը) եւ վճարեն վերոյիշեալ թուականէն առաջ:

ՀԱՅՐ ՓԻՌ մեռած է առջի օր, 59 տարեկանին: Խաղաղութեան Նոպէլեան մըրցանակաւոր, մասնակցած է դիմադրական շարժումին եւ հիմնած՝ «Տեղահան մարդոց օգնութեան մարմինը»: Մեծ զարգացումի տէր, ունեցած է նաեւ մարդասիրական գնահատելի գործունէութիւն մը:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԴԵՍՊԱՆ

Սփիւռք կոչուող աշխարհատարած հայ գաղութները մեր պատմութեան վերջին յինամեակին մէջ բացին ցաւալի էջ մը: Ցաւալի՝ մեր ազգային ինքնութեան ըսպառնացող վտանգներուն եւ մեր ուժերու կոտորակումին տեսակէտէն: Այս մասին յաճախ է խօսուած եւ ցաւը ծանօթ է բոլորիս:

Սփիւռքը կեանքի կոչող բացառիկ այս երեւոյթը ազգային տեսակէտէն կրնայ ունենալ նաեւ մասնաւոր առաւելութիւններ, եթէ դիտնանք օգտուիլ անոնցմէ:

Ամէն բանէ առաջ մեծ առաւելութիւն է յարաբերութիւններու այն հսկայ ցանցը, զոր հայ մարդը կը ստեղծէ աշխարհի դրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն հետ: Հայը ներկայ է ամէն տեղ իր շունչով եւ իր ոգիով: Անսահման հնարաւորութիւն ըստեղծուած է մեզ համար՝ կենդանի խօսքով ու շփումով մեր արժէքները ծանօթացնելու օտարներուն: Պետութիւն մը միլիոններ ծախսելով պիտի չկարենար քարոզչական այսպիսի վիթխարի մեքենայ մը յառաջ բերել ի սփիւռս աշխարհի: Մեր դժբախտ ճակատագիրը, հակառակ մեր կամքին եւ անհաշիւ կորուստներու իբրեւ հետեւանք, լարեց տարօրինակ այս մեքենան երկրագունդիս երեսին: Ուր կ'ուզես գնա', մինչեւ Չինումաչին Հայու կը հանդիպիս:

Ամէն Հայ իր եղած վայրին մէջ եւ զինք շրջապատող ժողովուրդին առջեւ կրնայ հայ մշակոյթին կամ առնուազն Հայու հոգեմտաւոր արժէքներուն դեսպանը դառնալ:

Թող բառը մեծ չերեւի: Գիտենք, թէ ամէն Հայ ո'չ պէտք եղած պատրաստակամութիւնը ունի, ոչ ալ բնածին կարողութիւնը՝ մեր մշակոյթին գանձերը պատշաճ ձեւով ուրիշներուն ներկայացնելու համար: Նման առաքելութիւն մը քիչերուն տրուած է:

Պահանջուածը աւելի աշխատանք մըն է, որուն մէջ բաժին կրնան ունենալ մեր ազգակիցներէն շատ շատեր: Հայ համալսարանականը միթէ՞ ի վիճակի չէ իր օտար դասընկերներուն ճաշակը տալ հայ երգին ու գրականութեան, զանազան առիթներով: Կը բաւէ յաճախ տիսքի մը ունկնդրութիւնը եւ բանաստեղծութեան մը ընթերցումը, որպէսզի հայ հոգիին գեղեցկութիւնը ճառագայթէ մեր շրջապատին վրայ: Քիչ թէ շատ բանիմաց հայ աշխատաւորն անգամ օտար բարեկամներու շրջանակին մէջ կրնայ Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի հմայքին արձագանգները բերել:

Հայկական արժէքները ծանօթացնելու գործը անշուշտ որ ծրագրուած եւ կազմակերպուած ճիգերու կը կարօտի: Խընամուած թարգմանութիւններ, շքեղ հրատարակութիւններ, ցուցահանդէսներ, դասախօսութիւններ, եւայլն: Այս բոլորին համար նիւթական աղբիւրներ անհրաժեշտ են: Բայց մեր խօսքը նման ձեռնարկներու մասին չէ, այլ անհատական նախաձեռնութիւններու եւ առօրեայ յարաբերութիւններու:

Պատահած է շատ անգամ, որ խաւարը լուսաւորելու կոչուած կայծը արձակուի երկու անձերու հոգեկան շփումէն: Այդպէս չեղա՞ւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի պարագան: Հայ երգի կտոր մը եւ Նարեկէն քանի մը տող բաւեցին, որ երիտասարդ Ֆրանսացի արուեստագէտը սիրահարի հայ մշակոյթին եւ դառնայ անոր ամէնէն հաւատաւոր եւ անկեղծ քարոզիչներէն մէկը: Եւ յայտնագործող այս սէրը մենք շահեցանք Կ. Փոլատեանի եւ Շ. Նարդունիի անհատական ճիգերուն եւ յարաբերութիւններուն շնորհիւ:

Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա եւ Մերձարեւելեան երկիրներ որքա՞ն սրտեր կըրնանք գրաւել ու կապել մեր մշակոյթին ու դատին, եթէ այս ուղղութեամբ ամէն Հայ իր կարելին չխնայէ: Այսինքն փորձէ դառնալ մեր հոգեկան հարստութիւններուն եւ մեր իրաւունքներուն անպաշտօն դեսպանը: Նման կարելիութիւններու հսկայական դաշտ մըն է Սփիւռքը, որմէ օգտուիլ պէտք է դիտնան մեր տարագիր բազմութիւնները:

Օտարը տրամադիր է արտաքին երեւոյթներէն դատելու մեր ժողովուրդը: Դժբախտաբար արտաքին երեւոյթները կարգ մը պարագաներու եւ վայրերու մէջ շատ ալ նպաստաւոր չեն մեզի համար: Դուրսէն դիտելով՝ օտարը Հայուն մէջ կը տեսնէ ճարպիկ առեւտրականը միայն, գորգավաճառը, շահագործող Արեւելքցին եւ այս տուեալներով կը կազմէ իր գաղափարը ամբողջ ազգի մը մասին:

Ի՞նչպէս ընել, որ օտարները տեսնեն մեր միւս երեսն ալ, մեր հոգեկան խորութիւններէն ներս թաղուած ստեղծագործական այն սքանչելի յատկութիւնները, որոնք հայ մշակոյթի հրաշալիքներուն ծնունդ տուին: Ի՞նչպէս ընել, որ մեզ ճանչնան, բայց մեզ սխալ չճանչնան:

Այս ուղղութեամբ ամէն Հայ ընելիք մը ունի, բայց ամէնէն աւելի նման պարտականութիւն մը կ'ինյայ մեր զարգացած երիտասարդներու ուսերուն: Անպայման գրող ու մտաւորական ըլլալու պէտք չկայ՝ Հայութեան դատին ու արժէքին քարոզիչը դառնալու համար: Կը բաւէ որոշ տեղեկութիւններ ունենալ մեր մշակութային գանձերու մասին, անոնց վրայէն վարագոյրը վերցնելու համար հետաքրքիր նայուածքներու դէմ: Հազար անգամ աւելի արժէք ունի փաստական տուեալի մը յայտնագործումը, քան մեր տառապանքին ու թափած արցունքներուն ցուցադրութիւնը: Գութ շարժելով չենք կրնար համակրանք շահիլ: Ազգերու մըրցադաշտին վրայ իրագործած արժէքներդ միայն հաշուի կ'առնուին: Ի՞նչ տուած ես մարդկութեան՝ իբրեւ արուեստ ու գիտութիւն, ի՞նչ կրնաս տալ տակաւին կենսանորոգ տաղանդիդ ուժով՝ ա'յդ միայն յարգանք կը պարտադրէ օտարներուն: Մենք սուտի եւ կեղծիքի դիմելու պէտք չունինք: Եթէ կարենանք իմաստուն ձեւով աշխարհին ծանօթացնել հայ մշակոյթին ինքնայատուկ իրագործումները, արդէն իսկ մեծ նպաստ մը բերած կ'ըլլանք մեր դատի յաջողութեան:

Ահա թէ ինչո'ւ ամէն Հայ, գաղթաշխարհի տարածքին, նուիրական պարտականութիւնը ունի հայ մշակոյթի դեսպան դառնալու:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ապրիլի 27ին ճանապարհուեցի Երեւան: Բաժանուելիս ասաց.

— Ասում ես յոբելեանը նշանակուած է 10ին: Լաւ, շատ լաւ: Ուրեմն Յունիսի ութին կամ իննին կը հանդիպենք Երեւանում: Զեկուցումդ պատրա՞ստ է, թէ նոր ես գրելու: Մի յետաձգիր, խնդրում եմ, մի թողնիր վերջին օրուան: Քո այդ սովորութիւնը բոլորովին չսիրեցի:

— Վարպետ, ես կը դամ քո ետեւից, այստեղից միասին կը գնանք, բժշկուհուն հետս կը բերեմ:

— Բժշկուհո՞ւն. ինչո՞ւ համար: Ես այն վիճակում չեմ, որ բժշկուհու կարիք լինի: Իսկ ինքդ արի, այն ժամանակ ոչ թէ ինքնաթիռով, այլ մեքենայով կը ճանապարհուենք: Օ, սիրում եմ մեքենայով ճամբորդել: Կը դիտենք մեր շրջակայ բնութիւնը. եւ դիտե՞ս, քանի բնութիւն կը փոխուի մինչեւ տեղ հասնենք:

×

... Յունիսի 5ին Արփենիկ Խաչանեանին թելադրում էի Փափազեանի յոբելենական երեկոյին կարդացուելիք զեկուցումը, երբ զանգահարեցին ինստիտուտից ու ասացին, թէ Մարիան հեռախօսով յայտնել է հօր մահը: Թէեւ լաւատեղեակ էի Փափազեանի վիճակից, բայց մահուան լուրը մուրճի հարուածի նման իջաւ գլխիս:

Հէնց նոյն օրը, երեկոյեան Մշակոյթի նախարարութեան յանձնարարութեամբ Մոսկուա թռաւ մի պատուիրակութիւն՝ Գուրգէն Բորեան, Մխիթար Դաւթեան, Ալբերտ Ասլամազեան, Գէորգ Աբաջեան եւ ես: Մոսկուայից գնացքով մեկնեցինք Լենինգրադ եւ ապա մեքենաներով Փափազեանի ամառանոցը՝ Օլգինօ:

Դռների մօտ հանդիպեցինք Մարիային, նրա դստերը՝ Ժաննային, սպասուհուն՝ Վալեային, որ այդ տանն է տասներկու տարեկան հասակից: Ուրիշ մարդիկ էլ կային: Մտանք այն սենեակը, որտեղ մի ամիս առաջ, սեղանի մօտ նստած զրուցել ենք, կատակել, ծրագրեր կազմել... Սեղանը չկայ: Սեղանի փոխարէն՝ դագաղ: Դա Փափազեանը չէր, ուրիշ մարդ էր, բոլորովին այլ մարդ: Փափազեանը նա էր, որ մեր մտքի ու յիշողութեան մէջ մնացել է որպէս յաւերժ կենդանի մի գեղեցկութիւն: Այդ Փափազեանը պատին փակցուած մեծ լուսանկարից ժպտադէմ նայում էր դագաղի մէջ պառկածին: Նըկարի մէջ աչքերից, շրթունքներից կեանք է ցայտում: Մէկը կեանքն է, միւսը՝ մահը: Մահն ու կեանքն իրար կողքի էին, ինչպէս կեանքում է դա՝ համարեա ամէն ժամ, ամէն վայրկեան:

Յետգրութիւն.— Ես այստեղ պէտք է վերջակէտ դնէի, եթէ Ժաննայի պատմածներից մի երկուսը անհրաժեշտ չհամարէի թղթին յանձնել:

— Ձեր գնալուց յետոյ հայրիկի (նա պապին հայրիկ էր կոչում) վիճակը ծանրացաւ: Օր օրի վատանում էր: Թմրութիւն էր իջնում վրան եւ անվերջ քնելու պահանջ էր զգում, բայց անկողին չէր մտնում: Վատ էր զգում, բայց բժիշկներից, ինչպէս միշտ, թաքցնում էր: Նա կարծում էր, որ եթէ ասի լաւ եմ, իսկապէս լաւ կը լինի: Չէր խօսում մահից ոչ այդ ժամանակ, ոչ էլ դրանից առաջ: Երկու ամսից աւելի այստեղ էր, ու երբեք մահուան չանդրադարձաւ: Երբեք չասաց, թէ վատ է, երբեք չգանգատուեց վիճակի ծանրութիւնից, չասաց, թէ ցաւ է զգում: Երբ, վերջապէս, հասկացաւ վիճակի լրջութիւնը, այլեւս չպառկեց, դիշերն անց էր կացնում նստած: Անկողինը նրան վախ էր ներշնչում: Մտածում էր՝ եթէ պառկի, կ'ենթարկուի մահուան, իսկ այսպէս թւում էր նրան, թէ ինքն է տնօրինում իր կեանքի ընթացքը:

Մի օր այսպիսի բան պատահեց:

Բազկաթոռին նստած, լուռ ու մունջ, նայում էր լուսամուտից դուրս, այգուն, հասակ գցած սոճիներին, որ ինքն էր տնկել մի ժամանակ, երբ ես նոր էի աշխարհ եկել: Յանկարծ թափով ոտքի ելաւ, նայեց շուրջը ինչ-որ բան որոնողի հայեացքով եւ իրեն նետեց սենեակից պատշգամբ, այնտեղից էլ այգի ու վազեց դէպի տատիկիս հողաթումբը: Շտապեցինք ետեւից: Դիմադրում էր, չէր համաձայնում տուն վերադառնալ:

— Որտե՞ղ է իմ տունը: Ես տուն ունէի, բնակարան, ամառանոց, որտե՞ղ է, ասացէք խնդրեմ, որտե՞ղ է: Ես իմ տունն եմ ուզում, իմ տունը: Ես իմ անկիւնն եմ որոնում այս աշխարհում:

Ահագին ուժ էր պէտք գործ դնել՝ նըրան տուն բերելու եւ խաղաղացնելու համար:

Մի ուրիշ օր, դանդաղ քայլերով, մըտամոլոր հայեացքով եկաւ խոհանոց, որ-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Փաշա էֆէնտի, ամէն բան լմնցաւ շատ յաջող կերպով. եթէ մինչեւ հիմա չեկայ կամ լուր չղրկեցի, պատճառը այն է որ կ'ենթադրէի թէ արդէն դուք պալատը ամէն բան իմացած էիք:

— Ի՞նչպէս կ'ուզես որ պալատին մէջ նստած տեղս իմանամ Բերայի մէջ անցած դարձածը:

— Բայց թիկնապահ Մէհմէտ փաշան պիտի դար լուր տալու ձեր Վսեմութեան, ինքը ինծի ըսաւ որ հարկ չկար իմ գալուս, քանի որ ինք արդէն պալատ պիտի երթար ուր ձեր Վսեմութիւնը կը գտնուէր...:

— Թիկնապահ Մէհմէտ փաշան ի՞նչ բան ունի այս գործին մէջ, հարցուց նախարարը զարմացկոտ դէմքով մը:

Այս հարցումը շփոթութեան մատնեց խեղճ ոստիկանապետը:

— Բայց, փաշա էֆէնտի, ըսաւ, ամբողջ գործողութիւնները Նորին Վսեմութեան հսկողութեամբ եւ հրամանով կատարուեցան... ինքն ալ Վեհափառ Սուլթանին կողմէ եկած էր Ասմալը Մէճիտ փողոցը... կը կարծէի որ դուք տեղեակ էք այս ամէնուն:

Թիկնապահին ու Սուլթանին անունները լսելով Շէֆիք փաշա վարանում մը ունեցաւ: Արդեօք Սուլթանը իրմէ ծածուկ կարգադրութի՞ւն մը ըրած էր. այդպիսի բան մը անհաւանական չէր Ապտիւլ Համիտի համար: Բայց այն ատեն ի՞նչպէս կ'ըլլար որ ձերբակալմանց մասին իրմէ տեղեկութիւն կը սպասէր:

— Քանի՞ հոգի դտաք տան մէջ, հարցուց ջանալով յայտնի չընել իր մտահոգութիւնները:

— Ֆաթման, Սելանիկէն եկող ճամբորդը եւ ուրիշ երիտասարդ մը Արիֆ անուն:

— Ո՞ւր են այդ անձերը հիմա:

— Բայց թիկնապահ Մէհմէտ փաշայի ապարանքը, Նշան Թաշ...

— Ի՞նչ գործ ունին հոն, գոչեց նախարարը հետզհետէ բորբոքելով այդ տեղեկութիւններէն, որոնցմէ բան մը չէր հասկնար:

— Վեհափառ Սուլթանը հրամայած է որ ձերբակալուած անձերը հոն փոխադրուին, կմկմաց խեղճ Հիւսնի պէյ որ ինքն ալ իր կարգին կը սկսէր խռովիլ:

— Վստա՞ս ես որ այդ երեք անձերը այս վայրկեանիս Մէհմէտ փաշայի ապարանքը կը գտնուին:

— Անշուշտ վստահ եմ, պատասխանեց ոստիկանապետը, Նորին Վսեմութիւնը եւ ես զանոնք կառքերով հոն փոխադրեցինք, հազիւ երկու ժամ առաջ եւ երկու ոստիկան ալ փաշային հրամանով, հոն թողուցի որպէսզի հսկողութիւն կատարեն:

Ոստիկանութեան նախարարը ջղայնոտ շարժումով մը ոտքի ելաւ, քանի մը շըրջան ըրաւ սենեակին մէջ, յետոյ եկաւ կեցաւ իր ստորադասեալին դէմը:

— Այդ մարդիկը ի՞նչ իրաւունքով ուրիշի մը կը յանձնես, առանց նախապէս ինձմէ հրաման առնելու, պոռաց:

— Բայց թիկնապահ փաշան ձեր քովէն կուգար, մրմնջեց Հիւսնի պէյ:

— Ես Մէհմէտ փաշան չտեսայ պալատ:

— Վեհափառ Սուլթանին հրամանները կը բերէր:

— Ես Վեհափառ Սուլթանին այդ հրամաններէն տեղեկութիւն չունիմ...

— Բայց, փաշա էֆէնտի, ի՞նչպէս կըրնայի դիմադրել կայսերական թիկնապահի մը հրամաններուն, երբ այդ հրամանները Վեհափառ Սուլթանին անունով կը տրուէին:

Շէֆիք փաշա չկրցաւ պատասխան մը դտնել այս խօսքերուն:

Ոստիկանապետը որ այնքան փայլուն յոյսերով եկած էր Պէշիքթաշ, այժմ տեսնելով իր մեծաւորին այս գրգռուած վիճակը, շուարեր մնացեր էր եւ չէր կարող բացատրութիւն մը տալ:

— Արդեօք, կը խորհէր նախարարը դժգո՞հ մնացած է որ Մէհմէտ փաշա ձերբակալման գործին մէջ կարեւոր դեր մը կատարած էր եւ այդ գործին փառքը կերպով մը իւրացուցած: Բայց քանի որ ամէն բան Սուլթանին կամքովը կատարուած էր, ի՞նչպէս կարելի էր առարկութիւն ընել:

— Ես հիմա պալատ կը վերադառնամ, ամէն բան մեր Վեհափառ Սուլթանին իմաց տալու համար, դուն հոս սպասէ, որպէսզի եթէ քեզի պէտք ունենամ, անմիջապէս կարենաս գալ, ըսաւ եւ ի վերջոյ Շէֆիք փաշա իսկոյն մեկնեցաւ պահականոցէն, բուռն յուզումի մը մէջ թողելով ոստիկանապետը:

Հոն երկար ատեն սպասեց, որպէսզի զինքը փնտռեն նախարարին կողմէ, սակայն ոչ ոք երեւցաւ:

Կէս դիշերը անցած էր եւ Հիւսնի պէյ, քոմիսէրին սենեակը, վառարանին քով կը մրափէր, երբ եկան զինքը արթնցնելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(45 – Շար.)

ՓՈՍՏԱՐԸ

Գ. ՄԱՍՆ

ՄԱՀՎԱՆ

— * —

ԲՐԻՈՒՆ ՎԱՎԵՐԻՆ

Ես ամեն անգամ, որ Մոլորակ եմ այցելում, միշտ ինձ հետ տանում եմ մի ծանր ուղեբեռ, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ։ Ես ինձ հետ տանում եմ մի ծանր սիրտ, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ։ Ես ինձ հետ տանում եմ մի ծանր հոգի, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ։

Ես ամեն անգամ, որ Մոլորակ եմ այցելում, ամեն անգամ, որ ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, ես ինձ ասում եմ, որ ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ։

Ես ինձ ասում եմ, որ ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ, որովհետև ես ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ, որովհետև ես ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ, որովհետև ես ինձ հետ տանում եմ այդ ծանր ուղեբեռը, որ ինձ տրվել է Երկրի վրա ապրելու ժամանակ։

Այրի Տիկին Արաքսի Տալաքիւլիէեան եւ զաւակները՝ Անթուան եւ Տանիէլ Տալաքիւլիէեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տալաքիւլիէեան, զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Քոչունեան, Այրի Տիկին Մուրատեան, զաւակներն ու թոռները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին,

ԲԱՐՍԵՂ ՏԱԼԱՔԻՒԼԻԷԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 30ին, 70 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Փետր. 4) առաւօտ ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1 Փետրուար, Շաբաթ, Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուրացն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Վահէ Կիւմիւշկէրտան-Եան (Լա Կարէն-Քոլոմպ) կը նուիրեն 50 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին գնումին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Մ. Սարաֆեանի, իրենց սիրելի քուրմնին տխուր մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Պերճուհի Մազլումեան կը նուիրէ 50 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին գնումին, իր ամուսնոյն մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ:

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS

Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ներկայացուցիչ ընկերները Շաբաթ (1 Փետր.) Փարիզի Մշա-կոյթի Տան մէջ:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՐԲ. ՀԱՅՐԵՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

×

ՍԵՒԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Վարչութեան ընտրութիւն, հաշուետուութիւն: Պ. Ն. Սայիրեանի բնակարանը 141 Պուլվ. Ռոտէն (Իսի), Օթոպիւս 190, իջնել Շըմէն տը Վիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի չորքջան, Յիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն կրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

TRANSIT

Agence en Douane

— Transports —

Maison DERDERIAN

Commissionnaire en Douane Agréé
N° 793 du J. O. du 4 Janvier 1956

32, Rue de la République
Tél. : 20-74-98

MARSEILLE (1e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեֆթիֆ թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ չինուած նաղան աշխատութիւնները), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող: Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.
(ժամ Հայրապետեան)
Tél. : TRI. 05-06

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խաւասար խումբին կողմէ

Շաբաթ Փետրուար 1, ժամը 18էն սկսեալ, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris (9e)
Métro Cadet

AMBIANCE *BUFFET* *BAR*

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱԶԱՐԱՀԱՆԳԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՐՋԱԳ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւրթկէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարթիւնկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՓՐԱՆՍԱՑԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼՃԻԱ, ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՓ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻԻՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS **TOUTES LES SPÉCIALITÉS**

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրչի », « պիպէր », տերեւ, թահին հելվա, « վանիլ », չոքոլա, «նուագէթ», « լոզում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41-45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (Քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « դաչքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, քարամա, լամիս, Քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած:

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք: Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ:

ՊԱՀԱՏԱՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ **ՄԱՍՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ** որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն ճրթաճաշակներուն:
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթաճսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպէրները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի:

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՂԱՒՈՐԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Սալ Ատիար, 4 Սխուար Բար 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էֆոլ Միլիթէր):

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խրտըշեան - Լաշասայեի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, Մասիս Տէյիրմէնճեանի *վկայուած Լիոնի Քոնսերվատուա - ռէն 1968ին, դասական կարմիր միաձայնութեամբ տրուած առաջին մրցանակով երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ « Ռուզան » թատերդութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգեր, նուագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի:*

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
2
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
2 FÉVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11429 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.429

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Քանի՛ երկարեցաւ արաբեւիսրայելեան վէճին կարգադրութիւնը, ա՛յնքան կընճռոտեցաւ հարցը, ամէն օր նոր բարդութիւններ ստեղծելով:

1967 Յունիսին վեց օր տեւած էր պատերազմը եւ զինադուլ կնքուած անմիջապէս:

Պատերազմը դադրած է պաշտօնապէս շուրջ քսան ամիսէ ի վեր, սակայն գրեթէ օր ընդ մէջ կրկնուող սահմանային փոխադարձ ընդհարումները Յորդանանի եւ Սուէզի շրջանները կը պահեն պատերազմական վիճակի մէջ:

Պաղեստինի ազատագրութիւնը առաւել քան երբեք դարձած է օրակարգի հրատապ հարց, որուն շուրջ ո՛չ մէկ տարակարծութիւն կը տիրէ արաբական երկիրներու մէջ: Բոլորն ալ համաձայն են, որ օր առաջ պէտք է կարգադրուի այս ցաւոտ խնդիրը, որուն մասին ՄԱԿը քանիցս բանաձեւեր է քուէարկած, առանց արդիւնքի մը հասնելու:

Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի ծանօթ բանաձեւին գլխաւոր կէտերէն մէկն ալ Պաղեստինցի արաբ դաղթականներու խնդրին արդար կարգադրութիւնն էր, իբրեւ պայման մնայուն խաղաղութեան վերահաստատման:

Արաբ դիմադրական ճակատի ֆէտայիները՝ մեծ մասամբ համախմբուած էլ Ֆաթհ (Յաղթանակ) կազմակերպութեան դրօշին տակ, հետզհետէ կը զօրացնեն իրենց շարքերը եւ նեղութիւն կը պատճառեն դրաւման բանակին:

Ֆէտայիներու եղեռնափորձերուն տասնապատիկով կը փոխադարձեն Իսրայելցիք: Այս կէտին մէջ քիչ մը կը չափազանցեն Մովսիսական ծանօթ օրէնքը, — ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման (աչքի դէմ աչք, ակռայի դէմ ակռայ):

Ինչպէս վերջերս հեռատեսիլի իր ասուլիսին մէջ դիտել կուտար Տ՛ասթիէ տը լա Վիժըրի, Հրեաները աչք հանողին կամ ակռայ կոտրողին գլուխը կը կտրեն...

Աթէնքի աննշան եղեռնափորձին փոխադարձեցին Պէյրութի անպաշտպան օդակայանին մէջ 14 օդանաւեր քանդելով:

Սակայն Իրաքի կախաղաններուն համար փոխ-վրէժի չդիմեցին, զգուշանալով վտանգելէ այդ երկրին մէջ ապրող երեք հազար Հրեաներու կեանքը:

Իբրեւ լրտես մահապատիժի ենթարկուած ինը Հրեաներուն տէր ու պաշտպան կանգնեցաւ Իսրայէլի Պետութիւնը: Ուրեմն Իսրայէլ դարձեր է «ամենայն Հրէից կառավարութիւն»:

Լիբանանի դէմ կատարուած յարձակման առթիւ համայն աշխարհի կողմէ այպանուած, ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդէն դատապարտուած եւ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պատժուած՝ Իսրայէլ առաւելագոյն չափով օգտագործեց Պաղտատի եւ Պասրայի կախաղանները՝ հանրային կարծիքի համակրութիւնը շահելու համար:

Յատկանշական էր երեւոյթը, որ պարզուեցաւ Լիբանանի եւ Իրաքի դէպքերուն առթիւ: Տեսնուեցաւ, որ Հրեաները ի՛նչ կատարելութեան են հասցուցած իրենց դրաւոր ու բանաւոր քարոզչական մեքենան, ի սփիւռս աշխարհի:

Արեւմտեան երկիրներու գրեթէ բոլոր թերթերը, ամէնէն առաջ Ֆրանսականները, մեծ աղմուկ բարձրացուցին, երբ զօր- տը Կոլ արդիլեց զէնք, օդանաւ եւ ռազմանիւթ ղրկել Իսրայէլի:

Հրեաները Ֆրանսական ուղղաթիռներով յարձակեր էին Պէյրութի օդակայանին վրայ: Իսկ վեցօրեայ պատերազմը շահած էին գլխաւորաբար շնորհիւ Ֆրանսական արդիական օդանաւերուն: Նախ քան պատերազմը՝ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը ազդարարած էր, որ յանցաւոր պիտի նկատուի նախայարձակը: Իսրայէլ մտիկ ըրած չէր: Ուրեմն զօրավարը կրկնակի իրաւունք ունէր պատժելու անսաստողը:

Ի նպաստ Հրեաներու թերթերու յարուցած աղմուկէն զատ հրապարակային հաւաքոյթներ ու ցոյցեր ալ անպակաս եղան Փարիզէն մինչեւ Լոնտոն ու Նիւ Եորք:

Վերջին մէկ ամսուան դէպքերը հաստատեցին քանի մը կարեւոր երեւոյթներ:

Ա) Իսրայէլ հասած է աստիճանի մը, որ ի լուր աշխարհի ինքզինքը կը հռչակէ իբրեւ «ամենայն Հրէից կառավարութիւն:

Այս ուղղութեամբ յատկանշական նախընթաց մը ստեղծած էր Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութիւնը, երբ միլիառներ վճարեց Իսրայէլի՝ իբրեւ հատուցում պատերազմի ընթացքին Հրեաներու կրած կորուստներուն՝ նացիներու կողմէ: Գերմանիա Հրեաներու բնական պաշտպանը, ներկայացուցիչն ու ժանռանգորդը կը նկատէր Իսրայէլի կառավարութիւնը եւ կը քաւէր Հիթլէրի մեղքը, խոստովանելով իր հայրենակիցներու գործած ոճիրը:

Իսկ ի՞նչ ըրին Թուրքերը՝ քաւելու համար իրենց հրէշային ոճիրը: Ո՛չ իսկ բարոյական հատուցում տուին մեզի: Չխոստովանեցան ցեղասպանութիւնը եւ չմեղադրեցին ջարդարարները: Ընդհակառակն իբրեւ «ազգային հերոս» Պոլիս փոխադրեցին ճիւաղ Թալէաթի դիակը եւ յուշադամբան կանգնեցին անոր ի պատիւ:

Բ) Իսրայէլ հրաշալի կերպով կազմակերպած է իր պրոպագանդի մեքենան, աշխարհի ամէն կողմը իր դատին համակիր թերթեր, կազմակերպութիւններ ու անձնաւորութիւններ ապահովելով:

Շնորհիւ մամուլի, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի միջոցաւ կատարուած անդադրում քարոզչութեանց, սիոնական դատը այսօր ծանօթ է ամբողջ աշխարհի:

Ո՛րքան պէտք ունինք նման աշխատանքներու, մեր դատի յաջողութեան համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՌԷՆՆԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, տը Կոլ կը հասնէր Պրըթաների մայրաքաղաքը՝ Ռէնն, որ առաջին հանդրուանն էր իր ճամբորդութեան: Սակայն ամէն ոք կը սպասէ Կիրակի օրուան, վասնզի այդ օրն է որ տը Կոլ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսէր, մինչ այդ, տը Կոլ կարճ ելոյթներ ունեցած է, որոնք աւելի փրոթոքոլի հետ կապ ունէին: Այդ ելոյթներէն մէկու ընթացքին է որ տը Կոլ յայտնած է թէ Ծերակոյտի հիմնական բարեփոխումին հանրաքուէի տրուելիք բանաձեւը արդէն իսկ պատրաստ է:

Կարգ մը միջադէպեր կը պատահէին Ռէնի քաղաքապետարանի հրապարակը երիտասարդ ըմբոստներու եւ կոլիստներու միջեւ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.-ՄԵՆՏՈՐ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

Յունուար 31ին, Մոնմորանսիի հանդրստեան տան մէջ իր մահկանացուն կընքած է հմուտ տնտեսագէտ, Հայկ. Օֆիսի նախկին տնօրէն՝ Փրոֆ. Մենտոր Բունիաթեան:

Ողբացեալը ծնած էր 1877ին, Նախիջեւանի նախկին Գողթան գաւառի Ցղնայ գիւղը: Նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք Նոխի մէջ, անցած է Թիֆլիս, որու Գիմնազիոնը աւարտած է 1895ին: Ապա Գերմանիոյ մէջ հետեւած է տնտեսական դիտութեանց: Երկու տարի աշխատած է Լոնտոնի բրիտանական գրադարանին մէջ եւ գրած՝ «Անգլիոյ տնտեսական ճգնաժամերուն պատմութիւնը»: 1908ին Միւնիխի համալսարանէն ստացած է տոքթորան իբրեւ աւարտաճառ ներկայացնելով «Անգլիոյ տնտեսական պատմութիւնը 1640–1840»: Այս թէզը լոյս տեսած է նախ գերմաներէն, ապա՝ ռուսերէն եւ 1922ին՝ Ֆրանսերէն: 1915ին Մ. Բունիաթեան Մոսկուայի համալսարանէն ստացած է տնտեսական դիտութիւններու մագիստրոսի աստիճան:

Տնտեսական շատ կարեւոր գործեր հրատարակած է, որոնց ի գնահատութիւն անդամ ընտրուած է զանազան ակադեմիաներու, ինչպէս Քաղաքական Գիտութեան (Ամերիկա), Քաղաքական Տնտեսութեան Ընկերութիւն (Ֆրանսա) եւայլն եւայլն:

Ազգային դետնի վրայ ալ, Փրոֆ. Բունիաթեան ունեցած է լայն գործունէութիւն: 1912էն 1916 եղած է Մոսկուայի Հայոց Եկեղեցւոյ Խորհուրդի նախագահ: 1914ին իր ծախքով դպրոց մը շինել տուած է իր ծննդավայրը՝ Ցղնա: 1916ին եղած է Թիֆլիզի առեւտրական դրամատան տնօրէն: Իբրեւ անդամ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան Ահարոնեանի ու Խատիսեանի հետ գացած է Պոլիս: 1919ին երբ Հայաստանի Հանրապետութեան «քոալիսիոն» կառավարութիւնը կը կազմուի Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւնը զայն կ՛առաջարկէ Ելմտական նախարարութեան համար, բայց Մ. Բունիաթեան կը նախընտրէ Հայաստանի կառավարութեան տնտեսական ներկայացուցչութիւնը Կովկասեան կառավարութեան մէջ իբրեւ տնտեսական կոմիտէի նախագահ: 1920ին Բունիաթեան Փարիզ կը զրկուի պաշտօն ունենալով Ելմտական նախարարութեան կողմէ դիմումներ ընել Արարատեան դաշտին ոռոգման դրամագլուխ գտնելու համար: Անդամ կ՛ընտրուի Հայ Ազգային Պատուիրակութեան եւ ապա՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան իբրեւ տնտեսական խորհրդատու: Եղած է տնօրէն Հայկ. Օֆիսին: Վերջին տարիներուն քաշուած էր Մոնմորանսիի հանդստեան տուն, ուր կնքեց իր մահկանացուն:

Դեռ կը խօսինք իր մասին:

ԱՀԱՐՈՆԻ

— ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ —

Հայ ժողովուրդը գիտէ՞ թէ մեծ բանաստեղծ մը թաղեցինք: Մեկնած էին Կռունկները Հայոց աշխարհէն: Այսօր կը մեկնի վերջին կռունկն ալ, Վարուժաններու սերունդէն: *Վերջին կաթիլը*

1–2–65 Շ. Ն.

ԽՄԲ.— Ասկէ ճիշդ չորս տարի առաջ, Ֆրանսական հիւանդանոցի մը անկիւնը բանաստեղծ մը կը մեռնէր: Ապրած հեռու ամբոխէն, հեռու ժողովուրդէն, կը մեռնէր նոյն ձեւով:

Բանաստեղծի մը մահը: Աւելի տխուր քան բոլոր մահերը: Հա՛յ բանաստեղծի մը մահը, աւելի ցնցող քան օտար քերթողներու մահերը: Եւ արեւմտահա՛յ բանաստեղծին մահը՝ նման տժգոյն վերջալոյսի մը, երբ օրը կը մարի ու կը մնայ նոր առաւօտներու կարօտը:

Ահարոնի յիշատակին խօսքը իրեն՝

×

Տաղանագիր

Հոս է թաղուած վարդն, որ երբեք
չի թոռմիր,
Ճառագայթին պէս այգուն.
Զի արիւնէս ծաղկեցաւ վա՛րդը կարմիր,
Կարօտներովն իր թաքուն:

Հոս է թաղուած սիրտն, որ երբեք
չի մեռնիր,
Լուսնակին պէս տանիքիս,
Զի հոս կաթեց Աստուծոյ սէրն անտարբեր
Եւ արցունքն հէք մայրիկիս:

Երբ որ կարդաս, անցո՛րդ մարդ, դուն
մի տըխրիր,
Տե՛ս, շուրթերս իմ կը ժըպտին.
Զի քարին տակ երկինք մը կայ լուսալիր,
Կոյս դայլայլովն արտոյտին:

×

Ո՛ւր ալ մեռնիմ, ո՛ւր ալ թաղուիմ,
Պիտի հընչէ երգը սըրտիս,
Ա՛յնքան անոյշ ու մըտերիմ,
Որ դուն անոր միշտ կարօտիս:

Ո՛ւր ալ մեռնիմ, ո՛ւր ալ թաղուիմ,
Պիտի ելլէ բոցը սիրոյս,
Ա՛յնքան կիզիչ ու մըտերիմ,
Որ դուն այրիս, ո՛վ անցորդ կոյս:

Ուր ալ մեռնիմ, ո՛ւր ալ թաղուիմ,
Պիտի, ծառե՛ր, դուք տատանիք,
Ա՛յնքան տըրտում ու մըտերիմ,
Որ ես յիշեմ իմ հայրենիք:

ԱՀԱՐՈՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՆԹԷՌԻ համալսարանը ծանր միջադէպերու բեմը եղած է Ուրբաթ գիշեր: Բախումներու հետեւանքով 15 հոգի վիրաւորուած է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Արտաքին նախարարութեան մամուլի սպասարկութիւնը յայտարարեց թէ Կոսիգին արձակուրդի մէջ է եւ առողջութեամբ շատ լաւ է:

ՖՐԱՆՍԱ — ԹՈՒՐՔԻԱ կոմիտէի հովանիին ներքեւ նոր զարկ կը տրուի Ֆրանքեւթրքական «սիրալիր» յարաբերութեանց:

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ 16 լրագրողներ պատժուած են:

«ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ՓՈՍԹ»ի համաձայն Մոսկուայի մահափորձին հեղինակը Իլին կը կոչուի եւ Կարմիր բանակի դասալիք սպայ մըն է: Կը ճշդուի թէ փորձած է անձնասպան ըլլալ, (վրան թոյն ունէր) բայց միշտ ողջ է եւ պիտի դատուի:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ֆրանսական նոր դեսպանն է Պերնար Տիւֆուռնիէ: Ծնած է 1911ին եւ երկար տարիներէ ի վեր է որ դիւանագիտական ասպարէզին մէջ է: Դեսպանի իր վերջին պաշտօնը կատարած է Հելզինքի:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ 83 նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են եւ 20 հոգի ալ պարտադիր բնակավայրի դատապարտուած են, մայրաքաղաքէն դուրս:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄԷՋ

(1870–1900)

Սեբաստիա իբրեւ հայաշատ կեդրոն, նշանաւոր էր իր կրթական ու կրօնական հաստատութիւններով, իր ընդարձակ եւ արգաւանդ դաշտերովն ու գիւղերով, ինչպէս և քաղաքական անցեալով: Իբրեւ մեկնակէտ կ'արժէ յիշել թէ Սեբաստացի Մխիթարն էր, որ Վենետիկի մէջ հիմնեց, կազմաւորեց կրօնական Միաբանութիւն մը, որ նոր դարագլուխ մը բացաւ հայ քաղաքակրթութեան մէջ եւ կրթական ու մատենագրական մեծամեծ ծառայութիւններովը նշանաւոր հանդիսացաւ: Վենետիկի կրթական յարկերէն ելլող ուսանողական սերունդն էր, որ Պոլսոյ մէջ ալ նշանը տուաւ թատերական շարժումին, որմէ, իբր հնոցէ մը արձակուած կայծերն են որ ԺԲ. դարու երկրորդ կիսուն դէպի դաւառները տարին ծաւալեցին վերածնող թատերասիրութիւնը եւ նոր եռանդ ու աւիւն ներշնչեցին հեռաւոր այդ միջավայրերու թմրած հոգիներու մէջ:

Սեբաստիոյ թատերասէրներու առաջին խումբը, 12 հոգիէ կազմուելով, հիմնադիրը կ'ըլլայ բեմին ու կը ներկայացնէ թատերական տեսարաններ: Այդ կազմակերպողները նոր ոգեւորութիւնով մը կը հրահրեն ամբողջ Սեբաստիան: Մինչեւ այս դարուն սկիզբը տակաւին կար ու կը մնար իրենց թատերական գործունէութեան հետքը: Մայր Վարժարանի ու Լսարանի շէնքերու մէջ կը կրկնուէին ազգային եւ կրօնական խաղեր, նպաստելով հայ ժողովուրդին ընդհանուր զարգացումին ու գիտակցութեան:

Պոլսեցի ուսուցիչ մը, Ղազարոս Ղազարոսեան, 1870ին Սեբաստիա կը հրաւիրուի եւ ան է որ հիմը կը դնէ Անձնուէր ընկերութեան, որուն շուրջը կը համախմբուին նոյն ժամանակի տեղւոյն բոլոր մտաւորականները:

«Անձնուէր»ը կ'ունենայ իր կիրակնօրեայ լսարան – վարժարանը, ուր ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէ կրթիչ, բարոյացուցիչ բանախօսութիւններ լսելու, կարդալ գրել սորվելու, անցեալ ու ժամանակակից պատմական իրողութիւններու տեղեկանալու, նման այն կիրակնօրեայ դասախօսութեանց, որոնք Քրիստոստուր Ղազարոսեանի նախաձեռնութեամբ տեղի կ'ունենային Ղալաթիոյ մէջ:

«Անձնուէր»ը հետզհետէ ուժեղ, խելացի եւ դաստիարակիչ դեր մը կը կատարէ եւ դաւառի ամէնէն զօրաւոր կազմակերպութիւններէն մէկը կ'ըլլայ:

Անոր դասախօսութիւններէն մեծապէս կ'օգտուի տեղացի հասարակութիւնը՝ ճոխացնելով իր պատմական ծանօթութեանց պաշարը: Ոչ միայն այսքան, այլ նաեւ կը հիմնուի կարեւոր մատենադարան մը, ուր կը հաւաքուին հայերէն ձեռագրեր, որոնցմով այնքան առատ էր Սեբաստիան: Ասոնցմով երեւան կուգայ որոշ ձգտումը «Անձնուէր»ին, որ կանոնաւորապէս կ'ընդունէր ժամանակին լոյս տեսնող բոլոր հայ թերթերը (Պոլիս թէ արտասահման) եւ որոնց հետ թղթակցութիւններ կը կատարուէին (մասնաւորապէս Մասիսին հետ): «Անձնուէր»ի անդամներէն անոնք որ գրական որոշ կարողութիւն ունէին (Վառեկ–Փիլոս, Ն. Սթամպոլեան, Մ. Մեծմօրուքեան, Ս. Պարոնեան) իրենք ալ կը ձեռնարկեն հրապարակագրութեան, տեղական թերթեր լոյս կ'ընծայեն՝ ձեռագիր կամ խմորատիպ (Բադ, Սեւ Հողեր, Մամուլին Ձագը, Կէտ) որոնց նիւթն էր՝ ընդհանրապէս՝ զաւեշտն ու քննադատութիւնը:

«Անձնուէր»ին իբր օժանդակ, կը կազմուին Լուսաբեր Ընկերութիւնը եւ Դերասանական խումբը: Լուսաբերին նպատակն էր ազգային վարժարաններու աղքատիկ ուսանողներուն գրենական պէտքերը հայթայթել, նպատակ՝ որուն գործադիրն եղաւ, մինչեւ 1914 թուականը՝ ժողովուրդէն վայելելով լայն համակրութիւն եւ ստանալով նպաստ, որուն մաս կը կազմէր թատերական ներկայացումներու հասոյթներէն առնուած որոշ դումար մը:

Աստիճանական մտաւոր զարգացումը եւ հայրենասիրական ոգիի արծարծումը՝ ի հարկէ ծնունդ պիտի տային թատերական կեանքին եւ բեմը պիտի ըլլար ժողովուրդի հայրենասիրութեան տեսակ մը խորանը:

Դերասանական խումբը կազմուած էր նոյն ժամանակի երիտասարդ ուժերէն:

Թատերասրահը.— Թարգմանչաց վարժարանի վարի յարկի սրահին մէջ կը յարդարուէր բեմը, նոյնպէս Ս. Սարգիս եկեղեցիի Ներսէսեան վարժարանին սրահը: Ներկայացումները կը տրուէին ձմրան երկար գիշերները, պատմական – եկեղեցական տօներուն: Բարեկենդանի շաբթուն՝ Վարդանանց պատերազմը, Մեծ Պահքի Միջինքին՝ Քառասուն Մանկունք: Երբեմն ալ Կիրակի ցերեկներ ձրի կը տրուէին, բայց եւ այնպէս, ժողովուրդը կամաւոր նուէրներով աւելի առատ կը վարձատրէր եւ կը քաջալերէր իրեն սիրելի բեմը եւ անոր աշխատաւորները:

Բեմը կը յարդարուէր խաղին պահանջած պատշաճութիւններով եւ պատմական դարերու տարազով, զէնուզարդով, տեսարաններով ու կահ–կամածով:

Ներկայացուած խաղերը նոյն ժամանակի հեղինակներու գործերէն էին. Պէշիկթաշլեանէն՝ Վահան եւ Վահէ, Թէրզեանէն՝ Սանդուխտ, Սրուանձտեանցէն՝ Շուշանն Շաւարշանայ, Դուրեանէն՝ Լէնկթիմուր եւ ուրիշ ողբերգութիւններ:

Տեղացի հեղինակներ ալ երեւան ելան եւ գրեցին տեղական բարքերու եւ դաւառական կեանքէ առնուած դէպքերու վրայ երգիծախառն ու զաւեշտական տեսարաններ: Այս բնիկ հեղինակներն էին նոյնիսկ թատերախումբի անդամներէն Սիմոն Աճէմեան, Նշան Թէրզեան, Սամուէլ Պարոնեան, աչազուրկ Թադէոս պատուելի Կէզիւրեան, Միհրան Զուգասըզեան եւ Գաբրիէլ Առաքելեան: Այս տեղական քոմէտի տը մէօոս կոչուած խաղերը քանի մը տեսակէտներով (գրական, բեմական, պատմական եւ ազգագրական) օգտակար պիտի ըլլային եւ անոնց ուսումնասիրութիւնը շահեկան պիտի ըլլար, բայց կը ցաւինք որ ոչ մէկը՝ տպուած կամ ձեռագիր, չէ հասած մեզի: Ապահովապէս ի սպառ բնաջինջ եղան անոնք իրենց հեղինակներուն հետ:

Այս ինքնավարժ եւ անպատրաստ արուեստասէրներուն դերակատարութենէն ի հարկէ մեծ արժանիք եւ բեմական նուրբ հասկացողութիւն սպասել կարելի չէր: Բայց իրենց բնական մղումին եւ անկեղծ նուիրումին մէջ, առանց արուեստագէտ վարպետներու օրինակէն թելադրուելու, առանց դերուսոյցի, լոկ ինքնակրթութեամբ անոնք կը յաջողէին տպաւորիչ ըլլալ, յուզել սրտերը եւ լաւ դերակատարներու պատրանքը տալ՝ արուեստին անտեղեակ, դատողութեան եւ դիտողութեան մէջ խակ հանդիսատեսներուն: Այնպէս որ ժողովուրդը յաճախ ամէն ներկայացումէ զգածուած բուռն տպաւորութեան մը տակ, օրերով, շաբաթներով խօսակցութեան նիւթ կ'ընէր խաղն ու դերակատարութիւնը եւ իր ըմբռնումին համաձայն դատաստաններ կ'ընէր, կը քննադատէր, բայց ընդհանրապէս կը գնահատէր զանոնք: Դերասաններն ալ կարելին կ'ընէին այդ տպաւորութիւնը յառաջ բերելու հանդիսականներուն վրայ, այն աստիճան որ ա'լ իրենց անձն ու անունը, իրենց ինքնութիւնը մոռցուելով իրենց ներկայացուցած դերին անունը կը ստանային: Այսպէս՝ Յ. Առաքելեան, որ «Մայր Հայաստան»ի դերը կատարած էր, վերջնապէս եւ մինչեւ իր մահը Հայաստան մակդիրն առած էր: Ս. Պարոնեան՝ Մեծն Ներսէս կոչուած է միշտ: Վ. Փիլիպոսեան՝ որ Ադամ Եւա խաղին մէջ յաճախ Սադայէլի դերն ստանձնած էր, Սադայէլ անունն առած էր, Մ. Զուգասըզեան՝ Արշակ թագաւորն էր:

Թուրք եւ օտարազգիներ, պաշտօնատար թէ սոսկական, յաճախ ներկայ կը գտնուէին:

Երգեցիկ խումբ մը իր օժանդակութիւնը կը բերէր այս ներկայացումներուն, անոնց փայլը աւելցնելով: Այդ խումբին վարիչն էր Յակոբ Մեսիայեան, որ վարժարանի երգեցիկ աշակերտները կը մարզէր պարագային յարմար երգերու եւ խմբերգներու մէջ, որոնց կ'ընկերանային տեղացի նուագածուներու խումբ մը:

Գեղարուեստական այս վայելքները յաճախ կրկնուեցան եւ տեւեցին մինչեւ 1882:

Ս. ԴԱՒԹԵԱՆ

ԲԱԶԱՎԱՍՏԱԿ ՀԱՅԱԳԷՏԸ

Վերոյիշեալ խորագրին տակ բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր Վ. Քոսեան կը ներկայացնէ ակադ. Արարատ Ղարիբեանի կեանքն ու գործը, անոր ծննդեան 70ամեակին առթիւ:

Կը ներկայացնենք արեւմտահայերէնով հիմնական գիծերը:

×

Ծնած է Այդեզարդ գիւղը, Արտաշատի շրջան, 1899 Յունուար 27ին: Գրել կարդալ սորված է գիւղի տիրացուներուն քով: 1909ին ընդունուած է Երեւանի ռուսական դպրոցը, ուր ի յայտ բերած իր ընդունակութիւններուն համար փոխադրուած է աւելի բարձր կրթարան մը, զոր աւարտած է 1915ին: Ապա կը մտնէ գիմնազիոն, զոր կ'աւարտէ 1919ին:

Քաղաքական ծանօթ իրադարձութիւններու հետեւանքով հայրենասէր եւ արի երիտասարդը կը նետուի դարաւոր թշնամիին դէմ մղուող օրհասական կռիւներուն թատերաբեմը: Սարտարապատի ճակատամարտին ցոյց կուտայ արտակարգ քաջութիւն եւ խիզախութիւն, որու համար կ'արժանանայ պարգեւի, ապա կը կռուի այլ ռազմաճակատներու վրայ:

Ա. Ղարիբեան այդ շրջանին կը գրէ նաեւ բանաստեղծութիւններ եւ թատերական խումբով մը կը շրջի Հայաստանի դաւառները՝ տալով բազմաթիւ ներկայացումներ:

Սակայն Ա. Ղարիբեան ծնած էր լեզուաբան դառնալու համար: 1923ին կ'ընդունուի Երեւանի համալսարանի պատմաբանասիրական ճիւղը, ուր կ'աշակերտէ անուանի հայագէտներ Հ. Աճառեանի, Մ. Աբեղեանի, Յ. Մանանդեանի եւ Գ. Ղափանցեանի: Համալսարանը աւարտելէ ետք իր կրթութիւնը կը շարունակէ՝ դառնալով Հ. Աճառեանի թեկնածուն: Մեծ հայագէտին զեկավարութեան ներքեւ կը ստանայ լուրջ կրթութիւն՝ անոր քով սորվելով գրաբար, պարսկերէն, արաբերէն, յունարէն եւ թրքերէն (գիմնազիոնի մէջ սորված էր ռուսերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն, իսկ յետագային ինքնաշխատութեամբ ուսումնասիրած է անգլերէն լեզուն, ծանօթացած հնդկերէնին, իտալերէնին եւ սպաներէնին): 1931–32ին աշակերտած է նաեւ Ն. Մառի:

Ուսուցչական աշխատանքի սկսած է Երեւանի դպրոցներուն մէջ 1928ին: Դասախօսական ասպարէզը կը սկսի 1929ին: 1931ին պետական համալսարանի Հայոց լեզուի ամպիոնի դասախօս է, 1937էն սկսեալ՝ դոցենտ: 1934էն մինչեւ 1962 եղած է Խ. Աբովեան մանկավարժական հիմնարկութեան մէջ Հայոց լեզուի ամպիոնի դասախօս եւ վարիչ: Դասախօսած է նաեւ Լենինական, Թիֆլիս, Պաքու, Երեւանի ռուսական մանկավարժական հիմ-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ոստիկանական նախարար Շէֆիք փաշան ձեզ կ'ուզէ, ըսաւ ոստիկանը որ զինքը փնտռելու եկած էր:

Հիւսնի պէյ իսկոյն տեղէն ցատկեց, աչքերը շփեց եւ հարցուց.

— Ո՞ւր է Նորին Վսեմութիւնը:

— Հոս, Պէշիքթաշի ոստիկանապետին քով, պատասխանեց միւսը:

Հիւսնի պէյ երբ մտաւ իր մեծաւորին գտնուած սրահը, սարսուռ մը ունեցաւ:

Շէֆիք փաշա, Պէշիքթաշի ոստիկանապետը, պահականոցի քոմիսէրներէն մին եւ երեք անծանօթ անձեր, որոնք պալատականներ ըլլալ կը թուէին, բազմած էին թիկնաթոռներու մէջ: Ամէնուն դէմքին վրայ դաժան խստութիւն մը նկարուած էր եւ ամէնուն աչքերը թշնամական նայուածքով մը իր վրայ սեւեռեցան: Խեղճ մարդը շփոթած, դողահար, դամուած մնաց իր տեղը, առանց աչքերը վեր առնել համարձակելու, թէեւ ինքզինքը յանցաւոր նկատելու որեւէ պատճառ մը չունէր:

— Հիւսնի, ըսաւ Շէֆիք փաշա, այս վայրկեանէս պաշտօնանկ եղած ես եւ մինչեւ վաղը առտու այստեղ բանտարկուած պիտի մնաս...:

— Յանցանքս ի՞նչ է, փաշա էֆէնտի, կմկմաց խեղճ մարդը դողահար ձայնով:

— Յանցանքդ այն է որ քու տխմարութեանդ շնորհիւ երեք ձերբակալուածները փախան մեր ձեռքէն:

— Բայց ես Մէհմէտ փաշայի հրամանը գործադրեցի կէտ առ կէտ...:

— Այսինքն անոր հետ միացած՝ դաւեցիր Վեհափառ Սուլթանին դէմ, գոչեց Շէֆիք փաշա խոժոռ ձայնով:

Հիւսնի պէյ իր մեծաւորին այս խօսքերէն բան չհասկցաւ եւ սկսաւ ապուշ ապուշ իր դէմը նստողներուն երեսը նայիլ:

— Ի՞նչ առիր Մէհմէտ փաշայէն այս դաւաճանութիւնը գործելու համար, գոչեց երեք անծանօթներէն մին, ոտքի ելլելով:

— Դաւաճանութի՛ւն, դաւաճանութիւն, կմկմաց ոստիկանութեան պաշտօնեան ա'լ աւելի շփոթելով:

— Մէհմէտ փաշայէն դրամ չառի՞ր բնաւ, շարունակեց միւսը շեշտակի անոր աչքերուն մէջ նայելով:

— Կը տեսնէ՞ք, թշուառականը կը խոստովանի, գոչեց միւսը, ուրեմն հինգ ոսկիի համա՞ր ըրիր այդ դաւաճանութիւնը:

— Բայց այդ գումարը ինծի տրուեցաւ ձերբակալման գործը յաջողութեամբ գլուխ հանած ըլլալուս համար...:

— Լռէ', անամօթ, լռէ', որոտաց Շէֆիք փաշա որ թէեւ կը զգար իր ստորադասեալին անմեղութիւնը, սակայն չէր ուզեր միւսներուն քով զայն չքմեղացնելու երեւոյթ ունենալ:

Պահ մը լռութիւն տիրեց սրահին մէջ: Ճնշող, հեղձուցիչ լռութիւն մը: Ի վերջոյ ոստիկանութեան նախարարը խօսք առաւ եւ իր ստորադասեալին դառնալով ըսաւ.

— Թէեւ գործած ոճիրդ շատ մեծ է եւ արժանի չէ որեւէ ներողամտութեան, այսուհանդերձ Վեհափառ Սուլթանը իր անհուն բարեսրտութեամբ, կեանքդ կը շնորհէ քեզի աքսորելով միայն Պոլսէն ... Աղօթէ մեր Վեհափառ Սուլթանին թանկագին կենացը, որ այսպէս իր շնորհները կը շռայլէ նոյնիսկ քեզի պէս ապերախտներու...:

— Աստուած երկար կեանք պարգեւէ մեր Վեհափառ Սուլթանին, թօթովեց Հիւսնի պէյ, իր ընդունած հարուածէն բոլորովին կարկամած:

— Քոմիսէր էֆէնտի, շարունակեց ոստիկանական նախարարը իր քով նստող երիտասարդի մը դառնալով, տարէք այս մարդը եւ բանտարկեցէք մինչեւ որ իր մասին տրուած կայսերական հրամանը գործադրուի:

— Կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ, փաշա էֆէնտի, գոնէ զիս անգամ մը երեսցուցէք թիկնապահ Մէհմէտ փաշայի հետ, գոչեց Հիւսնի պէյ իր ամբողջ քաջութիւնը հաւաքելով:

Այս արդար պահանջը հեգնական քրքիչով մը ընդունուեցաւ այն պալատականին կողմէ, որ քիչ առաջ խօսած էր:

— Մէհմէտ փաշայի հետ կրնաս երեսուիլ, երբ զայն ալ ձեռք անցընելով ինշալլահ քովդ կը զրկենք, ըսաւ:

Քոմիսէրը արդէն հէք ոստիկանապետին մօտեցեր, անոր թեւէն բռներ եւ զայն դուրս հանել կ'ուզէր:

— Բայց ես անմեղ եմ, ուրիշներուն դաւադրութեան զոհ կ'երթամ, ես յանցանք չունիմ, աղաղակեց Հիւսնի պէյ լալահառաչ ձայնով:

Սակայն ոչ ոք ուզեց լսել իր յուսահատական բողոքները:

Քանի մը վայրկեան ետք, Հիւսնի պէյ մութ խցիկի մը խշտեակին վրայ ինկած, տղու մը պէս կուլար, ճակատագրային այս հարուածին տակ ջախջախուած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(46 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՅԳԱՀՈՎԱԺՈՂՈՎ

Ֆ. ՄԱՍՈ

ՄԱՀՎԱՆ

—*—

ԲՐԿՈՒԺԿԻ

Մարմնի ներքին օրգանների հիվանդությունների և ներքին հիվանդությունների մասնագետ

Ընդունում է ամեն օր առավոտյան ժամը 9-ից մինչև կեսօր և երեկոյան ժամը 5-ից մինչև 8-ը։

Հասցե՝ Փարիզ, 14, Rue Vavin (Montparnasse)

ԳԱԼՈՒՍՏ ՉԱՔԱՐՅԱՆ

ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏ

Ընդունում է ամեն օր առավոտյան ժամը 9-ից մինչև կեսօր։

Հասցե՝ Փարիզ, 14, Rue Vavin (Montparnasse)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՅԳԱՀՈՎԱԺՈՂՈՎ

ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Ընդունում է ամեն օր առավոտյան ժամը 9-ից մինչև կեսօր։

Հասցե՝ Փարիզ, 14, Rue Vavin (Montparnasse)

Ն. Ա.

Ա

Ամեն անգամ որ ես իմ սենյակիս մեջ մտնում եմ, ինձ թվում է, թե ինչ-որ մեկը ներս է մտել ինձանից առաջ։ Ես ինձ միշտ զգում եմ ոչ միայնակ։ Ինձ հետ միշտ ուրիշ մեկը կա։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ զգում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ տեսնում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ լսում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ խոսում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ մտածում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ ապրում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ մեռնում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ ապրում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ մտածում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ խոսում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ լսում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ տեսնում։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի հետ եմ զգում։ Ինձ հետ միշտ ուրիշ մեկը կա։ Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի մեջ եմ։

Ես ինձ միշտ ուրիշ մեկի մեջ եմ

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մուշեղ Ճիէրճեան

Կը նուիրէ 10·000 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին դնումին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Նոր Տարուան առթիւ. Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւյմէճեան (ճաշարան Գառնիկ) 50 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Կանճեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օպոզեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մասլաքեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մաս, Տիկին Հաճեան (Տըրակինեանէն), Այրի Տիկին Լուսաբեր Մանուկեան 50ական Ֆր., Պ. Պ. Յարութիւն Խաղնէճեան, Գնանեան, Տէր եւ Տիկին Մակեսեան 10ական Ֆր., Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հաբէլեան 30 Ֆր. (դումար 410 Ֆրանք):

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան դրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Թիրեաքեան Տիկին Ռեփեկա Լէպլիպիճիեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 Ֆր. Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլէն Պ. Յակոբ Լէպլէպիճիեան 30 Ֆր. կը նուիրէ Նարդունիի գործերու հրատարակչական Ֆոնտին, 30 «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագրմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

(Շար.)

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
LIT. 67-61 — BAB. 70-63
122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)
Métros :
N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

1/2 GROS — LYON — DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS — TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած:

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք: Ինչ որ ձեր մտքէն կ՛անցնի, կը գտնէք:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն:

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ՛անցնի:

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
4 FÉVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11430 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.430

ՏԱՐԱԾԵՆՔ ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ

Տարածենք հայ թերթը, ոչ թէ նիւթապէս զայն ապրեցնելու նախանձախնդրութեամբ լոկ, այլ դառնալու համար իրաղեկ՝ հայ մտքի առօրեայ նուաճումներուն:

Այլեւս հաստատուած ճշմարտութիւն է, որ մեր գրական առօրեան եւ ստեղծագործական մեր ճիգերուն կարեւորագոյն մասը կը մնան օրաթերթերու մէջ, մեծ մասամբ:

Սփիւռքը ներկայիս բաժնուած է գլխաւորապէս ութ գլխաւոր շրջաններու. Իրան, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Յունաստան, Ֆրանսա, Հիւսիսային Ամերիկա եւ Հարաւային Ամերիկա:

Այս ութ շրջաններուն մէջ իրենց համար առանձին կենցաղ ու գործունէութեան մարզեր ստեղծած են մեր հայրենակիցները:

Մտաւորական, տնտեսական, քաղաքական ամէն կարեւոր հարց, գլխաւորապէս այս գաղութներու մեր բազմութիւններուն եւ անոնց ղեկավար տարրերուն ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ:

Մեր մտաւորական ճիգերը, ստեղծագործական աշխատանքները այս գաղութներուն մէջ երեւան կուգան ու կը ստանան որոշ ձեւ ու լուծում:

Սփիւռքի մտաւոր մեր ճիգերուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ Պոլսոյ մեր հայրենակիցները, ուր եւս գոյութիւն ունին հայ թերթեր, հայ վարժարաններ եւ մշակութային օճախներ, ինչպէս հաւանօրէն փոքրաթիւ Իրաքի եւ Նիկոսիոյ մէջ, բայց ծանրութեան կեդրոն կը մնան, յատկապէս քաղաքական տեսակէտով, յիշատակուած մեր ութ գաղութները:

Մտաւոր ճիգերու կեդրոններ են նաեւ, որոշ աստիճանով, Ս. Ղազարու վանքը՝ իր մամուլով, եւ Վիեննայի Մխիթարեանց վանքը՝ նոյնպէս իր սակաւաթիւ ազգայիններու մատչելի «Հանդէս Ամսօրեայ»ով:

Բացառութեամբ հայ մամուլին շուրջ բոլորուած խմբագիրներու, սփիւռքի մեր մէկուկէս միլիոն հայրենակիցները անունով միայն կը ճանչնան մեր թերթերը:

Եւ որովհետեւ ամէն գաղութ տրամաբանօրէն կը հետաքրքրուի նախ իր շրջանին մէջ տեղի ունեցած անցուդարձերով, հասկնալի է որ թերթ մը սպառի մեծ մասամբ իր լոյս տեսած վայրին մէջ:

Ամէն կողմ օտար օրաթերթեր կան, որոնց առօրեայ երեսուն – քառասուն կամ աւելի էջերը գրաւուած են հեռագրալուրերով, իրենց շրջանը կամ միջազգային քաղաքական եւ տնտեսական կեանքը հետաքրքրող խմբագրականներով ու առաջնորդողներով, մեծածաւալ յայտարարութիւններով ու պատկերներով, մինչ մերինները օրին կուտան քաղաքական այդ լուրերուն կարեւորները, զանց կ՝առնեն ոճիր արկածներն ու դատական բաժինները, աղքատ են շահաբեր յայտարարութիւններով: Այսուհանդերձ, հայ օրաթերթերուչորս էջերը գրաւուած կ՝ըլլան ազգային եւ քաղաքական իրադարձութեանց նուիրուած խմբագրականներով, տեղական կեանքի անցուդարձերով եւ աշխատակիցներու յօդուածներով:

Հայ օրաթերթը տեսակ մը համայնադիտարան է. — շտեմարան՝ պիտանի եւ հետաքրքրական նիւթերու: Սփիւռքի մը-տաւորական մեր ճիգերը կը ցոլանան անոր էջերուն մէջ, առանց մոռնալու մտաւոր վաստակը հայրենի հողին վրայ ապրող հայ գրողին:

Եւ որովհետեւ մտաւորական որակեալ հաւասար ուժերով օժտուած չեն մեր բոլոր գաղութները, հայերէն շատ մը թերթերու մէջ լոյս տեսած արժէքաւոր գրութիւններ, սկսած խմբագրականներէ մինչեւ լեզուական հարցերու նուիրուած խըստաբիբ պրպտումներ, կը մնան անհաղորդ՝ քոյր գաղութներու մեր բազմութիւններուն:

Իբրեւ հետեւանք կապի պակասին, հակառակ որդեգրուած օգտապաշտ գրութեան մը, մէկ հայերէն թերթի կապուած հայ ընթերցող մը, հասկնալի պատճառով, պիտի մնայ անծանօթ՝ հեռաւոր գաղութի մը հայերէն որակեալ մէկ ուրիշ օրաթերթին մէջ երեւցած շատ արժէքաւոր գրութեանց:

Հայ մարդուն, նոյնիսկ հայ ուսուցչին ու համալսարանականներուն ճնշող մեծամասնութեան ապրած ստորակայութեան զգացումը վերագրեցէք հայ թերթերու հանդէպ անոնց ցոյց տուած անտարբերութեան:

Հայ օրաթերթը կը սպառի բացառաբար իր լոյս տեսած վայրին մէջ:

«Ազգակ», «Հայրենիք», «Յուսաբեր», «Ալիք», «Յառաջ» եւ ուրիշներ՝ տասնեակ եւ տասնեակ տարիներէ ի վեր հրատարակուած ծանօթ օրաթերթեր են. հետաքրքրուեցէք ու պիտի տեսնէք, որ ամբողջ Հարաւային Ամերիկայի Հայութեան մէջ անոնցմէ եւ ոչ մէկը ունի երկոտասնեակ մը բաժանորդ:

Նոյնն է պարագան Հարաւի մեր շրջանին մէջ հրատարակուած թերթերուն, որոնք մատի վրայ համրուող բաժանորդներ միայն ունեցած պէտք է ըլլան հեռուները:

Թող չառարկուի, թէ մինչեւ մեր շրջանը հասնիլը իրենց թարմութիւնը կորսընցուցած կ՝ըլլան յիշուած կամ այլ թերթերու քաղաքական եւ ազգային լուրերը: Նման լուրեր արդէն հայ ընթերցողը, ներկայիս, հարիւրի վրայ ութսուն, կը կարդայ տեղական թերթերու մէջ կամ կը լսէ հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն:

Մեր խօսքը մեր օրաթերթերու գրական եւ մշակութային եւ այլ ձեւի լուրջ գրութիւններու մասին է, զորս կրնանք կարդալ քանի մը շաբաթ յետոյ: Անոնց մեր շրջանը ուշ հասնիլը ոչինչ կը պակսեցնէ իրենց արժէքէն:

Հայ թերթին որակական բարձրութեան հետ՝ անոր տնտեսականին նպաստող կեցուածք մը պիտի ըլլար մերը, եթէ քիչ մը աւելի խորանար ընթերցումի սէրը գէթ անոնց մէջ, որոնց համար նիւթական զրկանք մը չէ բնաւ դառնալ բաժանորդ սփիւռքեան քանի մը այլ թերթերու:

Այդ կերպով անոնք պիտի զրահուէին աւելի լայն ծանօթութիւններով: Մտաւոր իրենց պաշարը պիտի խորանար ու նոյն համեմատութեամբ ալ պիտի կապուէին հայ կեանքին:

Սահմանափակ իրենց ծանօթութիւններով՝ անոնք ներկայիս կը մնան անհաղորդ կարեւոր շատ մը անցուդարձերու, եւ ասիկա՝ գրական, հասարակական, ընկերային եւ մտաւորական այլ մարզերու մէջ: Վայելքի սեղաններու շուրջ հազար հազարներ մսխող հայրենակիցներու թիւը խելապտոյտ պատճառելու աստիճան շատցած է. չկա՞ն անոնց մէջ մեր մշակոյթին նախանձախնդիր հոգիներ, որպէսզի ծաւալի հայ թերթին տպաքանակը եւ հայ օրաթերթը, որ դարձած է պահակ՝ իր լոյս տեսած շրջանի գաղութին համար, դառնայ նոյն ատեն նոր եւ յաւելեալ սատար մը մեր դիմադրական ճիգերուն ի խնդիր:

Պ. Այրէս Վ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ՝ ԳԱՐՆԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Շատ կը սպասուէր նախագահ տը Կոլի Կիրակի օրուան ճառին, զոր տը Կոլ պիտի արտասանէր Քէնփէռ: Եւ ինչպէս կը սպասուէր, նախագահը այդ առթիւ յայտնեց թէ հանրաքուէն պիտի կատարուի գարնան, առանց սակայն աւելի մանրամասնութիւն տալու թուականին մասին. կը կարծուի թէ Զատկէն անմիջապէս ետք կրնայ տեղի ունենալ:

« Այն հսկայ փոխակերպումին մէջ, զոր Ֆրանսա կը կատարէ այս կիսադարու ընթացքին, հարցում մը կար, որմէ կախում ունէր իր ճակատագիրը: Ամբողջ ազգը մաս պիտի կազմէ՞, իր ամբողջ հողամասով, ամբողջ բնակչութեամբ, արդիական թեքնիք եւ ճարտարուեստական մեքենական յեղաշրջման: Թէ ոչ, սահմանափակելով ճիգը այն շրջաններուն որ աւելի յարմարութիւն ունին, միւսները պիտի թողու յառաջդիմութեան ետեւը: Այսօր կ՝ըսեմ Քէնփէռի մէջ, որ ընտրութիւնը եղած է: Մեր երկիրը, որ դարերու երկայնքին եղաւ ինչ որ է գաւառներու միացումով, որոնցմէ իւրաքանչիւրը իրեն բերաւ իր հարստութիւնները, իր սիրտը, իր ոգին, իր արժէքը, որոշեց ջերմեռանդ կերպով ապրիլ իր նոր կեանքը, ոչ միայն այս կամ այն շրջանը, այլեւ ամէն կողմ որ Ֆրանսան է, Ատլանտեանի, Մանշի, Հիւսիսային ծովի, Հռենոսի, Ալպեաններու, Միջերկրականի եւ Փիրէնեաններու միջեւ: Իր նոր կեանքը կ՝ուզէ ապրիլ ի մասնաւորի Պրըթանեը: Արդարեւ, զանազան մասերէն որոնցմով կազմուած է, այս այն մասն է որ երբեք չէ դադրած, չի դադրիր եւ պիտի չդադրի իր հարազատ նկարագիրն ունենալէ»: Այս յառաջաբանէն ետք, նախագահ տը Կոլ կը ծանրանայ Պրըթանեի վրայ, անոր կազմութեան, պատմութեան եւ 105 տարի ետ երթալով, կը յիշէ իր հօրեղբօր մէկ քերթուածը, պրըթոներէն, որմէ կ՝արտասանէ տուն մը: Ու ճառին վերջաւորութեան տը Կոլ կը բացատրէ շրջանի ստեղծման նոր ծրագիրը.—

«Շրջանի յայտնումը, նախաձեռնութեան, խորհուրդի եւ գործունէութեան նոր կեդրոնը ինչ կը վերաբերի տեղական դեռնի վրայ ազգին գործնական կեանքի, ահա մեծ բարեփոխումը զոր պէտք է բերենք Ֆրանսայի: Որպէսզի ներկայացուցչական մարմինը, ուր ամէն շրջանի մէջ, պիտի որոշուին իրեն վերաբերող միջոցները, կապուած ըլլայ իրականութեանց, պէտք է բոլոր շահակից կազմակերպութեանց մասնակցութեան հիման վրայ, զայն կազմել տեղական հաւաքականութեանց ընտրուածներուն (թաղապետական խորհրդատու եւ ընդհ. խորհրդատու) ժողովով: Որպէսզի այս վերանորոգումը իրագործուի ըստ նոր սկզբունքներուն, ազգին թէ շրջանին ծրագրին, պէտք է կերպարանափոխենք Ծերակոյտը: Եւ որովհետեւ այս խոր բարեփոխման ամբողջութիւնը բազմաթիւ մարզերու մէջ, մէջն ըլլալով Սահմանադրութիւնը, կը վերաբերի մեր հանրային իշխանութեանց կազմակերպութեան, պէտք է ժողովուրդին ներկայացնենք ծրագիրը, որ հանրաքուէի ճամբով կ՝որոշէ: Վերջաջապէս, քանի որ կը վերաբերի նոր յոյսի մը ճամբայ բանալու հարցին, զայն կը կատարենք գարնան:

« Անցեալին պատճառով, ներկային եւ ապագային, արդար է որ Պրըթանեի մէջ յայտարարեմ ասիկա:

« Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը,

« Կեցցէ՛ Ֆրանսան »:

Այս ճառէն ետք, տը Կոլ բան մըն ալ կ՝աւելցնէր.— «Ճամբորդութեան ամբողջ ընթացքին, քանի մը հոգի լսեցի որ՝ ազատագրեցէ՛ք Պրըթաներ կը պոռային: Բայց կը մոռնան թէ այդ եղած է 25 տարի առաջ: Այդ ըրինք շատ լաւ Ֆրանսացիներու եւ ամէնէն առաջ շատ մը Պրըթոններու հետ»:

Ընդհանուր ձեւով, նկատելի է անշուշտ թէ Ֆրանսայի գաւառական իր ճամբորդութիւններուն ամէնէն քիչ խանդավառութիւն ստեղծողը եղած է այս մէկը: Երկուշաբթի օր կը լսուէր նաեւ թէ սապոթաժի փորձ մը կատարուած էր որ ամէն պարագայի մէջ չէր կրնար վրտանգել նախագահին կեանքը: Արդարեւ եթէ օդը աննպաստ ըլլար, տը Կոլ Շաբաթ օր երկաթուղիով պիտի երթար Պրէսթէն Քէնփէռ եւ պարզուած էր որ երկաթուղիի գիծին վրայ խանդարում մը կատարուած էր: Ամէն պարագայի մէջ, նոյնիսկ եթէ այդ միջոցով ճամբորդէր, ինչպէս միշտ իր կառախումբէն առաջ ուրիշ մը պիտի երթար «աւել» կառախումբ կոչուող եւ ան պիտի նկատէր եղածը:

Նախագահը Փարիզ վերադարձաւ Կիրակի իրիկուն: Ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին համակրական արտայայտութիւններէն զատ, միջադէպեր ալ տեղի ունեցան եւ երիտասարդ ցուցարարներ ձերբակալուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻԹՕ Ռումանիա անցուցած է իր շաբաթավերջը բոլորովին անակնկալօրէն: Զէուչեսքուի հետ հանդիպումէն ետք, երկու ղեկավարները միացեալ ղեկոյց մը հրապարակած են ուր անգամ մը եւս կը շեշտեն Պետութիւններու ինքնիշխանութեան իրաւունքը եւ կը դատապարտեն ուրիշ պետութեանց ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալը: Այլ խօսքով Թիթօ եւ Զէուչէսքու անգամ մը եւս կը դատապարտեն Զեխոսլովաքիոյ մէջ խորհրդային միջամտութիւնը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մամուլը կը շարունակէ իր յարձակումները Զեխոսլովաքիոյ վրայ, մինչ Փրակայի թերթերը կը մերժեն «մեքենակայութեան» մը տեսակէտը Եան Պալաքի անձնասպանութեան մէջ, ինչպէս կը բացատրեն Ռուսերն ու իրենց արբանեակները:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ տագնապին շուրջ հասած լուրերը կը հաստատեն թէ արաբական քաղաքականութիւնը կրնայ յանկարծ կարծրանալ, մինչ դիւանագիտական շփումները սկսած են եւ կը փորձուի քաղաքական լուծում մը գտնել հարցին: Նասր ճառ մը եւս արտասանած է եւ շեշտած թէ պաղեստինեան դատը ամբողջ արաբ ազգին կը վերաբերի: «Արդարեւ, կ՝ըսէ Նասր, սիոնական թշնամին կը փորձէ Նեղոսէն Եփրատ իրագործել ծաւալապաշտ իր հեռանկարները»:

ԿԱԶԱՅԻ մէջ Իսրայելեան ուժերը յարձակած են արաբ 3000 աշակերտուհիներու ցոյցի մը վրայ: 90 երիտասարդ աղջիկներ վիրաւորուած են որոնց 40ը հիւանդանոց փոխադրուած: Դպրոցականները կը բողոքէին երեք արաբ կիներու արդելափակման դէմ:

ՓԱՓԱՏՈՓՈԼՈՍ յայտարարեց թէ Յունաստան պիտի չքաշուի Եւրոպայի Խորհուրդէն: Ծանօթ է որ Սթրազպուրկի ժողովը այդ սպառնալիքն ըրած էր, այն առարկութեամբ թէ մարդկանց իրաւունքները չեն յարգուիր Յունաստանի մէջ:

ՔՈՒԷՅԹԻ մէջ խիստ միջոցներ ձեռք կ՝առնուին խափանարար տարրերուն դէմ: Ձերբակալութիւններ եւ արտաքսումներ կատարուած են:

ՈՍԿԻՉ ՀՈՒՇԱՐԱՆ

ԱՌԱՋ

ՆԱՀԱՊԵՏԻ ՄԵԾ ԴԱՍԸ

ԱԼՓ ՕՍՄԱՆ· ՅՈՒՈ ԹՂԹ

— Ի՞նչ եկած էր գրած ուսուցիչ Ասլանը, որ հանկարծ այդքան գունատվեց, ձեռքերը դողդողացին, եւ ինքն էլ ընկավ աթոռի վրա, ինչպես ծեծված մարդ։ Ինչո՞ւ էր նա այդքան վախեցած։ Ինչո՞ւ էր նա ամբողջ դասարանի առաջ կարդում իր գրածը, ինչպես մեղավոր աշակերտ։

Ուսուցիչ Ասլանը ոչ մեղավոր էր, ոչ էլ աշակերտ։ Նա ուսուցիչ էր, եւ ոչ միայն ուսուցիչ, այլեւ հայրենասեր, ազգասեր, ազատասեր։ Նա ուսուցիչ էր Ալաշկերտի գավառի Ծաղկավանք գյուղի ազգային դպրոցում։ Նա ուսուցիչ էր 1895 թվականին, երբ Հայաստանի ամբողջ կյանքը ահաբեկված էր Համիդյան ջարդերից։ Ամեն օր լուր էր գալիս, որ այս կամ այն գավառում, այս կամ այն գյուղում կոտորել են հայերին։ Ամեն օր լուր էր գալիս, որ այս կամ այն գավառում, այս կամ այն գյուղում հայերը ինքնապաշտպանություն են կազմակերպել, զենք են վերցրել, եւ թուրքերը չեն համարձակվում մոտենալ նրանց։

Ուսուցիչ Ասլանը ոչ մեղավոր էր, ոչ էլ աշակերտ։ Նա ուսուցիչ էր, եւ ոչ միայն ուսուցիչ, այլեւ հայրենասեր, ազգասեր, ազատասեր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԸՆԿ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Նիւ Յորք (Յատուկ).— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ եւ Նիւ «Գէորգ Զաւրուշ» խումբի կողմէ կազմակերպուած էր բանախօսութիւն մը կիրակի Յունուար 26ին, կէսօրէ վերջ:

Բանախօսն էր բժիշկ Բ. Փափազեան (Լիբանանէն):

Նիւթն էր Հայ ազգային կեանքի ներկայ դարուս վիճակուած հարցերու քըն – նութիւնը:

Քաջէ ու լիտնի վերնայարկը վար – ձուած էր այս առթիւ: Կոկիկ բազմու – թիւն մը եկած էր լսելու յարգելի ընկեր բանախօսը: Աւա՛ղ որ այս չատ շահեկան դասախօսութեան կը բացակայէր երի – տասարդութիւնը:

Երկու ժամ, լարուած հետաքրքրու – թեամբ ներկաները լսեցին ուսումնասիր – ուած բանախօսութիւնը:

Կարելի չէ անշուշտ թերթի մը սիւնակ – ներուն մէջ մի առ մի թուել բոլոր նիւ – թերը որոնց մասին ընկ. բանախօսը ար – տայայտուեցաւ: Գլխաւոր կէտերը.—

Ա.)Նախ Հայաստանի աշխարհագրական սահմանները դծենք: Հայաստան չորս կողմէն լեռնային շղթաներով պաշար – ուած: Հայ ժողովուրդը դարերով կռուած է իր զանազան թշնամիներու դէմ, յաղ – թած ու յաղթուած է, եւ նոյն այս ցեղը, Հայը, երեք հազար տարիներ, իր կամքի ուժով, արի ժողովուրդ, ողջ է մնացած եւ այսօր ոտքի է:

Բ) Հայ քաղաքական կեանքի անցեալը ապրուած վերջացած է: Անցեալի փոր – ձառութիւնը հիմ ունենալով, անցեալէն դաս առնելով, կը մնայ մեզի դէպի ապագան նայիլ: Ապագան կերտել: Առողջ մտայնութեամբ հետեւիլ աշխար – հի մեծերուն քաղաքականութեան դծած ու հետեւած ուղիներուն, ու առաջնորդ – ուելով այդ դծուած, մշակուած ուղինե – րէն, ելք մը որոնել մեր ազգային տենչե – րուն, մեր անիրաւուած Հայ Դատի լուր – կանացման ուղին փնտռել:

Գ) Պատերազմը ներկայ դարուս միլոց մը չէ իրականացնելու համար որեւէ յաղ – թանակ: Որեւէ դատ: Յաղթողն ալ, յաղ – թուողն ալ տուժողներ են: Քաղաքական հարցերը լուծելու ներկայ դարուս միակ միլոցը համերաշխօրէն դէմ առ դէմ նըս – տիլ ու լուծել է հարցերը:

Դ) Դարու ոգին է անկախութեան ձրգ – տումը: Ներկայ դարուս որեւէ ազգ որ դոյութիւն ունի երկրագունդին վրայ, կը տենչայ ազատ, անկախ ապրիլ: Իր տու – նին, իր անձին տէրը կ'ուզէ ըլլալ: Դա – րուս ոգին է այս: Վկայ դարերէ ի վեր ափրիկեան ցեղերու ապստամբութիւնն ու ազատագրումը: Վկայ Եւրոպայի ցամա – քամասին վրայ ապրող փոքր պետութիւն – ները, որոնք ի խնդիր Ազատութեան, կը մարտնչին, կը զոհաբերուին: Եւ այն պե – տութիւնները Մեծ կոչուած, եթէ չեն ըմբռներ դարուս պահանջը, օր մը պիտի ղդան իրենց սխալը:

Ե) Ազգերը չեն շինուիր արուեստական կերպով: Համայնավարութիւնը վարդա – պետութիւն մըն է որ կ'ուզէ ազգերը իր մէջ լուծել, ձուլել: Ազգերը նոյն կապա – պարին յարմարցնել: Այդ՝ պատմութեան դէմ երթալ է: Ամէն ազգ ունի իր ճըգ – տումները, նկարագիրը, ոչ մէկ ազգ կը նմանի ուրիշ ազգի մը: Ամէն ազգ ունի իր պատմութիւնը, իր պապենական հո – ղը, իր լեզուն, իր կրօնքը, իր ըմբռնում – ները, իր ապրելակերպը, զործելու, մը – տածելու: Հնար չէ կաշկանդել ազգ մը: Համայնավարութիւնը կէս դարէ ի վեր չէ յաջողած իր «չքնաղ» ծրագիրը իրա – զործել, որովհետեւ այդ ծրագիրը հա – կառակ է մարդկային ըմբռնումին եւ ազ – դերու պատմութեան:

Զ) Մեր Դատը չէ լուծուած: Պահան – ջատէր եմք: Աշխարհի Մեծերու չահը մեզ ողջակէզ ըրաւ: Հայ արի ժողովուր – դը իր միլիոնաւոր զաւակներուն արիւնով իր հայրենի հողին մէկ մասին ազատեցաւ 1918ին. աւերակներուն մէջէն, արիւնովն իր, Պետութիւն կերտեց: Փոքր ժողովուրդ, մեծ սրտով: Օտար հոսանք մը եկաւ հիւ – սիսէն, խեղդեց մեր ազատութիւնը: Մորթ վարչաձեւ մը եկաւ կաշկանդելու Հայուն ազատ ապրելու տենչը: Փառք հայ բա – նակին, փառք հայ մտաւորականութեան, հայ ժողովուրդին, եւ ինչո՛ւ չէ, Հայաս – տանի վարիչներու բռնած խոհեմ ընթաց – քին, մեր փոքր Հայրենիքը, թէպէտ ճըն – շուած համայնավար թաթին տակ, կը բարգաւաճի: Մենք կ'ըսենք ներկայիս Հայաստանի վարիչներուն, բարգաւաճե – ցէք, պահպանեցէք ներկայ Հայաստանը: Ոչինչ կը սպասենք Հայաստանի կառավա – րութենէն, ներկայ վարչաձեւին տակ, Հայ Դատի արծարծման նկատմամբ:

Հայ Դատը արծարծել, հետապնդել կը մնայ արտասահմանի Հայութեան: Դատի հետապնդումը կը ծանրանայ ողջ Հայու – թեան ուսին վրայ: Մէկ մարմին, մէկ ամբողջութիւն, նուիրուինք մեր արդար դատի հետապնդման: Ազգերը մեր Դատով հետաքրքրել: Մեր Դատը ծանօթացնել կառավարութեանց: Մեր Դատը տանիլ օրակարգի դնել տալ մեծերու ժողովնե – րուն: Ազգերու Դաշնակցութեան ժողով – ներուն ներկայացնել մեր պահանջը: Ան – շուշտ այս աշխատանքը կը կարօտի դրա – մական եւ կամքի ուժին: Կ'ընենք արդէն ինչ որ կրնանք, միամիտ չենք երբեք թէ այսօր կամ վաղը կը վայելենք մեր աշխա – տանքին արդիւնքը: Մեծ չեմք կրնար ու չեմք ուզեր մեր արդար դատը թաղել մեր ձեռով: Կը պահանջենք, կը դիմենք, կը կազմակերպուինք: Այն յոյսով որ Արդա – րութիւնը չի խաչուիր, պիտի ունենանք մեր ազատ անկախ հայրենիքը:

Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը եթէ ուսումնասիրեն աշխարհի երկու հը – զօրները, իրենց իսկ չահուն համար, կանդնել է հայկական պետութիւն մը իրը պատուար, նման չէզոք Զուիցերիոյ կամ Աւստրիոյ որ բարեկամ է ամէնուն: Այս կերպով ջնջել սահմանապլուխ դիրք բըռ – նող, դէմ առ դէմ թշնամի ամերիկեան եւ ռուսական բանակները: Անհաչիւ ծախ – քերու դուռ այդ բանակները: Անշուշտ կ'ըսենք այս ոչ թէ Ռուսը եւ Ամերիկան մեզ բարեկամ նկատելով, քաղաքականու – թիւնը բարեկամութիւն չի ճանչնար: Ազ – դեր կը չարժին իրենց չահերուն համա – պատասխան ձեւով, եւ ոչ թէ հիմնուելով բարեկամութեան վրայ:

Եղած հարցումներուն ընկ. բանախօսը սիրով պատասխանեց եւ ներկաները զոհ մեկնեցան:

Հ. Մ.

×

ՊՈԼՍԵՑԻՆԵՐՈՒ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թող ներուի մեզի յայ – տարարել որ սփիւռքի Հայուն կը վիճակ – ուի երկու անգամ տօնել Ծնունդը՝ առա – ջինը տեղացիին հետ եւ երկրորդը իր իսկականը. այսպէս է որ Մարսէյլի Պոլ – սեցիները Յունուար 19ին, կիրակի, հան – դիսաւորապէս ապրեցան իրենց աւանդա – կան Ծնունդը՝ Ֆարոյի վայելչադարդ սը – րահներուն մէջ, Պալիս վերստաւութեամբ բեւեռազիր դրօշի մը տակ:

Բեթղեհէմի աստղը պայծառ կը չող – չողար սուրբ Մսուրին վրայ երբ երգուե – ցաւ բազմաձայն «Փառք ի ուրհուդս մեծ եւ սքանչելին», որուն յաջորդեց ուշիմ մա – նուկներու բաժինը, որոնք ջծախնդրօրէն ընտրուած արտասանութիւններ էին, մեր դրական բուրաստանին գերազաս ծա – ղիկներէն, որպէս հայապահպանմանազ – դակներ. Օր. Այտա Էմիրեան յայտնու – թիւն մը եղաւ Ցովհ. Շիրազի Հայաս – տանով, երկրորդեց հեղինակը երբ կ'ը – սէր.— Հայաստանի ամէն մի լեռ մի քա – րացած հայ է անմեռ—Արուէ Եավէր Ա. Փորչնի — կ'ւտանում եմ հայերէնով — լիացուց սրահը: Մարք Ասլան ցասման բոց մը ի յայտ եկաւ Վահան Թէքէեանի «Պիտի լինաս»ով, Արման Էքէր իր սըր – տաղին բարի զալուստով ողեւորեց հա – տարակութիւնը, իսկ Օր. Սիւզան Սա – րաֆեանի՝ Վոսփորի ջինջ ալիքները Հը – րանդ Ալեհանաքի նաւերով, ընկերակ – ցութեամբ դաշնակի, խթանեց անգամ մը եւս հայ ազգային հայրենաբաղձու – թիւնը:

Յայտագրին երկրորդ մասը՝ անակնկալ մը եղաւ 25 պատանիներու եւ պարմանու – հիներու խանդաւառը սրահ խուժումովը, բոլորն ալ ինքնատիպ հայկական տոհմիկ տարազներով, հարսանեկան քօղերով ոս – կեպատ ճակատներով, իրենց նուռ-պարե – րով, Օր. Անի Մրժօեանի առաջնորդու – թեամբ, որոնք լարային նուագախումբով սրահին խանդավառութիւնը եւ հայկական ոգին մարակեցին:

Ամէն կերպ զովելի եւ քաջալերելի էին Մխութեան ժրաջան անդամուհիները, որոնք համերաշխ ոգիով, օրերու տքնա – ջան աշխատութեամբ պատրաստած էին ամէն ինչ:

Այս բոլորին մէջ՝ կեանքի ճմրան դըս – նեները հասնող հանդիսականներն իսկ հըր – ճուեցան, նման զարնան առաւօտը վայե – լող տղոց, որոնք խինդի եւ բերկրանքի ծնունդ մը ապրեցան, հաճելի ասուլիս – ներով: Մինչեւ ուշ դիշեր նուագախումբ Սէոանօն զուարթութիւն եւ բերկրանք պատուաստեց պարատենչիկ երիտասար – դութեան...:

Բարեկենցաղ հայ ազգայիններէ նուիր – ուած արժէքաւոր առարկաներ դոյզն դի – նով վիճակահանութեան դրուած էին ա – ռանց չահու ակնկալութեան, այսպիսի յիշատակելի օր մը սահեցաւ զերծ տաղտ – կալի մտահոգութիւններէ:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԿՈՉ

ՎԵՐ. ՏԻԳՐԱՆ Ճ. ԽՐԼՈՓԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Հայկազեան Գոլէճի Տնօրէնութիւնը հայ մշակոյթի երախտաւոր արժանայի – չատակ Վեր. Տիգրան Ճ. Խրլոբեանի յի – շատակը յաւերժացնող ձեռնարկներ մշա – կելու համար կազմած է յատուկ յանձնա – ժողով՝ Գոլէճի նախագահ Տօքթ. Ժ. Պի – լեղիկեանի նախագահութեամբ:

Յանձնաժողովը որոշած է՝

Ա.) Հրատարակել Վեր. Տիգրան Ճ. Խրլոբեանի ձօնուած նկարազարդ յուշա – մատեան մը: Առ այդ կը խնդրուի ներ – քեւի հասցէով ամենակարճ ժամանակա – միջոցին Յանձնաժողովին ղրկել Վեր. Տ. Ճ. Խրլոբեանին վերաբերող յուշեր, ա – նոր կեանքին ու գործունէութեան հետ առընչութիւն ունեցող վաւերաթուղթեր ու նկարներ:

Բ) Կազմակերպել հայագիտական չա – բաթ՝ նուիրուած Վեր. Տիգրան Ճ. Խրլոբեանի յիշատակին, 1969 Թուականի Մարտ ամսուան ընթացքին:

Գ) Խնդրել Վեր. Տիգրան Ճ. Խրլոբեանի յիշատակին նուիրուած ձեռնարկներուն մասնակցութիւն բերել ցանկացող բոլոր կազմակերպութիւններէն գործակցիլ կազ – մուած Յանձնաժողովին հետ եւ ներկա – յացնել իրենց առաջարկները:

Խնդրել բոլոր անոնցմէ, որոնք Վեր. Տիգրան Ճ. Խրլոբեանի յիշատակին Հայ – կազեան Գոլէճի Հայագիտական Մասե – նադարանին նուիրատուութիւններ կ'ընեն, տեղեկացնեն իրենց հասցէները, դիւրա – ցընելու համար դանձումը:

Հասցէ՝

Rev. Dikran G. Kherlopian
Memorial Committee
Haigazian College
P. O. 1748
BEIRUT — LEBANON

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԳՈԼԷՃԻ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

— Զարմանալի՛, ըսաւ, ճրագը դեռ վառուած չէ, սակայն, արդէն դիշեր է: Դո՞ւրս ելան արդեօք: Ժամը մինչեւ տա – սը, մինչեւ կէս դիշեր, մինչեւ առաւօտ – եան ժամը մէկ սպասեց: Երկրորդ յար – կին վրայ բոլորովին ճրագ չվառեցաւ, եւ ոչ ալ տունը դարձող ու ներս մտնող եղաւ:

Մարիուս անհնարին տխրութեամբ հա – մակուած մեկնեցաւ փողոցէն:

Հետեւեալ օրը, — վասնզի հետեւեալ օրէ հետեւեալ օր կ'ապրէր միայն, եւ կըր – նար ըսուիլ թէ ալ այսօր չկար անոր հա – մար, — հետեւեալ օրը կ'ըսենք, ոչ ոք տեսաւ Լիւքսէնպուրկի մէջ, արդէն ինքն ալ կը յուսար թէ պիտի չտեսնէր. երեկո – եան ժամանակ տուն դնաց:

Պատուհաններէն ամենեւին լոյս չէր երեւար: Շերտայրները (փերսիէն) դոց էին. երրորդ յարկը բոլորովին խաւարա – մած էր:

Մարիուս մեծ դուռը զարկաւ, մտաւ եւ դռնապանին հարցուց.

— Երրորդ յարկի պարոնը ի՞նչ եղաւ:

— Այս տունէն ելաւ, պատասխանեց դռնապանը:

Մարիուս երեսց եւ սկար ձայնով մը հարցուց.

— Ե՞րբ

— Երէկ:

— Ո՞ւր կը բնակի հիմա:

— Չեմ դիտեր:

— Նոր հասցէ մը չթողո՞ւց բնաւ:

— Ոչ:

Եւ դռնապանը քիթը վերցնելով ճանչ – ցաւ Մարիուսը:

— Ի՞նչ, դարձեալ դուք էք, անտարա – կոյս ոստիկանութեան լրտես մըն էք, ը – սաւ:

ԳԼՈՒԽ Ղ.Բ.

ԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱԿԱՆԱՀԱՏՆԵՐԸ

Մարդկային ընկերութեանց ամէնքն ալ ունին ինչ որ թատրոններու մէջ երրորդ տեսակ կոչենք: Ասոնք ամենեւին ոյժ չեն երեւար: Շերտայրները (փերսիէն) դոց էին. երրորդ յարկը բոլորովին խաւարա – մած էր:

Մարիուս մեծ դուռը զարկաւ, մտաւ եւ դռնապանին հարցուց.

— Երրորդ յարկի պարոնը ի՞նչ եղաւ:

— Այս տունէն ելաւ, պատասխանեց դռնապանը:

Մարիուս երեսց եւ սկար ձայնով մը հարցուց.

— Ե՞րբ

— Երէկ:

— Ո՞ւր կը բնակի հիմա:

— Չեմ դիտեր:

— Նոր հասցէ մը չթողո՞ւց բնաւ:

— Ոչ:

Եւ դռնապանը քիթը վերցնելով ճանչ – ցաւ Մարիուսը:

— Ի՞նչ, դարձեալ դուք էք, անտարա – կոյս ոստիկանութեան լրտես մըն էք, ը – սաւ:

ԳԼՈՒԽ Ղ.Բ.

ԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱԿԱՆԱՀԱՏՆԵՐԸ

Մարդկային ընկերութեանց ամէնքն ալ ունին ինչ որ թատրոններու մէջ երրորդ տեսակ կոչենք: Ասոնք ամենեւին ոյժ չեն ստորագարկ մը կ'անուանուի: Ընկերային հողը ամենուրեք ականուած է մերթ բարութեան եւ մերթ չարութեան համար: Այս ականները մին միւսին վրայ բացուած են: Վերին ականներ եւ ստորին ականներ կան: Վեր եւ վար մը ունի այս մութ ստորայարկը (սու–սող) որ երբեմն քաղաքակրթութեան ներքեւ կը կթի եւ զոր ոտքի տակ կ'առնեն մեր անտարբե – րութիւնն ու անհոգութիւնը:

Վերջին դարու մէջ Հանրապետարանը դրեթէ վրան բաց ական մըն էր: Ինաւա – րը, ա՛յն որու ներքեւ պահուելով կը պատրաստուէր նախկին քրիստոնէութիւ – նը, առիթի մը կը սպասէր կեսարներու իշխանութեան ժամանակ պայթելու եւ մարդկային սէրը լոյսով ողողելու հա – մար, վասնզի նուիրական խաւարին մէջ թաքուն լոյս կայ: Հրաշեղները լի են մը – թութեամբ մը, որ կարող է փայտակե – լու: Ամէն հրաւիրփուր նախ երբ կը կազ – մուի, խաւարին ձեւը կ'առնէ:

Սատրերկրեայ դերեզմանները, ուր ա – ռաւին պատարագը մատուցեցաւ, ոչ մի – այն Հռոմի նկուղը, այլ նաեւ աշխարհի անդաստամեան էին:

Ընկերային չէնքին, խարխուլ տունի մը հետ խառնուած այս հրաշալիքին ներքեւ ամէն տեսակ խառնիճներ կան:

Կրօնական խառնիճ, տնտեսապիտական խառնիճ, յեղափոխական խառնիճ:

Մէկը զաղափարով կը պեղէ, միւսը թիւով կը պեղէ, ուրիշ մըն ալ բարկու – թեամբ:

Իթուիները (*) երկրի ներքեւ խոզո – վակներու մէջ կը քալեն. հոն ամէն կող – մէ ճիւղեր կ'արձակեն. երբեմն իրարու կը հանդիպին եւ բարեկամ կ'ըլլան: Ժան Ժաք Ռուսօ իր կանդունը փոխ կուտայ Դիոգինէսին, որ փոխադարձաբար իր լապտերը անոր փոխ կուտայ:

Իթուիները երբեմն ալ իրարու դէմ կը կռուին հոն:

Կալվին Սոսէնի մազերը կը բռնէ: Բայց ոչինչ կրնայ զաղրեցնել, ոչ ալ ընդհա – տել այն ձգտումը, որով այս զօրութիւն – ները դէպի իրենց նպատակը կը մղուին, եւ այն միասնական ընդարձակ դործու – նէութիւնը որ այս մթութեանց մէջ կ'եր – թեւեկէ, կ'ելլէ, կ'իջնէ, դարձեալ կ'ելլէ եւ տակէն վրայէն, դուրսէն ներսէն կ'ա – լեկոծէ յամբարար. անծանօթ եւ անբա՞ – ւիսում:

Մարդկային ընկերութիւնը հաղիւ հազ կը զգայ այս պեղումը որ անոր մակերե – սոյթը իրեն կը թողու եւ ընթերքը կը փոխէ:

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԻԿՕ

(Շար.)

(*) Երեւակայական երկիր բարօրու – թեան, ցնորական խորհուրդ:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Փայլակ Կիրակոսեան 30 Ֆրք. կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 30 Ֆր. Նարդունիի Ֆոնտին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Տանիէլ Թօփալեան, Տիկին Իսկուհի Պօղոսեան, Տիկին Սոֆի Ըմբատեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով (յաւելեալ դումարը յատկացուեցաւ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին) եւ մասնաւորաբար Իսիի գաղութին եւ հայրենակիցներուն որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին

ԳՐԻԳՈՐ ՍԻՆԱՊԵԱՆԻ

(Սթանոզցի) մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նոր Տարւոյ առթիւ, ի յիշատակ իր ծնողքին, ոմն կը նուիրէ 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին, 50 Մշակոյթի Տան, 50 Շաւարշ Նարդունիի Ֆոնտին, 50 «Յառաջ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտուն պատարագ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան: Կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օֆլազի, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի:

Նոյն օրը, կ. ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Կրթ. Մարմնոյ, տեղի կ'ունենայ ոգեկոչման հանդիսութիւն Աւարայրի Հերոսներուն, որու ընթացքին երիտասարդներու եւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ պիտի կատարուին խմբերգներ, արտասանութիւններ, թատերգութիւն մը եւայլն:

Գեղարուեստական բաժնէն ետք ընտանեկան խնջոյք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Այրի Տիկին Նուրիձա Խաչատուրեան իր ամուսնոյն Միհրան Խաչատուրեանի հոգեհանգստեան առթիւ 20 Ֆր. Առաջնորդարանին, 20 եկեղեցւոյ, 20 «Յառաջ»ին, 20 Կապ. Խաչին, 20 Նադունիի Ֆոնտին, Երէցկին Փայլակեան 10 եկեղեցւոյ, բարեպաշտ Տիկին մը 20 եկեղեցւոյ, Տիկ. Մանուշ Տօնիկեան 10 եկեղեցւոյ, Գուլումեան եղբարք 10 եկեղեցւոյ, 10 Առաջնորդարանին, Տիկ. Յովհաննէսեան 10 եկեղեցւոյ, Տիկին Բալթայեանէ 50 եկեղեցւոյ (Վալանթին եւ Կարապետ Զամպաքճեան հոգեհանգիստին առթիւ):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն, հայկական յայտագիր, պատրաստուած Ժ. Սթեֆանեսքոյի կողմէ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այրի Տիկին Պերճուհի Մազլըմեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին, իր ոգբացեալ ամուսնոյն Միհրան Մազլըմեանի մահուան տարեդարձին առթիւ:

ԽՆՋՈՅՔ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին Օհանջանեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով:

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան դրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Մարտիկ Անտոնեանէ հարիւր Ֆր. իրենց զաւկին մահուան քառասունքին առթիւ:

Յարութիւն Զարդարեանէ 10 Ֆր. Միութեան եւ 10 Վիէնի Կապ. Խաչի դպրոցին համար, իր տիկնոջ և քրոջ մահերուն տարելիցին առթիւ:

Նշան Տէմիրճեանէ 10 Ֆր. իր մօր մահուան տարելիցին առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օդնական խոհարարուհիի մը: Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Նախագահութեամբ

Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 16 Փետր. ժամը 15էն 20

Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու, երգչախումբի անդամներու, «Սօսի» պարախումբի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի եւ Ֆնտգեան նուագախումբի

Խմբերգ, մեներգ, դաշնակ, ջութակ, արտասանութիւն եւայլն

(Ծախքերու մասնակցութիւն 10 ֆր. օշարակի, թէյի սպասակարթեամբ)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Հայ Արիներու Միութեան
Տարեկան հանդէսը

Կիրակի, 2 Մարտ 1969, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին:

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St. Dominique, Paris (7e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքի գնումին: Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրահին մէջ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփըլանտիտի մէջ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ազգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է [illegible]

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
5 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11431

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

45e ANNÉE — No 11.431

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՏՈՐ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

(1877–1969)

Ա.— ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ

Պրոֆեսոր Մենտոր Բունիաթեան, որ Յունուար 31ին մեզմէ յաւէտ բաժնուեւ – ցաւ, վերջիններէն մէկը, հաւանաբար նաեւ ամէնէն տարեցն էր (92 տարեկան) կովկասահայ մտաւորականներուն, որոնք խորհրդայնացումէն ետք հեռացան Հա – յաստանէն եւ վերջնական բնակութիւն հաստատեցին արտասահմանի տարա – կիրներուն մէջ։

Ողբացեալը ծնած էր 1877 Յունուար 21ին նախկին Գողթան գաւառի (այժմ Նախիջեւանի ինքնավար խորհրդային Հանրապետութիւն) Ցղնա գիւղին մէջ։ Հայրը մեծաքսի եւ բամպակի առեւտու – րով — արտածումով — կը զբաղէր Նա – խիջեւան, ապա Մոսկուա։ Մայրը Ազուլիսցի էր, քոյրը ժամանակի յայտ – նի հանրային գործիչ Աւետիք Արտախան – եանցի։

Զաւակ բարեկեցիկ ընտանիքի եւ ի բնէ տոզորուած ուսման ծարաւով, Բունիաթ – եան հայրենի երկրի նախակրթարանով չի բաւականացած, միջնակարգի հետե – ւած է Թիֆլիզի տղայոց երրորդ գիմնա – զիային մէջ, զոր աւարտած է 1895ին։

Տասնեւութ տարեկանին անցած է եւ – րոպա մանաւանդ իտական բարձրագոյն ու – սում ստանալու համար։ Գիւղատնտեսու – թեան կոչում չզգալով նուիրուած է տըն – տեսական գիտութեանց ուսումնասիրու – թեան, հետզհետէ յաճախելով Լայպցիկի, Պերլինի, Ս. Պետերբուրգի եւ Միւնիխի համալսարանները։

Անգլիոյ երկու հարիւր տարուան (1640–1840) տնտեսական տաղնապներու մասին երկու տարի պրպտումներ կատարած է Լոնտոնի Պրիթիչ Միւզիումի գրադարա – նին մէջ եւ այդ մասին աւարտական ճառ (թէզ) մը պատրաստելով 1903ին ներկա – յացուցած է Միւնիխի համալսարանին եւ ստացած դոկտորի տիտղոս։

Համաչխարհային տնտեսական տագ – նապներու մասին իր ուսումնասիրութիւն – ները խորացնելով, 1907ին գերմաներէն լեզուով հրատարակած է երկու գրքեր, մէկը իր թէզը, միւսը «Տնտեսական տագ – նապներ»ը։

Այս վերջինը արբազրեալ ու ճոխացեալ, 1915ին ռուսերէն լեզուով ներկայացուցած է Մոսկուայի համալսարանին, որ ո՛չ միայն լրիւն շնորհած է «մագիստրոս»ի տիտղոս, այլ նաեւ պաշտօնի կոչած գին – քը՝ իբրեւ դասախօս տնտեսական դիտու – թեանց։ (Բուն տիտղոսն էր «Մագիս – տրոս քաղաքական տնտեսութեան եւ վի – ճակագրութեան»)։

Տնտեսական տագնապները Ֆրանսերէ – նով լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ 1922ին, մի – ջազգային համբաւ ապահովելով իրեն իբրեւ տեսաբան տնտեսական եւ ելմտա – կան տաղնապներու։ 1930ին երկրորդ տը – պագրութեան արժանացաւ նոյն գիրքը հինգ հատոր տպագրանակով։

Իր ինքնատիպ տեսութիւնները տնտե – սական տաղնապներու մասին ընդհանուր դնահատանքի արժանացան օտար մասնա – գէտներու կողմէ Եւրոպայի եւ Ամերիկա – յի մէջ։

Փարիզի իրաւաբանական վարժարանի տնտեսագիտութեան դասախօս Շարլ Րիսթ 1922ին ամբողջ մէկ ժամ խօսեցաւ դոկ – տորայի ուսանողներուս Բունիաթեանի տեսութեանց մասին։

1926ին Փարիզի մէջ լոյս ընծայեց Ֆր – անսերէն ուրիշ գիրք մը, «Արժէքի փո – խուրդեան օրէնքը եւ գիներու ընդհա – նուր ելեւէջները Ֆրանսայի մէջ»։ Այս մասին դովեստով կը խօսի յայտնի տըն – տեսագէտ եւ երկհատոր « Քաղաքական Տնտեսութեան դասընթացք »ի հեղինակ Շարլ Ժիտ, «արժէքի մասին ամէնէն խո – րաթափանց ուսումնասիրութիւնը» հըն – չակելով զայն։

Փարիզի Իրաւաբանական վարժարանի ուրիշ դասախօս մը՝ Ա.Ֆթալիոն (ծագու – մով Պուլկար, այժմ հանդուցեալ) իրմէ տարիներ վերջ նոյն եղրակացութեան յանգած է տնտեսական տաղնապներու մասին, իւրացնելով իր տեսութիւնները։ Ուրիշ հեղինակ մը խօսելով նոյն հարցի մասին, Ա.Ֆթալիոնի վերագրած է այս վերջիններէն։ 1965ին Բունիաթեան դատ բացաւ գրքի հրատարակիչին դէմ եւ 1966ին իր բողոքը հրապարակեց գրքոյ – կով մը, որուն խորագիրն է՝ «Տնտեսա – կան վարդապետութիւնները եւ Ալպէր Ա.Ֆթալիոն»։

Դարձեալ Փարիզի մէջ 1933ին հրատա – րակեց գիրք մը «Վարկ»ի մասին, 1935ին՝ «Տէֆրէսիոն, փրոկրէ թէֆնիէ Է տէվա – լիւասիոն» անունով հատոր մը։

Կ'աշխատակցէր ամերիկեան եւ եւրո – պական դանազան մասնագիտական պար – բերաթերթերու՝ ուսումնասիրութիւններ գրելով տնտեսական հարցերու շուրջ։ Յօդուած գրած է նաեւ Ազգերու Դաշնակ – ցութեան ամսագրին մէջ։

Անդամ էր Ամերիկայի Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիային եւ Տնտեսա – գիտական Ընկերութեան, Ֆրանսայի քա – ղաքական տնտեսութեան Ընկերակցու – թեան եւ այլ ֆրանսական ու օտար գիտ – նական ընկերութեանց, ինչպէս նաեւ Թղթակից՝ «Իֆոնումիսք»ի։

1915–1916ին դասախօսած է Մոսկուայի համալսարանին, յետոյ Թիֆլիզի Փոլի – թէքնիքին մէջ։ Այս վերջինի պրոֆեսորի տիտղոսը կը դնէր իր գրքերուն վրայ։

1920ին Փարիզ գալով անդամակցած է «Ռուս ակադեմական խմբակցութեան»։ 1925–1940 դասախօսած է Իրաւաբանական համալսարանի կից «Սլաւական Ուսում – նասիրութեանց Ինսթիտուտ»ին մէջ։

1937ին հրատարակած է իրրեւ դասախօս Փրնսէի համալսարանի միջազգային ու – սումնասիրութեանց հիմնարկութեան։

Ֆրանսական ձայնասփիւռէն խօսած է յիսուն անգամ օրուան տնտեսական – ելմտական հարցերու մասին։ Իրրեւ գիրք լոյս ընծայած է տասնեւմէկ հատորներ, — 2 գերմաներէն, 2 ռուսերէն եւ 7 Ֆր – րանսերէն, առանց հաշուելու ռուսերէն, գերմաներէն, անգլերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուներով գրած յօդուածները, որոնք գրուած են պարբերաթերթերու մէջ։ Շատ քիչ անգամ աշխատակցած է Յառա – ջի, կարճ գրութիւններով։ Առաջին աշ – խարհամարտին, Մոսկուայի համալսա – րանի դասախօս եղած օրերուն, ռուսերէն համալիր յօդուածաշարք մը հրատարա – կած է պատերազմի տնտեսութեան մա – սին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ՆՈՐ ԲԱՆԵՐ Կ'ԸՍԷ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԿԱԶՄԱԾԻ ՄԷՋ

Նասր տեսակցութիւն մը տուած է ա – մերիկեան Նիւզուիք չաթթաթերթին, ուր կարդ մը նոր բաներ կ'ըսէ, զոնէ ինչ կը վերաբերի Իսրայէլի։

Նասր հինգ կարեւոր կէտեր կը ճշդէ.—

Ա.) Ոչ – պատերազմական վիճակի յայ – տարարութիւն։

Բ) Իւրաքանչիւր երկրի խաղաղ ապրե – լու իրաւունքի ճանաչում։

Գ) Հողային ամբողջականութիւն եւ ա – պահով սահմաններ Միջին Արեւելքի բո – լոր երկիրներուն համար, մէջն ըլլալով Իսրայէլ։

Դ) Նաւարկութեան ազատութիւն մի – ջազգային ջրանցքներուն վրայ։

Ե) Պաղեստինցի գաղթականներու հար – ցին արդար լուծում։

«Եթէ Միացեալ Նահանգները զօրավիղ չկենան Իսրայէլի հողային գրաւման յա – րատեւման, Եգիպտոս, կ'ըսէ Նասր, ոչ մէկ անպատեհութիւն կը տեսնէ վերսկսե – լու դիւանագիտական յարաբերութիւննե – րը անոնց հետ»։

Նասր կ'ակնկալէ նաեւ որ Միացեալ Նահանգները յայտարարեն թէ Իսրայէլի խոստացուած յիսուն ռմբաձիգ Ֆանթոմ օդանաւերը պիտի յանձնեն, այն պարա – գային միայն երբ Իսրայէլցիք պարպեն արաբական գրաւուած հողամասերը։

Տեսակցութիւնը, 2500 բառերէ կազ – մուած է, բայց անոնցմէ ոչ մէկը կը բա – ցատրէ թէ Նասր ի՞նչ կը հասկնայ երբ «արդար լուծումի» խօսք կ'ընէ Պաղես – տինցի գաղթականներուն համար։ Նասր յիշած է սակայն թէ «Միացեալ Ազգերը ըսած եւ կրկնած էին Պաղեստինիցիներու իրաւունքը երենց երկիրը վերադառնալու կամ հատուցում տալու»։

Եգիպտոսի նախագահը ոչ մէկ երաշ – խաւորութիւն կուտայ սակայն որ բա – նակցութիւններ կրնան սկսիլ եթէ Իսրա – էլ պարպէ իր գրաւած հողերը «քայլ կրնամ ըսել, յայտարարած է նաեւ Նասր, թէ 1948ի պատերազմէն ետք, նստեցանք Իսրայելցիներուն հետ, ըսա կինադուլի համաձայնագրերուն մինչեւ 1956ի պատե – րազմը եւ պատրաստ ենք կրկին ընելու»։

Ռայսը յայտարարած է նաեւ որ չըն – դունիր խաղաղութեան ուժի մը ներկա – յութիւնը եգիպտական հողամասին վրայ, եթէ ան բաղկացած ըլլայ «չորս» մեծ – րէն որեւէ մէկուն զինուորներով։ Ասոր հակառակ, ոչ մէկ արդելք կը տեսնէ որ կազմուած ըլլայ փոքր երկիրներու միա – ւորներէ։ Նասր աւելցուցած է նաեւ թէ միայն Իսրայէլի սահմանակից վայրերու ապազինումը կ'ընդունի, ինչ որ կը նշա – նակէ թէ այդ կէտը չի վերաբերիր Սի – նայի։ «Պէտք է հաւատաք ինծի, կը'սէ Նասր, երբ կ'ըսեմ ձեզի որ Յորդ. Միու – թիւնը խաղաղ կարգադրութիւն մը կը փափաքի։ Համոզուած եմ որ իր պատ – ճառաբանութիւնները անկեղծ են։ Նոյնն է մեզի համար։ Չենք ուզեր ամէն ինչ զօրակոչի ենթարկել պատերազմին հա – մար։ Պէտք ունինք անպայման խաղաղու – թեան, մեր տնտեսական զարգացման հա – մար բայց պէտք է մենք զմեզ պաշտպա – նենք»։

Ինչ կը վերաբերի այն պայմաններուն, որոնք երկար ժամանակի մը համար լու – ծում մը պիտի տան Միջին Արեւելքի տագնապին, Նասր կ'ըսէ.— «Միակ մի – ջոցն այն է որ Իսրայէլ դառնայ երկիր մը որ մէկ կրօնքի (հրէական) վրայ չհիմնայ այլ բոլոր կրօնքներուն — ազգ մը, որ իր մէջ ունենայ Հրեաները, մահմեդական – ներ եւ քրիստոնեաներ։ Ասոնք դարերով ապրեցան քիչ հարցերով, բայց ցորչափ Իսրայելցիք յամառին գրկել Պաղեստին – ցիները իրենց իրաւունքներէն, մեզի հետ տագնապը կրնայ դեռ տասը, քսան, երե – սուն, քառասուն տարի տեւել»։

Նասրի համար Իսրայէլի ներկայի դե – րը կարճատես են բայց յոյս ու – նի որ «յաջորդ սերունդը» կը հասկնայ նման յեղաշրջումի մը անհրաժեշտու – թիւնը։

× Կազայի մէջ եղեռնափրճ մը եղած է զօր. Տայեանի այցելութեան ընթաց – քին, բայց կը թուի թէ ոչ մէկ կապ կայ ասոնց միջեւ։ Արաբ երիտասարդ մը ըս – պաննուած է։

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՊԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻԱՆ Կ'ՈՒԶԷ ԳՐԱՒԵԼ...»

«Պապը Թուրքիա եկաւ, Թուրքիոյ գր – րաւման ծրագիրները պատրաստելու հա – մար», կ'ըսէ թուրք երեսփոխան մը։

Ջրօսաչրջիկային Գործակալութեան եւ – լեմտացոյցի վիճաբանութեան ընթաց – քին, Աատալեթական երեսփոխան Մէվլուտ Եըլմազ, Պապին Թուրքիա այցելութիւնը քննադատելով ըսած է.

— Պապը Թուրքիա եկաւ ոչ թէ պաշ – տօնական այց մը տալու համար, այլ Թուրքիոյ գրաւման ծրագիրները պատ – րաստելու համար։ Այս առիթով, Այա Սոֆիա ալ այցելեց, ուր բոլոր կանոննե – րը ոտնակոխելով, խաչ հանեց։ Այս պատճառով է, որ գրաւման համար եկաւ կ'ըսենք։ Այս կերպով, Պապը կ'ուզէ ա – պացուցանել, թէ Այա Սոֆիան դեռ քրիս – տոնեայ աղօթատեղի մըն է։

Եփեսոսն ալ կատարելապէս քրիստոն – եաներու կողմէ յերիւրուած աղօթատեղի մըն է։ Պապը այդտեղ ալ այցելեց, որ – պէսզի քրիստոնեայ աշխարհը Անատոլու ցատկէ։ Այդտեղը իբրեւ ոտնատախտակ պիտի օգտագործէ։ Մանրէ կը պարփակէ այդպիսի օրհնեալ ջուրը։ Պէտք է արդելք հանդիսանալ այդ ջուրը խմելու։

կամարները կարճատես են բայց յոյս ու – նի որ «յաջորդ սերունդը» կը հասկնայ նման յեղաշրջումի մը անհրաժեշտու – թիւնը։

× Կազայի մէջ եղեռնափրճ մը եղած է զօր. Տայեանի այցելութեան ընթաց – քին, բայց կը թուի թէ ոչ մէկ կապ կայ ասոնց միջեւ։ Արաբ երիտասարդ մը ըս – պաննուած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՐՊՈՆԷՆ Նանթէռ ուսանողական խը – լըրտումները վերսկսած են բաւական մեծ թափով։ Սորպոնի տեսուչը՝ Ռոշ ար – տաքսած է 36 ուսանողներ, որոնք Յուն – ուար 23ին մասնակցած էին տեսչութեան բաժանմունքներու գրաւման։ Լուսաւորու – թեան նախարարն ալ երկու ընդհ. քննիչ գրկած է Նանթէռ որպէսզի հարկ եղած քննութիւնները կատարեն։ Ամէն պարա – գայի մէջ կացութիւնը համեմատաբար կանոնաւոր է Նանթէռի Իրաւաբանական լսարանը (ֆաքիւլթէ) եւ արդէն ընդհ. ձեւով բոլոր խառնակութիւնները գրակա – նութեան եւ ընկերաբանական ճիւղերուն վերապահուած են։

ՆԻՒՍԸՆ չրջապտոյտ մը պիտի ձեռ – նարկէ Մարտ 15էն սկսեալ։ Պիտի հան – դիսի նաեւ Փարիզ։

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը չարունակէ պնդել որ Գերմանիոյ նախագահական ընտրութիւնը արեւմտեան Պերլին չկա – տարուի։

ԼԻԲԱՆԱՆի փալանժիստներու (Քաթա – յէպ) պարագլուխը՝ Փ. Ճէմայէլ յայտա – րարած է թէ ընդվզումութիւնը որոշած է երկու ամսուան դադար մը չնորհել վար – չապետ Քարամէի։ Ճէմայէլ ըսած է նաեւ մամուլին.— «կը մաղթենք թէ այս դա – դարը թոյլ տայ որ բոլորին դոհացուցիչ լուծում մը գտնուի առանց նոր ուժի գու – ցադրութեան»։ Այս խօսքով Ճէմայէլ կ'ակնարկէ առջի օրուան գործադուլի հը – րահանգին որուն 100 տոկոսով հետեւած են քրիստոնեայ թաղերը (մանաւանդ՝ Պուրճ–Շամմուս) մինչ քաղաքին կեդրո – նը աշխատանքը կը չարունակուէր։

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

Մահից քիչ առաջ հանճարեղ ողբերգակ Վահրամ Փափազեանը գտնւում էր Լենինականում: Նա նորից հանդիպեց հին ու նոր բարեկամների, զրուցեց ու պատասխանեց բազմաթիւ հարցերի: Այդ հարցերի պատասխանները հանդէսիս խմբագրութեանը տրամադրեց Լենինականի ռադիոհաղորդումների խմբագրութեան պատասխանատու խմբագիր ընկ. Մելիքսէթ Մելքոնեանը: (ԽՄԲ. «Սովետական Գրականութիւն»):

ՀԱՐՑ.— Մեծարգոյ վարպետ, բարով էք եկել մեր քաղաքը, Լենինական-ցին միշտ էլ բարձր է գնահատել Ձեր արուեստը, եղել Ձեր երկրպագուն: Խնդրում ենք Ձեզ, սիրելի Վարպետ, մի քանի խօսքով պատմէք Ձեր ապագայ գործունէութեան, Ձեր գրական աշխատանքների մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Իմ ապագայ գործունէութեան մասին երբ խօսք է լինում, մի քիչ ծիծաղում եմ, որովհետեւ ապագան արդէն չկայ ինձ համար: Հանգստի տարիները մօտեցել են: Երեւի, այս տարի ես կը վերջացնեմ, կը դադարեմ այլեւս աշխատելուց: Բեմի վրայ, ի հարկէ: Շատ ցաւալի բան է, բայց ինչ արած: Արուեստը այնպիսի մի բան է, որին պէտք է ժամանակին թողնել, թէ չէ ինքը քեզ կը թողնի: Ուրեմն, ես հետեւում եմ այս հին մտքերին եւ արուեստին պատրաստւում եմ թողնել, աւելի շուտ, քան նա ինքն ինձ կը թողնի, որպէսզի ոչնչով պարտական չմնամ արուեստին: Իսկ թէ ինչ կ'անեմ առանց թատրոնի, ամէն բան եւ շատ բան: Խաղալով միայն չէ, որ ես թատրոնի հետ եմ, առանձին էլ ես թատրոնի հետ եմ: Եւ թատրոնը թւում է, որ ես ինքս եմ, կամ թատրոնը ինձանով է, իմ մէջ է: Այնպէս որ, ես, թէեւ չեմ լինի բեմի վրայ, բայց կը լինեմ դարձեալ թատրոնում, իմ հոգեկան թատրոնում: Ես ինքս ինձ համար կը խաղամ այս անգամ, որովհետեւ երկար տարիներ խաղացել եմ հանդիսատեսների համար: Իսկ յետոյ ամենակարեւորը, որ կ'անեմ ես, գրական աշխատանքն է: Պատահմամբ, անսպասելի կերպով, մարդիկ ինձ հաւատացրին, որ ես գրող եմ կամ գրելու ընդունակութիւն ունեմ: Ես այդ բանը չդիտէի երկար տարիներ: Է՛, տեսայ, որ դուցէ եւ ճիշդ է, մանաւանդ, ինձ դուր եկաւ այն բանը, որ այդ ձեւով կարողանում եմ ես իմ մտքերը, մտածումները թողնել գալիք սերունդներին աւելի շօշափելի եւ հասկանալի, եւ տեսանելի ձեւով, քան թատրոնում ես այդ բանը արել եմ: Գիտէք, երբ թատրոնում վերջին վարագոյրը իջնում է, դերասանից բան չի մնում արդէն, բացի յիշատակ այն հանդիսատեսի սրտի մէջ, որ տեսել է: Բայց գրականութիւնը պահում է: Ահաւասիկ այդ բանը ինձ ամենամեծ խթանն է եւ երեւի, թերեւս ես այդ աշխատանքը երկար կը շարունակեմ: Հիմա ես այս բոպէիս աշխատում եմ մի տրիլոգիայի վրայ, որը Համլէտի, Օթէլլոյի եւ իր Արքայի մեկնաբանութիւնն է: Այսինքն, թէ այդ կերպարները իրենց գրուած օրից մինչեւ հիմա, մօտ 400 տարի, ի՞նչ է տապներից են անցել, ո՞վքեր են խաղացել, ի՞նչպէս են խաղացել: Իւրաքանչիւրը նրանցից, ի՛նչ ազդութեան որ պատկանի, ի՞նչ է աւելացրել նրանց, ինչո՞վ է հարստացրել այդ կերպարները: Այդ բոլորը հաւաքուած իմ մէջ, ահաւասիկ, ես կը յանձնեմ թղթին, գալիք սերունդներին, մանաւանդ, գալիք դերասանական սերունդներին եւ կարծում եմ դա կը լինի այսպէս ասած, իմ լաւագոյն բարոյական նուէրը իմ արուեստակից ընկերներին մանաւանդ՝ երիտասարդներին, որոնց, դժբախտաբար, թէ բարեբախտաբար, իրենց բոլոր պակասութիւններով հանդերձ՝ շատ եմ սիրում: Ես կարծում եմ, որ սիրել մէկին անպատճառ նրա առաւելութեան համար, մեծ առաքինութիւն չէ: Պէտք է սիրել միեւնոյն ժամանակ, բացի առաւելութիւններից, եւ նրա պակասութիւնների համար, ամբողջութեամբ: Այ այսպէս, այս աշխատանքները կը տանիմ: Այս աշխատանքները վերջանալուց յետոյ, որոնք շուտով կը տրպուեն, ես կը ձեռնարկեմ այն մեծ աշխատանքին, որ վաղուց խոստացել եմ եւ որոնց Հայպետհրատը սպասում է: Այն է, նովէլներ, որոնց մեծ մասը գրուած է զանազան ժամանակներ իմ կեանքի ընթացքքին, Պոլսոյ կեանքից, Թուրքերի, Հայերի փոխ-յարաբերութիւններից, Յոյների, Հրեաների, Եւրոպացիների եւ այլոց կեանքից: Եւ մինչեւ այսօր՝ մեր օրերը. Հայերի, Ռուսների, Վրացիների, այդ բոլորի փոխ-յարաբերութիւնները, այսպէս ասած, կենցաղային նորութիւնները, կենցաղային պատկերները, որոշ տեղ արցունքով, որոշ տեղ ծիծաղով, որոշ տեղ, հը՛, հը՛ մտածողութիւններով եւ այլն, եւ այլն, եւ այլն: Այս աշխատանքը շատ երկար աշխատանք է, որի մեծ մասը գրուած է: Հիմա, իմ խաղաղ անկիւնում՝ Լենինգրադում, կը նստեմ, կը վերանայեմ, կը սրբագրեմ եւ այդ բոլորը կը յանձնեմ մամուլին: Թէ ի՛նչ կը լինի դրանից յետոյ, մօտաւորապէս կարելի է դուշակել, ինչպէս դուք կը դուշակէք կամ գիտէք այդ բոլորը հը՛, հը՛... Այս է մօտաւորապէս իմ ծրագիրը:

ՀԱՐՑ.— Ձեր կարծիքը ժամանակակից հայ բեմական երիտասարդութեան մասին, նրանց մասին, ովքեր, պէտք է շարունակեն հազարամեակների պատմութիւն ունեցող մեր թատերարուեստը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Հարցը, որ տուիք, ինձ համար շատ կարեւոր է, կեանքի հարց է, գոյութեան հարց է թատրոնի համար, իսկ երիտասարդութեան, որի մասին խօսում էք, իմ զաւակներն են բոլորը, ի հարկէ բոլորին սիրում եմ, դժուարանում եմ նրանց մէջ տարբերութիւն դնել: Միայն մի բան կը ցանկանայի, եւ մի բան եմ տեսնում, որ հնարաւոր եղած չափով, արագ կերպով պէտք է, ի հարկէ, մէջ տեղից վերացնել: Նախ եւ առաջ կուլտուրայի տեսակէտով պէտք է մեր երիտասարդութեանն աւելի լայն հնարաւորութիւններ եւ միջոցներ տալ: Անպատճառ բարելաւել նրանց նիւթական դրութիւնը, միայն նրա համար, որպէսզի նրանք աւելի կարողանան կենտրոնանալ, զանազան աղբիւրներ չփնտռեն իրենց գոյութիւնը աւելի բարեյաջող պայմանների մէջ դնելու համար: Երկրորդ, պէտք է ընտրել այնպիսիներ, ովքեր, գոնէ ունենան առաջին պայմանը հայ դերասանութեան, այն է հայ լեզուի դիտակ լինելու կատարեալ դիտակցութեամբ, կատարեալ լեզուագէտ լինելու պարտքը ունենան, որովհետեւ, եթէ կայ մի տեղ, որ մի ժողովրդի լեզուն պէտք է հնչի իր ամբողջ իսկական մաքրութեամբ, դա նրա պետական թատրոնումն է, բայց թատրոնը բացի դիտելու համար տեղ լինելուց, ըստ իր էթիմոլոգիայի, նաեւ լսելու համար տեղ է եւ հանդիսատեսը պէտք է ոչ միայն տեսնի, այլեւ լսի իր ժողովրդի լեզուն՝ իր ամբողջ մանրամասնութեամբ, ամբողջ խորութեամբ, ամբողջ լայնութեամբ, ամբողջ հմտութեամբ: Մանաւանդ, երբ հարցը գալիս է այնպիսի մի լեզուի, ինչպէս մերն է, որ հին է, աշխարհում այս բոպէիս գործածուող չորսհինդ ամենահին լեզուներից մէկն է: Երրորդ, ես խորհուրդ կը տայի, կը ցանկանայի, որ աւելի եւս հնարք լինէր երիտասարդութեանն այցելել արտասահման, գոնէ գնալ տեսնել, աչքերով տեսնել, ման գալ, վերադառնալ ետ: Դա աւելի շուտ յառաջ կը տանի նրանց, կը բարձրացնի նրանց արուեստը:

Սա ամենակարեւորն է: Իսկ գալով ռեպերտուարի խնդրին, ի հարկէ ռեպերտուարը պէտք է շօշափի այդ ժողովրդի շահերը, ամէնօրեայ շահերը, յոյսերը, նրա ապագայի յոյսերը, այդ ռեպերտուարը մենք, դժբախտաբար այս բոպէիս լրիւ չունենք: Շատ քիչ բան ունենք: Մենք, մանաւանդ, մեր ունեցածներից, մեր խոշոր՝ ունեցածներից չենք օգտուում: Օրինակ, իմ կարծիքով, Շանթը՝ մեր դերասանների խաղով, կը լինէր մի դպրոց: Ես համոզուած եմ, որ նրա օրինակից դրդուած, մենք կ'ունենայինք իսկական, ժամանակակից գրողներ, որովհետեւ հարցը միայն գրիչ վերցնելը եւ գրելը չէ: Թատերագիտութիւնը տարբեր հարց է, տարբեր հարցեր է շօշափում, տարբեր ընդունակութիւնների պէտք ունի: Դրամատուրգը պէտք է կարողանայ իր ժամանակը տեսնել, զգալ: Այդպիսի մարդիկ մեզ մօտ, ի հարկէ, կան, բայց, դժբախտաբար, հիմա ցաւ ի սիրտ, ես պէտք է խոստովանեմ, որ այն, ինչ կատարուել է որպէս ինքնուրոյն ռեպերտուար, ինքնուրոյն դրամատուրքիա՝ թոյլ է շատ, անփորձ գրիչներ են շատերը, մեծ մասը: Ես յոյս ունեմ, մեր ապագայ թատրոնը նորից կը բարեկարգուի, ինչպէս եղել է: Մանաւանդ, երբ ես մտածում եմ, հրճուանքով, որ այս մեր փոքրիկ Հանրապետութիւնը ունի երեք մեծ չէնք թատրոնի, մէկը՝ օպերայի չէնքն է, միւսը Սունդուկեանի թատրոնն է, իսկ երրորդը ես պատիւ ունեցայ տեսնելու, ճիշդ է անաւարտ վիճակի մէջ, Լենինականի թատրոնն է, որ չդիտեմ ում անուամբ պէտք է յորջորջուի: Հիմա, այդ թատրոնները պարտադրում են մեզ, բոլորիս, հաւաքել մեր ուժերը եւ մեր երիտասարդութիւնը պատրաստել նոր թատրոնի համար, որպէսզի մենք կարողանանք իսկապէս հպարտանալ, ասելով, որ մենք երկհազարամեայ թատրոնի ժառանգորդներն ենք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՑԱՒԱԼԻ ԻՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ

Քաղելով «Սով. Հայաստան»էն (15 Դեկտ. 1968) կը ներկայացնենք հիմնական մասերը այն ճառին, զոր արտասանած է դեպուտատ Ս. Մովսիսեան «ՍՍՀՄ Է. գումարման գերագոյն սովետի Ե. սեսիայում», Մոսկուա:

Վերոյիշեալ ճառը յստակ ցոյց կուտայ, թէ Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութեան միւս հանրապետութիւններուն տնտեսութեան բոլոր ճիւղերուն պիտնէները կը սահմանուին կեդրոնական մարմիններու կամ նախարարութիւններու կողմէ, Մոսկուա, որոնք, ինչպէս կը հաստատէ Հայաստանի պատգամաւորը՝ Ս. Մովսիսեան, յաճախ կ'անտեսեն Հայաստանի արդար պահանջները:

— Տնտեսութեան ծրագիրները յաջող կերպով իրագործելու համար երկաթուղիով կատարուած փոխադրութիւններուն նշանակութիւնը ծանօթ է, շատ ձեռնարկութիւններու եւ ճիւղերու համար երկաթուղին հիմնական դեր կը կատարէ: Անվիճելի է նաեւ այն, որ փոխադրումներու ծրագիրները պէտք է ճիշդ կերպով համապատասխանեն բնական աղբիւրներու, նիւթերու արտադրութեան ու մատակարարութեան պետական առաջադրութիւններուն:

Ցաւալի է հաստատել, թէ փոխադրումներու ծրագրեալ ասպարէզին մէջ պատշաճ կարգ ու կանոն չկայ: Խորհ. Միութեան պետպլանը հարկ եղած ուշադրութիւնը չի դարձներ, իսկ միութենական հանրապետական կարգ մը նախարարութիւններ կողմնակի կերպով կը նային այս

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Վա՛յ, ըսաւ, օձիքնիս ձեռք տուեր ենք... ի՛նչ դժբախտութիւն... արդեօք զի՞ս ալ պիտի բռնեն, բայց եթէ կասկած մը ունենային, փողոցին ծայրէն կը ձերբակալէին:

Այս խորհրդածութիւնները ընելով՝ պատանին պահ մը կանգ առաւ եւ աչքերը տան վերի յարկը ուղղեց:

Այս խոհեմ ընթացքը իսկոյն լրտես մը ուշադրութիւնը գրաւեց, որ դէպի իրեն գալ սկսաւ: Հասան տեսաւ լրտեսը և ըմբռնեց որ աններելի սխալ մը գործած էր կանգ առնելով ու կասկածելի տունը զննելով: Վտանգը իրմէ հեռացնելու համար, յանդգնութեան դիմեց: Ուղղակի գնաց դրան քով ու հոն կեցող ոստիկաններուն ուղղելով խօսքը, հաստատ շեշտով մը ըսաւ.

— Ի՞նչ պատահեցաւ արդեօք, զողութի՞ւն կամ մարդասպանութի՞ւն տեղի ունեցաւ ներսը...:

— Քեզի ի՞նչ, շան զաւակ, կորսուէ՛ սըկէ, գոչեց ոստիկանը:

— Մի բարկանաք, փոլիս էֆէնտի, հարցում մըն է ըրի, պատասխանեց պատանին հեգնական ձեւով:

Նոյն միջոցին լրտեսը մօտեցած էր իրեն.

— Ի՞նչ կեցեր տունն ի վեր կը նայիս, ըսաւ խիստ ձեւով մը, եթէ տունը պիտի մտնես, դուռը զարկ մտիր...:

— Ես ո՛վ, այդպիսի տան մը դուռը զարնողը ո՛վ, ըսաւ պատանին խնդալով, միթէ զի՞ս կը ծաղրէք:

— Եթէ այս կողմերը չես բնակիր ի՞նչ գործ ունիս այս ժամուն այս փողոցին մէջ, հարցուց լրտեսը:

— Եթէ այս փողոցէն անցնիլը արգիլուած է, ինչո՞ւ փողոցին բերանները շըղթայով չէք փակեր, ըսաւ պատանին:

— Կորսուէ շուտով, գոչեց ոստիկանը որ ձանձրացած կը թուէր այս խօսակցութենէն:

Յետոյ լրտեսին դառնալով աւելցուց.

— Ի՞նչ կարեւորութիւն կուտաս այդպիսի լակոտներու:

Լրտեսը արդէն համոզում գոյացուցած էր թէ այդ պատանին յարաբերութիւն չունէր կասկածելի տան հետ, ուստի ինքն ալ ոստիկանին պէս «կորսուէ՛, շան լակոտ» մը արձակեց:

— Մնաք բարով, ըսաւ Հասան հեգնական լրջութեամբ մը եւ ուղղուեցաւ դէպի Թէփէ Պաշի:

Իր խաղին յաջողութենէն եւ օձիքը անվտանգ ազատելէն զոհ՝ պատանին զուարթօրէն իր ճամբան շարունակեց, առանց դիտնալու թէ ո՛ւր կ'երթար: Բայց այդ զուարթութիւնը երկար չտեւեց. մէկէն յիշեց որ թէեւ ինք ազատ էր, բայց նոյն միջոցին իր ընկերները ոստիկանութեան ճանկը ինկած էին:

— Ի՛նչ սարսափելի կացութիւն, թիկնապահ փաշան, Սատըք պէյը, Արիֆ պէյը, Ֆաթման ամէնքն ալ ձերբակալուած, խորհեցաւ. ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, մանաւանդ անոնց վիճակը... ա՛լ կարելի չէ որ կարենան ազատիլ գազանի ճիրաններէն:

Խեղճ պատանին իր միտքը կը չարչարէր հնարք մը գտնելու համար, որով կարենար որեւէ կերպով օգնութեան հասնիլ իր ընկերներուն: Բայց ի՞նչպէս կրնար ընել: Իրաւ է որ ուրիշ ընկերներ կը ճանչնար որոնք ազատ էին, բայց անոնք միջոց մը չէին կրնար ունենալ օգնութեան հասնելու: Միակ ազդեցիկ անձը իրենց մէջ Մէհմէտ փաշան էր, եւ ահա ան ալ օձիքը ձեռք տուած էր անդառնալի կերպով:

Այս տխուր խորհրդածութիւնները ընելով, պատանին հասաւ անդլիական դեսպանատան առջեւ:

— Գոնէ կարենայի հասկնալ թէ զիրենք ո՛ւր փոխադրած են եւ որոշ լուր մը տանէի մեր ընկերներուն, մտածեց:

Ուզեց վերադառնալ Ասմալը Մէճիտ փողոցը եւ հեռուէն լրտեսել: Բայց ատիկա շատ վտանգաւոր ձեռնարկ մըն էր, եթէ լրտեսը ու ոստիկանը կրկին զինքը նշմարէին այդ կողմերը, ա՛լ ազատում չունէր:

— Երթամ Կալաթա Սարայի շուրջը դեգերիմ, վճռեց, գուցէ զիրենք նախ հոն փոխադրեն առժամեայ կերպով:

Ցղացած այս խորհուրդը շատ բանաւորթուեցաւ իրեն եւ իսկոյն զայն գործադրեց: Երկար ատեն պահականոցին դիմացի մայթին վրայ վեր վար շրջեցաւ, առանց արդիւնքի:

Ցանկարծ վարի կողմէն եկող երկու կառքեր իր ուշադրութիւնը գրաւեցին:

Ցայտնի էր որ երկրորդ կառքը կը հետեւէր առաջինին, որուն կառապանին քով ոստիկան մը նստած էր, Հասան լապտերի մը քով այնպիսի դիրք մը բռնեց որ կարենայ մէջը գտնուողները նշմարել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(48 – Շար.)

ճիւղին, զայն համարելով հանրապետութիւններու գործը:

Խօսինք փաստերով: Անդրկովկասի երկաթուղիի Երեւանի ճիւղի բեռներու առաքման ծաւալը 1967ին աւելցաւ 7,8 տոկոսով, իսկ 1968ին անոր համար սահմանուած է ծրագիր մը, որ կը նախատեսէ միայն 2,8 տոկոս աճ, մինչդեռ պետական ծրագիրով հանրապետութեան մէջ արդիւնաբերութեան արտադրութեան ծաւալը պիտի աճի 10 տոկոսով, իսկ շինարարական աշխատանքները՝ 15 տոկոսով:

Շինանիւթերու փոխադրութեան ծաւալը, իբրեւ կանոն, մեքենական կերպով կը կրճատուի 10–15 եւ աւելի տոկոսով, որու հետեւանքով քարի հանքերը յաճախ լեփլեցուն կ'ըլլան արտադրութիւնով, անոնցմէ մէկ քանին պարբերաբար կը դադրեցնեն իրենց աշխատանքը, երբ անդին նորակառոյցները կը կենան քարի, աւազի եւ խճաքարի պակասութեան պատճառով, կրաղիւսի գործարանները՝ պեմզա չմատակարարելու, քիմիական գործարանները՝ կրաքարի մատակարարութեան խափանումներու պատճառով:

Արդեօք մենք դիմա՞ծ ենք համապատասխան կազմակերպութիւններուն: Բազմիցս, բայց դրական լուծում չենք ստանար: Երբ կը դիմենք Անդրկովկասի երկաթուղիի վարչութեան, մեզի կը ղրկեն Խորհ. Միութեան հաղորդակցութեան ճամբաներու նախարարութեան, իսկ այս վերջինը մեզի ետ կը ղրկէ երկաթուղիի վարչութեան, կամ խորհուրդ կուտայ՝ կրճատեցէք վակոններու թիւը, անոնք շատ են:

Հանրապետութեան (Հայաստանի) նախարարներու խորհուրդը ստիպուած եղաւ դիմել միութենական կառավարութեան օգնութեան: Այս տարեսկիզբին (1968ի սկիզբը) Երեւան ժամանեց հաղորդակցութեան ճամբաներու նախարարութեան ներկայացուցիչը, որ ծանօթանալով իրական վիճակին, մեկնեցաւ, խոստանալով, թէ միջոցներ ձեռք կ'առնուին: Սակայն դրութիւնը երբեք չբարելաւուեցաւ:

Միայն շինանիւթերու արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը այս տարուան (1968) 11 ամսուան արտադրութեան առաքման իրական պահանջին դիմաց պակաս ստացած է 70·000 վակոն: Քարի հանքերուն մէջ կուտակուած է աւելի քան 80·000 խորանարդ մեթր որմնաքար, շինարարական կազմակերպութիւնները պակաս ստացած են աւելի քան 150·000 խորանարդ մեթր բալասր, իսկ կրաղիւսի գործարանները՝ 55·000 թոն պեմզա:

Մինչեւ հիմա լուծուած չէ 1969ի փոխադրութիւններու ծրագրին հարցը: Հանրապետութիւնը դեռ այս տարուան (1968) Օգոստոսին թէ՛ հաղորդակցութեան ճամբաներու նախարարութեան եւ թէ Խորհ. Միութեան պետպլանին ներկայացուց ամբողջ Հանրապետութեան փոխադրումներու ծրագիրը: Երկու հիմնարկութիւններուն մէջ ալ հրաժարեցան այդ նախագիծը քննել Հանրապետութեան (Հայաստանի) պետպլանին մասնակցութեամբ, սահմանափակուելով միայն Հանրապետութեան ենթակայ նախարարութիւններու եւ գերատեսչութիւններու փոխադրութիւնները ճշդելով, որոնց ծաւալը կը կազմէ ամբողջ Հայաստանի փոխադրութիւններուն վեց տոկոսը: Հետեւաբար, ոչ մէկ երաշխիք կայ, որ 1969ին եւս մենք պիտի չմատնուինք դժուար դրութեան:

... Յայտնի է, որ բնակչութեան կենսապայմաններուն բարելաւման համար շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի քաղաքներու, աւաններու եւ շրջանային կեդրոններու բարեկարգումը: Ընդհանուր յառաջդիմութեան շնորհիւ Հայաստանի մէջ տարիէ տարի կը շատնայ քաղաքներու թիւը, իսկ ասոնք ամէն տարի կ'աճին եւ կ'ընդլայնին: Պէտք է աճին եւ փաստօրէն կ'աճին, հարկաւ, անոնց պահպանութեան ծախքերը:

Սակայն Խորհ. Միութեան ելմտական նախարարութիւնը վերջին 7–8 տարիներու ընթացքին պիւտճէին մէջ բարեկարգութեան համար Հայաստանի համար կը նախատեսէ միեւնոյն գումարը՝ 7 միլիոն ռուբլի: Այս գումարը այժմ արդէն հազիւ հազ կը բաւէ գոյութիւն ունեցող տնտեսութիւնը պահպանելու, առանց զայն ընդլայնելու: Հայաստանի պիւտճէի նախագիծերը քննելու ժամանակ երբ ամէն անդամ կը խնդրենք բարեկարգման յատկացումները աւելցնել, կը ստանանք միեւնոյն պատասխանը.— Այդ նպատակին համար ծախքերը չենք կրնար աւելցնել, մենք զանոնք գիտակցաբար պահած ենք նոյն մակարդակին վրայ:

Ինչպէս կ'երեւի, ելմտական նախարարութիւնը իրապէս համոզուած է, թէ այդ միջոցներով կը տնտեսէ պետական միջոցները: Արդեօ՞ք այդպէս է: Ինծի կը թուի, որ բնաւ այդպէս չէ: Աճող տնտեսութիւնը, այդ շարքին մէջ նաեւ քաղաքային տնտեսութիւնը, կը պահանջէ իր նուազագոյնը, առանց որուն անկարելի է կառավարել: Եթէ տուեալ քաղաքին մէջ փողոցներու երկարութիւնը կրկնապատկուած է, հետեւաբար, համապատասխան ձեւով կ'աճին նաեւ անոնց լուսաւորութեան, մաքրութեան եւ պահպանութեան ծախքերը: Եթէ կը կառուցուին աւելի շատ բնակելի շէնքեր, հետեւաբար աւելի շատ փողոցներ երեւան կուգան: Եթէ տուեալ քաղաքին մէջ աւելցած է բնակչութիւնը, բնականաբար, կը ծագին նոր հոգեր եւ ծախքեր:

Օրինակ, Հայաստանի մէջ այս տարիներուն, երբ ելմտական նախարարութիւնը բարեկարգութեան միջոցները կը պահպանէ միեւնոյն մակարդակին վրայ, երեւան եկած են նոր քաղաքներ, աւաններ եւ շրջանային կեդրոններ: Քաղաքներու բնակչութիւնը աւելցած է 20 տոկոսով, փողոցներու երկարութիւնը՝ 1,5 անդամ, համապատասխանաբար աճած են նաեւ բարեկարգութեան ծախքերը, թէեւ միջոցները մնացած են անփոփոխ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Կիրակի Յունուար 11ին, կէսօրին, տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը Վովընարկի շքեղ ճաշարանին մէջ: Հակառակ աննպաստ օդին, մեծ թիւով հայրենակիցներ ներկայ գտնուեցան:

Վարչութեան կողմէ Օր. Մարի Պէրպէրեան բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն, որմէ ետք սեղանապետ ընտրուեցաւ Շաւարշ Փիրանեանը:

Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկ. Վ. Քէօսէեան խօսք առնելով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, որոնք միշտ քաջալերած են միութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս: Ապա այս առթիւ դիտել տուաւ, թէ Կապոյտ Խաչը ազգապահպանման եւ բարեսիրական բնոյթ ունեցող աշխատանք կը տանի տասնամեակներէ ի վեր Մարսէյլէն մինչեւ Կեդր. Ֆրանսա եւ Փարիզ: «Մենք կը կատարենք այս աշխատանքը ձեր տըւած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան շնորհիւ, որով՝ մեր աշխատանքներու յաջողութիւնը կը պարտինք ձեզի, այսինքն՝ մեր ժողովուրդին»:

Սեղանապետին հրաւէրով յաջորդաբար երգեցին Օր. Շամիրեան, Տիկին Է. Յակոբեան, Փիրանեան, Արսլանեան, Զաքարեան, Վարժապետեան եւ ուրիշներ:

Կապոյտ Խաչի ազգօգուտ գործունէութեան մասին արտայայտուեցան եւ քաջալերանքի խօսքեր ըրին Գուրգէն եւ Գեղամ վարդապետները: Հուսկ ուրեմն աւուր պատշաճի ճառ մը խօսեցաւ Ա. Քէօսէեան, որ այս առթիւ կոչ ըրաւ բոլորին՝ բոլորուիլ Կ. Խաչի շուրջ, աւելի եւս զօրացնելու համար այս սքանչելի կազմակերպութիւնը:

Վերջին խօսքը ըրաւ թեմիս առաջնորդ՝ Արտաւազդ Եպս. Թրթռեան, որ շնորհաւորելէ ետք ներկաներուն Նոր Տարին, գոհունակութիւն յայտնեց այն իրողութեան համար, որ մեր ժողովուրդը իր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը տալով ազգօգուտ ձեռնարկներուն, կենդանի եւ վառ կը պահէ Հայութեան ոգին այս ասպնջական ափերուն վրայ:

Վիճակահանութենէն գոյացաւ աւելի քան 2000 Ֆրանք:

Ճաշը վերջ գտաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

Առնուվիլի Հ. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը Յունուար 12 Կիրակի կէսօրէ ետք կազմակերպած էր թատերական հանդէս մը, մասնակցութեամբ ամէնուն ծանօթ «Բեմասիրաց Թատերախումբ»ի բեմադիր Պր. Մ. Անտոնեանի խաղարկութեամբ:

Սրահը լեցուած էր որոշեալ ժամէն առաջ եւ ամէն ոք կարծես անհամբերութեամբ լսելու մարմաջը ունէր հայերէն լեզուով կատարուած ներկայացումի մը, որ շատ յաջող անցաւ. ներկաները մեծ խանդավառութեամբ, քրքիչներու մէջ բուռն կերպով կը ծափահարէին դերակատարները:

Մեր ձեռնարկը, թատերական բաժնին աւարտման, ներկաները այնքան ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ կը զգային ինքզինքնին, որ կարծես չէին ուզեր հեռանալ սրահէն: Կարմիր Խաչի տիկինները անմիջապէս դեղեցիկ գաղափար մը ունեցան՝ խանդավառ երիտասարդութեան փափաքին ընդառաջ երթալով կազմակերպել պարանցիկ երեկոյթ մը, իրենց իսկ ջանքերով պատրաստուած արեւելեան համադամ անուշեղէններ եւ ընդեղէններ մէջտեղ բերելով, եւ այսպէս երիտասարդութիւնը մինչեւ ուշ ատեն զուարճալի պահեր անցուց հայկական շրջանակի մը մէջ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը վերջերս քննութեան առած է երկրին պատմական յուշարձաններու պահպանութեան հարցը, որ դարձած է խիստ այժմէական եւ, մանաւանդ, կարեւոր: Նախագահութիւնը հաստատելէ ետք յուշարձաններու պահպանութեան գործին մէջ վերջին տարիներուն կատարուած աշխատանքը, միաժամանակ արձանագրած է, որ Հայաստանի սահմաններուն մէջ գոյութիւն ունեցող յուշարձաններուն մեծ մասը կը գտնուի անգոհացուցիչ պայմաններու մէջ, այլ խօսքով՝ անոնց պահպանութեան գործը ձգուած է երեսի վրայ: Զեկուցաբերը՝ Ծ. Աղայեան եւ խօսք առնողները բազմաթիւ փաստեր բերած են յուշարձաններու աւերման, փըճացման եւ ոչնչացման վերաբերեալ՝ Աբովեանի, Աշտարակի, Եղէգնաձորի, Ալավերդիի, Գորիսի, Թալինի, Արթիկի, Սիսիանի, Ղափանի եւ ուրիշ շրջաններու մէջ: Պատասխանատու մարմինները գործնական միջոցներ ձեռք չեն առներ:

Հայաստանի նախարարներու Խորհուրդի շինարարական գործերու պետական կոմիտէն, հիմնականին մէջ զբաղելով ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերանորոգութեան աշխատանքով, թոյլ հսկողութիւն մը սահմանած է պատմագիտական, հնագիտական, արուեստի յուշարձաններու պահպանութեան գործին մէջ: Դեռ մինչեւ այսօր չեն կազմուած յուշարձաններու հաւաքական ցուցակները: Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային առընթեր յուշարձաններու պահպանութեան գիտամեթոտական խորհուրդը անգործութեան մատնուած է:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Որքան ստորերկրեայ յարկեր, նոյնքան աշխատութիւններ կան, եւ նոյնքան զանազան իրեր կը հանուին:

Ի՞նչ կ'ելլէ այս ամէն խորունկ նկուղներէն. — Ապագան:

Քանի որ կ'ընկղմիս, ա՛լ աւելի խորհրդաւոր գործաւորներ կը տեսնես:

Գործը օգտակար է մինչեւ աստիճան մը, զոր ընկերային իմաստասէրը կրնայ որոշել, բայց այս աստիճանէն անդին կասկածելի եւ խառն է գործը. եթէ աւելի վար իջնես, սոսկալի կը դառնայ ան: Կայ որոշ խորութիւն մը ուրտեղի խոռոչներուն մէջ չի կրնար թափանցել քաղաքակրթութեան ոգին, այս խորութիւնը անցած է այն սահմանէն ուր մարդ կրնայ շնչել. հրէշներու սկզբնաւորութիւն մը հնարին է հոն:

Տարօրինակ է դէպի վար տանող սանդուխը, եւ ասոր ամէն մէկ աստիճանը կը յարաբերի յարկի մը, ուր փիլիսոփայութիւնը կրնայ անմիջապէս կենալ եւ ուր կրնանք հանդիպիլ այն բանուորներէն մէկուն որոնցմէ ոմանք չքնաղ են, ոմանք ալ տձեւ: Ժան Հիւսիէն վար Լիւթէրը կայ. Լիւթէրէն վար՝ Տէքարթը, Տէքարթէն վար՝ Վոլթէրը, Վոլթէրէն վար՝ Քոնտորսէն, Քոնտորսէէն վար Ռոպեսփիէրը, Ռոպեսփիէրէն վար Մարան, Մարանէն՝ վար՝ Պապէօֆը եւ այսպէս կը շարունակուի միւս բանուորներու շարքն ալ: Աւելի վար, հոն ուր անորոշելին անտեսանելիէն կը զատուի, ուրիշ մթին մարդիկ ալ կը նշմարուին խառն ի խուռն, որոնք թերեւս էութիւն չունին, երէկուան մարդիկ ճիւաղներ, վաղուաններն ալ ուրուականներ են:

Մտքին աչքը աղօտապէս կը նշմարէ զանոնք: Ապագային սաղմնական աշխատութիւնը փիլիսոփային ցնորական տեսիլքներէն մէկն է:

Լիմպոսի մէջ աշխարհը սաղմնային վիճակի մէջ է. ի՞նչ անլուր դիմաստուեր:

Սէն–Սիմոն, Օվըն, Ֆուրիէ նոյնպէս հոն են, կողմնական խրամներու մէջ կը գործեն:

Ստոյգ է թէ երկնային աներեւոյթ շըղթայով մը իրարու հետ յանգիտս կապուած են այս բոլոր ստորերկրեայ ռահվիրաները, որոնք գրեթէ միշտ առանձին ըլլալ կը կարծեն, բայց մինակ չեն, այլ սակայն անոնց աշխատութիւնները զանազան աշխատութիւններ են, եւ ոմանց լոյսը հակապատկեր կ'ընծայէ ուրիշներու փայլատակումին հետ:

Ոմանք դրախտային են, ոմանք ալ ողբերգային: Սակայն ինչ որ ալ ըլլայ իրենց հակապատկերը, այս բոլոր բանուորները, ամէնէն վերինէն մինչեւ ամէնէն գիշերայինը, ամէնէն իմաստունէն մինչեւ ամէնէն յիմարը նոյնութիւն մը ունին, որ է անշահախնդրութիւն:

Մարա իր անձը կը մոռնայ Յիսուսին պէս: Ամէնքն ալ մեկուսի կը թողուն իրենց անձը, կը մոռնան զայն, իրենց մասին չեն մտածեր երբեք: Ուրիշ բան կը տեսնեն եւ ոչ թէ իրենց անձը: Նայուածք մը ունին, եւ այս նայուածքը բացարձակը կը փնտռէ: Առաջինին աչքերուն մէջ կայ ամբողջ երկինքը. վերջինինը, որքան ալ կնճռոտ ըլլայ, յօնքերուն տակ անսահմանութեան տժգոյն ճառագայթը ունի: Մեծարանքի արժանի է այն, որու բիբը աստղ է. ինչ կ'ուզէ թող ընէ այս նշանը ունեցողը, մեծարէ՛ զինքը:

Միւս նշանն է խաւարին բիբը:

Այս նշանէն կը սկսի չարութիւնը: Մըտածէ եւ վախցիր այն մարդուն առջեւ, որուն նայուածքը մութ է: Ընկերային դասաւորումը գիշերադէմ ականահատներ ալ ունի:

Կէտ մը կայ ուր խոռոչը գերեզման է, եւ ուր լոյսը կը մարի:

Այս բոլոր ականներուն տակը, զոր քիչ մը առաջ ցուցուցինք, այս ամէն գետնափոր ճամբաներուն տակ, յառաջդիմութեան եւ իւթոփիին այս կրակաւոր եւ ստորերկրեայ անբաւ ամբողջութեան ներքեւ, երկրի խիստ խորունկ տեղը, Մարայէն աւելի վար, Պապէոֆէն աւելի վար, աւելի վար, շատ աւելի վար, ուրիշ եւ յետին երամ մըն ալ կայ որ ամենեւին յարաբերութիւն չունի վերնագոյն յարկերուն հետ: Զարհուրելի է այս յետին խրամը. այս է ահա այն զոր երրորդ ստորայարկ անուանեցինք:

Խաւարին փոսն է ան: Կոյրերու խոռոչն է ան: Դժոխքն է:

Այդ յետին խրամը դէպի անդունդներ կը տանի:

ԳԼՈՒԽ ՂԳ.

ՍՏՈՐԱՅԱՏԱԿԸ

Հոն կ'անհետի անշահախնդրութիւնը: Հոն սատանան աղօտապէս կը ծրագրուի. ամէն ոք իրեն համար կ'ապրի:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հայկ Թորգոմեան հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրէ իր հոգեհօր՝

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ

(Երուսաղէմի
երջանկայիշատակ Պատրիարք)

յիշատակին, անոր վախճանման երեսնամեակին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին երջանկայիշատակ Պատրիարքին յիշատակը յարգողները ի մասնաւորի Պարտիզակցիները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Թօմագինեան եւ զաւակները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակից եղան իրենց, իրենց սիրելիին՝

ՀՄԱՅԱԿ ԹՕՄԱԳԻՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առիթով, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի (19 Յունուար) յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտուն պատարագ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան: Կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օֆլազի, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի:

Նոյն օրը, կ. ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Կրթ. Մարմնոյ, տեղի կ'ունենայ ոգեկոչման հանդիսութիւն Աւարայրի Հերոսներուն, որու ընթացքին երիտասարդներու եւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ պիտի կատարուին խմբերգներ, արտասանութիւններ, թատերգութիւն մը եւայլն:

Գեղարուեստական բաժնէն ետք ընտանեկան խնջոյք:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ շինուած զանազան աշխատութիւններ), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող: Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.
(ժաք Հայրապետեան)
Tél. : TRI. 05-06

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն, հայկական յայտագիր, պատրաստուած Ժ. Սթեֆանեսքոյի կողմէ:

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Վարազդատ Վասակի Առաքելեանը, որու մօր անունն էր Զանօ: Վարազդատ մօտաւորապէս 8–9 տարու երախայ էր, երբ Ամերիկացիք իրենց որբանոցի որբերուն հետ Ամերիկա տարին զինք, 1918–1920 թուականներուն:

Վարազդատ ծնած էր Նախիջեւանի շրջանի Զնապերտ գիւղը:

Զինքը փնտռողներն են իր քոյրերը՝ Հեղուշ ու Սիրուշ եւ քրոջ տղաները Սուրէն եւ Խորէն:

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէին.—

Սուրէն Օհանեան
Rue Sari tagh, No 22
EREVAN (Arménie) (U.R.S.S.)

Ամերիկահայ թերթերէն մասնաւորապէս կը խնդրուի արտատպել այս յայտարարութիւնը:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին Օհանջանեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 7 Փետր. ժամը 20,30ին, նոր հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 13էն ի վեր, ծանր յաւելումներ եղան դրոշմաթուղթերու վրայ արտասահմանի թերթերուն եւ օդանաւային սպասարկութեանց: Իսկ Փետրուար 3էն սկսեալ, հարիւրէն 35 յաւելում կը կրեն օրաթերթերու եւ պարբերականներու առաքման ներքին սակը:

Այս վերջին յաւելումը մանաւանդ շատ ծանր պիտի կշռէ «Յառաջ»ի վրայ, որու պիւտճէն կ'ապահովուի միայն իր ընթեղներով եւ դժբախտաբար սակաւաթիւ առեւտրական ազդերով:

«Յառաջ»ի վարչութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նոր յաւելումէ մը, բայց ջերմապէս կը խնդրէ իր բաժանորդներէն որ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ու ԿԱՆԽԻԿ վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, մասամբ դիւրացընելու համար իր ծանր բեռը:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան դրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Նախագահութեամբ
Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 16 Փետր. ժամը 15էն 20
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու, երգչախումբի անդամներու, «Սօսի» պարախումբի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի եւ Ֆնտգեան նուագախումբի

Խմբերգ, մեներգ, դաշնակ, ջութակ, արտասանութիւն եւայլն

(Ծախքերու մասնակցութիւն 10 փր. օշարակի, թէյի սպասակարթեամբ)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:

եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. ՊԻԻՖԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"AU FIL DES SONGES"

ՎՕԿ ընկերութեան նոր երգապնակը, թիւ 714

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լարային նուագախումբի հեղինակութիւններուն

1. Variations sur chants populaires, Լուսնակն անուշ, Շողեր ջան, 2. Կարօտի երգ, 3. Հովը, 4. Իրիկնամուտ, 5. Գիշերային թիթեռնիկներ, 6. Պօէմա, 7. Մայր Արաքսի, 8. Մանոցի երգը, (նոր դաշնաւորում):

CONCERT COLONNE ի նուագախումբին կատարմամբ,

որուն կը մասնակցին
Maximilien Roques (1er violon de l'orchestre l'O. R. T. F.)
Jacques Castagner (flûte), Michel Marchesini (violoncelle) et Raphaël Beaufort (piano, de l'Opéra)

33 tours — Prix 30 francs

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
14, Rue Petit, Paris — Tél. : BOT. 99-22

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 6 FÉVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11432 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.432

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՏՈՐ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

(1877–1969)

Բ.— ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՐԴԸ

Պրոֆ. Մենտոր Բունիաթեան իր պատեանին մէջ չէ ամփոփուած, ինչպէս ուրիշ գիտնականներ, որոնք իրենց փղոսկրեայ աշտարակէն դուրս չեն ելլեր:

Հակառակ իր մենակեաց կեանքին (ամուրի էր) եւ երեւութապէս զանգուածներէն հեռու ապրելու զգուշաւոր իր նկարագրին, կանուխէն սկսած է հետաքրքրուիլ ազգային հանրային գործերով, լռիկ մնջիկ, առանց աղմուկ յարուցանելու իր անձին եւ գործունէութեան շուրջ:

Մոսկուա ապրած օրերուն, 1912–1916, Հայոց եկեղեցւոյ Խորհուրդին նախագահ է եղած քանի մը տարի եւ գործակցած տեղւոյն հայ գաղութին ծախքով հիւանդանոցի մը հաստատման, պատերազմի վիրաւորները դարմանելու համար: 1914ին իր ծննդավայր Ցղնան օժտած է դպրոցական շէնքով մը, իր ծախքով:

1916ին Թիֆլիզ վերադառնալով աւելի գործօն մասնակցութիւն բերած է հայ ազգային – հանրային կեանքին: Բախտորոշ օրեր էին: Կշիռի մէջ դրուած էր հայ ժողովուրդի ճակատագիրը: Կովկասի մայրաքաղաքին մէջ գործի լծուած էին ազգին ցաւերով մտահոգուող մարդիկն ու կազմակերպութիւնները: Անել կացութիւն էր ստեղծուած մանաւանդ 1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութեան հետեւանքով: Ռուս զինուորները թրքական ճակատը լքած տուն կը վերադառնային՝ հայ կամաւորական զօրագունդերը մինակ ձգելով իրենց բախտին:

Անդրկովկասեան Կոմիսարիատը, յետոյ Սէյմը անզօր էին կասեցնելու Թուրքերու յառաջխաղացումը: Ու մինչ կռիւները կը շարունակուէին Երզնկա – Էրզրում – Կարս ճակատին վրայ Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ, Սէյմը պատուիրակութիւն մը կը ղրկէր նախ Տրապիզոն (1918 Փետրուար–Մարտ), յետոյ Պաթում (11 Մայիս–4 Յունիս), հաշտութեան պայմաններուն մասին բանակցելու համար:

Պրոֆ. Մենտոր Բունիաթեան իբրեւ տնտեսական խորհրդական կ՚ընկերանար հայ պատուիրակներով Տրապիզոնի եւ Պաթումի մէջ, Խատիսեանի, Քաջազնունիի եւ ընկերներու կողքին:

Անկախութեան հռչակումէն ետք, Կովկասեան նորակազմ Հանրապետութիւններէն Հայաստան եւ Վրաստան առանձին պատուիրակութիւններ կը ղրկէին Պոլիս 1918 Յունիս 20ին: Այնտեղ ալ Բունիաթեան իբրեւ խորհրդական կ՚ընկերանար Ահարոնեանի եւ Խատիսեանի:

1917ին Թիֆլիզի մէջ իր մասնակցութեամբ կը կազմուէր Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւնը (Ռամկավարի պէս բան մը): Հանդուցեալը կ՚անդամակցի անոր վարչութեան:

1919ին Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան տնտեսական ներկայացուցիչ էր Թիֆլիզի մէջ, յետոյ դարձաւ տնտեսական կոմիտէի նախագահ Երեւանի մէջ:

1920ին կառավարութեան կողմէ ղրկուեցաւ Եւրոպա մասնաւոր առաքելութեամբ, — դրամագլուխ գտնել Արարատեան դաշտի ոռոգման համար եւ Հայաստանը ներկայացնել Պրիւսէլի միջազգային տնտեսական համագումարին: Հայաստանի խորհրդայնացումը արգելք հանդիսացաւ իր ծրագրի իրականացման:

Ստեղծուած նոր կացութեան առջեւ, Բունիաթեան որոշեց հաստատուիլ Փարիզ, ուր ապրեցաւ շուրջ կէս դար, մինչեւ իր մահը:

Փարիզի մէջ կարճ ժամանակով խորհրդական նշանակուեցաւ Հայ Ազգ. Պատուիրակութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան: Հպարտութեամբ կը պատմէր թէ շնորհիւ իր խորհուրդներուն Բարեգործականը գնած էր օտար հաստատուն արժեթուղթեր, որոնք շատ չանցած յաւելում կրած էին:

Վերջին պատերազմի շրջանին Վիշի կը գտնուէր, երբ Լեւոն Բաշալեանի մահէն վերջ 1942ին կը նշանակուէր Արշակ Չօպանեանի նախագահած Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնաժողովի ներկայացուցիչ Ֆրանս. կառավարութեան մօտ:

Ազատագրութեան վաղորդայնին, երբ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը իր հակակշռին տակ առաւ օտար Գաղթականական Օֆիսները, Հայ Գաղթականաց Խորհուրդն ու Կեդրոն. Յանձնաժողովը միաձայնութեամբ Պրոֆ. Բունիաթեանը առաջարկեցին իբրեւ տնօրէն Գաղթականաց Ֆրանս. Օֆիսի հայկական բաժնին: Պաշտօն, զոր խղճմտօրէն վարեց հանդուցեալը 1945–1952: Իր օրով էր, որ գաղթանական զոյգ մարմիններու գործակցութեամբ հիմնուեցան Անտիյեի եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տուները, Փարիզի Աղքատախնամ Ընկ.եան հոգատարութեամբ: Յետագային երրորդ ծերանոց մը (հայ եւ ռուս խառն) բացուեցաւ Սէն Ռաֆայէլի մէջ:

Վերջին տարիներուն փոխադրուած էր Մոնմորանսիի հանգստեան տունը, իր իսկ ջանքերով հաստատուած, ուր կը շարունակէր իր մտաւորական աշխատանքները եւ կը հետաքրքրուէր ազգային գործերով: Ծրագրած էր գրել իր յուշերը, սակայն երկարատեւ հիւանդութիւնը արգելք եղաւ:

Անտիպ կը մնայ Ղարաբաղի խնդրին մէջ 1918–1920ին Անգլիացիներու բռնած հայատեաց քաղաքականութեան մասին գրած իր մենագրութիւնը, ռուսերէն լեզուով:

Կ՚արժէ կորուստէ փրկել զայն եւ հայերէնի թարգմանելով հրատարակել, որոշ լոյս սփռելու համար մեր ժամանակակից պատմութեան այդ ցաւոտ հարցին վրայ, գրուած իրազեկի մը կողմէ: Պրոֆ. Բունիաթեանի մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր արժէքաւոր, պարկեշտ ու անձնուէր զաւակներէն մէկը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԹԱԼԻՆ ԴԵՌ ՉԻ ՄԵՌՆԻՐ...

«ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ» ԳՈՎՔԸ ԿԸ ՀԻՒՍԷ «ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐ» ՍԹԱԼԻՆԻ

Մամուլի եւ դէտերու համաձայն նոր կարծրացում մը կայ Խորհ. Միութեան մէջ եւ անակնկալօրէն Կոմունիստ պարբերաթերթը վերսկսած է իր աշխատանքը վերահաստատելու համար Սթալինի վարկն ու պատիւը: Ճիշդ է որ երեւոյթը նոր չէ բայց արեւմտեան թղթակիցները կը նկատեն թէ առաջին անգամն է որ գովքէն զատ, մէջբերում մը կայ Սթալինի խօսքերէն, ինչ որ չէ պատահած տասը տարիէ ի վեր:

Այսպէս վեր առնելով Սթալինի զինուորական հանճարը, թերթը կը յիշէ անոր սա խօսքը՝ «Պատերազմը կրնայ յանպատրաստից ծագիլ: Այսօր պատերազմները չեն յայտարարուիր, կը սկսին»: Ընդհանրապէս այլեւս անդրադարձում ալ չկայ Սթալինի «սխալներուն» եւ բառամթերքն ալ վերստին Սթալինի օրերը կը յիշեցնեն, ինչպէս՝ Պոլիտբիւրօ, ընդհ. քարտուղար եւ վերջերս ալ Էմ. Վէ. Տէ.: Յիշենք նաեւ թէ «Սովետական Ռուսաստան» գաղափարական խմբագրական մը հրատարակած է, ուր կը շեշտուի.— Ընկերվարութեան դէմ իր պայքարին մէջ, աշխարհակալութիւնը ամբողջ բանակ մը ոտքի հանած է, տպարաններով, միքրոներով, գիտուններով, գրագէտներով, լրագրողներով եւայլն: Հարկ է ուրեմն ամրապնդել գաղափարական պայքարը: Կարգ մը աշխատաւորներ զիջումի ոգի ցոյց կուտան, ծանր սխալներ են»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՐՊՈՆԷՆ – ՆԱՆԹԷՌ ուսանողական խառնակութիւնները կը շարունակուին եւ անկարելի չէր նկատուեր նոյնիսկ որ Նանթէռի համալսարանը փակուի:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ձախակողմեան Լէ Լէթր Ֆրանսէզ շաբաթաթերթին (զոր կը վարէ Առակոն) մուտքը ու վաճառումը արգիլուեցաւ Խորհ. Միութեան մէջ: Վերջին թիւը ետ ղրկուած էր Մոսկուայէն եւ խմբագրութեան դիմումին վրայ, պարզուած է թէ այլեւս մուտքը արգիլուած է:

ԱՊՊԱ ԷՊԱՆ տեսակցութիւն մը շնորհած է Ֆիկառոյի, ուր կը շեշտէ ի մէջ այլոց թէ խորայելեան ներկայութիւնը Շար–էլ–Շէյխ անխորտակելի է թէեւ «մեր սահմաններու ճշդումը բաց մնացած հարց մըն է»:

ԱՆՏԻՊ (*)

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

Քսա՛ներորդ դար.—
Ես կարծում էի՝ արդէն մեծացած,
Չափահաս դարձած,
Գէօթէ՛ եմ կարդում,
Բեթհո՛վէն լսում
Ու Հեգէ՛լ հեգում.

Մինչդեռ վերստին
Չար մանուկ դարձած,
Խաղալիկի պէս
Ինչ ձեռքս է ընկնում
Ջարդո՛ւմ եմ,
Ճեղքո՛ւմ...

Քսա՛ներորդ դար.—
Ես, որ լո՛յս էի ստեղծել,
Կրա՛կ,
Դեռ քարանձաւում,
Եւ քարանձաւից հասել երկնաքեր,
Հիմա, իմ երկնած լոյսը քօղարկել,
Եւ քարանձա՛ւ եմ մտել վերստին,
Ինքըս իմ ահի՛ց,
Իմ ձեռքով ճեղքուած ատոմի դաւի՛ց:

Քսաներդ դար.—
Օ՛հ նէոնի լոյս
Կամ Ներոնի լոյս՝
Դարձած ջղային,

Քսա՛ներորդ դար.—
Գեստապոների ու Տէր–Զօրերի մթի՛ն սարսափից,
Որոնց յանդիման
Միջնադադարի սեւ մոմերի նման,
Միջնադարն ի՛նքն է դալկացել վաղուց,

Ուր ազգ ու երկիր,
Գոռում – գոչումով երկու թիմ կազմած,
Այս հողէ գնդո՛վ,
Այս երկրագնդո՛վ,
Ֆուտբո՛լ են խաղում...

Քսա՛ներորդ դար.—
Բրիջի՛դ Բարդո՛յի սրունքների գովք՝
Քաղցկեղից մեռնող մարդու սնարին,
Ջազի խենթ ոռնոց
Ու թուխտի պար՝
Հարազատների շիրիմի քարին...

Քսա՛ներորդ դար.—
Խորհող մեքենա՛յ
Եւ աւտոմատ մա՛րդ,
Որը
Տէր–Զօրից մինչեւ Օսվենցում
Արեա՛մբ է հարբում.
Մատնագիր,
Գրուած «Աստուածաշնչի» մաքուր լուսանցքում,
Կոնքի պաշտամո՛ւնք
Եւ գլխի տաբո՛ւ...

Քսաներորդ դար,
Որ ջախջախո՛ւմ ես գանգը արդարի
Եւ վի՛սկի խմում՝ դահիճին փարուած.
Ստի ե՛րթ ու թե՛րթ,
Եւ ճշմարտութի՛ւն՝
Կախաղա՛ն հանուած ռադիոյի սիւնից
Եւ հեռացոյցի
Անտենաների վրայ խա՛չ հանուած...

Քսա՛ներորդ դար.—
Ստրուկ ազգերի ազատագրում
Եւ ազատների... նո՛ր ստրկացում,
Առեղծուածային բոլոր հարցերի
Ճշգրի՛տ պատասխան
Եւ... խրթի՛ն հարցում:

Քսա՛ներորդ դար.—
Մարդկային մտքի աստուածային լո՛յս
Եւ... մարդու մաշկից շինուած լուսամփո՛փ.
Քարասձաւների պատին խզմզուած
Նկարների դա՛ր,
Մտքից պոկուած բա՛ռ,
Քեզ երկա՞ր պիտի հրեն ծուռ ճամբով...

Քսանե՛րդ դար.—
Ատոմային սո՛ւնկ՝
Նոր ծնուած մանկան օրոցքի վրայ,
Ատոմի անձրեւ՝
Ծերի դագաղին.

Մի՞թէ վերջինն ես,
Քսա՛ներորդ դար,
Եւ ատոմահա՛ր,
Չպիտի՛ հասնես
Քսանմէկերորդին,
Քո յաջո՛րդ դարին...

Ո՛չ, ինչքա՛ն էլ քեզ միջնադար տանեն,
Բռնակալների անուամբ անուանե՛ն,
Դարը կը դառնաս
Դու ճշմարտութեա՛ն,
Բարո՛ւ,
Արդարի՛.
Վկայ այս մա՛րտն ու ե՛րթը դժուարին
Եւ ե՛ս, — պոէ՛տը քո...
միջնադարի...

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

(*) «Յառաջ»ի տրամադրուած հեղինակին կողմէ:

ՈՐԴԻ, ԻՆՉՈՒ ՄԻ «ԿՏԱՎ» ՄԵՂՔ

ՀԱՆԴԵՍ

ՈՍԿԵ ՀՈՒՀԱՐՈՒ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

ՎԱՀ ԳԱՎԱՌՎՈՒՅ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՓՆԵՐԻ ԳՆԿԱՊԱՏՄԱԿԱՆ

— Ես ոչ մի բան չեմ ուզում ասել, որ ինձ չհավատաք, — ասում էր Ռուբենը, — բայց ես ինքս տեսա, որ Ասատուրի կինը ամուսնուն դավաճանում էր, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով սպանել իր երեխային, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով թունավորել իր ամուսնուն, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով խեղդել իր մորը, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով հրկիզել իր տունը, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով կողոպտել իր հարևանին, ես ինքս տեսա, որ նա ինքն էր իր ձեռքով ավազակապետ Ղազարոսին ուղարկել աշխարհի այն կողմը

րոնը հրոյ ճարակ կ'ըլլայ 1885ին:

Սակայն ժողովուրդը կը շարունակէ ունենալ գեղարուեստական վայելքը, զոր իրեն կ'ընծայէր բեմը, եւ դեռ մինչեւ 1895, տարին քանի քանի անգամներ, զըրեթէ նոյն ուժերով ու տարբերով թատերական գործը կը տեւէ պարբերական ոգեւորումներով:

Այդ միջոցներուն, թատերական խաղերուն կը յաջորդէ դպրոցական « անմեղ » հանդէսներ կազմակերպելու սովորութիւնը, որոնց միջոցին ժողովրդական բարքերէ քաշուած ժամանակակից բարոյական, ընկերական խաղեր, տեսարաններ եւ տրամախօսութիւններ տեղի կ'ունենան եւ Պ. Փողարեան, այս կարգի կատակերգութիւններ պարունակող հրատարակութիւն մըն ալ լոյս կ'ընծայէ (Տռամ, Գինեմոլութեան վրայ, 9 արար, տպ. Պոլիս, 1906ին):

Օսմ. Սահմանադրութենէն ետքը թատերական եռանդը, որ անթեղուած կը մնար ժողովուրդի հոգիին մէջ, վերստին արծարծուելով՝ Ս. Նշան եկեղեցիին պատկանող տան մը մէջ նորէն կը շարունակուին հայերէն ներկայացումները՝ մասնակցութեամբ հին թէ նոր սիրողներու:

Բ.

ԿԱՐԻՆ

Միակ գրաւոր ու վաւերական աղբիւրը, զոր կրնանք յիշել Կարնոյ մէջ երեւան եկած թատերական նախափորձ շարժումներուն մասին, այն է որ հրատարակուած է Աբգար Յովհաննէսեանի Փորձ ամսագրին մէջ 1880ին: Այդ առաջին գործունէութիւնը տեղի կ'ունենար 1878 ռուսեւթուրք պատերազմի միջոցին, երբ Կարին, ռուսական գրաւման տակ էր եւ գործօն բանակի կեդրոն:

Այս շարժման թելադրիչը կ'ըլլայ Մ. Աղաբէկեան, որ պետական պաշտօնով Կարին կը գտնուէր: Իսկ Կամսարական պէյ, ռուսական հիւպատոսը, լայն չափով կը քաջալերէ այդ ձեռնարկը, որուն գլխաւոր գործիչները կ'ըլլան խումբ մը երիտասարդներ. Մ. Եանըգեան, Մ. Գայթանճեան, Դ. Մըսըրեան, Խ. Տէր-Պօղոսեան (Գնունի), Գալուստ, Յակոբ, Կարապետ Նշիկեան եւ ուրիշներ:

Ասոնք կ'ըլլան հիմնադիրները թատրոնի մը որ երկու տարի կեանք կ'ունենայ (1878–1880): Այն ատենները Կարնոյ մէջ իր ընդարձակութեամբ այսպիսի հաւաքավայր մը ըլլալու յարմար էր Տէվէ-Խանը ըսուած չէնքը, ուր վաճառականներու փոխադրութեանց յատուկ ուղտերը կը պատսպարուէին: Վարձելով այդ խանը՝ անոնք պատշաճ յաւելումներ կ'ընեն: Թատրոնի վերածուած այս չէնքը 5–600 հոգի պարունակելու չափ ընդարձակ էր, եւ ամէն ներկայացման հանդիսավայրը կը գրաւէին թէ՛ տեղացի թատերասէրներ եւ թէ ռուս զինուորականներ, զօրավար, սպայ եւայլն:

Դերասանական խումբը, կազմուած նոյն երիտասարդներէն, եռանդուն ոգիով մը՝ շեշտուած քաղաքական պայմաններէն՝ փորձերու եւ նախապատրաստութիւններու կը նուիրուի Ա. ներկայացման մը համար որ էր Լէնկթիմուրի Արշաւանքը դէպի Հայաստան:

Աւելի մեծ յաջողութիւն մը ձեռք բերուեցաւ երկրորդ ներկայացման առթիւ: Խաղն էր Վարդան Մամիկոնեան. ոգեւորութիւնը աննման էր եւ ընդհանուր, օրեր առաջ պէտք էր դիմում կատարել մուտքի տոմսակ ճարելու համար: Այս ոգեւորութիւնը կ'աւելնար մասնակցութեամբ ռուս զինուորական երաժշտախումբին, որ թատերախումբին տրամադրութեան տակ գրուած էր:

Մէկ խօսքով, Կարնոյ համար ոսկեդար մը համարուած է այդ երջանիկ թուականը, ուր երիտասարդութիւն մը կը ծաղկեցնէր գեղարուեստի ճիւղը եւ նոր ըմբռնումներու, զգացումներու թռիչք տալով՝ կը խանդավառէր սիրտերը:

Թուրքերու գրաւումէն ետք ալ երկու տարի կը շարունակուի բեմական կեանքը, քաջալերուած Մ. Աղաբէկեանի, Ա. Յովհաննէսեանի եւ Բաֆֆի ներկայութենէն:

Ս. ԴԱԻԹԵԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԵՒՈՒՆՑ

Հաղորդած էինք, թէ Յունուար 13ին Հայաստանի մէջ մեռած է գրագէտ Գարեգին Սեւունց:

«Գրական Թերթ»ը իր Յունուար 17ի թիւով կը ներկայացնէ գրագէտին կեանքը եւ ստեղծագործութիւնները՝ սեղմ գիծերու մէջ:

Գարեգին Սեւիի Գրիգորեան ծնած է 1911ին Զանգեզուրի Խնձորեսկ գիւղը, հողագործ գիւղացի ընտանիքի մը մէջ: Պատանի Սեւունցը 1922ին իր ընտանիքին հետ կը տեղափոխուի Պաքու, ուր կը ստանայ իր ուսումը եւ ապա կ'աշխատի երկաթուղիի բանուորներու գրադարանին, ինչպէս նաեւ «Կոմունիստ» օրաթերթի խմբագրութեան մէջ:

Միջնակարգ կրթութիւնը ստանալէ ետք, 1932ին Սեւունց կ'ընդունուի Մոսկուայի համալսարանի կենսաբանական ճիւղը, ապա կ'ուսանի Ադրբեջանի հայկական մանկավարժական հիմնարկութեան բանասիրական ճիւղի հեռակայ ճիւղին մէջ:

1933–35ին կը հետեւի զինուորական օգաչուներու դասընթացքներուն: Զինուորական ծառայութենէն վերջ վերստին մաս կը կազմէ «Կոմունիստ» թերթի խմբագրութեան (1935), ապա կը նշանակուի «Խորհրդային գրող» ամսագրի խմբագիր (1938–1941):

1928ին լոյս կը տեսնէ Սեւունցի առաջին պատմուածքը «Ահմէտը» խորագրով: 1935ին կը տպագրուի անոր «Դէպի երկինք» պատմուածքներու հաւաքածոն, իսկ 1938ին՝ «Ծովախորշում» ծաւալուն վէպը:

1941 Օգոստոսէն մինչեւ համաշխարհային Բ. պատերազմի վերջաւորութիւնը կը ծառայէ բանակին մէջ: Զինուորական ծառայութեան կարեւոր մասը կ'անցընէ Իրանի մէջ, ուրկէ ստացած իր տպաւորութիւններով կը գրէ «Ազատութեան Պողոտայ» վիպակը, ապա «Իրանական նոթեր» գիրքը եւ «Թեհրան» երկհատոր վէպը 1952ին:

Գ. Սեւունցի գրչին կը պատկանին նաեւ «Գերիներ», «Պետական գաղտնիք» վէպերը եւ բազմաթիւ ճամբորդական նոթեր:

«Հայաստան» հրատարակչականը վերջերս լոյս ընծայեց Գ. Սեւունցի երկերուն լիակատար հաւաքածոն՝ հինգ հատորով:

Գ. Սեւունցը ծառայութիւններ մատուցած է նաեւ հայ մանկական գրականութեան: Երկար տարիներ ան խմբագրած է «Պիոներ» ամսագիրը, անոր շուրջը համախմբելով մանկական գրականութիւն մշակողներու խումբ մը:

Գրագէտը ունեցած է նաեւ հանրային գործունէութիւն: Եղած է Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան նախագահ, Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար եւայլն: Մասնակցած է ասիացի եւ ափրիկեցի գրողներու համագումարներուն եւ միջազգային բազմաթիւ համաժողովներու:

×

Գրագէտին թաղումը տեղի ունեցած է Յունուար 15ին, Երեւանի մէջ: Դագաղին մօտ վերջին պահուն պատուոյ պահակ կեցած են պետական անձնաւորութիւններ: Գերեզմանատան մէջ դամբանականներ արտասանած են Է. Թոփչեան, Վ. Նորենց, Ռ. Պարսամեան եւ ուրիշներ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս Կիրակի ժամը 5ին, Սալ Կավոյի մէջ իր միակ նուագահանդէսը կուտայ Քոլոնեի « Սենեակի նուագախումբը », մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Անի Կաղէրի (Ղազարեան), (Մոցարթի դաշնակի քոնչերթօ):

Տաղանդաւոր դաշնակահարուհին ապա նուագահանդէսներու շարք մը ունի զանազան երկիրներ:

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՅ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԵՐԱՐԶ ԿԸ ՏԵՍՆԷՐ ԹԷ... ՉԵՐԱԶ

Կը թուի թէ մականուններու առընչութեամբ սրախօսութիւնները շատ տարածուած էին:

«Յառաջ»ի մէջ (Յունուար 12) Տիկին Հռփ. Չիլինկիրեան կը յիշէ թէ իբր ծընեալ Չեւիկեան, աշակերտուհի Եսայեան վարժարանի, Օրմանեան Սրբազանի բարեխօսութեան արժանացած է անունին «Շուտիկեան» նշանակութիւնը օգտագործելով. «Աւրեցէք պատժոյ տախտակին վրայի գրուածքը, իր մականունն է որ պատճառ եղած է իր անկարգութեան»: Անշուշտ իբր ոտանաւոր գրող ուշիմ աշակերտուհի արդէն արժանի էր «Շուտիկութեան» հետեւանքով «յանցանք»ի մը ներման...

Այս առթիւ հետաքրքրական է յիշել Օրմանեան եւ Չերազ հանդիպումը Էջմիածնի մէջ:

Օրմանեան 1888ին կը գտնուէր Էջմիածին իբր դասախօս աստուածաբանութեան՝ Գէորգեան ճեմարանին մէջ (Մինաս Չերազի կեանքն ու գործը, Արշակ Ալպօյաճեան, Գահիրէ, 1927, էջ 254):

Նոյն տարուան դպրոցական արձակուրդին Մինաս Չերազ Պաթում – Թիֆլիս – Էջմիածին ճամբով դէպի Վան կ'ուզէր երթալ, տեղին վրայ քննելու համար Հայութեան վիճակը եւ յետոյ Լոնտոնի հայկական գաղութին հրաւէրին ընթացք տալ, ուր Ճէյմս Պրայսի հետ գործակցելու ծրագիրներ պատրաստուած էին իրեն համար: Այնտեղ գործող անձնաւորութիւնները (Պրուսալը եւ Սըվազլը) ըստ բաւականին տեղեակ չէին Հայաստանի իրական կացութեան:

Մինաս Չերազ կը հասնի Էջմիածին եւ կ'ուզէ տեսնուիլ Օրմանեան Սրբազանի հետ: Երբ Սրբազանը սպասման սրահէն ներս կը մտնէ կ'աղաղակէ.

— Արդեօք երա՞զ կը տեսնեմ:

— Ո՛չ, Սրբազան, Չերա՛զն է որ կը կը տեսնէք, կը պատասխանէ Չերազ, որ այն ատենուան զգուշական միջոցներուն դիմելով, իր մականունը չէր գործածած անցագիր հանելով Մինաս Վէլէտի Գրիգոր անուանակոչմամբ (հօր անունը Գրիգոր էր): Իսկ Օրմանեան Սրբազան կը համոզէ զինքը որ հրաժարի Վան ուղեւորելէ, որովհետեւ թէ՛ ազգին եւ իր անձին վտանգ կրնար պատճառել:

Պտրտելէ վերջ շրջանի տեսարժան վայրերը, Օրմանեան եւ Չերազ միասին ճամբորդելով կը վերադառնան Պոլիս:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (406)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Կոյր եսութիւնը կ'ոռնայ, կը փնտռէ, կը խարխափէ եւ կը կրծէ:

Այս վիհին մէջն է ընկերային Իւկոլէնը (*):

Այս փոսին մէջ թափառող վայրենաբարոյ եւ մթին կերպարանքները, որոնք գրեթէ գազաններ, գրեթէ ուրուականներ են, տիեզերական յառաջդիմութեան չեն նպաստեր. չեն գիտեր յառաջդիմութեան գաղափարը եւ խօսքը. իրենց միակ հոգն է անհատական յագեցումը:

Գրեթէ գիտակցութիւն չունին եւ իրենց ներսը բան մը կը ջնջուի զարհուրելի կերպով: Երկու մայր ունին.— Տգիտութիւն եւ թշուառութիւն:

Առաջնորդ մը ունին, որ է պահանջը. իսկ վայելքի բոլոր եղանակները կ'ամփոփուին միայն ստամոքսի մէջ: Անասնապէս որկորուստ են, այսինքն անգութ. անգութ չէ բռնաւորին պէս, այլ վագրի նման:

Այս ճիւաղները տառապանքէն դէպի ոճիր կ'անցնին. աղետալի յղացում, ահաւոր ծնունդ, խաւարի տրամաբանութիւն:

Ընկերութեան երրորդ ստորայատակին մէջ սողացողը ալ ոչ թէ բացարձակին թաքուն պահանջը, այլ նիւթին բողոքն է: Մարդը վիշապ կը դառնայ հոն:

Սկզբնակէտն է անօթի, ծարաւ ըլլալը: Վերջակէտը՝ դեւ ըլլալը: Լասընէր (*) այս ստորերկրեայ խոռոչէն կ'ելլէ:

Ասկէ առաջ՝ չորրորդ գրքին մէջ տեսանք վերին ականին, քաղաքական, յեղաշրջական եւ փիլիսոփայական ընդարձակ խրամին խորշերէն: Այս խորշին մէջ, ինչպէս ըսինք արդէն, ամէն բան ազնիւ, ստոյգ, ճիշդ է թէ մարդ կրնայ մոլորիլ, եւ կը մոլորի իսկ, բայց այդ տեղի մոլութիւնը այնքան դիւցազնութիւն կ'ենթադրէ, որ մեծարելի է:

Հոն կատարուած գործերուն ամբողջութիւնը անուն մը ունի, որ է Յառաջդիմութիւն:

Ուրիշ խորութիւններ, սոսկալի խորութիւններ ալ նշմարելու ժամը հասաւ:

Կը կրկնենք թէ մարդկային ընկերութեան ներքեւ չարութեան մեծ նկուղը կայ. նկուղ մը, որու էութիւնը պիտի շարունակուի մինչեւ որ տգիտութիւնը փարատի:

Այս նկուղը բոլոր նկուղներուն տակն է եւ ամէնուն ալ թշնամին:

Ատելութեան նկուղն է ան, որ բացառութիւն չի ճանչնար:

Այս նկուղը փիլիսոփայ չի ճանչնար. իր դաշոյնը գրիչ կտրած չէ բնաւ:

Իր սեւութիւնը նմանութիւն չունի կաղամարին վեհ սեւութեան հետ: Տգիտութեան մատը, որոնք այս շնչարգել ձեղունին ներքեւ կը գալարուին, ոչ մէկ գիրք թղթատած, ոչ ալ լրագիր բացած են:

Պապէօֆ շահախնդիր մըն է Քարթուշի համար. Մարա ազնուապետական մըն է Շէնտըրհան աւազակապետին համար: Այս նկուղին նպատակն է ամէն բանի կըքումը:

Ամէն բանի: Ինչպէս նաեւ վերագոյն խրամներու զոը կը քամահրէ:

Իր սոսկալի վիտումովը ական կը բանայ ոչ միայն ընկերութեան կարգաւորութեան, այլ նաեւ փիլիսոփայութեան, գիտութեան, իրաւունքին, մարդկային մտքին, քաղաքակրթութեան, յեղափոխութեան, յառաջդիմութեան ներքեւ: Իր անունն է պարզապէս՝ զողութիւն, բողութիւն եւ մարդասպանութիւն:

Խաւար է ան եւ քառսը կը փնտռէ:

Իր գմբէթը կազմող տարերքներուն ամբողջութիւնն է գիտութիւն:

Վերին նկուղներու բոլորն ալ նպատակ մը ունին միայն որ է՝ բառնալ այս չարութեան նկուղը: Փիլիսոփայութիւնն ու յառաջդիմութիւնը իրենց բոլոր միջոցներով միահամուռ, այս նպատակին կը դիմեն թէ՛ իրականը բարւոքելով եւ թէ բացարձակը նկատելով:

Ջնջէ՛ Տգիտութեան նկուղը, եւ ահա ջնջած կ'ըլլաս Ոճիր խլուրդը:

Քանի մը խօսքով ամփոփենք այս գրուածներուն մէկ մասը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Իւկոլէն տը լա Կէրարտէսքա Բիզայի ազնիւ եւ զօրեղ գերդաստաններէն մէկուն անունն է: Այս ընտանիքին ամէնէն հանրածանօթ եւ երեւելի անձն է Կէրարտէսքայի Կոմս Իւկոլէն, որ այլ եւ այլ կռիւներու մէջ յաղթելէ եւ յաղթուելէ ետք վերջապէս բռնուեցաւ, եւ իր թոռներէն մէկը՝ Ռոժէր, զայն զաւակներովը միատեղ աշտարակի մը մէջ բանտարկեց եւ թողուց որ անօթի մեռնի հոն: Տանթէ իր «Դժոխք»ին մէջ սքանչելի տաղանդով մը նկարագրած է Իւկոլէնի եւ իր աւազակներուն « Անօթութեան Աշտարակին » մէջ քաշած տանջանքները:

(*) Աւազակապետի մը անունն է:

Պ. Օննիկ Կէօզիւմեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ ազգականին՝

ՀԵՐՄԻՆԷ ԿԷՕԶԻՒՄԵԱՆԻ
(ծնեալ Եահնիեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 3ին, 57 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խընդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՄԵՆՏՈՐ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆԻ
ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆիկառոյէն կը տեղեկանանք թէ Մենտոր Բունիաթեանի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Մօրիսէն Այրի Տիկին Արաքսի Օհաննէսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Օհաննէսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ (9 Փետրուար) հոգեհանգիստեան պաշտօն կը մատուցուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին եւ եղբօր՝

ՏԻՐԱՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

Նաեւ խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց սուգին մասնակից եղան ու մխիթարեցին իրենց այցելութիւններով, ծաղիկներով, նամակներով եւ թաղման արարողութեան ներկայ գտնուելով:

×

Այրի Տիկին Վառնաճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կը խընդրեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Ա. ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ եւ անոր մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իրենց մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին:

×

Տէր եւ Տիկին Մանեսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ

ԱՆԴՐԱՄԵԾ ԻԶՄԻՐԼԻԵԱՆԻ

մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Մանեսեան եւ Յովսէփեան ընտանիքներուն, այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

×

Այրի Տիկին Մարի Ֆերմանեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 9) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՖԵՐՄԱՆԵԱՆԻ

հօրեղբօր՝

ՏՐԴԱՏ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԵԱՆԻ

հօր՝ Սմբատ եւ եղբօր՝ Տրդատ Պալեանի, նահատակուած Ալժերիա՝ Մամբրէ Ֆերմանեանի յիշատակին, ինչպէս նաեւ համայն ննջեցելոց Ֆերմանեան եւ Պալեան գերդաստաններուն:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին Օհանջանեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 7 Փետր. ժամը 20,30ին, նոր հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Իսկուհի Աստուրեան իր ամուսնոյն Մարդար Աստուրեանի յիշատակին կը նուիրէ 50 Ֆր. Սեբաստիոյ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան, 50 Ֆր. Մոնմորանսիի հանգստեան տան, 30 Ֆր. Աղքատախնամին (այս վերջին երկու գումարները ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի:

×

Տէր եւ Տիկին Մանիսեան 50 Ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին իրենց քրոջ զաւկին՝ Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Եաղճեան եւ զաւակները իրենց սիրելի եղբօր եւ մօրեղբօր Աստուր Պագրճեանի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ եւ համայն գերդաստանի յիշատակին կը նուիրեն 20 Ֆր. Կապ. Խաչին, 20 Ֆր. Կարմիր Խաչին եւ 10 Ֆր. «Յառաջ» օրաթերթին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտուն պատարագ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան: Կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օֆլազի, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի:

Նոյն օրը, կ. եաք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Կրթ. Մարմնոյ, տեղի կ'ունենայ ոգեկոչման հանդիսութիւն Աւարայրի Հերոսներուն, որու ընթացքին երիտասարդներու եւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ պիտի կատարուին խմբերգներ, արտասանութիւններ, թատերգութիւն մը եւայլն:

Գեղարուեստական բաժնէն եաք ընտանեկան խնջոյք:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն, հայկական յայտագիր, պատրաստուած Ժ. Սթեֆանեսքոյի կողմէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Վարազդատ Վասակի Առաքելեանը, որու մօր անունն էր Զանօ: Վարազդատ մօտաւորապէս 8–9 տարու երախայ էր, երբ Ամերիկացիք իրենց որբանոցի որբերուն հետ Ամերիկա տարին զինք, 1918–1920 թուականներուն:

Վարազդատ ծնած էր Նախիջեւանի շրջանի Զնապերտ գիւղը:

Զինքը փնտռողներն են իր քոյրերը՝ Հեղուշ ու Սիրուշ եւ քրոջ տղաները Սուրէն եւ Խորէն:

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէին.—

Սուրէն Օհանեան
Rue Sari tagh, No 22
EREVAN (Arménie) (U.R.S.S.)

Ամերիկահայ թերթերէն մասնաւորապէս կը խնդրուի արտատպել այս յայտարարութիւնը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:
ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ
Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Նախագահութեամբ
Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կիրակի, 16 Փետր. ժամը 15էն 20
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon
Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու, երգչախումբի անդամներու, «Սօսի» պարախումբի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի եւ Ֆնտգեան նուագախումբի
Խմբերգ, մեներգ, դաշնակ, ջութակ, արտասանութիւն եւայլն
(Ծախքերու մասնակցութիւն 10 ֆր. օշարակի, թէյի սպասակարթեամբ)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Նիսէն Տիկին Ֆիլոր Փափազեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Ա. Գալուստեան եւ զաւակները Տիկին Աննիկ Տավուտեանի կսկծալի մահուան առթիւ 50 Ֆր. կը նուիրեն Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցիին, 30 Ֆր– Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի:

×

Տէր եւ Տիկին Թաթիկեան Տիկին Աննիկ Տավուտեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԽՆՋՈՅՔ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան գրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

(Շար.)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...
Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 90 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	50 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 105 Ֆ.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 7 FÉVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11433 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.433

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 12ին Թուրքիոյ մէջ տեղի պիտի ունենան խորհրդարանական նոր ընտրութիւններ: Քաղաքական կուսակցութիւնները այժմէն լծուած են քարոզչական աշխատանքի Ազգային Ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ աթոռ ապահովելու համար:

Մինչ այդ խռովայոյզ վիճակ կը տիրէ երկրին մէջ:

Ուսանողական ցոյցերն ու բանուորական գործադուլները լարուած կացութիւն մըն են ստեղծած:

Պոլսոյ եւ Անգարայի համալսարանական ուսանողներու ցոյցերը քրոնիկ հիւանդութեան բնոյթ են ստացած: Կրթականէ աւելի քաղաքական հանդամանք կը ներկայացնեն ուսանողական շարժումները:

Աջի ու ձախի վէճերը օրէ օր աստիճան մը աւելի կը սաստկանան: Ազգայնական ու համայնավար տարրեր իրարու կը բախին ալա թուրքա ձեւով: Ծեծկուուքը սովորական երեւոյթ է դարձած: Կատղած ուսանողներ առիթէն կ'օգտուին ամէն ինչ ջարդ ու փշուր ընելու համար:

Յատկանշական էր Անգարայի ամերիկեան դեսպան Բապըրթ Քոմէրի դէմ կատարուած ցոյցը անցեալ ամիս: Դեսպանը ճաշի հրաւիրուած էր Քէմալ Քուտաշի կողմէ, վերատեսուչ Թէքնիք համալսարանի, որ կառուցուած է ամերիկեան դրամով: Զախակողմեան 3–400ուսանողներ դեսպանին դէմ անարգական հայհուչներ արձակելէ զատ կրակի կուտան անոր ինքնաշարժը: Դեսպանին Պոլիս այցելութեան առթիւ ալ Մաչքայի Թէքնիք վարժարանի ուսանողները հրապարակաւ այրած են Քոմէրի նկարը եւ ամերիկեան դրօշը, պոռալով.— «Ամերիկա', տունդ դարձիր, մենք անկախ Թուրքիա կ'ուզենք»:

Ահա' թէ ի'նչպէս երախտահատոյց կ'ըլլան Թուրքերը: Ամերիկացիները դժբախտաբար վարժուած են կլլելու նման անարգանքներ եւ կը շարունակեն միլիոններ լեցնել Անգարայի դանայեան տակառին մէջ:

Ծանօթ կուսակցապետ Թիւրքէշ ազգայնական «քոմանտօ»ներ կազմակերպած է՝ պայքարելու համար համայնավարներուն դէմ: Սակայն Անգարայի Գիտութեանց Ֆաքիւլթէին մէջ քոմանտօներու պետը շարաչար ծեծուած է այս վերջին ներէն: Ազգայնական երիտասարդութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կ'երդնու պատժել «Մոսկոֆի երեքուկէս փարանոց մանկլաւիկները, այդ ծախուածները»:

Աշխատաւորներու շարքերուն մէջ ալ ձախակողմեանները քարոզչական աշխատանքներ կը տարուին: Սումէր Պանքի 25 գործարաններու 31·000 բանուորները օրերով գործադուլ ըրին, նեղ կացութեան մէջ դնելով կառավարութիւնը: Ի վերջոյ վարչապետը անձամբ միջամտեց:

Ներքին նախարար Ֆարուք Սիւքան Գոնիայի մէջ ճառ մը խօսելով յայտարարած է թէ «Պետութիւնը քանդելու ձգտողներ կան, բայց պիտի չհասնին իրենց նպատակին»: Կառավարութեան անդամները յաճախ կը ստիպուին ընել նման ազդարարութիւններ:

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ մամլոյ ասուլիս մը սարքելով քաջալերական խօսքեր ըրած է հանդարտեցնելու համար հանրային կարծիքը: Անդրադառնալով երկրին տնտեսական նեղ կացութեան, վերջին դէպքերուն եւ աջէն ու ձախէն եղած սպառնալիքներուն, ազդարարած է.

«Կառավարութիւնը ամէն բանէ վեր կը նկատէ Պետութեան հեղինակութիւնը: Երբե'ք չենք արտօներ, որ երկիրը անիշխանութեան մատնուի եւ ընկերային ազատութիւնը բռնաբարուի»: Հերքած է որ անցեալ Նոյեմբերին յեղափոխութիւն պիտի ծագէր երկրին մէջ, բայց վտանգը փարատեր է: «Պետութիւնը իր ամբողջ ուժերով ի վիճակի է դիմադրելու համայնավարական յեղափոխութեան մը»:

Խօսելով համալսարանական ուսանողներու ցոյցերուն մասին, վարչապետը յայտնած է, որ փոքրիկ խմբակ մըն է, որ պարբերաբար այդպիսի խռովութիւններ կը ծրագրէ: Ոստիկանութիւնը իրաւասու է համալսարան մտնելու եւ իր պարտականութիւնը կատարելու, երբ յանցանք մը գործուի անոր յարկին տակ:

Տէմիրէլի այս յայտարարութենէն օր մը վերջ քոմանտօները Անգարայի Ուսուցչական բարձրագոյն վարժարանին մէջ քարերով, թոպերով, երկաթէ բիրերով եւ դաշոյնով յարձակած են համայնավար ուսանողներուն վրայ, որոնք փոխադարձած են: Տնօրէնը թոյլ չէ տուած, որ ոստիկանները ներս մտնեն...:

Կացութիւնը չէ խաղաղած դեռ:

Ընտրական պայքարին առթիւ ազմկալի նոր շրջան մը պիտի ապրի Թուրքիա:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՏԻՒՊՉԷՔԻ ՃԱՌԸ

«Շնորհիւ մեր վճռական կեցուածքին, ազգը յաջողեցաւ գլուխ հանել ամէնէն ծանր տագնապը Օգոստոսէն ի վեր»: Այս փոքր նախադասութիւնով, Տիւպչէք որ կը խօսէր բանակին պատասխանատուներուն առջեւ, շատ բան ուզած է հասկըցնել, անկասկած:

Հակառակ երեւոյթներուն, կը թուի թէ կացութիւնը բոլորովին հանդարտած չէ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ուր կան նաեւ տընտեսական դժուարութիւններ: Ընդհանուր ձեւով, երկիրը գոհ է Չերնիքի ընտրած «Միջին-ճամբէն», պարզուած իր վերջին ճառին ընթացքին:

Ի՞նչ կը սպասէ երկիրը ասկէ զատ, Երի Հոխման կը գրէ Ռիփորթըրի մէջ (լրագրողներու Միութեան պաշտօնական շաբաթերթը) թէ անհրաժեշտ է.— «Իրապէս ժողովրդավար քաղաքական ներկայացուցչութեան մը հաստատումը, հակառակ պարագային, ազգային միասնականութիւնը կը ջախջախուի եւ Չեխոսլովաքիան կրնայ եւրոպական Պիաֆրայի մը վերածուիլ»:

Նման խորհրդածութիւն մը ցոյց կուտայ արդէն թէ ի'նչ է մթնոլորտը չեխ մտաւորականներուն մօտ: Դէտերուն կարծիքն ալ այն է թէ ներկայ «զինադադարի» գոյավիճակը չի կրնար յաւիտեան տեւել եւ օր մը չէ օր մը, տագնապը պիտի վերածնի «ազատականներուն» եւ «ուղղափառներուն» միջեւ: Այդպէս կը խորհի հաւանաբար Տիւպչէք, երբ կ'ըսէ.— «Որոշ ընդդիմութիւն մը իր գործունէութիւնը ուղղած է կուսակցութեան դէմ: Դրական աշխատանքի մը համար, սինէ քուա նոն պայման է չէզոքացնել այն ձգտումները, որոնք կուսակցութեան կ'ուզեն պարտադրել իրենց վարուելակերպը: Պատրաստ ենք դէմ դընելու բոլոր ծայրայեղներուն, ուրկէ որ ալ գան»:

Որոշ մաքրագործումներ, որոնք պիտի ըլլային լրագրական շրջանակներու մէջ, առայժմ յետաձգուած են, ի տես ընդհ. գործադուլի սպառնալիքին: Բայց «պահպանողական» տարրը կը չ արունակէ խլրդային աշխատանք տանիլ կուսակցութեան մէջ եւ որոշած են նաեւ սենտիքաներով զբաղիլ, որպէսզի ամէն կողմ ղեկը ձեռք առնեն բայց շատ վստահ ալ չեն կրնար շարժիլ, ցորչափ Եան Պալաքի շուրջ ստեղծուած համախոհ ոգին կը մնայ բանուորներու եւ ուսանողներու միջեւ:

Երիտասարդութիւնը դիտէ այս վտանգները եւ սպասողական դիրք մը բռնած է, որ չի նշանակեր դասալքութիւն: Չեխերը կը հետեւին նաեւ, ուշի ուշով, արբանեակ կարգ մը ուրիշ երկիրներու ներքին մթնոլորտին: Այսպէս, բացի Արեւելեան Գերմանիայէն, բախումներ կան ամէն կողմ: Լեհաստան՝ Մոշար – Կոմուլքա, Հունգարիոյ մէջ մաքրագործումներ այն մտաւորականներուն մօտ, որոնց աչքը Փրակա կը նայի: Տարակարծութիւն նաեւ Պուլկարիոյ մէջ, Հանրապետութեան նախագահ Տրայկովի եւ կուսակցութեան Ա. քարտուղար՝ Ժիվկովի միջեւ: Ռումանիա միշտ կ'ուզէ պահել իր համեմատական անկախութիւնը, դոնէ տնտեսական, զինուորական եւ որոշ չափով նաեւ քաղաքական մարզերուն մէջ:

Նորէն կը խօսուի Կոսիգինի բացակայութեան մասին եւ այս առթիւ նոր բացատրութիւն մը կայ, որ ոմանց աչքին տրամաբանական ալ կը թուի: Կոսիգին, կամովին քաշուած է հանրային կեանքէ, յայտնելու համար թէ դէմ է իր ընկերներուն տարած քաղաքականութեան Չեխոսլովաքիոյ նկատմամբ, ի տես այդ քաղաքականութեան ոչ-գոհացուցիչ արդիւնքներուն: Նոյն աղբիւրներու համաձայն, այս «բարոյական» հրաժարումը — աննախընթաց Խորհ. Միութեան մէջ — կը հաստատէ տեսակէտը անոնց, որոնք ռազմագիտական պատճառաբանութիւններէ անկախ, ներքին քաղաքականութեան կը վերագրէին Օգոստ. 21ի զինեալ միջամտութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Տըպրէ Սպանիա գացած է, ուր պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ:

ԱՄԲՈՂՋ ԻՏԱԼԻԱՆ ընդհ. գործադուլի մէջ էր, Չորեքշաբթի օր, 24 ժամ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ազատագրական բանակը պիտի գործէ գլխաւորաբար արաբական գրաւուած հողերու մէջ, ի մասնաւորի Այսրյորդանան: Արդէն իսրայելեան գրաւման իշխանութիւններն ալ մտահոգ են Կազայի եւ Այսրյորդանանի մէջ տիրող լարուած մթնոլորտէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պունտըսթակի (Խորհրդարան) նախագահ ընտրուեցաւ Ֆոն Հասէլ:

ՉԵԽ պատուիրակութիւն մը, (ազգ. ճակատի) որ երեք օրուան այցելութիւն մը կը կատարէր Մոսկուա, վերադարձած է Փրակա: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը չի յիշատակեր թէ Չեխերը հանդիպած են Բրեժնեւի, ինչ որ կը զարմացնէ, տրուած ըլլալով մանաւանդ որ Թաս նախապէս յայտնած էր թէ Բրեժնեւ տեսնուած է չեխ պատուիրակութեան պետին հետ, այս մասին ալ զանազան բացատրութիւններ կը փնտռուին: Ոմանք կ'ըսեն թէ Բրեժնեւ միայն պատուիրակութեան պետը տեսած էր, այդ է պատճառը, ուրիշներ կը մտածեն թէ Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը համաձայն չէր զեկոյցին «հաշտարար» ոճին հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Զինեալ Ուժերու նախարարը՝ Մեսմէռ յայտարարած է թէ արաբ պետութիւնները օդանաւեր եւ հրասայլեր ունին մինչ Իսրայէլ օդուժ եւ բանակ ունի: Մեսմէռ, որ կը խօսէր Ազգ. Ժողովի Ազգ. Պաշտպանութեան յանձնախումբին առջեւ, ըսաւ նաեւ թէ Իսրայէլ աւելի շատ նոր միրաժ 3 ունի, քան Ֆրանսա:

ԼՈՆՏՈՆԷՆ Փարիզ եկաւ Ֆրանք Պորման, լուսին գացող Ափոլլօ 8ի այերանաւորդներէն գլխաւորը: Ժիւլ Վերնի թոռը իրեն նուիրեց իր մեծ հօր «Երկրէն Լուսին» հատորին բազմագոյն մէկ հազուագիւտ օրինակը:

... ԵՒ ԱՅԴ ՇՈՒՆՉԸ

Երեւանի 2750ամեակին տօնակատարութիւնները անգամ մը եւս առիթ տուին, որ աշխարհ նոր ակնարկ մը նետէ Հայոց պատմութեան վրայ եւ թուէ մարդկային քաղաքակրթութեան վրայ գումարած մեր կարգ մը նուաճումները: Միջազգային մամուլը այս առիթով բազմաթիւ սիւնակներ նուիրեց մայրաքաղաքներուն մէջ ամէնէն հին ու ամէնէն երիտասարդ մեր մայրաքաղաքին, անոր փարթամ պատկերին մէջ դիտելով քարին շունչ տուող եւ անապատին կանանչազարդ կեանք պարգեւող Հայութեան առհաւական բընազդը:

Ի հարկէ, եթէ արարչագործ այդ բնազդին իբրեւ առհաւատչեայ ունենայինք Երեւանի ծաղկումը միայն, մարդիկ հաւանաբար դժուարանային ընդհանրացումներ ընել եւ ընդգծել այն արժանիքները, որոնք տարբերիչ յատկութիւններն են խաղաղութեան քիչ օր տեսած, բայց պատմութեան բեմին Երեւանէն երկու անգամ աւելի տեւած այս վաղեմի ազդին:

Իր արիւնին ու պատմութեան հաւատարիմ կեանք մը ապրեցաւ Հայը ամէն տեղ, բոլոր ասպարէզներուն մէջ: Գիտութեան, արուեստի, վաճառականութեան թէ արհեստագիտութեան մարզերէն ներս մեր արձանագրած յաջողութիւնները կըրնան նախանձը գրգռել նոյնիսկ իրենց սեփական հողին վրայ ու դրօշին տակ ապրող ժողովուրդներուն: Հիւրընկալ երկիրները ժամանակաւոր կայաններ չեն եղած մեզի համար, մեր վաստակը հընչուն ոսկիներու մէջ խտացնելով կայքէ կայք չենք շտապած, նախաձեռնութեան մեր ոգիէն, աշխատելու, արարելու ցեղային մեր տաղանդէն բաժին հանած ենք ամէնուն, տուն շինած ենք, թաղ, քաղաքամաս, դպրոց, եկեղեցի, հիւանդանոց. երգով լեցուցած ենք մեր շրջապատը, բեմ ելած ենք, ծառայելով միշտ «դեղեցիկին, բարուն, վսեմին, լաւին»:

օԹերեւս — կ'ըսէր Երեւանի տօնակատարութեան առիթով բանաստեղծ Սախտ Աքլ, — նախախնամութիւնը ուզեց, որ այս ժողովուրդը խաչուի, ինչպէս Քրիստոս խաչուեցաւ, որպէսզի հայկական այս բոլոր արժէքները ցրուին աշխարհի չորս կողմերը եւ չմնան յատակը սահմանափակուած հողաշերտի մը»:

Առանց խորանալու վարկածին մէջ, պիտի ըսենք, որ խաչեցեալները ամենուրեք զգացուցին իրենց յարութիւնը, զգացուցին իրենց յարուցիչ շունչը ամենուրեք եւ ըսել տուին քաղաքական մեծ դէմքերուն եւ մեծ բանաստեղծներուն, թէ «Ի՛նչ մեծ է այս ժողովուրդը, որուն գրեթէ մէկ երրորդը դպրոցներու մէջ է. ժողովուրդ մը՝ որուն մէկ մասը եկեղեցի է, միւս մասը՝ երաժշտութիւն»:

Այսինքն՝ միշտ լաւին հետ, միշտ ազնիւ ճամբաներու վրայ, վսեմին ծառայութեան մէջ:

Եղեռնի, Սարդարապատի եւ Երեւանի յիսնամեակներուն ու 2750ամեակին նոր շունչ մը ծաւալեցաւ մեր մէջ եւ այս շունչը լաւատես կը դարձնէ հայ մարդը՝ գալիք տասնամեակներուն հաշւոյն:

«Ազդակ» Պ. Ս.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Ս. Բետտինեի Ֆիրենցէի համալսարանի գրականութեան ճիւղի արուեստի պատմութեան փրոֆեսէօր է: Այս յօդուածը քաղուած է անոր «Բիւզանդական ճարտարապետութեան գիրքէն:

Մակեդոնեան հարստութեան ժամանակաշրջանը նոր մտայնութիւն առաջացրեց Բիւզանդիայում, նպաստեց կայսրութեան ամրապնդմանն ու սկզբնաւորեց երկրորդ ոսկեդարը: Այս շրջանի հայկական ճարտարապետութիւնը բիւզանդականի համեմատութեամբ աւելի արագ եւ օրգանապէս կազմաւորուեց, ուստի պէտք է ենթադրել, որ բիւզանդական ճարտարապետութեան զարգացման ողջ ընթացքի երկու ամենաբարձր հանդրուանները: Երկու դպրոց – նակէտ, որոնց միջեւ ծաւալուեց դասական արուեստների բեւեռացումը: Ստուդիու, բիւզանդական ճարտարապետութիւնը յառաջացաւ առանց սուր անցումներ օգտագործելու, ընդարձակեց վաղ քրիստոնէական տարածականութիւնը, վերածեց տարածութիւնը աննիւթական – նացուած, փափուկ մթնոլորտի, մինչդեռ հայ կառուցողը հասեց այս տարածութիւնները, սահմանափակեց կրող տարրերով, ուստի կառուցուածքը աւելի ցայտուն դարձրեց: Իւրացնելով սիրիական, անատոլիական սկզբնական ձեւերը, զարգացրեց ոչ թէ հռոմէա – բիւզանդական ճարտարապետութեան մթնոլորտային, այլ հռոմէա–արեւելեան ծաւալային կողմերը: Որոշակիօրէն խուսափեց բիւզանդականի տարածումից, հակադրուեց նը – րան, տարածականութեան տարրեր հաս – կացողութիւններին տալով ճշդրիտ, օր – դանական մեկնաբանութիւն. իր կառուցուածքները չատ աւելի արեւմտեան ոճ – մանականին են առընչւում, քան բիւզանդականին: Հայկական ճարտարապետու – թիւնը աւելի կապուեց Հռոմին եւ, պարսկական պզտոր ճոխութիւնը վերածելով հանդարտ եւ ուժգին պայծառութեան, պարզեց իր հարցերը: Հայկական արուեստը մասամբ արեւելեան է. որպէս արեւելեան պէտք է հասկանալ այն ուղղութիւնը, որ արուեստը հայեցողականօրէն է ընկալում, Արեւմուտքի ձգտումը դինամիզմն է:

Ներսէս կաթողիկոսի (358–383) ծաւալած «յունական» շարժմանը զուգընթաց Սիրիայից ներմուծուեցին հայկական ամենահին եկեղեցիներն ու վանքերը: Արշակունիների ժամանակ (4րդ դար) հիմնական մի քանի տիպեր ստեղծուեցին, որոնք յետագայում ենթարկուեցին զանազան փոփոխութիւնների, սակայն 484ին արդէն ամենանախնական ձեւով գմբէթածածկ էր, նոյնիսկ, ինչպէս վկայում է Ներսէս Գ. կաթողիկոսը, փայտաչէն է եղել: Հայկական ամենահին գմբէթը 6րդ դարի է. դա քառանիստ, քառաբսիդ, անկիւնային սեան – եակներով Ալանի եկեղեցու (557–574) գմբէթն է: Ինչքան էլ նախնական օրի – նակները հաղուագիւտ լինեն, էական է նշել, որ կենտրոնակազմ եւ գմբէթակիր կառոյցները ճարտարապետական կոդմ – նորոշումներ են, որոնք աւելի են համա – պատասխանում հայկական ազգային ոգուն, քան Սիրիայից ներմուծուած բազիլիկները: Արդարեւ, այս տիպերն են դերիշխում եւ զարգանում չինարարական մեծ գործունէութեան երկրորդ շրջանում, որը սկիզբ առնելով Պարսիկների աւերումներից անմիջապէս յետոյ (571–591), տեւեց դրեթէ ամբողջ 7րդ դարը: Այդ ժամանակ նախապատրաստուեցին այն ձեւերը, որոնք վերամշակուելու էին ծաղկման երրորդ շրջանում, այսինքն՝ Արաբների արտաքսումից յետոյ, Բագրատունիների հարստութեան ժամանակ, երբ Անին 971ին մայրաքաղաք դարձաւ: Անկարելի է հաստատել, թէ այդ ձեւերը ուղղակիօրէն սերել են հռոմէականից կամ Անատոլիայից (յատկապէս կապադովկիայից), պարսկականից կամ բիւզանդականից:

Անշուշտ, Հայաստանում իւրացնում եւ զարգացնում են այս տարրերը, նոյնիսկ Բիւզանդիային ոչ յատուկ վճռականութեամբ եւ հետեւողականութեամբ, մշակւում են Հռոմի՝ քրիստոնէական աշխարհին թողած ժառանգութեան ամենաբարդ յատկագծերը, հաւասարակշռուած են ամենազուարճ համամասնութիւնները:

Ս. ԲԵՏՏԻՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Հայ բեմերը՝ արեւելահայ թէ արեւմտահայ, կատակերգակ բազմաթիւ դերասաններ են տուած, որոնք մէկը միւսէն աւելի փայլուն ու տաղանդաշատ արուեստով ծաղկեցուցած են հայ թատերաբեմը:

1850ական թուականներէն սկսած, արեւմտահայ թատերական չարժումի սկզբնական օրերուն երեւան եկած է հայ բեմի դրեթէ առաջին կատակերգակ դերասանը՝ Գարեգին Ռշտունին, որ դըժբախտաբար կարճատեւ կեանք մըն է ունեցած, երիտասարդ տարիքին զոհ դառնալով անադորոյն հիւանդութեան մը: Այնուհետեւ արեւմտահայ բեմը տուած է ուրիշներ՝ մասնաւորաբար Դաւիթ Թըրեանց, որ իր երիտասարդութեան օրերուն իսկ անցնելով Կովկաս, մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է. մանաւանդ Մոլիէրի տիպարներով, որոնցմէ «Ագա – էր»ի Արբակոնը կը մնայ իր ստեղծագործութիւններուն գլուխ–գործոցը: Թրեանց եւս ունեցած է տխուր վախճան մը՝ Մոլիէրի նման մահանալով դրեթէ բեմին վրայ: Այնուհետեւ, արեւմտահայ բեմը – րուն վրայ կատակերգական ստեղծագործութիւններով փայլած է անզուգական Միքայէլ Չափրաստը, որուն գործը մեր օրերուն կը չարունակէ արժանաւոր դասակը՝ կատակերգակ – դերասան Եդուարդ Չափրաստ:

Արեւելահայ բեմը նոյնպէս հարուստ է եղած կատակերգակ դերասաններով: Երկար է անոնց չարքը: Այս թատրոնի սկզբնական շրջանին հանդէս եկած են Ամիրան Մանդինեան, Արշակ Ճարութիւն – եան, Տիկին Վարդուհի, Գրիգոր Աւետեան եւ բազում ուրիշներ, որոնք իրենց նուրբ ու անպատճէն ստեղծագործութիւններով պատիւ բերած են հայ բեմին:

Ահա, այս ուղղութեամբ, բացառիկ դէմք մը հանդիսացած է նաեւ կատակերգակ դերասան Գէորգ Տէր–Դաւթեանը:

«Բացառիկ» ածականը գործածելի Գէորգ Տէր–Դաւթեանի համար, վասնզի այս համեստ, արտաքին որեւէ չռնդալից տեսքէ դուրկ մարդը, օժտուած էր խոկապէս ինքնածին ու բացառիկ տաղանդով մը:

Դրեթէ անուս, որեւէ թատերական դպրոցի չհետեւած, ինչպէս առհասարակ հայ բեմի բոլոր մեծատաղանդ գործիչները, Գէորգ Տէր–Դաւթեան բեմէն դուրս ունեցած է պարզ կենցաղ մը, այնպէս որ փողոցին մէջ իրեն հանդիպող ոեւէ անծանօթ մարդ չէր կրնար իր մտքէն անցընել թէ ղէմ յանդիման կը դտնուի ճշմարիտ արուեստագէտի մը:

Գէորգ Տէր–Դաւթեան մանուկ մը եղած է Գաբրիէլ Սունդուկեանի տիպարներուն: Այս մարդին մէջ մեծ արուեստագէտը անզուգական մնացած է մանաւանդ «Պէպօ»ի Գիքորի դերով: Այս դերը, իրականին մէջ մարմնաւորող դերասանին համար ապերախտ դեր մը, Գէորգ Տէր–Դաւթեանի խաղարկութեամբ դարձած է բեմական յաղթութիւն մը:

Գէորգ Տէր–Դաւթեանի կատակերգական արուեստը եղած է անխառն ոգեպանծոյճ: Այս արուեստագէտը իր բեմական գործունէութեան երկարատեւ տարիներու ընթացքին, ամէն առթիւ հեռու մնացած է բեմական աւելորդ էֆէկտներէ, երբեք չէ կորսուած չափազանցութիւններու լաբիւրինդոսին մէջ, ու միշտ մնացած է ճշմարիտ արուեստագէտի, խղճամիտ կատարողի կոչումին հաւատարիմ:

Գէորգ Տէր–Դաւթեանի բեմական ստեղծագործութիւնները սահմանափակուած չեն միայն ու միայն Սունդուկեանի տիպարներու մեկնարկումով: Ան յաջողած է նաեւ հայկական եւ եւրոպական դասական թատերգութիւններու կատակերգական տիպարներուն, որոնցմէ մին՝ Սկապենը, Մոլիէրի «Սկապենի Հնարքները» կատակերգութեան մէջ, հայ թատերական տրեղրութեանց մէջ մինչեւ այսօր կը մնայ անզերազանցելի:

«Արուեստը չի ծերանար»: Հայ բեմի չաստուածուհիին՝ Սիրանոյշի այս խօսքերը կարծես ըսուած ըլլային նաեւ Գէորգ Տէր–Դաւթեանի համար: Արդարեւ, Գէորգ Տէր–Դաւեան մինչեւ խոր ծերութիւնը մնաց «երիտասարդ», առանց դիմելու տարիներու բերած ծանրութիւնը իր ուսերուն եւ առանց գոյդն դիջում մը կատարելու իր արուեստին, ընդհակառակն, ամէն անգամ նոր ու չէնչող դիմ մը աւելցնելով իր ստեղծագործութիւններուն վրայ:

Մխիթարեան հանգելու աստիճան բարի մարդ մըն է եղած Գէորգ Տէր–

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ ԿԱՄ ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Պատանիին աչքերը ուրախութեամբ չողացին:

— Պատրաստ եմ անմիջապէս երթալու եւ ձեզի լուր բերելու. ըսէք միայն թէ որո՞ւն պիտի դիմեմ, պատասխանեց.

— Երլտըզի պալատը երբ հասնիս դէպի դան քով սպասող պահապաններուն կ'ը – սես որ Պիւրհանէտտին իշխանին ապա – քանքը երթալ կ'ուզես գործի մը համար անոր մատակարարին Սիւլէյման աղային հետ տեսնուելու համար, եթէ առանց առարկութեան թոյլ տան քեզի ներս մտնելու, կը հարցնես թէ պարէկին ո՞ր կողմն է իշխանին ապարանքը եւ շիտակ կ'երթաս ու Սիւլէյման աղան կը գտնես առանձին եւ անոր ականջին «Մարան Ա֊թա» բառերը կը փսփսաս:

— Մարան Ա֊թա, կրկնեց Հասան, չնալով մտքին մէջ դրոշմել այդ նորոյտը բառերը:

— Այո, Մարան Ա֊թա, ըսաւ Սայի պէյ, այդ բառերը բաւ են իրեն հասկցնելու թէ մեր կողմէն կ'երթաս: Ինքն ալ երբ նոյն բառերը կրկնէ, այն ատեն քու այցելութեանդ նպատակը կը բացատրես եւ իրմէ քաղելիք տեղեկութիւններդ իսկոյն ինծի կը բերես:

— Բայց եթէ դռնէն ներս մտնելու թոյլ չտան, առարկելով որ դիս չեն ճանչնար:

— Այն ատեն դռնապաններէն Հիւսէին Զաւուշը տեսնել կ'ուզես եւ անոր կ'ըսես թէ Պիւրհանէտտին իշխանին մտերիմ Սիւլէյման աղային քով պիտի երթաս «Խարինէցի եղբօրմէն լուր առնելու համար». այս բառերը լաւ միտդ պահէ, երբ Հիւսէին Զաւուշի այս խօսքերը լսես, վստահ եղիր որ իսկոյն քեզ ներս պիտի առնէ եւ Սիւլէյման աղային քով պիտի առաջնորդէ... կարծեմ թէ մինչեւ հիմա ոստիկանութեան կամ լրտեսներու հետ գործ չես ունեցած ու քեզ չեն ճանչնար եւ վրադ որեւէ կասկած չունին:

— Չէ, պատասխանեց պատանին սնապարծութեամբ, տակաւին օձիքս ձեռք չեմ տուած:

— Լաւ ուրեմն, չուտ դնա եւ կէտ առ կէտ գործադրէ պատուէրներս: Ես հոս քեզի կը սպասեմ:

Հասան ճամբայ ելաւ չափազանց ուրախ որ այսպիսի կարեւոր պաշտօն մը կը յանձնուէր իրեն: Բայց երբ Երլտըզի պալատի պարտէզին մուտքին առջեւ հասաւ, յուղումէն սիրտը սկսաւ տրոփել:

— Արդեօք ինքզինքս պիտի մատնե՞մ, խորհեցաւ:

Այդ չփոթութիւնն ու յուղումը կրնար ազետաբեր ըլլալ իրեն եւ միեւնոյն ատեն իրեն վստահուած խիստ փափուկ գործը վիժեցնել: Պատանին զգաց այդ բանը եւ դէրպոյն ճիղ մը ընելով, ջանաց ծածկել իր ներքին խռովքը: Անտարբեր կերպարանք մը առնելով՝ մէկ քանի քայլ յառաջացաւ դէպի մուտքը:

— Ո՞ւր կ'երթաս, գոչեց մուտքին առջեւ չարուած ուժ – տասը պահակներէն մին:

— Նորին Բարձրութիւն Պիւրհանէտտին իշխանին մտերիմ Սիւլէյման աղան տեսնելու, պատասխանեց Հասան համարձակ ձայնով մը:

— Որո՞ւ կողմէ կուգաս, հարցուց պահապանը:

Այս հարցումը որուն չէր պատրաստուած, բոպէ մը չփոթեցուց պատանին, բայց արթնամտութիւնը ունեցաւ իսկոյն պատասխանելու.

— Եղբօրը կողմէն...:

Ցետոյ, ժամանակ չձգելու համար որպէսզի նորանոր հարցումներ ընեն, չարունակեց.

— Կ'ուզեմ Հիւսէին Զաւուշը տեսնել նախ եւ առաջ, հո՞ս է արդեօք...:

— Հիւսէին Զաւուշ, գոչեց պահապանը եւին դառնալով եւ խօսքը ուղղելով անձի մը որուն դէմքը չէր երեւար, աղա մը եկեր՝ քեզ կ'ուզէ տեսնել:

Հիւսէին Զաւուշ երեւցաւ իսկոյն, եւ անծանօթ պատանիին նայելէ ետքը ըսաւ.

— Ո՞վ ես, ի՞նչ կ'ուզես:

— Նորին Բարձրութիւն Պիւրհանէտտին էֆէնտիի մատակարար Սիւլէյման աղան կ'ուզեմ տեսնել Խարինէցի եղբօրմէն լուր տանելու համար, ըսաւ Հասան, այս վերջին խօսքերուն վրայ մասնաւորապէս չեչտելով:

Հիւսէին Զաւուշի վրայ կարծես մեդական ազդեցութիւն մը ըրին այս խօսքերը, դէմքը որ առաջ կասկածոտ ու պաժան էր, իսկոյն մեղմացաւ, անուշցաւ.

— Այո, հիմա ճանչցայ քեզի, ըսաւ աղէկ, աղէկ, եկուր քեզ իրեն քով տանիմ, որովհետեւ առանձին չես կրնար իշխանին ապարանքը գտնել:

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց պատանին գոհունակ դէմքով մը եւ յաղթականօրէն ներս մտաւ Երլտըզի պարտէզէն:

Երբ Հիւսէին Զաւուշի հետ բաւական հեռացան կողմնակի ծառուղիէ մը, պատանը հարցուց.

— Որո՞ւ կողմէ կուգաս արդեօք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(50 – Շար.)

ՖԵՅԼԵՏՈՆԸ

Ֆ. ՄԱՍՈ

ՄՈՎՈՒՄԸ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ

—*—

Ընկերները նոր դիմում է ներ-կայացրել Ազգային ժողովին՝ պահանջելով ազատել իրենց պարտականություններից։

Կարծես թե ոչ մի հիմք չկա, որ Ազգային ժողովը մերժի ընկերների խնդրանքը։ Ընկերները ոչ մի հանցանք չեն գործել, որ պատասխանատվության ենթարկվեն։ Նրանք ընդամենը ցանկացել են ծառայել իրենց ժողովրդին, ինչպես ամեն մի քաղաքացի։ Ինչո՞ւ ուրեմն Ազգային ժողովը չի ազատում նրանց։

Ընկերները ներկայացրել են իրենց դիմումը, ինչպես պահանջում է օրենքը։ Ազգային ժողովի նախագահը ստացել է դիմումը, ինչպես պահանջում է օրենքը։ Ինչո՞ւ ուրեմն Ազգային ժողովը չի քննարկում դիմումը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արաքսի Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Ֆելիքս Անդրէասեան եւ զաւակնին, Տէր եւ Տիկին Շարլ Սամուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շարլ Անդրէասեան եւ զաւակները, Պ. Ալպէր Անդրէասեան, Օր. Միրէյ Անդրէասեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կաատրուի այս Կիրակի (Փետր. 9) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին

ԼԵՒՈՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան (Մարսէյլ) քառասունքին առթիւ:

×

Սէն Մօրիսէն Այրի Տիկին Արաքսի Օհաննէսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Օհաննէսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ (9 Փետրուար) հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին եւ եղբօր՝

ՏԻՐԱՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

×

Այրի Տիկին Վառնաճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Ա. ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ եւ անոր մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իրենց մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին:

×

Պ. Հայկ Թորգոմեան հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրէ իր հոգեհօր՝

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ

(Երուսաղէմի
երջանկայիշատակ Պատրիարք)

յիշատակին, անոր վախճանման երեսնամեակին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին երջանկայիշատակ Պատրիարքին յիշատակը յարգողները ի մասնաւորի Պարտիզակցիները:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Անժէլ Պաղտասարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Պ. Ասատուր Յովակիմեանի (Մարսէյլ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէր-Վարդանեանին եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր-Վարդանեանին եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզէզեանին, Տէր եւ Տիկին Վահագն Պէզէզեանին, Տէր եւ Տիկին Վահագն Պաղտասարեանին, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Պաղտասարեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

(ծնեալ Պէզազեան)

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Պօմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ Ա. Օ. Տիկնանց Միութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի, Տէր-Վարդանեան ընտանիքներուն եւ իրենց ընկերուհի Տ. Ազատուհի Տէր-Վարդանեանի իրենց կսկծալի կորուստին առթիւ, յանձին Տիկին Շուշան Տէր-Վարդանեանի:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

նոր գրասենեակի հասցէն է

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)

2ème étage

Tél. TRU. 02-99

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն, հայկական յայտագիր, պատրաստուած Ժ. Սթեֆանեսքոյի կողմէ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին Օհանջանեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 7 Փետր. ժամը 20,30ին, նոր հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք
թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ողբացեալ Մկրտիչ Աւետիսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.—

Սարգիս, Մօրիս, Շարլ եւ Ժան-Փիէր Զպլաքեաններ 50 Ֆր., Ժան-Փիէր Մակարեան 50, Տէր-Մինասեան ընտանիք 20 Ֆր., Մարգար Մարգարեան 15, Մանուկ Գասպարեան, Գուրգէն Կաստուքեան, Աւետիս Զպլաքեան, Բարգէն Բրուտեան, Լուսընթագ Պետոյեան, Հ. Զուքուրեան, Վրէժ Լաբայեան, Գէորգ Լաբայեան, Երեմիա Միտոսեան, Կարպիս Կտանճիեան, Պետրոս Սահակեան եւ Բարսեղ Մէրտինեան 10ական Ֆր., Աբրահամ Մանկասարեան եւ Նազար Անտոնեան 5ական Ֆրանք կը նուիրեն թաղիս եկեղեցւոյ: Պերճ Կարապետեան եւ Մուրատ Սանկալեան 10ական, Կարպիս Աճէմեան 5 Ֆր. թաղիս դպրոցին:

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտուն պատարագ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան: Կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օֆլազի, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի:

Նոյն օրը, կ. ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Կրթ. Մարմնոյ, տեղի կ'ունենայ ոգեկոչման հանդիսութիւն Աւարայրի Հերոսներուն, որու ընթացքին երիտասարդներու եւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ պիտի կատարուին խմբերգներ, արտասանութիւններ, թատերգութիւն մը եւայլն:

Գեղարուեստական բաժնէն ետք ընտանեկան խնջոյք:

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան գրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Նախագահութեամբ
Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 16 Փետր. ժամը 15էն 20
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու, երգչախումբի անդամներու, «Սօսի» պարախումբի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի եւ Ֆնտգեան նուագախումբի

Խմբերգ, մեներգ, դաշնակ, ջութակ, արտասանութիւն եւայլն

(Ծախքերու մասնակցութիւն 10 ֆր. օշարակի, թէյի սպասակարթեամբ)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:

եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. — ՊԻԻՖԷ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

13 Փետրուար ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Այսօր տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

13 Փետրուար, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան. տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (ՄԼԷՏ):

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

456 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 87 լուսանկարներ եւ զանազան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց՝ ակադեմական Հանրի Թրույայի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի, Շարլ Ազնաւուրի եւ Գաբրիէլ Արութի արտայայտութիւնները:

Գին Ֆրանսա 25 ֆր. արտասահման 6 տոլար

Ստանալու համար, ինչպէս եւ բոլոր թղթակցութիւնները ուղարկել՝

V. Assadourian, 23 Rue Pixérécourt, 75 Paris (20e) — Tél. 236-73-98

եւ Փարիզի հայ գրավաճառներու մօտ:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 8 FÉVRIER 1969
LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11434 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.434

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

(Մահուան երեսնամեակին առթիւ)

Երեսուն տարի առաջ, 1939 Փետրուար 10ին իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր, Սիոնի բարձունքին վրայ, Ս. Յակոբեանց դարաւոր վանքին մէջ, Երուսաղէմի Պատրիարք Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեան:

Աւազանի անունով Մկրտիչ Պիլիճիեան (պիլիճի = գուշակ), 1874ին ծնած էր Բիւթանիոյ Խատուտիկ հայաւանին՝ Պարտիզակի բարձունքին վրայ:

Հայկական մշակոյթի տնկարան մըն է եղած Պարտիզակ, որ Հայութեան պարգեւած է բազմաթիւ արժէքաւոր մտաւորականներ, աշխարհական թէ հոգեւորական, ուսուցիչ, խմբագիր, պատմագէտ, լեզուաբան, հեղինակ, նոյնիսկ երաժիշտ: Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը վկայ:

Վկայ՝ նաեւ Արմաշի դպրեվանքը, որուն արժանաւոր միաբաններէն մէկն էր լուսահոգի Թորգոմ արքեպիսկոպոս:

Նախնական ուսումն առած իր ծննդավայրին մէջ՝ շունչին տակ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Դուրեանի, որ 1880–1890 ամբողջ տասը տարի լուսաւորիչը պիտի ըլլար Պարտիզակի, պատանի Մկրտիչ, իր ուսուցչին կարգադրութեամբ, 1890ին կ՚ընդունուէր Արմաշի նորաբաց դպրեվանքը:

Այնտեղ Օրմանեանի եւ Դուրեանի պէս ներհուն ուսուցիչներու խնամքին տակ պիտի հասնէր « արմաշական » վարդապետներու սերունդ մը, որ իբրեւ գաւառական առաջնորդ, քարոզիչ եւ ուսուցիչ օգտակար դեր մը պիտի կատարէր հայ կեանքին մէջ, 1895էն սկսեալ, երբ դպրեվանքը կուտար իր առաջին հունձքը, եօթը հոգի:

Մինչեւ դպրեվանքին բացումը եպիսկոպոսներու փոքրաւորներն էին, որ վարդապետ կը ձեռնադրուէին: Օրմանեանի բացատրութեամբ, Արմաշի դպրեվանքը դարձաւ «եկեղեցական վերակենդանութեան օթարան»:

Երկրորդ տարուան աշակերտ, Գուշակեան Օրմանեան Սրբազանէն դպրութեան աստիճան ստացաւ 1891 Սեպտ. 25 – 10 Հոկտեմբերին, սարկաւագ ձեռնադրուեցաւ 1893 Սեպտ. 26 – 8 Հոկտ.ին եւ աբեղայ՝ 1896 Սեպտ. 15–27ին: Իսկ 1910ին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուէր Էջմիածնի մէջ:

Եկեղեցական ասպարէզին մէջ բեղուն գործունէութիւն պիտի ունենար լուսահոգի Գուշակեան Սրբազան իբրեւ ուսուցիչ, քարոզիչ ու պահ մը նաեւ փոխ-վանահայր Արմաշի, յաջորդելով Դուրեան Եղիշէ Արք.ի, որ Պոլսոյ Պատրիարք էր ընտրուած Իզմիրլեանէն վերջ:

Ցիշատակելի պիտի մնայ Սեբաստիոյ իր առաջնորդութիւնը, 1910էն 1913, Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհած խաբուսիկ ազատութեան շրջանին, երբ Պոլիսն ու գաւառը ազգային վերածնունդի օրեր կ՚ապրէին:

1913ին Սեբաստիայէն վերադարձաւ Պոլիս, ուր կարճ ատեն մը քարոզիչ նշանակուեցաւ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ: Ու շուտով մեկնեցաւ Գահիրէ, իբրեւ առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց:

Այս պաշտօնին վրայ պիտի մնար երկար տարիներ: Առաջին աշխարհամարտի օրերուն սերտ գործակցութիւն պիտի ունենար Գահիրէի Ազգային Միութեան հետ, որ օգտակար աշխատանք կը տանէր Մուսա Լերան գաղթականներու Փորթ Սայիտի վրանաքաղաքի խնամատարութեան եւ Հայկական Լեգէոնին կամաւորներ արձանագրելու առընչութեամբ:

Հայաստանի անկախութեան հռչակումը 1918 Մայիս 28ին մեծ խանդավառութիւն առաջ բերած էր եգիպտահայ գաղութին մէջ: Առաջնորդ Թորգոմ Սրբազան այդ առթիւ գրի առաւ հայրենասիրական շունչով թրթռուն Գոհաբանական աղօթք մը, որ ամէն տարի անկախութեան տարեդարձին օրը կը կարդացուէր բոլոր եկեղեցիներուն մէջ եւ հայկական եռագոյնը իր պատուոյ տեղը կը գրաւէր խորանին վրայ:

1920ի ամառը Աղեքսանդր Խատիսեան արտասահման ղրկուած էր հայկական գաղութներուն մէջ փոխառութիւն մը կազմակերպելու համար ի նպաստ Հայաստանի: Այցելած էր նաեւ Եգիպտոս, ուր առաջնորդ Գուշակեան Եպիսկ. ոգեւորուած նախկին վարչապետի հայրենաշունչ խօսքերէն, առաջին օրինակն էր տուած հանդիսականներուն իր ադամանդակուռ մատանին նուիրելով փոխառութեան հիմնադրամին:

Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի հրաժարումէն ետք, Թորգոմ Սրբազան, Էջմիածնի գահակալին կարգադրութեամբ, պահ մը Ֆրանսա եկաւ իբրեւ կաթողիկոսական պատուիրակ: Իր պաշտօնը վերջացնելով վերադարձաւ Եգիպտոս:

Երուսաղէմի Պատրիարք ընտրուեցաւ 1931 Յունիս 16ին, յաջորդելով իր ուսուցչին՝ Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանի, որուն հանդէպ պաշտամունք ունէր:

Պատրիարքական աթոռին վրայ իր առաջին գործերէն մէկն եղաւ Դուրեան Սրբազանի անտիպ գործերուն հրատարակութիւնը: Վերակենդանացուց պաշտօնաթերթ Սիոնը: Դարձաւ արժանաւոր ժառանգորդը Դուրեանի:

Իր ընածին տաղանդով եւ մտաւորական պատրաստութեամբ իրմէ կ՚ակնկալուէր աւելի քան այն՝ ինչ որ տուաւ: Իրաւամբ նկատուած է քանքարաթաքոյց:

Աշխատակցած է Վիէննայի Մխիթարեանց Հանդէս Ամսօրեայի, Եգիպտոսի « Արեւ »ին «Նոտար» ստորագրութեամբ, աշխարհաբարի թարգմանած է Նարեկը Քասիմէն եւ Գարեգին Արք. Խաչատուրեանէն վերջ, թարգմանած է Ֆոնսկրիվի Հոգեբանութիւնը եւ բանաստեղծութիւններ՝ Սիւլլի Փրիւտոմէ եւ այլ հեղինակներէ:

1925ին Փարիզի մէջ լոյս ընծայեց մենագրութիւն մը Խրիմեան Հայրիկի մասին, 1932ին հրատարակեց Եղիշէ Պատր. Դուրեանի մասին ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Երուսաղէմի մէջ, նաեւ Սեբաստիոյ Ս. Նշան վանքի ձեռագիրներու ցուցակը:

Հոգելոյս Պատրիարքը մեր եկեղեցականներու շարքին մէջ կը գրաւէ պատուաւոր անուն մը, իբրեւ անբասիր, անշահախնդիր, հայրենասէր ու պարկեշտ հոգեւորական մը, որ ծառայեց ազգին, պայծառ յիշատակ մը ձգելով իր ետին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

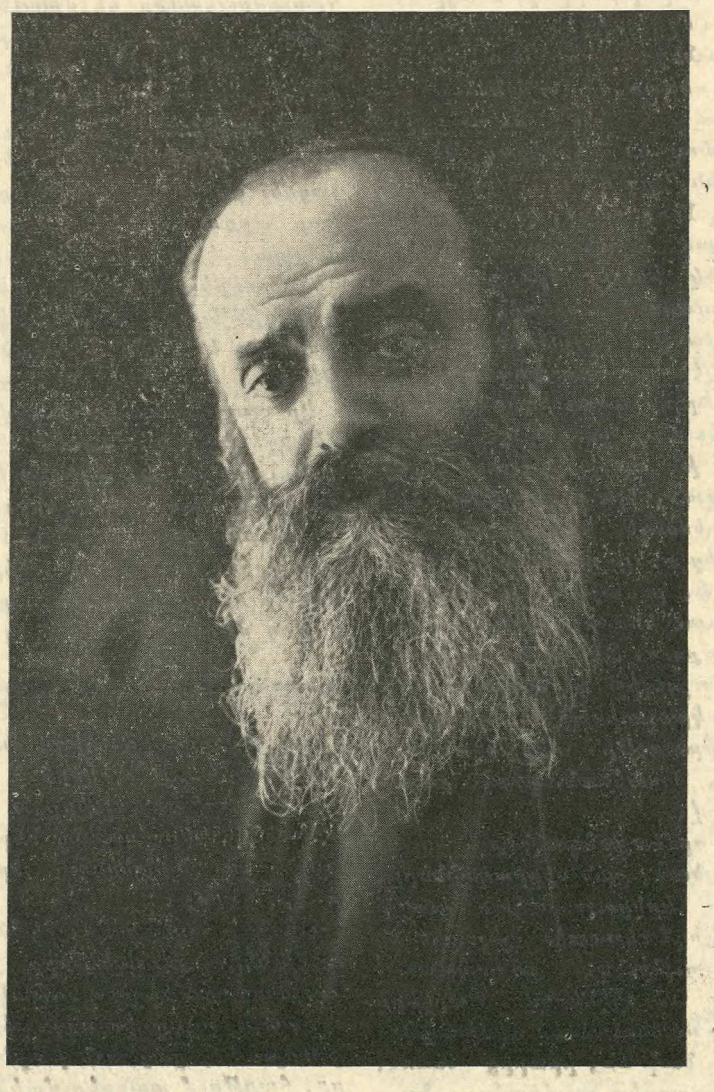

ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԿԸ ԽՕՍԻ

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

« Կառուցուած հմայիչ գեղեցկութեան մը գիրկը, լայնանիստ լերան մը լանջքին վրայ, զոր կը շրջապատէին վերէն՝ կասկենիի եւ կաղամախի խիտ անտառներ: Իսկ երկու կողմերէն՝ քմայքոտ ընկողմումներով իրարու կռթնած բլրակոզեր, զորս կը ծածկէին մրգածառերով եզերուած բազմաթիւ թթաստաններ: Առջեւը, ստորոտէն մինչեւ ծով կ՚երկարէր այդաւէտ պարտէզներու անսահման տարածութիւն մը, սանտրուած կանաչութեան մը բովանդակ կենսունակութեամբ յուռթի:

« Բայց ինչ որ շրջավայրին մէջ ամէնէն ուշագրաւը կը դարձնէր այս գիւղը, եռուզեռ կեանքի այն խայտանքն էր մանաւանդ որ, ներքնապէս կը լեցնէր զիս: Իրիկունները, ժամուն զանգակէն ետքը, երբ այդիներէն, գործատուներէն եւ դպրոցներէն տուն դարձած էին այրերը, կիներն ու տղաքը, ան իր մէկ ծայրէն միւսը ամբողջովին կը թնդար մեծ ու պզտիկներու երգ ու կանչիւններովը, ու օտարական մը, Թզուկ անտառի թաւուտքէն կամ Ս. Մինասի բարձունքէն լսելով զանգուածային այդ աղաղակը, պիտի չկրնար հասկնալ թէ ի՞նչպիսի խնծղանքի կամ ցնծութեանց արտայայտութիւնն էր ան »:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԱՐՏ ՄԷԿԻՆ

Նիքսըն, մամուլի իր երկրորդ ասուլիսին ընթացքին պարզեց եւրոպական իր շրջապտոյտին ժամանակացոյցը: Մինչ կը սպասուէր որ Փարիզէն սկսի, կը յայտնուի թէ նորընտիր նախագահին առաջին հանգրուանը պիտի ըլլայ Ատլանտեան կազմակերպութեան կեդրոն՝ Պրիւսէլ: Այս ճամբորդութիւնը պիտի սկսի Փետր. 23ին: Փետր. 28ին Նիքսըն պիտի հասնի Փարիզ եւ նոյն իրիկունը հիւրը պիտի ըլլայ նախագահ տը Կոլի: Խօսակցութիւնները պիտի սկսին Մարտ 1ին, Վերսայլի Կռան–Թրիանոնը: Ցայտնի չէ տակաւին թէ ի՞նչ պիտի ընէ Մարտ 2ին, բայց հաւանական կը նկատուի որ տեսնուի Վիէթնամի խօսակցութեան ամերիկեան պատուիրակութեան պետին՝ Քապոթ Լոճի հետ: Ուրեմն Նիքսընի շրջապտոյտը հետեւեալ դիմագիծը կը ստանայ.— Փետր. 23–24՝ Պրիւսէլ, 24–25–26՝ Լոնտոն, 26–27՝ Պոն, 27՝ Պերլին, 27—28՝ Հռոմ, Մարտ 1–2՝ Փարիզ եւ Մարտ 2, կրկին Հռոմ ուրկէ կը մեկնի Ամերիկա, տեսնուելէ ետք նաեւ Պապին հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ մէջտեղ ելան կրկին եւ թղթակիցներու բոլոր ենթադրութիւններն ալ ջուրը ինկան: Կոսիգին առջի օր անձամբ դիմաւորած է Հունգարիոյ Կենդկոմի Ա. քարտուղարը՝ Քատար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ լոյս տեսած է նոր գիրք մը՝ «Ուշադրութիւն՝ Սիոնականութիւն» խորագրով, ուր Սիոնականութիւնը կը նկարագրուի իբրեւ «քաղաքական եւ գաղափարաբանական կազմակերպութեանց ճիւղաւորուած դրութիւն մը, որ յաճախորդները կ՚առնէ հրեայ բարձր խաւերու քաղքենիութեան մէջ եւ իբրեւ ընկեր կը ծառայէ ամէնէն յետադիմական աշխարհակալ շրջանակներուն»:

ԻՍՐԱՅԷԼ աւելի մտահոգ է այն վայրկեանէն երբ Նիքսըն ընդունած է չորսերու խորհրդակցութեան մը գաղափարը, Միջին Արեւելքի տագնապին շուրջ: Ծանօթ է որ Իսրայէլ դէմ է նման լուծումի մը եւ կը պնդէ երկկողմանի (արաբ եւ իսրայէլ) բանակցութիւններու վրայ:

ԻՐԱՔԻ նախագահը յայտարարած է թէ մահմետական լրտեսներ ալ պիտի դատուին:

ՊՈՆԻ խորհրդային դեսպանը՝ Ցարապկին, Արտաքին նախարար Պրանտի յանձնած է խորհրդային յուշագիր մը, որ « հետաքրքրութեամբ ընդունուած է », յայտարարեց Վիլլի Պրանտ: Կ՚ըսուի թէ այս փաստաթուղթը կը վերաբերի հիւլէական ոչ-բազմացման դաշինքին:

ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ զոր Ֆրանսական կառավարութիւնը հանրաքուէի պիտի դնէ, երկու հարցում պիտի ունենայ, որոնց մէկ պատասխան պէտք է տալ: Հաւանական է որ հանրաքուէն տեղի ունենայ Ապրիլ 20ին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը կը շարունակէ իր տեսակցութիւնները Մատրիտի մէջ: Ընդհ. ձեւով շատ բան չըսուիր այդ խօսակցութեանց նիւթին մասին բայց տեղական մամուլը (սպանական) կը վստահեցնէ որ տարակարծութեան ոչ մէկ բան կայ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայկ. ճարտարապետութեան հիմնական սկզբունքը գմբէթաւոր ծածկն է, սակայն նրանից յառաջացած մղումները չեն կենտրոնանում ազատ սիւների կամ որմնասիւների վրայ, այլ հաւասարակշռւում են յենախորշերի համակարգով: Հետեւաբար, կարեւորագոյն դերը կատարում են պատերը, որոնք օրգանապէս շաղկապուած են եւ ձգտում են գմբէթների առկայութեամբ գմբէթը կրելու, նոյնիսկ երբ գոյութիւն ունեն ազատ մոյթեր (փաստ է, որ Հայաստանում, ինչպէս եւ Բիւզանդիայում ազատ յենարանները կարող են փլուել, բայց գմբէթը կայուն է մնում): Ձգուած եւ միաժամանակ ճկուն այս հաւասարակշռական սկզբունքը, առաւելապէս բնորոշ էր հռոմէական ճարտարապետութեանը, աւելին՝ հէնց այս սիստեմի վրայ էր հիմնուած նրա բացարձակ ինքնուրոյնութիւնը:

Հայկական ճարտարապետութիւնը զարգացրեց այս կառուցուածքների ծաւալային-ստատիկ սկզբունքը, հասցնելով բացառիկ հասունութեան: Ամենապարզ ձեւը՝ քառաթեւը, իր խաչաձեւ դասաւորուած չորս աբսիդներով, գմբէթածածկ քառակուսիով, աւելի նախնական ձեւով առկայ է Հռոմում, ինչպէս ներկայացուած է Զիուլիանօ դա Մանդալոյի «Գծագրութիւնների գրքում», եւ Հայաստանում յայտնւում է Մաստարայի (650), Արթիկի (7րդ դար) վանքերում, Հառիճի վանքի մատուռում եւայլն: Հիմնական այս ձեւը յետագայում բարդանում է. յառաջանում են անկիւնային սենեակներ, ամբողջութեամբ պարփակւում է եզրագծային քառանիստ պատերով: Այսպիսին է Էջմիածնի Սուրբ Հռիփսիմէ (618), Վրաստանի Մցխէթը (7րդ դար), Աթենին (11րդ դար): Երբեմն, ինչպէս Աղթամարի (10րդ դար) օրինակում, անկիւնասենեակները երկուսն են:

Այս տիպերը, հաւանաբար Կոստանդնուպոլսի օրինակով, աստիճանաբար փոխւում են. կազմւում է քառաթեւ, կենտրոնում չորս ազատ եւ կամարակիր մոյթերով եկեղեցի: Կամարների միջոցով մոյթերը կապւում են արտաքին պատերին. տիպիկ եւ ամենահին օրինակը Բագարանն է (624–631) եւ Էջմիածինը: Այս տիպից անմիջականօրէն անցում է կատարւում չորս գմբէթակիր ազատ մոյթերով եւ աւագ բեմի առաջը յաւելեալ տարածութեամբ, այսպէս կոչուած, «խաչաձեւ» յատակագծին, ինչպիսիք են Էջմիածնի Սուրբ Գայեանէն (630), Մրէնի եկեղեցին (640) եւ Անիի Կաթողիկէն (989–1001):

Հայկական ճարտարապետութիւնը եւ վրացականը, որը հայկականի ճիւղաւորումն է, նաեւ կենտրոնակազմ այլ տիպեր են մշակել, որոնք սակայն ուշ շրջանի են եւ, երեւի, ներմուծուած: Այսպէս, օրինակ, պարզ քառակոնք (Սանահինի Սուրբ Գրիգոր 11րդ դար), երկկոնք (Խցկոնք, 11րդ դար), յաւելուած սենեակներով (Հառիճ, 11րդ դար), անկիւնային սենեակներով (Սուրբ Առաքելոց, Անի, 10րդ դար), օղակաձեւ սենեակով (Բանա, Գագիկ թագաւորի եկեղեցին Անիում, 11րդ դար, Զուարթնոց, 7րդ դար), վեցկոնք (Անիի Սուրբ Գրիգոր մատուռը, 11րդ դար, Վրաստանի Կածխ եկեղեցին), ութկոնք (Անիի Սուրբ Փրկիչ եկեղեցին, 11րդ դար, Իրինդ) եւայլն:

Յատկապէս մշակուեցին ուղղանկիւն յատակագիծ ունեցող գմբէթաւոր սրահները, երբեմն եռանաւ, տրանսեպտ եւ աբսիդ, որպէս քառաթեւի եւ բազիլիկի տիպերի միացեալ կազմ (օրինակ՝ Դուին, 606–618, Թալին, 7րդ դար, Քութայիսի, Վրաստանում, 11րդ դար), կամ կողմնակի սենեակներով, տրանսեպտով միանաւ տիպեր (օրինակ՝ Թալիշ, 7րդ դար), որոնք մեծ զարգացում ապրեցին, աւելին՝ 11րդ դարից յետոյ գերիշխեցին Հայաստանում: Այս շէնքերի հռոմէականին մօտեցող տարրը նրանց կառուցուածքի տեխնիկան է. թէեւ հայ կառուցողը շէնքերը թէ՛ ներսից եւ թէ՛ դրսից պատում է խընամքով տաշուած, իրար կապուած մեծ սալերով (տնտեսապէս հռոմէական մարմարապատումից աւելի ձեռնտու): Պատը թանձրակազմ է, կամարները եւ գմբէթները կառուցուած են ծայր աստիճան կանոնաւոր եւ մաքուր: Շէնքի ամբողջական ծաւալի կազմը յուզիչ է, պայծառ: Իր միահեծան երկրաչափութիւնը ընդգրծուած է, ըստ երեւոյթին, սիրիական ծագում ունեցող, աստիճանազարդ բարձր պատուանդանով:

Արտաքին որմնաքանդակները զուսպ են, աւելի պայծառ, քան սիրիականները, չեն խափանում երկրաչափական կազմի ընթերցումը, ընդհակառակն՝ շեշտում են ծաւալների էութիւնը, շարապատում կրկնակի նուրբ սիւնիկներով: Յարկերը որոշակիօրէն բաժանուած են միմիանցից: Բացուածքները նօսր են, իրարից հեռու, երկարաձիգ, նրբագեղ ու միաձոյլ ընդհանրութիւն են կազմում ծաւալի երկրաչափական կազմի հետ, որ բարձրագոյն ոճի յատկանիշ է: Շէնքի ամբողջութեանը շաղկապուած են պատերը եզերող անկիւնների վճիտ գիծը, աբսիդները, երկթեք ծածկերը, գմբէթների բազմանիստ կամ գլանաձեւ թմբուկը, երկրաչափօրէն բացարձակ բազմակողմ կամ կոնաձեւ ծածկը, ու յատկապէս ճակատների թեքադիր կողերում տեղադրուած եռանկիւնաձեւ խորշերը, որոնց միջոցով արտաքուստ արտացոլւում է բիւրեղեայ ներքին ծաւալների տարածական բաժանումները: Ոճականօրէն միատարր այս խորշերը յատուկ են Հայաստանին: Ներքին կամարների եւ որմնասիւների ճշգրիտ պրոֆիլները՝ երկրաչափական բացարձակ ու միշտ շեշտուած ձեւերով մատնանշում են ամէն մի հարթ մակերեսի առկայութիւնը: Պատերի ծաւալները եւ պարապ տարածութիւնները առանց ներթափանցելու, իրար են համընկնում երկրաչափական խստութեամբ:

Ալացիկ համաչափութիւններով և խրճասիւներով բազիլիկները յիշեցնում են ռոմանականի եւ վաղ գոթականի տիպերը:

Հատող լոյսը փոխադարձաբար արժէքաւորում է ցայտուն բազմաթիւ տարրերը, հարթում տարբեր մակերեսները եզերող ածելիի նրբութեամբ ադամանդեայ գծերը, բացարձակօրէն բաժանում տարրերը, ու այս բոլորը այնպիսի ճշգրտութեամբ, որ կարծես ամէն մի գիծ խիտ, բոցավառող հզօրութիւն ունենայ. դա պայծառութեան խորհուրդն է: Վերացական գրաւչութեան մի ձեւ, ինքնուրոյն կեանքով ապրող, կապերից ազատագրուած հոգեկան ներդաշնակութիւն, զուտ քանակների փոխ-յարաբերութիւններով և առանց զգայական ծանրաբեռնութիւնների: Այսպէս է, որ ծնունդ է առնում մաքրամաքուր արուեստի իմացութիւնը, նըման Բախի երաժշտութեան:

Ս. ԲԵՏՏԻՆԻ

Թարգ. ԱՐՄԷՆ ԶԱՐԵԱՆ
(Ճարտարապետ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուան 30ամեակին առթիւ)

Թորգոմ Արք. Գուշակեան այն ականաւոր Արմաշականներէն էր, որոնք իրենց ժամանակին ոչ միայն պատուաբեր կերպով ներկայացուցած են հայ եկեղեցին, այլ եւ՝ արժանավայել կերպով ծառայած են իրենց հօտին: Թորգոմ Արք. որպէս եկեղեցական, առաջնորդ, քարոզիչ, հրապարակագիր եւ մտաւորական՝ քաջ յայտնի է սփիւռքի Հայութեան: Որով, ան իր արժանի տեղը գտած է հայ եկեղեցական պատմութեան մէջ:

Այս առթիւ, որպէս իր հոգեզաւակը, պիտի փորձեմ ամփոփ կերպով ներկայացնել «Մարդը» որպէս հոգեհօր որ իր խորհուրդներով աստիճանաբար պատրաստած է իմ դաստիարակութիւնը: Ան մեծ նուիրեալ մը եղաւ մեր եկեղեցիին, դպրոցին եւ մշակոյթին: Սկզբունքի տէր մարդ էր եւ միշտ կառչած ճշմարտութեան:

Իր օրով եւ իր ջանքերով Գահիրէի ամենագեղեցիկ պողոտաներէն մէկուն վրայ կառուցուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, որպէս իրագործումը՝ Գրիգոր Եղիաեանի կտակին: Այս եկեղեցին՝ իր արտաքին տեսքով եւ ներքին շքեղութեամբ ու պայծառութեամբ, պատկառելի կոթող մը կը հանդիսանայ տեղւոյն այդ օտար եւ հիւրընկալ երկրին մէջ: Առաջնորդարանը կը հանդիսանայ տեղւոյն հայ գաղութին ներկայացուցչութիւնը, իսկ եկեղեցին՝ հայ հաւատքին նշանաբանը:

Հայ մշակոյթի եւ դպրոցներու համար Թորգոմ Արք. իր անմիջական աջակցութիւնը եւ հովանաւորութիւնը կը բերէր: Այսպէս, եդիպտահայ գաղութին քաջ յայտնի է անոր կատարած մեծ դերը՝ Թաշճեան, Մանիսալեան, Գալուստեան, Պօղոսեան եւ աւելի ուշ՝ Պէրպէրեան վարժարաններուն ի նպաստ, ուրկէ հետզհետէ դուրս եկան այնքան արժէքաւոր եւ պատրաստուած Հայեր, որոնք մինչեւ այսօր՝ զանազան ասպարէզներու մէջ որոշ շօշափելի ծառայութիւններ կը մատուցանեն մեր ժողովուրդին:

Թորգոմ Արք. ոչ միայն մօտէն կը հետաքրքրուէր դպրոցներ հիմնելու եւ կազմակերպելու հարցերով, այլ եւ կը զբաղէր անոնց նիւթական հայթայթումով, ուսուցիչներու ընտրութեամբ, դասերու որակով եւայլն: Անոր աչքերէն եւ յիշողութենէն չէին վրիպեր նոյնիսկ զանազան դպրոցներու մէջ ուսանող յառաջադէմ եւ ուշիմ աշակերտները:

Իբրեւ առաջնորդ, մօտէն կը ծանօթանար եւ կը հետաքրքրուէր իր հօտին իւրաքանչիւր անձով, հարուստ թէ աղքատ, մտաւորական թէ բանուոր, բոլորն ալ գընահատելով ըստ իրենց արժանիքներուն:

Մեծին հետ մեծ էր, իսկ փոքրին հետ՝ փոքր: Իւրաքանչիւրին համար ունէր իր պատշաճ խօսքը եւ թելադրանքը: Գիտէր քաջալերել արժանիքներ ունեցող համեստ մարդոց, որոնց կ՚աջակցէր, որպէսզի անոնք հետզհետէ իրենց արժանի տեղը եւ դիրքը ունենան գաղութի ազգային կեանքին մէջ: Նոյնիսկ սխալ ճամբու մէջ գրտնուողներուն կը խրատէր ու կը յորդորէր, որպէսզի զանոնք բերէ ճիշդ ճանապարհին վրայ, ինչպէս ճշմարիտ հովիւ մը:

Թորգոմ Սրբազան մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէր մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու վրայ, որոնց կ՚օժանդակէր նիւթապէս եւ բարոյապէս գաղութի միջոցներով: Ան լաւ գիտէր իր խօսքի տարողութիւնը, որով կրնար դիւրութեամբ ազդել եւ համոզել իր խօսակիցները: Յաճախ զգացած եմ թէ որքա՛ն կը ցաւէր ան՝ Ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներուն լրիւ չտիրապետելուն համար, որպէսզի կարենար ազատ եւ պատշաճ ձեւով հայ ժողովուրդն ու իր մշակոյթը ներկայացնել օտարներուն, օրինակ՝ միջազգային եկեղեցական ժողովներուն մէջ կամ պաշտօնական ընդունելութիւններու առիթով, որոնց ընթացքին Սրբազանին ճառերը կը կարգացուէին թարգմանուած ձեւով:

— «Օր մը, կը պատմէին Սրբազանին մասին, որ Եդիպտոսի վարչապետ Նահաս փաշան փոխ-այցելութեան գացած էր Սրբազանին, զիրար ողջունելէ ետք, Նահաս փաշան (որ այդ միջոցին պաշտօնի չէր) կ՚ըսէ իրեն.

— «Սրբազա՛ն, որքան փորձեցի էնֆոնեիթօ դալ Զեզ մօտ, անկարելի եղաւ, որոշ մարդիկ զիս ճանչցան եւ ծափահարելով աղմուկ հանեցին»:

— «Փաշա՛, կը պատասխանէ Սրբազանը, ի՞նչպէս կարելի է արեւը թաքցնել ժողովուրդէն...»:

Այսպէս, շնորհիւ Թորգոմ Արք.ի բացառիկ անձին եւ արժանիքներուն, եդիպտահայ գաղութին մէջ ստեղծուած էր ուժ մը, որ բոլորը իրարու կը կապեն. ամէն մարդ կը փորձէր օգնել կարօտեալներուն եւ այդպէսով իսկ բարելաւելու գաղութին վիճակը: Այս ձեւով հայ ազգին վարկը եւ պատիւը կը բարձրանային այդ հիւրընկալ երկրին մէջ, որ այդ ժամանակ կը հանդիսանար միջազգային միջավայր մը:

Այս շրջանին էր (1930) որ Թորգոմ Արք. Երուսաղէմ կը հրաւիրուի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան կողմէ, յաջորդելու համար իր սիրելի ուսուցչին՝ Եղիշէ Սրբազանին, որ վախճանած էր:

Երուսաղէմի վանական միջավայրին մէջ, տնտեսական ծանր պայմաններու տակ, Թորգոմ Արք. նուիրուեցաւ հայ ժողովուրդի մտքի եւ հոգւոյ կեդրոններէն մէկը հանդիսացող, ըսենք՝ երկրորդ «Արմաշաւանք»ի մը բարգաւաճման ու պայծառութեան գործին: Այս նպատակով, ան անմիջապէս իր շուրջը հաւաքեց եկեղեցականներու հաւատարիմ եւ արժէքաւոր խումբ մը, հրաւիրեց նաեւ որակեալ ուսուցիչներ Ժառանգաւորացի համար (Օշական, Պէրպէրեան եղբայրներ,

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այդ բանը Սիւլէյման աղային պիտի ըսեմ եւ եթէ կ՚ուզէք, կրնաք անկէ իմանալ, պատասխանեց պատանին կորովի շեշտով մը:

— Կը տեսնեմ որ, հակառակ տարիքիդ, շատ լուրջ եւ խելացի տղայ մըն ես, եղեր, ըսաւ Հիւսէին Զավուշ ժպտելով:

— Եթէ այսպէս չըլլայի՝ այս տեսակ փափուկ պաշտօններ չէին յանձներ ինծի, պատասխանեց Հասան ինքնավստահ կերպարանքով մը:

Իշխանին ապարանքը բաւական հեռու էր, բայց ճամբան երկար չթուեցաւ Հասանին, որուն աչքերը շլացած մնացին չորս կողմը պարզուած շքեղութեան առջեւ:

Վերջապէս հասան ցանկապատի մը դիմաց, որուն մէջ փոքրիկ բայց պերճաշուք պալատ մը կը բարձրանար:

— Ահաւասիկ հասանք, ըսաւ պահապանը իր պատանի ընկերին հետ պարտէզին բաց դռնէն ներս մտնելով ու շէնքին ձախ կողմը ուղղուելով, հիմա տեսնենք թէ Սիւլէյման աղան հո՞ն է:

Հիւսէին Զավուշ պահ մը պատանին առանձին թողլով փոքրիկ դռնէ մը ներս մտաւ եւ տասը վայրկեան ետք վերադառնալով յայտարարեց.

— Սիւլէյման աղան ներսն է, բայց ճիշդ այս միջոցիս իշխանը զինքը կանչեց եւ ստիպուեցաւ անոր քով երթալ, ինծի պատուիրեց որ հոս պարտէզին մէջ սպասես մինչեւ որ գայ քեզ դտնէ... Այս տեղուանքը պտըտէ, բայց շատ մի հեռանար, որպէսզի գալուն պէս զինքը տեսնես... մնաս բարով տղաս:

Հասան առանձին մնալով՝ յառաջացաւ փոքրիկ շէնք մը որ պարտիզպանի մը տնակին երեւոյթը ունէր եւ որուն քով սիրուն վանդակապատ հաւնոց մը կար: Հազիւ թէ շէնքին մօտեցած էր, երբ այծեամ մը վազելով իր քովէն անցաւ եւ անոր ետեւէն թեթեւ ոտնաձայն մը լսեց, որ հետզհետէ կը մօտենար: Պատանին գլուխը դէպի ոտնաձայնը եկող կողմը դարձուց եւ մէկէն ուրախութեան, զարմանքի ճիչ մը արձակեց, որուն նոյնքան ուրախ ճիչ մը պատասխանեց.

— Զիւլէհա՛...

— Հասա՛ն...:

Մանկատի աղջիկն ու պատանին պահ մը անշարժ ափ ի բերան մնացին, չկըրնալով իրենց աչքերուն հաւատալ:

Փոքրիկ Զիւլէհա իր արդուզարդով այնքան դեղեցկացած էր, որ պատանին հիացումով յափշտակուեցաւ եւ չկրցաւ խօսք մը գտնել ըսելու: Աղջիկը իր բարեկամին այս շփոթութիւնը տեսնելով սկսաւ խնդալ, յետոյ մէկէն, լուրջ կերպարանք մը առած ըսաւ.

— Ի՞նչ բան ունիս այստեղ, ի՞նչպէս կրցար մինչեւ հոս գալ զիս տեսնելու համար:

— Բայց... քեզ տեսնելու համար չեկայ, թոթովեց պատանին, ուրիշ գործի համար եկած եմ:

— Ի՞նչ գործ...:

— Իշխանին մատակարարը պիտի տեսնեմ, Սիւլէյման աղան, բայց թողունք ատիկա, դուն ի՞նչ կ՚ընես այստեղ... ես կը կարծէի որ Եըլտըզի պալատը տարած են քեզ:

— Այո, մինչեւ երէկ գիշեր հոն էի, բայց գիշերը Սաֆնազ հանըմը զիս հոս բերաւ, պատասխանեց աղջիկը:

— Սաֆնազ հանըմը ո՞վ է, հարցուց պատանին:

— Պիւրհանէտտին իշխանին գալֆաներէն մէկը, բացատրեց մանկատի աղջիկը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(51 – Շար.)

Ֆ. ՄԱՍ

ԹՈՒԹԱՆ

ԲԱՂԱԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

—*—

Ֆրանսիայի հետ մեր հարաբերությունները սկսեցին լարվել 1925 թ. գարնանից, երբ Ֆրանսիան Գերմանիայի դեմ ռուհրյան արշավանքի ժամանակ Գերմանիայի ռազմական ուժերի ամրապնդման պատրվակով սկսեց Գերմանիայի զինաթափման հարցում ուշացումներ անել։ Ֆրանսիան ուզում էր, որ Գերմանիան ամեն տարի ավելի մեծ գումարներ հատկացնի զինվորական նպատակների համար, որպեսզի ինքն էլ ավելի մեծ զորք պահի։ Ֆրանսիան ուզում էր, որ Գերմանիան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հայկ Թորգոմեան հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրէ իր հոգեհօր՝

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ

(Երուսաղէմի երջանկայիշատակ Պատրիարք)

յիշատակին, անոր վախճանման երեսնամեակին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին երջանկայիշատակ Պատրիարքին յիշատակը յարգողները ի մասնաւորի Պարտիզակցիները:

×

Այրի Տիկին Վառնաճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Ա. ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ եւ անոր մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

յիշատակին, իրենց մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին:

×

Պ. Վարդան Կակոյեան եւ մայրը՝ Իլիմիցա, Տէր և Տիկ. Յակոբ Գարակէօղեան, Օր. Օր. Վարդուհի եւ Սիրանոյշ Կակոյեան, Արշակ Մկրեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Նոտարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, հարսին, մօր, զաւկին եւ քրոջ՝

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի (Փետր. 9) առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻԿ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Քենան Ազատեան, Գէորգ Ալեքսանեան, Արիս Գարայեան 50ական, Աւետիս Քիրեմիթճեան, Կիւլպէնկ Աշնամեան, Զատիկ Զատիկեան 20ական, Թագւոր Շահինեան, Կարապետ Թօփալեան 10ական (գումար՝ 230 Ֆրանք):

Մասնաճիւղս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տավուտեան ընտանիքին, այս դառն կորուստին առթիւ:

Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ Գրիգոր Սինապեանի մահուան առթիւ, ողբացեալին ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ակոնայեանէ 50 Ֆրանք:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

նոր գրասենեակի հասցէն է

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)

2ème étage

Tél. TRU. 02-99

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն, հայկական յայտագիր, պատրաստուած Ժ. Սթեֆանեսքոյի կողմէ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ շինուած զանազան աշխատութիւններ), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող: Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.

(Ժաք Հայրապետեան)

Tél. : TRI. 05-06

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները 8 Փետրուար Շաբաթ օր ժամ 16ին Մշակոյթի Տան գրասենեակին մէջ: Օրակարգ՝ խնճոյք եւ ընթացիկ հարցեր:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին Օհանջանեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի (Վալանս) իր ամուսնոյն Գէորգ Միքայէլեանի մահուան տխուր առթիւ:

Ընկերուհի Արփիկ Տէրտէրեանին իր եղբօր մահուան առթիւ:

Պ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի եւ զաւակներուն իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝ ընկերուհի Շուշանիկ Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ:

Նոյնպէս ընկերուհի Լիւսի Կարապետեանի եւ Սիմոնեան ընտանիքին, ողբացեալ Անդինէ Սիմոնեանի մահուան առթիւ:

Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կ'ողբայ իր լաւագոյն ընկերուհիներէն Տիկին Մաքրուհի Խաչիկեանի կորուստը, երկար տառապանքէ ետք, ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ողբացեալի պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 20 Ֆր. կը նուիրէ Առաջնորդարանին (Մարսէյլ):

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն իր եւ շրջանի ընկերներու կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի՝ իր կնոջ Շուշանիկ Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կը հաղորդէ որ 450 Ֆր. օգնութիւն ըրած է արտասահմանի հայրենակիցներուն եւ 850՝ Ֆրանսայի:

Միութեան հասցէն է, որեւէ դիմումի համար՝ Անդրանիկ Պալեան

17, Rue du 8 Mai 1945

93 DRANCY — FRANCE

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

13 Փետրուար ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Սըրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Այսօր տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

13 Փետրուար, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան. տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (ՄԼԷՏ):

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

(Շար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

LIT. 67-61 — BAB. 70-63

122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)

Métros :

N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

TRANSIT

Agence en Douane

— Transports —

Maison DERDERIAN

Commissionnaire en Douane Agréé

N° 793 du J. O. du 4 Janvier 1956

32, Rue de la République

Tél. : 20-74-98

MARSEILLE (1e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

456 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 87 լուսանկարներ եւ զանազան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց՝ ակադեմական Հանրի Թրույայի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի, Շարլ Ազնաւուրի եւ Գաբրիէլ Արութի արտայայտութիւնները:

Գին Ֆրանսա 25 Ֆր. արտասահման 6 տոլար

Ստանալու համար, ինչպէս եւ բոլոր թղթակցութիւնները ուղարկել՝

V. Assadourian, 23 Rue Pixérécourt, 75 Paris (20e) — Tél. 236-73-98

եւ Փարիզի հայ գրավաճառներու մօտ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է [illegible]

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE

— PARIS - IXe —

Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 9 FÉVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11435 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.435

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Սան Սթեֆանոյի դաշնագրին (1878) 16րդ յօդուածին համաձայն, ռուս բանակները Թուրքիոյ հայկական գրաւեալ նահանգներէն պիտի քաշուէին այն ատեն միայն, երբ օսմանեան կառավարութիւնը այդ շրջանին մէջ գործադրէր խոստացուած բարենորոգումները: Այսինքն երաշխաւորէր Հայերու կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւնը:

Միջազգային դիւանագիտութեան դաւերը, մասնաւորաբար Ռուսիոյ մրցակից Մեծն Բրիտանիոյ, նենգամիտ Ալպիոնի մեքենայութիւնները ջուրը ձգեցին այս դաշնագիրը, մանաւանդ Հայերուն վերաբերեալ 16րդ յօդուածը: Եւ Պերլինի մէջ չարաշուք 61րդ յօդուածով փոխարինեցին զայն: Աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող վեց մեծ պետութիւնները հաւաքաբար երաշխաւոր դարձան հայկական բարենորոգումներուն: Այսինքն ազատ ձգեցին Ապտիւլ Համիտը, որ ուղածին պէս շարժի, քանի որ վեցերու հակամարտ շահերը թոյլ չէին տար հաւաքաբար ճնշում բանեցնելու Բարձրագոյն Դրան վրայ:

Բարենորոգումներու հարցը ընդմիշտ թաղուեցաւ այն օրը, երբ Անգլիա գաղտնի դաշնագրով Կիպրոսը իբրեւ կաշառք ստացաւ օսմանեան կառավարութենէն, եւ երբ ռուս բանակները պարտաւորուեցան հեռանալ հայկական նահանգներէն, պահելով միայն Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը:

Կարմիր սուլթանը ուղեց արմատէն լուծել հայկական հարցը՝ համատարած ջարդեր սարքելով երաշխաւոր պետութեանց աններելի մեղսակցութեամբ:

Հայ Դատի առաջին օրերու պատմական այս դրուագը յիշեցինք արաբեւիսրայելեան վէճին առթիւ, որու կարգադրութեան գլխաւոր պայմաններէն մէկը որոշ հանդիտութիւն ունի անոր հետ:

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը 1967 Նոյ. 22ին քուէարկեց բանաձեւ մը, որուն առաջին յօդուածը ամէն բանէ առաջ Իսրայէլէն կը պահանջէ պարպել արաբական այն հողերը, զորս գրաւեց 1967 Յունիսի վեցօրեայ պատերազմի ընթացքին:

Պարպե՞լ հողերը, առանց նախօրօք վստահ ըլլալու, որ պիտի յարգուին բանաձեւին միւս պայմանները: Առանց ապահովելու այնպիսի սահմաններ, որոնք երաշխաւորեն Իսրայէլի հողային ամբողջութիւնը: Առանց զոհացում տալու հրէական պահանջներուն Երուսաղէմի, Շարմ էլ Շէյխի եւ Կօլանի մասին:

Չենք գիտեր թէ Հրեաները տեղեա՞կ են 91 տարի առաջուան մեր պատմութեան այս նրբութեան: Ամէն պարագայի ռուսական նախընթացը լաւ օրինակ մը չեն նկատեր իրենց դատին համար:

Գրաւեալ հողերու պարպումը նախ քան հաշտութեան պայմաններու մասին վերջնական համաձայնութեան գալը պայման մըն է, որուն շուրջ կը շարունակուի վէճը երկար ատենէ ի վեր, առանց եզրակացութեան մը յանգելու:

Վերջին շաբաթներու դէպքերը աւելի ծանրացուցին կացութիւնը: Գահիրէի մէջ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւնը (էլ-Ֆաթհ) աւելի ամուր հիմերու վրայ դրուեցաւ: Արաբական բոլոր երկիրները անվերապահ աջակցութիւն ցոյց պիտի տան Ֆէտայիներու դիմադրական ճակատին: Նոր վարիչն է Եասէր Արաֆաթ, մականուանեալն Ապու Ամմար, 1930ին Երուսաղէմ ծնած երիտասարդ յեղափոխական մը, որուն կ՚ա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԵՐՆԻՔԻ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

Չեխոսլովաքիոյ վարչապետը մամուլի ասուլիս մը տուած է եւ յայտնած այս առթիւ թէ կառավարութիւնը որոշած է բարեփոխումներու ծրագիրը գործադրել:

«Յորչափ կառավարութիւնը լուծած չըլլայ, զոհացուցիչ ձեւով, այն հարցերը որոնք ներքին պառակտումներու պատճառ են, պէտք չէ պատրանքներ ունենալ այն դիւրաբեկ հանդարտութեան տարողութեան վրայ, որ կայ»:

Վարչապետը կարեւոր երաշխաւորութիւններ տուած է եւ հաւանաբար Մոսկուայի լուռ հաւանութեամբ:

Ա) Մինչեւ Յունիսի վերջ, պիտի ճըշդուի երեսփոխանական ընտրութեանց թուականը, որ ուսանողներու եւ սենտիքաներուն գլխաւոր պահանջն է:

Բ) Չեխոսլովաքիան որոշած է գործակցիլ աշխարհի բոլոր պետութեանց հետ եւ մանաւանդ Եւրոպայի իր դրացիներուն:

Գ) Խօսակցութիւններ պէտք է ըլլան Վատիկանի մէջ, որպէսզի բնականոն յարաբերութիւններ ըլլան Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան միջեւ:

Դ) Անդրադառնալով տնտեսական վիճակին, Չերնիք յիշած է որ վերականգնումի ծրագիր մը գործադրութեան մէջ է: Չերնիք չէ ծածկած սակայն որ տնտեսական բարգաւաճման տանող ճամբան փշոտ է եւ հաւանաբար ձեռք կ՚առնուին նաեւ ոչ-ժողովրդական միջոցներ:

× Ամէն պարագայի մէջ, Չեխոսլովաքիա տէր կը մնայ իր կարծիքներուն: Այսպէս գրողներու Միութիւնը մերժած է մասնակցելու լեհ գրողներու համագումարին: Փրակայի հեծանիւի Դաշնակցութիւնն ալ յայտնած է թէ իր անդամները պիտի չմասնակցին աւանդական «խաղաղութեան հեծանիւի մրցում»ին, որ ամէն տարի կ՚ըլլայ Փրակայի, Վարշաւայի եւ Արեւելեան Պերլինի մէջ: Միութեան բանբերը յայտարարած է թէ անդամները կը մերժեն մասնակցիլ մրցումին «Օգոստոսի դէպքերուն» պատճառով:

Չեխ գրողները մերժած են նաեւ մասնակցիլ վերջերս գումարուած հեղինակներու հանդիպումի մը, այն պատճառով որ ժողովը Մոսկուայի մէջ տեղի կ՚ունենար:

Փրակայի աղգ. թատրոնի դերասանները կը մերժեն խաղալ ժամանակակից հեղինակներու եւ յօրինողներու գործերը, երբ այդ հեղինակները պատկանին Չեխոսլովաքիոյ մէջ միջամտած (Օգոստոսին) հինգ երկիրներէն որեւէ մէկուն:

Այս հինգ երկիրներուն պատկանող որեւէ երաժշտական գործ չի նուագուիր եւ ոչ մէկ ֆիլմ կը ներկայացուի Փրակայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ Փափատոփուլոս յայտարարած է թէ ի մօտոյ ընտրութիւններ պիտի չըլլան:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը քսան Հրեայ ազատ արձակած է, լրտեսական նոր դատավարութեան մը նախօրեակին:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Պաասականները յայտարարած են թէ «Պաղտատի Պաասականները յետադիմական բռնապետներ են»: Դամասկոսի ձայնասփիւռէն եղած յայտարարութիւնը կ՚առաջադրէր նաեւ Պաղտատի կառավարութեան տապալումը:

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ, կուսակցական Ա. քուտարղարը՝ Չէուչէսքու ձաղկած է խորհրդային տեսակէտները, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի «սահմանափակ դերիշխանութեան» զոր դէմ կը նկատէ մարքսլենինիստ սկզբունքներուն: Չէուչէսքու դէմ արտայայտուած է նաեւ զինուորական ռազմափորձերուն, քանի մը պետութեանց մասնակցութեամբ:

ՎԵՆՍԷՆԻ համալսարանական կեդրոնի տնօրէնը՝ Լաս Վերնեաս իր հրաժրականը տուած է, ուսուցանողներու կազմակերպութեան պատասխանատուի պաշտօնէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ չեն փոխած իրենց միտքը եւ Իսրայէլի պիտի յանձնեն խոստացուած յիսուն Ֆանթոմ օդանաւերը:

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ Շաբաթ օրուան իր թիւին մէջ 30 էջ յատկացուցած է «Ճամբու նոր Օրինագիրքին»: Անոնց որ միայն մէկ տարի է կառք վարելու իրաւունք ունին ժամական 90 քիլոմեթրէն աւելի չեն կրնար ընել: 1969 Սեպտ. 1ին գողութեան դէմ (անթիվոլ) եւ ապակի լուացող (լավ-կլաս) պարտաւորիչ են: Բաւական ուրիշ բաներ ալ կան և «ճամբու նախզգուշութիւնը (Փրեվտնսիոն Ռութիէռ) շատ յաջող գրքոյկ մը հրատարակած է, որպէսզի ամէն ոք չստիպուի Պաշտօնաթերթին բարդ ընթերցումին լծուիլ:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է կարգ մը ուրիշ հիւանդութիւններու ալ տարածել ամբողջական (100էն 100) հատուցումը: Յարդ այդ դրութիւնը վերապահուած էր կարգ մը ծանր կամ երկարատեւ հիւանդութիւններու ինչպէս քանսէրը, փոլիոն, թոքախտը, մտային հիւանդութիւնը. ներկայիս այս շարքը լայնացած է սրտի երակի խցումի (էն-ֆարքթիւս), անդամալուծութեան երախայի շաքարախտի, Փարքինսոնի հիւանդութեան, եւայլն, եւայլն:

ՇԱԲԱԹ օր Պոլոնեի մէջ բացուեցաւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարը: Ֆրանսական կուսակցութեան կողմէ կը մասնակցի Ժաք Տիւքլօ:

ջակցի 11 հոգինոց գործադիր մարմին մը:

Արաֆաթ հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ Ֆէտայիները այսուհետեւ մեծ թիւով պիտի հաստատուին Այսրյորդանանի գրաւեալ շրջանին մէջ եւ պիտի սաստկացնեն եղեռնափորձերը գրաւող թշնամի բանակին դէմ:

Կողմերը կը շարունակեն անհաշտ դիրք բռնել իրարու հանդէպ, մերժելով ամէն զիջում: Վէճը դուրս չելլեր կախարդական շրջանակէն:

Այս պայմաններուն տակ կը թուի թէ ի վերջոյ աշխարհի ճակատագիրը վարող Մեծերը լուրջ փորձեր պիտի կատարեն խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր Ամերիկացիք, Անգլիացիք, Ռուսերն ու Ֆրանսացիները բազմաթիւ շահեր ունին:

Հետզհետէ կը բիւրեղանայ Ֆրանսայի առաջարկը՝ արաբեւիսրայէլեան վէճը չորս Մեծերու հաւաքական ջանքերով լուծելու մասին:

Մոսկուա առաջին օրէն իսկ համամտութիւն յայտնեց եւ իր կողմէ որոշ պայմաններ առաջարկեց նախագահ Նիքսընի: Այս վերջինը նպաստաւոր դիրք ճշդած է Ֆրանսական առաջարկին հանդէպ: Շուտով Եւրոպա գալով անձամբ պիտի տեսակցի զօր. տը Կոլի եւ այլ երկիրներու պետական վարիչներուն հետ: Անգլիա նոյնպէս համաձայն է Ֆրանսական ծրագրին, որոշ վերապահումներով:

Առանց Մեծերու համաձայնութեան եւ միջնորդութեան դժուար թէ կողմերը կարենան իրարու լեզուն հասկնալ:

Յուսա՛նք, որ խաղաղութեան աղաւնին շուտով Նոյեան տապանը վերադառնայ՝ կտուցին ձիթենիի շիւղով մը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Մենք

Մենք խո՛ւլ ենք կիսով·
Ամէն մի նոր ձայն թէեւ շուտ լսում,
Բայց անկարո՛ղ ենք ետեւից գնալ·
Մեր ականջներում
Հայոց պատմութեան քառ՛սն է խշշում՝
Փնտռելով խօսքեր դառնալու հնար:

Մենք կա՛ղ ենք կիսով·
Քանզի ո՛ւր էլ մեր մի ոտքը դնենք՝
Սուրիոյ աւազին,
Փարիզի մայթին,
Նեղոսի ափին, —
Մեր միւս ոտքը
Խրուա՛ծ է Մասիս լերան ձիւնի մէջ,

Եւ մենք չե՛նք քայլում,
Մենք տեղ չե՛նք հասնում,

Գծո՛ւմ ենք միայն
Մեր պանդխտութեան շրջագի՛ծն անել՝
Մասիսի շո՛ւրջն ենք պտտւում անվերջ···

Մենք կո՛յր ենք կիսով·
Միշտ թա՛ց է եղել մեր աչքն արցունքից,
Եւ աղօ՛տ ենք մենք տեսնում,
Անկատա՛ր·
Մի ձեռքո՛վ ենք մենք կառուցել միայն,
Ստիպել են զէ՛նք բռնել միւսով՝
Պատերա՛զմ էր մեր հողում անդադար,

Մենք հա՛մր ենք կիսով·
Քանի՛ անգամ են կտրել մեր լեզուն,
Մեր մտածածը չասելու համա՛ր·—

Որ չուրախանա՛նք մեր ուրախութեամբ,
Չհպարտանա՛նք մեր հպարտութեամբ
Ու··· չսգա՛նք մեր զոհերն անհամար:

Արայի պէ՛ս ենք մենք սիրահարւում·
Մեզ թւում է միշտ,
Թէ սիրով տարուած՝ մեր հո՛ղն ենք լքում
Եւ··· վախենո՛ւմ ենք նոր Շամիրամից·

Կէս ուղեղո՛վ ենք աշխարհն ընկալում՝
Մթագնե՛լ է կէսն
Անէծքի՛ց,
Ցաւի՛ց···

Մենք կէ՛ս,
Կէ՛ս ենք մենք,
Չլինէինք կէս՝
Հա՛յ կը լինէինք
Եւ ո՛չ թուրքահայ,
Կամ ֆրանսահա՛յ,
Կամ արաբահա՛յ,

(Իսկ վաղն··· Աստղահա՛յ
Եւ կամ Լուսնահա՛յ···)
Կէ՛ս ենք,
Երկնեղքուա՛ծ,
Կիսուա՛ծ,
Երկգագա՛թ՝
Մեր խորհրդանիշ Մեծ Լերան նման···

Բայց վկա՛յ ճեղքուած Մասիս լեռը մեր,
Վկայ մեր կէսը՝ մորթուած Տէր-Զօրում
Եւ այն կէսը,

Որ ե՛ս եմ,
Դո՛ւ եւ Նա՛,

Մենք կը միանա՛նք,
Մենք կ՚ամբողջանանք,
Կը գտնե՛նք մի օր
Լրիւ դառնալու հնա՛րն անհնար:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎԻ «ՄԱՐԴՆ ՈՒ ՏՂԱՆ» — ԱՐՈՒԼԼՕ 8 — ՕՅՍԹՐԱԽ, ՌԻԽԹԷՐ — ՌՈՍԹՐՈՓՈՎԻՋ — ԼԷՈՆԻՏ ԳՕԿԱՆ — ԷՐԵՒՈՒՆԻԷՆ ԵՐԵՒԱՆ — ՎԼԱՏԻՄԻՐ ՀՈՐՈՎԻՑ — ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ — ՓԻԷՐ ՄՕՆՏՐԻԱՆ — ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ԱՌԱՐԿԱՆ

Ա.

Քալէիտոսքոփս ինը տարիէ ի վեր անկիւն մը նետուած։ Զահրատը կ'անցնի փարիզէն։ Հարցումը՝ նոր ի՞նչ կը տեսնես անոր փոշոտած դարձուածքներէն ներս։ Նոյն նախադուռեական նախերը – դանքը իրր պատասխան՝ ժամանակի սով։

Յունուարի վերջ դիւերը մը, ինձ ալ ծիծաղելի կը թուին բնականոն պատճառաբանութիւններս. ծուլութիւն պէտք է պատասխանէի։

Յետոյ՝ երբ տղաքդ Փրանսացի, հայրդ Թուրքին՝ կը խորհիս ինքնապաշտպանութիւն փորձել եւ դէթ քանի մը ժամ, ամուսան ընթացքին, մտածել հայերէնով։ Ու յիշատակելի յետադարձ վայրկեաններ տարուոյն առաջին ամուսան մերթ ընդ մերթ կը բիւրեղանան հեշտալուր։

×

Յունուար՝ 69

Անոնց Ծնունդը անցաւ. մեր Սուրբ Ծնունդը մօտ է։ Խոստովանիմ՝ երկար օրերէ ի վեր չեմ կրնար յայտնապէս կրօնքներուն հաւատալ. ո՛չ մէկուն։ Մարթպէս Աստուածայինը կը զգամ իմ մէջ, ներհայեցողութեամբ՝ այնքան. արուեստի ճամբով, համամարդկայինը սիրելով, երբեմն ստեղծագործ աշխատութեամբ, հինէն պուտ մը նոր կաթկթեցնելով։ Ու դիրքը որ կը դոցեմ՝ անկրկեռի ուղեւորներուն հետեւելու համար հեռատեսիլէն, Արթիւր Ատամովի վերջին դործն է։

Ո՛չ մեկնով, ո՛չ ալ քրտինքով է ըրուած այս դիրքը՝ այլ միայն արիւնով։ Եթէ դրող ըլլայի ահաւասիկ ոտդերը դուս պիտի ուզէի դրել. նաեւ Զէխովի պատմուածքները։ Այդ խոկ պատճառաւ կը սիրեմ այս դիրքը։

Որքա՞ն կրնայ երթալ հեռուները մարդ, անկեղծութեան սահմաններէն ալ անդին, մօտիկը խենթութեան, ծոցը անհաւատաքակչութեան. ու կան հոն այնպիսի մարակող էշեր, որ գալարուելով կը կարդաս, անսովոր էշեր։

Անունը՝ «Մարդն ու Տղան»։

Ինքնակենսագրական նոթեր նկատումին դուչ՝ բայց ամէնուս կենսագրութեան մաս կրնայ կազմել այդ առօրեան։

Սապէս կը սկսի. «Աղքա՜տ. դրեթէ եղա՛յ։ Չեմ ակնարկեր հոս սակայն այն յեղափոխութեան որ ընտանիքս կործանեց, այլ իմ ծուլութեանս, չլմորած, անվոյթ կեցուածքիս. ամէն կարգի յապաղումները՝ որոնք դիս չափահաս, առաջ նորդեցին այս վիճակիս՝ վախցուած՝ կանխահասօրէն»։

Ու այս սկիզբն է։ Քիչ վերջ՝ «ուղեցի անձնասպան ըլլալ քանիս, յետոյ երեսունիս, ու յետոյ քառասունէս առաջ»։

Ու վերջին էջին վրայ՝ «Աւելորդ ըլլալուն։ Եթէ անձնասպան չեղայ, այն է որ քեզ կը սիրեմ ու կը սիրես դիս, եւ չեմ ատրուած աշխատութիւնս»։

Ընդամէնը երկու հարիւր քառասունեւչորս էջ։ Կայծկլտող, բոցափայլ, պճպղճուն էջեր։ Գիրքը կը վերջանայ պատմութեամբը այն ամպարար ձեռնածուին որ անկարող է խաղալ իր երկու դնդակներով, եւ ընդհանուրին ծիծաղներուն առարկայ կը դարձնէ ինքզինքը փորձելով խաղալ երեք, չորս, հինդ դնդակներով միանդամայն։

Զնմանիլ անոր կը յանձնարարէ Ատամով, բայց չարունակել խաղը, մինչեւ իսկ կրանցնենք առաջին դնդակը։

Թառամած է դրողը, յայտնի է. վէրքերը խորունկ, դրեթէ անդարմանելի. բայց ի՞նչ վճռական ճակատագիր ու ի՞նչ երփներանդ փունջ մըն է իր կեանքին դիրքը։

Պիտի մոռնայի՝ Ատամով երրորդ էջին վրայ տեղ մը կ'ըսէ թէ Հայ է։

×

Գոցեցի դիրքս հետեւելու համար անջրպետի ուղեւորներուն։ Արուլլօ 8ի արկածախնդրութիւնը անմման՝ անդարդ նուէր մը ըլլար կարծես Ռամպրանթին, որուն երեքհարիւրամեակի կը զուգադիպէր։ Ու զուգադիպութիւնը կոյր չէ՛։ Երկրագունային նկարը՝ մարդուն ձեռքով՝ մարդուն աչքով՝ մարդուն մտքով։ Անոր ուրեմն՝ որուն ձեռքը նոյն կատարելութեամբ աշխատած եւ ստեղծագործած է, որքան այս բազմադիմի էլեկտրոնային դործիքները յղնային։

Այն տպաւորութիւնը կը կրեմ թէ տեսակ մը հաշուեյարդարութիւն է այս ուղեւորութիւնը արուեստագէտին ու դիտունին միջեւ, ցոլացնելով միանգամայն մարդկային մտքին երկու երեսակները, նաեւ տարողութեանը սահմանները։

Որովհետեւ յայտնի կ'ըլլայ թէ տակաւին երկար ժամանակներ ու թերեւս ցվերջ, մարդ մնալ ստիպուած են մարդիկ, որքան ալ յաջողին հեռուները ճախրել անջրպետին մէջ։

Սփոփարար երեւոյթ։ Միւս կողմէ արբեցուցիչ տեսարան՝ լիաերրագունաը՝ զոր ցարդ լոյսի ճառագայթները միայն դիտած էին այսպէս։

Ու ինչ խռովայոյզ պահեր են մեզի մի-լիոնաւորներուս համար այդ երեք մեծ նաչնորհհաւներուն ապրածները, ուր նոյն րոպէին կ'ըմբռնենք ինչ որ միայն արուեստագէտն ու դիտունը կարողացեր էին երազել կամ ներզգալ։ Իրաւամբ սկի՞զբն է արդեօք մեր քաղաքակրթու-թեան աննախընթաց վերելքին զոր կ'աւետեն ամանք։

Լպրծուն է դեռինը։

×

Մտավախ կը մտնեմ օվիէրայէն ներս։ Երկու տիտաննները ժամադրուած հոս այս դիշեր հակառնեայ խառնուածքներ ունին։ Ինչպիսի՞ զոհողութիւններու պիտի ըս-տիպուին ենթարկուիլ, առաւելագոյն չափով կարենալ սատարելու համար Շուպէրթի, Պրահմսի ու Սէզար Ֆրանքի սոնաթներու մեկնաբանութեան։

Անհեղի էր մտահոգութիւնս։ Առաջին նոթերէն իսկ Շուպէրթի զուգերգին, անդրդուելի կախարդ ճպռոտը Օյսթրախի՝ կուգայ կարծես յիշեցնել ստեղնաշարի չանթահարիչ իշխանին թէ նոյն ընտանիքին անդամներն են։ Զուգակշիռ կ'ընթանան հոգեպէս հակառակ անոր որ առաջին հանդիպումն է այս իրենց, դրեթէ պատահական։ Երկուքն ալ դրսեւորեւոյթով անայլայլ՝ զգալի է սակայն իրենց խռովեալ հոգեվիճակը։ Որքա՞ն լաւ կը պատշաճի ան Պրահմսի մեկնաբանութեան։

Օյսթրախ ու Ռիխթէր ունին այնպիսի դեղեցիկ հնչականութիւն, երաժշտական խորհուրդին հասկացողութիւնը ճշդրիտ, ու նաեւ երգահանին ոճը դանելու վար – պետութիւնը՝ որ այս նուագը իսկական պատմութիւնն է կատարեալ մեկնաբանութիւններու դպտնիքին աննկարագրելի։ բարձրացնել քեղ իր մօտ սանդուխէ մը գաղտնի՝ զգացնել տալով բովանդակ յայտնութիւնը գործին։

Երաժշտական համլքը կը հասնի իր գագաթնակէտին Ֆրանքի սոնաթով։ Վերջինին մասին կլիման արեւուն ճառագայթներովն է ապահովուած, չափաւորեալ առանց խանձելու։

Նոյն կշռոյթով կը շնչէ սրահը։ Ու քանի մը կրկնամներէ յետոյ, կլանուած, յամրաքայլ, կը մեկնինք անխօս։

×

Եթէ չներկայանայ ան իր թաղութա-կով, կամ հետեւիս վարադոյրին եռեւին, կրնաս երդնուն կարծել գործիքը որ երդել կուտայ մատներուն տակ։ Հանճարեղ է Ռոսթրոփովիչ իրր կատարող։ Գա-ղտնիքն ի վեր չէինք հանդիպած այս տա-րողութեամբ թաւջութակի մը, ան-կասկած։։

Լսած էի իր մասին նախ բարեկամէ մը ու յետոյ Օյսթրախէ։ Այս վերջինը ըսած էր՝ «Եթէ մեր մէջ, — ու մեր մէջ ըսել է հոյլ մը մեծեր, ընդամէնը եօթը – ութ դործիք — կո՞յ հանճարեղ տղայ մը՝ ան է»։ Նկատելով իր համեստութիւնը, չէի ուզած հաւատալ։ Հիմա որ լսեցի՝ կը հաւատամ։

Պարզ է անշուշտ այսպէս նուագել, եթէ կարենաս։ Ուրեմն ա՛յդ կատարելութեանն մասին խօսք չունիմ։

Բայց ան՝ իրաւ երաժշտութիւնն իսկ է՝ թաւջութակով երգուած։

Հայտնի, Տվորժաք՝ բազմաթիւ անդամներ լուսած քոնսէրթոներ էին, իրմէ առաջ։ Անմոռանալի պիտի մնան իրմով դրոշմուած։

Սարապանտ մը Պախի՝ առ ի կրկնութիւն։ Նոյնքան տպաւորիչ քան լուսավառ ձայնը Պօրիս Քրիսթոֆի։

Դաշնակի սիրահար՝ եթէ հարցուէր ինձ այս դիշեր գործիքի նախընտրութիւնս՝ անվարան կը պատասխանէի՝ Ռոսթրոփովիչի թաւջութակը։

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան կուսակցական կազմակերպութեան հաշուետու ընտրական ժողովը, որ դումարուեցաւ Յունուար 10ին, Երեւանի մէջ, յուսադրիչ երեւոյթներու կարգին պատճառ կը հանդիսանայ թերիներու, ո-

րոնք աւելի ծանր կը կշռեն տուեալ կազմակերպութեան միամեայ գործունէութեան նուիրուած հաշուետուութեան մէջ։ Առնուազն այս եզրակացութեան կը յանգին բոլոր անոնք, որ տրիթը կ'ունենան կարդալու հայրենի մամուլի էջերու մէջ լոյս տեսած տեղեկատուութիւնները վերյիշեալ ժողովի աշխատանքներու մասին։ Մասնաւորաբար երբ նկատի կ'առնուին գլխաւոր դեկուցաբերին (վաղարշակ Նորենց) եւ, մանաւանդ, միջոցառումներ, որոնք պիտի ձեռնարկուէին մասնակցած ժողովականներուն արտայայտութիւնները։

Հայաստանի Գրողներու Միութեան կ'անդամակցին 250 գրողներ, որոնցմէ 70ը պաշտօնական անդամատեսք ունեցող կուսակցականներ են։ Համաձայն Ս. Գասպարեանի («Սով. Հայաստան», 10 Յունուար 1969) չորք մը համայնավար գրողներ կը խախտեն նոյնիսկ կուսակցական կանոնադրութիւնը, կը խուսափին վերադաս մարմիններու կողմէ իրենց յանձնարարուած պարտաւորութիւնները կատարելէ (բացակայութիւն նիստերէ, անդամատուրք չվճարել եւայլն)։ Գործնական անտարբերութիւնը, նոյնիսկ հաւաքական նկարագիր ստացած է, քանի որ «ահա մի ամբողջ տարի է, ինչ նախապատրաստուում է Գրողների Միութեան պլենում, ուր պէտք է քննարկուի այսպիսի կարեւոր հարց, որպիսին է մանկապատանեկան վիճակի ու խնդիրների հարցը է, սակայն պլենումը տեղի չի ունենում, որովհետեւ նրա նախապատրաստութեան հարցով ոչ ոք լրջօրէն չի զբաղւում»։

Զեկուցաբերը՝ Վ. Նորենց, իրաւամբ, ըստ արժանւոյն կը դնահատէ Երեւանի հիմնադրութեան 2750ամեակին տօնակատարութեան, ինչպէս նաեւ արուեստի եւ դրականութեան չաբաթներու, այլ տօնակատարութիւններու ու յոբելեաններու առիթներով դրողներու կատարած բեղուն աշխատանքը։ Առաւելաբար հայրենի մտաւորականութեան ճիդին եւ ձգտումին պէտք է վերագրել այն յուսադրիչ եւ, միաժամանակ, հոդեթով երեւոյթը, որ մեր ժողովուրդը ներկայիս «ունի պետական մտածողութիւն», այլ խօսքով՝ աղդային-քաղաքական առողջ ըմբռնումներ։

Ուրախալիի երեւոյթ է հաստատել, թէ վերջին չորս տարիներուն նոր անուններ երեւան եկան հայրենի դրականութեան անդաստանին մէջ, անուններ, որոնք որոնումի ճիդով մը նոր չունչ եւ թարմութիւն ներմուծեցին այս մարդէն ներս։ Մասնաւորապէս երբ նկատի ունենանք, որ անոնք մէկ ոտանք ինքնատիպ երկերով փնտռտուքին ընդհանրապէս օրուան սուր հարցերուն պատասխանները եւ դանոնք ներկայացուցին արդի դրականութեան հետաքրքրական հարցերու ձեւով եւ խորքով։

Երիտասարդութեան ձգտումներուն եւ արամադրութիւններուն, ըմբռնումներուն եւ նախասիրութիւններուն մէկ որոշ պատկերը կը տեսնենք «Գարուն» ամսագրերի երկու տարուան թիւերուն մէջ։ Հանդէսին չուրջ բոլորուած նորերը կը

ՍԱԼԻՒԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ի՞նչ կ'ընես այսչափ օրէ ի վեր պալատին մէջ։

— Սարսափելի կերպով կը տանջուիմ, պատասխանեց աղջիկը տխուր ձայնով մը. իրաւ է որ ինծի նեղութիւն մը տուող չկայ, ընդհակառակն ամէնքն ալ դիս կը չոյեն ու կը սիրեն, այսուհանդերձ վիճակս անտանելի է... Երեւակայէ որ հոս դալէս ի վեր խօսք մը չեմ ըրած եւ ըսախոսած եմ մինչեւ հոգը իրրեւ համր ձեւանալ, որպէսզի դիս չստիպեն խօսելու։

— Այո, դիտեմ որ այդ խորհուրդը տուած է քեզ Ֆաթման։

— Ու մէյ մը վախի մէջ եմ որ սխալմամբ բերնէս խօսք մը կը վախցնեմ եւ խաբեբայութիւնս երեւան կ'ելլէ... Գիտե՞ս Սուլթանը ամէն չանք ըրաւ դիս խօսեցնելու համար, նոյնիսկ իր բժիշկները եկան երկարօրէն դիս քննելու... Կախարդնե-րու անդամ դիմում ըրին։

— Խեղճ Զիւլէյհա, ըսաւ պատանին, ուրուն աչքերը լեցուեցան իր բարեկամուհիին այս պատմածներէն։

— Բայց ասոնք բան մը չեն, շարունակեց աղջիկը մելամազձօրէն, հիմա աւելի անմիջական ու աւելի մեծ փորձանք մը կարծեմ կը սպասուայ ինծի...։

— Փորձա՞նք մը կը սպասուայ քեզի, դոչեց Հասան այլայլած, ի՞նչ փորձանք, խօսէ չուտ։

— Ձշմարիտ որոշ բան մը չեմ դիտեր, միայն թէ երէկ դիշեր, երբ տակաւին Եըլտըզի հարէմը կը դտնուէի, «խե՛ղճ աղջիկ» կ'ըսէին կիները, կարեկից ակնարկներ նետելով վրաս «արդեօք քու պլո՞ւիդ ալ պիտի ուտեն»... Պէտք է դիտնաս որ դիս խալ-համբի տեղ դրած ըլլալով, ամէն բան քովս կը խօսին, կարծելով թէ բան մը չեմ խմանար...

Իր փոքրիկ բարեկամուհիին այս խօսքերը բուռն յուզումի մը մատնեցին պատանին որուն դոյնը նետուեց եւ շրթունքը դողդողալ սկսաւ։

— Բայց ի՞նչ կ'ուզեն քեզմէ այդ մարդիկը, ըսաւ մանկատի աղջկան ձեռքը բռնելով։

— Չեմ դիտեր, մինչեւ հիմա տրամադրութիւններն շատ լաւ էր ինծի հանդիպ, նոյնիսկ մոռցայ քեզ ըսելու որ անդամ մը Սուլթանին ներկայացայ որ դիս երկարօրէն նկատելէ եւ իմ մասիս հարցումներ ընելէ ետքը, պատուիրեց դիս պէտք է պաշտին պէս խնամել եւ ատատ թողուլ պալատին մէջ կամ պարտէզը չրջելու։ Բայց երէկ դիշերուընէ ի վեր ամէն բան փոխուեցաւ. մեծ դէպք մը պատահեցաւ ուրուն ի՛նչ ըլլալը չեմ դիտեր եւ որ անսովոր իրարանցում մը յառաջ բերաւ...

— Կը հասկնամ, պատասխանեց պատանին, մեր ընկերներուն ձերբակալութեան դէպքը ըլլալու է, որովհետեւ երէկ դիշեր թէ Ֆաթման եւ թէ մեր երեք ընկերները որոնց մին թիկնապահ Մէհմէտ փաշա, ձերբակալուեցան եւ կարծեմ ելլ-սրզ բերուեցան...։

Այս լուրը չանթահարեց մանկատի աղջիկը, որ տհաճօրէն ճիչ մը արձակեց։

— Այո, չարունակեց Հասան եւ ճիչդ ասոր համար է որ հոս եկած եմ իշխանին մատակարարէն որոշ լուր մը առնելու համար իրենց մասին, որովհետեւ կ'երեւայ որ այդ մատակարարն ալ մեղմէ է։

— Ափսո՛ս, հիմա ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս, հառաչեց Զիւլէյհա, արդեօք Ֆաթմա արդէն ամէն բան խոստովանե-ցա՞ւ եւ անո՞ր համար է որ այդ կիները իմ վրաս կը խղճային...։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(52 – Շար.)

ձգտին ինքնատիպութիւն մը ստեղծել ոչ միայն գրական էջերու մէջ՝ արձակ թէ չափածոյ, այլեւ ներկայ կեանքին ու երեւոյթներուն հայող հարցադրումներու եւ պատասխաններու միջոցով:

Նորութեան կամ իրենց խօսքով՝ «նորարարութեան» ձգտումը շատ անգամ տեղի կուտայ այլանդակութիւններու: Այս երեւոյթը նշմարելի է նաեւ սփիւռքի մէջ, ուր երբեմն չափածոյ կառոյցին տակ հայ ընթերցողին կը հրամցուին անկապ խօսքեր, պատառոտուն վանկեր, հանելուկային միտքեր եւ այլանդակութեան հասնող բառախաղեր, որոնք իբրեւ թէ ըլլային նոր բանաստեղծութեան մը վաւերական յատկանիշերը:

Նման ձգտումի եւ արդիւնքի դէմ յանդիման ըմբռնելի է դրագէտներու եւ քննադատներու վրդովումը, որուն արձագանգը կը գտնենք նաեւ յիշեալ ժողովին մէջ:

Միւս կողմէ, սակայն, պէտք է նկատի ունենալ նաեւ երիտասարդներու դժգոհութիւնները «հիներու» նկատմամբ: «Գարուն»ի նախաձեռնած մէկ հարցազրոյցին ընթացքին նորերը ընդհանրապէս դժգոհեցան այն երեւոյթէն, որ հայրենի արձակ եւ չափածոյ գրականութիւնը կ'ընթանայ հին ճամբաներով: Վարպետ գրողներէն շատեր պարզապէս ինքզինքնին կը կրկնեն, ինչ որ կը նշանակէ տեղքայլ ընել արուեստի մարզերուն մէջ:

Երիտասարդութիւնը կը սիրէ նորութիւն: Այս տրամադրութիւնը, որ անշուշտ շեշտուած գոյնով երեւան կուգայ նոյնպէս հիներու մօտ, պատճառ է որ վերստին արծարծուի հիմնական հարց մը — Հայաստանի գրական մամուլը պէտք է հայ գրասէրին ծանօթացնէ գրական այն նոր ըմբռնումներն ու շարժումները, որոնք կ'արձանագրուին միջազգային համապատասխան շրջանակներուն մէջ:

Այս կենսական պահանջը, որ զանազան առիթներով ներկայացուած է դրագէտներու և գրասէրներու կողմէ հաւասապէս, դժբախտաբար, աննկատ ձգուած է Հայաստանի գրական մամուլին կողմէ, անշուշտ, հարկադրաբար:

Դեռ վերջերս, գրագիտուհի Անահիտ Սահինեան «Գրական Թերթ»ին ուղղուած գրութեան մը մէջ կը դժգոհէր, թէ Հայաստանի մամուլը «իր ընթերցողներին բացարձակապէս անտեղեակ է պահում Հանրապետութեան սահմաններից դուրս, մեր Միութեան եւ համաշխարհային գրական կեանքում տեղի ունեցող կարեւորագոյն իրադարձութիւններին» (*):

Այսինքն՝ օտար գրական շարժումներուն, գրական նոր ուղղութիւններուն, անոնց ասպարէզ դալու շարժառիթներուն, արձանագրած յաջողութիւններուն կամ ձախողութիւններուն:

Աւելորդ յիշեցում մը կատարած պիտի ըլլանք մատնանշելով եւ շեշտելով կարեւորութիւնը եւ օգուտը հայ գրագէտին համար մերձենալու միջազգային գրական մտքի հին ու նոր ըմբռնումներուն, դէմքերուն եւ շարժումներուն:

Անցեալին, արեւմտահայ գրականութիւն մշակող սերունդը, Պոլիս, Իզմիր եւ Գաւառ, մեծապէս օգտուեցաւ այս մերձեցումէն:

Անցեալ տարեսկիզբին գրագէտ Արշալոյս Սարոյեան «Գրական Թերթ»ին մէջ ստորագրեց յատկանշական գրութիւն մը՝ «Մտորումներ չորրորդ դասարանցու փոխարէն» խորագրով: Պարզուեցաւ, որ Հայաստանի միջնակարգ դպրոցներու պատմութեան դասագիրքերը, ինչպէս «Զրոյցներ ՍՍՀՄ պատմութիւնից» կամ «ՍՍՀՄ ժողովուրդների պատմութիւն» աշխատութիւնները հիմնականին մէջ կը բովանդակեն Ռուսաստանի անցեալ եւ ժամանակակից պատմութիւնը, եւ Հայերու ու Հայաստանի մասին «ոչ մի բառ չկայ»:

Կ'ակնկալուէր, որ պատկան մարմինները ձեռնամուխ ըլլային եւ շուտով սրբագրէին թերին, եւ Հայաստանի միջնակարգ դպրոցները ապահովէին Հայոց պատմութեան նուիրուած լուրջ դասագիրքերով:

Յունուար 10ի ժողովին Արշալոյս Սարոյեան կրկին արծարծած է այս հարցը, պահանջելով, որ վերադաս մարմինները «զբաղուեն նոր դասագրքեր կազմելու հարցով»:

«Սովետական Գրականութիւն» հանդէսի խմբագրութեան մէկ հարցարանին առիթով, 1964ի վերջերը, Գուրգէն Մահարի ցաւով կը հաստատէր, թէ «մեր յաղթանակները (խօսքը գրական ուշագրաւ երկերու մասին է, Ժ. Մ.) տեղական նշանակութիւն ունին առայժմ, մեր նուաճումները դուրս չեն եկած մեր երկրին սահմաններէն»:

Արդարեւ, թարգմանական դիծով կատարուած աշխատանքին ծաւալն ու որակը դեռ հարկ եղած տարողութիւնը չունի: Հայաստանի մամուլին մէջ հազուադէպ չեն քննադատական յօդուածներն ու դժգոհութիւն արտայայտող եւ աշխատանքի նոր եղանակներ առաջադրող գրութիւնները:

«Գարուն» երիտասարդական ամսագրին խմբագիրը՝ Վ. Պետրոսեան յիշելէ ետք, թէ Ֆրանսայի մէջ Արշակ Չօպանեան իր սուղ միջոցներով կարողացաւ Ֆրանսերէն լեզուով հրատարակել հայ չափածոյ արուեստին լաւագոյն նմոյշները, դիտել կուտայ, թէ «իսկ մենք, որ ունենք ե'ւ միջոցներ, ե'ւ հնարաւորութիւններ, գրեթէ ոչինչ չենք անում»:

Աւելցնենք, որ դժբախտաբար արտասահմանի մէջ եւս անուշադրութեան մատնուած ճիւղ մըն է թարգմանական գործը, այնքա՛ն կարեւոր մեր դանձերը եւ գրական գոհարները օտարներու ճանչցընելու աշխատանքին մէջ:

Երիտասարդ խմբագիրը գտած է նաեւ, որ «վատ է կազմակերպուած Հայոց լեզուի պաշտպանութեան եւ տարածման գործը»:

Առանձին հարց մը, որուն կ'անդրադառնանք ուրիշ առիթով:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Գրագիտուհիին վկայութեամբ՝ «քանի որ այդ նորութիւնները նորմալ ճանապարհ չեն ստանում, ապա թափանցում են մեզ մօտ անուղղակիօրէն՝ կոնտրբանդ ձեւով»:

ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆԻ ԴԻՒԱՆԸ

Գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը (Երեւան) վերջերս Պէյրութէն գրագէտ Մելքոն Կիւրճեանի (Հրանտ) պարագաներէն ստացաւ անոր ձեռագիրները պարունակող դիւանը: Գրագէտին ազգականներուն քով եւս կան որոշ ձեռագիրներ, որոնք կ'ուղարկուին թանգարան՝ ամբողջացնելու համար Հրանտի դիւանը:

Անուանի գրագէտը, որ իր ստեղծագործութիւններուն նիւթ դարձուցած է պանդուխտ Հայերու տառապագին կեանքը եւ ունեցած է հանրային գործունէութիւն, շատերու նման զոհ գնաց Մեծ Եղեռնին:

Դառն ճակատագիր ունեցան նաեւ գրագէտին ձեռագիրները: Տեւապէս ոստիկանական հալածանքներու ենթակայ գրագէտին ձեռագիրները երեք անգամ բրոնագրաւուած եւ ոչնչացուած են: Գրագէտը աքսորուած է Քաստամունի, ուր տասը տարի տքնած եւ ստեղծագործած է, սակայն 1906ին, աքսորէ վերադարձին ձեռագիրները խլուած են իր ձեռքէն եւ փճացուած: Արդարեւ, դժուար է ցոյց տալ ուրիշ հայ գրող մը, որուն ստեղծագործութեան զգալի մասը առանց լոյս աշխարհ գալու այնքան բարբարոս ձեւով ոչնչացուած ըլլայ:

1908–1915ի թուականներուն ընթացքին, օգտուելով թրքական սահմանադրութեան բերած խաբուսիկ ազատութենէն, Մ. Կիւրճեան կը վերադառնայ Պոլիս, ուր կ'աշխատակցի տեղւոյն հայ մամուլին, կը գրէ յօդուածներ ընկերային, քաղաքական, գրական – մշակութային կեանքի հրատապ հարցերու մասին: Կը ստեղծէ դեղարուեստական երկեր: Բայց վրայ կը հասնի արհաւիրքը, որուն զոհ կ'երթայ նաեւ ինքը՝ հեղինակը:

Գրագէտին կեանքին մօտէն ծանօթ շատ բանասէրներ այն եզրակացութեան յանգած են, թէ Կիւրճեանի ձեռագիր ժառանգութիւնը ամբողջութեամբ կորսուած է, ոչնչացած: Այժմ կը պարզուի, թէ ոչ: Եթէ կարգ մը դեղարուեստական գործեր կորսուած են ընդմիշտ, միւս կողմէ կարեւոր թիւով ձեռագիրներ փրկուած են:

1952էն ասդին Երեւան զրկուած գրագէտին ձեռագիրներով կազմուեցաւ Մ. Կիւրճեանի դիւանը: Այդ դիւանին մէջ կը գտնուէին «Երգ–երգոց»ին նոր եւ ուշագրաւ թարգմանութիւնը, «Անգլիական գրականութեան պատմութիւն» ըստուարածաւալ հատորը, յօդուածներ եւ այլ գործեր:

Նոր յանձնուած դիւանին շնորհիւ աւելի եւս ճոխացաւ գրագէտին ձեռագիրներու հաւաքածոն: Մինչեւ հիմա թանգարանի տրամադրութեան տակ կար Կիւրճեանի կողմէ արեւմտահայերէնի վերածուած Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպին առաջին էջէն մինչեւ 355րդ էջը. ներկայիս անոր վրայ կ'աւելնայ 356–539 էջերը եւ կ'ամբողջանայ գործը: Աբովեանի դարակազմիկ երկը արեւմտահայութեան մատչելի դարձնելու համար գրագէտը կատարած է մանրակրկիտ եւ քրտնաջան աշխատանք, ի յայտ բերած է լեզուի եւ խօսքի նրբերանգներու լայն ըմբռնում: Անոր այս աշխատանքը արդիւնք էր այն ձգտումին, որ դարասկիզբին երեւան եկաւ եւ որ կը ձգտէր մերձեցում մը ստեղծել մեր ժողովուրդին երկու հատուածներուն միջեւ: Դրօշը Աբովեանն էր եւ նպատակ կը դրուէր «այդ մեծ ռահվիրային դէմքը ընտանի դարձնել ընդհանուր Հայութեան»:

Ղրկուած ձեռագիրներուն մէջ կարեւոր թիւ կը կազմեն մանկավարժութեան, հոգեբանութեան, դպրոցական առողջապահութեան, ինչպէս նաեւ դասաւանդութեան եղանակներու մասին գրուած աշխատութիւնները, որոնք շատ ուշագրաւ են:

Նոր զրկուած նիւթերուն մէջ յատուկ ուշադրութեան արժանի է «Ի պատիւ վարժուհիներու» դեղարուեստական գործը: Հոս հեղինակը կը գրուատէ աղջիկներու կրթութեան արժէքը, դէպի գաւառ մեկնող հայ վարժուհիներու կատարած հայրենասիրական մեծ գործը եւ, միեւնոյն ատեն, անխնայ կը ձաղկէ հոգաբարձու մեծ աղաներուն ցոյց տուած տգիտութիւնն ու անհոգութիւնը վարժուհիներու պէտքերուն նկատմամբ:

Նուազ արժէք չեն ներկայացներ Մ. Կիւրճեանի թարգմանութիւնները անգլիական եւ Ֆրանսական գրականութենէն: Չափածոյ թարգմանութեամբ ձգած է Քորնէի «Սէրերը», Ռասինի «Եսթեր»ը, «Աթալին», Շէյքսփիրի «Մակբէթը» (կիսատ): Ասոնց մէջ երեւան կուգայ հեղինակին նուրբ դեղագիտական ճաշակը եւ բանաստեղծական խառնուածքը: Ուշադրաւ է Ս. Գիրքի թարգմանութեան փորձը Ֆրանսերէնէ, որ կատարուած է Քաստամունիի աքսորավայրին մէջ: Ձեռագրին կցուած գրաբար յիշատակարանին մէջ հեղինակը կը գրէ, որ աքսորավայրին մէջ իր միտքը զբաղեցնելու համար հայերէնի թարգմանած է վերոյիշեալ գործը:

Նոր նիւթերուն շնորհիւ, այժմ, հնարաւորութիւն կը ստեղծուի աւելի ամբողջական դարձնելու Մ. Կիւրճեանի գրական դէմքը:

Գ. ՄԱՏՈՅԵԱՆ

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Այս չորս մարդերը չորս մարդ չէին, այլ տեսակ մը քառագլխանի թաքուն գող մը, եւ Փարիզի մէջ մեծ գողութեանց կը ձեռնարկէին. չարութեան հրէշատիպ բազմոտեանն էին անոնք եւ ընկերութեան գետնափորին մէջ կը բնակէին:

Իրենց ճիւղերուն, նաեւ յարաբերութեանց ստորերկրեայ ցանկին շնորհիւ Կէօլմէր, Քլաքսու, Պապէ եւ Մոնփարնաս Սէն գաւառին գաւաճանութեանց ընդհանուր ձեռնարկութեան վարիչներն էին: Անոնք անցորդը ստորերկրեայ պետական հարուածով կը տապալէին:

Այս տեսակ գաղափարներ գտնողները, դիշերային երեւակայութիւն ունեցող մարդերը անոնց կը դիմէին իրենց գաղափարին գործադրութեան համար: Ծրագիրը հայթայթուելով այդ չորս չարագործներուն կը յանձնուէր, անոնք ալ տեսարանը հանելու պաշտօնը կը կատարէին:

Տեսարանին վրայ կը գործէին: Միշտ պատրաստ էին պէտք եղածին չափ եւ յարմար անձեր տալ այն ամէն եղեռնական ձեռնարկներուն, որոնք բաւական շահաբեր էին եւ անմիջական ձեռնարկութեան մը կարօտ: Ոճիր մը երբ բաղուկ կը փնտռէր, անոնք մեղսակիցներ կուտային անոր: Այս չորս աւազակները դիշերագէմ դերասաններու խումբ մը ունէին՝ խոռոչներու ամէն ողբերգութեանց ներկայացումը տալու պատրաստ:

Սովորաբար Սալփեթրիէրի մօտակայ տափաստաններ կը հաւաքուէին դիշերուան մութը տիրելու ժամանակ որ անոնց զարթնումին ժամանակն է: Հոն կը խորհրդակցէին:

Մինչեւ առաւօտ տասներկու դիշերային ժամեր ունէին, որոնց գործադրութիւնը կը կարգադրուէր աւազակներու այդ ժողովին մէջ:

Ստորերկրեայ շրջաբերութեան մէջ «Փաթրոն Մինէ» կ'անուանուէր այս չորս մարդերուն ընկերակցութիւնը:

Ժողովրդային հին եւ այլանդակ լեզուին մէջ որ ամէն օր կորսուելով կ'անհետի, «Փաթրոն Մինէթ» առաւօտ ըսել է, ինչպէս որ «անթրը շիէն է լու» խօսքն ալ երեկոյ կը նշանակէ:

Այս Փաթրոն Մինէթ անունը հաւանօրէն յառաջ եկած էր այն ժամէն ուր կը վերջանար խումբին գործողութիւնը, ըստ որում ուրուականներու անհետացումին եւ աւազակներու բաժանումին միջոցն է:

Չորս աւազակները այս անունով ճանչցուած էին: Եղեռնական ատեանին նախագահը երբ բանտ գնաց Լասընէր աւազակապետը տեսնելու, հարցումներ ըրաւ անոր իրողութեան մը նկատմամբ զոր կ'ուրանար Լասընէր:

— Ո՞վ ըրաւ այս բանը, հարցուց նախագահը:

Լասընէր յետագայ պատասխանը տուաւ որ դատաւորին համար անիմանալի, այլ ոստիկանութեան համար դիւրիմանալի էր.

— Գուցէ Փաթրոն Մինէթը:

Երբեմն թատրերգութեան մը ինչ ըլլալը կը գուշակուի երբ անձերու անունները կ'իմացուին, այսպէս ալ գրեթէ կարելի է խումբի մը արժէքը կշռել աւազակներու անուններուն ցանկը տեսնելով: Ահա հոս կը նշանակենք Փաթրոն Մինէթի գլխաւոր անդամակիցներուն անունները, վասզի այս անունները դեռ մասնաւոր յիշողութեանց մէջ կը ծփան:

Փանշօ, որ նաեւ Փրէնթանիէ ու Պիկըրնայ կ'ըսուի:

Պրիւժոն (Պրիւժոնի սերունդ կար, որու վրայ քանի մը խօսք պիտի խօսինք ետքէն):

Պուլաթրիւէլ ուղեգործ, զոր ընթերցողն արդէն կը ճանչնայ քիչ մը:

Լավէօվ, Ֆինիսթէր, Օմէր Օկիւ, սեւադէմ, Մարախուար, Տէփէշ, Ֆոնլըրօ որ Պուդրթիէր ալ կ'ըսուի, Կլորիէօ, ազատագիր թիապարտ, Պարըքարոս, որ Պարոն Տիւփոն ալ կ'ըսուի, Լէփլանատ տիւ Սիւտ, Փուսակռիվ, Քարմանեոլէ որ Պիզարս ալ կ'ըսուի, Մանժռանթէլ, Լէփիէ–զ'ան–էր, Տըմի–լիար որ Տէօ–միլիար ալ կ'ըսուի, եւայլն, եւայլն:

Ուրիշ անուններ եւս կան, բայց զանց կ'առնենք, թէեւ յոռեգոյններու կարգէն չըլլան: Այս անունները կերպարանք ունին:

Ոչ միայն էակներ, այլ եւ տեսակներ կը ցուցնեն:

Այս անուններուն ամէն մէկը քաղաքակրթութեան ներքեւ բուսնող տձեւ սունկերու իւրաքանչիւրին զանազանութիւնը կը նշանակէ:

Այս անձերը որոնք ոչ այնքան կը ցուցնէին իրենց երեսը, չէին այն անձերու կարգէն, որոնք փողոցները կ'երթեւեկեն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

Թէհրանաբնակ մեր ազգակիցներէն Պ. Անդրանիկ Յովհաննէսեան, այցելած ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան թանգարանը եւ տեսնելով այնտեղ խնամքով պահուած առարկաները, ինչպէս նաեւ Դաշնակցութեան Մամուլի հաւաքածոները, ու ծանօթանալով անոնց պահպանման պարագաներուն, ինքնաբուխ կերպով խոստացած էր Թանգարանին նուիրել մանրապակի – միքրոֆիլմ – նկարահանող գործիք մը:

Ուրախ ենք յայտնելու, որ յարգելի նուիրատուն իր խոստումը իրագործեց 1968 Դեկտեմբերի վերջերը, Թանգարանը օժտելով Լայց գործարանի մէջ պատրաստուած, մանրապակի նկարահանող թանկարժէք կազմածով մը:

Այս առթիւ Յանձնախումբս կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնները:

Յանձնախումբ
Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Արամ Միքայէ եան (Պորտօ) 10 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ–ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին թէ Փետր. 16ի Կիրակի պատարագէն ետք, եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Աբեղայ Հայր Գեղամին, վարդապետական գաւազանի տուուչութեան արարողութիւն պիտի կատարուի ձեռամբ Թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները աթոռներու նորոգութեան համար.—

Տիկին Վերոնիկ Պարսամեան 100 Ֆր. Պետրոսեան, Քնեազեան ընտանիքներ 50, Պ. Միսաք Երանեան 50 նոր տարուոյ առթիւ իր ծնողաց յիշատակին: Տիկին Մազլումեան իր ամուսնոյն յիշատակին 50:

×

Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի Արամ Նիկողոսեանի եւ Զուարթ Սահակեանի մահերու առթիւ.— Նշան Նաճարեան Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ 20 Ֆր., Օր. Անահիտ Արզումանեան, Առաջնորդարանի 10, դպրոցին 10, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ 10, Տէր եւ Տիկին Խօզիկեան Առաջնորդարանին 10:

Այրի Տիկին Մարիամ Գույումճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ.— Տէր եւ Տիկին Թորոս Յովսէփեան եկեղեցւոյ պայծառութեան 100, Վալանսէն Տէր եւ Տիկ. Մաթէոս Մաքսուտեան եկեղեցւոյ պայծառութեան 100, Տէր եւ Տիկին Մ. Եավէր 30, Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Տէմիրճեան 20, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թէքեան դպրոցին 50:

Թաղիս դպրոցին համար շնորհակալութեամբ ստացուած է նաեւ Տէր Հայկազուն քհնյ. Բանտիկեանէ 200 Ֆրանք:

(Շար.)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20,30ին Շիմիի դասախօսութեանց սրահը (28 պիս Ռիւ Սէն Տոմինիք).—

Նիւթ՝ ՄԻՆՈՎՍԻ ԿՐԵՏԷԷՆ
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Կը խօսի Հայր Ռիքէ:

Ժապաւէններու ցուցադրութիւն:

Ներկայ կ'ըլլան Մօրիս Շուման, Ռուսաց եւ Հայոց յարանուանութեանց պետերը եւայլն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
նոր գրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Պ. Սարգիս Մարգարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Զարուհի Կրկրզեանի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Շուշանիկ Տէր–Վարդանեանի մահուան առթիւ.—

Պ. Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները 50ական եկեղեցւոյ, Առաջնորդարանին, Կ. Խաչի դպրոցին, Նոր Սերունդին, 25ական աղքատաց եւ դպրաց դասին: Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները՝ 20ական եկեղեցիին, Առաջնորդարանին, Կապ. Խաչի դպրոցին, Կապ. Խաչին, Օժանդակ Տիկնանց Միութեան, աղքատաց եւ «Հայաստան»ի: Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, 20ական եկեղեցւոյ, Առաջնորդարանին, Կապ. Խաչի դպրոցին եւ Օ. Տ. Միութեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Պէզազեան (Փարիզ) 50ական եկեղեցւոյ եւ Կապ. Խաչի դպրոցին, 25 Առաջնորդարանին:

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղս դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր եռանդուն ու պարտաճանաչ անդամներէն հայրենակից՝ ՊԵՏՐՈՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԸ, որ կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք իր մահկանացուն կնքեց Փետր. 2ին, 63 տարեկանին: Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղս իր բոլոր անդամներու կողմէ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Այրիին՝ Տիկին Հայկանոյշ Ահարոնեանի, Պ. Յակոբ Ահարոնեանի (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Մ. Գասապեանի եւ իրենց զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մարտիրոսեանի եւ իրենց զաւակներուն, ինչպէս նաեւ հանգուցեալի բոլոր պարագաներուն:

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ
իրաւագիտական եւ թեքնիք
թարգմանութիւններ
23, Rue Blidah, appartement 41
MARSEILLE 3e
Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

13 Փետրուար ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Այսօր տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

13 Փետրուար, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան. տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (ՄԼԷՏ):

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

(Շար.)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
11
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
11 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11436 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.436

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ
ՊԼՕՔԻՒՍ ԿԸ ՀՌՉԱԿԷ

Արեւելեան Գերմանիա, որ Մոսկուայի հովանաւորութեամբ, շաբաթներէ ի վեր դէմ կ'արտայայտուի Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահական ընտրութեան արեւմտեան Պերլինի մէջ, աւելի խիստ միջոցներ ալ ձեռք առաւ արգելք հանդիսանալով որ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփոխաններն ու պաշտօնական այլ անձնաւորութիւններ ցամաքի ճամբով Արեւմտեան Պերլին երթան: Ծանօթ է որ Արեւմտեան Գերմանիայէն պէտք է Արեւելեան Գերմանիա անցնիլ Արեւմտեան Պերլին երթալու համար եւ ադէն իսկ թէ' կառախումբով եւ թէ կառքով, ճամբան փակ է այլեւս:

Կը մնայ Արեւմտեան Գերմանացիներուն օգտագործել օդային հինգ նրբանցքները, զորս արեւմտեան դաշնակիցները կ'օգտագործեն Մոսկուայի համաձայնութեամբ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Մարտ 5ին, Արեւմտեան Պերլին, արդ, Փանքովի կառավարութիւնը արգիլելով Արեւմտեան Գերմանացիներուն անցքը Արեւելեան Գերմանիայէն, կը շեշտէ որ այդ որոշումը տուած է «ի շահ խաղաղութեան եւ ապահովութեան», տրուած ըլլալով որ Պոնի կառավարութեան որոշումը «գրգռութիւն» մըն է:

Պոնի մէջ ալ, խորհրդային դեսպանը՝ Յարապկին, Արտաքին նախարար Պրանտի հետ տեսակցութեան ընթացքին գրեթէ սպառնացած է: Գերմանական թերթի մը տեսակցութեան ընթացքին ալ, ըսած է «որոշած ենք լուրջ փոխ-վրէժի դիմել եթէ Լիւպքքի յաջորդը Արեւմտեան Պերլին ընտրուի»:

Ինչպէս կ'երեւի, Վիէթնամի եւ Միջին Արեւելքի կողքին, կը ստեղծուի անգամ մը եւս Պերլինի նոր տագնապ մը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

ԿԸՍԷ ԼԵՒԻ ԷՇՔՈԼ

Նասրէն շաբաթ մը ետք, Իսրայէլի վարչապետն է այս անգամ որ տեսակցութիւն մը տուած է ամերիկեան Նիուզուիք շաբաթերթին:

Իսրայէլի վարչապետը շատ յստակ ու վճռական է.— Իսրայէլ այլեւս Երուսաղէմէն պիտի չհեռանայ, ոչ ալ Կոլանի բլուրներէն: Իսրայէլ կը պահանջէ նաեւ որ ապահով սահմանային դիծ մը հաստատուի Յորդանան գետին վրայ, որպէսզի միւս հողամասերը պարպելու մասին կարելի ըլլայ մտածել:

Էշքոլ ըսած է նաեւ թէ պատրաստ է Նասրին հանդիպելու, ո'ւր եւ ե'րբ որ Նասր ուզէ: Փրոթոքոլի հարց չի դներ:

× Յորդանան Ապահովութեան Խորհուրդի անմիջական նիստ կը պահանջէ Երուսաղէմի մասին: Ամման կը խորհի թէ իսրայելեան իշխանութեանց ձեռք առած միջոցները Երուսաղէմի դրաւեալ մասի առեւտրական ձեռնարկներուն «կը սպառնան ոչ միայն Երուսաղէմի քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու տնտեսական կեանքին, այլեւ միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան»:

Իսրայէլ վրդոված է յորդանանեան այս դիմումէն:

Նիւ Եորքի մէջ խորհրդակցութիւններ կ'ըլլան Զորսերու միջեւ, բայց Զորսերու բուն ժողովները չեն կրնար սկսիլ Մարտէն առաջ: Իսրայէլ կը շարունակէ շատ վերապահ ըլլալ այս մասին: Արտաքին նախարարութեան ընդհ. տնօրէնը յայտարարած է առջի օր ձայնասփիւռէն.— «Զորսերու միջեւ խորհրդակցութիւնները կրնան խոչընդոտ մը ըլլալ շահակից երկու երկիրներու ուղղակի բանակցութեանց: Չեմ գիտեր թէ նման հանդիպումներ պիտի վնասե՞ն մեզի, բայց պիտի նախընտրէինք ուղղակի հանդիպում մը շրջանի կառավարութեանց միջեւ, համոզուած ըլլալով որ ատիկա աւելի կը դիւրացնէ լուծում մը քան չորս մեծ Պետութեանց խորհրդակցութիւնները»:

× «Ընտանեկան» վէճեր կան Պաղտատի եւ Դամասկոսի միջեւ: Առջի օր արդէն արձագանգ եղած էինք Դամասկոսի Պաասականներուն խիստ արտայայտութեանց Պաղտատի «յետադիմական» Պաասականներուն դէմ:

Պաասը կուսակցութիւն մըն է հիմնուած երկու Սուրիացիներու կողմէ՝ Միշէլ Աֆլաք եւ Սալահ Պիթար, այսօր Դամասկոս աքսորուած, ուր նոյնիսկ դատավարութիւն մը բացուած է իրենց դէմ: Պաասականութիւնը թէ ազգայնական է (բայց արաբ ազգի իմաստով) եւ թէ յառաջդիմական (որ կրնայ ամէնէն չափաւոր ընկերային յառաջդիմութենէն մինչեւ ամէնէն կատաղի յեղափոխական ընկերվարութիւնը երթալ): Ներկայիս երկու Պաասականութիւն կայ.— Մէկը, զոր «ձախի» կը կոչեն, ներկայացուած է Սուրիոյ ղեկավար, ծայրայեղ Աթասիի կողմէ, միւսը, զոր «աջի» կը կոչեն, հաւատարիմ կը մնայ հիմնադիր Աֆլաքի եւ Պիթարի եւ անոնց հոգեւոր ժառանգորդ՝ Հաֆէզի: Ուրեմն այսօր, Դամասկոսէն ծնունդ առած Պաասականութիւնը Պաղտատի իշխանութեան գլուխն է եւ երկու մայրաքաղաքները երկու թշնամի եղբայրներ դարձած են: Այսպէս Պաղտատի մարդիկը հականասրական են, մինչ Դամասկոս նասրական է: Դամասկոս «արեան ծարաւի բռնակալ» որոկած է Պախր (Իրաքի ղեկավարը), Պաղտատ ալ կ'ամբաստանէ Աթասին, որ կը «դաւաճանէ արաբական դատին»:

Գալով Նասրի, որ չվարանեցաւ դատապարտելու Պաղտատի կախազանները Ալ Ահրամի միջոցաւ, յիշեցուցած է Արաֆաթի դիմադրականներուն, որ պէտք է շատ զգոյշ ըլլան օտար միջամտութիւններէ:

Պախր չի կրնար անշուշտ Նասրի տեղն առնել, ու «առաջին արաբ»ի տիտղոսին արժանանալ: Ամէն ոք գիտէ որ իր բուռն յայտարարութիւններուն առաջին պատճառներն են մոռցնել տալ Իրաքցիներուն, իրենց ներքին հարցերը: Պաղտատի համար քրտական հարցը աւելի կարեւոր է, քան արաբ – իսրայելեան կռիւը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ երկու յոյն զինուորականներ 22 տարի բանտարկութեան դատապարտուած են «ըմբոստութեան» ամբաստանութեամբ: Կ'ըսուի թէ դատապարտուած երկու զինուորները Թրիմինա (երեք ամիս) համայնավարամիտ կազմակերպութիւն մը հիմնած էին, ուր կ'արձանագրէին բոլոր անոնք, որ օր մը տրամադիր են իշխանութեան դէմ զէնք բարձրացնելու:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ, չորս լեհ ուսանողներ բանտարկութեան դատապարտուած են (20 ամիսէն 3 տարի), որովհետեւ ուսանողական ցոյցերու մղիչները եղած էին անցեալ գարնան:

ՊՈԼՈՆԵԸԻ մէջ, ուր կը շարունակուի արեւմուտքի համայնավար մեծագոյն կուսակցութեան համագումարը, Լուիճի Լոնկօ անգամ մը եւս յայտնած է իր վրդովումը Փրակայի «դէպքերուն» առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճարտարարուեստի նախարարը ի մօտոյ Սպանիա պիտի երթայ: Արտաքին նախարար Տըպրէի այցելութեան առթիւ, ծովակալ Քառերօ-Պլանքօ ուզած է արդարացնել երկրին «բացառիկ» վիճակը, որ անհրաժեշտ դարձած է համայնավարական խափանարարական աշխատանքներու հետեւնքով համալսարաններուն մէջ: Տըպրէ, Փարիզ վերադարձին, անդրադառնալով Ֆրանքոյի, ըսած է թէ մարդ մըն է որ տեղեակ է ամէն բանէ եւ շատ ճշգրիտ վերլուծող մը միջազգային կացութեան, զոր շատ լաւ կը ճանչնայ:

ՍՊԱՆԻՈՅ եւ Վատիկանի միջեւ նոր համաձայնագիր մը կրնայ ստորագրուիլ այս տարի: Որոշումը տրուած է իբրեւ հետեւանք այն դժուարութիւններուն, որ ծնունդ առած էին Սպանիոյ եւ Վատիկանի միջեւ, նախորդ համաձայնագրին պատճառաւ, երբ Տիեզերական ժողովը առաջարկած էր շահակից կառավարութեանց, որ հրաժարին իրենց առանձնաշնորհումներէն, միջամտելու եպիսկոպոսներու նշանակումին մէջ: Ֆրանքօ մերժած էր, առարկելով թէ կարելի չէ համաձայնագրի մը յօդուածներէն մէկը փոխել, առանց ամբողջը վերաքննելու: Այդ մերժումին պատճառով, Պապը որոշած էր այլեւս եպիսկոպոս չնշանակել Սպանիոյ մէջ բայց յետագային հրաժարած է այդ որոշումէն: Ըստ դէտերու Սպանիան է որ յաղթական կ'ելլէ այս վէճէն:

ԹՈՔԻՅԻ մէջ քսան վիրաւոր եղած է բախումներու ընթացքին ոստիկաններու եւ ուսանողներու միջեւ: Ծայրայեղ ձախ 189 ուսանողներ ձերբակալուած են:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Սընտէյ Թելեկրաֆ թերթին համաձայն, Ֆրանսա շաբաթական 150 թոն զէնք կը հայթայթէ Պիաֆրայի:

ԿԵԴՐՈՆ – ԱՓՐԻԿԷ Հանրապետութեան նախագահը, պաշտօնական այցելութեան գալէն առաջ իսկ, նախագահ տը Կոլի զրկած է իր նուէրները՝ երկու կապիկ, երկու թութակ, երկու կրեայ եւ մէկ յովազ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԵԱՍԸՐ ԱՐԱՖԱԹ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ
ՆՈՐ ՊԵՏԸ

Էլ Ֆաթ կազմակերպութեան պետը՝ Եասըր Արաֆաթ, վերջերս ընտրուեցաւ Պաղեստինի ազատագրման Կազմակերպութեան գործադիր կոմիտէի նախագահ:

Սեւ ակնոցներով, Արաֆաթ հանրութեան ծանօթ դէմք մը դարձած է միայն 1968 Ապրիլին, երբ Էլ Ֆաթի բարձր հրամանատարութիւնը յայտարարեց թէ զինքը կը նշանակէր իր պաշտօնական բանբերը: Մինչեւ այդ թուականը, պաղեստինցի պարագլուխը ծանօթ էր միայն իր պատերազմական ծածկանունով՝ Ապու Ամմար:

Անկէ ետք, հակառակ անոր որ պաղեստինցի դիմադրականները գրեթէ բնախօսական ատելութիւն մը ունին ցուցադրութեան եւ անհատի պաշտամունքի դէմ, Եասըր Արաֆաթի դէմքը նոյնացած է Էլ Ֆաթի պատմութեան հետ, որու առասպելական խորհրդանիշը դարձած է:

Նախասահմանուած էր այս դերին համար: Ծնած Երուսաղէմ 1929ին, Արաբներու եւ Հրեաներու ծանր բախումներու տարին, երիտասարդ տարիքէն կը մտնէ պաղեստինցի ազգայնական շրջանակներու շարքերը: 17 տարեկանին, Ապտէլ Քատէր Հիւսէյնիի անձնական քարտուղարը կը դառնայ: Հիւսէյնի 1947–48ի պատերազմին ատեն արաբ պաղեստինեան ուժերը կը ղեկավարէր եւ իր անունը կը յիշուի Էլ Ֆաթի փառերգին մէջ: Պատերազմէն ետք, Եասըր Արաֆաթ Կազա կը դտնուի իբրեւ զաղթական, ուր ականատես կ'ըլլայ իր արմատախիլ հայրենակիցներուն ողբերգութեան: Յետոյ Գահիրէ կ'անցնի, ուր ճարտարագէտի դասընթացքներու կը հետեւի եւ զինուորական պատրաստութեան: 1952ին նախագահ կ'ընտրուի պաղեստինցի Ուսանողներու Դաշնակցութեան եւ կապը կը պահէ պաղեստինցի համալսարանականներու ամբողջ աշխարհի մէջ: Այն ատեն է, որ ինչպէս կ'ըսէ, նախագիծը կը պատրաստէ «պաղեստինեան շարժումի առաջին հիմերուն»: 1956ին, կռիւներուն կը մասնակցի Ֆրանքեւբրիտանական ուժերուն դէմ, Փորթ-Սայիտ և Ապու-Քէպիր իբրեւ մասնագէտ քանդումի եւ սապոթաժի:

1957ին Գահիրէէն Քուէյթ կ'անցնի, ուր արաբ զաղթականները ամէն ազատութիւն կը վայելեն կազմակերպուելու համար: 1961ին, պաղեստինցի ուրիշ երկու շարքայիններու հետ ոտքի կը դնէ Էլ Ֆաթ կազմակերպութիւնը եւ անոր զինուորական ճիւղը՝ Էլ Ասիֆա (Փոթորիկը): Կը սկսին կարեւորութիւն ստանալ 1963ին: Այդ շրջանին Արաֆաթ, 13 ընկերներով, Ալժէի մէջ կը հանդիպի նախագահ Պեն Պելլայի եւ Գնդ. Պումետիէնի, որոնք զիրենք շփման մէջ կը դնեն սուրիացի ղեկավարներու հետ: Յետոյ, 1965 Յունուարին, առաջին զեկոյցն է (այն ատեն աննշմար անցած) Էլ Ֆաթի քոմանտոներու գործողութեան առթիւ, Իսրայէլի մէջ: Յարձակումները կը շարունակուին եւ կը յանգին 1967 Մայիսի տագնապին եւ վեցօրեայ պատերազմին:

Արաֆաթի եւ Էլ Ֆաթի հաւաքական ղեկավարութեան համար 1967 յունիսեան պարտութիւնը «ճամբու արկած» մըն է միայն: Փաստ է նաեւ որ արաբ Պետութեանց ընտրած մեթոտները 1947էն ի վեր սնանկութեան տարած են: Ըստ իրենց, Իսրայելացիները չեն կրնար պարտուիլ դասական ձեւի պատերազմով մը, մղուած միայն արաբ երկիրներու կողմէ, ուր Պաղեստինցիները միայն իբրեւ օգնական ուժ պիտի ծառայեն: Ընդհակառակն, ազատագրումը կրնայ ձեռք ձգուիլ միայն Պաղեստինցիներու իսկ կողմէ, ժողովրդական զինեալ կռիւներով, որու օրէ օր զարգացումը պիտի ստիպէ Իսրայելացիներուն որ բանակցին:

Այս առաջին նշաններէն Եասըր Արաֆաթ եւ իր ընկերները այն եզրակացութեան յանգած են թէ պաղեստինեան շարժումը պէտք է մերժէ որեւէ հոգատարութիւն եւ հեռու մնայ քովնտի գաղափարական պայքարներէն եւ միջարաբական կռիւներէն: Ֆրանց Ֆանոնի գործերու հետեւողական ընթերցող, կը թուի թէ որդեգրած են անոր տեսակէտները, կը խորհին թէ «սրբազան բռնութիւնը» միակ դարմանն է Պաղեստինցիներու եւ Արաբներու ցաւերուն, ցեղային հարցերու լուծումը երկրորդական տեղ գրաւելով, Պաղեստինի ազատագրումէն ետք: Ապաքաղաքականացման եւ ոչ-յանձնառուի այս մտահոգութիւնը մեծ մասամբ կը բացատրէ Էլ Ֆաթ կազմակերպութեան գտած ծաւալուն ընդունելութիւնը արաբական երկիրներուն մէջ:

Թ. Ա. Թ.

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎԻ «ՄԱՐԴՆ ՈՒ ՏՂԱՆ» — ԱԲՈՒԼՕ 8 — ՕՁՍԹՐԱԽ, ՌԻԽԹԷՐ — ՌՈՍԹՐՈՓՈՎԻՉ — ԼԷՈՆԻՏ ԳՕԿԱՆ — ԷՐԵՒՈՒՆԻԷՆ ԵՐԵՒԱՆ — ՎԼԱՏԻՄԻՐ ՀՈՐՈՎԻՑ — ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ — ՓԻԷՐ ՄՕՆՏՐԻԱՆ — ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ԱՌԱՐԿԱՆ

Բ.

Ճպռտին ալ կայ թագաւորն ու իշխանը: Առաջինը կը զոհացնէ բոլորս, երկրորդը՝ ոմանք: Ես զոհացում զգայ, սակայն չեմ կրնար ըսել թէ ո՞ր դասակարգին կը պատկանի Գօկան:

Նախադասութիւնը վճիտ գիծերով կուտայ, գործին խորհուրդը դիւրահասկնալի դարձնելով. թաւշային է հնչականութիւնը ընդհանրապէս, երբեմն չոր. կատարումը անվրէպ ու աներկիւղ: Իսկ մեկ – նարկութիւնները զուսպ ոճով մը առինքնող դուրս կուգան:

Լաւագոյն պահերը գիշերուան՝ Պախ եւ Փրոքոֆիեվ: Բայց ինչո՞ւ ընտրած է դաշնակահար մը որ մանաւանդ սոնաթ – ներու մեկնարկութեան ընթացքին, չի համարձակիր նոյն երաժշտական չաղա – խով բարձրացնել դէպի երկինք այս վէթ – խարի չինութիւնները:

^

19 Յունուար

Էրեբունիէն Երեւան՝ հեռաւորութիւն՝ երկու հազար եօթը հարիւր յիսուն տա – րի. քսանեւեօթը դարուկէս: Վերջին կէ – սը՝ նոյնքան արդասաւոր ու պտղաբեր քան առաջին քսանեօթը՝ մառախլամած: Դարեր ամբողջ զոյատեւելու պայքար մը – ղել, պայքար դիմադրական անդուլ, ու չարք մը աննախընթաց նուաճումներ ար – ձանագրել անբաւարար բայց ոսկեայ չըր – ջանի մը ընթացքին, հասնելով դրեթէ աչխատութեան ակամայ կորսուած դարե – րուն թէկան արտադրութեան:

Երեք արժանայիշատակ երեկոյթներ՝ որոնցմէ առաջինը Իւնէսքոյի հանդիսա – սրահին մէջ՝ կուգան արդարացնել մեր Հայու հպարտութիւնը, ուր կը ներկայա – նայ մեզի Երեւանը իր աւելի քան եօթը հարիւր հազար բնակիչներուն ժրաջան վաստակով, նաեւ իր ծննդեան սոյզ վկայականով:

Ինչպէս կ'ըսէ Գէորգ Էմին՝ «աչխար – հում չա՞տ հին բնակավայրեր կան...», սակայն այս մէկուն համար հնութիւնը լոկ խօսք չէ, այլ փաստ ալ կայ, սեպա – դիր արձանագրութիւն:

Ու ժպտալէնը կուգայ հրահրել մեր ե – րեւակայութիւնը՝ նկատելով որ անծանօթ ենք զրեթէ Արգիշտին հնագոյն մշակոյ – թին: Ճանդալառ մթնոլորտ. հանդիսու – թիւնները պէսպիսուն են: Ամպիոնէն յայտնուած զանազան կարծիքներ կուգան հաստատել թէ Երեւանի ապագան, ա՛լ առաւել լուսաւոր է: Ձարտարապետական ու ընկերային հարցերը մանրամասնօրէն ցնորելէ ետք՝ առաջադրութիւնները ի – բադործման ուղիին մէջ կը զտնուին ար – դէն իսկ: Այո՛, պարծանք Երեւան ինչպէս կ'ըսէ Արամ Խաչատուրեան:

Կ'արդիլեմ ինքզինքիս քննադատական ոգիով մօտենալ բոլոր այն անբաւարա – րութիւններուն զորս կը նշմարեմ սոյն յայտագիրներուն կատարման ընթացքին: Բայց կ'արիւնի սիրտս բան մը աւելի երբ առարկայօրէն կարելի կը նկատեմ հա – կակչռել զանոնք, կազմակերպչական հե – ռատեսութեամբ:

Երկրորդ գիշեր. մեծ հրճուանքով կը լսեմ Առնօ Բաբաջանեանի մէկ նոր ստեղ – ծագործութիւնը. յառաջապահ չունչով են զրուած իր վերջին գործերը: Հիներէն ալ կը նուագէ: Ի՛նչ դաշնակահար միան – գամայն: Քիչ է թիւը երգահաններուն, կարող այսպիսի կատարելութեամբ նուա – դել իրենց ստեղծագործութիւնները:

Յայտնութիւն կ'ըլլայ ինձ համար ջու – թակահար Անահիտ Յիսիկեանի մօտ գըտ – նել, մեծերու յատուկ բոլոր ձիրքերը: Ունինք ուրեմն — դէթ իմ ճանչցածներս — Տէր–Մերկէրեանի ու Յիսիկեանի կողքին երկու երիտասարդներ անոնց չափ – ղէն յառաջացող:

Ոսկանեան, դժուարին պայմաններու ներքեւ որոշ վարպետութեամբ կ'ընկերա – նայ բոլորին: Ունի յստակ նուագ, նաեւ երաժշտական նախադասութեան խոր – հուրդը հասկնալի դարձնելու արուեստը. փափաքս է դինքը լսել իբր մենակատար:

Թեթեւ յուսախաբութիւն մը երգիչնե – րէն: Հաւանաբար մայրս ըլլայ պատաս – խանատուն: Լսելով իրմէ՝ պատանի, «վարդապետին խորհուրդներուն դիտա – կէց», ինչպէս սովոր էր ըսել, ուրիշ կերպ երգուած հայ դեղջուկ երգեր, ինձ այն – պէս կը թուի թէ Մոցարթ, Պերլինի, Կո – միտաս, Տիգրանեան նոյն մակերեսային դգայողութեամբ, միշտ սեթեւեթեալ ո – ճով, թատերական ինքնավստահութեամբ բայց իրարու նման կը տողանցեն: Ու դժբախտաբար երբեք չեմ հետաքրքրուած լոկ դեղեցիկ ձայնով, մինչեւ իսկ լաւ մարզուած, այլ խորհրդաւոր մղումնե – րովն անոր:

Արդեօ՞ք յոգնած բեմ բարձրացաւ այդ դիշեր Գոհար Գասպարեան: Հաւանաբար, որովհետեւ անմարդկայնօրէն խճողուած են մեր արուեստագէտներուն օրերը: Փառքի ու ոյսի այս հանդիսութիւննե – րէն լաւագոյն ժամը սակայն զոր պիտի պահեմ իբրեւ յիշատակ, աստղագէտ Լուքիկ Մխրտչեանի հետ անցուցած մաերմիկ ժամս է:

Կը խօսինք աւելի արուեստի մասին, բայց երբ կը յառաջանանք անոր ընտրած ուղիէն, հետզհետէ կը զգամ թէ օրքա՛ն իրաւունք ունիմ մտածելու թէ գիտու – թիւն եւ արուեստ զիրար կը լրացնեն:

Յատուկութիւն Երեւան. յատուկութիւն Բիւրական. մեզի բերէք ձեր հրաւանդա – նէն հսկայածաւալ հունձ մը:

Շնորհակալութիւն սիրելիներ: Մերն է հիմա կարգը զալ ձեզ տեսնել հոն, ուր՝ աչխեն կը պատրաստուիք արժանաւորա – պէս ոտնել մեծն Կոմիտասի ծննդեան հա – րիւրամեակը:

×

21 Յունուար

Տասնեւեօթը տարուան բացակայութե – նէ մը ետք Փարիզ կը վերադառնէ իր Հո – րովիցը՝ որ կորսուած էր բոլորին ալ հա – մար, կամովին քաչուած ըլլալով իր ան – կիւնը: Ու հիմա, այս երկար դադարէն յետոյ, ան կը ներկայանայ հանրութեան աւելի հզօր քան երբեք:

Համերգ մը աննախընթաց զոր հեռա – տեսիլին կը պարտինք զարձեալ՝ հեռա – ւոր Նիւ Եորքէն, Քարնեկի Հոլէն կու – գան այս մեղեդիները: Ու եթէ կարենա – յին զանոնք դէպի իրենց քաչել անջրպե – տին մէջ տեղ մը՝ անմեռ պահակները սոյն մեղեդիներուն՝ Շուբէն, Շուման, Սքարլաթթի ու Սքրիապին, բերկրութեան պահեր պիտի վերապրէին՝ զուած ըլլալով անկասկած իրենց հարազատ մեկնաբա – նը, որն է նաեւ նոր ժամանակներու ստեղնաչարի արքան:

Արդարեւ, Վլատիմիր Հորովից կը թուի բերած ըլլալ այնպիսի նորութիւններ, որոնցմով հիմնովին փոխուած է նուագե – լու արուեստը՝ դէթ դաչնակին նկատ – մամբ: Իրմէ առաջ ու վերջ նոյն կերպով կարելի չէ եղած նուագել: Եւ ընդհանու – րին կարծիքն է այս:

Կը մտածեմ՝ ինչո՞վ է տարբեր այս մէ – կը միւս չորս կամ հինգ մեծերէն՝ Պենէ – տէթթի Միքելանճէլի, Կիլէլս, Ռիխթէր, Կէզա Անտա կամ Ռուպինչթայն: Անօգուտ է ամէն առարկայական քննութիւն այն – քան անքակտելի կը մնան իր մօտ մարդն ու ոճը:

Բայց երբ սրտատրոփ կը հետեւիմ ու – չադիր՝ ամէն մէկ հպումին, իր յատուկ հնչականութիւնը ունեցող այդ տասը մատներուն, կը ստիպուիմ ընդունիլ թէ մէնակներէն չատ տարբեր է ան: Ի՞նչ բա – րերախտութիւն սակայն, որ Հորովից դի – տէ դառնալ մէնակն ու մէնակն իրեն յարմար եղանակները՝ երբեմն անցնելով զարմա – նալի ուղիներէ, զոր կ'ընդունի նախ ու յետոյ առաւելապէս կ'օգտուի անոնցմէ, չմոռնալ աւելցնելով բազմաթիւ իր բնա – ծին ձիրքերը՝ հասնելու համար իր ուզած մեկնաբանութիւններուն: Կարծեմ ո՛չ ոք կրնայ օգտուիլ իրմէ՝ իբր դաչնակահար. այդ իսկ պատճառաւ է որ կ'երեւի աչա – կերտ չէ ունեցած ան, այլ միայն հետե – ւորդներ: Ու ստեղնաչարին չատ մօտ՝ կծկուած զրեթէ ինքն իր վրայ, կորաքա – մակ, անչարժ, դաստակը վար, երկար չիտակ մատներ պտըտցնելով սեւին ու ճերմակներուն վրայ, կուտայ Շուբէնի դէմքն ու զիրքը, հեռուէն կարծես Ռուպինչթայն:

Ցաւեսութիւն երեւան. ցաւեսութիւն Բիւրական. մեզի բերէք ձեր հրաւանդա – նէն հսկայածաւալ հունձ մը:

Շնորհակալութիւն սիրելիներ: Մերն է հիմա կարգը զալ ձեզ տեսնել հոն, ուր՝ աչխեն կը պատրաստուիք արժանաւորա – պէս ոտնել մեծն Կոմիտասի ծննդեան հա – րիւրամեակը:

ՄԷԿ ԳՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

ԵՐԿՈՒ ՁԻԻՂՈՎ

Որքանով է ճիշդ ասել, թէ Հայերս կու զործող զրական լեզու ունենք՝ արե – ւելահայ եւ արեւմտահայ, այն դէպքում, երբ մենք մէկ ենք մեր ամբողջ պատմու – թեամբ, մշակոյթով, ազգային դիտակ – ցութեամբ, երբ նոյնիսկ նոր ժամանակ – ներում թէ՛ արեւմտահայերէնն, թէ՛ արե – ւելահայերէնն զրողներն ու խօսողները իրենց միեւնոյն ազգի ներկայացուցիչ են համարել:

Թուում է, առնուազն ճիշդ չէ այս դէպ – քում երկու զրական լեզուների մասին խօսել: Իրականում կայ մէկ զրական հա – յերէն՝ իր երկու տարբերակով կամ ճիւ – ղով: Ընդ որում, զրական լեզուի այս տարբերակներից մէկով կամ միւսով զրելն անգամ չի որոշում, թէ տուեալ զրագէտը արեւմտահա՞յ է, թէ արեւե – լահայ: Հարկ կա՞յ, օրինակ, յիշելու, որ արեւելահայ տարբերակով զրող դասա – կան այնպիսի հեղինակներ, ինչպէս Նա – բանդեանը, Պատկանեանը, Ծերենցը, Տէրեանը, Իսահակեանը եւ ուրիշներ իրենց մայրենի բարբառով արեւմտահայ են եղել կամ որ, օրինակ, արեւմտահայ էր արեւելահայ զրական տարբերակի ա – զդեցիչ առաջին պալատը, մաղնիսացնող մթնոլորտի մը մէջ:

Շուման է որ կուգայ աւելի վերջ և – րաղկուռ մանկական տեսիլով մը, մանրա – նկարային երկու Սքարլաթթիներ, ու յե – տոյ խռովեալ, ապշեցուցիչ Սքրիապինի էթիւտ մը:

Զարմանալի՞ պիտի ըլլար ըսել... ա՛յո՛ մարդը ունի ամէն ինչ: Այո՛, ունի ամէն ինչ: Ունի պողպատեայ մատներ, փա – փայող թէ խարազանող ձեռքեր, առաձիգ մկաններ, լուսաւոր միտք, հրապուրիչ լեզուս, պայծառ ու ստեղծագործ երա – ժիչտական երեւակայութիւն: Եւ ի՞նչ հո – պի, որ դիտէ երգել իր պատմութիւնը, ձգելով միշտ բաց պատուհան մը անոնց – սանելիին վրայ՝ հասցնելով սակայն իր կատարումն ու մեկնաբանութիւնը կա – տարելին սահմաններուն՝ հաստատելով երգահանին ու մեր միջեւ ամուր կամուրջ մը ուրիկ անվարան կ'անցնինք արդչիռ:

Երբ Հորովից կը նուագէ, մնացեալը կը դադրի գոյութիւն ունենալէ. նաեւ ժա – մանակը զոր պիտի ուզէր սանձել, բայց աւա՛ղ, չնչասպառ կը զարձնեմ կոճակը. համերգը աւարտած է: Ու հիմա կը կար – ծեմ հասկնալ թէ ինչո՞ւ տարիներ ամ – բողջ ստիպուած է զադրեցնել. կը կրկնեմ անդադար ներքնապէս՝ ունի ամէն ինչ այս մարդը:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այդ ենթադրութիւնդ հաւանական չէ, Ֆաթման դիւրաւ խոստովանող կին չէ... բայց չըսիր թէ ի՛նչ պատճառաւ Եըլտըզէն հոս փոխադրուեցար. կ'ազաչեմ չուտ խօսէ, որովհետեւ չենք կրնար եր – կար աւեն մնալ հոս, մէկ վայրկեանէն միւսը մատակարարը կրնայ զալ դիս փըն – տռելու եւ լաւ չէ որ մեզ այսպէս խո – սակցութեան մէջ զտնէ...

— Ահաւասիկ երկու բառով պատմեմ... Այն կիներուն մէջ որոնք իմ մասիս այդ չարաղուչակ խօսքերը կ'ընէին, կար նաեւ Պիւրհանէտտինն իշխանին զալֆաններէն մին՝ Սաֆնազ Հանըմը որ մանաւանդ զուրգուրանք մը ցոյց կուտայ իմ մասիս եւ որ շատ ազնիւ կին մըն է: Անիկա քսիս զալով ձեռքէս բռնեց եւ ըսաւ. «Ես այս աղջիկը մեր էֆէնտիին ապարանքը պիտի տանիմ այս գիշեր եւ եթէ դինքը անպատ – ճառ ուզեն՝ թող զան հոնկէ առնեն, ես կրնամ այն ատեն մեր էֆէնտիին զիմել եւ անոր չնորհիւ թոյլ չտալ որ աղջիկը առնեն ու անոր վնաս մը հասցնեն»: Այս առաջարկութեան թէեւ պալատական զալ – ֆաններըը ընդդիմացան, ըսելով թէ իրենք պատասխանատու էին իմ մասիս, սակայն Սաֆնազ Հանըմ բացարձակապէս յայտա – րարեց թէ ինք պիտի տանէր զիս, Սուլ – թանին հանդիպ ամբողջ պատասխանա – տուութիւնը ստանձնելով: Պէտք է զիտ – նաս թէ Սաֆնազ Հանըմ չատ մեծ ազդե – ցութիւն կը վայելէ պալատին մէջ եւ զեռ քանի մը օր առաջ երկրորդ կարգի Շէ – ֆաքաթ պատուանշանը ստացաւ Պիւր – հանէտտին իշխանին մէկ ուրիշ զալֆա – յին՝ Քանարիէ Հանըմին հետ, այնպէս որ պալատական տիկիններըը ստիպուեցան տեղի տալ ու այսպէս կէս գիշերը անցած էր, երբոր հոս եկանք:

Սաֆնազ Հանըմը անչուշտ ինձի ամէն բան պիտի պատմէր, եթէ գիտնար որ իր ըսածներըը կը լսէի... ահա ներկայ վի – ճակս, ժամերս ահ ու դողի մէջ կանցը – նեմ ինձի սպառնացող փորձանքին պատ – ճառաւ, որուն ի՛նչ ըլլալն ալ որոշապէս չեմ գիտեր:

— Խե՛ղճ Զիւլէյհա, խե՛ղճ Զիւլէյհա, ի՛նչպէս կարելի պիտի ըլլայ քեզ այս տե – ղէն ազատել, մրմնջեց պատանին խորին յուզումի մը մատնուած:

— Ոտքի ձայն մը կը լսեմ, զոչեց աղ – ջիկը, տնակին քովէն յանկարծ հեռանա – լով:

Պատանին եաին զարձաւ եւ քանի մը քայլ յառաջացաւ: Արդարեւ, մարդ մը կար պարտէզին մէջ որ չորս կողմը կը դիտէր մէկը փնտռելու պէս, երբ նչմա – րեց Հասանը, իսկոյն դէպի անոր եկաւ:

— Տղաս, դո՞ւն ես զիս տեսնել ուզո – ղը, հարցուց:

— Դուք պիւրանհէտտին իշխանին մա – տակարար Սիւլէյման աղա՞ն էք, ըսաւ պատանին:

— Այո, եւ Հիւսէյին Զալուչը իմաց տը – ւաւ որ էսիրնէէն լուրեր կը բերես եղեր:

— Մարած Աբա, ըսաւ Հասան իբր պա – տասխան:

— Մարած Աբա, կրկնեց միւսը:

Ցետոյ աւելցուց.

— Լաւ ուրեմն եկուր հետս միասին իմ սենեակս եւ հոն կրնանք ազատօրէն խո – սակցիլ:

Եւ երկուքը միասին մտան չքեղ ապա – րանքէն ներս եւ մտան դետնայարկի սեն – եակ մը ճոխ կերպով կահաւորուած:

Հոն պատանին մի առ մի մատակարա – րին հաղորդեց ինչ որ Սայի պէյ իրեն ըսած էր եւ ինչ որ մենք արդէն գիտենք: Երբ պատմութիւնը աւարտեց՝ Սիւլէյման ագա թեթեւ մը ժպտեցաւ:

— Կը տեսնեմ որ բանէ մը տեղեկութիւն չունիք, ըսաւ:

— Ի՞նչպէս, զոչեց Հասան զարմանքով:

— Զերբակալուած անձ չկայ, ամէնքն ալ փախած են, պատասխանեց մատակա – րարը, իրաւ է որ երկկ գիշերուընէ ի վեր ծայրայեղ խուզարկութիւններ կը կա – տարուին փախստականները ձեռք ան – ցընելու համար, սակայն չեմ յուսար որ արդիւնք մը ունենան...:

— Դուք գիտէ՞ք թէ ո՛ւր ծածկուած են:

— Ոչ տակաւին, բայց կ'ենթադրեմ որ գիչ առենէն պիտի կրնամ իմանալ:

Մատակարարը մանրամասնօրէն պատ – մեց Թիկնապահ Առնաուտ Մէհմէտ փա – շայի կատարած դերը:

— Փաչան մի ւսնեներուն հետ չէ փախած, աւելցուց, այլ ինք առանձին ապարանքին դռնէն դուրս ելած եւ անյայտ եղած է... իրմէ լուր ունիմ:

— Փա՛ռք Աստուծոյ, զոչեց պատանին խանդավառուած:

— Այժմ բոլորովին ապահովութեան մէջ է օտար չողենաւի մը մէջ եւ այսօր իսկ կը մեկնի դէպի Սելանիկ՝ բուն յե – ղափոխութեան զործը սկսելու համար:

Տեսակցութիւնը աւարտած էր այլեւս: Երկու խօսակիցները իրարու հաղորդելիք բան մը չունէին:

— Հիմա կրնաս երթալ եւ առած տե – ղեկութիւններդ հաղորդել Սայի պէյին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(53 – Շար.)

ռաջին քերականութեան հեղինակը՝ Ս. Պալասանեանը:

Վերջապէս, մի՞թէ պարզ չէ, որ արեւմտահայ եւ արեւելահայ ըմբռնումներն էլ բոլորովին պայմանական են: Պատմութիւնից քաջ յայտնի է, որ Արեւելեան Հայաստանից՝ Սիւնիքից, Արցախից, Նախիջեւանից եւ այլ վայրերից տարբեր ժամանակներում զանգուածային (եւ ոչ զանգուածային) գաղթականութիւն է գնացել դէպի Ծոփք (Խարբերդի գաւառ), Կիլիկիա, նաեւ Վոսփորի ափերը (Կ. Պոլսի շրջակայքը) եւ այլ վայրեր, ինչպէս եւ Տարօնից, Ալաշկերտից, Կարինի շրջակայքից եւ Արեւմտեան Հայաստանի այլ վայրերից տարբեր ժամանակներում գաղթականութիւն է եկել ու հաստատուել Գուգարքում, Գեղարքունիքում, Արցախի շրջակայքում եւ Արեւելեան Հայաստանի այլ մասերում: Այս ամէնին գումարւում են վերջին ժամանակների ներգաղթները: Ուստի, եթէ, այսպէս ասած, ծագումի տեսակէտից քննելու լինենք հարցը, բոլորովին անհնար է ասել, թէ ինչ է արեւելահայ եւ ինչ՝ արեւմտահայ: Ծագումնային այդպիսի տարբերութիւն հասկանալի է, որ չկայ եւ երբեւէ չի եղել: Աշխարհագրական բաժանումն էլ արհեստական է, օտարների քաղաքականութեան արդիւնք:

Այսօրուայ վիճակում կայ միայն լեզուական տարբերութիւն, այսինքն՝ կան Հայեր, որոնք գործածում են մայրենի լեզուի արեւելահայ տարբերակը եւ Հայեր, որոնք օգտագործում են նոյն լեզուի արեւմտահայ տարբերակը:

Հնում Հայերն ունեցել են մէկ գրական լեզու, առանց ճիւղերի, որ այժմ գրաբար է կոչւում: Նոր գրական հայերէնի երկու ճիւղերի գոյացման համար լեզուական հիմք են եղել Հայոց բարբառների երկու մեծ խմբերը: Յայտնի է, որ լեզուաբանները տարբերում են հայերէնի շուրջ հինգ տասնեակ բարբառներ: Այդ բոլոր բարբառները երկու խոշոր խմբի են բաժանւում իրենց քերականական յատկանիշներով: Բնորոշ յատկանիշ է, օրինակ, բայց ներկայ ժամանակը: Բարբառների մի խումբը ներկան կազմում է հին հայերէնի նման անանջատ բառով, բայց որի սկզբից կամ վերջից աւելանում է կ (նաեւ՝ գ, գո, կու) մասնիկը՝ կը սիրեմ, գուգամ, սիրեմ կը, սիրիմ գու եւայլն: Միւս խմբի ներկան կազմւում է անջատ բառով, որ ոչ թէ գրաբարեան, այլ աւելի նոր ձեւ է, ինչպէս՝ սիրըմ եմ, գալիս եմ, գոլման ամ, սիրել իմ, սիրես իմ եւայլն:

Այս երկու խումբ բարբառներից առաջինը տարածուած էր Հայաստանի արեւմըտեան, երկրորդը՝ արեւելեան մասերում: Ե՞րբ է կատարուել Հայոց բարբառների այս խմբաւորումը, ի՞նչն է եղել նրա պատճառը, դժուար է ասել, միայն 15–16րդ դարերում, երբ հայ աշխարհաբար լեզուն սկսում էր գործածուել, բարբառների այս խմբերը արդէն կային:

Պէտք է նկատի ունենալ, որ խմբերից իւրաքանչիւրի մէջ մտնող բարբառներն էլ յաճախ իրարից շատ են տարբերւում, նոյնիսկ անհասկանալիութեան աստիճան: Օրինակ, Երեւանի բարբառով խօսող Հայը դժուար էր հասկանում կամ չէր հասկանում մեղրեցի կամ ագուլիսցի Հայի բարբառը, թէեւ դրանք բոլորն էլ արեւելեան բարբառներ են, իսկ Սասունի բարբառով խօսողն էլ դժուար էր հասկանում կամ չէր հասկանում Զէյթունի կամ Հաճընի բարբառը եւ հակառակը, թէեւ դրանք բոլորն էլ արեւմտեան բարբառներ են: Հակառակ սրան, արեւելեան որոշ բարբառներով խօսողների համար հասկանալի էին արեւմտեան որոշ բարբառներ եւ հակառակը: Օրինակ, Երեւանի բարբառով խօսողը հասկանում էր, ասենք, գիւմրու բարբառով խօսողին: Բայց ընդհանրապէս պէտք էր մի այնպիսի հայերէն, որ հասկանալի լինէր ամենատարբեր բարբառների ներկայացուցիչներին:

Միասնական հին գրական լեզուն՝ գրաբարը դարձել էր անհասկանալի բոլորի համար: Եւ ահա նոր գրական լեզուն կամ աշխարհաբարը նախապէս սկսեց գոյանալ իբրեւ տարբեր բարբառներով խօսող Հայերի համար ընդհանուր հաղորդակցման միջոց, ընդհանուր Հայոց լեզու:

Վաղ շրջանի աշխարհաբարի գրաւոր նմոյշներ պահպանուել են 15–16րդ դարերից, սակայն աշխարհաբարը Հայերի գրաւոր ու բանաւոր խօսքում նկատելի չափով սկսեց օգտագործուել եւ ձեւաւորուել 17րդ դարում, մանաւանդ դարի երկրորդ կէսում:

Ուշադրաւ է, որ աշխարհաբարի այդ վառ շրջանում դեռեւս չկային նրա երկու տարբերակները՝ արեւելահայ եւ արեւմըտահայ: Դա մի միասնական միջբարբառային լեզու էր, որով տարբեր բովանդակութեան դրութիւններ էին գրւում, իսկ 1675 թ. տպագրուեց այդ լեզուով առաջին գիրքը: Դա «Արուեստ համարողութեան» թուաբանական – հաշուապահական ձեռնարկն է, որ իտալերէնից հաւանաբար թարգմանել է ժամանակի յայտնի դրագէտ Յովհաննէս Հոլովը: Վերջինս 12 տարի անց հրապարակ հանեց իր թարգմանած մի ուրիշ աշխարհաբար գիրք՝ «Պարզաբանութիւն հոգենուագ Սաղմոսաց»:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
(Բանասիրական գիտութիւնների թեկնածու, Երեւանի պետական համալսարանի Հայոց լեզուի ամբիոնի դոցենտ)

(Շար. – 1)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԻՍՏԻԿ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ, գրեց Բաբգէն Վրդ. Թօփճեան, Պէյրութ, 1969:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ, գրեց Սերովբէ Մըխիթարեան, Փարիզ 1969:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հնագիտական լուրջ աշխատանք կը կատարուի Հրազդան գետի դարաւանդներու, Շէնգաւիթի, Կարմիր Բլուրի, Արինբերդի մէջ եւ այլուր: Կը յայտնաբերուին արժէքաւոր նիւթեր: Գաղափար մը կազմելու համար դիտել տանք, թէ ամէն տարի թանգարանը, միջին հաշուով կը ստանայ երկու–երեք հազար հնագիտական առարկաներ: Յիշատակութեան արժանի է Մեծամօրի մետաղաձուլական հնոցներուն, հսկայ մեծութեամբ հեթանոսական մեհեանին, հազարաւոր հին իրերու յայտնաբերումը: Երեւանի մօտերը գտնուած են երկու հազարէ աւելի քարէ գործիքներ, մարդու եւ կենդանիներու ոսկորներու մնացորդներ, որոնց հնութիւնը կը հասնի 80–40 հազար տարուան, Ք. Ա.: Արմաւիրի մէջ յայտնաբերուած են ուրարտական արձանագրութիւններ, սայլի մեծ երկաթեայ անիւ: 1967ին, պատահականօրէն, գտնուեցաւ հռոմէական լեղէոններէն մէկուն զօրավար Տրոյանոսի՝ քարէ սալիկներու վրայ փորագրուած արձանագրութիւնը (Ք. Ա. 2րդ դար) Հայաստանի վրայ արշաւելու մասին: Լճաշէն գիւղի դամբարաններէն հանուած են քառանիւ սայլեր, որոնցմէ չորսը ցուցադրութեան դրուած են թանգարանին մէջ: Հազարաւոր կաւամաններ, անագապղինձէ իրեր, դաշոյններ եւ կենցաղային առարկաներ գտնուած են Արթիկտուֆի հնագոյն դամբարաններուն մէջ: Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ Հասին գիւղին բերդը (Ք. Ա. 3րդ հազարամեակ): Թէեւ պեղումները դեռ նոր սկսած են, այսուհանդերձ, հնագէտներուն կարծիքով այս բերդը հեթանոսական հին շրջանի կառոյց մըն է:

Գտնուած իրերը այնքան շատ են, որ թանգարանը հնարաւորութիւն չունի բոլորն ալ ցուցադրելու: Այդ իսկ պատճառով հնագիտական թանգարաններ կազմակերպուած են Դուինի, Գառնիի մէջ, բացուած է Էրեբունիի ուրարտագիտական թանգարանը: Քանի մը տարիէն նմանօրինակ թանգարաններ պիտի հաստատուին նաեւ Մեծամօրի, Հառիճի, Շէնգաւիթի, Արմաւիրի եւ ուրիշ վայրերու մէջ:

Երեւանի տասնեակ դարերու պատմութեան վրայ լոյս կը սփռեն հին գրաւոր աղբիւրները՝ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւնները: Ասոնցմէ աւելի քան 400ը հասած են մեզի: Ուրարտական արձանագրութիւններու քանակով թանգարանը եզակի է եւ, իրաւամբ, կը համարուի աշխարհի առաջին «գրադարանը»:

Առաջին անգամ ըլլալով ցուցադրուած են Էրեբունիէն գտնուած կաւէ ամաններ, բարձր արուեստով պատրաստուած արձանիկներ, կենցաղային առարկաներ, որմնանկարչութեան հիանալի նմոյշներ: Էրեբունեան որմնանկարչութիւնը ներկայացնող այս գործերը կը կրեն ուրարտական չաստուածներու, կենաց–ծառերու, ցուլերու, առիւծներու եւ այլ պատկերներ: Ներկայացուած են նաեւ Արինբերդի եւ Կարմիր Բլուրի յատակագիծերը՝ պեղուած դահլիճներով, ամրոցներու վերակազմութիւններու եւ պարիսպներու առանձին հատուածները պատկերացնող գծագրերը, տրուած են այդ բերդամրոցներուն վերաբերող մանրամասնութիւնները:

Ուրարտուի մէջ զարգացած է մետաղամշակութիւնը: Ասոր փայլուն ապացոյցը կը հանդիսանան Երեւանի մօտերը գտնուած մետաղեայ բազմաթիւ առարկաները:

Քանդակագործութեան բարձր զարգացման մասին կը խօսին զինուորներու, կենդանիներու, չաստուածներու՝ անագապղինձէ եւ փայտէ պատրաստուած արձանիկները:

Ցուցադրուած են Երեւանի շրջագիծին մէջ գտնուած տասնեակներու հասնող հին դրամներ, (հռոմէական, սելեւկեան, բիւզանդական, պարսկական, արաբական եւայլն): Պարսկական տիրապետութեան շրջանին Երեւանի մէջ դրամ կտրելու արհեստանոց գոյութիւն ունեցած է: Երեւանի խաները իրենց անունով դրամ կըտրած են: Քաղաքը առեւտրական կապեր ունեցած է Միջին Արեւելքի եւ Եւրոպայի հետ:

Հայաստանի պատմութեան թանգարանին մէջ մասնաւոր տեղ յատկացուած է Որեւանի ԺԹ. դարու պատմութեան:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է գիտական ժողով մը՝ նուիրուած հիւլէի միջուկի քննութեան և այլ հարցերու: Մասնակցած են 500 գիտնականներ զանազան երկիրներէ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՀԻԻՍԻՍԱՅԻՆ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Հիւսիսային Քալիֆորնիոյ Եկեղեցիներու Խորհուրդին Գերագոյն Գործադիր Մարմնին, ցկեանս անդամ ընտրուելուն առիթով ու նաեւ եկեղեցական Տիեզերական Շարժման (Էուքոմէնիքալ Մովմէնթ) իր բերած արտակարգ եւ բացառիկ ծառայութեանց ու նուիրումին երախտագէտ ճանաչումին առիթով, որպէս բացառիկ գնահատանք եւ վարձատրութիւն, Յունուար 16, 1969 Րիչմընտի մէջ, հանդիսաւոր կերպով, Պ. Ճորճ Մարտիկեանին յանձնուեցաւ Հիւսիսային Քալիֆորնիոյ Եկեղեցիներու Խորհուրդին

ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ

Հիւսիսային Քալիֆորնիոյ Եկեղեցիներու Խորհուրդին 50 տարիներու պատմութեան ընթացքին, Պ. Ճորճ Մարտիկեան չորրորդ անձնաւորութիւնն է, որ այս պատիւին կ'արժանանայ:

Վկայականի յանձնումին հանդիսաւոր արարողութեան ներկայ էին հինգ հարիւրէ աւելի եկեղեցականներ, Քալիֆորնիոյ զանազան շրջաններու աստուածաբանական դպրոցներու եւ ճեմարաններու տեսչութիւնը, բարձրաստիճան անձնաւորութեանց հետ միասին:

Օրուան Պատգամը խօսեցաւ եւ վկայականին տուչութիւնը կատարեց Սան Ֆրանսիսկոյի Աստուածաբանական Ճեմարանի տնօրէն Տոքթ. Բ. Արնոլտ Քոլքոմ:

Պատուոյ սեղանի գլխուն, բարձրաստիճան կղերին ու անձնաւորութեանց մէջ, նստած էին Տէր եւ Տիկին Ճ. Մարտիկեանները, ներկաներու ուշադրութեան եւ գնահատանքին արժանացած:

Պ. Ճորճ Մարտիկեանի անձին եղած այս արտակարգ պատուի ու գնահատանքի արտայայտութիւնները, կ'երթան նաեւ հայ ժողովուրդին, որուն արժանաւոր զաւակն է ու ներկայացուցիչը՝ Ազգային Բարերար Պ. Ճ. Մարտիկեան:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Տաժանելի դիշերներ անցուցած եւ յոգնած ըլլալով, ցերեկը կ'երթային կը քնանային մերթ բռահնոցներու, մերթ Մոնմարթրի կամ Մոնրուժի լքեալ քարահատներուն, երբեմն ալ կոյուղիներու մէջ: Երկրի տակ կը պահուէին:

Ի՞նչ եղան այս մարդերը, կ'ապրին միշտ, ապրած են միշտ:

Հորաս կը խօսի այս մարդերու. եւ քանի որ մարդկային ընկերութիւնը իր արդի վիճակը պիտի շարունակէ, անոնք ալ իրենց վիճակը պիտի ունենան:

Իրենց նկուղին մթին ձեղունին տակ անընդհատ կը ծնին ընկերային ծորումէ:

Կը վերադառնան այս ճիւաղները, միշտ միեւնոյն յատկութիւններով, միայն թէ ալ ոչ միեւնոյն անունները եւ ոչ ալ միեւնոյն մարմինները կը կրեն:

Անհատները հետաջինջ կ'ըլլան, բայց տոհմը միշտ կը մնայ:

Միշտ միեւնոյն կարողութիւնները ունին: Ցեղը մուրացկանէն թափառողին կ'անցնի անարատ: Ասոնք գրպանին մէջ դրուած ստակը կը գուշակեն, ժամացոյցին հոտը կ'առնեն:

Ոսկին եւ ստակը հոտ մը ունի անոնց համար: Կան այնպիսի միամիտ քաղքենիներ որոնց համար կարելի է ըսել թէ գողանալի երեւոյթ մը ունին: Այս մարդերը համբերութեամբ այդ քաղքենիներուն ետեւէն կ'երթան:

Երբ օտարական մը կամ գաւառաբնակ անցնի, սարդի պէս ցնցում մը կը զգան անոնք:

Երբ կէս դիշերի միջոցին ամայի պուլվարի մը վրայ հանդիպելու ըլլաս այս մարդոց կամ ընդնշմարես զանոնք, կը զարհուրիս, վասնզի սոսկալի են: Այն միջոցին մարդերու չեն նմանիր, այլ կենդանի մշուշով մը կազմուած կերպարանքներու. կրնայ ըսուիլ թէ սովորաբար խաւարէն չեն զանազանուիր, թէ իրենց հոգին խաւարն է միայն, եւ թէ առժամանակեայ կերպով եւ հրէշային կեանքով մը քանի մը վայրկեան ապրելու համար զատուած են խաւարէն:

Ի՞նչ պէտք է այս ճիւաղները բնաջինջ ընելու համար, — Լոյս. հեղաղանման լոյս: Ջղջիկներուն ոչ մէկը կը դիմադրէ արշալոյսին: Լուսաւորէ ստորերկրային ընկերութիւնը:

ԳԼՈՒԽ ՂԶ.

ՄԱՐԻՈՒՍ ՓԵՂՈՒՐԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՓՆՏՌԵԼՈՎ ԳԼԽԱՆԱԿԱՒՈՐ ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ

Ամառը անցաւ, աշունն ալ անցաւ, եւ ձմեռը եկաւ: Ոչ Պ. Լըպլան, ոչ ալ անտիական օրիորդը Լիւքսէնպուրկ եկած էին: Մարիուսի միակ մտածումն էր նորէն տեսնել այն քաղցր եւ պաշտելի դէմքը: Միշտ կը փնտռէր, ամենուրեք կը փնտռէր, բայց բան չէր գտներ:

Մարիուս առաջուան պէս այլեւս ոչ եռանդուն մտախոհ մը, ոչ համարձակ, վառ ու բորբոք եւ անյողդողդ մարդ մը, ոչ ճակատագրին յանդուգն գրգռիչը, ոչ ապագայի վրայ կազմող ուղեղը, եւ ոչ ալ յատակագծերով, նպատակներով, մեծամտութիւններով, գաղափարներով եւ կամքով լի մարդն էր, այլ կորսուած շուն մը:

Սեւ տրտմութեամբ մը համակուեցաւ: Ա՛լ գործը լմնցած էր:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Սիրանոյշ Զաքրեան կը նուիրէ 30 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իր ամուսնոյն Գէորգ Զաքրեանի յիշատակին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին թէ Փետր. 16ի Կիրակի պատարագէն ետք, եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Աբեղայ Հայր Գեղամին, վարդապետական գաւազանի տուուչութեան արարողութիւն պիտի կատարուի ձեռամբ Թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Միլտոնեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց խընամիին Տիկին Աննիկ Տավուտեանի կսկիծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Գոհար Սանոյեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ողբացեալ Բ. Տալաքիւփէլեանի յիշատակին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց Տօնը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի այս Կիրակի: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ Ս. պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ եւ կը քարոզէ տօնին իմաստին եւ նշանակութեան առընչութեամբ:

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի, Վազգէն Ա.ի անուան տօնախմբութեան առիթով: Յետ պատարագի պիտի կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոցն մերոյ:

Մերազն ժողովուրդը կը հրաւիրուի հաղորդուելու Վարդանանց հոգիով:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, քարոզ 11, Հայրապետական մաղթանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,50:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 5էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան որոշումով ըստ ամէն տարուան սովորութեան, Հինգշաբթի (13 Փետրուար) Վարդանանքի տօնին առթիւ կը կատարուի առաւօտեան ժամերգութիւն եւ փոքրիկներու հաղորդութիւն: Հաւատացեալներէն փափաքողները կրնան մասնակցիլ հաղորդութեան:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պօմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի (16 Փետրուար) ժամը 15,30ին ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտի մէջ, նախաձեռնութեամբ Առաջնորդարանի Օ-ժանդակ Տիկնանց Միութեան:

Պ. Մուրաֆեանի պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ » զուարթ թատերախաղը:

Տիկին Արփիկ Պէզիրճեանի պատրաստութեամբ՝ «ԱՆՈՒՇ»էն դրուագ մը:

Վիճակի դրուած են արժէքաւոր առարկաներ:

Ժամը 9էն սկսեալ, ՊԱՐ՝ մասնաւորաբար երիտասարդներուն համար:

Փութացէք կանուխէն դրաւել ձեր տեղերը, զուարթ Բարեկենդան մը անցընելու համար:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Շուշանիկ Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Վահագն Պէզազեան 40ական Առաջնորդարանին եւ եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Վահագն Պաղտասարեան (Լօզան) 40ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Վարդանեան 10ական Նարդունիի Ֆոնտին եւ «Յառաջ»ի, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հացագործեան 30 եկեղեցւոյ, Շանթ թատերախումբ 50 Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Բորիս Մուսայէլեան 50 եկեղեցւոյ, Դարբինեան ընտանիք 30 Առաջնորդարանին, 20 եկեղեցւոյ, 50ական «Հայաստան» թերթին եւ Նարդունիի Ֆոնտին, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տէր-Մեսրոպեան 30 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Վարդան Պանտիկեան 30 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Պաղտասարեան 10 եկեղեցիին, 20ական Առաջնորդարանին եւ Կապ. Խաչին, Շալճեան եղբարք 20 Ֆրանք եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տոլպաշեան 20 Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գրլբճեան 20 Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Արզումանեան 20 Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան 20 Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տորումեան 10 եկեղեցւոյ, «Հայաստան» ենթ. (Սէն Ժեռոմ) 10ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Սերժ Սարգիսեան 10ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Մելիտոնեան 10 եկեղեցւոյ:

(Շար.)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ ժամը 17ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, վիճաբանական-դասախօսութիւն, կազմակերպուած հայ ուսանողներու Օրգ. Մարմնին կողմէ:

Նիւթ՝ Ի՞նչ է հայ երիտասարդութեան դաղափարաբանութիւնը արտասահմանի մէջ:

Կը հրաւիրուի երկսեռ երիտասարդութիւնը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար, որ առոյգ է, կը փնտռուի վարձու սենեակ մը հայ առանձին կնոջ մը մօտ, ամէն յարմարութեամբ եւ խոհանոցի դիւրութեամբ:

Գրել Տիկին Յակոբեան
9, Ave. de Bouvine, Paris (11e).

Կարելի է նաեւ հեռաձայնել երեկոները ժամը 19,30էն յետոյ.— 344-61-83:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20,30ին Շիմիի դասախօսութեանց սրահը (28 պիս Ռիւ Սէն Տոմինիք).—

Նիւթ՝ ՄԻՆՈՎՍԻ ԿՐԵՏԷԷՆ
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Կը խօսի Հայր Ռիքէ:

Ժապաւէններու ցուցադրութիւն:

Ներկայ կ'ըլլան Մօրիս Շուման, Ռուսաց եւ Հայոց յարանուանութեանց պետերը եւայլն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպասատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

13 Փետրուար ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Այսօր տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

13 Փետրուար, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան. տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (ՄԼԷՏ):

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

(Շար.)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

նոր գրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6-11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազդ ղրկողներէն կը խնդրենք.—

1) Գրել ընթեռնլի, թուղթի մէկ երեսին վրայ, լայն լոսանցքներով:

2) Կարմիր, կանանչ գոյնով մելան կամ պիք չգործածել:

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահագրներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յստակ գրել: Նոյն նուէրը քանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն ջերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն ԻՐ ստացած գումարը յայտարարէ:

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան:

Շնորհակալութեամբ
Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
12 FÉVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11437 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.437

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲԵԱԿ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ

Մեր պատմահայր Մովսէս Խորենացին Հայոց պատմութեան արշալոյսը կը բանայ Հայկի եւ Բէլի դիւցազնամարտով:

Տիտանեան Բէլ Բաբելոնի մէջ հաստատուած բռնակալ մըն էր, որուն տիրապետութեան տակ կ'ապրէր մեր նախահայրը Հայկ դիւցազն իր նահապետական ընտանիքով, — որդիներով, դուստրերով, թոռներով ու ծոռներով, եւ ուրիշ ընդոծիններով, շուրջ երեք հարիւր հոգի, որոնք քաջ ռազմիկներ էին:

Հայկ վայելչակազմ էր, թիկնեղ, դեղազանգուր մազերով, վառվռուն աչքերով, հաստ բազուկներով: Քաջ եւ երեւելի հանդիսացած էր հսկաներու մէջ: Զուզելով հնազանդիլ Բէլին, իր ամբողջ ցեղախումբով չուած դացած էր Արարատի երկիրը:

Բէլ իր որդիներէն մէկը հաւատարիմ մարդոց ուղեկցութեամբ կը զրկէ Հայկի մօտ, պահանջելով, որ վերադառնայ Բաբելոն: Հայկ մեծ արհամարհանքով ետ կը զրկէ պատգամաւորները: Բէլ զօրահաւաք կատարելով հսկայ բանակով կը հասնի Արարատեան աշխարհը:

Ճակատամարտի սկիզբէն եւ եթ մեր նախահայրը իր լայնալիճ աղեղի մէկ նետով դիտապաստ գետին կը տապալէ զոռող տիտանը:

Այսպէս հիմը կը դրուի Հայաստանի անկախութեան:

Որքան ալ դիցաբանական ըլլայ այս պատմութիւնը, ճշմարիտ է այն, որ Հայը ի ծնէ անկախութիւն սիրող ազգ մըն է եղած եւ հեղեղանման արիւն թափած ազատութեան ճանապարհին վրայ:

Քաղաքական ազատութիւն ձեռք բերած է իր ծնած օրէն իսկ եւ զայն պահպանելու համար կանգ չէ առած որեւէ զոհողութեան առջեւ: Դարաւոր ստրկութեան օրերուն անգամ չէ հրաժարած ազատութեան վսեմ գաղափարէն: Դիմադրած է ամէնազգի աշխարհակալներուն եւ ցեղասպաններուն: Դիմացած, տոկացած եւ անսասան պահած է իր հաւատքը: Իր պատմութեան փայլուն թէ անշուք օրերուն չէ կորսնցուցած իր յոյսը:

Հայկ դիւցազնէն մինչեւ Սասունցի Դաւիթ կառչած է իր ազգային դիմագծի անաղարտ պահպանման: Հերոսաբար ճակատած է տիտանեան Բէլերուն ու Մսրայ մելիքներուն դէմ, որոնք կը սպառնային իր Ֆիզիքական գոյութեան:

Հայկազեաններէն, Արշակունիներէն ու Բագրատունիներէն մինչեւ Ռուբինեաններ ու Հեթումեաններ, Արարատէն մինչեւ Տաւրոս... ու մինչեւ Սարտարապատ քաղաքական անկախութեան պայքար է մըղած եւ յաղթած:

Եւ սակայն միայն քաղաքական անկախութիւնը բաւական չէր պահպանելու եւ յաւերժացնելու հայ ազգի գոյութիւնը: Անհրաժեշտ էր նաեւ ապահովել մշակութային անկախութիւն:

Հայոց պատմութեան ամէնէն դժբախտ մէկ շրջանին, երբ մեր երկիրը կռուախնձոր էր դարձած Արեւելքի (Պարսկաստան) եւ Արեւմուտքի (Բիւզանդիոն) միջեւ, խումբ մը նուիրեալներ, գլխաւորութեամբ Սահակ Պարթեւ Հայրապետի, Մեսրոպ Մաշտոցի եւ իրենց ընկերակից երէց ու կրտսեր Թարգմանիչներու, հինգերորդ դարուն Հայութիւնը օժտեցին մշակութային անկախութեամբ: Հայերէն դիր ստեղծեցին, ու Ոսկեդար կերտեցին այն օրերուն, երբ Արեւմուտքի այսօրուան քաղաքակիրթ երկիրներէն շատեր տգիտութեան խաւարին մէջ կը տուայտէին:

Նոյն այդ օրերուն, 451 թուականին, երբ Աւարայրի դաշտին վրայ կենացմահու ճակատամարտ կը մղէին, Հայերը ապահովեցին նաեւ կրօնական անկախութիւն: Մերժեցին ընդունիլ Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովի որոշումները: Ո՛չ Վատիկանի ենթակայ են այսօր, ո՛չ ալ օրթոտոքսներու տիեզերական Պատրիարքին:

Քաղաքական, մշակութային եւ կրօնական երրեակ անկախութեանց չնորհիւ է, որ Հայութիւնը վերապրած է եւ այսօր ալ կը պահպանէ իր գոյութիւնը հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

ԸՍԻ – ՉԸՍԻԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Լեւի Էշքոլի յայտարարութիւնները ամերիկեան Նիուզուիք շաբաթաթերթին, լարուած մթնոլորտ մը ստեղծած են Թել-Ավիվի մէջ եւ հաւանական կը նկատուի նոյնիսկ որ կառավարական տագնապը աւելի սուր բնոյթ ստանայ: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ կարգ մը նախարարներ իրենց դրպանը պատրաստ ունին արդէն իրենց հրաժարականը:

Այս տագնապին բուն պատճառն է Լեւի Էշքոլի մէկ յայտարարութիւնը, զոր հրատարակած է ամերիկեան շաբաթաթերթը եւ որ մեծ աղմուկ հանած է Իսրայէլի մէջ:

Արդարեւ Լեւի Էշքոլ ըսած էր որ Իսրայէլ երբեք պիտի չհեռանայ Երուսաղէմէն կամ Կոլանի բլուրներէն, բայց կրնայ քաշուիլ Յորդանան գետի արեւմըտեան ափէն (Այսրյորդանան): Ներկայիս ուրեմն ըսի-չըսիի պատմութիւն մը սկսած է Իսրայէլի մէջ: Լեւի Էշքոլ հերքել տուած է այդ պարբերութիւնը, թերթը կ'ըսէ թէ ըսած է ու հիմա զղջումի արդիւնք է իր հերքումը: Ամէն պարագայի մէջ, ծնած տագնապը շատ լուրջ է եւ կրնայ վտանգել Լեւի Էշքոլի կառավարութիւնը: Ծանօթ է որ Իսրայէլի մէջ ալ երկու ձգտում կայ, մէկը չափաւորական զոր կը գլխաւորէ Լեւի Էշքոլ, իսկ աւելի «ուղղափառ» հոսանք մը, աւելի ծայրայեղ, որ կռթնած է Մոշէ Տայեանի:

Զօր. Տայեան յայտարարած է Կիրակի օր Թել-Ավիվի մէջ, որ Իսրայէլի ուժը երաշխաւորութիւն մըն է խաղաղութեան համար: Տայեան կ'ուզէ որ Իսրայէլի եւ աշխարհի հրեայ ազգը միշտ պատրաստ ըլլայ եւ աւելի զօրաւոր քան բոլոր արաբ ազգերը:

× Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը՝ Տըպրէ յայտարարութիւն մը ըրած է եգիպտական հեռատեսիլէն եւ շեշտած թէ ժողովուրդներու իրաւունքը իրենց ճակատագիրը որոշելու եւ ուժերու հաւասարակշռութիւնը Ֆրանսական քաղաքականութիւնը առաջնորդող երկու սկըզբունքներն են»:

Տըպրէի համար գրաւուած հողամասերու պարպումը Իսրայէլի կողմէ, առաջին անհրաժեշտ արարքն է արդար եւ տեւական կարգադրութեան մ համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Խորհրդարանի նախագահը յայտարարեց թէ նախագահական ընտրութիւնը Արեւմտեան Պերլին պիտի կատարուի հակառակ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան որոշումներուն: Այսուհանդերձ Պոն մտահոգ է, եւ կը խորհի թէ Փանքով փոխ-վրէժի նոր միջոցներ ձեռք առնէ: Ամերիկեան, բրիտանական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները միացեալ յայտարարութիւն մը ըրած են ուր կը շեշտեն.— «Ինչ կը վերաբերի Արեւելեան Գերմանիոյ Փետրուար 8ին յայտարարած միջոցներուն, Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ կառավարութիւնները կ'ուզեն շեշտել որ դաշնակցային ժողովը Պերլին գումարուած է արդէն, դրժուարութիւններ չեն ծագած: Գերմանական որոշումը, այս տարի ընտրութիւնը Պերլին կատարելու, տրուած է երեք պետութեանց հետ խորհրդակցելէ ետք, Պերլինի մէջ անոնց ունեցած պատասխանատուութեանց սահմանին մէջ: Երեք կառավարութիւնները կը խորհին ուրեմն որ Փետրուար 8ին, Արեւելեան Գերմանիոյ ըրած յայտարարութիւնը, ոչ արդարանալի է, ոչ ալ համապատասխան այն իրողութեան, որ Խորհ. Միութիւնն է եւ ոչ՝ Արեւելեան Գերմանիան Պերլինի անձերու եւ ապրանքներու ազատ մուտքին պատասխանատուն: Անցեալին, երեք կառավարութիւնները յիշեցուցած են այս պատասխանատուութիւնը Խորհ. Միութեան, իրենց դիրքը չէ փոխուած»:

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն Թէոտորաքիս վեց ամիս աւելի աքսոր պիտի մնայ: Զորպայի եղանակին հեղինակը, որ նաեւ ծայրայեղ-ձախ կուսակցութեան երեսփոխան էր, Փետր. 12ին պիտի ներկայանայ Աթէնքի վերաքննիչ ատեանին առջեւ: Այս անգամ ալ ամբաստանուած է, որ նախատած է բանակը:

ՔՈԼՈՄՊԻԻ մէջ կին մը, 2000 համաքաղաքացիներու գլուխն անցած Թոքա անուն, քաղաք մը գրաւած է, բողոքելու համար հոն տիրող «խնամիական» կարգադրութեանց դէմ: Քաղաքապետը բանտ նետել տուած է, ինչպէս նաեւ ոստիկանապետը եւ պաշտօնեաները: Այս կինը՝ Վիքթորիա Քամաքօ տէ Ազուզա, կ'ըսէ թէ նոյն ընտանիքի մը բոլոր անդամները, լաւագոյն եւ բարձրագոյն պաշտօններ կը գրաւէին:

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ մէջ կեանքը բոլորովին դադրած է ահաւոր ձիւնին հետեւանքով: 24 ժամ անդադար ձիւնած ըլլալով, երթեւեկ եւ ամէն ինչ բոլորովին կեցած են: Նոյնիսկ Ուոլ Սթրիթը փակ մնացած է, ինչ որ աննախընթաց է եղեր: Վեց հազար հոգի Քենըտի օդակայանը մնացած են: Ոչ մէկ երթեւեկ կարելի եղած է ապահովել: Ով որ աշխատանքի վայրն էր, հոն մնացած է: Ոչ մէկ կառախումբ ալ կրցած է բանիլ: Թերթերն ալ չեն ցրուած:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ սուր պայքար մը սկսած է Քոնքորտ օդանաւին մէջ: Խումբ մը «հակա-քոնքորտ»ի անդամ (1200 անդամ ունի) Կուարտիքնի մէկ ամբողջ էջը գնած են եւ հոն պարզած իրենց դժգոհութիւնները: Կը պահանջեն որ Ֆրանքեւբրիտանական ծրագիրը չիրականանայ: Կուարտիքնի ազդը 1400 անգլ. ոսկի արժած է (16·800 Ֆր.) այս հակա-Քոնքորտ խմբակը երեք տեսակ առարկութիւն ունի: Օդանաւային ճամբորդութեանց արագութիւնը շատ աւելի լաւ կը կարգադրուէր օդակայաններու կատարելագործումով քան շատ արագընթաց օդանաւերով: Պանկը անհանդուրժելի կ'ըլլայ ամէնուն համար եւ օդն ալ կ'ապականի ռէաքթէօրներու պատճառով:

ՊՈԼՈՆԵԻ համայնավար համագումարին ընթացքին, խորհրդային պատուիրակութեան պետը դուրս ելած է երբ իտալացի պարագլուխը՝ Լոնկօ դատապարտած է Խորհ. միջամտութիւնը Չեխոսլովաքիա: «Ուղղափառ» մը գտնուած է, որ համամիտ ըլլայ այդ միջամտութեան:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

100-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Երեքշաբթի օր Էջմիածնէն ստացանք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի յատուկ կոնդակը Կոմիտասի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ:

Կը հրատարակենք մեր վաղուան թիւով:

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լը Նուվէլ Օպսերվաթէօր շաբաթաթերթը, իր այս տարուան Ա. թիւին տուած է բացառիկ թիւի հանգամանք մը, ուր մասնաւոր խնամքով եւ առարկայականութեամբ մէկտեղուած են անցնող տարուան մեծ դէպքերու վերլուծումներ: Հոն կը գտնէք Ֆրանսան իր խռովքներով ու հոգերով, Իսրայէլը՝ իր ոտնձգութիւններով, Պիաֆրայի ողբերգութիւնը, եւ «Սթալինեան երկար դիշերը» ընդհանուր խորագրին տակ, Սթալինի եւ «Սթալինի ժառանգորդներուն» ստեղծած պայմաններուն մասին չորս տարբեր վկայութիւններ, ստորագրուած ականաւոր դէմքերու կողմէ:

Մէկը, որ ռուսերէն լեզուին, գիրքին ու գրական շրջանակներու լաւատեղեակ անձի մը համբաւը կը վայելէ եւ կը կոչուի Քլօտ Ֆրիու, ռուս գրագէտին ու ընթերցողին այսօրուան կացութեան մասին վկայող իր գրութիւնը կը սկսի Մոսկուայի մէջ տարածուած սա պատմութեամբ.

«Ծերունի Ռուս մը, ամէն դիշեր, դրամեքենայով մաս առ մաս կ'ընդօրինակէ Թոլսթոյի «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն» վէպը: Կինը, քիչ մը զարմացած, կ'ուզէ իմանալ այս ընդօրինակութեան տուն տուող պատճառը՝ «Քանի որ մեր գրադարանին մէջ այդ գործէն ունինք բազմաթիւ օրինակներ»: Ծերունին պատասխան կուտայ կնոջ եւ կ'ըսէ.

— Կ'ուզեմ վստահ ըլլալ որ մեր զաւակը պիտի կարդայ զայն»:

Կը հասկցուի, որ տպագիր գործէն աւելի ձեռագիր գործը յարգ կը վայելէ հոն, այն՝ որ չի համապատասխաներ իշխանութեանց պահանջներուն և մերժուած է հրատարակչական տուներու նշանակեալ ծառայամիտներուն կողմէ:

Երիտասարդութիւնը, յոգնած կուսակցական կաղապարներով գրուած անարիւն գործերու հեղեղէն՝ ծարաւը ունի անխառն գրականութեան, ապրուած խօսքին, անհատական տեսիլքներու յանդուգն նուաճումին, որուն նմոյշները անծանօթ չեն իրեն: Ալեքսանդր Սոլժեցինի, Անտրէ Վոզնեսենսկիի, Կինզպուրկի եւ այլոց մերժուած գործերուն մեքենագիր օրինակները աւելի կը խօսին իր սրտին, քան պահանջուած չափերուն յարմարելու ակօսով բազմահազար տպաքանակով լոյս տեսած «ե՛ւ անվնաս, ե՛ւ շահաւէտ» յօրինուածքները:

Առաջ՝ ձեռագիր էր ամէն բան, յետոյ դարձաւ տպագիր, իսկ հիմա, աշխարհի այն մասին մէջ գաղտնօրէն ու տխրօրէն կը փայփայուի մեքենագիր գրականութիւնը:

«Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն» վէպը ընդօրինակող ռուս ծերունիին արարքը կը վկայէ նորէն այն մասին, որ մարդիկ դեռ կը շարունակեն ապրիլ «Սթալինեան երկար դիշերը»...:

«Ազդակ» Պ. Ս.

ՔԱԼԷԻՏՈՍՔՈՓ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎԻ «ՄԱՐԴՆ ՈՒ ՏՂԱՆ» — ԱԲՈԼԼՕ 8 — ՕՅՍԹՐԱԽ, ՌԻԽԹԷՐ — ՌՈՍԹՐՈՓՈՎԻՉ — ԼԷՈՆԻՏ ԳՕԿԱՆ — ԷՐԵԲՈՒՆԻԷՆ ԵՐԵՒԱՆ — ՎԼԱՏԻՄԻՐ ՀՈՐՈՎԻՑ — ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ — ՓԻԷՐ ՄՕՆՏՐԻԱՆ — ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ԱՌԱՐԿԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

25 Յունուար

Գլուզոյի բանտարկեալը կին մըն է, բայց հերոսուհիին շուրջը դարձողներն ալ նոյն չափով բանտարկուածներ են. ուստի նիւթը մերօրեայ՝ կը հետաքրքրէ բոլորս:

Իր այս նոր ժապաւէնով Գլուզօ անգամ մը եւս կուգայ ապացուցանել թէ յաջողն ու ձախողը անբաժանելի կրնան ըլլալ երբեմն՝ «սիամուազ քոյրիկներու» նման:

Կարծես ափ մը պղպեղ եւս աւելցուցած չըլլար, կրնար գլուխ գործոցի մը ծնունդ տալ: Կան հոն՝ ճշգրիտ առաջադրութիւններ՝ լաւ շրջապատուած վարպետ բեմադրութիւն, պատմելու քաշողական կերպ, առատ հում նիւթ, համոզիչ խաղարկութիւն գէթ հերոսին կողմէ: Ինչո՞ւ ուրեմն մակերեսային թուեցաւ իր ամբողջութեանը մէջ:

Նիւթը նախ՝ ինձ համար յայտնութիւն մը եղաւ անշուշտ. նկարիչ Զաւառօն յանձնարարելէ ետք զայն անպայման տեսնել, առանց որեւէ լրացուցիչ տեղեկութիւն տալու, ժպտեցաւ: Նոյն դիշերը յարգեցի խոստումս: Թէ ինչո՞ւ ժպտած էր:

Նիւթը ուրեմն՝ արուեստի ցուցասրահի տնօրէնի մը արկածախնդրութիւնն է, որուն գաղտնի զբաղումը կը կազմէ մերկ կիներ լուսանկարել, եւ պատահմամբ անգամ մը իր պաշտպանած մէկ նկարիչին կնոջը կրքոտ իղձերը կը յայտնաբերուին իրեն, որոնք սովորութիւն կը դառնան իր իսկ միջոցաւ: Վերջաւորութիւնը նուազ հետաքրքրական է: Այս տուեալներով՝ առանց դիւրին բնապաշտ տոփոտութեան մը մէջ կորսուելու, մինչեւ իսկ ճգնաւոր ձեւանալով՝ տալ իսկական արուեստի գործ մը դժուար էր:

Գլուզօ յաջողած է հոդ: Հո՛ն ուր սակայն անբաւարար մնացած ըլլալ թուեցաւ իր բուն առաջադրութիւնը՝ արուեստի ճամբով մեկնել ուզած առօրեայ կեանքին անտանելի պարտադրութիւններն ու խամաճիկութիւնը մեր քաղաքակրթութեան, փոխանակ վերաձներով ժխտելու, մինչեւ վերջին աստիճանը գործածած է զանոնք, ժապաւէնը յոգնեցուցիչ դարձնելով նախ, մակերեսային զգացողութեան մը անձնատուր, ու այդպէսով պակսեցուցած նկարագրական արտայայտութեան խորութիւնը՝ կորսնցնելով կշռոյթը:

Ու կ՚ելլես սրահէն առանց հաւատալու երեւոյթի մը, որ իրականութիւնն իսկ է: Հետաքրքրական ժապաւէն: Կրնար մեծ ըլլալ:

×

27 Յունուար

Օրանժըրիէն կուգամ: Նոր ժամանակներու արուեստի նահապետներէն միոյն գործերն են որ կը ցուցադրուին հոն այս ամիս. Փիէր Մոնտրիան: Իր ամբողջական գործին նուիրուած առաջին ցուցահանդէսն է այս՝ Փարիզի մէջ:

Մոնտրիան՝ նախաշարժիչ ուժ մըն է բերած իր տեսողութեամբ, մեզ շրջապատող աշխարհին, փողոցէն մինչեւ նորաձեւութիւն: Իվ Սէն Լօրանի վերջին հաւաքածոյին մաս կը կազմեն անոր պաստառները: Ու Արուեստի գործը դէպի Առակային տանողներէն մին է, բայց ի՛նչ նրբութեամբ:

Երբ քայլ առ քայլ կը հետեւիս իր յեղաշրջումին՝ սկիզբի դասական գործերէն մինչեւ վերջինը՝ հասկնալի կը դառնան նախ իր ժուժկալ նկարագիրը, սրբութեան պահանջ մը, ինքն իրեն հետ հեշտ կարենալ ապրելու համար ամէն տեսակ կաշկանդումներէ ձերբազատելու ջանքերը ու տարուէ տարի, օրէ օր աւելցող՝ բընութեան հետ նուազագոյն նմանութեան անհանդուրժողութիւնը: Եւ ի վերջոյ զուտ անխառն գոյներն ու գիծերու հաւատքը իր մէջ իբր միակ նկարչական ճըշմարտութիւն:

Այս բոլորը սրահէ սրահ կը տեսնուի յստակօրէն. սկիզբի բնութապաշտ գործերը, յետոյ Վան Կոկի ազդեցութիւնը՝ Փարիզի շրջանը, վերջապէս վերացականին իշխող բացարձակութիւնը, ուր նկարը կը վերածուի միայն ու միայն գիծերու, գոյներու եւ մակերեսային ուժերու համագումարին:

Քսան տարի մտածած է Մոնտրիան այս ուղղութեամբ, հասնելու համար վերացական դպրոցին լաւագոյն նմոյշները տալու՝ իր մահէն քանի մը տարիներ առաջ:

Գալով ինծի՝ երկիւղածութեամբ կը հետեւիմ այս յեղաշրջման, բայց Մոնտրիան իմ խառնուածքիս մարդը չէ:

Գնահատական հասկացողութեամբ կը մօտենամ այս պաստառներուն, առանց սակայն կարենալ իրապէս սիրելու: Եղանակին լաւագոյն ցուցահանդէսներէն մին:

×

28 Յունուար

Երէկ Մոնտրիանի տպաւորիչ ցուցահանդէսը: Բայց այսօր՝ իրմէ յետոյ ո՞ւր կանգ առաւ Արուեստի գործը: Ինչպէս փոփոխադիր ծաղիկներ որ կը բուսնին նոյն ճիւղին երկարութեան առանց սնընդարար աւիշէն զիրար զրկելու, Արուեստի Գործն ու Առարկան հետզհետէ կը ջանան գոյակցիլ մեր շուրջ նոյն յաւակնութեամբ եւ նոյն հանդամանքով: Դժուար գոյակեցութիւն մըն է սակայն այս մէկը:

Երեւոյթը նոր է: Հազիւ տասը տարու. ըսել կ՚ուզեմ իբր շուկայ՝ այսօրուան ըմբռնումով:

Խորքին մէջ, այդ յաւակնութիւնն է նոր, որովհետեւ դարուն սկիզբէն ի վեր գոյակցած են անոնք, առանց սակայն շփոթուելու իրարու հետ: Տարակարծութիւն չէին ստեղծած ցարդ իրենց ինքնութեան շուրջ եւ արժէքաւորումը անոնց որոշ դասակարգութեան մը ենթակայ եղած էր միշտ: Չէինք տարուած զոր օրինակ խորհելու թէ ցուցասրահին ճիշդ մէջտեղը «Ծառ մը» կրնայ համազօր նըկատուիլ պաստառի մը, կամ՝ շարժուն թէ անշարժ որեւէ հին մեքենայ արձան համարուիլ:

Հո՛դ ենք հասած ուրեմն:

Յաճախ կը հարցնեն՝ ի՞նչպէս է որպիսութիւնը նկարչութեան: Լա՞ւ թէ անտրամադիր պատասխանել: Իրաւ է որ, ինչո՞ւ նկարչութիւնը տարբեր տրամադրուած ըլլայ քան մենք:

Չէ՞ որ ան նման է աննիւթական հայելի մը որուն մէջ ցոլացած կը տեսնենք մեր արարքներն ու երազները ստեղծագործ երեւակայութեան ալիքներուն անձնատուր:

Կ՚ըսեն՝ դարձուցինք այլեւս վերջին էջը արուեստի պատմութեան:

Կ՚ըսեն՝ արուեստ գոյութիւն չունի այլեւս հինգ հազար տարուան ըմբռնումով:

Կ՚ըսեն՝ ամէն մարդ արուեստագէտ է: Չեմ հաւատար:

Որքան ալ մղեն մեզ այդ ուղղութեամբ, որքան ալ ջանան կարելի բոլոր միջոցներով կամքն ու անոր բովանդակ յայտնութիւնը սանձել՝ կ՚ըսեմ ո՛չ:

Արուեստի Առարկան, որով կ՚ուզուի փոխարինել նկարչութիւնը՝ միայն ու միայն նախընտրութիւն մըն է, որ կրնար տոկալ ժամանակին: Կրնայ առ առաւելն գաղափար մը տալ անցնող բոպէին մասին, բայց չի կրնար կամուրջ ըլլալ ապառնիին ու անցեալին միջեւ:

Մինչ Արուեստի գործը, ո՛ր դպրոցին ալ պատկանի ան, ներքին ներդաշնակութեան ներզդացութեամբ յայտնաբերուող ցոլարձակում մը կը պարունակէ իր մէջ, բոլոր ժամանակներուն համար:

Արհամարհել այդ ուժը՝ ոճիր է: Ինծի համար:

Իրաւացի իսկ ըլլամ, որուն վստահութիւնը չունիմ, չեմ գիտեր ի՞նչպէս պայքարիլ այն թափառական ալիքներուն դէմ, որոնք կուգան տապալել հազարաւոր տարիներու կանգնած պատուարները:

Բայց ի՞նչպէս: Բուն յեղափոխութիւնը հո՛դ է ահաւասիկ:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԷԿ ԳՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ ԵՐԿՈՒ ՃԻՒՂՈՎ

Բ.

Սրանք հայ նոր գրական լեզուի տպագիր առաջնեկներն են: Գրուած են աշխարհաբար, հասկանալի լեզուով: Ու թէեւ Յովհաննէս Հոլովը պոլսեցի էր, բայց նրա օգտագործած աշխարհաբարը արեւմտահայ չէր, եւ ոչ էլ արեւելահայ, այլ ուղղակի Հայոց աշխարհաբար լեզու, որ արդէն դառնում էր գրական: Ահա նըմոյշներ այդ լեզուից. « ... ծառերի միջումն կախեցինք մեր կտակարանքն և մեր սաղերն, որ թշնամիքն չտեսանեն», «դետի ափին կու նստէինք եւ անմխիթար կու լայինք, երբոր կու յիշէինք զքեզ»:

Յաջորդ՝ 18րդ դարի սկզբներից աշխարհաբարը սկսեց աստիճանաբար ստանալ արեւմտահայ բարբառների երանգը: Բանն այն է, որ աշխարհաբարն օգտագործողներն ու մշակողներն այդ ժամանակ արեւմտահայերն էին, գլխաւորապէս Մխիթարեանները: Ուրեմն նոր գրական լեզուն էլ ինքնաբերաբար արեւմտեան (յատկապէս Կ. Պոլսի, Խարբերդի, Երզնկայի) բարբառների երանգ պիտի ստանանար:

Օրինակ, Մխիթար Սեբաստացու «Գիրք քրիստոնէական վարդապետութեան»ը, որ լոյս տեսաւ 1727ին, արդէն արեւմտահայ աշխարհաբարի որոշ երանգ ունի, թէեւ դեռեւս լրիւ արեւմտահայ չէ: Ահա մի նմոյշ այդ լեզուից. «Եւ այն մարդիքն, որ իրենց մշակներուն եւ աշխատաւորաց վարձն չեն վճարեր կամ պակաս կու վճարեն, անոնք ալ այս պատուիրանիս դէմ, կու մեղանչեն»: Նոյն թուականին Մխիթար Սեբաստացին լոյս ընծայեց իր « Դուռն քերականութեան աշխարհաբար լեզուին » դասագիրքը: Դա նոր հայ գրական լեզուի առաջին քերականութիւնն էր: Այնուհետեւ, Վենետիկի եւ Տրիէստի Մխիթարեանները գրաբար գրքերին զուգընթաց հրատարակում էին նաեւ աշխարհաբար երկեր: Մխիթարեանների առաջին պարբերականները նոյնպէս աշխարհաբար էին: Կ. Պոլսում եւս հրատարակւում էին աշխարհաբար գրքեր, բայց նրանք յաճախ Պոլսի բարբառով էին գրուած լինում կամ այդ բարբառի ուժեղ կնիքով: Դրա կարեւոր հետեւանքն այն էր, որ լեզուն խճողուած էր լինում օտար բառերով:

Պոլսի բարբառի ուժեղ ազդեցութիւնը յետագայում մնաց արեւմտահայ գրականի վրայ, սակայն օտարաբանութիւններ առաւելագոյն չափով գտնուեցին: Ահա նի վրայ, սակայն օտարաբանութիւնները մաքրելու, հայացի դարձնելու աւանդները հէնց սկզբից մշակուեցին Մխիթարեանների լեզուակերտման դարբնոցում, ապա այդ աւանդները օրինաչափութիւն

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Պատանին որ խիստ ուրախ տրամադրութեան մը մէջ էր իր առած լուրերուն պատճառաւ, յանկարծ տխրեցաւ եւ աչքերը արցունքով լեցուեցան: Յիշած էր իր փոքրիկ բարեկամուհին եւ անոր ըսպառնացող վտանգը եւ չէր կրնար մեկնիլ մատակարարին քովէն, առանց անոր մասին ալ խօսելու:

— Ներեցէք որ ձեզմէ ուրիշ բան մըն ալ խնդրեմ, ըսաւ:

— Խօսէ, տղաս, պատասխանեց Սիւլէյման աղա բարեացակամութեամբ:

— Գիտէք որ, Սկիւտար, Ֆաթմային տունէն խուլ-համր աղջիկ մը գտնուած է որ ձերբակալուած եւ յետոյ Եըլտըզ բերուած է...

— Այո, այսինքն՝ իր մասին անորոշապէս բաներ մը լսեցի. այս առտու ալ իմացայ որ հոս մեր ապարանքը փոխադրուած է:

— Ուրեմն չէ՞ք գիտեր թէ այդ աղջիկը մեր ընկերներէն է:

— Չէ, ըսաւ մատակարարը, մինչեւ այսօր ոչ ոք իրեն մասին տեղեկութիւն մը տուած է ինծի... բայց ի՞նչ օգուտ կրնայ ունենալ խուլ-համր մը մեր մէջ:

Պատանին այս հարցումին չպատասխանեց, այլ ըսաւ.

— Կ՚երեւայ որ ձեր իշխանին գալֆաներէն մէկը Սաֆնազ հանըմ, աղջիկը իր պաշտպանութեան տակն առած է եւ ինքն է որ երէկ գիշեր զայն հոս փոխադրեր է:

— Սաֆնա՞զ հանըմ գոչեց Սիւլէյման աղա, ուրեմն կ՚երեւայ որ ան տեղեակ է անոր ո՛վ ըլլալուն:

— Ընդհակառակն, ես կը կարծեմ որ եթէ գիտնար, այդ պաշտպանութիւնը պիտի չհամարձակէր ընելու, ըսաւ պատանին:

Մատակարարը ժպտեցաւ:

— Կը տեսնեմ որ չես գիտեր եղեր Սաֆնազ հանըմին ո՛վ ըլլալը, ըսաւ:

— Ի՛նչ, միթէ ա՞ն ալ մեզմէ է:

— Բնականաբար...:

Պատանիին աչքերը ուրախութենէ շողացին:

— Ուրեմն, գոչեց, Զիւլէհայի վիճակն այնքան յուսահատական չէ որքան ինք ու ես կը կարծէինք:

Յետոյ աղաչաւոր ձեւով մը աւելցուց.

— Կը խնդրեմ, Սիւլէյման աղա, զիս Սաֆնազ գալֆային քով առաջնորդեցէք, կ՚ուզեմ ամէն բան հասկցնել իրեն, որովհետեւ ձեր ենթադրութիւնը ճիշդ չէ. գալֆան իր պաշտպանութիւնը շնորհած է Զիւլէհայի, առանց անոր ով ըլլալը գիտնալու, ուստի երբ ամէն բան իմանայ, անշուշտ ա՛լ աւելի զօրաւոր կերպով զայն պիտի ուզէ հովանաւորել եւ, ո՛վ գիտէ, գուցէ յաջողի խեղճ աղջիկը ազատել ներկայ կացութենէն:

Մատակարարը վայրկեան մը խորհելէ ետքը, ըսաւ.

— Լաւ, հետս եկուր:

Եւ իր պատանի բարեկամը առաջնորդեց ապարանքին վերնայարկը, կանանոցի բաժինը, անոր ըսելով. «Երբ Սաֆնազ հանըմին քով տանին քեզ, ձեռքը համբուրէ եւ կամաց մը կրկնէ այն բառերը զորս ինծի ըսիր. ատիկա բաւ է որպէսզի իսկոյն իր վստահութիւնը գրաւես:

Վերնայարկը, սանդուխին գլուխը, մատակարարը հանդիպեցաւ խափշիկուհիի մը որուն Հասանը ցոյց տալով ըսաւ.

— Զէյնապ, այս տղան իսկոյն Սաֆնազ գալֆային քովը տար:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց խափշիկուհին, յետոյ պատանիին դառնալով աւելցուց:

— Հետս եկուր:

Հասանի սիրտը յուզումէն կը տրոփէր իրեն բոլորովին օտար այդ միջավայրին մէջ եւ շփոթութիւնը այնքան մեծ էր որ ուշադրութիւն չէր կրնար դարձնել շուրջը պարզուած ճոխութեանց վրայ:

Երկու մեծ եւ զարդարուն սրահներէ անցնելէ ետքը, կանգ առին մեծ դրան մը առջեւ:

— Դուն հոս սպասէ որպէսզի գալֆա հանըմին իմաց տամ, ըսաւ սեւ աղջիկը դուռը բանալով ու սենեակէն ներս մտնելով:

Սպասումը երկար չտեւեց: Վայրկեան մը ետքը աղջիկը երեւցաւ եւ իմաց տուաւ թէ Սաֆնազ հանըմ իրեն կը սպասէր:

Պատանին սրտատրոփ ներս մտաւ սենեակէն, բայց իսկոյն հանդարտութիւնը գտաւ տեսնելով որ գալֆան առանձին էր: Իր աչքերը դէպի անոր ուղղեց եւ իսկոյն վստահութիւն մը ծնաւ իր սրտին մէջ այդ կնոջ հանդէպ: Հազիւ քաառսուն տարեկան, համակրելի ու ազնուական դէմքով կին մըն էր Սաֆնազ հանըմը, որ պատկառելի երեւոյթով մը բազմած էր պատուհանին քով դրուած թաւշապատ թիկնաթոռի մը մէջ:

Հասան յարգանքով մօտեցաւ եւ կնոջ ձեռքը համբուրեց, միեւնոյն ատեն կամաց մը մրմնջելով.

— Մարան Աթա...:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(54 – Շար.)

ՖՅՈՒՆԵԼԸ

Ֆ. ՊԱՍ

ՊԱՀՈՒ

—*—

ԲԱԿՈՒՐԻ ՊԱՀԸ

—

Դիտող մեկնաբանները, շրջելաստեղները, աստղաբաշխները իրենց ակնոցները ամբողջ ուշադրությամբ ուղղել էին ճակատագրի դեմ ելած ճանճի վրա։ Հրեղեն թռչունը ոչ միայն ուշադրություն չէր դարձնում նրանց վրա, այլև ամբողջ ուժով ձգտում էր հեռանալ նրանցից։ Ամբողջ ուժով, որ նա ունի, որ նրան տրված է բնության կողմից։ Ամբողջ ուժով, որ նա կարող է ունենալ։ Ամբողջ ուժով, որ նա ունենալու է։

Դիտողները ոչ մի կերպ չէին կարողանում հասկանալ, թե ինչ է ուզում ճանճը։ Ինչ է ուզում, որ ինքը չունի։ Ինչ է ուզում, որ ինքը չի կարող ունենալ։ Ինչ է ուզում, որ ինքը չի կարող ունենալու լինել։

Ինչ է ուզում, որ ինքը չունի։ Ինչ է ուզում, որ ինքը չի կարող ունենալ։ Ինչ է ուզում, որ ինքը չի կարող ունենալու լինել

Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին թէ Փետր. 16ի Կիրակի պատարագէն ետք, եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Աբեղայ Հայր Գեղամին, վարդապետական գաւազանի տուուչութեան արարողութիւն պիտի կատարուի ձեռամբ Թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Սեդրակ Տավուտեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Տավուտեան եւ զաւակները, Տոքթ. եւ Տիկին Ժան Տավուտեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կընոջ, մօր, մեծ-մօր

ԱՆՆԻԿ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկ. Պերճուհի Կարապետ Ապահունի (ծնեալ Ապրազեան) եւ զաւակները, Օր. Անահիտ, Պ. Պ. Վահան եւ Շահան Ապահունի, նմանապէս Պ. Ստեփան Ապրազեան (ննջեցեալին եղբայրը) իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով (Աղքատախնամի կազմակերպութեան), անձամբ եւ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր

ԵՐՋԱՆԻԿ ԱՊՐԱԶԵԱՆԻ (Հաճընցի)

մահուան առթիւ որ տեղի ունեցած էր Յունուար 25ին, իսկ թաղումը կատարուած Փետրուար 1ին Շավիլի ընտանեկան դամբարանը:

×

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած գումարը 145 Ֆր. կը նուիրուի Աղքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Թէրզեան եւ Մելիքեան ընտանիքները (Պոլիս), Տօնապետեան, Տատեան, Վըրթանէսեան եւ Թոնկուրեան ընտանիքները կը նուիրեն 50 Ֆր. Նարդունիի գործերու Ֆոնտին եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ եղբօր մահուան 3րդ տարելիցին տխուր առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի, բուն Բարեկենդան, ժամերգութիւն եւ պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան 9,30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Սահակեան Արամ՝ աղջկան պսակին ուրախ առթիւ 30, Սաթճեան Հանրիէթի թաղման՝ Սանթր Ենովքեան 10, Ժաք Համբարձում Պօքասեանի թաղման՝ հօրմէն՝ Պարոյր 50, Արամ Տէրտէրեան 20, Հմայեակ Թամաքինեանի թաղման՝ Այրի Տիկին Թ. Գուլումեան 20, Այրի Տիկին Մանուկ Սրբուհի 20, Յովհ. Հացագործեան 10, Տէր Գէորգեան Անդրանիկի տարելիցի հոգեհանգիստին՝ Այրիէն 30, Չիչէքեան ընտանիք 10, Նիկողոսեանի հոգեհանգիստին՝ Մերկեր Սուքիասեան 20, Սահակ Յարութիւնեանի հոգեհանգիստին՝ Անտրէ Պաղտասարեան 20, Ոմն՝ Ազգ. Առաջնորդարան այցելութեան առիթով 150:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 5էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պօմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի (16 Փետրուար) ժամը 15,30ին ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտի մէջ, նախաձեռնութեամբ Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց Միութեան:

Պ. Մուրաֆեանի պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ» զուարթ թատերախաղը:

Տիկին Արփիկ Պէզիրճեանի պատրաստութեամբ՝ «ԱՆՈՒՇ»էն դրուագ մը:

Վիճակի դրուած են արժէքաւոր առարկաներ:

Ժամը 9էն սկսեալ, ՊԱՐ՝ մասնաւորաբար երիտասարդներուն համար:

Փութացէք կանուխէն գրաւել ձեր տեղերը, զուարթ Բարեկենդան մը անցընելու համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց Տօնը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի այս Կիրակի: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ Ս. պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ եւ կը քարոզէ տօնին իմաստին եւ նշանակութեան առընչութեամբ:

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի, Վազգէն Ա.ի անուան տօնախմբութեան առիթով: Յետ պատարագի պիտի կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոցն մերոյ:

Մերազն ժողովուրդը կը հրաւիրուի հաղորդուելու Վարդանանց հոգիով:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, քարոզ 11, Հայրապետական մաղթանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,50:

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան որոշումով ըստ ամէն տարուան սովորութեան, Հինգշաբթի (13 Փետրուար) Վարդանանքի տօնին առթիւ կը կատարուի առաւօտեան ժամերգութիւն եւ փոքրիկներու հաղորդութիւն: Հաւատացեալներէն փափաքողները կրնան մասնակցիլ հաղորդութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Շուշանիկ Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ.—

Շալճեան եղբարք 10ական Կապ. Խաչին եւ Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Թօփալեան 10 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Պապաճանեան 10 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գասգասեան 10 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Ծառուկեան 10ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Արամ Արմաղանեան 10 Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուտսուզեան 10ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Եօթնեղբայրեան 10 եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Նիկողոսեան 10ական եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանին, Տիկին Արմենուհի Պանտիկեան 10 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկ. Կ. Ճանիկեան 10 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ղազարեան 10 Առաջնորդարանին, այրի Տիկ. Թագուհի Գուլումեան 10 Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսան Պապայեան 10ական դպրոցին եւ եկեղեցւոյ:

(Շար.)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ ժամը 17ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, վիճաբանական-դասախօսութիւն, կազմակերպուած հայ ուսանողներու Օրգ. Մարմնին կողմէ:

Նիւթ՝ Ի՞նչ է հայ երիտասարդութեան գաղափարաբանութիւնը արտասահմանի մէջ:

Կը հրաւիրուի երկսեռ երիտասարդութիւնը:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, դեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար, որ առոյգ է, կը փնտռուի վարձու սենեակ մը հայ առանձին կնոջ մը մօտ, ամէն յարմարութեամբ եւ խոհանոցի դիւրութեամբ:

Գրել Տիկին Յակոբեան
9, Ave. de Bouvine, Paris (11e).

Կարելի է նաեւ հեռաձայնել երեկոները ժամը 19,30էն յետոյ.— 344-61-83:

×

Ծնած 1920 թիւին, Արթիկի շրջանի Մեծ Մանթաշ գիւղը, Էլպակեան Սոկրատ Էլպակի, պատերազմի սկիզբը բանակ մեկնած: Այդ թուականէն ի վեր իրմէ որեւէ լուր առնուած չէ: Բայց ըսողներ եղած են թէ 1946-47 թուականներուն Մարսէյլի շրջանները կը գտնուէր:

Փնտռողներն են իր մայրը՝ Սոֆիա, եղբայրը՝ Ղազար:

×

Ծնած Լենինական, Ամասիոյ շրջանի Զախմախ գիւղը, Մխիթարեան Հայկազ Բաղէի, եղբօր անունը Մխիթար, զաւակներուն անունները՝ Ռազմիկ եւ Աշխէն: Ինք բանակ մեկնած պատերազմի սկիզբը: Ըսողներ կան թէ այժմ Լիոնի կայարանը կ'աշխատի:

Վերոյիշեալ անհատներէն որեւէ լուր ունեցողներէն կը խնդրուի որ բարեհաճին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին՝

Artinian K., Bloc-c, Résidence Ferrières
13 - MARTIGUES

Կը խնդրուի արտատպել Ամերիկայի հայ թերթերէն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

նոր գրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպասատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

13 Փետրուար ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Այսօր տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

13 Փետրուար, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան. տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (ՄԼԷՏ):

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառնդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

(Շար.)

ԽՆՋՈՅՔ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6-11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Երգ-պար ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ համոյթին կողմէ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազգ ղրկողներէն կը խնդրենք.—

1) Գրել ընթեռնլի, թուղթի մէկ երեսին վրայ, լայն լոսանցքներով:

2) Կարմիր, կանանչ գոյնով մելան կամ պիք չգործածել:

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահազդներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յըստակ գրել: Նոյն նուէրը քանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն ջերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն ԻՐ ստացած գումարը յայտարարէ:

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան:

Շնորհակալութեամբ
Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 13 FEVRIER 1969
LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11438 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.438

ԿՈՆԴԱԿ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻ ՔԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Քրիստոսաւանդ սիրոյ ողջո՛յն եւ օրհնոթի՛ւն Հայրապետական Կաթողիկոսին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տ. Տ. Խորենայ առաջնոյ, Պատրիարքին Հայոց Սրբոյ Երուսաղեմի Տ. Եղիշէի Արքեպիսկոպոսին, Պատրիարքին Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ Տ. Շնորհքայ Արքեպիսկոպոսին, համօրէն Արքեպիսկոպոսաց, Եպիսկոպոսաց, Վարդապետաց, Քահանայից, եւ Սարկաւագաց, Թեմական Երեսփոխանական Ժողովոց, Թեմական եւ Թաղական Խորդոց եւ Պաշտօնէից եւ սիրեցեալ համայն հաւատացեալ ժողովրդեան Հայոց

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, մօտ ինը տասնեակ տարիներ առաջ, 1881 թուին, կը լսէր երկչոտ այլ քաղցր ձայնը փոքրիկն Սողոմոնին, որ կուգար հեռաւոր Կուտինայի Հայոց համայնքէն, ուսանելու Գէորգեան Ճեմարան, ի Սուրբ Էջմիածին:

Մայր Աթոռոյ հոգեւոր դպրոցը, ուսման տարիներու ընթացքին, լոյս եւ ձեւ տուաւ անոր մտքին, հոգիին եւ աճեցուց անոր շնորհները, Փրկչի իջման սեղանի ահեղ զօրութեամբ:

Այսպէս ծնունդ առաւ եւ շողալ սկսաւ հանճարը Կոմիտաս վարդապետին:

Սողոմոն, Նախախնամութեան ընծան եղաւ՝ Սուրբ Էջմիածնին: Կոմիտաս վարդապետ Սուրբ Էջմիածնի ընծան հանդիսացաւ՝ հայ ժողովուրդին:

Կոմիտաս վարդապետ բարենորոգիչն է հայ եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութեան եւ գիւտարարը, որուն գործը կարելի է արժեւորել միայն Մեսրոպեան չափանիշով: Հազար հինգ հարիւր տարիներ յետոյ, Կոմիտաս վարդապետ եկաւ շարունակելու Օշականի մեծ վարդապետին գործը, երգի անդաստանին մէջ, վասնզի երգը՝ խօսքի շարունակութիւնն է եւ պայծառակերպումը անոր:

Արդարեւ, ինչպէս Սուրբ Մեսրոպ քառսէն դուրս բերաւ եւ բիւրեղեց ձայները հայ բարբառին, եւ իր ազգին ու աշխարհին պարգեւեց կոթողը հայերէն լեզուուին, այնպէս ալ Կոմիտաս վարդապետ՝ պեղեց եւ լոյս աշխարհ բերաւ կոյս աղբիւրը հայ երգին: Եւ բազում տարիներ, անդուլ, անյոգնաբեկ, միշտ նոր աւիւնով ու ստեղծարար տենդով, այդ աղբիւրէն հայ երգին լոյսը բաշխեց իր ժողովուրդին:

Հայ ժողովուրդը, Կոմիտասեան երգին մէջ գտաւ, ճանչցաւ իր հոգին, իր ոգեկան ինքնութիւնը: Կոմիտաս վարդապետ սկիզբ մըն է, որ վախճան չունի: Ան պիտի ապրի հայ ժողովուրդով, հայ ժողովուրդը պիտի ապրի իրմով, ինչպէս երէկ, ինչպէս այսօր, այնպէս ալ յաւիտեան: Առանց Կոմիտաս վարդապետի չկայ հարազատ հայ երաժշտութիւն: Ամէն հայ երգի մէջ, գոնէ ճառագայթ մը պէտք է շողացնել Կոմիտաս վարդապետի հոգիէն:

Եւ մանաւանդ՝ ոչ իսկ յովտ մը պէտք է պակսեցնել կամ աւելցնել վարդապետի երաժշտութեան մէջ, որ «մէկ ձայնանիշի համար պատրաստ էր արիւն թափելու», ինչպէս ինք ըսած էր առիթով մը:

Ու երբ Կոմիտաս վարդապետ, իր ստեղծագործ հանճարի ամենաբեղուն շրջանի սեմին կը գտնուէր եւ կը պատրաստուէր ոգեկան նոր ոստումով, հայ երգը հասցընել այնպիսի բարձունքներու եւ հընչեցնել այնպէս, որ անոր լոյսով բեղմնաւորուէր երաժշտական աշխարհը համայն, ոճրագործ ձեռք մը փշրեց քնարը անոր երգին, անոր կեանքին:

Այդ պատահեցաւ 1915ի սեւ ու դաժան տարին, երբ արեան մէջ խեղդամահ կ՝ըլլար ժողովուրդ մը ամբողջ:

Տէր Աստուած, ի՞նչպէս պատահեցաւ այդ: Ի՞նչպէս հանդուրժեցին երկինք ու աշխարհ:

Ու այլեւս լռեց Կոմիտաս վարդապետ: Ու տարիներ անցան: Տարիներ տառապանքի, մաքառումներու, հերոսական ճիգերու: Եւ վերջապէս, վերջապէս յաղթանակ, եւ նոր ու խաղաղ կեանք ապահով: Ծագած էր նոր առաւօտը Հայոց Մայր Հողին, Հայոց Պատմութեան:

Իր ժողովուրդով, վերածնաւ նաեւ նահատակ վարդապետը, Կոմիտասը Ամենայն Հայոց: Այո՛, կենդանի է ան եւ իր երգը՝ յաւերժ: Ինչպէս ոգին՝ Հայոց հերոս արծիւին, այսօր Հայաստանի լեռներուն եւ ձորերուն վերեւ կը սաւառնի, նոյնքան յաղթական՝ երգը Կոմիտասին, շունչը Կոմիտասեան: Կը հնչէ ան վճիտ ու ազատ, նոր լոյս ու թափով, նոր ծնունդ առած, աճած բազում տաղանդներով, որոնք մեր օրերուն, փառքը կը հիւսեն հայ երաժշտութեան, մինչեւ հեռաւոր ափերը ովկիաններուն:

Լսէ Կոմիտաս, վարդապետ արդար, երգը նոր Հայաստանին: Այդ քու երգդ է, որ քեզի կուգայ: Այդ երգի թեւերով, ամբողջ ազգը Հայոց, որ ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, երախտապարտ սրբտով կը խոնարհի քու յիշատակիդ եւ մեծ գործիդ առջեւ, քու տեսիլքներուդ յաւէտ հաւատարիմ մնալու սրբազան ուխտով:

Այսօր, Հայրապետը Հայոց, օրհնութիւն եւ անթառամ պսակ կը բերէ քեզի՝ Սուրբ Էջմիածինէն, ծննդավայրը քու լոյս հոգիիդ:

Արդ, այսու մեր կոնդակով կը հրահանգենք, սոյն տարւոյ Հոկոտեմբերի 12ին, Սրբոց Թարգմանչաց Կիրակին, Հայոց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարել Ս. Պատարագի մատուցմամբ, եւ մեծաշուք հանդիսութիւններ կազմակերպել, նուիրուած Կոմիտաս վարդապետի յիշատակին եւ գործին, անոր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով:

Կը յանձնարարենք, որ մեր նուիրապետական աթոռներու եւ թեմական հոգեւոր իշխանութեանց կողմէ յոբելենական յանձնաժողովներ կազմուին, արժանավայել կերպով ոգեկոչելու եւ պանծացնելու Սուրբ անունը եւ վաստակը մեծաշնորհ վարդապետին:

Յոյժ ցանկալի է, որ յանձնաժողովներուն գործակցին՝ հայ մշակութային կազմակերպութիւնները՝ երգչախումբերը եւ հայ մամուլը, ծանօթացնելու համար Կոմիտաս վարդապետի կեանքն ու գործը այլազգի ժողովուրդներուն եւ երաժշտասէր հասարակութեանց: Փափաքելի է նոյնպէս, որ լոյս ընծայուին յատուկ երկասիրութիւններ հայերէն եւ օտար լեզուներով:

Այս երջանիկ ու յիշարժան առիթով, Մայր Աթոռիս առընթեր, կազմուած է մեր նախագահութեան ներքոյ յոբելենական յատուկ յանձնաժողով:

«Ցանցանել մրրկի եղծանի ամրաբիշտն, իսկ արդարոյն խոյս տուեալ, կեցցէ յաւիտեան» (Առակք Ժ. 25):

Մինչեւ յաւիտեանս յիշատակ նորա օրհնութեամբ եղիցի: Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ծայրագոյն Պատրիարք եւ
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ կոնդակս ի 24ն Յունուարի
1969 փրկչական ամի,
եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԸ
իմայրաւանս սրբոյ Էջմիածնի
ՀՄՐ. 655

ՈՉ ԵՒՍ Է ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Խոր ցաւով կը հաղորդենք մեր աշխատակցին, հայ բեմի վաստակաւոր դերասան՝ Արտաշէս Գմբէթեանի անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 1ին, իր բնակարանը, սրտի տագնապի հետեւանքով:

Մեր ողբացեալ բարեկամը, Երեքշաբթի ամբողջ օրը, զուարթ տրամադրութեամբ, մեր խմբագրատունն էր, ուրկէ մեկնեցաւ ժամը 6ի մօտ, ըսելէ ետք «Այսօր աղուոր հանգիստ ըրի, քիչ մըն ալ երթամ տունը հանգստանամ»: Ու Զորեքշաբթի առաւօտ, կը լսէինք անսպասելի բօթը:

Արտաշէս Գմբէթեան Սեբաստացի ծընողքէ, ծնած էր 1900ին Աղեքսանդրապոլ, այժմ՝ Լենինական: Հայրը՝ Աշուղ Փեսենդի, ծանօթ էր Պոլսէն Թաւրիզ, Թեհրան, Բագու, Թիֆլիզ, Երեւան: Գմբէթեան իր թատերական ասպարէզը սկսած էր Պոլսոյ մէջ, ուր հայ բեմի մեծերու կողքին կը նուիրուէր այդ ասպարէզին, մասնակցելով Պոլսոյ Հայ Տրամաթիքի ներկայացումներուն:

Վերջնապէս Փարիզ կը հաստատուէր 1923ին ուր եւս, Սփիւռքի ապերախտ պայմաններուն մէջ, կը շարունակէր մընալ հայ թատրոնի գլխաւոր սիւնը: Առանձին կը խօսինք իր թատերական երկար գործունէութեան մասին:

Շաւարշ Միսաքեանի թելադրութեամբ կը սկսէր «Յառաջ»ի մէջ ներկայացնել «Թատերական հին դէմքեր», որոնք մեծ ընդունելութիւն կը գտնէին Ֆրանսահայ գաղութէն զատ, նաեւ Սփիւռքի եւ Հայաստանի մէջ: Վերջին անգամ բեմ բարձրացաւ Յունուար 31ին, Գրիգոր-Վահանի «Լուսաւորչի Կանթեղին» մէջ: Հակառակ սրտի տագնապի մը, զոր ունեցած էր Մարսէյլի մէջ, կը շարունակէր աշխատիլ իբրեւ տողաշար «Աշխարհ» եռօրեայի եւ վերջերս խանդավառութեամբ կը պատրաստուէր վերջապէս Հայաստան երթալու, յառաջիկայ Սեպտեմբերին, Թումանեանի հարիւրամեակին առթիւ:

Բացառիկ տաղանդի տէր դերասան, խղճամիտ ու գիտակից, Արտաշէս Գմբէթեան անդարմանելի պարապ մը կը թողու Ֆրանսահայ թատերական բեմին վրայ: Պարապ մըն ալ «Յառաջ»ի էջերուն մէջ, ուր իր յստակ ոճով աւելի քան տասնեակ տարիներէ ի վեր կ՝ապահովէր «Թատերական դէմքերու» փնտռուած յօդուածները:

1967ին, յատուկ յանձնախումբի մը նախաձեռնութեամբ Սալ Կավոյի մէջ, կը տօնուէր թատերական իր յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը:

Մեր խոր ցաւակցութիւնները Տիկին Արտաշէս Գմբէթեանի եւ Արաքսիին:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ մեր յաջորդ թիւով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԸ ՍՈՐՊՈՆԸ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՉԻ ԼՈՒԾՈՒԻՐ

Այս անգամ ուսանողները չեն միայն, որ կը բողոքեն, այլեւ դասատուները, որոնք հեետւելով ՍՆԷ Սիւփ.ի (Բարձրագոյն Ուսուցման Ազգ. սենտիքա) հրահանգին, տողանցքով, նախ փորձած էին երթալ մինչեւ Լուսաւորութեան նախարարութիւն բայց ոստիկանութեան արգելքին պատճառով, կը փոխէին իրենց ծրագիրը եւ կ՝որոշէին գրաւել Սորպոնը: Այդ գրաւումը կը տեւէր մինչեւ առաւօտեան 1 – 1ուկէս, երբ պահակազօրքը զիրենք կը հրաւիրէր պարպել վայրերը: Այդ պարպումը կը կատարուէր առանց միջադէպի: Այս նոր ցոյցերուն պատճառն է Լուսաւորութեան նախարարութեան որոշումը՝ ջնջել խումբ մը ուսանողներու զինուորական ծառայութեան շրջանի պայմանաժամը, տրուած ըլլալով, որ անոնք մասնակցած էին տեսչութեան (ռեֆթորա) վայրերու գրաւման: Նոր միթինկ մը նախատեսուած էր Զորեքշաբթի օրուան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ առջի գիշեր եւ կարելի եղաւ տագնապին առաջքն առնել: Ծանօթ է որ տագնապը ծնունդ առած էր Լեւի Էշքոլի յայտարարութեամբ ամերիկեան Նիուզուիք շաբաթաթերթին, ուր Իսրայէլի վարչապետը յայտարարած էր թէ Իսրայէլ տրամադիր է պարպելու Այսրյորդանանի շրջանը: Լեւի Էշքոլ հերքեց իր յայտարարութեան այդ մասը, բայց ամերիկեան շաբաթաթերթի խմբագրութիւնը կը հաստատէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը Պրաւդա խիստ ոճով կը քննադատէ Անգլիոյ վարչապետը՝ Ուիլսըն եւ կը պաշտպանէ Արեւելեան Գերմանիոյ ձեռք առած պլոքիւսի միջոցները Արեւմտեան Պերլինի համար: Խորհրդային մառեշալը՝ Իվան Եակուպովսկի Արեւելեան Պերլին կը գտնուի: Եւ կը կարծուի թէ իր ներկայութիւնը կապ ունի Արեւմտեան Պերլինի նկատմամբ ձեռք առնուած միջոցներուն հետ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կուսակցական Ա. քարտուղարը՝ Տիւպչէք, յայտարարած է թէ ժողովուրդին չի մնար փոխուիլ այլ կուսակցութեան կ՝իյնայ բարեփոխել իր քաղաքականութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, 57 հոգի մեռած են ձիւնամրրիկի հետեւանքով: 17 մեռեալ կայ միայն Նիւ Եորքի մէջ, ոմանք շնչահեղձ եղած են Քենըտի օդակայանը, իրենց կառքերուն մէջ: Նիւ Եորքի փողոցները միշտ փակ են երթեւեկին ինչպէս նաեւ օդակայանները:

ԹՈՒՐՔ երիտասարդ մը կը սպառնայ ինքզինքը այրել եթէ ամերիկեան 6րդ նաւատորմը չհեռանայ Թրքական ջուրերէն: Հակամերիկեան ցոյցերը կը շարունակուին Պոլսոյ մէջ, մանաւանդ նաւահանդիստը, ուր ամերիկեան նաւեր խարիսխ նետած են: Անգարայի մէջ խումբ մը ուսանողներ Աթաթիւրքի արձանին առջեւ այրած են ամերիկեան դրօշակ մը:

ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄՈՒՆ

Հոգիս ծանրաբեռնուած է անձկու – թեամբ, ու զորչ մշուշը հոգերու եւ կա– րօտներու կը ծածանի այն ամէն հորիզոն– ներուն վրայ, ուր կը սեւեռին իմ աչքերս:

Հոգիս ծանրաբեռնուած է մանաւանդ քու կարօտովդ եւ պատկերիդ դիմաց, որ երեկոյեան մթնշաղին ընդմէջէն կ'երեւայ ինծի իբր ժպտոյն եւ ուրախանալի զգայ– նութիւն մը տեսողութեան, կ'ապրիմ քե– զի հետ, հայր, անդրաշխարհային եւ խուսափուկ կեանքով մը:

Երեկոյեան մթութիւնը կը թանձրանայ աստիճանաբար ու սենեակին ամէն ան – կիւնէրէն սեւ եւ երկայն ստուերներ յամրօրէն կ'երկարին ծածկելու համար բոլորովին քու պատկերդ իմ կարօտա – բաղձ նայուածքէս, մինչ անսահմանելի թրթռացում մը աւելի դունատ, աւելի մշուշային երանգներու՝ դեռ կը ծածանի դիմացս, ինչպէս քու վերջին շունչդ մա– յիսեան առաջին եւ վարդագեղ առաւօտին մէջ...:

Սուրբի մը պէս էիր այն առաւօտ, քու ալեւոր եւ պատկառելի դլուխդ հանդչէ – ցուցած մահուան անկողինին վրայ... Ու աչքերդ որ պահ մը առաջ յառած էին իմիններուս, կապոյտ եւ պայծառ աչ – քերդ, որոնք դեղեցկացեր էին դերադոյն արտայայտութեամբ ու մարեր էին իմ քիրերուս մէջ նայելէն, լոյսի մը պէս, որ չողչողալով կը հանգի... մինչ ձեռքդ, որ ձեռքիս մէջ էր, դեռ դաղջ էր իմ տենդա– դին ջերմութենէս:

Այդ պահուն դեռ լիներ իմանալի չէր թէ անյեղլի եւ անպարտելի օրէնքը մահ – ուան, մեզ բաժներ էր այլեւս, որովհե – տեւ իմ հոգեկան տագնապիս կը պատաս– խանէր քու շրթներուդ վրայ վարանող ցուրտ եւ անդորր ժպիտը, ժպիտը անոնց որոնք խաղաղութեան մէջ կը մեռնին եւ իմ արցունքներուս մշուշին մէջէն, ո՛վ հայր, վերացած կը զգայի հոգիս քու հո– գիիդ հետ ու մահը ցանկալի, — այնքան խաղաղ ու դեղեցիկ էր քու ալեւոր եւ պատկառելի դլուխդ մահուան անկողինին վրայ...

Կը յիշեմ արեւը այն առաւօտեան, որ անապորոյն փոփոխումով մը ծագեցաւ մեռելական սենեակին վրայ, մինչ հետ– դհետէ աւելի ճերմակ եւ աւելի ցուրտ, կը ստանայիր այն մարմարեայ եւ ան– անձնական դիմակը անոնց որոնք այլեւս ոչ ցաւ ունին եւ ոչ ուրախութիւն:

Ի՜նչպէս անզութ եւ անարդար թուե – ցաւ մայիսեան ճաճանչներու քմահաճ խաղը սարսիւնային քաղցր դալարիին վը– րայ, մինչ քու աչքերդ, անխոնջ կերպով կարօտ դեղեցկութեան, առ յաւէտ փակ– ուած էին աշխարհին դեղեցկութեանց համար:

Այդ պահուն դեռ ոչ ոք դիտէր քու մահդ. դուրսը կը սպասէին անձկաւ: Ա– մոքիչներու բարի արտաշնչումները խառ– նուելով վարդերու անուշ բուրմունքին կը տոգորէին մթնոլորտը, ուր դեռ կը տատանէր թերեւս հոգիդ, անհամբեր բարձրանալու դէպի իր բնագաւառը յա –ւիտենական:

Ու մինակ քեզի հետ, կը նայիմ վերջին անդամ մըն ալ քեզի, հա՛յր, որուն նայ– ուածքն էր որ հանդչեցաւ առաջին ան– դամ իմ օրրանիս վրայ, իմ դիւրաբեկ կեանքիս մէջ ընդունարելու յաւիտենա – կանութեան յոյսի սարսուռը, ո՛վ հայր, որուն հոգիին բազմանքները եւ հրայրք – ները այլեւս իմ ցաւերովս եւ ուրախու– թիւններովս պիտի ոգեւորուին եւ յա– ւերժանան, վերջին անդամ մըն ալ կը նա– յիմ քեզի, համադրելով քու դեղեցիկ եւ համեստ կեանքդ իմաստունի:

Դուն՝ որ ժպտուն խաղաղութեամբ մը ապրեցար,

Որ ամէն բանէ աւելի սիրեցիր ծաղիկ– ները ու մանուկները,

Որ արհամարհեցիր աղմկալի ուրախու– թիւնները, դիտցար լռել տխրութեան մէջ ու յաղթահարել զայրոյթին եւ որուն դէմքը չէնճռոտեցաւ երբեք դռեհիկ մտա– հոգութեանց ծամածռութիւններով,

Որ եղար վեհանձն ու հպարտ անցար քու ժամանակիդ եւ միջավայրիդ մէջէն, իբր խոնարհ առաքեալ մը բարութեան եւ խաղաղութեան, ալեւոր եւ անխորշոմ ճակատիդ վրայ կրելով աղնուական կնի– քը քու արի, արդար եւ վեհոգի հայրե – րուդ:

Ու կը յիշեմ նաեւ այն երեկոն, խունկի հոտը, որ ծանր եւ դորշ ալիքներով կը ծածանէր տունին մէջ... դորովագին տխրութիւնը քու սիրելիներուդ եւ հեղա– սահ արցունքները քեզի ընտանի դէմքե – րու վրայ...

Կը յիշեմ, դէմքդ աւելի ճերմակ եւ ա– ւելի սրբացած վերջին արդուզարդիդ մէջ մոմին ժպտոյն եւ դողդոջուն լոյսին ներ– քեւ, կուրծքիդ վրայ կրելով արծաթեայ խաչելութիւնը անոր որ արհամարհած էր աշխարհային ուրախութիւնները, եւ ի դուր կը փնտռեմ քու անդորր դէմքիդ վրայ այն բարեմիտ եւ հեղնական ժպի – տը, որ մեղմօրէն կը լուսաւորէր քու դե– դեցկութեան ծարաւի աչքերդ, որոնք փակուեցան ոչ թէ աշխարհային ուրա – խութիւններու դէմ քենոտած, այլ քեզի ընծայուած կարելիութեանց չափով գո – նունք վայելած ըլլալու գոհունակու – թեամբ, ոչ թէ նորատեսակ եւ երանելի կեանքի մը անյայտ փափաքով, այլ բնու– թեան քեզի պարգեւած կեանքը լիուլի ապրած ըլլալու գիտակցութեամբ:

Ուրեմն ինչո՞ւ, այն հոգեկան խաղա – ղութիւնը որ կը զարդարէր քու իմաս – տուն հոգիդ, կը յամենայ փոփոխել նաեւ իմ հոգիիս մէջ որ կը յամառի պահպանել իր հաւատքները ու հրայրքները ու կը տուայտի անդադար անկարելի ոգեւո – րումներով:

Գիշեր է արդէն եւ մութը կը չրջապա– տէ դիս... հազիւ ընդունարելի ժպտու – նութիւն մը դիմացս կը յայտնէ քու պատ– կերդ. անսահմանելի տխրութիւն մը կը ծանրանայ ամենուրեք եւ հեռաւոր ժխո– րը ապրող մարդկութեան տաժանելի է իմ այս ժամու տխրագին դիւրազգածու – թեանս...

Հոգիս տրտում եւ յուսաբեկ՝ ծանրա – բեռնուած է անձկութեամբ երկարօրէն եւ ի դուր սպասելով խաղաղութեան այն ներչնչումին որ քու վերջի պահու ուժ – դին, պայծառացեալ եւ դերադոյն նայ – ուածդ խոստացաւ ինծի:

1914 ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԷԿ ԳՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ ԵՐԿՈՒ ՃԻՒՂՈՎ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Նոր դրական լեզուի արեւելեան ճիւղը այլ պայմանների մէջ մշակուեց: Արեւե – լահայերէնը չունեցաւ իր զարգացման ու մշակման համար պարսկական, ապա յա– րական տիրապետութենէն դուրս ղըա – նուղ կենարոններ: Այդ է դլխաւոր պատ– ճառներէն մէկը, որ Արեւելահայոց մէջ նոր լեզուի բառաստեղծումը, դիտական եղրաբանութիւնը, լեզուի զտումը, նաեւ բառարանագրութիւնը այնպիսի ծաւալով չզարգացան, ինչպէս Վենետիկում ու Վիէննայում:

Արեւելահայոց մէջ նոր դրական լեզուի մշակման եւ հարստացման հարցերը ու – շադրութեան առարկայ դարձան 1850ական թուականների վերջէն: Այդ դործի ոդե – չնչողներէն էին Ս. Նալբանդեանը եւ Մ. Նալբանդեանը: Արեւելահայ դրականը դարավերջում, մանաւանդ 20րդ դարի սկզբում լուրջ յաջողութիւնների հասաւ դեղարուեստական դրականութեան մէջ՝ Րաֆֆու, Թումանեանի, Իսահակեանի, Տէրեանի եւ այլոց դրական դործունէու – թեան չնորհիւ: Յայտնի է, որ Արեւելա – հայոց որոշ նշանաւոր դործիչներ դժդո – հութիւն էին յայտնում պարբերական մա– մուլի եւ դիտական դրականութեան լեզ– ուից: Իրօք, բնագիտական դրականու – թիւնը արեւելահայ դրականով համեմա– տաբար ուշ սպարէզ եկաւ եւ թոյլ էր դարդանում, նոր էր սկսում ծաւալուել դիտական եղրերի (տերմինների) ստեղծ– ման դծով կատարուող աշխատանքը, ա– մուլում նկատւում էր անփութութիւն լեզուի մաքրութեան նկատմամբ:

Սակայն այստեղ է, որ պէտք է նշենք հայ նոր դրական լեզուի զարգացման մի կարեւոր առանձնայատկութիւնը: Թէեւ այդ լեզուն երկու տարբերակ ունէր, սա– կայն միշտ էլ նրա տարբերակներից մէ– կի ճոխացումը ըմբռնւում էր նաեւ իբրեւ

ամէն դիպուածի համար ունենալ երկու տարբեր բառ, որոնցից մէկը գործածուի գրական լեզուի մէջ, իսկ միւսը՝ խօսակցական լեզուի մէջ: Այդ երեւոյթը ունէր իր դրական եւ բացասական կողմերը: Դրական կողմն այն էր, որ գրական լեզուն ունենալով երկու տարբերակ, կարող էր աւելի ճկուն լինել, աւելի հարուստ, աւելի ընդունակ արտայայտելու ամէն տեսակ նրբերանգներ: Բացասական կողմն այն էր, որ երկու տարբերակների գոյութիւնը դժուարացնում էր գրական լեզուի կանոնաւորումը, ուսուցումը, նրա միասնական զարգացումը: Ինչպէս տեսնում ենք, այդ երեւոյթը ունէր իր դրական եւ բացասական կողմերը, բայց ընդհանուր առմամբ նրա դրական կողմերը աւելի էին, քան բացասականները: Ուստի ճոխացումը ընդունելի էր նաեւ իբրեւ սկզբունք:

Արեւելահայ դրական լեզուի ստեղծման գործում մեծ դեր խաղացին Ներսէս Աշտարակեցու «Պատմութիւն հայոց» եւ Խաչատուր Աբովեանի «Վէպ Վարդանայ եւ հայոց պատերազմի» գործերը: Ներսէս Աշտարակեցին իր պատմութեան մէջ ստեղծեց մի ոճ, որ ունէր իր ուրոյն գոյները, ինչպէս նաեւ ունէր իր ուրոյն բառերը: Աբովեանը իր վէպում ստեղծեց մի ուրիշ ոճ, որ ունէր իր ուրոյն գոյները, ինչպէս նաեւ ունէր իր ուրոյն բառերը: Ներսէս Աշտարակեցու եւ Աբովեանի ոճերը ունէին իրենց ուրոյն գոյները, ինչպէս նաեւ ունէին իրենց ուրոյն բառերը: Ներսէս Աշտարակեցու եւ Աբովեանի ոճերը ունէին իրենց ուրոյն գոյները, ինչպէս նաեւ ունէին իրենց ուրոյն բառերը:

ական հայերէնի երկու ճիւղերի ձուլման մասին: Ոմանք առաջարկել են, նաեւ պահանջել, որ արեւմտահայերէն դործածուող բառերը առաւելաբար որդեդրեն արեւելահայերէնի օրէնքները, ոմանք էլ հակառակն են պահանջել: Եղել են լեզուական բաններ, որոնք հնարաւոր են համարել փոխադարձ ղիջումներով դրական հայէրէնի երկու ճիւղերը միաձուլել: Այս բոլոր առաջարկներն էլ, ցաւօք, դիտական հիմք չեն ունեցել եւ չունեն: Նրանք հեռանկարի են լեզուի ներքին օրէնքներն անտեսելու: Լեզուն կենդանի, ապրող, իր կեանքի օրինաչափութիւններն ունեցող երեւոյթ է: Պահանջներով, որոշում – ներով, այսինքն՝ վերահսկական միջամտութեամբ չի կարելի վերափոխել նրա կենդանի քերականութիւնը կամ բառոզ – տարրծման օրինաչափութիւնները: Հայոց նոր դրական լեզուի համար էլ կեն – դանի փաստ է, ապրող իրողութիւն նրա երկու տարբերակի առկայութիւնը, եւ հնարաւոր չէ սոսկական միաձուլման միջոցով լեզուն միաճիւղ դարձնելը: Այդ բանն ապացուցեց նաեւ ինքը՝ կեանքը. չուրջ 100 տարուայ խօսակցութիւնները, ամենատարբեր փորձերը դրական հայերէնի երկու տարբերակները միաձուլելու ուղղութեամբ որեւէ արդիւնք չտուեցին:

Որոշ դրագէտներ էլ ծրագրեցին հայ դրական լեզուն երկճիւղութիւնից ազատել ճիւղերից մէկը վերացնելու միջոցով: Նրանք դրում էին (եւ այժմ էլ դրողներ կան) այն մասին, որ իբր պատմական ճակատագրի բերումով արեւմտահայերէնը դատապարտուած է մահուան, ուստի պէտք է արագացնել նրա վերացումը, ամենաբնական փոխարինելով այն արեւելահայերէնով: Սա սկզբից մինչեւ վերջ անհիմն, մերժելի տեսակէտ է: Ոչ ոք լեզուի հարցում չի կարող մարդարէ լինել եւ կռահել, թէ ո՛րը կամ ի՛նչը մահուան է դատապարտուած: Եւ ի՞նչպէս կարելի է այդպիսի մտքեր յղանալ մայրենի լեզուի մի ճիւղի նկատմամբ, մանաւանդ, երբ այն Հայութեան ամենամեծ հաղարաւոր դանդուածները է փրկել եւ չարունակում ու չարունակելու է փրկել ահաւոր ուծացումից: Թուում է, թէ իւրաքանչիւր հայ գրագէտ պէտք է շահագրգռուած լինի արեւմտահայերէնի՝ սփիւռահայութեան մեծագոյն մասի այդ վստահելի յենարանի աւելի ամրացման, հարստացման, ճոխացման գործում:

Մի ժամանակ էլ անպատասխանատու որոշ անձինք յայտարարեցին, թէ չկայ արեւմտահայ դրական, կայ միայն Պոլսի դատառաբարբառ: Եւ զարմանալին այն է, որ այս մասին լրջօրէն դրում էին աշխարհի տարբեր մասերում ապրող անուանի մարդիկ, որոնք կարդացել էին Դուրեանի, Մեծարենցի, Զօհրապի, Վարուժանի եւ այլոց երկերը: Որքա՜ն պէտք է հեռանալ առողջ բանականութիւնից, ասելու համար, թէ դրական հայերէնի բարձրարժէք նմոյշները պարունակող այդ երկերը դրուած են դատառաբարբառով: Երեւի այդ անձինք «դրական լեզու» ըմբռնման իրենց մատցածին չափանիշն ունեն:

Եւ այսպէս, մեր դրական լեզուի երկճիւղութիւնը փաստ է: Ուրեմն մնում է կարողանալ օգուտ քաղել այդ իրողութիւնից, այսինքն՝ երկու ճիւղերի առկայութիւնն օգտագործել լեզուի ընդհանուր հարստացման համար: Իսկ դրա հնարաւորութիւնները չատ են եւ բխում են հէնց մեր լեզուի մէջ գործող ներքին օրինաչափութիւններից: Օրինակ, վաղուց ի վեր երկու ճիւղերի միջեւ կատարում են բառային փոխադարձ ներթափանցումներ: Այդ բանն ուժեղացել է վերջին ժամանակներս, եւ այն պէտք է աւելի խրախուսել: Կան նաեւ փոխհարստացման եւ մերձեցման այլ ուղիներ:

ՌԱՖԱՅԻԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

«Հայրենիքի Ձայն»

ՀԱՅ ԳԻՐՔԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աւելի քան 450 տարիներէ ի վեր մեսրոպատառ գիրքեր կը տպագրուին: Մեր ժողովուրդը իրաւամբ կը հպարտանայ իր դարաւոր տպագրական մշակոյթով: Խորհրդային Միութեան մէջ ամէնէն հին տպագրութիւն ունեցողը Հայերը կը նը – կատուին: Հայկական առաջին տպագիր գիրքը աւելի կանուխ լոյս տեսած է, քան մեղի դրացի, անկախ պետականութիւն ունեցող Պարսկաստանն ու Թուրքիան: Իրանի մէջ առաջին պարսկերէն գիրքը լոյս տեսած է 1825–26ին, մինչդեռ Հայերը այդ երկրին մէջ տպարան ունեցած եւ գիրքեր լոյս ընծայած են 1641ին: Նոյն բանը տեղի ունեցած է նաեւ Թուրքիոյ մէջ: Հոն առաջին թրքատառ գիրքը հրատարակուած է 1729ին, մինչդեռ Հայերը Կ. Պոլսոյ մէջ գիրքեր տպագրած են 1565էն սկսեալ: Բայց միայն հնութեամբ չէ, որ հայ տպագրութիւնը ակնառու է: Տպատարած գիրքերու քանակով եւս ան պատուաւոր տեղ կը գրաւէ: Հայկական հնատիպ գիրքը իր քանակով երկրորդ տեղը կը գրաւէ Խորհ. Միութեան մէջ (առաջինը՝ Ռուսիա): 1512էն մինչեւ 1800 լոյս տեսած է աւելի քան 1000 հայատառ գիրք, մինչդեռ այդ նոյն ժամանակամիջոցին միւս ժողովուրդներու հրատարակած հնատիպ գիրքերուն թիւը կը հասնի ամէնէն չատը 700ի:

Տպագրական գործը նոր թափով մը զարդացած է յատկապէս ԺԸ. դարուն: Աւելի պայմանաւորուած էր ընկերային-քաղաքական իրադարձութիւններով, լուսաւորական չարժումով, մշակոյթի վերելքով: Կը սկսի հայ տպագրութեան զարդացման նոր փուլը: Նախապէս հատիկներով: Երեւի այդ անձինք «դրական լեզու» ըմբռնման իրենց մատցածին չափանիշն ունեն:

Եւ այսպէս, մեր դրական լեզուի երկճիւղութիւնը փաստ է: Ուրեմն մնում է կարողանալ օգուտ քաղել այդ իրողութիւնից, այսինքն՝ երկու ճիւղերի առկայութիւնն օգտագործել լեզուի ընդհանուր հարստացման համար: Իսկ դրա հնարաւորութիւնները չատ են եւ բխում են հէնց մեր լեզուի մէջ գործող ներքին օրինաչափութիւններից: Օրինակ, վաղուց ի վեր երկու ճիւղերի միջեւ կատարում են բառային փոխադարձ ներթափանցումներ: Այդ բանն ուժեղացել է վերջին ժամանակներս, եւ այն պէտք է աւելի խրախուսել: Կան նաեւ փոխհարստացման եւ մերձեցման այլ ուղիներ:

ՌԱՖԱՅԻԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

«Հայրենիքի Ձայն»

ՊՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայկազեան Գոլէճի Հայագիտական Ամպիոնն ու Մատենադարանը ծրագրած են հրատարակել սփիւռքի հայ դեղարուեստական դրականութեան մատենադրութիւն (պիպլիոկրաֆի): Այս աշխատութիւնը պիտի ընդդրկէ 1920–1969 թուականներուն սփիւռքի տարածքին վրայ լոյս տեսած սփիւռքի հայ դրողներու (արձակագիրը, բանաստեղծ, թատերագիրը, դրամատիրագէտ, դրականագէտ) գործերը եւ դրական ուսումնասիրութիւնները:

Առ այդ, կը դիմենք սփիւռքի բոլոր դրողներուն, մտաւորականներուն, հրատարակչատուներուն, դրադարաններուն, որ դրեն մեղի՝ տալով հետեւեալ տեղեկութիւնները իրենց հեղինակած, հրատարակած եւ կամ ունեցած գիրքերուն մասին.— հեղինակ, գիրքի անուն, վայր, տպարան, թուական:

Հասցէ՝

Armenological Library
Haigazian College
P. O. Box 1748
Beirut, Lebanon.

ԿՈՉ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ, ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Հայկազեան Գոլէճի Հայագիտական Ամպիոնն ու Մատենադարանը ծրագրած են հրատարակել սփիւռքի հայ դեղարուեստական դրականութեան մատենադրութիւն (պիպլիոկրաֆի): Այս աշխատութիւնը պիտի ընդդրկէ 1920–1969 թուականներուն սփիւռքի տարածքին վրայ լոյս տեսած սփիւռքի հայ դրողներու (արձակագիրը, բանաստեղծ, թատերագիրը, դրամատիրագէտ, դրականագէտ) գործերը եւ դրական ուսումնասիրութիւնները:

Առ այդ, կը դիմենք սփիւռքի բոլոր դրողներուն, մտաւորականներուն, հրատարակչատուներուն, դրադարաններուն, որ դրեն մեղի՝ տալով հետեւեալ տեղեկութիւնները իրենց հեղինակած, հրատարակած եւ կամ ունեցած գիրքերուն մասին.— հեղինակ, գիրքի անուն, վայր, տպարան, թուական:

Հասցէ՝

Armenological Library
Haigazian College
P. O. Box 1748
Beirut, Lebanon.

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

ԳԼՈՒԽ ՂԷ.

ԳԻՒՏ ՄԸ

Մարիուս Կորպոյի խարխուլ տունը կը բնակէր միշտ, ուր ոչ մէկուն ուշադրութիւն կ'ընէր:

Սրդարեւ այդ միջոցներուն Կորպոյի տան մէջ իրմէ եւ Ժոնարէթի անուն ընտանիքէն զատ ոչ ոք կը բնակէր:

Մարիուս անդամ մը այս Ժոնարէթներուն վարձքը ինք վճարած, սակայն ոչ հօրը, ոչ մօրը, ոչ ալ աղջիկներուն հետ խօսած էր:

Միւս վարձակալները տունէն ելած կամ մեռած եւ կամ վարձքը վճարել չկարե – նալով արտաքսուած էին: Նոյն ձմեռը, օր մը արեւ քիչ մը երեւցած էր կէսօրէն եառ:

Բայց փետրուար երկուքի օրն էր ան, Տեառնդառաջի այն հին օրը, որու մասնաւոր արեւը վեց չարաթուան ցուրտի նախադուռն է եւ որ Մաթէօ Լայէնսպէրկի յետագայ երկտող եւ (ֆրանսերէնի մէջ) իրաւամբ դասական ըսուած բանահիւսութիւնը ներչնչեց.

Թէ արեւ փայլի միշտ կամ մերթ ընդ մերթ
Արջը դառնալով իր խոռոչը կը մտնէ:

Մարիուս իր խոռոչէն պահ մը առաջ ելած էր: Գիշերուան մութը կը տիրէր: Ընթրելու ժամն էր այս:

Վասնզի, աւա՛ղ պէտք է ընթրել սկսիլ դարձեալ. օ՛ տկարութիւն տեսլական սիրոյ:

Մարիուս դուրս ելած էր դրան սեմէն, դոր նոյն միջոցին Պուկօն խաթունը կ'աւլէր յետագայ երեւելի մենախօսութիւնը արտասանելով.

— Հիմա ի՞նչ կայ աժան. ամէն բան սուղ է: Միայն վիշտը աժան է աշխարհի վրայ. ոչինչ դինով կը ստացուի վիշտը:

Մարիուս կամաց կամաց քալելով պուլվարէն վեր կ'ելլէր եւ դէպի քաղաքադուռը կ'ուղղուէր Սէն Ժաքի դիմը երթալու համար:

Գլուխը կախած եւ խոհուն կերպարանքով կը քալէր:

Ցանկարծ արմուկէ մը դրդուելը զգաց մչուշին մէջ. եաեւ դարձաւ եւ ցնցոտի – ներ հագած երկու մեծ աղջիկ տեսաւ, որոնց մէկը երկայն եւ նրբաճեւ հասակ ունէր, իսկ միւսը քիչ մը պզտիկ էր, եւ որոնք արագապէս, չնչասպառ եւ ահարեկ կ'անցնէին ու կարծես թէ կը փախչէին. այս աղջիկները Մարիուսի դէմը ելած եւ քովէն անցնելու միջոցին, չնչմարելով զայն, դրդած էին դինքը:

Մարիուս վերջալոյսին մէջ անոնց տըժդոյն կերպարանքը, բայց եւ հերարձակ դլուխը, սոսկալի դաակները, հին ու մաշած միջաղեաոնները եւ բոպիկ ոտքերը կը նչմարէր:

Կը վազէին ու միանդամայն կը խօսէին աղջիկները:

Ամէնէն մեծը ցած ձայնով կ'ըսէր.

— Փայտաւորները եկան: Ինչ մնաց դիս պիտի բռնէին կէս ջրջանին մէջ:

Միւսը կը պատասխանէր.

— Ես ալ տեսայ դանոնք: Փախայ, բոլոր ուժովս փախայ:

Այս խօսքերը կ'ըսուէին Անկօ սոսկալի լեզուով, դոր Մարիուս իմացաւ եւ աղջիկներուն ոսոխականութեան մարդէն դըժուարաւ աղատելով խոյս տուած ըլլալը հասկցաւ:

Աղջիկները Մարիուսի եաեւի կողմէն պուլվարի ծառերուն տակ սուզուեցան եւ հոն մութին մէջ, քանի մը վայրկեան տեսակ մը անորոշ սպիտակութիւն կազմեցին, որ չուտ մը անհետ եղաւ:

Մարիուս պահ մը կանգ առաւ:

Ձամբան չարունակել ուզած միջոցին դեսինը ոտքերուն քով պզտիկ եւ դոր – չագոյն ծրար մը նչմարեց: Ծռեցաւ եւ առաւ ծրարը. տեսակ մը պահարան էր ան եւ կ'երեւար թէ թուղթեր կը պարունակէր:

— Լաւ, ըսաւ, կարծեմ թէ այդ թշուառ աղջիկները ձգած պիտի ըլլան այս ծրարը:

Եւ դարձաւ, կանչեց, բայց չդտաւ դանոնք. մտածելով թէ արդէն հեռացած էին աղջիկները, ծրարը դրպանը դրաւ եւ դնաց ընթրելու:

Ձամբան քալելու ժամանակ Մուֆթար փողոցին մօտ, ծառուղիին մէջ մանուկի դադաղ մը տեսաւ որ սեւ սաւանով մը ծածկուած եւ երեք աթոռի վրայ դրուած էր դոր ճրադ մը կը լուսաւորէր:

Մչուշին մէջ նչմարած երկու աղջիկները միտքը չինկան:

— Ա՛խ, ըսաւ, մտովին, բան մը կայ որ իր զաւկին մեռնիլը տեսնելէն աւելի տխուր է, այսինքն՝ տեսնել անոնց դէշ ապրիլը:

ՎԻՒԳՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ս. Սուլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԻՍԱԿ ՍՈՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Պ. Միհրան Զավզավաթճեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծմօր, ողբացեալ

ՆՈՒԱՐԴ ԶԱՎԶԱՎԱԹՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Տանցիկեան)

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Մառի Լուսարարեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, հանգուցեալ

ԳԱԲՐԻԷԼ Ա. ՍՐԿԳ ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին թէ Փետր. 16ի Կիրակի պատարագէն ետք, եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Աբեղայ Հայր Գեղամին, վարդապետական գաւազանի տուուչութեան արարողութիւն պիտի կատարուի ձեռամբ Թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Նուարդ Փափազեան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրէ 30 Ֆր. Տիկին Մուրատ Պօյաճեանի, 10 Ֆր. Արմենակ Դատաւորեանի եւ 10 Ֆր. Արմենուհի Գլըճեանի յիշատակին

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի, բուն Բարեկենդան, ժամերգութիւն եւ պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան 9,30ին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ

12 Յունուարի ճաշ-վինակահանութեան ընթացքին տրուած նուիրատուութիւնները

Տէր եւ Տիկին Դանիէլեան 50, Պ. Տիրատուրեան 10, Տէր եւ Տիկ. ԻՖ. Գասպարեան 100, Տիկ. Մկրեան 30, Տէր եւ Տիկ. Վ. Փիրանեան 100, Տիկ. Աբգարեան 20, Տէր եւ Տիկ. Գ. Արապեան 100, Տէր եւ Տիկ. Իվ Գասպարեան 100, Տիկ. Վանուհի Շամիրեան 50, Արենուշներ 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Զաքարեան 100 Ֆրանք:

(Շար.)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 5էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Ընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պօմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի (16 Փետրուար) ժամը 15,30ին ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտի մէջ, նախաձեռնութեամբ Առաջնորդարանի Օ-ժանդակ Տիկնանց Միութեան:

Պ. Մութաֆեանի պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ» զուարթ թատերախաղը:

Տիկին Արփիկ Պէզիրճեանի պատրաստութեամբ՝ «ԱՆՈՒՇ»էն դրուագ մը:

Վիճակի դրուած են արժէքաւոր առարկաներ:

Ժամը 9էն սկսեալ, ՊԱՐ՝ մասնաւորաբար երիտասարդներուն համար:

Փութացէք կանուխէն դրաւել ձեր տեղերը, զուարթ Բարեկենդան մը անցընելու համար:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

Մարսէյլի մէջ

ԱՊՐԻԼ 13ԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Վարչութիւնս կը խնդրէ իր բոլոր ընկերուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան վերոյիշեալ ժամուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Շուշանիկ Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ.—

(Վերջին մաս)

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոսկեան 10ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Ժան Պէզժեան 10ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թիւթէլեան 10ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թիւթէլեան 10ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Տիկին Հ. Միսքճեան եւ որդիք 10 Եկեղեցւոյ, Պ. Խորէն Համբարձումեան 10ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Յակոբ Արծրունեան 10 Եկեղեցիին, Վարդավառ Գամպէրեան 10 Առաջնորդարանին եւ 5ական Եկեղեցւոյ եւ Մուրատ Ուսումնասիրացին, Պ. Խոզեան 5ական Առաջնորդարանին եւ Եկեղեցւոյ, Վահան Խալոզլանեան 10 Եկեղեցւոյ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ ժամը 17ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, վիճաբանական-դասախօսութիւն, կազմակերպուած հայ ուսանողներու Օրդ. Մարմնին կողմէ:

Նիւթ՝ Ի՞նչ է հայ երիտասարդութեան գաղափարաբանութիւնը արտասահմանի մէջ:

Կը հրաւիրուի երկսեռ երիտասարդութիւնը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին

Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique

Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:

եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. — ՊԻԻՖԷ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— *Տեառընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:*

16 Փետրուար Կիրակի.— *ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ զոց պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:*

20 Փետրուար Հինգշաբթի.— *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկըրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հսկումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին: Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27:*

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ԽՆՋՈՅՔ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6-11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Երգ-պար ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ համոյթին կողմէ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Fabrique de Vêtements

POUR HOMMES
VILLE - SPORT

Ets ARAKELIAN

84 - AVIGNON
56, Rue Thiers
Tél. (90) 81-44-27
84 - BOLLENE
Tél. (90) 70-10-56

PANTALONS HOMMES ET GARÇONNETS
TERGAL - COTON
JEAN - VELOURS - COTON

VAJA — *NEW JEAN'S*

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան որոշումով ըստ ամէն տարուան սովորութեան, Հինգշաբթի (13 Փետրուար) Վարդանանքի տօնին առթիւ կը կատարուի առաւօտեան ժամերգութիւն եւ փոքրիկներու հաղորդութիւն: Հաւատացեալներէն փափաքողները կրնան մասնակցիլ հաղորդութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց Տօնը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի այս Կիրակի: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ Ս. պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ եւ կը քարոզէ տօնին իմաստին եւ նշանակութեան առընչութեամբ:

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի, Վազգէն Ա.ի անուան տօնախմբութեան առիթով: Յետ պատարագի պիտի կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոցն մերոյ:

Մերազն ժողովուրդը կը հրաւիրուի հաղորդուելու Վարդանանց հոգիով:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, քարոզ 11, Հայրապետական մաղթանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,50:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար, որ առոյգ է, կը փնտռուի վարձու սենեակ մը հայ առանձին կնոջ մը մօտ, ամէն յարմարութեամբ եւ խոհանոցի դիւրութեամբ:

Գրել Տիկին Յակոբեան

9, Ave. de Bouvine, Paris (11e).

Կարելի է նաեւ հեռաձայնել երեկոները ժամը 19,30էն յետոյ.— 344-61-83:

×

Ծնած 1920 թիւին, Արթիկի շրջանի Մեծ Մանթաշ գիւղը, Էլպակեան Սոկրատ Էլպակի, պատերազմի սկիզբը բանակ մեկնած: Այդ թուականէն ի վեր իրմէ որեւէ լուր առնուած չէ: Բայց ըսողներ եղած են թէ 1946-47 թուականներուն Մարսէյլի շրջանները կը գտնուէր:

Փնտռողներն են իր մայրը՝ Սոֆիա, եղբայրը՝ Ղազար:

×

Ծնած Լենինական, Ամասիոյ շրջանի Զախմախ գիւղը, Մխիթարեան Հայկազ Բաղէի, եղբօր անունը Մխիթար, զաւակներուն անունները՝ Ռազմիկ եւ Աշխէն: Ինք բանակ մեկնած պատերազմի սկիզբը: Ըսողներ կան թէ այժմ Լիոնի կայարանը կ'աշխատի:

Վերոյիշեալ անհատներէն որեւէ լուր ունեցողներէն կը խնդրուի որ բարեհաճին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին՝

Artinian K., Bloc-c, Résidence Ferrières
13 - MARTIGUES

Կը խնդրուի արտատպել Ամերիկայի հայ թերթերէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ
14
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
14 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11439 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.439

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ՄԵԾ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղե – ցին ամէն տարի այս եղանակին հանդի – սաւորապէս կ'ոգեկոչէ յիշատակը Սրբոց Ղեւոնդեանց Տաճաճայից, ու երկու օր վերջ, Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց, հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի մեծ ճակատամարտին Աւարայրի, ի թուին 451:

Ազատասէրն Հայութիւնը աւելի քան տասնեւհինգ դար առաջ Աւարայրի դաշ – տին մէջ, Տղմուտ գետի ափին, յանուն կրօնքի եւ ազատ հայրենիքի, մահու եւ կեանքի ճակատամարտ մը մղեց Պարսից արքայից արքայ Յազկերտ Բ.ի երիցս գե – րակիր ու գերազանցօրէն սպառազէն բանակին դէմ: Ու փրկեց ո՛չ միայն իր պատիւը,այլև կրօնքին հետ նաև իր ազ – գութիւնն ու ֆիզիքական գոյութիւնը:

Հայը քրիստոնէութիւնն էր ընդունած մէկուկէս դար առաջ եւ ազգայնացուցած զայն: Ազգութիւն եւ կրօնք իրարու հետ չաղախուած մէկ մարմին էին կազմած:

«Հայ քրիստոնեայ» անուանակոչումը վերացական բացատրութիւն մը չէր: Պե – տութիւն եւ եկեղեցի սերտիւ կապուած էին իրարու: Ու երբ դժբախտ պարագա – ներու բերումով կը կորսնցնէինք Պետու – թիւնը՝ կը փարէինք եկեղեցիին, իբրեւ փրկութեան լաստ, ծովամոյն չըլլալու համար:

Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանի, իրեն հաւատարիմ նախարարներու եւ վաթսուն հազար քաջարի զինուորներու բաղուկը զինող ուժը ապրելու, գոյատե – ւելու, ազգութիւնն ու կրօնքը պահելու հաստատ կամքն էր, յաղթելու անսասան հաւատքը:

Անոնք ռազմաճակատ նետուեցան դի – տակցօրէն, մեռնելու վճռակամութեամբ:

Սասանեան Յազկերտի եւ իր մոգերուն նպատակը միայն մազդէական կրօնքը պարտադրել չէր Հայերուն: Անոնք կրօն – քի ճամբով կ'ուզէին ամբողջովին ձուլել, կլանել, պարսկական հսկայ կաթսային մէջ հալեցնել Հայութիւնը:

Ղեւոնդ Երէց իր խաչով, կարմիր ար – դան իր սուրով դէպի յաղթանակ առաջ – նորդեցին հայ ազգը մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական օրերուն, երբ իրրեւ ազգ վտանգուած էր մեր գոյու – թիւնը:

Բարոյական յաղթանակ: Յաղթանակ՝ որ աւելի նշանակալից էր եւ արդիւնա – էտ, քան ռազմական յաղթանակը:

Արքայից արքան, իր զօրավարները, նախարարներն ու մոգպետները հիացան քաջութեանը վրայ հայ մարտիկներուն, որոնց սուրին դէմ էին զացած աւելի քան երեք հազար Պարսիկներ: Փիղերու պաշա – պանութիւնն իսկ չէր կրցած ճողոպրել զանոնք Հայերու վրիժառու բաղուկէն:

Սասանեան ինքնակալը՝ սասանած հա – րենասէր Հայերու դիւցազնավայել անձ – նազոհութենէն, յանուն գաղափարի եւ ազգապահպանման, այնուհետեւ չհա – մարձակեցաւ հալածելու զանոնք եւ թոյլ տուաւ, որ ազատօրէն պաշտեն իրենց Քի – ստոս Փրկիչը:

Վարդանանց ոգին յորդուց որդի վո – խանցուած՝ հասած է մինչեւ մեր օրերը: Այդ ոգին է, որ առաջնորդած է մեր հայ – րերը, որոնք անոր չնորհիւ կուրծք են տուած ամէնէն փոթորիկներու:

Այդ ոգին է դարձեալ որ ուղեկցյ կը հանդիսանայ հայ նոր սերունդին՝ հայրե – նիքի եւ սիրուքի մէջ:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԵԻԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ուիլսըն – Քիղինկէր խօսակցութեանց արդիւնքը չատ սիրալիր եւ կատարեալ համաձայնութիւն մը եղած է Պոնի մէջ: Տաք խօսքեր փոխանակուած են ու Ուիլ – սըն ըսած է ի մէջ այլոց.— «Շատ մը կ'ետերու չուրջ համաձայն ենք ձեր կար – ծիքներուն՝ միջազգային հարցերու մա – սին: Կը մաղթենք որ Մեծն Բրիտանիա մաս կազմէ Հասարակաց Շուկային», ո – րու պատասխանելով Արեւմտեան Գերմա – նիոյ վարչապետը չէչտած է.— «Կը մաղ – թենք որ Անգլիա կարեւոր մասնակցու – թիւն մը բերէ Եւրոպայի պաշտպանու – թեան, լսել տայ իր ձայնը Եւրոպական քաղաքականութեան մարզին մէջ, համա – ձայն իր դերին կարեւորութեան»:

Երկու վարչապետները համաձայն զըտ – նուած են որ «անկարելի է Պերլինի մէջ չընտրել Արեւմտ. Գերմանիոյ Հանրապե – տութեան յաջորդ նախագահը: Պերլինի մէջ չհաւաքել ընտրական ժողովը չատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ»:

Նման յայտարարութիւն մը գոյց կու – տայ թէ որոշ յեղաշրջում կրած է երի – տասարդական քաղաքականութիւնը, երբ յի – շենք թէ Պրիւսէլի մէջ, անցեալ Նոյեմ – բերին, Անգլիոյ Արտաքին նախարարը կը չեչտէր այն վտանգները որ կան, եթէ Պրանտ յամառի Պերլինի մէջ կատարել տայ նախագահական ընտրութիւնը:

Այս դիրքորոշումէն քիչ հեռ էր որ կը տեղեկացուէր թէ Արեւելեան Գերմանիա բողոքագիր մը ներկայացուցած է դա – նակից երեք պետութեանց, դժուչցնել – լով զիրենք այն հետեւանքներուն մասին, զորս կրնայ ունենալ Պերլինի նախագա – հական ընտրութիւնը:

Պարզ է որ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրան – սա չեն պատասխանած այս բողոքին, տրուած ըլլալով որ նախ չեն ճանչնար Արեւելեան Գերմանիան եւ մանաւանդ Պերլինի մասին ոչ մէկ իրաւասութիւն ունի: Այդ մասին երեք Արեւմտեան դի – նակիցները միայն Մորհ. Միութեան հետ կը խօսին:

× Պոնի մէջ, Անգլիոյ վարչապետին կառքը արիւնով լեցուած փլաստիք տոպ – րակներու տակ մնացած է: Ուսանողներ են որ նետած են այս տոպրակները, որոնք կը պայթէին լինկած ատեն, բողոքելու համար Անգլիոյ քաղաքականութեան դէմ, Պիաֆրայի նկատմամբ: Քանի մը հազար ցուցարարներ ալ կը պոռային.— «Ուիլ – սընի գէնքերը՝ Պիաֆրայի մահը», կամ «Ով որ կը լռէ, սպանութեան մեղսա – կից է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ գրոյց կը չրջի թէ ամե – րիկեան պատուիրակութիւնը բոլորովին նոր առաջարկներ պիտի ընէ, անակնկալ կերպով: Նոյն ատեն կ'ըսուէր թէ Վիէթ – քոնկի եւ Հանոյի պատուիրակութիւնները կը կարծրացնեն իրենց դիրքը:

ԼՈՆՏՈՆԷն հասած լուրերու համա – ձայն, հաւանական կը նկատուի որ Մեծն Բրիտանիա նոր գէնք տայ Իսրայէլի:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ տեղի ունեցած է լրտեսա – կան դատավարութիւն մը, որ առաջինն է իր տեսակին մէջ, «գնդապետներու» խո – հանութեան գլուխ գալէն ի վեր: Ամբաս – տանեալն է Յոյն մը՝ Փանտելիս Ամա – նասիատես որ լրտեսութիւն կ'ընէր Թուր – քիոյ հաշուոյն: Տասը տարի բանտարկու – թեան դատապարտուած է: Դատախազը ցկեանս արգելափակում պահանջած էր:

ԹԵԼ–ԱՒԻՒԻՆ կը հաղորդեն թէ Իսրա – յէլցիք Միկ 21 օդանաւ մը վար առած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Լիտերատուրնայա կազե – տան իր վերջին թիւին մէջ, Ֆրանսական ձախ հակում ունեցող Նուվէլ Օպսերվա – թէօր մահը կը նախատեսէ ի մօտոյ, և – րեք սիւնակնոց յօդուածի մը մէջ: Որ – հրդային դրական չաբաթաթերթը«կեղծ, դառն եւ ստախօս» կը նկատէ թերթը ու նաեւ «գլխաւորաբար հակահամայնա – վար»: Կը ձաղկէ անոր դէշ սովորութիւ – նը «կրկնելու աչխարհակալ քարոզչու – թեան հնարքները ընկերվարական ուժե – րու կործանման մասին»:

ՓՈՄՓԻՏՈՒ կը չարունակէ իր ճամ – բորդութիւնները արտասահման: Առջի դիչեր Ժընեւի մէջ, 700 հոգիի առջեւ իր արտայայտութիւնները գոյց տուած են թէ նուազ լաւատես է Ֆրանսայի ապագայի մասին, քան Ֆրանսայի իշխանութեան դլուխ եղողները: Փոմփիտու յայտա – րարած է թէ պիտի չպատասխանէ «հարցումին»: Նախկին նախարարապետը կ'ակնարկէ իր թեկնածութեան Հանրա – պետութեան նախագահութեան, որու մա – սին Հոմի մէջ ըրած իր յայտարարու – թիւնը բաւական ազմուկ հանած էր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը օր – ուան հրատապ հարցերուն անդրադարձաւ առջի օր, դիւանագիտական մամուլի ճա – շին ընթացքին: Այս առթիւ յայտնեց նաեւ թէ Սեպտեմբերին Մասկուա պիտի ըլլայ «Մեծ Ցանձնախումբին» աչխատանքնե – րուն մասնակցելու համար: Ծանօթ է որ այս ֆրանքեւխորհրդային յանձնախում – բը կազմուեցաւ Փարիզի մէջ, սեբտ դոր – ծակցութիւն ստեղծելու համար երկու Պետութեանց միջեւ դիտական, մչակու – թային, կրթական եւ թեքնիք ճիւղերու մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՑ Պոլոնեը քաղաքին մէջ ուր Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան համագումարը տեղի կ'ունենայ, ծայրա – յեղ ուսանողներ « հակա – համագու – մար » ըրած են, տրուած ըլլալով որ այս կօշիկներուն համար համայնավար համագումարը «վերաքննական քաղքենի – ներու» համագումարն է: Հոն չատ խիստ լեզու գործածած են Համայնավար կու – սակցութեան պարագլուխ Լուիճի Լոնկո – յի դէմ:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՀԻՄԱ ԱԼ ՋԻՐԱՐ ԿԸ ՄԵՆԵՆ...

Ալփասլան Թիւրքէչի նախագահած կու – սակցութեան՝ ՃՔՄՓ–ի պատգամաւորա – կան համաժողովը չարունակուեցաւ Աստ – նայի մէջ, բայց կռիւ ծագեցաւ Քոման – մոներու եւ Իսմմէթճիներու միջեւ, որոնք անխնայ ծեծեցին զիրար: Կռիւը ծագեցաւ հետեւեալ պարագաներուն տակ.— Քո – մանոներու մէկ խմբապետը, Երզմաղ Եալչընէր, որ վերջերս ծեծ կերած էր Անդարայի Քաղաքային Գիտութեանց վարժարանին մէջ, ձախակողմեան ուսա – նողներու կողմէ, խօսք առաւ եւ զանա – զան դանդատներ յայտնեց: Ըսաւ թէ Իւ – րենց մեծերը փոխանակ «պռավօ, աֆէ – րիմ տղաք» ըսելու, լաւ կ'ընեն եթէ նիւ – թապէս օգնեն իրենց: Նոյն պահուն Իսմ – մէթճիներու խմբակը պռոչտալ սկսաւ, եւ անոնք միաբերան եուհա,եուհա ազազակ – ներով ընդմիջեցին Երզմաղ Եալչընէրը: Անմիջապէս Քոմանտոները չրջապատեցին զիրենք, եւ սոսկալի կռիւ սկսաւ Իսմմէթ – ճիներու եւ Քոմանտոներու միջեւ, որոնք ապտակներով ու կռուփի հարուածներով զիրար տփեցին: Մեծկուռքը տասը վայր – կեան տեւեց, մինչեւ որ չուրջէն միջամըտելով իրարմէ բաժնեցին կռուաբարները: Վիժաբանութիւնները չարունակուեցան այս չաղպզիկ մթնոլորտին մէջ, եւ կիր – քերը չհանդարտեցան որեւէ կերպով: Յայտնի է որ համաժողովը երկու հատ – ուածի բաժնուած է, մին Իսմմէթճիական (կրօնական – ազգայնական) եւ միւսը՝ Քոմանտոները, որոնք այժմէն զիրք բըռ – նած են իրարու դէմ:

Ուչադրաւ է որ ՃՔՄՓ–ի փոխ–նախա – գահ Մէհմէտ Ալթընսոյ, որ Աստնա գա – ցած էր, ժողովասրահ մտած պահուն եր – կար եւ յոռնկայա ծափահարուե – ցաւ Իսմմէթճիներու կողմէ: Մէհմէտ Ալ – թընսոյ ուղղակի զնաց նչանաւոր առեւ – տրական Քեամիլ Գոչի քով, հոն նստաւ եւ ալ չբաժնուեցաւ անկէ: Իր միւս քովը նստած էր Մուզաֆֆէր Էօզտաղ, որուն հետ երբեք չխօսեցաւ, կարծես թէ քննո – տած էին իրարու դէմ:

Հակառակ անոր որ ժողովականները համաձայնած էին կուսակցութեան անու – նին մասին, չկրցան նոյն հասկացողու – թիւնը ցոյց տալ կուսակցութեան խոր – հըրդանչանին չուրջ: Այս խնդրին առթիւ փոթորիկ փրթաւ դարձեալ ժողովին մէջ, Քոմանտոները պահանջեցին որ «Գոզ – դուրթ» մը ըլլայ իրենց կուսակցութեան խորհրդանչանը, Իսմմէթճիները ալ «երեք մահիկը» առաջարկեցին:

Փոխուեցաւ նաեւ կուսակցութեան ա – նունը եւ ՃՔՄՓ–ն եղաւ Ազգայնական Շարժումի կուսակցութիւն (Միլլիյէթճի Հարէքէթ Փարթիսի): Առաջարկը բերաւ Ալփասլան Թիւրքէչ, իր մօտիկ գոր – ծակիցներուն, Տիւնատր Թաչէրի, Քեա – միլ Թուրանի եւ Մուզաֆֆէր Էօզտաղի հետ:

Պահ մը վերջ փոթորիկ փրթաւ նորէն, երբ Թիւրքէչական խմբակը կ'առաջարկէր եւ կը պնդէր որ կուսակցութեան խորհըր – դանչանը Գոզդուրթը (գորշ գայլ) ըլլայ: Ընդդիմադիրները խստիւ բողոքեցին հա – մաժողովի նախագահ Օրհան Քալէլիի դէմ, որ «Թիւրքէչի մարդն էր եւ ամէն ինչ կատարուած իրողութեամբ մը կը վերջացնէր»: Օրհան Քալէլի վտարուեցաւ համաժողովի նախագահութենէն, ժողո – վականներու ատուար մեծամասնութեան որոշումով:

Թիւրքէչի աջ բազուկը, երեսփոխան Մուզաֆֆէր Էօզտաղ, իր կարգին կրա – կոտ ճառ մը խօսեցաւ, «ազգայնական – կրօնական» դասին չուրջ, եւ ըսաւ ի մէջ այլոց.— Թուրք հաւաքականութիւնը ներկայիս ղրկանքներու մէջ կ'ապրի: Զայն փրկելու համար այս տառապան – քէն, կ'ուզենք հիմնել ազգային նոր իրա – ւակարգ մը: Կը ժխտենք եւ կ'ուրանանք այն վարչակարգը, որ Թուրքիան կը տա – նի դէպի աղքատութիւն, յետադիմու – թիւն, հարստահարութիւն, յուսահատու – թիւն եւ ղրկանք: Պէտք է պատրաստել նախ դիւզային, որ Թուրք հաւաքականու – թեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմէ: Ազգային նոր իրաւակարգն է որ պիտի համարձակ Թուրքիոյ ամբողջ չինա – րար ուժերը:

Այս պայմաններուն տակ, Ալփասլան Թիւրքէչ կուսակցութեան նախագահ ըն – տրուեցաւ վերստին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարաբախտ Արտաչէս Գմբէթեանի յու – ղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս եր – կուչաբթի (Փետր. 17) ժամը 13,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պան – եօ – Փարիզեկնի գերեզմանատունը:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԳԵՐՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գերմանիոյ մէջ արհեստակցական միութիւններ եւ փոխադարձ օգնութեան բանուորական խմբաւորումներ սկսած են 1848ի ատենները, բայց ընդհանուր համագործակցական կազմակերպութեան ըսկզբնաւորութիւնը 1868ին եղած է նախաձեռնութեամբ Մաքս Հիրշի եւ Ֆրանց Տրուքըրի, որոնք ընկերվարական գործնական տեսակէտներով առաջնորդուած բազմաթիւ տեղական միութիւններու ընկերակցութիւն մը հիմնած են:

Ֆէրտինանտ Լասալի կազմակերպած «Աշխատաւորական Միութիւնները», 1863 թուականին, զորս նկատի ունենալով, Պիսմարք բանակցած է Լասալի հետ, կը համարուին ընկերային բարենորոգչական սկզբնաւորութիւններ եւ իբր Սոցիալ-Դեմոկրատներու առաջին քայլերը: Նոյնպէս քրիստոնէական գործաւորական միութիւնները, որոնք Շուլցը-Տէլիչի կողմէ հիմնուած էին, կը նկատուին ընկերային կեանքի բարեշրջութեան փորձեր: Այլ մանաւանդ բանուոր դասակարգին ինքնապաշտպանութեան, եւ զայն ինքնադիտակցութեան մղելու մարդասիրական փորձեր էին, որոնց դէմ ճորտատէրներու եւ զինուորականներու իշխանութիւնը կը պայքարէր առանց որեւէ խղճահարութեան:

Ժամանակի ընթացքին ուժգնօրէն արգիլուած են սոցիալ դեմոկրատներու առաջնորդութեամբ հիմնուած բանուորական միութիւնները, բայց իրերօգնութեան համեստ ծրագիրներով գործող Հիրշ – Տունքըր Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը 1886ին արդէն իրեն կապած էր 250 տեղական միութիւններ, չնչին անդամավճարով 11,000 անդամներ եւ ունէր 200·000 մարք պահեստի՝ հիւանդութեան, արկածի եւ մահուան դէպքի օժանդակութեան դրամներ: Այս սնտուկէն կը վճարուէին անգործի, հիւանդութեան, արկածի եւ մահուան դէպքի օժանդակութեան դրամներ: Ասկէ զատ դասախօսական շարքեր կը կազմակերպուէին զանազան նիւթերու շուր.— «Գիտութիւնը զօրութիւն է», եւայլն:

Երբ նկատի ունենանք որ առաջին անդամ Անգլիոյ մէջ գոյութիւն ունեցած են աշխատաւորական կուռ կազմակերպութիւններ, հասկնալի կ'ըլլայ որ գերմանական միութիւնները օգտուած են անգլիական միութիւններու ծրագիր – կանոնագիրներէն: Անգլիոյ մէջ այդ միութիւնները կը կոչուէին «Թրիէյտս-Եունընս» եւ Ֆրանսայի մէջ կոչուած են անոնք «Սենտիքա Ուվրիէ» եւ ի վերջոյ «Քոնֆետերասիոն տէ Սենտիքա»:

Ընկերվարականները սերտօրէն կապուած ըլլալով աշխատաւորական միութիւններուն, իրենց գուրգուրանքին առարկայ դարձուցին անոնց համադաշնակցային կազմակերպութիւնը, որ աճեցաւ ճարտարարուեստի զարգացումին համեմատութեամբ եւ դարձաւ քաղաքական նկատելի ուժ մը, ինչպէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, այնպէս ալ Գերմանիոյ մէջ:

Կարլ Մարքսի ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր ճարտարարուեստի մէջ աշխատող ընչազուրկ աշխատաւորութեան վրայ, որ հետզհետէ ուժեղ պիտի դառնար ճարտարարուեստական երկիրներու մէջ, եւ պիտի յեղաշրջէր քաղաքական կեանքը՝ հաստատելով պրոլետարական բացարձակապետութիւն:

Պատմութիւնը կը վկայէ որ Մարքս սըխալած էր այս կէտին մէջ: «Աշխարհը փոխակերպելու՝ իր տեսիլքը բոլորովին ուրիշ տեղ եւ ուրիշ պայմաններու մէջ կատարուեցաւ: Եւրոպայի եւ մանաւանդ Գերմանիոյ աշխատաւորութիւնը յարեցաւ չափաւոր ընկերվարութեան, քայլ առ քայլ նուաճումները նախընտրեց՝ պաշտպանելով իր իրաւունքները Սոցիալ-Դեմոկրատական կուսակցութեան եւ Աշխատաւորական Համադաշնակցութեան խողովակով, եւ տիրացած է այժմ տենջալի հաւասարութեան՝ առանց դասակարգային արիւնազանդ կռիւներու եւ միլիոնաւոր մարդկային եւ նիւթական կորուստներու:

Այսօր գերման Աշխատաւորական Համադաշնակցութիւնը իր հարիւրամեակը հպարտօրէն կրնայ ցոյց տալ եւ աւելի յոյս ունենալ նոր նուաճումներու՝ իր երկրորդ հարիւրամեակը թեւակոխելուն առթիւ, որովհետեւ Պունտէսթակի սեղանին վրայ դրուած է արդէն մեծ գործարաններու վարչական «Վերահսկիչ Խորհուրդ»ին կազմին մէջ սեփականատէրներուն հաւասար թիւով աշխատաւորական ներկայացուցչութեան հարցը. այսինքն՝ 11 հոգինոց Վերահսկիչ Խորհուրդին մէջ հինգ հոգի աշխատաւորներու կողմէ պիտի ըլլան:

Ներկայիս գերման աշխատաւորութիւնը կը վայելէ ծաղկեալ ճարտարարուեստի արտադրութենէն իրեն բաժին ինկած աննախընթաց բարիքները.

1) Աշխատանքի ժամերը շաբաթական 40–42ի իջած են:

2) Շաբաթ օրը ընդհանուր առմամբ աշխատանքը կը դադրի:

3) Հանգստաւէտ ապրուստը ապահովուած է:

4) Խնայողական սնտուկի դիւրութիւններ կը տրուին:

5) Հարիւր գործաւորին 32ը ոտքով կ'երթայ իր գործատեղին, 29ը հանրաքարշով, 22ը սեփական ինքնաշարժով, 17ը հեծանիւով: (Վիճակագրութիւն 1961 թուականին):

6) Կը վայելեն բոլոր ծանօթ ընկերային պաշտպանութիւնները. ինչպէս՝ հիւանդի սնտուկ, անգործութեան դրամ, արկածի ապահովագրութիւն, ծերութեան կենսաթոշակ, եւայլն:

7) Միասնական ճաշ՝ ձրի կամ շատ աժան գինով:

8) Տարեգլխու նուէրներ եւ մատչելի գիներ՝ աշխատատեղիի արտադրած առարկաներու:

9) Բնակարանի վարձքի օժանդակութիւն կամ ընկերային շինարարութեան ծրագրով շինուած եւ զեղչեալ գինով վարձու տրուող բնակարաններու յատկացում այն գործաւորներուն, որոնք 1000 մարքէն պակաս զուտ շահ ունին: Այս բնակարանները ունին ամէն հանգստաւէտութիւն. ինչպէս՝ կեդր. ջերմութիւն, լոգարան, տաք եւ պաղ ջուրի ծորակներ, ելեկտր. հոսանք, օճախ, սառնադարան, հաստատուած պահարաններով սարքուած խոհանոց եւ լուացքի խոհանոց ընդհանրական: Վարձքը՝ քառակուսի մեթրը 2,50–3 մարք, մինչդեռ «ոչ-ընկերային» ըսուած բնակարաններու վարձքը կրկինը կ'արժէ:

10) 3–4 շաբաթ տարեկան արձակուրդ՝ ըստ տարիքի եւ ուրիշ պայմաններու:

Թուեցի վերոյիշեալ նուաճումները ընդհանուր գաղափար մը տալու համար, բայց քանի որ հսկայական գործաւորական կազմակերպութիւն մը մօտ եօթը միլիոն (1962ին 6,4 միլիոն) արձանագրուած անդամներ ունի, որոնց 1,8 միլիոնը մետաղի ճարտարարուեստի բանուորներ, դիւրաւ կարելի է պատկերացնել թէ ներկայ ժամանակի Արեւմտեան Գերմանիոյ Աշխատաւորական Համադաշնակցութիւնը կրնայ ամէն տեսակի խոհեմ պահանջք յաջողցնել օրինական ճանապարհով:

Յոբելեանի մեծ հանդէսին, որ տեղի ունեցաւ Բ.Հ. 27 Յունուար թուականին ի ներկայութեան պետական նախագահ Հայնրիխ Լիւպքըի, նախարարներու, երեսփոխաններու եւ բազմաթիւ գործաւորական ներկայացուցիչներու (1200 հոգի) Պերլինի Քոնկրէսհալլի մեծագոյն սրահին մէջ, Լուտվիկ Ռոզէնպէրկ, նախագահը Համադաշնակցութեան, յայտարարեց թէ Համադաշնակցութիւնը կանգնած կը մնայ ազատական եւ իրաւագիտական պետութեան մը կողքին, գիտակից իր իրաւունքներուն եւ պարտականութիւններուն: Այսինքն բարեշրջականութիւն (Էվոլիւսիոն), ո'չ երբեք յեղափոխութիւն, որ կրնայ ամբողջ վերիվայր շրջել:

Եւ կը թուի թէ Պոնի քոալիսիոն կառավարութիւնը աստիճանաբար զոհացում պիտի տայ Աշխատաւորական Դաշնակցութեան պահանջքներուն, որոնք են՝ աշխատավարձի 8 առ հարիւր յաւելում, շաբաթական վճարումի տեղ ամսական վճարում, կենսաթոշակի բարելաւում եւ Վերահսկիչ Խորհուրդներու մէջ հաւասար մասնակցութիւն: Այս վերջին կէտը ամէնէն դժուարին լուծելի հարցը կը ներկայացնէ ապահովաբար, որովհետեւ դրամատէրները, բաժնետէրները եւ Քրիստոնէական Ռամկավ. Միութիւն կուսակցութիւնը վերապահ արտայայտութիւններ միայն ըրած են ցարդ, առարկելով թէ՝ երեսփ. ժողովը չի կրնար այսքան կարեւոր հարց մը քննել մինչեւ Սեպտեմբեր ամիսը, երբ նոր ընտրութիւններու պատրաստութիւններ տեղի պիտի ունենան: Այսինքն կը կարծուի թէ յետաձգելով յաջորդ երեսփ. ժողովը, 1970ին զբաղելու է այդ խնդրով, եւ անոր յաջողութիւնը միայն այն ատեն կրնայ յուսացուիլ եթէ Սոցիալ Դեմոկրատները մեծամասնութիւն շահին Պունտէսթակի մէջ:

Յուսալի է որ Աշխատաւորական Համադաշնակցութիւնը իր վերելքը շարունակէ արդարութեան, ազատութեան, մարդկայնութեան եւ խաղաղութեան ըսկզբունքներով եւ իր մասնակցութիւնը բերէ հաւասարութեան հիմունքով Գերմանիոյ քաղաքական, ընկերային եւ տընտեսական կեանքին ձեւակերպումին մէջ:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԱԿՆԻ ՄԷՋ

(1879–1900)

Ակնայ մէջ ազգային կեանքը 1870էն ետք նոր երեւոյթներ կը պարզէ, որոնք պատմաբանին համար ուսումնասիրութեան արժանի նիւթեր պիտի ըլլան: Թուենք մէկ քանին այդ երեւոյթներէն:

Ա) Կրթական – դպրոցական նոր ուղղութիւնը հին պատուելիական դրութեան կը յաջորդէ:

Բ) Ընկերական ոգին թափ տալով՝ երեւան կուգան ուսումնական նպատակով ընկերութիւններ:

Գ) Թատերական շարժում մը կը սկսի:

Դ) Բողոքականութեան ի նպաստ ջանքեր կը կատարուին:

Ե) Գրական–հրապարակագրական փորձեր կ'ըլլան:

Զ) Լսարաններ կը հաստատուին ու վիճաբանական ժողովներ տեղի կ'ունենան:

Է) Մէկ խօսքով ինքնադիտակցութեան ոգի մը, զարգացման ճիգ կը յայտնուի:

Ը) Սահմանադրական սկզբունքները գործադրութեան կը դրուին:

Այդ ժամանակամիջոցը յատկանշելու համար բաւական պերճախօս են վերոյիշեալ երեւոյթները, որ նոր կեանքի մը սկզբնաւորութիւնը կ'աւետեն:

Առաջին կրթական ընկերութիւնը, որ Ազգասիրական անունը կը կրէր, կը յաջողի բաւական ատեն կանգուն պահել միջնակարգ վարժարան մը, որուն աշակերտներն ընտրանօք կ'առնուին քաղաքին երկու (Նարեկեան եւ Ներսէսեան) վարժարաններու ընդունակ աշակերտներէն: Կը հիմնուի ուրիշ ընկերութիւն մըն ալ, Ուսումնասիրականը, որուն նպատակն էր լսարան, հրապարակախօսութիւն եւ ժո-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Գալֆան ոտքի ելաւ եւ պատուհանէն պարտէզը դիտեց: Զիւլէհա միշտ հոն էր, զուարթ արեւուն տակ, այծեամին հետ խաղալով:

— Հիմա պէտք է որ զինքը կանչեմ եւ խօսեցնել տամ, ըսաւ պատանիին, դուն իրեն ամէն բան կը բացատրես ու այլեւս պէտք չզգար իմ քովս ալ խուլ համր ձեւացնելու:

Եւ իսկոյն պատուհանը բանալով նշան ըրաւ աղջկան որ արդէն գլուխը վեր բարձրացուցած էր, պատուհանին բացուելուն ձայնը առնելով: Զիւլէհա վազելով ապարանքը մտաւ:

Քիչ ետքը սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ գեղանի աղջիկը երեւցաւ: Երբ Հասանը տեսաւ Սաֆնազ հանըմին քով մտերմօրէն նստած՝ զարմացական դէմք մը առաւ, բայց իսկոյն ինքզինքը զսպեց եւ առանց պատանիին ուշադրութիւն դարձընելու, հանդարտիկ մօտեցաւ տիկնոջ:

— Քեզի հրաշագործ բժիշկ մը գտայ որ ականջդ ու լեզուդ իսկոյն պիտի բանայ, ըսաւ գալֆան ժպտելով ու մանկատի աղջկան ձեռքերէն բռնելով:

Զիւլէհա իր հանդարտ ակնարկը յառեց խօսակիցին վրայ, առանց հասկացողութեան ամենափոքր նշան մը ցոյց տալու:

— Ի'նչ չարաճճի աղջիկ է այս, ըսաւ գալֆան, մանկուհին դէպի իրեն քաշելով ու զուրգուրանքով այտերը համբուրելով:

Հասան միջամտելու վայրկեանը եկած համարեցաւ եւ իր փոքրիկ բարեկամուհիին ըսաւ.

— Զիւլէհա, ուրախ եղիր, որովհետեւ Աստուած քեզ կը պաշտպանէ: Սաֆնազ հանըմը մեզմէ է եղեր եւ պէտք չունիս ինքզինքդ կեղծելու երբ անոր հետ առանձին ըլլաս... իրեն ամէն բան պատմեցի:

Աղջիկը դարձեալ լուռ մնաց, բայց իր աչքերը տարօրինակ փայլ մը առին: Պատանին տեսնելով որ տակաւին անոր կասկածները չեն փարատած, ձեռքէն բռնեց մէկ կողմ տարաւ ու ականջին բաներ մը փսփսաց: Այս անգամ ա'լ մանկուհիին լեզուն բացուեցաւ:

— Ի'նչ երջանկութիւն է, գոչեց, հիմա գոնէ պիտի կրնամ այստեղ մէկու մը հետ խօսիլ:

— Մինչեւ որ Սաֆնազ հանըմը քեզ բոլորովին ազատէ այս ոսկեզօծ բանտէն, պատասխանեց պատանին:

Հասան թէեւ չէր ուզեր բաժնուիլ իր բարեկամուհիին քովէն, սակայն զգաց որ չափազանց երկար մնացած էր այս ապարանքին մէջ, թէ այլեւս ընելիք մը չունէր հոն եւ թէ պարտականութիւնը զինքը ուրիշ տեղ կը կանչէր:

— Մեկնելէ առաջ, ըսաւ գալֆային ձեռքը համբուրելով, դարձեալ Զիւլէհայի պաշտպանութիւնը կը հայցեմ ձեզմէ:

— Այլեւս հարկ չկայ այդ խօսքերուն, պատասխանեց գալֆան, Հագդը պէյի աղջիկը յանձնարարուելու պէտք չունի ինծի:

Պատանին մանկատի աղջկան ձեռքը սեղմելէ եւ վերջին անգամ անոր ժպտելէ ետքը դուրս ելաւ սենեակէն:

— Կարծեմ թէ, խորհեցաւ Եըլտըզի շրջափակէն դուրս ելլելով, Սայի պէյ գոհ պիտի մնայ ինձմէ, ոչ միայն կէտ առ կէտ իր յանձնարարութիւնները կատարեցի, այլ եւ միեւնոյն ատեն շատ մը աղէկ լուրեր կը տանիմ իրեն... հիմա կը մնայ դանել մեր փախստական ընկերներուն թաքստոցը:

Թողունք որ պատանի Հասան երթայ Շիշլի, ուր անհամբեր իրեն կը սպասէ երիտասարդ յեղափոխականը, եւ մենք պահ մը փոխադրուինք ուրիշ տեղ:

ԳԼՈՒԽ Ը.

ԴԷՊԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐՐԱՆԸ

Սիւլէյման աղա չէր սխալած պատանիին տուած իր տեղեկութեանց մէջ: Առնավուտ Մէհմէտ փաշա օտար շոգենաւ մը ապաստանած էր ու իր ապարանքը ձըգելուն հետեւեալ իրիկուն կը հեռանար Պոլսէն: Թիկնապահը որքան քաջասիրտ ու յանդուգն՝ նոյնքան ալ խոհեմ ու կանխատեսող էր: Այն օրը ուր յեղափոխական գործին փարեցաւ եւ մտաւ ծածուկ քոմիթէին մէջ ինքնիրեն սա խորհրդածութիւնն ըրաւ.

— Անշուշտ օր մը, իմ կամ ուրիշներու անխոհեմութեամբը, յեղափոխական ըլլալս պիտի յայտնուի: Եթէ նախապէս միջոցներ ձեռք չառնեմ վտանգի պահուն անձս կարենալ փրկելու, վերջին վայրկեանին թափուած ճիգերը օգուտ մը չեն կրնար ունենալ:

Եւ այսպէս խորհելով՝ ջանացած էր օտար դեսպանատան մը հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել, խիստ զգուշաւոր կերպով:

Իրեն համար դժուար չէր եղած այդ բանը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 56)

ՓՇՈՒՐԱՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

—*—

ՕՐԱԿՈՑԿ ՖԱԲՐԻԿ

Ցեղաց մեջ ոչ մէկ ազգ ունի այնքան հարուստ բանահիւսութիւն, որքան հայ ազգը։ Ամէն տեղ ամէն ազգ ունի իր առասպելները, իր հեքիաթները, իր առակները, իր ասացուածքները, իր ծանակները, իր երգերը, իր ողբերը, իր ոտանաւորները, իր ներբողները, իր գովքերը, իր նախատինքները, իր հանելուկները, իր ծիծաղաշարժ պատմութիւնները, իր կատակները, իր զրոյցները, իր խրատները, իր ասմունքները, իր ողջոյնները, իր հրաժեշտները, իր ողջակիզումները, իր ընծաները, իր ուխտերը, իր ուրախութեան եւ տխրութեան արտայայտութիւնները, իր ամէն տեսակ գրականութիւնը։ Բայց ոչ մի ազգ չունի այնքան հարուստ եւ բազմազան բանահիւսութիւն, որքան հայ ազգը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ գրականութիւն է, մի ամբողջ գրականութիւն, որ ունի իր ամէն տեսակ ճիւղերը, իր ամէն տեսակ ոճերը, իր ամէն տեսակ ձեւերը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ աշխարհ է, մի ամբողջ աշխարհ, որ ունի իր ամէն տեսակ գոյները, իր ամէն տեսակ գոյնզգոյն ներկերը, իր ամէն տեսակ հնչիւնները, իր ամէն տեսակ ձայները, իր ամէն տեսակ ձայնաւորները, իր ամէն տեսակ բաղաձայնները, իր ամէն տեսակ վանկերը, իր ամէն տեսակ բառերը, իր ամէն տեսակ նախադասութիւնները, իր ամէն տեսակ շարահիւսութիւնները, իր ամէն տեսակ ոճերը, իր ամէն տեսակ ձեւերը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ աշխարհ է, մի ամբողջ աշխարհ, որ ունի իր ամէն տեսակ ծաղիկները, իր ամէն տեսակ ծառերը, իր ամէն տեսակ թռչունները, իր ամէն տեսակ գազանները, իր ամէն տեսակ սողունները, իր ամէն տեսակ ձկները, իր ամէն տեսակ միջատները, իր ամէն տեսակ ոզնիները, իր ամէն տեսակ ճանճերը, իր ամէն տեսակ մրջիւնները, իր ամէն տեսակ մեղուները, իր ամէն տեսակ ոջիլները, իր ամէն տեսակ լուերը, իր ամէն տեսակ մկները, իր ամէն տեսակ առիւծները, իր ամէն տեսակ վագրերը, իր ամէն տեսակ ընձուղտները, իր ամէն տեսակ ոզնիները, իր ամէն տեսակ ոչխարները, իր ամէն տեսակ խոյերը, իր ամէն տեսակ ցուլերը, իր ամէն տեսակ կովերը, իր ամէն տեսակ ձիերը, իր ամէն տեսակ էշերը, իր ամէն տեսակ ջորիները, իր ամէն տեսակ ուղտերը, իր ամէն տեսակ կատուները, իր ամէն տեսակ շները, իր ամէն տեսակ աղուէսները, իր ամէն տեսակ գայլերը, իր ամէն տեսակ արջերը, իր ամէն տեսակ կապիկները, իր ամէն տեսակ ոզնիները, իր ամէն տեսակ ճանճերը, իր ամէն տեսակ մրջիւնները, իր ամէն տեսակ մեղուները, իր ամէն տեսակ ոջիլները, իր ամէն տեսակ լուերը, իր ամէն տեսակ մկները, իր ամէն տեսակ առիւծները, իր ամէն տեսակ վագրերը, իր ամէն տեսակ ընձուղտները, իր ամէն տեսակ ոզնիները, իր ամէն տեսակ ոչխարները, իր ամէն տեսակ խոյերը, իր ամէն տեսակ ցուլերը, իր ամէն տեսակ կովերը, իր ամէն տեսակ ձիերը, իր ամէն տեսակ էշերը, իր ամէն տեսակ ջորիները, իր ամէն տեսակ ուղտերը, իր ամէն տեսակ կատուները, իր ամէն տեսակ շները, իր ամէն տեսակ աղուէսները, իր ամէն տեսակ գայլերը, իր ամէն տեսակ արջերը, իր ամէն տեսակ կապիկները։

Ցեղաց մեջ ոչ մէկ ազգ ունի այնքան հարուստ բանահիւսութիւն, որքան հայ ազգը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ գրականութիւն է, մի ամբողջ գրականութիւն, որ ունի իր ամէն տեսակ ոճերը, իր ամէն տեսակ ձեւերը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ աշխարհ է, մի ամբողջ աշխարհ, որ ունի իր ամէն տեսակ գոյները, իր ամէն տեսակ գոյնզգոյն ներկերը, իր ամէն տեսակ հնչիւնները, իր ամէն տեսակ ձայները, իր ամէն տեսակ ձայնաւորները, իր ամէն տեսակ բաղաձայնները, իր ամէն տեսակ վանկերը, իր ամէն տեսակ բառերը, իր ամէն տեսակ նախադասութիւնները, իր ամէն տեսակ շարահիւսութիւնները, իր ամէն տեսակ ոճերը, իր ամէն տեսակ ձեւերը։ Հայ ազգի բանահիւսութիւնը ինքնին մի ամբողջ աշխարհ է, մի ամբողջ աշխարհ, որ ունի իր ամէն տեսակ ծաղիկները, իր ամէն տեսակ ծառերը, իր ամէն տեսակ թռչունները, իր ամէն տեսակ գազանները, իր ամէն տեսակ սողունները, իր ամէն տեսակ ձկները, իր ամէն տեսակ միջատ

Այրի Տիկին Վիքթորիա Գմբէթեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան ինչպէս նաեւ Պալըզճեան (Պոլիս), Ռէխլեան, Ալեք – սանեան, Վաֆիատիս (Աթէնք) եւ Սմիթ (Ամերիկա) ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղ– բօր, մօրեղբօր եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 12ին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի (Փետրուար 17) ժամը 13,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե– ղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէէօ–Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Փարիզի հայ թատրոնի ընկերները խոր վիշտով կը ծանուցանեն իրենց վաստա – կաւոր ընկերոջ՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 12ին:

Պ. Թաղւոր Թաղւորօֆ եւ զաւակը, Պ. Երուանդ Թաղւորօֆ, Տիկին Նապիկ Թաղ– ւորօֆ եւ զաւակը ինչպէս նաեւ ընտանե– կան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԿՈՒՀԻ ԹԱԳՒՈՐՕՖԻ

(ծնեալ Խատիփէեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 12ին, 75 տարեկանին:

Եկեղեցական արարողութիւնը կը կա – տարուի այս Ուրբաթ (Փետր. 14) ժամը 14,45ին իր բնակարանը, 25 Ռիւ տիւ Փուրքուր, ՄԷՕՏՈՆ, ուրկէ ժամը 15,15ին մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ տը Լ'Էկալիբէ), ամփոփուելու համար ընտանեկան դամ – բարանը ժամը 15,30ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Վալա Խաչատուրեան (Նիւ Եորք) Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան կը ծանու – ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պի– տի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փա– րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց նորոգ հանգուցեալ եղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին (մեռած Փետր. 11ին, Պա – թում) ինչպէս նաեւ Սարեան եւ Մուրատ– եան ընտանիքներու ննջեցելոց յիշատա – կին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարդողներուն:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Հայկ Սահեփանեան 35 ֆր. կը նուի– րէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ–ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՕՄՈՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին թէ Փետր. 16ի Կիրակի պատարագէն ետք, եկեղե – ցիին հոգեւոր հովիւ Աբեղայ Հայր Գե – ղամին, վարդապետական դաւաղանի տուուչութեան արարողութիւն պիտի կա– տարուի ձեռամբ Թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի, բուն Բարեկենդան, ժա– մերգութիւն եւ պատարագ: Սկիզբը ժա – մերգութեան 9,30ին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 5էն 9ը, Անիէ– ռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ հա– մակիրները:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալ– ներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Ց. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժա– մը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողո– վը այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայր– եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ըն– կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրի– կուն ժամը 20,30ին սովորական հաւա – քատեղին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԿՈՒԶՈՒՒՀԻՆ

Recherchons entrepreneurs manteaux, tailleurs, robes tergal, grosse série.

S'adresser : MIC
14, Rue d'Alexandrie, Paris (2e).

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻԻՆ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պօմոնի Ս. Սահակ–Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի (16 Փետրուար) ժամը 15,30ին ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտի մէջ, նա– խաճեռնութեամբ Առաջնորդարանի Օ – ժանդակ Տիկնանց Միութեան:

Պ. Մուքաֆեանի պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « ԵՐԿՈՒ ԽՈՒՀԵՐԸ » զուարթ թատերախաղը:

Տիկին Արփիկ Պէզիրճեանի պատրաս – տութեամբ՝ «ԱՆՈՒՇ»էն դրուագ մը:

Վիճակի դրուած են արժէքաւոր ա – ռարկաներ:

Ժամը 9էն սկսեալ, ՊԱՐ՝ մասնաւորա – բար երիտասարդներուն համար:

Փութացէք կանուխէն դրաւել ձեր տե – ղերը, զուարթ բարեկենդան մը անցընե – լու համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թաղէոս եկեղե – ցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է.—

Յունուար 5ի Սէնթ Անթուանի Ս. Թա– դէոս եկեղեցւոյ աշակերտներու հանդէ – սին, ուր ծնողքները երբ տեսան ու լսեցին իրենց փոքրիկներու հայերէն երգերը, արտասանութիւնները, սրտաբուխ ըրին նուիրատուութիւններ.— Մուրատ Վար– դանեան եւ Շահպազեան ընտանիք 50ա – կան ֆրանք, Գալուստեան, Բարսեղ Դամ– պուրեան, Աղասնի Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տօնիկեան 20ական, Թասմաճեան, Սահակեան Վարդան, Այրի Տիկին Մոզոսեան 10ական ֆրանք:

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր բարենպաստակ ձեռնարկներու եւ աթոռներու նորոգու – թեան համար.—

Պ. Նաղարէթ Տալաքիւրքեան եւ Պ. Է– քէր (Մարսէյլ) 100ական ֆր. Բարսեղ Տալաքիւրքեանի մահուան առթիւ: Տէր եւ Տիկ. Թորգոմ Մեսրոպեան, Տէր և Տի– կին Աբրահամ Գուլումճեան 100ական ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Վռամ Խան Փիլոս – եանի մահուան առթիւ: Պ. Շահէն Սա – րաֆեան իր կնոջ Մարի Սարաֆեանի յի– շատակին 100, Տիկին Ճերահեան, Զաւէն Փիլիճեանի յիշատակին: Ոմն փոխան ծաղկեպսակի Վռամ Խան Փիլոսեանի մահուան առթիւ: Մկրտիչ Մկրեան եւ Տիկին Ընծայումն Նորիկեան 50ական, Տիկին Տենչալի Մինասեան 30 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ԱՄՊԱՍԱՍՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւրքճէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ՓՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ

12 Յունուարի ճաշ–վիճակահանութեան ընթացքին տրուած նուիրատուութիւնները

Տէր եւ Տիկին Գասապաչեան, Տէր եւ Տիկին Պալօեան, Տէր եւ Տիկին Վռամիկ Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Վարժապետ – եան (Գազապլանքայէն), Պր. Հալաճեան 100ական ֆր. Տէր եւ Տիկին Ե. Զարդար– եան 200, Պ. Տէրոյեան, Ճամուտեան քոյ– րեր, Տիկին Աչխէն Պօղոսեան, Օրիորդ – ներ Թուլումեան եւ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկին Թօնկուրեան, Տէր եւ Տիկին Շա – ւարչ Փիրանեան, Տէր և Տիկ. Գամպէրեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Պալօեան 150 ֆր.: Առաջնորդ Արտաւազդ Եպ. Թրթռեան 50, Տիկին Թաղւորեան, Տէր եւ Տիկին Շահ– պազեան, Տէր եւ Տիկին Փիրանեան 50ա– կան, Տիկին Վարդերեսեան 20, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 100 ֆրանք (Ընդհանուր դումար 2230 ֆր.):

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
(Այցելութեան առթիւ)

Պ. Պ. Արամ Սարգիսեանէ 100, Լեւոն Տօնիկեանէ 40, Առաքել Դաղոյեանէ 20, Քըմճըզեանէ 10, Մ. Պետրոսեանէ 10 ֆր.

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶ

Օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին դնումին ի նպաստ կը նուի – րէն.—

Բարեսէր Ոմն 1000 ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Գալայճեան (Տխանա) 300 ֆր., Պ. Գ. Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Դարբինեան, Այրի Տիկ. Ն. Սա – պունճեան եւ զաւակները, Տիկին Յակոբ– եան, Պ. Արսլանկիւլեան 100ական ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Օֆոֆեան (Սարսէլ), Տէր եւ Տիկ. Պ. Կէնճեան (Պուա Քոլոմպ), Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Արապեան (Օրմէ– սոն), Պ. Մխաք Երանեան (Պուա Քո – լոմպ), Պ. Սարգիս Թէքեան (Մարսէյլ), Պ. Մ. Տէմէեան, Տիկ. Լ. Նշանեան (Լը Րէնսի), Պ. Յ. Քէչիչեան 50ական ֆր.: Հայգազրծեան ընտանիք (Վիլֆրանչ), Պ.Ժ. Արապեան, Տիկ. Ճէվիկեան (Ժուան լէ–Փէն), Պ. Ա. Ակորոֆ, Պ. Գ.Մուրատ– եան (Շաթիյոն), Պ. Մելիքոֆ, Տիկ. Հ. Զամանեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Սուճեան (Սէնթ Էթիէն) 30ական ֆրանք: Պ. Ս. Կարապետեան (Տրակինեան), Պ.Ր. Հիմ– րիւզեան (Նէօյի), Պ. Մ. Մախլոֆ (Նէօ– յի), Տիկ. Լ. Պետրոսեան (Ր. Մալմէզոն), Պ. Շ. Կիւմիւշեան (Փօ), Պ. Միքայէլ – եան, Պ. Ինճէեան, Տէր եւ Տիկ. Գազան– ճեան, Պ. Թարաքճեան (Քոլոմպ), Պ. Օ. Աւագեանց (Քուլոմիէ), Տիկ. Քլօա Ե – ղիայեան (Արլ), Պ. Ա. Գարակիւզէլեան (Սթէն) 20ական ֆրանք: Պ. Խաչիկեան (Ժանթիյի), Տիկ. Տաքչեան (Պանէէօ), Բ. անդամ ըլլալով, Պ. Տէր–Սահակեան (Մալաքոֆ), Տօքթ. Վ. Ֆինճի, Պ. Յա– կոբ Էրքիլէթեան, Տիկ. Մ. Կարիպեան, Տէր եւ Տիկ. Արզումանեան (Լը Փէրէօ), Պ. Ա. Թիւրկեթեան (Վիէրզոն), Տէր եւ Տիկ. Գ. Ձօլօլեան, Պ. Քէօսէեան (Մոն– մորանսի), Պ. Ն. Սէրգօեան (Ռոնի–սու– Պուա), Պ. Հ. Սէմէրճեան (Ալֆորվիլ), Պ. Ինճէեան (Կուրնէվիլ), Պ. Կուպաթեան (Պուա Քոլոմպ), Պ. Անտոնեան (Իսի), Տիկ. Վ. Խաչեան 10ական ֆրանք: Պ. Ա.Թալլուհ (Քոլոմպ), Պ. Միքայէլեան 15ական ֆրանք:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Այս Շաբաթ ժամը 17ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, վիճաբանական– դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հայ ուսանողներու Օրգ. Մարմնին կողմէ:

Նիւթ՝ Ի՞նչ է հայ երիտասարդութեան դաղափարաբանութիւնը արտասահմանի մէջ:

Կը հրաւիրուի երկսեռ երիտասարդու – թիւնը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմի – տէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայ– նէ ընկ. Վաղարշակ, Ժիրայր եւ Գամէր Տէր–Վարդանեաններուն եւ իրենց պար– գաներուն իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ ազգականին, ողբացեալ Շուշանիկ Տէր– Վարդանեանի մահուան առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
Մարսէյլի մէջ
ԱՊՐԻԼ 13ԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Վարչութիւնս կը խնդրէ իր բոլոր ըն– կերուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան վերո– յիշեալ ժամուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

14 Փետրուար, ՈՒՐԲԱԹ.— Տեառն– դառաջ: Տօն է քառասնօրեայ զալտեան Քրիստոսի ի տաճարն: Ս. պատարագ պի– տի մատուցուի ժամը 10ին:

16 Փետրուար Կիրակի.— ԲՈՒՆ ԲԱՐԵ– ԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս կի– րակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ ղոց պատարագ կը մա– տուցուի ժամը 10ին:

20 Փետրուար Հինգշաբթի.— Այսօր– ուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկո– ներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկ– րտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ու– նենայ Հակումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին: Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27:

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այ– սինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատար– ուի Աբեւագալի ժամերգութիւն: Այս օ– րերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւն– ները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Ա– րեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ԽՆՋՈՅՔ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻԻ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Երգ–պար ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյքին կողմէ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ հա – մակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Փրատոյի Ս. Սահակ–Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց Տօնը հանդիսա– ւորապէս պիտի տօնուի այս Կիրակի: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ Ս. պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ եւ կը քարոզէ տօնին իմաստին եւ նշանակութեան առընչու – թեամբ:

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատար– ուի Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի, Վազգէն Ա.ի անուան տօնախմբութեան առիթով: Ցետ պատարագի պիտի կատարուի Հոգե– հանգիստ՝ վասն հանգուցեալ հոգեհարց մեր– ոյ:

Մերաղն ժողովուրդը կը հրաւիրուի հաղորդութեան Վարդանանց հովիւով:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, քարոզ 11, Հայրապետական մաղ – թանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,50:

ՀԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 15 FEVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11440 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.440

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԱՐԱՅՐԷՆ ՎԵՐՋ

Օտար բռնակալի լուծին դէմ ծառանալու եւ ազատ ապրելու կամքին պերճախօս օրինակը կը ներկայացնէ Վարդանանց պատերազմը:

Աւարայրի մեծ ճակատամարտը մէկ օրէն միւսը չէ, որ տեղի ունեցաւ: Տարիներու հալածանքներն ու կեղեքումները ստեղծած էին այնպիսի վիճակ մը, որ այլեւս անհանդուրժելի էր դարձած:

Բաժակը յորդեցաւ 451 թուականի Մայիս 26ի Շաբաթ օրը, երբ հայ եւ պարսիկ բանակները իրարու դէմ ճակատեցան Արտազ գաւառի, Աւարայր գիւղի Տղմուտ գետի ափին:

Վարդան Մամիկոնեանի կողքին ճակատամարտին կը մասնակցէին քսաներեք նախարարներ:

Վարդանանց պատերազմի պատմիչը՝ «քանդակագործ քաջ Եղիշէ», ինչպէս կ'որակէ զայն ծանօթ երգը, 66·000 կը հաշուէ հայ զինուորներու թիւը:

Ասոնք Հայաստանի զանազան գաւառներէն հապճեպով հաւաքուած բազմութիւններ էին, մեծ մասամբ աւատապետ-նախարարներու ճորտեր, որոնցմէ շատեր առաջին անգամ պատերազմի կը մասնակցէին:

Փոքր թիւ մը կը կազմէին ռազմադաշտին վրայ նահատակուողները, — 286 հոգի: Փիղերու ոտքերուն տակ տրորուողներուն եւ փախչելով լեռները ապաստանողներէն սպաննուածներուն թիւն էր 750: Գումար 1036 հոգի, որոնք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սուրբերու կարգն են դասուած:

Պարսկական մեծ բանակին մաս կը կազմէին ռազմիկ փիղեր եւ Մատեան գունդը, որ անպարտելի կը նկատուէր:

Ղազար Փարպեցիի համաձայն, Յազկերտ Բ.ի բանակը Աւարայրի դաշտին վրայ կորսնցուցած է 3·544 հոգի:

Այս թուանշանները ցոյց կուտան թէ ի՛նչ մեծ քաջութեամբ կռուած էին Հայերը՝ աւելի քան տասնապատիկ զոհեր խլելով թշնամիէն:

Հայոց ապստամբութիւնը չվերջացաւ Վարդան Մամիկոնեանի եւ ութ նախարարներու նահատակութեամբ:

Հայոց սպարապետի զօրքի մնացորդները ապաստանեցան Հայաստանի անտառոտ եւ դժուարամատչելի ծայրագաւառները՝ Տայք, Արցախ, Տմորիք, ուր փոխն ի փոխ պաշտպանողական եւ յարձակողական կռիւներ մղեցին Պարսից դէմ:

Արքայից արքայ Յազկերտ Բ. տեսնելով բանակին մեծ կորուստները, հրամայեց իր սպարապետ Մուշկան Նիսալա-վուրտին Պարսկաստան վերադառնալ իր բանակով:

Հայաստանի մարզպան Միհր-Ներսեհ վերջ տալով իր բռնատիրութեան, հաշտարար քաղաքականութեան սկսաւ հետեւիլ, սիրաշահելու համար բնակչութիւնը: Իսկ մերժելով ապստամբներուն ներում շնորհել, շարունակեց հալածանքը անոնց դէմ:

Հայերը չընկրկեցան երբեք: Վար չդրին զէնքերը: Ամրացած իրենց անառիկ բերդերուն մէջ եւ ապաւինած իրենց աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքերուն, շարունակեցին դիմադրական կռիւները նախ Հմայեակ Մամիկոնեանի, աւելի վերջ Վահան Մամիկոնեանի ղեկավարութեամբ: Մեծ վնասներ պատճառեցին Պարսիկներուն, որոնք ներքին եւ արտաքին զանազան տագնապներու ենթակայ՝ չէին կրնար գլուխ ելլել հայ ապստամբներուն հետ:

Յազկերտ Բ.ի մահէն վերջ 457ին իրեն յաջորդած էր երէց որդին Որմիզդ, որ երկու տարի միայն թագաւորեց: 459ին դաւադրութեամբ սպաննուեցաւ իր եղբօր՝ Պերոզի կողմէ, որ դահ բարձրանալով հետեւեցաւ Սասանեաններու հայահալած քաղաքականութեան:

Աղուաններու եւ Հեփթաղներու յարձակումները Պարսկաստանի դէմ՝ ստիպեցին Պերոզը աւելի խոհեմ շարժիլ Հայերու հանդէպ: Իր թագաւորութեան վեցերորդ տարին՝ 465ին՝ մայրաքաղաք Տիզբոնի մէջ բանտարկուած հայ նախարարները ազատ արձակուելով Հայաստան վերադարձան:

Վահան Մամիկոնեան, Վարդանի եղբօրորդին, իր զինուորներով յաղթական կռիւներ մղեց Պարսից դէմ, պարտութեան մատնելով զանոնք:

Արքայից արքան ի վերջոյ պարտաւորուեցաւ 484ին Նուարսակի մէջ հաշտութեան դաշնագիր կնքել Հայոց հետ: Սպարապետ Վահան Մամիկոնեան ցմահ մարզպան կարգուեցաւ Հայաստանի:

Աւարայրէն վերջ Վարդանանց ոգին զինեց ազատատենչ Հայութեան բազուկը եւ տարաւ յաղթանակը:

Հայաստան ազատ շունչ քաշեց պահ մը, շնորհիւ իր դիւցազն զաւակներու զոհաբերութեան:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԵՆ ԿՈՒՐԻՈՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԵՏ ԿՈՒՏԱՑ ԲԱՑԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

Իսրայէլի նախկին վարչապետը Պեն Կուրիոն տեսակցութիւն մը տուած է ի-տալական Իլ Թէմփօին եւ կարգ մը շահեկան յայտարարութիւններ ըրած է, ինչ կը վերաբերի Միջին Արեւելքի տագնապին:

Նախկին վարչապետը ըսած է ի մէջ այլոց.— «Իսկական խաղաղութեան մը փոխարէն մինչեւ վերջին սանթիմեթրը ետ կուտամ բոլոր հողերը: Բոլորը, բացի Երուսաղէմէն»: Պեն Կուրիոն աւելցուցած է որ «ստոյգ աղբիւրէ գիտէ թէ Նասր երբեք հաշտութիւն չի ստորագրեր Իսրայէլ հետ: «Միայն Ռուսիա կրնայ ստիպել որ հաշտութիւն ընէ եւ Ռուսիա ինքն ալ եթէ այդ միտքն ունի, դժուարութեամբ կրնայ համոզել»:

Պեն Կուրիոն իր վրդովումը կը յայտնէ նաեւ Լեւի Էշքոլի յայտարարութիւններէն եւ այդ առթիւ կը շեշտէ.— «Մէկ կողմէ կը յայտարարենք թէ Էլ Ֆաթի անդամները նացիներ եւ ահաբեկիչներ են որ կիներու եւ երախաներու վրայ կը յարձակին, միւս կողմէ վարչապետը կ'ըսէ թէ պատրաստ է իրենց հանդիպելու: Հոս հակասութիւն մը կայ, որու վերջ պէտք է դնել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Վիէթնամի ժողովը սկսած է լուրջ դժուարութեանց բախիլ: Հանօյ կը պահանջէ որ տապալի Թիէօի կառավարութիւնը, մինչ Քապոթ Լոճ կը պատասխանէ որ Փարիզի մէջ չէ որ ձեռք պիտի ձգեն ինչ որ չկրցան ձեռք ձգել Վիէթնամի մէջ:

ՎԻԷՆՆԱԿԱՆ Վօխընփրէսէ շաբաթա-թերթը հրատարակած է այն նամակը զոր Եան Պալաք (չեխ ուսանողը) գրած էր իբրեւ կտակ: Պալաք կ'ըսէ թէ խումբ մը երիտասարդ կամաւորներ են, պատրաստ իրենք զիրենք այրելով նահատակուելու, որպէսզի Չեխոսլովաքիոյ մէջ վերածնի ժողովրդավարութիւնը, անոր իսկական իմաստով: Կը պահանջեն դրաքննութեան ջնջումը, խորհրդային ուժերու ցրուած թերթին արդիլումը, ժողովուրդին վրատահութիւնը չվայելող ղեկավարներու հրաժարումը, Ներքին նախարարին փոխարինումը նախկինին հետ, որ հեռացուած էր Օգոստ. 21ին:

ՅՈՒԼԻՍԻՆ, 15 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն 2 Ա. դասուն պատկանող յարկաբաժիններու վարձքերը:

ԱՆԳԼԵՒԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ միացեալ զեկոյցը կը շեշտէ թէ «Եւրոպա մը առանց անգլիոյ կարելի չէ երեւակայել»:

"ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՈՒՆ, ՏՈՒՆԴ ԳՆԱ"

Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Թուրքերը միշտ պատրաստ են տոլար կամ ռուբլի ստանալու, պայմանաւ անշուշտ որ այդ դրամները տուողներն ալ շատ չխառնուին իրենց գործերուն: Այսպէս վերջերս շատ կ'ուզեն տոլար ստանալ պայմանաւ որ տուողն ալ հետը չգայ, այլ տունը մնայ եւ այդ պատճառով է որ սաստկացած են հակամերիկեան ցոյցերը, որոնց մանրամասնութիւնները կուտանք ստորեւ, քաղելով Պոլսոյ թերթերէն, մեր կողմէ ալ բարի վայելում ըսելով Ամերիկացիներուն:

Թագսիմի մէջ, ցուցարարները խմբուեցան Աթաթիւրքի Յիշատակարանին շուրջ, եւ յուզումնալից խօսքեր ըսին, յանուն Թուրքիոյ անկախութեան: Տարեց անձ մը, որ անկար զինուոր մըն էր և Տոլմապաղչէի մէջ միացած էր անոնց, հետեւեալ խօսքերը ըսաւ.— Ով որ պատիւ չունի, հայրենիք չունի: Դուք Աթաթիւրքի թոռներն էք, եւ մենք ձեր կողքին կանգնած ենք:

Նոյն պահուն ունկնդիրներուն միջեւ կանաչ գդակ կրող մարդ մը բաներ մը ըսաւ, շուրջինները պոռացին յանկարծ.— Կը լսէ՞ք, հայհոյեց մեզի:

Այն ատեն ուսանողները խոյացան կանաչ գդակ կրող մարդուն վրայ եւ շատ դէշ ծեծեցն զայն: Մարդը ստիպուեցաւ խանութ մը ապաստանիլ, ուսանողները փորձեցին զայն դուրս քաշկռտել, եւ այս շփոթութեան մէջ ուրիշ մէկն ալ ծեծեցին:

Ժամը 16,30ին, ցուցարարները ուզեցին քալել դէպի Անկախութեան պողոտայ, բայց իրենց դէմ գտան ոստիկանական բանակ մը, եւ չկրցան ճեղքել այդ պատնէշը: Այն ատեն ցոյցի համար դետինը նստան եւ սկսան պոռալ.— Ոճրագործներ, պաշտպանեցէք տեսնենք Ամերիկացիները: Չենք ելլեր հոսկէ:

Արիւնալի եւ գիրկընդխառն կռիւ մը մղուեցաւ, արտասուաբեր եւ մշուշաբեր ռումբեր արձակուեցան, ուսանողներէն ոմանք դետինը քաշկռտուեցան եւ կամ ճիփերը նետուեցան եւ տարուեցան ոստիկանատուն: Նոյն պահուն զէնքի պայթիւններ լսուեցան եւ հրապարակը ճակատամարտի մը երեւոյթը ստացաւ:

«ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՇՈՒՆ, ՏՈՒՆԴ ԳՆԱ'»

Ցուցարարները բռնած էին վերտառութիւններ, ուր գրուած էր.— Անկցի Ամերիկան, ոստիկանութիւնը թող նաւերը պաշտպանէ, բանակը մեզի հետ է: Թանքերով, թնդանօթներով իսկ դան, նորէն Թուրքիան անկախ պիտի մնայ: Ուսանողները Թոփհանէի մէջ ալ ոստիկաններու ջոկատ մը տեսան, եւ անխնայ քարկոծեցին անոնց կառքերը, պէնզինով լեցուն շիշեր նետեցին անոնց վրայ: Մէկ կողմէ կը քալէին, եւ միւս կողմէ օթոպիւսներու եւ վաճառատուներու ցուցափեղկերուն վրայ կը փակցնէին թուղթեր ուր գրուած էր.— Ամերիքալը իթ, էվինէ կիթ:

Զինուորական ուժերը պահ մը վերջ միջամտեցին, սակայն եւ չթողուցին որ Տոլմապահչէ մտնեն: Այն ատեն ուսանողական թափօրը բարձրացաւ դէպի Թագսիմ, եուհաներ արձակեց ոստիկանական ջոկատի մը որ պահակ կեցած էր Տոլմապահչէի Սթատին առջեւ: Երիտասարդ մը, որ ոստիկանները պաշտպանել կ'ուզէր, կուրծքին շիշ մը ստացաւ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Յաւով կ'իմանանք թէ Հինդշաբթի առաւօտ, Միլանոյի իր բնակարանին մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Իտալահայ Մշակութային Միութեան նախագահ, «Յառաջ»ի վաղեմի աշխատակից՝ Տոքթ. Արամայիս Սրապեան:

Մեր ողբացեալ բարեկամը ուղեղային ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր անցեալ Հոկտեմբերին, եւ հակառակ յետ գործողութեան շրջանի ներշնչած որոշ յոյսերուն, անողոք հիւանդութիւնը կը շարունակէր իր աւերը գործել:

Արամայիս Սրապեան ծնած էր 1910ին, Կէյվէի Օրթագիւղը: Ճաշակած է տարագրութեան սեւ օրերը եւ աքսորէ դարձին, իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Պոլսոյ եւ Գորֆուի մէջ: 1923ին անցած է Վենետիկ, եւ 1929ին աւարտած տեղւոյն Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը: Ապա յաճախած է Միլանոյի բժշկական համալսարանը ու վկայուած իբրեւ բժիշկ, յետոյ մասնագիտացած է ատամնաբուժութեան մէջ:

Իր առաջին գրական փորձերը հրատարակուած են «Յառաջ»ի մէջ, Բ. աշխարհամարտէն շատ առաջ: Կանոնաւոր կերպով շարունակած է իր աշխատակցութիւնը, մինչեւ քանի մը տարի առաջ, քերթուածներով, յօդուածներով կամ թղթակցութիւններով: Հրատարակած է բանաստեղծութեան կարգ մը հատորներ ինչպէս՝ Հանդիպումներ Մուսային հետ (1949), Ազոլոյէն Վենետիկ (1953), Զէնքի տակ (1956), Ալպեան ռազմիկներու հետ, եւայլն: Քանի մը տարի առաջ այցելեց նաեւ Հայաստան: Միշտ իր մասնակցութիւնը բերած է Միլանոյի ազգ. կեանքին, մանաւանդ մշակութային դետնի վրայ:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր Ուրբաթ Փետր. 14ին, Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին, զաւկին եւ եղբօր՝ Ստեփան Սրապեանի:

Իտալահայ Մշակութային Միութիւնը խոր կսկիծով կը ծանուցանէ վաղաժամ կորուստը իր սիրելի նախագահին

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

որ ամբողջ կեանք մը ի սպաս դրաւ հայ մշակոյթին եւ ազգապահպանման վսեմ գործին:

Այս տխուր առթիւ, վարչութիւնը իր սրտագին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր վշտակիր այրիին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն եւ յարգանքով կը խոնարհի իր թարմ հողակոյտին առջեւ:

ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԴԱՍ ՄԸ ՈՒՆԻ՞ՆՔ...

Հիմա որ տիեզերքի ու մեր ամենամօտ դրացիին՝ լուսնին գաղտնիքը լուծելու վրայ ենք, կը կարծենք, թէ մեր կեանքի յաջորդ հետաքրքրական հարցումը, ամենահետաքրքրական հարցումը, մարդուն ի՛նչպէս եւ ո՛ւրկէ գալուն պատասխանը գտնելն է:

Մարդուն ազգաբանութեան ստուգումը շատ դժուար եղած է, որովհետեւ մարդուն բրածոյացած մնացորդները շատ հազուագիւտ են: Մեր խօսքը քանի մը հազար տարի առաջուընէ մնացած բրածոներու մասին չէ, կը խօսինք աւելի հին թուականներու մասին, միլիոն տարի առաջուան մասին, երբ մարդը չորքոտանի էր կամ նման բան մը... Ճիշդ է թէ Հարաւային ու Արեւելեան Ափրիկէի, Հընդկաստանի, Իսրայէլի ու հոս ու հոն գըտնուած, պեղումներով լոյս աշխարհ բերուած բեկորներ, քանի մը ակռայ, բազկոսկր մը, գանկի կտոր մը, շատ բան կը բացատրեն: Այդ գործով զբաղող գիտնականները կրնան, օրինակի համար, ակռաներ քննելով ըսել, թէ անոր տէրը մըսակե՞ր էր թէ բուսակեր, մօտաւորապէս քանի՞ հազար տարի ապրած էր, գանկոսկրի ու ողնայարի միացման կէտէն՝ կըրնան եզրակացնել, թէ նախամարդը ուղի՞ղ կը քալէր, թէ ոչ դեռ չորքոտանի էր: Կոնքի ձեւը նոյնպէս կ՚օգնէ անոնց, որոշ եզրակացութիւններ հանելու: Գործիքները՝ քաղաքակրթութեան սանդխամատին վրայ իր տեղը ցոյց կուտան: Գանկոսկրը՝ իր ուղեղին ծաւալը ցոյց կուտայ: Երկրագունդի պաղելէն ու կեանքի սկզբնաւորութենէն անմիջապէս ետք, ըսենք 20 միլիոն տարի առաջ, երբ երկիրը լեցուած էր ահազդեցիկ անասուններով, կը թուի թէ մարդը միայն իր ուղեղին ու խելքին շնորհիւ էր որ յաջողեցաւ գոյութեան պայքարին մէջ, եթէ ոչ յաղթել, գէթ՝ իր գոյութիւնը տեւականացնել: Ամէն գազան բան մը ունէր պաշտպանութեան համար ու նախամարդը այդ ահազդեցիկ խառնարանին մէջ ամէնէն տկարներէն մէկն էր. այդ տկարութիւնը իրեն համար օրհնութիւն եղաւ ի վերջոյ, իր խեղճութիւնը պատճառ եղաւ որ մշակէ իր միտքը ու գործածէ իր դատողութիւնը: Ուղեղը ծաւալեցաւ ու օգնեց իրեն, որ ապրի ու անասելի դժուարութեանց յաղթէ: Քաղաքակրթուեցաւ, հնարեց, ստեղծագործեց, հաշուեց ու եկաւ պահ մը, որ ակնարկը դարձուց լուսնին, միւս մոլորակներուն ու արեւուն:

Քանի՞ միլիոն տարի անցաւ անոր — մարդուն — մինչեւ այդ կէտին հասնիլը, չենք գիտեր, բայց կրնանք երեւակայել, թէ մօտաւորապէս ի՞նչ շրջաններէ անցաւ իր քաղաքակրթութիւնը: — Համագործակցութիւն, զէնք, ընտանիք, բնակարան, որսորդութիւն, կայուն կեանք, օճախ, երկրագործութիւն, լեզու յարաբերուելու համար, ցեղախումբեր, կռիւ, պաշտպանութիւն, կենդանիներու ընտանեցում եւայլն, եւայլն:

Այս բոլորին մէջ ամէնէն շատ զիս գըրաւողը՝ խօսքին, լեզուին ստեղծումն է: Որոշ է թէ ան ծնաւ՝ որովհետեւ պահանջ մը կար անոր համար: Որսի գացող նանախամարդը, ըսենք, յաջողեցաւ յովազ մը կամ վայրի ցուլ մը սպաննել, կամ վագրէ մը բզկտուած ու կիսով լափուելէ ետք լքուած մսակոյտ մը գտնել, փորը կշտացնելէ ետք, իր առաջին մտածումը պիտի ըլլար վաղուան համար զայն պահել իր բնակարանին մէջ, կամ բաժնել իրեններուն հետ. պիտի վազէր ետ՝ կանչելու համար իր ընտանիքը կամ բարեկամները, որ օգնեն իրեն փոխադրութեան գործին մէջ, կամ գան ու տեղւոյն վրայ լափեն: Ու ստեղծուեցաւ լեզուն, խօսքը՝ իր ամէնէն նախնական ձեւին մէջ: Հաւանօրէն միայն մէկ բացագանչութեամբ սկսուած, դարերու ընթացքին ան յաւելումներ կրեց, բազմացաւ, ճիւղաւորուեցաւ հայրենիք փոխեց, նոր ցամաքամասեր տարուեցաւ ու հասաւ ներկայ կատարելութեան ու ձեւին՝ որ դեռ վերջնական ալ չէ:

Ապրող ամէն արարած, իմացականութեան ո՛ր մէկ աստիճանին վրայ ալ գըտնուած ըլլայ, իր նմաններուն հետ յարաբերուելու միջոցը, լեզուն ունի: Կրնայ այդ միջոցը յաճախ մեր կողմէ անհասկընալի, նոյնիսկ աննշմարելի ըլլալ, բայց վստահօրէն գոյութիւն ունի: Ամառը, երբ մեր դրան առջեւի մարդը ոռոգելու համար բանամ ցնցուղին ծորակները, ջուրի առաջին ցայտքը տեսնող ճնճղուկը, հըրճուագին կանչէ մը ետք, կ՚անհետի պահ մը ու շուտով կը վերադառնայ խումբով:

Կաքաւը, իրիկուան դէմ երբ իր ձագերը ջուրը իջեցնէ, կը հսկէ հեռուէն ու ամենափոքր կասկածի մը պահուն կուտայ վտանգի ազդանշանը ու ձագերը կը քարանան եղած տեղերնին:

Մեղուները հետախոյզներ կը ղրկեն չորս կողմ, ու ծաղկաստան մը գտնողը, իր վերադարձին, պարերով ու շարժումներով կը տեղեկագրէ գիւտին ուղղութիւնն ու հեռաւորութիւնը:

Մրջիւններու համագործակցութիւնն ու հնարամտութիւնը անասելի չափերու կը հասնի:

Մեր պարտէզին մէջ ապրող յոպոպը, կանուխ գարնան, խնձորենիի կատարէն իր իշխանութեան սահմանները կը տեղեկացնէ բոլորին, ու վայ է եկեր անոր՝ որ այդ սահմանները կը բռնաբարէ անոնցմէ ներս բոյն դնել փորձելով:

Աշխարհի վրայ խօսուող բոլոր լեզուները չեմ կարծեր թէ մէկ հասարակաց արմատէ ծնունդ առին. բայց բոլորն ալ մէկ պահանջէ, հաղորդակցելու պահանջէն սկսան: Ցետոյ ամէն ցեղ, ստեղծելով կամ փոխառութիւններով, զարգացուց իր լեզուն եւ հպարտ եղաւ անով, սիրեց զայն ու գոհ եղաւ՝ երբ անոր տարածումը, տիրապետութիւնը տեսաւ:

Յատկանշական դէպք մը պատահեցաւ ինծի այս ամառ: Օգոստոսի կէսերուն ծովափ գացինք շատ տաք օր մը: Շատուոր էինք: Ազգական, բարեկամ, թոռ, թոռնուհի: Քսան հոգի մը կայինք: Մէկուկէս ժամ տեւող ճամբորդութենէ մը ետք, ծովափ հասանք: Դուրս թափուեցանք կառքերէն ու լիաթոք շնչեցինք ծովի զով ու մանիշով, աղով բուրումնաւէտուած օդը: Ցետոյ նստեցանք ճաշելու: Աւազին վրայ տարածուած սփռոցին վրայ կիները շարեցին ամէն բան, խաշած հաւկիթ, ժամպոն, պաղ միս, ձուազեղ, տապկուած սմբուկ, ի՛նչ գիտնամ, մէկը քան միւսը համեղ բաներ: Մեծերուն համար գարեջուր գնեցինք մօտակայ յոյն ճաշարանապետէն, փոքրերուն համար՝ միջին տարիք եղողներուն համար՝ քոք ու փեփսի:

Այդ բաներէն եւ ոչ մէկը խմեցի ես:

— Ծարաւը անցընելու համար ջուրէն լաւ բան չկայ, — ըսի քովիններուս ու գացի յոյն ճաշարանապետէն գաւաթ մը ջուր խնդրեցի:

— Սա պարոնին գաւաթ մը ջուր տուր, — ըսաւ մարդը, ծառայողներէն մէկուն:

Ծառայողը, քիչ մը անդին գտնուող ծորակը բանալով բաժակը բռնեց անոր դէմ, ու գաղջ թուող դեղնագոյն հեղուկով մը զայն լեցնելէ ետք, երկարեց ինծի:

— Էֆխարիսթօ, շնորհակալութիւն, — ըսի մարդուն յունարէն ու ձեռքս երկարեցի որ առնեմ բաժակը: Մարդը յանկարծ ձեռքը քաշեց ետ, բաժակին ջուրը թափեց լուացքի տաշտին մէջ, բացաւ սառնարանը, հոն դրուած ջուրի պաղ շիշէն լեցուց ինծի համար պատրաստուած բաժակը, ու լայն ժպիտ մը դէմքին ըսաւ.

— Հրամմեցէք:

Դեռ մինչեւ հիմա չեմ կրցած վճռել, թէ ի՞նչ բանի համար արժանացայ այդ պատուին, հայրենակի՞ց համարուելուս, թէ ոչ իր ազգային լեզուն օտար երկրի մը մէջ խօսելուս համար:

Դաս մը ունի՞նք սորվելիք յոյն սպասաւորէն...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԵՕԹՆՕՐԵԱՅ ՇԱԲԱԹԸ

Շատ հին ժամանակներէն սկսեալ եօթնօրեայ շաբաթը հանդիսացած է ժամանակը չափելու կարեւոր եւ գործնական ձեւերէն մէկը: Կարգ մը ժողովուրդներ եօթնօրեայ շաբթուան փոխարէն գործածած են հնգօրեան եւ տասնօրեան: Ինչպէս օրինակ, Եգիպտոսի, Չինաստանի մէջ: Սկզբնական շրջանին Հռոմի մէջ գործածուած է տասնօրեակը:

Եօթնօրեայ շաբաթը առաջին անգամ հաւանաբար կիրարկուած է Միջագետքի, Փոքր Ասիայի, Հայաստանի եւ այլ երկիրներու մէջ:

Շաբաթը եօթը օր հաշուելու մասին գոյութիւն ունի երկու տեսակէտ: Առաջին տեսակէտին համաձայն, շաբաթը եօթը օր ունենալը առընչուած է Լուսնի փուլերուն հետ, որովհետեւ նորալուսինէն մինչեւ կիսալուսին կամ կիսալուսինէն մինչեւ լիալուսին կը տեւէ մօտաւորապէս 7,5 օր: Միւս տեսակէտը այն է, որ շաբաթը եօթը օր հաշուելու հարցը կապ ունի անցեալի ծանօթ եօթը լուսատուներուն (Արեգակ, Լուսին, Հրատ, Լուսնթագ, Երեւակ, Արուսեակ եւ Փայլածու) թիւին հետ: Ասոր համար ալ Եւրոպացիներուն շաբաթուան օրերուն անունները կապուած են եօթը լուսատուներու անուններուն հետ, հետեւեալ կարգով.

Երկուշաբթի — Լուսնի օր
Երեքշաբթի — Հրատի օր
Չորեքշաբթի — Փայլածուի օր
Հինգշաբթի — Լուսնթագի օր
Ուրբաթ — Արուսեակի օր
Շաբաթ — Երեւակի օր
Կիրակի — Արեգակի օր:

Արեւելքցիները հինէն ի վեր շաբաթուան օրերը անուանած են թուարկութեան կարգով, այսինքն՝ միաշաբթի, երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, փարասկեւի և շաբաթօ: Փարասկեւի յունարէն կը նշանակէ նախապատրաստութիւն, իսկ շաբաթօ եբրայերէն կը նշանակէ հանգիստ:

Հայերը փարասկեւիի փոխարէն գործածած են ուրբաթ բառը, որ փոխ առնուած է ասորերէն «ռուբաթ» բառէն, ասիկա նոյնպէս կը նշանակէ նախապատրաստուիլ շաբաթ օրուան հանգիստին:

Ցետագային՝ քրիստոնէութեան շրջանին, կ՚որոշուի միաշաբաթ օրը կոչել կիրակի եւ շաբաթ օրուան փոխարէն կիրակին համարել հանգիստի օր, որ կապուած է Յիսուս Քրիստոսի «յարութիւն առնելու» պահուն հետ:

Կիրակին յունական «քիրիաքի» բառէն է, որ կը նշանակէ տէրունական:

Անցեալի նման ներկայիս եւս ժամանակի հաշիւը ըստ շաբթուան օրերուն կատարելը շատ գործածական է ու կարեւոր: Շաբթուան օերու օգնութեամբ հաշիւ կատարելը առանձնապէս կարեւոր եղած է տօներու ժամանակը որոշելու համար: Մեծ նշանակութիւն ունեցած է եւ ունի նաեւ այս կամ այն պատմական նշանաւոր դէպքին ժամանակագրութիւնը ստուգելու կամ հիմնաւորելու տեսակէտէն: Օրինակ, պատմական որոշ դէպքե-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Մէհմէտ փաշա Եըլտըզի պալատին մէջ այնպիսի դիրք մը եւ ազդեցութիւն ունէր որ ամէնքը իր բարեկամութեան կը ցանկային, նոյնիսկ օտար շրջանակներու մէջ:

Բացի իր այս արտաքին հանդամանքէն՝ թիկնապահը իր ուղղամիտ, անկեղծ եւ խրոխտ նկարագրովը շուտով սիրելի կը դառնար իրեն հետ շփում ունեցող ազնուասիրտ անձերուն հետ: Մէհմէտ փաշա Բանկալթիի զինուորական վարժարանէն վկայուած, Գերմանիոյ մէջ կատարելագործած էր իր զինուորական ուսմունքը եւ Փարիզի մէջ ալ զինուորական կցորդի պաշտօն վարած էր մէկ քանի տարի, այնպէս որ զարգացեալ ու միանգամայն աշխարհիկ մարդու բոլոր առաւելութիւնները կը կրէր իր վրայ:

Իր այս այլազան յատկութիւններուն շնորհիւ ահա, Մէհմէտ փաշա մտերիմ ու սիրելի բարեկամը եղած էր մեծ Պետութեան մը դեսպանատան խորհրդականին:

Այս մտերմութիւնը այն աստիճան յառաջ գացած էր, որ թիկնապահը չէր վարանած իր ամբողջ գաղտնիքներուն հաղորդակից ընել զայն եւ զանազան առիթներու մէջ անոր օժանդակութեան դիմել, իր ընկերներուն օգնութեան հասնելու համար:

Երբ մեր գիտցած իրողութեանց հետեւանքով Մէհմէտ փաշա ստիպուեցաւ դիշերանց թողուլ հեռանալ իր Շիշլիի ապարանքէն՝ բնականաբար ուղղակի գնաց իր օտարազգի բարեկամը գտնելու, որուն պարզեց իր կացութիւնը:

— Վայրկեան մը կարելի չէ որ այս քաղաքը մնաք, վճռեց խորհրդականը:

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ, պատասխանեց թիկնապահը:

— Եւ ոչ ալ Թուրքիոյ որեւէ մէկ կողմը:

— Այդ մասին համակարծիք չեմ ձեզի, սիրելիս:

— Ի՛նչպէս, արդեօք կը խորհիք Թուրքիո՞յ մէկ քաղաքը ապաստանիլ:

— Ոչ թէ ապաստանիլ, այլ երթալ:

— Ի՛նչ յիմարական գաղափար, գոչեց խորհրդականը գրեթէ սրտմտած, ուրտեղ կրնաք խուսափիլ Համիտի ձեռքէն, եթէ յամառիք Թուրքիոյ մէջ մնալ:

— Նախ՝ դիտաւորութիւն չունիմ Համիտի ձեռքէն խուսափելու, երկրորդ՝ կը կարծեմ որ ա՛լ ժամանակը հասած է ճակատ ճակատի կռիւ մղելու բռնաւորութեան դէմ, հերիք ալ որչափ մութին մէջ գործեցինք ու վատաբար ճղակտոր եղանք...:

— Բայց ինչ կրնաս ընել դուն առանձին կամ քանի մը ընկերներով, Համիտի զօրութեան դէմ:

— Մենք օրինակը կուտանք, պայքարը կը սկսինք եւ այն ատեն կը տեսնենք թէ ո՛վ կուգայ մեր ետեւէն:

— Եւ եթէ ոչ ոք տեղէն շարժի ու ձեզ առանձին թողուն:

— Այն ատեն մենք ալ գոհ սրտով կը մեռնինք, վատերու երկրի մը մէջ ապրած չըլլալու համար:

— Բայց պատճառ չունիք այսքան յուսահատ ըլլալու, եթէ այս թշուառ երկրին մէջ ամէնէն վերէն մինչեւ վարը, նախարարներէն սկսեալ մինչեւ յետին պաշտօնեան, դատաւորէն մինչեւ դռնապանը փտութեան եւ ապականութեան մէջ ինկած են, փառք Աստուծոյ, կը մնայ տակաւին բան մը զոր Համիտի ապականիչ հոգին չէ կրցած աղարտել, այդ բանը օսմանեան բանակն է...:

Մէհմէտ փաշա, խանդավառուած տակաւին իր խօսքը պիտի շարունակէր, երբ դեսպանատան խորհրդականը զինքը կեցուց.

— Սիրելիս, ըսաւ, կը տեսնեմ որ շատ մեծ է քու հաւատքդ այն գործին մասին, որուն նուիրուած ես ու չեմ ուզեր այդ գեղեցիկ եռանդդ նուազեցնել տարակոյսներ ցանելով մտքիդ մէջ: Գործէ՛ ինչպէս որ յարմար կը տեսնես, միայն թէ ժամ առաջ հեռացիր գոնէ այս քաղաքէն:

— Անոր համար ահա արդէն հոս եկած եմ:

Խորհրդականը ժամացոյցին նայեցաւ:

— Տակաւին ատենը ուշ չէ, ըսաւ ինքնիրեն խօսելու պէս, միայն թէ հարկ է իսկոյն մեկնիլ:

— Ուր կ՚ուզէք որ երթանք այս ատեն, հարցուց թիկնապահը մտատանջ դէմքով:

— Ահաւասիկ իմ ծրագիրս, պատասխանեց միւսը, այս իրիկուն մեր պահականաւին հրամանատարը դեսպանատունը ճաշեց եւ տակաւին հոս է ու դիշերն ալ տրամադիր էր հոս մնալու: Հիմա պիտի երթամ խնդրեմ իրմէ որ հրաժարի իր խորհուրդէն եւ իսկոյն պահականաւ դառնայ ձեզի հետ: Հոն բոլորովին ապահովութեան մէջ կրնաք ըլլալ մինչեւ վաղը առաւօտ:

— Իսկ անկէ ե՞տքը:

— Անկէ ետքը պահականաւին մակոյկովը եւ անշուշտ ծպտուած՝ վաղն իսկ մեկնող օտար շոգենաւ մը կը փոխադրուիք. կարծեմ ասկէ աւելի լաւագոյն կարգադրութիւն մը կարելի չէ ընել... դրամ ունի՞ք քովերնիդ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. - 57)

ԹՖԽՍԼՂԼ

Գ. ՊԱՍ

ՊԱՎՈՍ

—*—

ԹԵՐԹԻ ԳԼԽԱԿ

Պարսից երբեք հաշտ ու դիմադրող չեղած ազգ մը նկատի առնելով՝ ինչպես կ՚ըսեր Ներսէս Ա. Մեծ, որ «Պարսիկ ազգը ոչ մի ժամանակ հաշտ չէ եղած, այլ միշտ պատերազմասէր է եղած»։

«Ո. փաստաբ, Ըստ ոմանց, Ոչ Տիր վրէ ոտքդ, Ո՞ Ճ ալ փոխուի անոնց տեղ։

«Ի՞նչ կ՚ուզեն Ռուսերը, որ Պարսկաստանի մէջ այսքան մեծ դիմադրութեան կը հանդիպին։ Ինչո՞ւ Ռուսիան չի կրնար հաշտ ապրիլ Պարսկաստանի հետ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Ռուսիոյ դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Անգլիոյ դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Գերմանիոյ դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Ամերիկայի դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Ֆրանսայի դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Իտալիոյ դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Ճափոնի դէմ։ Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Պարսկաստանի դէմ։

«Ինչո՞ւ Պարսկաստանի մէջ ամէն ինչ կ՚ընեն Պարսկաստանի դէմ։

Այրի Տիկին Վիքթորիա Գմբէթեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան ինչպէս նաեւ Պալըգճեան (Պոլիս), Ռէիզեան, Ալեք-սանեան, Վաֆիատիս (Աթէնք) եւ Սմիթ (Ամերիկա) ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 12ին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Փետրուար 17) ժամը 13,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ-Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Մարի Նուպար Հայ Ուսանողական Տան ուսանողները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ընկեր՝ ուսանող լիբանահայ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

եղերական մահը եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իր ընտանեկան պարագաներուն:

Թաղման արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի 17 Փետր. Իվրիի գերեզմանատունը ժամը 15,45ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սրբուհի Եօթնեղբայրեան եւ զաւակը՝ Աւետիս, Արշաւիր եւ Աւետիս Կուտսուզեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրեն ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր

ԳԷՈՐԳ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Փետրուար 13ին, 73 տարեկանին իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Փետր. 15) ժամը 15,30ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը Նոր Տարուան եւ իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Վերոնիքա Դաւիթեան եւ Տիկ. Եազկիւլ Պրնազեան 100ական Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Մուշեղ Ճերանեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մարմինէ Գասեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Արտաշ Շահինեան, Տէր եւ Տիկ. Մաթէոս Պըլըգեան, Տիկ. Հայկանոյշ Շամլեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Քէփէնէկեան, Տիկ. Լուսին Պէքմէզեան, Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Սիմոնեան, Տէր եւ Գրիգոր Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Հավասեան 10ական Ֆր.:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Շ. Միսաքեան» գրադարանը բացուած է: Կարելի է գիրք ստանալ ամէն Շաբաթ օր, ժամը 15–19, համանուն սրահին մէջ:

Շնորհակալութեամբ կ'ընդունուին, իբր նուէր, նոր կամ կարդացուած գիրքեր:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի, բուն Բարեկենդան, ժամերգութիւն եւ պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան 9,30ին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լոնտոնէն Պ. Յովհ. Զալըգեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Արամայիս Սրապեանի, Արաքսիին, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Սրապեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

դառն կորուստին առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 20 անգլիական կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

×

Արտաշէս Գմբէթեանի յանկարծական մահուան առթիւ ալ, Պ. Յովհ. Զալըքեան փոխան ծաղկեպսակի 20 անգլիական կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Recherchons entrepreneurs manteaux, tailleurs, robes tergal, grosse série.
S'adresser : MIC
14, Rue d'Alexandrie, Paris (2e).

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պօմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ Կիրակի (16 Փետրուար) ժամը 15,30ին ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտի մէջ, նախաձեռնութեամբ Առաջնորդարանի Օ-ժանդակ Տիկնանց Միութեան:

Պ. Մութաֆեանի պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ» զուարթ թատերախաղը:

Տիկին Արփիկ Պէզիրճեանի պատրաստութեամբ՝ «ԱՆՈՒՇ»էն դրուագ մը:

Վիճակի դրուած են արժէքաւոր առարկաներ:

Ժամը 9էն սկսեալ, ՊԱՐ՝ մասնաւորաբար երիտասարդներուն համար:

Փութացէք կանուխէն գրաւել ձեր տեղերը, զուարթ Բարեկենդան մը անցընելու համար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ ժամը 17ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, վիճաբանական-դասախօսութիւն, կազմակերպուած հայ ուսանողներու Օրդ. Մարմնին կողմէ:

Նիւթ՝ Ի՞նչ է հայ երիտասարդութեան գաղափարաբանութիւնը արտասահմանի մէջ:

Կը հրաւիրուի երկսեռ երիտասարդութիւնը:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

Մարսէյլի մէջ
ԱՊՐԻԼ 13ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

16 Փետրուար Կիրակի.— ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ գոց պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033-02-12

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Նախագահութեամբ
Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 16 Փետր. ժամը 15էն 20
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon

Խմբերգ, մեներգ, դաշնակ, ջութակ, արտասանութիւն եւայլն

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ-ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Շ. Պէնկեան, Ա. Քէօսէեան, Մ. Քարաֆիլեան, Բ. Ֆնտըգեան
Դաշնակ՝ Ա. Պասմաճեան, ջութակ՝ Ժ. Թորգոմեան
Տեսարան մը «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»է, Ն. Պշտիկեան, Ա. Պետրոսեան
Խմբերգ, արտասանութիւն, եւայլն

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու, երգչախումբի անդամներու, «Սօսի» պարախումբի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի

(Ծախքերու մասնակցութիւն 10 ֆր. օշարակի, թէյի սպասակարթեամբ)

ԽՆՋՈՅՔ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը Բարեկենդանի առթիւ Փետրուար 15ի Շաբաթ երեկոյ ժամը 6–11, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ 17 Ռիւ Պլէօ:

Երգ-պար ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյթին կողմէ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին: Առատ պիւֆէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Վարչութիւնս կը խնդրէ իր բոլոր ընկերուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան վերոյիշեալ ժամուն: Կարեւոր օրակարգ:

TRANSIT

Agence en Douane
— Transports —

Maison DERDERIAN

Commissionnaire en Douane Agréé
N° 793 du J. O. du 4 Janvier 1956

32, Rue de la République
Tél. : 20-74-98

MARSEILLE (1e)

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
LIT. 67-61 — BAB. 70-63
122, BOULEVARD RASPAIL — PARIS (6)
Métros :
N.-D. des Champs — Vavin

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

456 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 87 լուսանկարներ եւ զանազան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց՝ ակադեմական Հանրի Թրույայի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի, Շարլ Ազնաւուրի եւ Գաբրիէլ Արութի արտայայտութիւնները:

Գին Ֆրանսա 25 ֆր. արտասահման 6 տոլար

Ստանալու համար, ինչպէս եւ բոլոր թղթակցութիւնները ուղարկել՝

V. Assadourian, 23 Rue Pixérécourt, 75 Paris (20e) — Tél. 236-73-98

եւ Փարիզի հայ գրավաճառներու մօտ:

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
16
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
16 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11441 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.441

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՓԻՒՌՔ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼ

Անուրանալի է դերը հայ մամուլին, որուն վիճակուած է նուիրական առաքելութիւն մը Սփիւռքի մէջ, ազգապահպանման ճակատին վրայ:

Փոթորիկը մեղ նետած է եօթը ծովերու ափին, ցրուած՝ չորս հովերուն:

Ահաւոր սպանդէն հրաշիւք իմն ճողոպրելով վերապրող բեկորներուն առիթ չտրուեցաւ վերստին տէր դառնալու իրենց հայրենի բոյներուն եւ տնտեսութեան: Ֆիզիքական գոյութեան սպառնացող վտանգը, ազատագրուած սակայն շուտով ազատութենէ զրկուած հայրենիքին մէջ մնայուն կեանք ապահովելու անկարելիութիւնը տարագիր բազմութիւնները պարտադրեցին ապաստան փնտռելու օտար հորիզոններու տակ:

Զգացական ազդ ենք: Շուտ կը խանդավառուինք: Ու հիասթափումը կորսընցնել կուտայ մեր գլուխը:

Որքան մեծ էր եղած Օսմանեան Սահմանադրութեան առաջ բերած աննախընթաց խանդավառութիւնը, այնքան ծանր եղաւ Մեծ Եղեռնը, որուն զոհ գնաց ազգին կէսը, միւս կէսն ալ արմատախիլ եղած՝ դարձաւ գաղթական:

Զինադադարին, երբ յաղթական դաշնակիցները դրաւեցին Պոլիսը, Կիլիկիան եւ Զմիւռնիան, կարծեցինք թէ մնայուն էին անոնք: Զմտածեցինք, որ գնայուն կրնային ըլլալ: Եւ ազգովին տուժեցինք, երբ մեր «բարեկամ»ները իրարու ետեւէ իրենց երէկուան թշնամիին յանձնեցին գրաւեալ հողամասերը, որոնց վրայ ապրելու հնարաւորութիւն չունէինք այլեւս հասկնալի պատճառներով:

Չունէինք — եւ չէինք կրնար ունենալ — հզօր կազմակերպութիւն մը, որ փախստական Հայերը ծրագրուած ձեւով փոխադրէր որոշ երկիրներ, բնակարան եւ գործ հայթայթէր անոնց: Պետական գործ էր այդ: Ու մենք պետութիւն չունէինք: Չկար «ամենայն Հայոց կառավարութիւն»: Մեր «մինուճար»ի դուռները ամուր փակուած էին:

Այսպէս է, որ թափառական Հայը կըրկին դարձաւ գաղթական: Կազմուեցաւ հայկական սփիւռքը՝ ցիրուցան՝ Մերձաւոր Արեւելքէն մինչեւ Պալքաններն ու Յունաստան, Ֆրանսայէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաները:

Նշանաւոր հայագէտ Էտուար Տիւլորիէ, Փարիզի Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժաանին դասախօսը, գրած է, որ Հայը ո՛ւր որ երթայ նախ եկեղեցի մը կը շինէ, յետոյ թերթ կը հրատարակէ:

Առաջին հայերէն թերթը լոյս տեսաւ 1794ին Մատրասի մէջ: Հեռաւոր Սինկափուրի մէջ անգամ Հայ մը թերթ հրատարակեց ԺԹ. դարուն: Վերջին տարիները ութ բաժանորդ միայն ունէր...:

Նախախնամական դեր կը կատարէ հայ թերթը, որ կոչուած է հայ կեանքին կապելու սփիւռքի ցիրուցան բազմութիւնները, արձագանգ դառնալու գաղութէ գաղութ ազգային ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ կատարուած ճիգերուն, վառ պահելու հայրենասիրական զգացումը օտար աստղերու տակ ծնած նորածիլ սերունդի հոգիին մէջ, մանաւանդ շաղկապելու, իրարու հաղորդակից դարձնելու իրարմէ հազարաւոր մղոններով հեռու, տարբեր հողամասերու վրայ ապրող, տարբեր լեզու խօսող մեր հայրենակիցները:

Սփիւռքի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ ալ տասնեակ տարիներէ ի վեր լոյս կը տեսնեն հայերէն թերթեր, անհուն զոհողութիւններով: Գաղափարն է անոնց մղիչ ուժը: Շատ քիչերն են, որ ինքնաբաւ են: Յաճախ քաղաքական կազմակերպութիւններն են, որ կը գոցեն իրենց պաշտօնաթերթերուն բացը:

Տարիներու հոլովումով հայ թերթերու ընթերցողներու թիւը հետզհետէ կը պակսի: Մաքրակրօն Հայաստանի Կոչնակ տասնեակ տարիներով զոհողութեանց կուրծք տալէ ետք, ի վերջոյ ստիպուեցաւ դադրեցնել իր հրատարակութիւնը, Մ. Նահանգներու 450·000 Հայերուն մէջ քանի մը հազար բաժանորդ չկարողանալով գտնել:

Այնքան յոռետես չենք կարծելու համար, որ այս առաջին օրինակին ուրիշներ ալ պիտի հետեւին շուտով: Անընդունելի է նման մտածում մը: Ընդհակառակն պէտք է լարենք մեր ուժերը եւ աջակցինք հայ թերթերուն, որպէսզի անոնք շարունակեն իրենց սրբազան առաքելութիւնը: Առաքելութիւն՝ որուն այնքան պէտք ունի օտարացման ու ձուլման վտանգին ենթակայ սփիւռքահայութիւնը:

Ահազանգ կը հնչեցնեն Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկայի մեր պաշտօնակիցները:

Սթափինք՝ քանի դեռ ժամանակ է:

Քաջալերենք մեր մամուլը:

Տարածե՛նք հայ թերթը:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ

Հաւանական կը նկատուի որ լուրջ տագնապ մը ստեղծուի Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան մէջ (Իւ. Է. Օ.) եթէ Ֆրանսա աւելի ճկուն չդարձնէ իր դիրքը եւ մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովի օրինական բնոյթը:

Արդարեւ, Ա. Ե. Մ.ը, որ կը համախմբէ Հասարակաց Շուկայի վեցերը, առաւել Անգլիան, կը զբաղի գլխաւորաբար տնտեսական եւ մշակութային հարցերով: Իր ծագումով թէեւ այս կազմակերպութիւնը աւելի զինուորական պաշտպանութեան նպատակ ունէր, երբ 1948 Մարտ 17ին, Պրիւսէլի մէջ կը ստորագրուէր համապատասխան դաշինքը: 1954ին է միայն, որ Արեւմտեան Գերմանիա եւ Իտալիա կ՝աւելնային նախապէս միայն հինգ զինակից երկիրներէ կազմուած միութեան վրայ:

Ուրեմն Անգլիոյ դիմումին վրայ եւ հակառակ Ֆրանսայի ժխտական դիրքին, Միութեան ընդհ. քարտուղարը նիստի հրաւիրած է անդամ պետութիւնները, Լոնտոնի մէջ, օրակարգի իբրեւ նիւթ ունենալով Միջին Արեւելք: Ֆրանսա ըսկիզբէն ընդդիմացաւ այս ժողովին, առարկելով թէ Միջին Արեւելքը պարզ պատրուակ մըն է եւ Մեծն Բրիտանիոյ մէկ նոր խաղն է «Եւրոպայի մաս կազմելու համար», այսինքն Հասարակաց Շուկայի անդամակցելու համար:

Տրուած ըլլալով որ Ֆրանսայի դիրքը արգելք չեղաւ ժողովի գումարման, հաւանական է որ տագնապը սուր բնոյթ ստանայ եւ անկարելի ալ չէ որ նոյնիսկ կազմակերպութիւնը լուծուի: Ֆրանսա դէմ չէ այդ վախճանին, տրուած ըլլալով որ Միութիւնը հինէն աւելորդ կը նկատէ:

ԲԱՑԱԿԱՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

Սեւ գիծերը ամէնօրեայ կը դառնան «Յառաջ»ի մէջ ու բաժանորդը սկսած է վախով բանալ, ամէն առաւօտ, իր «Յառաջ»ը: Նախազգացում մը՝ ո՞վ մեռաւ կրկին:

Մահը բնական է անշուշտ, երբեմն տարիքի բերմամբ, յաճախ անսպասելի, բայց միշտ վաղահաս, երբ Սփիւռքի մէջ Հայ մը մեռնի:

Ազգայնամոլութեան հարց չկայ հոս: Բայց արտասահմանի մէջ մեռնող ամէն մէկ Հայ, հետը բան մը տանի Հայութենէն, ու տխուր, մռայլ, սկսած ենք դիտել վերջալոյս մը, որ կարծես պայծառ առաւօտներու խոստումը չի բերեր այլեւս:

Սեւ գիծերը շատցան: Դեռ երէկ էր, ոսկեղինիկ լեզուն Հայոց, արեւմտահայերէնի երաժշտութիւնը կորսնցուցին իրենց վեհափառը: Դեռ երէկ էր, նոր կոչուած աշխարհի մը մռայլ մէկ անկիւնը, եւրոպական իմաստով հմուտ հայ մտաւորական մը թաղուեցաւ, ամերիկեան կանաչ գերեզմանատան մը մէջ:

Ու այսօր:

Արտասահմանի հայ թատրոնը կորսընցուց իր մեծերուն վերջինը: «Ոչ եւս է Արտաշէս Գմբէթեան», կը գրէինք առջի օր: «Ոչ եւս է Արամայիս Սրապեան», կը գրէինք երէկ: Ո՛չ եւս է... վարժութիւն դարձած նախադասութիւն մը հայ խրմբագրին համար, որ սակայն, ամէն անգամ գիտակից է թէ ի՛նչ ահաւոր բառ մըն է զոր կը գրէ, ու սարսուռը կը տարածուի: Լաւ է չանդրադառնալ: Բայց պէտք է կարենալ չանդրադառնալ, չխորացնել ու չնայիլ մահերէն անդին ծնած շարան-շարան պարապներուն:

«Փէր-Լաշէզը լեցուն է անփոխարինելի մարդոցմով», կ՝ըսէ տեղացին իր քարթէզեան տրամաբանութեամբ, հաստատելու համար թէ ոչ ոք անհրաժեշտ է, ոչ ոք անփոխարինելի: Լաւ կ՝ըլլար, որ այդպէս ըլլար մանաւանդ արտասահմանի հայ իրականութեան մէջ ու թերթերու սեւ գիծերը մեր սիրտերը չճմլէին:

Բայց, դեռ մեր ականջին մէջ է Գմբէթին վերջին արտասանութիւնը, մահէն հազիւ շաբաթ մը առաջ, երբ Գէորգ Էմին «Գմբէթ, Ահարո՛ն արտասանիր» կը «հրահանգէր», մտերիմ ճաշի մը ընթացքին, ու մեծ բանաստեղծը կ՝անմահանար, անդամ մը եւս, երբ Գմբէթեան կը սկըսէր՝ «Չունենալ ոչ մէկ բան ընկե՛ր, բայց ունենալ Հայրենիք»

Ու ինք ալ, վերջա՛պէս արժանացած Հայաստանի յապաղած հրաւէրին, ուրախութեամբ կը կրկնէր, թէ Սեպտեմբերին Հայաստան պիտի երթայ:

Սեպտեմբերը պիտի չգայ Գմբէթեանին համար: Փետրուարեան այս ցուրտ օրով պիտի թաղենք Գմբէթեանը: Ու թափուր պիտի մնայ Ֆրանսահայ թատերական բեմը, ու անտէր պիտի մնան թատերական հին դէմքերը, զորս տարիներէ ի վեր կեանքի կոչած էր այս թերթին մէջ:

×

Քիչ մը անդին, իտալական հողին յանձնուեցաւ, երկու օր առաջ, պատրաստուած մտաւորական մը: Մխիթարեաններու հայերէնով սնած, հայ գրող մը թաղուեցաւ Միլանոյի մէջ:

Արամայիս Սրապեան մէկն էր այն սերունդէն, որ կրցաւ Հայութեամբ ապրիլ, հայ մշակոյթ քարոզել, մաքուր հայերէն մը մշակել, ու պաշտամունքով մօտենալ մեսրոպեան գեղեցկութեանց:

Երկու մահեր: Մէկը, որ աւելի քան 50 տարի, գրաբարէն աշխարհաբար, Ալիշանէն Ահարոն, հայ խօսքը հնչեցուց բեմէ բեմ: Ու միւսը, որ հայերէն երգեց իր սրտին երգը, որպէսզի տեւէ լեզուն արմատախիլ ժողովուրդի մը:

Երկու մահեր:

Նոր պարապներ յոգնած գաղութներուն մէջ:

Ու բեմը, որ թափուր կը մնայ կամացկամաց, Արտասահմանի Հայոց բեմն է, վասնզի բացակաները կը շատնան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ նոր յայտարարութիւններ ըրած է Ժընեւ, այս անգամ հեռատեսիլէն եւ ըսած «չեմ կարծեր որ քաղաքական ապագայ մը ունենամ: Քաղաքական անցեալ ունիմ: Կրնամ, եթէ Աստուած ուզէ, ազգային ճակատագիր մը ունենալ»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ Անգլիոյ վարչապետը Հարոլտ Ուիլսըն խոստացած է պաշտպանել քաղաքացիներուն ազատութիւնը: Յիշելով նախագահ Քենըտիի խօսքը, Ուիլսըն ըսած է «Ես ալ Պերլինցի մըն եմ»:

« ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒԲԻՆ » թեքնիք խորհրդատու նշանակուեցաւ Հերպերթ Ֆոն Գարայեան, երկու տարուան համար:

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը համայնավար լրտես մը փոխանակեց Արեւմտեան Գերմանացի երեք ուսանողներու հետ, որոնք Խորհ. Միութիւն արգելափակուած էին:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ Այուպ Խան տեղի տուաւ ընդդիմութեան առջեւ, այն յոյսով որ կրնայ հանդարտեցնել խռոված միտքերը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ սաստիկ ցուրտ մը սկսած է եւ ձիւնն ալ առատ է լեռներուն վրայ: Փարիզի մէջ ջերմաչափը զերոյէն վար վեց աստիճանի իջած է եւ ըստ նախատեսութեանց, ցուրտը պիտի շարունակուի:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Արաբ Մ. Հանրապետութիւն կրնայ հրաւիրուիլ ի մօտոյ: Գահիրէի Ալ Ահրամը յայտարարած է թէ Նասր նամակ մը գրած է տը Կոյի, որ յատուկ պատուիրակի մը ձեռքով պիտի յանձնուի նախագահին:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ օդուժը փոխ-վրէժի յարձակում մը կատարեց Յորդանանի վրայ:

ՊՈՊ ՔԵՆԸՏԻԻ ոճրագործին՝ Շիրանի դատավարութիւնը նոր բացուեցաւ, հինգ շաբթուան անվերջանալի նիստերէ ետք, դատական կազմի ընտրութեան եւայլն:

ՓԱՐԻԶԻ վիէթնամեան խօսակցութիւնները չեն կրնար յառաջանալ այս ընթացքով, ըստ դէտերու կարծիքին: Աւելի քան 25 ժամ տեւող նիստերու մէջ պարզուած տեսակէտներն ու եղած վիճաբանութիւնները ցոյց կուտան թէ անելը կատարեալ է: Վէթքոնկի պայմանը չի փոխուիր: Կը պահանջէ ամերիկեան ուժերու ամբողջական եւ առանց պայմանի քաշուիլը: Ճիշդ է որ համայնավարները անցեալին նոյն ձեւով գրած էին ուրիշ պայման մը՝ ռմբակոծութեանց ամբողջական դադրիլը Հիւսիսի վրայ եւ ի վերջոյ Ճոնսըն տեղի տուաւ:

ՎՐԻՊԱԿ.— Հինգշաբթի (Փետր. 13) «Յառաջ»ի Գ. էջ՝ յօդուածին խորագիրը պէտք է ըլլար՝ «Հայ գրքի ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ», ոչ թէ մատենագրութիւն, ինչպէս մեր ընթերցողները ճշդած պէտք է ըլլան ինքնաբերաբար:

ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

ՍՆԱՐԻՆ ԱՌՋԵԻ

Ցետադայ տողերը, սիրելի Գմբէթ, ընդունէ իբրեւ ծաղկեփունջ մը զետեղուած անթառամ յիշատակիդ վրայ, եղբայրական զգացումով ամբողջ կեանք մը քեզ հետ անցուցած մէկ ընկերոջդ կողմէ:

Գմբէթ, դեռ երէկ քեզ հետ էինք: Հակառակ վիրուն առողջութեանդ, դալիք գեղեցիկ օրերու յոյսերով խանդավառուած, հաճելի օր մը անցուցինք, ինչպէս անցուցած ենք քեզ հետ դրեթէ կէս դարու մեր մտերիմ եւ անկեղծ բարեկամութեան ընթացքին: Երբ կը բաժնուէինք իրարմէ, ըսիր՝ «վաղը առաւօտ կանուխ պիտի ըլլամ գործի: Եկուր սուրճը միասին խմենք»:

Ահա՛ ես յարգած եմ այսօր մեր ժամադրութիւնը: Դուն ալ ներկայ ես, բայց···

Սառա՛ծ է ճակատդ··· փա՛ռկ են աչքերդ··· փա՛ռկ են շրթներդ, որոնցմէ մանկութենդ ի վեր, հայ դրականութիւնը, մարգարտի հատիկներու նման, յորդած է առատ եւ Մեսրոպեան սուրբ ժառանգը փայլած է իր հարազատ երանգով, իր լոյսով, իր ճառագայթով···

Լո՛ւռ ես այսօր··· լուռ ու անշարժ··· Չի տրոփեր սիրտդ··· Այն սիրտդ, որ Գիժ Դանիէլի սէրը հեկեկաց··· Այն սիրտ, որ Պեպոյի ընդվզումը պոռթկաց··· այն սիրտդ, որ տաղանդովդ ղեհատաւուր – ըեցիր պէսպիսուն պատմուճաններով, ահա դաւաճանեց քեզի այնպէս, ինչպէս քու անզուգական եակոդ ճկունութեամբ ու նրբութեամբ դաւաճանեց Օթելլոներ···

Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, միասին ենք քեզի հետ, Գմբէթ: Բայց չես խօսիր, չես յուզուիր, չես ժպտիր··· Ես կ'ուզէի, որ այսօրն ալ ըլլար այն օրերուն պէս, ուր, ընկերանալով քեզի, կուզայի քեզ հետ չարժանկարի սթիւտիոները, հետեւելու համար քու կենդանի խաղարկութեանդ «Հօրաս», «Փա Փէրուէ», «Գաղտնիք Փարիզի» եւ ուրիշ ժապաւէններու մէջ, ուր մեծ յաջողութեամբ կը խաղայիր պատասխանատու դերերդ:

Այսօր, սնարիդ մէջ, լուռ ու անշարժ, առաջին անգամն է որ չատ դէշ կը խաղաս այս սեւ դերդ: Երբեք, երբեք պիտի չուզէի ականատեսը ըլլալ այս անճարակ խաղարկութեանդ···

Պիտի ուզէի տեսնել քեզ միշտ ուժով ու արի, ինչպէս որ էիր, եւ կը հեղնէիր ղրկանք ու դժուարութիւններ, կեանքի դառնութիւններուն պատճառած կնճիռները կը յաղթէիր ծածկել Սկանարէլներու, Եակօներու, Ռուսաամներու, Խաչէներու, Հօր–Հօրներու, Պաղտասար Աղբարներու, վանահայրերու կամ իշխաններու դիմակներով, եւ առնչմով ալ կը հանէիր դերասանութեան արուեստին բարձունքները, կարողանալով բեմին վրայ ուրանալ անձդ եւ մտնել հոգիին ու մորթին մէջ քեզի յանձնուած դերին:

Դերասան մը, ըլլալու համար արժանի այս կոչումին, պէտք է դիտնայ մոռնալ իր առօրեայ սեփական երջանկութիւնը կամ դժբախտութիւնը, եւ իր ամենա – դժբախտ օրը՝ պէտք է կարենայ մտնել Էպիլէպտիճի մը մորթին մէջ, կամ իր ամենաերջանիկ օրը՝ ըլլալ Գիժ Դանիէլ կամ խաչելութեան տարուող Քրիստոս···

Դուն այսպիսի դերասաններէն էիր, Գմբէթ, մեծ տաղանդներէն, Լուի Ժու – վէի մը կողմէ յանձնարարուած դպրոցին կատարեալ մէկ մեկնարկողը:

Դուն համակ ուժ էիր ու եռանդ, համակ կրակ ու ճառագայթ, եւ այժմ այսպէս անշա՛րժ··· այսպէս անխօ՛ս··· այսպէս անկենդա՛ն···

Դուն, որ նուիրուեցար հայ թատրոնին, դուն որ զայն խեղճ ըրիր քեզի, եւ մեր իրականութեան այս ողբմալի պայմաններուն մէջ, նոյնիսկ առանց վարագոյրի բեմերու վրայ, կոտրած աթոռ մը դահ ըրած քեզի՝ թագաւորեցիր սիրտերուն հայ թատրոնին, դուն որ պայքարեցար արուեստի զէնքով, ապրեցուցիր հայ լեզուն եւ հայ թատրոնը, եղար երկհազարամեայ հայ թատերարուեստի մեծ հիմնադիրներէն արժանի չառաւիղը, ինկա՛ծ ես ահա պարտուած մահուան մանդաղէն, որ սկսած է անողոք կերպով հնձել հայ թատրոնի դաշտը···

Տերեւաթա՛փ··· ինկան չատեր քու ընկերներդ··· հեռացեցաւ ամայացաւ փա – րիզահայ թատրոնը··· Տերեւաթափը տակաւ մերկացուց ճիւղերը··· վերջինը դուն ինկար, բայց քեզմով փարիզահայ թատրոնի ծառն է որ արմատախիլ կը տապալի···

Քեզի հետ՝ մեր բեմերուն վրայ կը լռեն հայ ղրականութեան ամէնէն քաղցր լիրերը··· Քեզի հետ՝ մեր բեմերէն կը կորսուի հարազատութիւնը Թումանեանի, Իսահակեանի, Ալիշանի, Վարուժանի, Սիամանթոյի, Ահարոնի, Զարենցի եւ դեռ չատ աղնիւ քնարներու թրթռումները···

Քեզի հետ կը կորսուի փարիզահայ թատրոնի ափ մը մնացորդացս լուսաւո՛ր ջահը, հաստատո՛ւն թիկունքը, սիրելի՛ եղբայրը:

ԳՐ.–ՎԱՀԱՆ

ՀԱՄԱՃԻԿԻ ԹԱՏՐՈՆԸ

Համաճիկի եւ ստուերներու ժողովրդական թատրոնը, որ ծիսական է իր բնոյթով, կապուած է հոգիի պաշտամունքին հետ: Ըստ ժողովրդական մտածելակերպին, մարդոց եւ կենդանիներու մարմինն ու հոգին կ'ապրին համատեղ: Երբ մարմինէն կը հեռանայ հոգին, կենդանի էակը կը մեռնի: Հոգիներու անմահ արտայայտութիւնները մարդոց եւ կենդանիներու կերպարանք ունեցող համա – ճիկներն են ու անոնց ստուերները: Նոյն մտածելակերպին համաձայն, համաճիկներն ու անոնց ստուերները կը նմանին մարդոց ոչ միայն արտաքինով, այլեւ բնաւորութեամբ, չարժուձեւերով, մտածողութեամբ, ձայնով եւ գործերով: Հետեւաբար, մեռածները կրնային իրենց հոգիներուն միջոցով երեւալ մարդոց, պատմել իրենց գործերը, արտայայտել իրենց ցանկութիւնները:

Համաճիկի եւ ստուերներու թատրոնին մասին եղած տեղեկութիւնները չատ են եւ կը պատկանին տարբեր ժամանակներ – րու:

Առաջին յիշատակութիւնները կը վերաբերին առաջին հազարամեակին Ք. Ա.: Տեղեկութիւններ կան Զինաստանէն (Ք. Ա. 1000 թուական), Ճափոնէն, Հնդկաստանէն, Ինտոնէզիայէն, Ճավայէն (Ժ.դար), Մալայեան կղզիներէն եւ Իրանէն:

Եւրոպայի մէջ համաճիկի թատրոնի մասին կը յիշատակեն Հերոդոտոս (484–425 Ք. Ա.), Քսենոֆոն (430–335 Ք. Ա.), Ապուլէյ (135–180), Մարք Աւրելիուս (121–180):

Ներկայիս համաճիկի եւ ստուերներու թատրոններ գոյութիւն ունին աշխարհի դրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ՝ Անգլիա, Ֆրանսա (Ժ.–Ժ. դարերէն), Գերմանիա, Իտալիա (մինչնապարէն), Ռուսիա (Ժե.–Ժէ. դարերէն), Չեխոսլովաքիա, Թուրքիա, Հնդկաստան, Զինաստան, Թիւնիզ, Ալժերիա, Սէյլան, Ամերիկա եւ այլուր:

Անշուշտ, այդ թատրոնը իւրաքանչիւր ժողովուրդ ըմբռնած է ինքնուրոյն ձեւով մը:

Ցետադային մահմետականութիւնը կարգ մը երկիրներու մէջ արգիլեց այս թատրոնին ներկայացումները՝ «ուրախ դէեպրը» համարելով «սատանայի ծնունդ»: Շատ վայրերու մէջ, համաճիկներու ներկայացումներու արգելքէն ետք, մնաց միայն ստուերներու ծիսական թատրոնը:

Համաճիկներու եւ ստուերներու թատրոնը, ունենալով պաշտամունքի ըմբռնում, նուէր, ներկայացումներ կոտսար ժողովրդական տօներուն, տօնավաճառներուն եւ տարուան յատուկ օրերուն: Հնդկաստանի մէջ, օրինակ, կը ներկայացուի աշնան՝ Ռամլիլի տօնին ժամանակ, հանդիսաւոր օրերուն, հարսանիքներուն: Իրանի մէջ «Պեհլեւէն կէչել» համաճիկի ներկայացումը կը նկատուի կրօնական եւ կը ցուցադրուի չախչ–վախչ ծէսին օրը՝ երեկոյեան: Պիրմանիոյ եւ Վիէթնամի մէջ կը ներկայացուին բերքի տօնին, Մալայեան կղզիներու մէջ՝ վայանգ ծէսի ժամանակ: Թուրքիոյ եւ Միջերկրականի մահմետական երկիրներու մէջ ստուերու թատրոնը ներկայացումներ կուտար Ռամազանի ամբողջ ամսուան ընթացքին, երեկոները՝ սրճարաններու մէջ:

Այս ներկայացումները հին շրջանին ունեցած են մոգական ըմբռնում եւ կապուած են կրօնական կամ առասպելական հերոսներու հետ, ուստի ցուցադրուած են մեծ հանդիսաւորութեամբ: Ցետագային, հեռանալով ծէսերէ, համաճիկներու եւ ստուերներու թատրոնը կրած է կարգ մը փոփոխութիւններ: Միշտ կենսունակ արձագանգ հանդիսացած է առօրեայ կեանքին: Ներկայացման բովանդակութիւնը չէ չեզած հիմնական նպատակին, բայց անոր մէջ մուտք գործած են նոր երեւոյթներ եւ գործօնութիւններ: Հետեւանքը եղած է աշխարհիկ բովանդակութեան հաստատումը: Սակայն մինչեւ այսօր ալ բազմաթիւ վայրերու մէջ նըշմարելի է ծիսական բնոյթը, ինչպէս, օրինակ, ներկայացումէն առաջ աղօթել կամ զոհաբերութիւններ կատարել:

Անցեալ դարէն սկսեալ, երեւան եկան յատուկ դէղարուեստական երկեր, որոնք աւելի ընդլայնեցին համաճիկներու եւ ստուերներու թատրոնին խաղացանկերը: Այդ գործերուն բովանդակութիւնը հիմնականին մէջ կապուած էր Նափոլէոնի արշաւանքին հետ: Կը ներկայացուին նաեւ երգիծական բնոյթ ունեցող տեսարաններ, խորհրդապաշտ նկարագիր ունեցող առասպելներ, երբեմն նոյնիսկ դասական ստեղծագործութիւններ (Կէօթէ, Պուչկին, Լերմոնթով եւայլն):

Տարածուած են յատկապէս դրեթէ միեւնոյն բովանդակութիւնը, առաւելաբար նոյն կամ նմանօրինակ հերոսներ ունեցող ներկայացումները: Տարբեր անուններով հրապարակ եկող դլխաւոր դէմքը յատակ է եւ ունի աւանդական բնաւորութիւն: Այսպէս, Փընչը Անգլիոյ, Փոլիչինելան Իտալիոյ, Տոն Քրիստոպէլ Փոլիչինելան Սպանիոյ, Փոլիչինէլը Ֆրանսայի, Աւլեկինը Լեհաստանի, Կունավուորը Գերմանիոյ, Փեթրուշկան Ռուսիոյ, Գուչբարէկը Չեխոսլովաքիոյ, Քարակէօղլանը Թուրքիոյ, Պեհլեւէն Կէչելը Պարսկաստանի, Պալվանկաչալը Ուզպէկիստանի, Քարակէօղլուսը Ցունաստանի, Կարակուսը, Կարագուզը, Կարակուշը եւ այլ հերոսներ միեւնոյն նկարագրի տարբերակներն են՝ միեւնոյն արտաքինով, զոյծերով եւ վարուելակերպով:

Այս հերոսը անվախ է, կը կռուի դէեպրու եւ թշնամիներու դէմ: Անողոք պայքարի մէջ կը մտնէ ժողովուրդի թշնամիներուն դէմ: Ներկայացման ոգին է, հանդիսատեսներու սիրելին:

Համաճիկներու ներկայացման մասին ստեղծուած է բաւական հարուստ դրականութիւն մը՝ ֆրանսերէն, դերմաներէն, ռուսերէն, թուրքերէն եւ այլ լեզուներով:

Գիտնականներէն ոմանք համաճիկին հայրենիքը կը համարին Զինաստանը, ոմանք՝ Ճավա կղզին, ոմանք ալ՝ Իրանական պետութիւնները:

Թուրք դիտնականները կը պնդեն, թէ Աթաթիւրքի եւ Ռէշատ Էսատ Թէքինի ժամանակ համաճիկի թատրոնը ենթարկուեցաւ ծանր հարուածի մը, որովհետեւ անոնք կը նկատէին զայն իբրեւ հակադրութիւն նոր հանրապետական գաղափարներուն:

Ներկայիս համաճիկի թատրոնը կը գտնուի ամենէն ծանր վիճակի մէջ: Ռատիոն, հեռատեսիլը, կինոն, ժամանակակից թատրոնը եւ ուրիշ զուարճութիւններ գրաւած են ժողովուրդի ամբողջ ուշադրութիւնը: Համաճիկի թատրոնը կը մնայ միայն գիւղերու եւ քաղաքներու աղքատ թաղամասերու մէջ:

Ներկայիս համաճիկի թատրոնը կը գտնուի ամենէն ծանր վիճակի մէջ: Ռատիոն, հեռատեսիլը, կինոն, ժամանակակից թատրոնը եւ ուրիշ զուարճութիւններ գրաւած են ժողովուրդի ամբողջ ուշադրութիւնը: Համաճիկի թատրոնը կը մնայ միայն գիւղերու եւ քաղաքներու աղքատ թաղամասերու մէջ:

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՈՒՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Պէտք եղածէն աւելի:

— Ուրեմն երթամ հրամանատարը տեսնեմ:

Խորհրդականին ծրագիրը կէտ առ կէտ դործադրուեցաւ:

Թիկնապահը պահականաւը հրամանատարին ընկերակցութեամբ մեկնեցաւ դեսպանատունէն եւ դնաց չողենաւ, ուր անցուց գիչերը:

Պահականաւը կեցած էր Թուիհանէի բացը միւս պահակներուն քով: Հետեւեալ առտու, Մէհմէտ փաչա պեխերը ածիլած, դլուխը նաւային սպայի գլխանոց մը դրած եւ մէկ քանի սպաներու ընկերակցութեամբ փոխադրուեցաւ Մէսաժլրիի Սիտոն նաւը, որ քանի մը ժամէն պիտի մեկնէր դէպի Տարտանէլ, Սելանիկ, Փիրէա, եւայլն:

Ծայրայեղ հակողութեան մը ենթարկուած էր ամբողջ Ղալաթիոյ քարափը· ոստիկաններ ու լրտեսներ պաչարած էին բոլոր չողենաւերը թէ՛ ցամաքին եւ թէ՛ ծովուն կողմէ, այսուհանդերձ երբ դէս – պանական պահականաւին մակոյկը մօտեցաւ Սիտոնի ծովուն կողմը դտնուղ սանդուխին, լրտեսներու նաւակներէն ոչ մէկը համարձակեցաւ մօտենալ:

Անդամ մը չողենաւին մէջ ոտք դրին, սպաները Մէհմէտ փաչայի հետ ուղղուեցան նաւապետին խցիկը եւ անոր պաչտպանութեան յանձնեցին Թիկնապահը:

Նաւապետը յայտնեց որ կէս դիչերէն ի վեր բոլոր չողենաւերը խիստ հսկողութեան մը ենթարկուած էին եւ թէ նոյն րոպէին իսկ Սիտոնի մէջ լրտեսներ կը վխտային:

— Թէեւ չատ լաւ ծպտուած կը թուիք, եւ բոլորովին եւրոպացի նաւային սպայի մը երեւոյթը ունիք, ըսաւ Սիտոնի հրամանատարը խօսքը Մէհմէտ փաչայի ուղղելով, այսուհանդերձ անկարելի չէ որ ճանչցուիք լրտեսի մը կողմէ եւ այն ատեն մեր կացութիւնը չատ կը դժուարանայ, որովհետեւ կը վախնամ որ ամէն միջոցի պիտի դիմեն ձեզ ասկէ դուրս հանելու համար, նոյնիսկ թերեւս բռնութեամբ· ասոր համար կը խնդրեմ որ մինչեւ չողենաւին ճամբայ ելլելը այս խուցին մէջ փակուած մնաք:

— Ամենայն հաճութեամբ, պատասխանեց Թիկնապահը իր չնորհակալութիւնները յայտնելով:

Նաւապետը միւս սպաներու հետ դուրս ելաւ եւ խուցին դուռը կղպելով՝ բանալին դրպանը դրաւ:

Այս դգուշութիւնները աւելորդ չէին, որովհետեւ Ապտիւլ Համիտ այնքան կատղած էր իր հաւատարիմ կարծած Թիկնապահին ընթացքէն, որ հրամայած էր զայն ողջ կամ մեռած ձեռք ձգել անպատճառ: Այս հրամանը դործադրելու համար ամբողջ ոստիկանութիւնը եւ լրտեսներու բանակը դործի սկսած էին դիչերանց: Նոյնիսկ ամէն կողմ բարձրաս – տիճան պալատականներ դրկուած էին խուղարկութեանց հսկելու համար: Ապտիւլ Համիտ այնքանը բաւական չհամարելով՝ Իզզէթ փաչայի պաչտօն յանձնած էր բոլոր դեսպաններու այցելելու եւ անոնցմէ արտօնութիւն առանալու, որպէսզի իրենց հպատակութեան ներքեւ գըտնուղ չողենաւերը խուղարկութեան ենթարկուին Տարտանէլէն կամ Վոսփորէն դուրս ելած առենին:

Այսպէս Սիտոն ճամբայ ելլելէ կէս ժամ առաջ Մէսաժլրի Մարիթիմի ընդհանուր դործակատարը չողենաւ դալով՝ յանուն Ֆրանսական դեսպանին՝ նաւապետին հաղորդեց որ եթէ Տարտանէլի առջեւ թըրքական իչխանութիւնները դան ու չողենաւը խուղարկել ուղեն, արդելք չյարուցանէ:

— Իսկ եթէ չողենաւին մէջ դտնուղ մէկը ձերբակալել փորձե՞ն, հարցուց Սիտոնի հրամանատարը:

— Ասոր բացարձակապէս կ'ընդդիմանաք ու թոյլ չէք տար բնաւ, պատասխանեց գործակատարը:

Այս հակասական կարգադրութեամբ դեսպանները միջոց դտած էին թէ՛ Ապտիւլ Համիտի խնդիրքը չմերժելու եւ թէ միանգամայն դրօչակին արժանապատուութիւնը յարգելու:

Իրիկուան ժամը չորսին չողենաւը բացուեցաւ քարափէն եւ ուղղուեցաւ դէպի Մարմարա: Մէհմէտ փաչա մեծ չունչ մը առաւ իր խցիկին մէջ եւ անհամբեր սպասելով որ նաւապետը դայ դինքը իր արդելանոցէն հանելու: Այդ վերջինը հազիւ ժամը 6ին եկաւ իր քով եւ հաղորդելով դործակատարին խօսքերը, աւելցուց·

— Կարծեմ լաւ կ'ըլլայ որ դուք չբունակէք ծածկուած մնալ մինչեւ որ Տարտանէլէն դուրս ելլենք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար· – 58)

Թուրքիան եղած է «քարակէօղի» հայրենիքը, անոր ակունքները հասցնելով մինչեւ Հիթիթները, որոնք, սակայն, ոչ միայն չեն եղած Թուրքերուն նախնիքները, այլեւ ոչ մէկ կապ ունին Թուրք ցեղին հետ:

Գ. Կրիժեցկիի կարծիքով Թրքական «քարակէօղ»ը պարսկական «Պեհլեւէն կեչելի» ապօրինի զաւակն է:

Ցամենայն դէպս ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան, որ գրեթէ անկարելի է ճշդել խամաճիկին հայրենիքը, զարգացման պայմանները եւ ժամանակը:

Հակառակ անոր որ շատեր կը պնդեն, թէ «քարակէօղ»ը Հայերը փոխ առած են Թուրքերէն, կարծիք մը, որ դեռ ապացուցուած չէ, այնուամենայնիւ փաստեր կան, որ ստուերներու թատրոնին «քարակէօղ» ներկայացումը քանի մը դար շարունակ ցուցադրուած է Հայաստանի մէջ:

Արդարեւ Սուլթան Սելիմի օրով իսկ Հայերը մասնակցած են խամաճիկի խաղերուն: Գոյութիւն ունեցող 12՝ Սերվի, Ետիքուլէի, Նարլու Քափույի եւ Կալկաթայի հին հայկական թաղամասերու խումբերուն մասնակիցները Հայեր եղած են: Կը յիշատակուին ոմն Գէորգ, Թագւոր, Թոփալ Գրիգոր, ձկնորս Տիգրան, երկաթագործ Օհաննէս, որոնք իրենց ապրուստը ապահոված են խամաճիկ խաղցնելով: Ասոնք աշխատած են ոչ միայն Թուրքիոյ արեւմտեան նահանգներուն մէջ, այլեւ Պոլիս, Անքարա, Պուրսա, պատմական Հայաստանի գլխաւոր քաղաքները, Թիֆլիս, Ախալքալաք, Ախալցխա:

Գրաւոր վկայութիւնները եւս շատ են: Գ. Լեւոնեան իր «Թատրոնը հին Հայաստանում» ձեռագիր աշխատութեան մէջ կը փորձէ պարզել «քարակէօղ»ի մէջտեղ գալուն հարցերը: Ներկայացումը կը համարի «եկամուտ Թուրքիայից», բայց կարեւոր հայ ժողովուրդի մշակոյթին համար:

Ա. Արշարունի իր «Հայ ժողովրդական թատրոնը» աշխատութեան մէջ կը վկայէ Հայաստանի խամաճիկի թատրոնի գոյութեան մասին, սակայն զայն կը նկատէ անհատներու գործ:

Դ. Դեմիրճեան, որ ծնունդով Ախալքալաքցի է, իր յուշերուն մէջ կը նկարագրէ մանկութեան տարիներուն տեսած ներկայացումները:

Հարցին թեթեւ ձեւով մը կ'անդրադառնայ նաեւ Վ. Թէրզիպաշեանը իր «Հայ դրամատուրգիայի պատմութիւն» աշխատութեան Ա. հատորին մէջ:

Խամաճիկ-ստուերներու թատրոնի ներկայացման մասին կը խօսի Գ. Ստեփանեան իր «Ուրուագիծ արեւմտահայ թատրոնի պատմութիւն» աշխատութեան Ա. հատորին մէջ: Ներկայացումը իրաւացի կերպով կը նկատէ իբրեւ համաժողովրդական երեւոյթ: Գրաւոր յիշատակութիւններ կան նաեւ դիւանային նիւթերու մէջ:

Բոլորն ալ միաբերան կը պնդեն, թէ ստուերներու թատրոնը Թուրքերէն փոխ առնուած է: Հակառակ այն իրողութեան, որ մենք առ այժմ բաւարար փաստեր չունինք, այնուամենայնիւ կասկածի տակ կ'առնենք այդ հանգամանքը հետեւեալ պատճառներով: Նախ՝ մահմետական կրօնքը կ'արգիլէ կենդանի եւ մարդկային տիպարներու որեւէ արտայայտում: Ապա վերստին ընդգծենք, որ ստուերներու թատրոնը ծիսական, կրօնական ներկայացում է: Ցայտնի է, որ քրիստոնեայ ժողովուրդները, յատկապէս Հայերը, մահմետականներէն փոխ չեն առած ոչ մէկ կրօնական ըմբռնում կամ երեւոյթ, նոյնիսկ պայքարած են անոնց դէմ:

«Քարակէօղ»ը նախ ներկայացուած է Հայաստանի գիւղերուն մէջ, ապա՝ տարածուած մինչեւ քաղաքներու սրճարանները:

Անցեալին հանդիսատեսները ընդհանրապէս այր մարդիկ էին: Կիներուն եւ երախաներուն բացարձակապէս արգիլուած էր դիտել կամ լսել ներկայացումը: Եթէ այնպէս պատահէր, որ ներկայացումը ստանար համագիւղական կամ համաքաղաքային բնոյթ, բնագիրը կ'ենթարկուէր փոփոխութեան, այսինքն կը պատշաճուէր նոր կացութեան:

Ժ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հնագիտութեան և ազգագրութեան հիմնարկութիւնը հրապարակ հանեց «Մառը եւ հայագիտութեան հարցերը» խորագրով հաւաքածոն:

Գիտնականը անուանի հայագէտ մըն էր: Անոր գրչին պատկանող հարիւրաւոր մեծ ու փոքր աշխատութիւնները արժէքաւոր գործեր են: Սակայն 1950ի լեզուաբանական բանավէճերէն ետք, երբ քննադատութեան ենթարկուեցաւ Մառի լեզուական տեսութիւնը, խորհրդային բռնատիրական երկրին մէջ անիրաւ կերպով ժխտուեցաւ մեծ գիտնականին ամբողջ վաստակը: Վերջին տարիներուն քայլեր առնուեցան շտկելու համար անցեալի այդ սխալները: Ներկայ հաւաքածոն անոր վաստակը գնահատելու արտայայտութիւններէն մէկն է:

Հաւաքածոյին մէջ Ն. Մառը ներկայացուած է իբրեւ հնագէտ, հետազօտող մը հայ եւ կովկասեան բանահիւսութեան, հիմնադիր հայ-վրացական բանասիրութեան, վիմագրագէտ, հրատարակիչ եւ ուսումնասիրող մը միջնադարեան յուշարձաններու:

Գիրքին մէջ ներկայացուած են Յովսէփ Օրբելիի (որ եղած է անոր աշակերտը) արտասանած յիշատակի խօսքը գիտնականին մահուան առթիւ եւ չեխ բանասէր Ֆ. Հրոզնիի «Փայլուն գիտնականը» յօդուածը:

Յօդուածներ ունին զանազան անձեր:

Հրապարակուած են ձեռագրական անտիպ նիւթեր, որոնք կապ ունին Ն. Մառի վաստակին հետ:

×

Հայ բառարանագրութիւնը գրեթէ նոյնքան հին է, որքան հայ դպրութիւնը: Անցնող հարիւրամեակներու ընթացքին ստեղծուած են բազմապիսի եւ բազմաբնոյթ բառարաններ, որոնցմէ շատերը, անշուշտ, արժանի են մնայուն տեղ մը գրաւելու ընդհանուր բառարանագրութեան եւ համաշխարհային մշակոյթի պատմութեան մէջ:

Առերեւոյթ դիւրին, բայց իրականութեան մէջ դժուար, տեւական աշխատանք պահանջող գործ մըն է բառարանագրութիւնը: Նոր Հայկազեան բառարանին վրայ երեք բառարանագէտներ աշխատած են շուրջ յիսուն տարի: Ակադ. Հր. Աճառեան իր «Արմատական բառարան»ին վրայ աշխատած է քառասուն տարի: Կըրիմ եղբայրներու ձեռնարկած դերմաներէն լեզուի պատմական բառարանին առաջին հատորը լոյս տեսած է 1854ին, իսկ եօթներորդը՝ վերջերս, 1961ին: Այդ բառարանին վրայ աշխատած է հինգ սերունդ: Եւ սակայն բառարանագէտներու վաստակը յաճախ ըստ արժանւոյն չի գնահատուիր, անոնցմէ շատերը մնացած են շուքի մէջ: Այսօր մենք գրեթէ տեղեկութիւն չունինք մեր լաւագոյն բառարանագէտներէն շատերու մասին, որոնց անդուլ ջանքերով մոռացումէ փրկուած են հայերէն բառագանձի հարըստութիւններ:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի լեզուի հիմնարկութիւնը վերջերս լոյս ընծայեց Գ. Գասպարեանի «Հայ բառարանագրութեան պատմութիւն» ծաւալուն մենագրութիւնը:

Այս աշխատութիւնը կը ներկայացնէ հայ բառարանագրութեան՝ հայրենի մշակոյթի այդ հնագոյն եւ հարուստ բնագաւառին ամբողջական պատմութիւնը: Աշխատութեան մէջ ընդգրկուած է հայերէն, հայ-օտար եւ օտար-հայերէն բառարաններու պատմութիւնը՝ նախնական շրջանէն մինչեւ 1965 թուականը:

Պատմական տեսանկիւնով քննութեան առնուած են նախաբառարանային շրջանը, միջնադարեան ձեռագիր բառարանները եւ, հիմնականին մէջ, տպագիր բառարանները:

Առանձին խորագիրներու տակ լուսաբանուած է հայ մեծ բառարանագէտներու վաստակը:

ՍԵԻԱՆԱՅ ԼԻՃԻՆ ԱՆՈՒՆԸ

Հայաստան հարուստ է տեսարժան վայրերով, սակայն առանձին հմայք եւ գեղեցկութիւն ունի Սեւանը՝ բնութեան այդ հրաշալիքը: Սեւանը նուիրականացած անուն է:

Իսկ ի՞նչպէս ծնունդ առած է այս անունը: Երկար ժամանակ կար այն կարծիքը, թէ այդ անունը կապ ունի կղզիին վրայ գտնուող վանքին հետ: Իբրեւ թէ ծագած է Սեւ Վանք անունէն (կղզիին վանքը կառուցուած է սեւ տուֆէ): Սխալ է այս ենթադրութիւնը, քանի որ կղզին վանքէն շատ աւելի հին է:

Անունին ծագումին մասին լոյս սփռեց Օձաբերդի սեպագիր արձանագրութիւնը, որ կը պատկանի Ուրարտուի թագաւոր Ռուաս Բ.ի (730–714 Ք. Ա.): Այս յայտնագործութեան շնորհիւ պարզուեցաւ, թէ լիճը այդ ժամանակաշրջանին կը կոչուէր «Սուինիա», որ կը նշանակէ «լիճ» կամ «աւազան» ուրարտերէն լեզուով: Ասիկա ցայտուն կը դարձնէ այն իրողութիւնը, թէ անցեալի հասարակ բառեր դարերու ընթացքին կը դառնան աշխարհագրական յատուկ անուններ: Այս ձեւով է, որ մէջտեղ եկած են Տոն, Դանուբ, Կանգէս գետերուն անունները, որոնք տարբեր լեզուներու մէջ կը նշանակեն «ջուր»: Նման օրինակներով շատ հարուստ է աշխարհագրական անուններու պատմութիւնը: Այսպէս, այսօրուան Նեղոս անունը, որ հին Եգիպտացիներու Նիլ բառէն ծագում առած է, կը նշանակէ «ջուր»: Իսկ Սահարան Արաբներուն սահրա՝ «անապատ» բառն է:

Աւելցնենք, որ Սեւանայ լիճը պատմական Հայաստանի մէջ ծանօթ էր Գեղամ Նահապետի անունով եւ կը կոչուէր նաեւ Գեղամայ ծով: Հայ մատենագիրները այդ ստուգաբանութիւնը քաղած են Մովսէս Խորենացիէն:

Ըստ աւանդութեան, Գեղամ նահապետը, Ամասիայի զաւակն էր եւ, ինչպէս Մ. Խորենացին կը հաղորդէ, գաղթած է հարաւէն՝ Արմաւիրէն, գացած է հիւսիս, հրապուրուած Գառնիով եւ հաստատուած հոն, յետոյ՝ զայն ձգած է իր թոռանը՝ Գառնիկին (հոսկէ Գառնի անունը), իսկ ինքը՝ Գեղամը, վերջնապէս հաստատուած է Սեւանայ լիճին ափին: Անոր անունով ծովը կոչուած է Գեղամայ, իսկ լիճը շրջապատող գաւառը՝ Գեղարքունիք: Աւանդութիւնը Գեղամ նահապետի անունին կը կապէ նաեւ Գեղամաբակ, Գեղամաւան անունները:

Օտարները լիճը զանազան անուններով կոչած են: Այսպէս, Պաղոմէոսի քարտէսին մէջ Լուխնիտես կը կոչուի: Պարսիկները անուանած են Դարիա Շիրին՝ «Անուշահամ լիճ կամ գետ»: Թուրքերը Կէօկչա անունը տուած են:

Կ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ
Աշխարհագրագէտ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (415)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

«Ճակատագիրները ոմանց համար շատ աղետաբեր եւ շատ առատաձեռն կամ պաշտպան են:

«Ձեր ներկայութիւնը կամ նուէրը կը սպասեմ. եթէ հաճիք նուէր մը ընել, կ'աղաչեմ որ ընդունիք իմ յարգանացս հաւաստիքը, որով

«Մնամ, ո՛ ստուգիւ մեծ անձն մարդ

«ամենախոնարհ եւ ամենահնազանդ ծառայ ձեր

«Բ. ՖԱՊԱՆԹՈՒ» դերասանապետ

Մարիուս այս չորս նամակները կարդալէն ետք առջի գիտցածէն աւելի բան մը չիմացաւ:

Նախ ստորագրողներուն եւ ոչ մէկը իր հասցէն նշանակած էր ստորագրութեան քով: Երկրորդ՝ կ'երեւար թէ այս նամակները չորս զանազան անձերու, այսինքն Տոն Ալվարէզի, կին Պալիզար կնոջ, Ժանֆօ գրագէտին եւ Ֆապանթու դերասանապետին կողմէ գրուած էին, բայց զարմանալի է որ այս նամակներուն չորսն ալ միեւնոյն գիրով գրուած էին:

Ասկէ կը հետեւցուէր թէ չորսն ալ միեւնոյն անձին կողմէ զրկուած էր. ուրիշ ի՞նչ հետեւութիւն կարելի էր հանել:

Այս կարծիքը աւելի իրաւանման կ'երեւար ուրիշ պատճառով մըն ալ. չորս նամակին թուղթն ալ միեւնոյնն էր, այսինքն ստորին եւ դեղին. չորսն ալ միեւնոյն ծխախոտի հոտը ունէր, եւ յայտնապէս կ'երեւար թէ ոճը փոփոխելու ջանք մը եղած է, սակայն միեւնոյն ուղղագրական սխալները չորսին մէջն ալ խորին հանդարտութեամբ մը կ'արտագրուէին, եւ Ժանֆլօ գրագէտը սպանացի, գնդապետէն ոչ նուազ ուղղագրական սխալներ ըրած էր (բնագրին մէջ):

Անօգուտ աշխատանք էր այս պզտիկ հանելուկը լուծել նկրտիլը:

Եթէ գետնէն գտնուած չըլլային նամակները, կրնար կարծուիլ թէ միամիտներու քիթէն բռնելու համար գրուած էին անոնք:

Մարիուս շատ տխուր ըլլալով չէր կըրնար աղէկ մտքով առնել նաեւ դիպուածին մէկ կատակը եւ ներել այն խաղը, զոր կ'երեւայ թէ փողոցին քարայատակը կ'ուզէր խաղալ իրեն:

Մարիուսի կը թուէր թէ ինք աչք-կապուկ մըն է չորս նամակներուն մէջ որոնք զինքը կը ծաղրէին:

Մանաւանդ որ ամենեւին նշան չկար հաստատելու համար թէ անոնք կը վերաբերէին այն նորատի աղջիկներուն, որոնց հանդիպած էր Մարիուս պուլվարին վրայ:

Վերջապէս, յայտնի կ'երեւար թէ կարեւորութիւն չունեցող թուղթեր էին այդ նամակները:

Մարիուս նորէն պահարանին մէջ դրաւ զանոնք, մէկդի նետեց եւ պառկեցաւ:

Առտուն ժամը եօթնին ելլելէն և նախաճաշը ընելէն ետք աշխատիլ սկսելու կը պատրաստուէր, կամաց մը իր սենեակին դուռը զարնուեցաւ:

Մարիուս բան մը չունենալուն համար բանալին դրան վրայէն հանած չէր. երբեմն, եւ նոյնիսկ շատ քիչ անգամ կը հանէր զայն, երբ ստիպողական գործով մը պարապելու ըլլար:

Դուրս ելած ժամանակներն անգամ նոյն իսկ բանալին կը թողուր կղպակին վրայ:

— Բան պիտի գողցնես, կ'ըսէր Պուրկոն խաթունը:

— Ի՞նչս պիտի գողցնեմ, կը պատասխանէր Մարիուս:

Սակայն ստոյգ է թէ օր մը Մարիուսին զոյգ մը հին կօշիկը գողցուած էր ի մեծ յաղթանակ Պուրկոն խաթունին:

Սենեակին դուռը անգամ մըն ալ զարնուեցաւ առաջուան պէս խիստ կամաց:

— Մտիր, ըսաւ Մարիուս:

Դուռը բացուեցաւ:

— Ի՞նչ կ'ուզես, Պուկոն խաթուն, հարցուց Մարիուս աչքը առանց վերցնելու իր գիրքերուն եւ ձեռագիրներուն վրայէն:

— Ներեցէք, պարոն... պատասխանեց ձայն մը որ Պուկոն խաթունին ձայնը չէր:

Այս ձայնը սուր, տկար, քաշուած եւ թուլցած ձայն մըն էր, օղի եւ ուիսքի խմած ծեր մարդու մը կերկերուն ձայնին նման ձայն մըն էր:

Մարիուս իսկոյն ետեւը դարձաւ եւ նորատի աղջիկ մը տեսաւ:

ԳԼՈՒԽ ՂԹ.

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՎԱՐԴ ՄԸ

Կիսաբաց դրան սեմին վրայ նորահաս աղջիկ մը կեցած էր:

Վերնայարկի երդն ուր լոյս կ'երեւար, ճիշդ դրան դէմն էր եւ տժգոյն լոյսով մը կը լուսաւորէր այս կերպարանքը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Եօթնեղբայրեան ընտանիքին, քսկեր Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մահուան առթիւ:

×

Բեմասիրաց Թատերախումբի բոլոր անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկ· Վ· Գմբէթեանի եւ իր աղջկան Արաքսիի, ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանկարծական մահուան առթիւ:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկնոջ Օտէթ Միքայէլեանի, զաւակներուն եւ պարագաններուն իր ամուսնոյն՝ Գէորգ Միքայէլեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Փրատոյի եկեղեցիէն, Տիկին Մաքրուհի Խաչիկեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ա· Զաքարեանէ 50 ֆր·, Տէր եւ Տիկին Իվ Գասպարեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Նաւալոյէ 25, Տէր եւ Տիկին Թահ – Թալեանէ 25, Բերսենճեցի Ուսումնասէր – ըաց Միութենէն 20 ֆր·, Այրի Տիկին Հայկուհի Գազիկ Շալճեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Հելվաճեանէ 10, Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեանէ 25, Տէր եւ Տիկին Վ· Մելքոնեանէ 25, ողբացեալ Յովհաննէս Իսպիրեանի մահուան առթիւ: Տիկին Լալայեանէ իր մօր մահուան 3րդ տարելից – ին առթիւ 20, Այրի Տիկին Ճամուղեանէ իր աղջիկներուն կառքի արկածէն ազատուելու առթիւ 20, Այրի Տիկին Շամչօեանէ 20, ողբացեալ Զուարթ Սահակեանի մահուան առթիւ, Տիկին Պայծառ Կապրասեանէ (Ամերիկայէն) 75 ֆրանք:

×

Պօմոնի Մ Գրիլոր – Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Տիկին Ս· Ֆէսճեանի մահուան առթիւ·— Եկեղեցւոյ՝ Ա· Պապեան 100, Վազգէն Անդրանեան 20, Տիկ· Արմենուհի Պանտիկեան 10, Տիկ· Ն· Մանասեան 10, Նչան Քէհրլէթեան (իր թոռնիկին մկրը – տութեան առթիւ) 20, Տիկին Մկրտիչեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տէր–Մեսրոպեան 20, Պ· Գալուստ Գալուստեան 10, Տիկին Ա– բապիկեան 10, Ա· Վառճեանի եւ Ահարոնի հոգեհանգստեան առթիւ, Տիկին Է· Վառնաճեան 30, Տէր եւ Տիկին Լուսա – բարեան 20, Տիկին Վ· Դաւիթեան 10, Իշխանեան ընտանիք 10, Պ· Շապուհ Համբարձումեան 15 դպրոցին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

կազմակերպած է պարահանդէս երեկոյթ մը (դիմակաւոր եւ անդիմակ)

MARDI-GRAS — « CARNAVAL A RIO »

Տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ օր Փետր· 21 ժամը 20,45էն 24

MAISON DES CENTRAUX

8, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները:

Լաւագոյն զվեստաւորումներուն մրցանակներ պիտի տրուին:

Մուտք 15 ֆր· անդամներուն 10 ֆր·

Տեղեկութիւններու համար դիմել՝

U.G.A.B., 11 Square Alboni, Paris (16e)

Tél. : 870-03-18

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպի մասնաճիւղին Թէյասեղանը Փետր· 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social

Place de l'Hôtel de Ville

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

Մարսէյլի մէջ

ԱՊՐԻԼ 13ԻՆ

Նախաճեռնութեամբ Ազգ· Առաջնորդա – րանին, ժիմնազի մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

20 Փետրուար Հինգշաբթի·— *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկո – նեը ժամը 6,30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հակումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին: Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27:*

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս· Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Սրբեւազալի միջեւ ժամը 11ին:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազդ ղրկողներէն կը խնդրենք·—

1) Գրել *ընթեռնլի, թուղթի* մէկ երեսին վրայ, լայն լոսանցքներով:

2) կարմիր, կանաչ գոյնով մելան կամ *պիք* չգործածել:

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահագդներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յստակ գրել: Նոյն նուէրը բանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն չերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն Իր ստացած գումարը յայտարարէ:

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան:

Շնորհակալութեամբ

Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

Fabrique de Vêtements

POUR HOMMES
VILLE - SPORT

Ets ARAKELIAN

84 - AVIGNON
56, Rue Thiers
Tél. (90) 81-44-27
84 - BOLLENE
Tél. (90) 70-10-56

PANTALONS HOMMES ET GARÇONNETS
TERGAL - COTON
JEAN - VELOURS - COTON

VAJA *NEW JEAN'S*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տաբեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

Նոր դրասենեակի հասցէն է

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելիոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ· Յ· Քիւրքճէրեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռաձայնով 033–02–12

ՋԱՏԻԿԸ
— ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ —

ԳԱՐՆԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԱՊՐԻԼ 2-ԷՆ 17

Երթուդարձ՝ օդանաւով — պանդոկ առաջին կարգ, «ԱՐՄԵՆԻԱ»յի մէջ

Այս բացառիկ ճամբորդութեան դիմել՝ 2000 ֆրանք բոլոր ծախքերը մէջը:

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, Rue du 4-Septembre, PARIS, Tél. 742.77.40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ· ՈՒՆՁԵԱՆի, ամէն Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15–18: ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, ռիւ տը Ֆար, ժամը 15–18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել 48·94·74), ինչպէս եւ Հ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի՝ 11 ռիւ Պասէն Սէն Ժիլիէն: ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ՝ ՊԱԼԵԱՆի՝ 145 ռիւ Պարապան, հեռաձայն՝ 60–01·11: ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ՆԱՀԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի, ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ՝ Կ· ԳԱՐԱԵԱՆի:

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3·

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ՇԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն· հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ չինուած զանազան աշխատութիւններ), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող: Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.

(ժաք Հայրապետեան)

Tél. : TRI. 05-06

ԽՉՏՉՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալիոն ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9·)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽՉՏՉՐԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX· —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 18 FEVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11442 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE No 11.442

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Պատմական դէպքէն 48 տարի ետք, մարդիկ այսօր աւելի լաւ կ'ըմբռնեն ու կը գնահատեն, ինչ որ պատահեցաւ Հայաստանի մէջ 1921 Փետրուար 18ին:

Ծով արեան եւ արցունքի մէջէն վերածընած անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը երեսուն ամիս էր շնչած: Երեսուն ամիս միայն՝ դարմանելու համար ահաւոր փոթորիկին բացած աւերները, առաջքն առնելու համաճարակներուն, անօթութեան ու թշուառութեան, խնամելու որբերն ու այրիները: Մանաւանդ կարգի դնելու կառավարական — վարչական մեքենան երկրի մը մէջ, որ դարերու ստրկութեան շղթաներէն ձերբազատուած՝ ոչինչէն պետութիւն պէտք է ստեղծէր, իր բոլոր ստորոգելիներով:

Վէրքերը չէին դարմանուած բոլորովին: Պետութիւնը ամուր կռուաններու վրայ չէր դրուած տակաւին, երբ հարաւէն եւ հիւսիսէն փչող զարհուրելի փոթորիկներ մէկ օրէն միւսը կը քանդէին, ինչ որ միլիոններու արեանգնով շահուած էր:

Հայաստան կը կորսնցնէր իր անկախութիւնը: Իր հողերը կը բաժնուէին զինք երեք կողմէն շրջապատող բարեկամ թէ թշնամի հարեւաններու միջեւ:

Խորթ վարչաձեւ մը կը պարտադրուէր արիւնաքամ դարձած ժողովուրդի մը, որ աննախընթաց աշխարհաւեր պատերազմի մը վաղորդայնին հայրենի հողի վրայ բոյն շինելու, նոր տնտեսութիւն ստեղելու շինարար աշխատանքին էր լծուած:

Նորեկ իշխանութիւնը սխալ ըմբռնուած վարդապետութեան մը անողոք՝ փորձարկութեան կ'ենթարկէր խաղաղութիւն եւ ազատութիւն միայն տենչացող Հայութիւնը:

«Ընկերվարութիւն կառուցանելու» պատրուակին տակ կը կեղեքէր ընչաղուրկ, «պրոլետար» դարձած ժողովուրդ մը: Մեծ թիւ կը կազմէին անոնք, որ սահմանին միւս կողմի իրենց հայրենի տուներէն զրկուած, հազար զոհողութիւններով ապաստան էին գտած Հայաստանի Հանրապետութեան նեղ սահմաններուն մէջ:

Տարրական ազատութեանց կապտում, բռնի, քմահաճ բանտարկութիւններ, հարիւրաւոր սպաներու աքսոր ձիւն — ձմեռ օրով՝ գլխաւորութեամբ սպարապետ ծերունի Նազարբէկեանի, բնակարաններու բռնագրաւում, ուտեստեղէնի եւ հագուստեղէնի կողոպուտ եւ այլ հալածանքներ ու կեղեքումներ բաժակը յորդեցուցին:

Ապստամբական շարժումը տարերային պոռթկումով մը պայթեցաւ այն գիշերը, երբ Երեւանի մէջ բանտարկուած մտաւորականներ ու զինուորականներ սկսան գնդակահարուիլ կամ կացիններով անխղճօրէն սպաննուիլ:

Սասունցի կտրիճներ եւ ազատատենչ գիւղացիներ ոտքի կանգնեցան մէկ մարդու պէս: Աւ Հայաստանէն դուրս քշեցին կարմիր սուիններով ներս մտած եկուորները:

Քառասուն օր տեւեց նոր ազատամարտը: Օտար գերակշիռ ուժեր կրկին ձեռք առին իշխանութիւնը, թնդանօթներու ուժով:

Հայերէն 35 տարի ետք, 1956ին հունգար հայրենասէրներ նոյն ընդվզումն ունեցան բռնակալին դէմ: Տապալեցին եւ փողոցներու մէջ գետնաքարշ պտըտցուցին Սթալինի արձանը, որ մայրաքաղաքին մէջ բռնակալութիւնը կը խորհրդանշէր:

Այնտեղ ալ հրասայլերն ու գնդացիրները արեան մէջ խեղդեցին ազատատենչ ժողովուրդի մը խոյանքը:

Այսօր համայն մարդկութիւնը անխըտիր, — մէջն ըլլալով ազատ աշխարհի համայնավար կուսակցութիւնները, — անվերապահ համակրութեամբ կ'ողջունէ չեխոսլովաքներու ազատագրական փորձերը, հրապարակաւ այպանելով օտար բանակներու միջամտութիւնը անկախ երկրի մը գործերուն մէջ:

1921 Փետրուար 18ին Հայերը, պատիւ իրենց, առաջինն եղան զլուխ բարձրացընող օտար բռնակալին դէմ, արար աշխարհին ցոյց տալով, որ ազատութիւնը ամէն բանէ վեր կը դասեն եւ չեն վարանիր իրենց կեանքը զոհելու անոր սիրոյն:

Փետրուար 18ը Հայոց ժամանակակից պատմութեան Վարդանանցն է, նոր ազատամարտը:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Խորհ. Միութիւնը կը շարունակէ իր բողոքները արեւմտեան Գերմանիոյ, նախագահական ընտրութեան առթիւ, արեւմտեան Պերլինի մէջ:

Թաս գործակալութիւնը խորհրդային «ազդարարութեան» մէկ կարճ վերլուծումը հրապարակած էր առջի օր, ուր կը շեշտուի «այն պարագային, ուր, Դաշնակցային Հանրապետութիւնը կը շարունակէ, իր տէ ֆաքթօ ներկայութեամբ, տարածել իր հեղինակութիւնը արեւմտեան Պերլինի վրայ կամ օգտագործել այդ քաղաքին հողամասը, վտանգաւոր լարուածութիւն մը արծարծելու համար Եւրոպայի կեդրոնը, Խորհ. կառավարութիւնը անհրաժեշտութեան առջեւ կը գտնուի քննելու արեւմտեան Պերլինի վերաբերեալ, դաշնակիցներու որոշումները գործադրելու ձեւը: Աշխարհի ոչ մէկ երկիր իր նախագահը կ'ընտրէ օտար հողամասին վրայ: Անցեալին մէջ չկար եւ պատճառ չկայ որ դաշնակցային Գերմանիան ընէ այսօր»:

Արեւմտեան պետութիւնները այն համոզումն ունին սակայն թէ Խորհ. Միութիւնը պիտի չփորձէ կացութիւնը բարդացնել եւ պիտի գոհանայ բողոքներով: Մանաւանդ որ հազիւ երկու շաբաթէն նախագահ Նիքսըն արեւմտեան Պերլին կ'երթայ:

Գալով արեւմտեան Գերմանացիներուն, որոշած են ամէն ձեւով պահել իրեն պաղարիւնութիւնը եւ տեղի չտալ սպառնալիքներուն առթիւ: Վարչապետութեան մէկ պաշտօնական անձնաւորութիւնը յայտարարած է առջի օր. — «Եթէ այսօր տեղի տանք սպառնալիքին առջեւ, այն ատեն նոր շանթաժներու կը դիմեն Մոսկուա եւ իր ընկերները: Պատճառ չկայ վախնալու խաղաղութեան համար ցորչափ հանդարտ ենք եւ միացած մեր իրաւունքները պաշտպանելու համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՈՆԵՈՅ մէջ վերջ գտաւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարը: «Միասնականութիւն զանազանութեան մէջ» նշանաբանը կը մնայ միշտ կուսակցութեան համար: Համագումարը վաւերացուցած է Լոնկոյի տեղեկագիրը եւ համաձայն գտնուած որ խզում չըլլայ Խորհ. Մութեան հետ: Յիշենք որ Պրաւդա արձագանգ չէ հանդիսացած համագումարին այն մասին, ուր Լոնկօ դէմ խօսած է Մոսկուայի, անոր միջամտութեան առթիւ Չեխոսլովաքիա:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէկ գիւղը, Փրակա ծնած երիտասարդ մը փոձեց անձնասպան ըլլալ ինքզինքը այրելով: Իր պատճառաբանութիւնն է «համայնավար եմ եւ արարքս կը ձգտի բողոքելու դրամատիրութեան ամբողջական տիրապետութեան դէմ»:

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ սակարանը եղերնափորձ մը եղած է: 27 վիրաւոր կայ եւ նիւթական վնասներն ալ 200 հազար տոլարի կը հասնին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ տագնապը լուծելու անմիջական հաւանականութիւններ չկան: Նախագահ Նասր դահլիճը գումարած է անմիջապէս քննելու համար Զօր. Տայեանի սպառնական յայտարարութիւնները: Արդարեւ Իսրայէլի Պաշտպանութեան նախարարը ըսած էր Եգիպտացիներուն. — «Եթէ շարունակէք ձեր յարձակումները Ջրանցքին վրայ, ուշադրութիւն ըրէք փոխ — վրէժին»: Ասկէ ետք, պահեստի զօրավար՝ Հերզոկ ալ յայտարարութիւն մը ըրած է խրայ. հեռատեսիլէն եւ շեշտած. — «Եգիպտական հրամանատարութիւնը հիմա պէտք է հասկնայ որ, տըրուած ըլլալով, եգիտական կառավարութեան տկարութիւնը, գիծ մը կայ որմէ պէտք չէ անցնի եթէ Եգիպտոս կ'ուզէ խուսափիլ իսրայելեան հակազդեցութիւններէ»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Փափատոփուլոս յայտարարեց թէ բնականոն քաղաքական կեանքի մը պիտի վերադառնան այն ատեն երբ իրենց հեռանկարները իրագործուին»:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ հակամերիկեան ցոյցերը կը շարունակուին: Վերջին լուրերու համաձայն, Պոլսոյ մէջ, եկու հոգի մեռած է եւ աւելի քան հարիւր հոգի վիրաւորուած Կիրակի օր, երբ հակամերիկեան ցուցարարներ բախում ունեցած են հակացուցարարներու հետ: Նման ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ Իզմիր եւ Տրապիզոն:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պահ մը մոռցուեցան Վիէթնամ, Միջին Արեւելք, եւ ծագեցաւ նոր տագնապ մը՝ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան:

Ինչպէս գրած էինք այս Միութիւնը կը համախմբէ Հասարակաց Շուկայի վեցերը առաւել՝ Անգլիա: Հիմնուած է 1954 Հոկտեմբեր 23ին «Փարիզի Համաձայնագրերու» շրջագիծին մէջ, փոխարինելու համար «պաշտպանութեան եւրոպական Հաւաքականութիւնը» զոր Ֆրանսական Խորհրդարանը մերժած էր նախորդ Օգոստոս 30ին: Հարցը կը վերաբերէր դրութիւն մը ստեղծելու վրայ, որ թոյլ տար Գերմանիոյ վերազինումը, սահմանափակելով անոր ծաւալը, եւ հակակշռելով պարտադրուած սեղմումները:

Կը թուի թէ սկզբնական գաղափարը Մենտէս — Ֆրանսինն է, այն ատեն Արտաքին նախարար, որ այս միտքը կը յայտնէր բրիտանացի իր պաշտօնակցին՝ Էնթնի Իտընի: Այս վերջինը, յաջողեցնելու համար ծրագիրը, իր հաշուոյն կ'առնէր գաղափարը:

Նախատեսուած կարգադրութիւնն էր 1948ի Պրիւսէլի դաշնագրին շրջագիծը Ֆրանսա եւ Պենելիւքսը) եւ որ կը ներկաօգտագործել (կը միացնէր Անգլիայացնէր արեւմտեան առաջին զինակցութիւնը ոչ թէ այլեւս գերմանական ռազմապաշտութեան» դէմ այլ «որեւէ յարձակման դէմ»: 1954 Սեպտեմբերի վերջը, ժողով մը կը գումարուէր Լոնտոնի մէջ, շահակից պետութեանց միջեւ, որու կը մասնակցէին նաեւ Միաց. Նահանգները եւ Քանատա: Այդ ժողովը կարգ մը բանաձեւեր կը քուէարկէր, որոնք կը նախատէսին Դաշնակցային Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը, անոր անդամակցութիւնը Ատլանտեան Կազմակերպութեան, որու պիտի հայթայթէր 12 զօրաբաժին եւ հազար օդանաւ:

Համաձայնագրի նոր յօդուածներէն ամէնէն շահեկանը, այսօր, 8րդ յօդուածն է, որ կը վերաբերի արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան: «Լը Մոնտ»ի մէջ, Անտրէ Ֆոնթէն ամբողջութեամբ կուտայ այդ յօդուածը. —

Ա) Խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը տանելու, իրենց ապահովութիւնը ամրապնդելու, միասնականութիւն յառաջացնելու, Եւրոպայի յաջորդական ներմուծումը քաջալերելու համար, ինչպէս նաեւ աւելի սերտ գործակցութիւն մը ստեղծելու իրենց միջեւ եւ եւրոպական միւս կազմակերպութեանց, պայմանագրուող կողմերը խորհուրդ մը պիտի ստեղծեն ծանօթանալու համար դաշնագրին գործադրութեան վերաբերող հարցերուն:

Բ) Այս խորհուրդին անունը պիտի ըլլայ. — «Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդ», այնպէս պիտի կազմակերպուի որ կարենայ մշտական կերպով կատարել իր պաշտօնները:

Գ) Իրենցմէ մէկուն դիմումին վրայ, խորհուրդը անմիջապէս կը հրաւիրուի թոյլ տալու համար պայմանագրուող կողմերուն որ խորհրդակցին որեւէ կացութեան մասին, որ կը սպառնայ խաղաղութեան, ուր որ ալ ըլլայ, կամ կը վտանգէ տնտեսական կայունութիւնը:

Դ) Խորհուրդը միաձայնութեամբ կուտայ այն որոշումները, որոնց համար քուէի ուրիշ ձեւ չէ ընտրուած: 2, 3 եւ 4 թիւ համաձայնութեանց նախատեսած պարագային, կ'ընտրէ քուէի զանազան կանոնները՝ միաձայնութիւն, 2/3ի մեծամասնութիւն կամ պարզ մեծամասնութիւն:

Այս եւ միւս բոլոր բնագրերը վաւերացուած են Փարիզի մէջ, 1954 Հոկտեմբեր 23ին, ինչպէս նաեւ անոնք որոնք Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան կը վերադարձնէին իր գերիշխանութիւնը եւ զայն կ'ընդունին Ատլանտեան Կազմակերպութեան մէջ: Կ'ընդունին նաեւ անոր իրաւունքը խօսելու բոլոր Գերմանացիներուն կողմէ եւ հետապնդելու վերամիացումը: Այն տրամադրութիւնները որոնք կը վերաբերին զինումի հակակշռին, երբեք իրապէս չեն գործադրուած, հակառակ անոր որ Մենտէս-Ֆրանսի միտքին մէջ, հիմնական երեւոյթ մը կը կազմէին, սահմանուած տարածուելու, ի հարկին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Ընդհակառակն, Խորհուրդը կանոնաւոր կերպով գումարուած է, եւ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Ժողովը, որ միակ արեւմտեան Խորհրդարանական հիմնարկութիւնն է ուր քաղաքական եւ զինուորական հարցերը կը ծեծուին, շատ փոթորկոտ նիստեր ունեցած է: Ժողովին կեդրոնը Փարիզ է եւ հերթական Խորհուրդը՝ Լոնտոն: Ընդհ. քարտուղարն է պելժ մը՝ Մօրիս Իվէնս Էքհութ:

Ֆրանսական կառավարութիւնը քանիցս արտայայտած է իր խանդավառութեան պակասը Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նկատմամբ, յաճախ իբրեւ ներկայացուցիչ դրկելով միայն փոխ — նախարար մը նախարարաց խորհուրդի նիստերուն եւ նուազագոյնի իջեցնելով իր մասնակցութիւնը:

Իր ներկայ դիրքը կրնայ ճակատագրական ըլլալ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան համար:

Թ. Ա. Թ.

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ՄԻ՛ ԸՆԷՔ

Ա.

Եթէ կայ արուեստ մը, որու գաղտնիքներուն ամէն չափահաս մարդ, այր եւ մանաւանդ կին, կը յաւակնի ծանօթ ըլլալ եւ այս մասին իր կարծիքը յայտնել անվարան, այն ալ բժշկութիւնն է:

Փորձ մը ըրէք: Ծանօթներու գանգատեցէք թէ այս կամ այն խանգարումէն կամ հիւանդութենէն կը տառապիք: Տարակոյս չկայ թէ հինգ հոգիէն թերեւս մէկը պարկեշտօրէն պիտի խոստովանի թէ կ'անդիտանայ դարմանը: Իսկ չորսը հպարտօրէն պիտի փութան դեղ մը յանձնարարել, միշտ «հրաշագործ» եւ «փորձով հաստատուած», ձեր հիւանդութեան դէմ: Այնպէս որ, տակաւին դեղը չառած, կը զգաք անոր հոգեբանական բարերար ազդեցութիւնը:

Դարեր առաջ հիւանդութիւնները իբրեւ աստուածային պատիժ կ'ընդունուէին եւ անոնց բուժումը չաստուածներու կամ Աստուծոյ կամքէն կախուած կը նկատուէր, հաւատք մը, որ տակաւին կը տեւէ ժողովուրդի մէկ մասին մէջ: Այդ շրջանին բժշկութիւնը տակաւին մոգական եւ նուիրական հանգամանք ունէր: Վրհուկները, քուրմերն ու յետագային կրօնաւորներն էին որ, մեհեաններու եւ տաճարներու մէջ ամուր փակուած, կը պահէին բժշկական սկզբնական փորձական (ամփիրիք) տուեալները եւ կը կիրարկէին զանոնք:

Գաղտնի պահուած այդ նախնական գիտելիքները մեհեաններէն եւ տաճարներէն աստիճանաբար դուրս եկան, կարգ մը գիտուններու կողմէ իւրացուեցան, ուսանողներուն կամ ժողովուրդին համար ձեռագիր բժշկարաններ պատրաստուեցան եւ բժշկական դպրոցներ բացուեցան: Այսպէսով դարմանական մաս մը գաղտնիքներ, ոմանք փորձառական եւ հիմնաւոր, ուրիշներ՝ անհիմն ու քմայական, ժողովուրդին մէջ տարածուեցան, քիչ շատ լաւ ըմբռնուած եւ մեկնաբանուած: Եղան ժամանակներ երբ հիւանդները, իրենց տան առջեւ նստած կամ հրապարակներու մէջ, անցորդներու փորձառութեան կը դիմէին եւ ճար կը խնդրէին զիրենք տառապեցնող հիւանդութիւնները ամոքելու համար: Շատեր կը փութային յայտնել իրենց գիտցածը կամ լսածը, զոր ենթական կ'աճապարէր փորձել:

Կը խորհիմ թէ այդ ժամանակներէն սկսեալ տարածուեցաւ դարմանումի համար ասոր կամ անոր կարծիքին եւ պատահական փորձառութեան դիմելու սովորութիւնը եւ շատերու կողմէ խորհուրդներ տալու եւ դարմաններ թելադրելու փութկոտութիւնը:

Անցեալին մէջ ժողովրդական դարմանումներու ձեւերն ու միջոցները, կարգ մը պարագաներու մէջ կրնային որոշ օգտակարութիւն մը ունենալ, քանի որ փշրանքներն էին այն ատենուան բժշկական գիտելիքներուն եւ փորձական դարմանումներուն: Հետեւաբար չէին կրնար նաեւ ուղղակի եւ լուրջ վնաս մը հասցնել հիւանդներուն, ուշացնելով աւելի ազդու դարմանի մը կիրարկումը, զոր բժշկութիւնը անկարող էր ընձեռելու բազմաթիւ հիւանդութիւններու մէջ:

Բայց ինչ որ թոյլատրելի էր անցեալին մէջ, բժշկական ազդու միջոցներու անբաւականութեան պատճառով, այժմ աններելի է, որովհետեւ դարմանական զէնքերու անխորհուրդ գործածութիւնը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ:

Արդարեւ, ներկայ դարուն, բժշկական արուեստի կիրարկման եւ դեղագրութեան պայմանները հիմնովին փոխուած են: Վերջին երեսուն տարուան մէջ բժշկութիւնը, ուրիշ գիտութիւններու հետ, այնքան յառաջդիմեց, որքան նախորդ երեք հազար տարիներու ընթացքին: Անշուշտ կարգ մը հիւանդութիւններու իսկական պատճառը կամ դարմանը տակաւին անծանօթ կը մնայ, բայց մարդկութիւնը անճիտող հիւանդութիւններու մեծամասնութիւնը անհետացած է: Փոխադարձաբար յամրընթաց, քրոնիկ հիւանդութիւնները, ինչպէս սրտի ախտաբանական վիճակները, հոգեախտաբանական խանգարումները, այլազան յօդացաւերը, ճոխ սննդառութեան խաթարումները, խլիրդը, եւայլն, բազմացան: Որովհետեւ այդ հիւանդութիւնները կախում ունին մեզ շրջապատող միջավայրէն, մեր ապրելակերպէն, նաեւ երկարակեցութենէն: Անցեալին մէջ, կանխահաս մահացութեան հետեւանքով հազուադէպ հիւանդութիւններ, այժմ ժամանակ կ'ունենան երեւան գալու:

Տարակոյս չկայ թէ բժշկա — առողջապահական դիտութիւնը, որ այժմ կ'ընձեռէ անցեալին մէջ աներեւակայելի ախտաճանաչական, պատճառագիտական եւ դարմանական իսկապէս ազդու միջոցներ, մօտաւոր ապագային պիտի յաջողի նաեւ կանխել եւ բուժել կարգ մը յամրընթաց հիւանդութիւններ, եւ ապահովել բաղդատաբար առողջ ծերութիւն մը:

Գէթ այդ յոյսը կը ներշնչէ կենսաքիմիաբանութիւնը, որ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին գտաւ կամ քիմիական համադրութեամբ ստեղծեց բազմաթիւ եւ բազմատեսակ այնպիսի դեղեր եւ կենսաբանական դարմաններ, որոնք թոյլ կուտան կանխել կամ բուժել ոչ միայն մարմնական հիւանդութիւններ, այլև հոգեախտաբանական խանգարումներ, որոնց ենթականները, տակաւին քառորդ դար առաջ, յիմարանոցներու մէջ ցկեանս բանտարկութեան կը դատապարտուէին:

Բայց այժմու դեղերը կը նմանին սուր դանակներու, որոնցմով կարելի է թէ՛ պտուղ կեղեւել, եւ թէ մարդ սպաննել: Ըսել կ'ուզեմ թէ անոնք այն աստիճան զօրաւոր են, որ երբ պատշաճ հիւանդութիւններու դէմ, որոշ պայմաններու տակ եւ յարմար չափերով կը գործածուին, հրաշագործ ազդեցութեամբ մը արագօրէն կը բուժեն: Հակառակ պարապային վտանգաւոր եւ նոյնիսկ մահացու կրնան ըլլալ:

Այժմ փորձարկութեամբ հաստատուած է թէ նոյնիսկ անցեալին մէջ գործածուած պարզ եւ սովորական դեղեր, կարգ մը պարագաներու մէջ կրնան վնասակար ըլլալ: Իսկ արդի դեղերը ինքնաբերաբար կամ ուրիշի մը խորհուրդով անգիտակցօրէն գործածող հիւանդները այնքան վտանգի ենթակայ են որքան մանուկ մը որ լուցկիի տուփի մը հետ կը խաղայ: Բժիշկներն իսկ զգուշութեամբ կը կատարեն հիւանդութեան մը դէմ յարմար դեղեր, չափին եւ կիրարկման ձեւին ընտրութիւնը, միշտ նկատի ունենալով հիւանդութեան ուժգնութիւնը, ձեւը, ենթակային կազմն ու տարիքը, նաեւ դեղին հանդէպ հանդուրժողութիւնը եւ ուրիշ դեղերու հետ խառնուրդին հետեւանքները որոնք յաճախ մեծ կարեւորութիւն ունին:

Անցեալ դարերուն եւ տակաւին կէս դար առաջ, բժիշկներուն դեղագիրները անընթեռնլի էին, մանաւանդ որ, մասնադեղերու (սփէսիալիթէ) դեղ, ընդհանրապէս կը պարունակէին քիմիական տարազներ, որոնք խառնուրդներ էին, որոշ չափերով, զորս դեղագործը կը պատրաստէր: Հիւանդները չէին կրնար ուրեմն ուրիշներու հաղորդել որոշ դեղի մը անունը եւ առ առաւելն իրենց համար յաջողած դեղագիրը կուտային, քիչ-շատ ճշդելով իրենց հիւանդութեան ախտանիշերը:

Այժմ դեղերը մեծամասնութեամբ կը պատրաստուին եւ կը վաճառուին մասնադեղի ձեւին տակ, յատուկ անուանակոչութեամբ: Ինչ որ միանգամայն առաւելութիւն մը եւ անպատեհութիւն մըն է:

Առաւելութիւնը այն է որ մասնադեղերու պարունակութիւնը, որակով եւ քանակով միշտ կը համապատասխանէ տուփին կամ շիշին վրայ արձանագրուած քիմիական տարազին: Նաեւ դեղին հարիւր հազարաւոր կամ միլիոնաւոր օրինակները, բաղադրութեամբ յար եւ նման են, անոնց պատրաստութիւնը յանձնուած ըլլալով ճշդաչափ ինքնավար մեքենաներու: Այնպէս որ բժիշկները ամենայն վստահութեամբ կրնան ընտրել եւ դեղագրել մասնադեղերը, մանաւանդ որ Պետութիւնը, անոնց վաճառումը արտօնելէ առաջ, փորձագէտներու միջոցով քիմիական, դարմանական եւ այլ գիտական հակակշիռներու կ'ենթարկէ զանոնք:

Այս առաւելութեան կը հապատասխանէ կարեւոր անպատեհութիւն մը:

Հիւանդները այժմ դիւրաւ կրնան կարդալ դեղագիրներուն պարունակութիւնը, դեղագրուած մասնադեղերու անունը, զոր յաճախ կ'աւաղաւաղեն կամ կը շփոթեն, անոնց ձեւը (դեղահատ, եւայլն), նուազագոյն եւ առաւելագոյն չափերը, հիւանդութիւնները զորս մասնադեղը կրնայ բուժել կամ ամոքել, եւ այլ մանրամասնութիւններ որոնք արձանագրուած են մասնադեղին ընկերացող յայտագրին (փրոսփեքթիւս) մէջ, ինչ որ կարեւորութիւն պիտի չունենար, եթէ հիւանդները չմղէր անգիտակցաբար եւ անխորհուրդ գործածելու իրենց հիւանդութեան համար անպատշաճ այս կամ այն մասնադեղը:

Բժիշկները ծանօթ ըլլալով մասնադեղերու քիմիական բաղադրութեան եւ անոնց իսկական ազդեցութեան, ըստ այնմ կ'որոշեն անոնց կիրարկումը այս կամ այն հիւանդութեան մէջ, չափերը, գործածութեան ձեւն ու տեւողութիւնը, եւլն.: Իսկ հիւանդներէն շատեր կոյր հաւատքով կ'ընդունին ամէն ինչ որ հաւաստուած է ծանուցումին մէջ: Եւ եթէ օգտուած են մասնադեղէ մը, ամենայն վստահութեամբ կը յանձնարարեն զայն իրենց ծանօթներուն, երբ անոնք երեւութապէս նոյն հիւանդութենէն կը տառապին: Չեն խորհիր սակայն թէ ինչ որ յաջողած է իրենց, բժշկական քննութենէ մը եւ պատշաճ դեղագրութենէ մը յետոյ, կրնայ անօգուտ ըլլալ ուրիշին, նոյնիսկ վնասել եւ երբեմն ալ բարդութիւններ պատճառել:

Արդարեւ բազմաթիւ հիւանդութիւններ, իրենց ցայտուն ախտանիշերով (ջերմութիւն, դող, ցաւ, հազ, եւայլն) կրնան իրարու նմանիլ, մասնաւորաբար սկզբնական շրջանին, երբեմն այն աստիճան որ բժիշկներն իսկ կը դժուարանան առաջին անգամէն ախտախանաչելու եւ յաճախ կը ստիպուին բազմատեսակ քննութիւններ ընել տալ երեւան հանելու համար հիւանդութեան մը բնոյթը եւ պատճառը: Ինչ որ անհրաժեշտ է պատշաճ դարմանը դեղագրելու համար:

Ահաւասիկ մէկը որուն դէմքը քանի մը օրուան մէջ դեղնած է: Ոեւէ մէկը կրնայ ախտաճանաչել: Ենթական դեղնախտ (ժոսիս, իքթեր) ունի: Ծանօթներէն անոնք որ անցեալին մէջ դեղնախտ ունեցած են, կամ այդ մասին բան մը լսած են, անմիջապէս կը փութան դեղեր ու դարմաններ թելադրել, ոմանք հինէն մընացած, ինչպէս լեզուակապի հատումը, ուրիշներ՝ արդիական, բժշկական նոր դեղագրէ մը առնուած, առանց նկատի առնելու դեղնախտին պատճառը: Արդեօք ժահրային վարակումի՞ հետեւանք է, մաղձափողերու խցումէ՞ն յառաջ եկածէ, արդիւնք անոնց բորբոքումին, կամ մաղձաքարի, կամ լեարդի կարծրացումի, թէ ոչ խլիրդային է, եւայլն: Դեղնախտի պարագային ախտաճանաչումը շատ դիւրին է: Էականը անոր պատճառն է, որուն ճշդումը մասնաւոր քննութիւններու կը կարօտի եւ որմէ կախում ունի դարմանը: Նոյնը կարելի է ըսել բազմաթիւ հիւանդութիւններու համար:

Ասկէ զատ միեւնոյն հիւանդութիւնը ունեցող երկու անձեր, կրնան տարբեր կերպով հակազդել միեւնոյն դեղին, որ կրնայ մէկուն յաջողիլ եւ միւսին վիճակը չամոքել, նոյնիսկ վնասել եթէ, օրինակ, ենթական տարզգայական (ալէրժիք) է այդ դեղին հանդէպ (օրիկնակ՝ փէնիսիլինը):

Առանց ախտաճանաչումի կամ ախտաճանաչուած հիւանդութեան մը իսկական պատճառին ստուգման, որ երբեմն դըժուարութիւններու կը բախի եւ ժամանակի կը կարօտի, վնասակար է այս ու այն դեղը փորձել երկար ատեն, առանց բժշկական լուրջ քննութեան: Որովհետեւ իրենց երեւութական ախտանիշերով իրարու նմանող հիւանդութիւններու դարմանումը, կրնայ բոլորովին տարբեր եւ երբեմն հակոտնեայ ըլլալ:

Բժշկական հանդէսներու մէջ, բժիշկներ մերթ ընդ մերթ կը հրատարակեն այնպիսի պարագաներ, որոնք ցոյց կուտան անխորհուրդ ինքնադարմանումի կամ ուրիշներու խորհուրդով գործածուած դեղերու վնասակար հետեւանքները: Հիւանդը կամ անոր դեղ յանձնարարող ծանօթներ, յաճախ կը շփոթեն ախտանիշերով երեւութապէս նման երկու հիւանդութիւններ եւ թելադրուած դեղը առ նուազն անօգուտ կը մնայ: Բայց կրնայ նաեւ անուղղակի վնասել, ժամանակ տալով հիւանդութեան որ տարածուի եւ սաստկանայ, ինչ որ կ'ուշացնէ իսկական դարմանումը, որ ստիպողական կրնայ ըլլալ:

Օրինակներ չեն պակսիր:

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(1 — Շար.)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Յեղաշրջումը Երեւանում կատարուեց 1921 Փետրուարի 18ին, իսկ Կոտայքի Ծաղկաձորի, Արագածոտնի, Էջմիածնի շրջաններում՝ աւելի առաջ: Դարալագեազում՝ (անկախ Երեւանից) Փետր. 17ին:

Փետրուարի 18ի առաւօտեան ժամը 9ին կազմուեց Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէն, որը մի կողմից, առնելով իր մէջ նախկին կառավարութեան անդամներին՝ խորհրդանշում էր անկախ Հայաստանի Պետականութիւնը, միւս կողմից ծնունդ էր յեղափոխութեան: Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէն, իր սկզբնական ձեւում, ունէր հետեւեալ կազմը.— Սիմոն Վրացեան՝ նախագահ եւ Արտաքին, Գիւղատնտեսութեան եւ պետական գոյքերու վարիչ: Ա. Յովհաննէսեան՝ Զինուորական գործերու վարիչ: Կ. Սասունի՝ Ներքին գործերու վարիչ: Հ. Տէրտէրեան՝ Ելեւմտական վարիչ: Յ. Տէր-Յակոբեան՝ Պարենաւորման վարիչ: Բժ. Ս. Եղիազարեան՝ Խնամատարութեան վարիչ:

Յետոյ աւելացան նաեւ Ա. Խոնդկարեան՝ Արդարադատութեան վարիչ, Վ. Մինախորեան՝ Պարենաւորման (ռազմաճակատ մեկնած Յ. Տէր-Յակոբեանի տեղը): Աւելի ուշ երկու ներկայացուցիչներ Վասպուրականի Զինուորական Մարմնի կողմից՝ Ս. Մեսրոպեան եւ Ա. Մաքսապետեան:

Բանակի ընդհանուր հրամանատար նշանակուեց Գնդ. Կուռօ Թարխանեանը (սպարապետ Սուրէն):

Փետրուարի 18ին հեռագիրներ ուղղուեցան Փարիզ, Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Լոնտոն, Հռոմ, Ազգերու Դաշնակցութեան, Ժընեւ, Վրաստան, նմանապէս հեռագիրներ զրկուեցան Մոսկուա՝ Լենինին եւ Չիչերինին. կը բացատրուէր թէ Փետրուարեան շարժումը ուղղուած չէր Ռուսաստանի կամ ռուս ժողովուրդին դէմ, այլ ժողովուրդին ցասման արտայայտութիւնն էր Յեղկոմի բիրտ քաղաքականութեան դէմ: Բայց դժբախտաբար, հեռագիրներուն պատասխանող չեղաւ, բացի Վրաստանէն, որ կ'ապրէր իր վերջին օրերը եւ շուտով պիտի գրաւուէր Կարմիր բանակին կողմէ, Փետր. 25ին: Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի կազմութիւնից անմիջապէս յետոյ արձակուեց հետեւեալ հրամանը.—

Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի թիւ 1

Քաղաքացինե՛ր,

Բոլշեւիկեան իշխանութիւնը Հայաստանում վերացած է: Մինչեւ կառավարութեան կազմուելը՝ ամբողջ իշխանութիւնը գտնւում է Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի ձեռքը: Ամէն քաղաքացի պէտք է պաշտպանի կարգն ու օրէնքը: Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի կողմից հրատարակուած բոլոր կարգադրութիւնները խիստ կերպով պէտք է կատարուեն քաղաքացիների կողմից:

Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի
նախագահ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

1921 Փետր. 18, Երեւան

Փետրուար 18ին, ամբողջ օրը, Երեւանի ազգաբնակչութիւնը անցկացրեց ուրախութիւններով, խանդավառ թափօրներով ու ցոյցերով, երգերով ու ժողովներով: Ամբողջ քաղաքը զարդարուած էր Եռագոյն դրօշակներով: Ամէն կողմ հընչում էր «Մեր հայրենիք»ը:

Երեւանից բոլշեւիկները փախան դէպի Շարուր — Նախիջեւան՝ Թուրքերի մօտ: Փախչելուց յետոյ զինուորական կոմիսար Աւիս Նուրիջանեանը հեռագրել էր Մոսկուա ու Բաքու:

«Մի խումբ մաուզերիստներ, դահիճ Վրացեանի գլխաւորութեամբ, դրաւելով Երեւանի ռադիոկայանը՝ անհեթեթ լուրեր են տարածում Հայաստանում կատարուած յեղաշրջման եւ հին իշխանութեան վերականգնման մասին: Նրանք կը զզջան այդ բանում, որովհետեւ չդիտեն, թէ պիտի խեղդուեն հէնց իրենց սեփական արեան մէջ»:

Փետրուարի 18ին ճակատները արդէն բռնած էին մարտական ուժերը: Երեկոյ

ման պարզուեց նաեւ բանտում կացինահարուածների եւ կռւում սպաննուածների թիւն ու ինքնութիւնը: Բանտում նախորդ երկու գիշերները յաջորդաբար տեղի էին ունեցել տմարդի կոտորածներ: Սպաննուածների մէջ էին խմբապետ Համազասպը, Գնդ. Ղորղանեանը, խմբապետ Մամիկոնը, Արտաշ Խանը, բանուոր Սերգօն եւ ուրիշ մի քանի տասնեակ բանտարկեալներ: Առաւօտեան կռիւներում սպաննուել էին Խորհրդարանի անդամ Տիգրան Ծամհուրը, սպայ Մ. Գիւլնազարեանը եւ ուրիշներ:

Փետր. 19–20ի օրերը ամբողջապէս անցան կազմակերպական աշխատանքներով:

Փետր. 19ից սկսուեց լոյս տեսնել Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի պաշտօնաթերթ «Ազատ Հայաստան» օրաթերթը: Մինչեւ Ապրիլ 2 լոյս տեսաւ 36 թիւ: Շուտով նրան պիտի յաջորդէին եւ ռուսերէն «Սվոբոդնայեա Արմենիա»ն ու թուրքերէն «Ազատ Էրմինիստան»ը:

Փետր. 20ին, զինուորական մասերին կից հիմնուեց ռազմայեղափոխական դատարան:

Տեղի ունեցաւ Երեւանի Քաղաքային Խորհրդի արտակարգ նիստը. քաղաքապետ նշանակուեց Արշալոյս Աստուածատուրեանը, վարչութեան անդամներ՝ Հ. Մելքոնեան, Հուսէյին Կազին: Փետր. 20ին, կատարուեց բանտում նահատակուածների մի մասի անօրինակ թաղումը՝ արտակարգ հանդիսաւորութեամբ եւ ծովածաւալ յուղարկաւորների մասնակցութեամբ: Նահատակների այդ հոյլը բաղկացած էր 22 հոգուց, որոնց թւում՝ դաշնակցական ականաւոր խմբապետ Համազասպը (Սրուանձտեան), խմբապետ Մակետոնը, Ալեքսանդրապոլի յեղափոխական – հասարակական ծանօթ գործիչ՝ Արտաշ Խան Շահրիարցեանը, հայկ. բանակի լաւագոյն սպաներից գնդապետ Ղորղանեանը, իր վայելած ժողովրդականութեամբը յայտնի բանուոր Սերգօն եւ ուրիշներ: Թաղման հանդիսաւոր արարողութեանը նախագահում էր Երեւանի թեմակալ առաջնորդը՝ Խորէն Արք. Մուրադրէգեանը, յետագային նոյն բորենիների ձեռքով խեղդամահ եղած եղերաբախտ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Փետր. 21ից սկսեցին կանոնաւոր կերպով գործել պետական եւ քաղաքային բոլոր հիմնարկութիւնները: Վերաբացուեց պետական համալսարանը: Տեղի ունեցաւ բոլշեւիկեան զոհերի թաղումը ներկայ էր ամբողջ քաղաքը: Յուղարկաւորութեան ժամանակ չարտասանուեց եւ ոչ մի ճառ: Տեսարանը խորհրդաւոր էր ու յուզիչ:

Վերականգնուեց Հայկօօպը՝ Գ. Պիճիկեանի գլխաւորութեամբ:

Մայրաքաղաքի Պարենաւորման և Գաղթականական գործերի համար, քաղաքապետարանին կից, ստեղծուեց մի յանձնաժողով՝ Մ. Մուսինեանի, Խ. Գիլանեանի եւ Յ. Տէր–Խաչատրեանի անդամութեամբ, որին իրաւունք տրուեց հրատարակել պարտադիր կանոններ եւ մէկ միլիոն բուրլի տուգանքի ու մէկ ամիս բանտարկութեան պատիժներ տնօրինել:

Փետր. 22ին հիմնուեց «Արտակարգ Յանձնաժողով» պետական դաւաճանութեան, հակայեղափոխութեան եւ չարաշահութեան դէմ մաքառելու համար:

Շրջանառութիւնից հանուեցին հայկական չէքերը եւ գործածութեան մէջ դրուեցին արտասահմանում տպուած դրամանիշները հարիւր չէք բուրլին մէկ բուրլու համեմատութեամբ:

Փետր. 22ի երեկոյեան յայտնի դարձաւ, որ բոլշեւիկները Ղամարլուի շրջանից քաշուելիս բռնութիւններ ու դաժանութիւններ են գործադրել. երիտասարդներին ուժով զինուորագրել եւ հետներն են տարել, թալանել եւ աւերել են գիւղացիների տնտեսութիւնները, զընդակահարել են 60 մարդ:

Փետր. 23ին արտակարգ ոգեւորութիւնը շարունակւում է: Ամբողջ ժողովուրդը, չտեսնուած համերաշխութեամբ մասնակցում է հակաբոլշեւիկեան պայքարին: Ինքնաբերաբար կազմակերպուեցին քաղաքացիական ու զինուորական միութիւններ օգնելու համար Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէին: Ճակատը մեկնեց Ռամկավար կուսակցութեան 60 հոգինոց կամաւորական խումբը, որը յետագային գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ կռիւներում:

Փետր. 24.— Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէին կից կազմուեց Միջկուսակցական Խորհուրդ ռազմաճակատի համար պարէն հայթայթելու եւ ճակատում ու թիկունքում հակաբոլշեւիկեան քարոզչութիւն անելու ու ժողովրդի տրամադրութիւնը բարձր պահելու նպատակով: Խորհրդի մէջ մտան ներկայացուցիչներ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից, Հայ. Սոց. – Յեղափոխական կազմակերպութիւնից, Հայ. Սոց. – Դեմոկ. բանուորական Հայ Ժողովրդական, Ռամկավար եւ Հնչակեան կուսակցութիւններից: Խորհուրդի նախագահ ընտրուեց Բաշխի Իշխանեանը (Սոց. Դեմ.), քարտուղար՝ Լաչօ (Հնչ.):

Փետր. 25.— Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի նախագահի առաջարկութեամբ Երեւանի բանտն այցելեցին Պարսից հիւպատոս Ասատուլլա Խանը, ամերիկացի Դր. Ըշբրը, իտալական առեւտրական ներկայացուցիչը, որոնք տեսակցութիւններ ունեցան բանտարկուած բոլշեւիկների հետ, լսեցին նրանց բացատրութիւնները եւ գրաւոր զեկուցումով յայտնեցին Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէին, թէ բանտային պայմաններն ու բանտարկեալներին դտել են գոհացուցիչ վիճակում:

(1 – Շար.) ՍԻՐՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿ

Յունուար 20–29ին Հայաստանի ձայնասփիւռը սփռած է սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործեր: Ասոնց մէջ են Ալան Յովհաննէս, Բարսեղ Կանաչեան, Համբարձում Պէրպէրեան, Աշոտ Պատմագրեան, Նիկոլ Գալանտերեան, Գուրգէն Մ. Ալէմշահ, Արա Պարթեւեան, Վաղարշակ Սըրուանձտեան, Մեսումենց եւ ուրիշներ:

Մեկնարկումները կատարած են Լիլի Զուքասզեան, Լուսին Ամարա, Արման Թոքաթլեան, Լին Տուրեան, Անայիս Պոզապալեան, Կարպիս Զօպեան, Դաւիթ Յովհաննիսեան, Արփինէ Փեհլիվանեան, Շաքէ Շահպազեան, Անթա եւ Ֆրէդ Դարեան, Սոնա Ղազարեան, Տիգրան Ժամկոչեան եւ ուրիշ երգիչ – երգչուհիներ:

Զայնասփիւռի ունկնդիրները հնարաւորութիւն ունեցած են լսելու դաշնակահարներ Բաֆֆի Պետրոսեանը, Հերման Միսքճեանը, ջութակահար Մանուկ Բարիքեանը, դերասան Հարրի Զարացեանը, տաւղահարուհի Շուշանիկ Միլտոնեանը, ինչպէս նաեւ արդի երգերու երգիչներ Շ. Ազնաւուրը, Մարք Արեանը, Սիլվի Վարդանը, Լիզ Սարեանը, Մանուէլ Մենենկիչեանը:

ՆՈՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

Տուողներէն ի՞նչպէս ստանալ ոսկրածուծ, ի՞նչ եղանակով պահածոյացնել եւ փոխներարկել՝ այս հարցերը քննութեան առած է Քամեր Անտոնեան, որ տնօրէնն է Երեւանի արեան փոխներարկութեան հիմնարկութեան:

Իր բոլոր ուսումնասիրութիւնները ամփոփեց «Ոսկրածուծի պահածոյացումը, անոր օգտագործումը արեան համակարգի ու ճառագայթային հիւանդութեան բուժման ժամանակ եւ երկրորդական հիւանդութեան կանխարգելման ուղիները» աշխատութեան մէջ:

Այս աշխատութեան համար Քամեր Անտոնեան, որ Ֆրանսայէն ներգաղթած է Հայաստան, արժանացաւ բժշկական գիտութիւններու վարպետի գիտական աստիճանին:

×

Վազգէն Յակոբեան 15 տարի շարունակ աշխատած է պատրաստելու համար իր մէկ գործը, որ կը կրէ «Հայոց կանոնագիրքը» խորագիրը:

Ուսումնասիրած է միջնադարեան այս կանոնագիրքին 200 տարբեր օրինակները, որոնց հիման վրայ կազմած է օրէնսգիրքին գիտաքննական բնագիրը: Զայն լոյս ընծայեց 1964ին (740 էջ):

Այս բացառիկ աշխատութեան համար ստացաւ պատմական գիտութիւններու վարպետի աստիճան:

ՆՈՐ ՃԻՒՂ ՄԸ ԼԵԶՈՒԻ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութեան որոշումով լեզուի հիմնարկութեան մէջ հաստատուած է նոր բաժին մը, որ պիտի զբաղի հայերէնի գիտական տարազներու մշակման եւ շրջանառութեան մէջ դնելու հարցերով:

Այս բաժինին զեկավար նշանակուած է ակադեմիայի թղթակից–անդամ Գ. Սեւակը, որ կարդ մը տեղեկութիւններ տուած է կատարուելիք աշխատանքներու եւ հետապնդուած նպատակներու մասին: Տարազաբանութեան կոմիտէի որոշումներու հիման վրայ պիտի մշակուին բառակազմութիւններ, տառադարձութեան, անհրաժեշտ փոխառութիւններու, ուղագրութեան, արտասանութեան նորմերը:

Առաջին անդամ պիտի ուսումնասիրուին եւ գործածութեան դրուին բազմաթիւ կենդանի բարբառներու մէջ եղած ժողովրդական տարազները: Միջոցներ պիտի ստեղծուին, որպէսզի կարելի միասնութիւն մը ստեղծուի արեւելահայ եւ արեւմըտահայ տարազաբանութեան միջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (416)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Տժգոյն, վտիտ եւ ոսկրուտ անձ մըն էր ան, եւ մարմինին վրայ, որու մերկութիւնը կը սարսռէր եւ կը սառէր, շապիկէ եւ միջազգեստէ մը զատ ոչինչ կար:

Գօտիի տեղ չուան մը, գդակի տեղ նոյնպէս չուան մը, սրածայր ուսեր որոնք շապիկէն դուրս կ'ելլէին, խարտիշանման եւ աւշային տժգունութիւն մը, հողագոյն անրակներ, կարմիր ձեռքեր, կիսաբաց եւ աւերուն բերան մը, ակռաներու պակասութիւն, աչքը մթին, յանդուգն եւ ստորին, ազազուն երիտասարդուհիի մը ձեւերը եւ ամբարիշտ պառաւի մը նայուածքը, յիսնամեայ հասակի հետ խառնուած տասնեւհինգամեայ հասակ մը, այն արարածներէն մէկը, որոնք տկար ու միանգամայն սոսկալի են եւ որոնք սարսուռ կուտան տեսնողին եթէ չկարենան լացնել զայն: Ահա այս էր Մարիուսի դրան շեմին վրայ սպասող աղջկան դիմագիծը:

Մարիուս ելած էր եւ տեսակ մը շուարումով այս աղջկան կը նայէր որ երազներու մէջէն անցնող ստուերին ձեւերուն գրեթէ համատիպն էր:

Տեսնողը կսկիծ մը կը զգար մանաւանդ դիտելով թէ այս նորատի աղջիկը տգեղ ըլլալու համար եկած չէր աշխարհ:

Իր առաջին մանկութեան մէջ կ'երեւայ թէ աղուորութիւն անդամ ունեցած էր:

Նորահասութեան գեղեցկութիւնը տակաւին կը կռուէր շուայտութեան եւ աղքատութեան կանխահաս եւ սոսկալի ծերութեան դէմ: Այս տասնեւվեցամեայ դէմքին վրայ գեղեցկութեան մնացորդ մը կը մեռնէր այն տժգոյն արեւուն նման, որ ձմեռնային օրուան մը արշալոյսի ժամանակ սոսկալի ամպերու ներքեւ կը մարի:

Այս դէմքը բոլորովին անծանօթ չէր Մարիուսի:

Իրեն կը թուէր թէ տեղ մը տեսած է զայն:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, օրիորդ, հարցուց:

Նորատի աղջիկը գինով թիապարտի մը ձայնով պատասխանեց.

— Զեզ նամակ մը բերի, պարոն Մարիուս:

Երիտասարդուհին Մարիուսին անունը տալով կը խօսէր, հետեւաբար Մարիուս առանց տարակուսելու հասկցաւ թէ զինքը տեսնելու եկած էր ան, բայց ո՞վ էր այս աղջիկը, ի՞նչպէս գիտէր իր անունը:

Ներս մտաւ աղջիկը առանց սպասելու, որ Մարիուսէն հրաւէր ընդունի ներս մտնելու:

Ներս մտաւ վստահութեամբ, սենեակին ամէն կողմը եւ տակաւին չշտկուած անկողինին նայելով տեսակ մը սրտաճմլիկ համարձակութեամբ:

Ոտքերը բոպիկ էին: Շրջազգեստին լայն ծակերէն անոր երկար սրունքը եւ նիհար ծունկերը կը տեսնուէին: Աղջիկը ցրտահար կը սարսռար:

Իրօք ձեռքը նամակ մը կար, զոր Մարիուսին տուաւ:

Մարիուս այս նամակը բանալով դիտեց որ լայն եւ ահագին նշխարը տակաւին թաց էր: Ըսել է թէ նամակը հեռու տեղէ եկած չէր կրնար ըլլալ: Մարիուս յետագայ տողերը կարդաց.

« Սիրելի դրացիդ իմ երիտասարդ,

« Իմացայ ձեր ինծի ըրած բարիքը, իմացայ թէ վեց ամիս առաջ սենեակիս վարձքը վճարեր էք: Կ'օրհնեմ ձեզ, ո՛վ երիտասարդ: Անդրանիկ աղջիկէս պիտի իմանաք որ երկու օրէ ի վեր առանց պատառ մը հացի մնացած ենք չորս հոգի, եւ հիւանդ կինս: Եթէ միտքովս խաբուած չեմ, կարծեմ կը պարտաւորիմ յուսալ թէ ձեր վեհ սիրտը պիտի դթայ մեր այս վիճակին վրայ եւ ձեզ ինձ նպաստաւոր ըլլալու եւ թեթեւ ողորմութիւն մը տալու փափաքը պիտի ներշնչէ:

« Մնամ այն յարգալի ակնածութեամբ, զոր կը պարտաւորինք մարդկութեան բարերարներուն:

«ԺՈՆՏՐԷԹ

«Յ. Գ.— Աղջիկս ձեր հրամանին պիտի սպասէ, սիրելի պարոն Մարիուս:»

Առջի գիշերուընէ ի վեր Մարիուսին ուշադրութիւնը գրաւող մութ դէպքին մէջ այս նամակը նմանեցաւ նկուղի մը մէջ վառած ճրագի մը: Ամէն բան յանկարծ լուսաւորուեցաւ:

Նամակը կուգար միւս չորս նամակներուն տեղէն: Միեւնոյն թուղթը, միեւնոյն ծխախոտի հոտն էր:

Հինգ նամակ, հինգ պատմութիւն, հինգ անուն, հինգ ստորագրութիւն, եւ միայն մէկ ստորագրող կար: Տոն Ալվարէզ սպանացի գնդապետը, Պալիզար անուն դժբախտ մայրը, բանաստեղծ Ժանֆլօ եւ ծերունի թատրերգու դերասանապետ Ֆապանթու, Ժոնտրէթ կ'անուանուէին եթէ սակայն նոյնիսկ Ժոնտրէթի անունը իրօք Ժոնտրէթ էր:

Մարիուս երկար ժամանակէ ի վեր թէև այս խարխուլ տունը կը բնակէր, բայց, ինչպէս ըսինք արդէն, խիստ քիչ անդամ առիթ ունեցած էր տեսնելու, ընդնշմարելու իսկ իր ամենատրուպ դրացիները: Միտքը ուրիշ տեղ էր, եւ մէկու միտքը երբ ուրիշ տեղ կը շրջի, նայուածքն ալ հոն կը շրջի: Շատ անդամ նրբանցքին մէջ եւ սանդուխին վրայ Ժոնտրէթներու հանդիպած էր, բայց ասոնք իրեն համար ուրիշ բան չէին եթէ ոչ դիմաստուերներ, այնքան ուշադրութիւն չէր ըրած որ առջի օր երեկոյեան ժամանակ ընդհարում մը ունեցած էր Ժոնտրէթի աղջիկներուն հետ առանց ճանչնալու զանոնք, ըստ որում յայտնի է թէ անոնք էին պուլվարին վրայ իրեն հանդիպող աղջիկները եւ թէ տեսնելով այդ աղջիկը, որ հիմա իր սենեակը մտած էր, պժգանքով եւ կարեկցութեամբ համակուած միջոցին մեծ դժուարութեամբ և անորոշ կերպով կրցած էր յիշել թէ տեղ մը հանդիպած էր անոր:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչէ Պօմոնէ մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Այլի Տիկին Սրբուհի Եօթնեղբայրեանին եւ պարագաներուն, իրենց կսկծալի կորուստին՝ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վիճնէն Պ. Սողոմոն Թիլպիւեան իր եղբօր Սուրէնի մահուան տարելիցին առթիւ 25 ֆր. նուիրած է Հայ Մշակոյթի Տան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

«Բեմասիրաց Թատերխումբը », փոխան ծաղկեպսակի յիսուն ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, իրենց ընկերոջ՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԹԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ :

Տիկին Շուշանիկ Տէր – Վարդանեանի մահուան առթիւ Շաւիւղէն Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Տէր–Գալուստեան փոխան ծաղկեպսակի քսանական ֆր. կը նուիրեն Շաւիւղի Կապ. Խաչին եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սեբունդին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ :

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ

կազմակերպած է պարանոցիկ երեկոյթ մը (դիմակաւոր եւ անդիմակ)

MARDI-GRAS — « CARNAVAL A RIO »

Տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ օր Փետր. 21
ժամը 20,45էն 24
MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները :

Լաւագոյն զգեստաւորումներուն մրցանակներ պիտի տրուին :

Մուտք 15 ֆր. անդամներուն 10 ֆր.

Տեղեկութիւններու համար դիմել՝
U.G.A.B., 11 Square Alboni, Paris (16e)
Tél. : 870-03-18

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՕՑ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 13էն ի վեր, ծանօթ յաւելումներ եղան դրուագներու վրայ արտասահմանի թերթերուն եւ օգանաւային սպասարկութեանց : Իսկ Փետրուար 3էն ի վեր, հարիւրէն 35 յաւելում կը կրեն օրաթերթերու եւ պարբերականներու առաքման ներքին սակը :

Այս վերջին յաւելումը մանաւանդ շատ ծանօթ պիտի կլլէ «Յառաջ»ի վրայ , որու պիտնեն կ'ապահովուի միայն իր ընթերցողներով եւ դժբախտաբար սակաւաթիւ առեւտրական ազդերով :

«Յառաջ»ի վարչութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նոր յաւելումէ մը, բայց ջերմապէս կը խնդրէ իր բաժանորդներէն որ ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ու ԿԱՆԽԻԿ վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, մասամբ դիւրացընելու համար իր ծանր բեռը :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
նոր գրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Շ. Միսաքեան» գրադարանը բացուած է : կարելի է գիրք առնել ամէն Շաբաթ օր, ժամը 15–19, համանուն սրահին մէջ : Շնորհակալութեամբ կ'ընդունուին, իբր նուէր, նոր կամ կարզացուած գիրքեր :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

Մարսէյլի մէջ

ԱՊՐԻԼ 13ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդա – րանին, փիլնազի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

20 Փետրուար Հինգշաբթի.— *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկո – ներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հսկումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27 :*

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն : Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազդ ղրկողներէն կը խնդրենք.—

1) Գրել *ընթեռնլի, թուղթի* մէկ երեսին վրայ, լայն լոսանցքներով :

2) Կարմիր, կանանչ գոյնով մելան կամ *պիք* չգործածել :

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահազդներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յրս – տակ գրել : Նոյն նուէրը բանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն ջերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն Իր ստացած գումարը յայտարարէ :

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան :

Շնորհակալութեամբ
Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեանս կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 54րդ տարեդարձը նուիրուած Արամ Մանուկեան – ցի, Վանի Արամիի , մահուան յիսնամեակին , Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Մանթրոյի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օգափ. կայանի ծովահայեաց նոր չէնքի գնումին : Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90–ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփը – լանտիտի մէջ :

×

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը :

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպասատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24 :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՍՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելոճեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Փիւրճեէրեանի :

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիւներու, Արեւուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ :
Եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիւներու եւ Արեւուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով :

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար :

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. ՊԻԻՖԷ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

456 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 87 լուսանկարներ եւ զննազան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց՝ ակադեմական Հանրի Թրուայէի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի, Շարլ Ազնաւուրի եւ Գաբրիէլ Արուէի արտայայտութիւնները :

Գին ֆրանսա 25 ֆր. արտասահման 6 տոլար

Ստանալու համար, ինչպէս եւ բոլոր թղթակցութիւնները ուղարկել՝
V. Assadourian, 23 Rue Pixérécourt, 75 Paris (20e) — Tél. 236-73-98
եւ Փարիզի հայ գրավաճառներու մօտ :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԴԵՀԱՆԴԻՍ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծանուցով ազգերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
19 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11443 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE No 11.443

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒԳԱԿՇԻՌ

Պարզ զուգադիպութիւն մըն է ան – չուչա, որ Վարդանանց Զօրավարաց եւ 1036 վկայից տօնախմբութիւնն ու Փետրուարի 18ի ոգեկոչումը զրեթէ նոյն օրերուն տեղի կ'ունենան :

Ասպարէզի ճակատամարտը մղուեցաւ 451 թուի Մայիս 26ին : Սակայն Հայաստան – եայց եկեղեցին, իբրեն յատուկ պատճառ – ներով, Փետրուարին կը տօնէ զայն, Սահակ Պարթեւ Հայրապետի եւ Ղեւոնդեանց քահանայից տօներէն վերջ :

Պատմական ճշդրտութեամբ պէտք է տօնուէր Մայս 26ին : Եւ աւելի լաւ պիտի ըլլար : Մանաւանդ որ մեր ժամանա – կակից սերունդին համար Մայիսի վերջին տասնօրեակը յիշատակելի եւ պանծալի թուական մըն է : Ասպետի 1467րդ տա – րեդարձին , 1918 Մայիսին, Արարատեան դաշտին վրայ, Սարդարապատի մէջ նոր Վարդանանց մը կ'արձանագրէր հայ ազգը :

Ուրիշ Վարդանանց մըն է նաեւ 1921 Փետրուարի 18ը, որ պատահմունքով կը զուգադիպի ազգային – եկեղեցական տօ – նին :

Բաղդատութիւնը յանդուգն նկատուի թերեւս : Սակայն բոլոր համեմատու – թիւնները պահելով, ոգին նոյնն է :

Հինգերորդ դարուն Հայութիւնը մինչ մէկ կողմէ Ոսկեդար կը կերտէր , միւս կողմէ ականատես կ'ըլլար Արշակունեաց թագաւորութեան կործանման (428) : Ներքին երկպառակութիւնը իր գագաթ – նակէտին կը հասնէր :

Երկիրը կը բաժնուէր Բիւզանդիոնի եւ Սասանեան Պարսկաստանի միջեւ : Բիւ – զանդիոն կը ներկայացնէր քրիստոնէու – թիւնը : Պարսկաստան՝ զրադաշտակա – նութիւնը :

Ազգային Հայաստանի աւատապետ – նախարարները բիւզանդական, արեւել – եանները պարսկական քաղաքականու – թեան կողմնակից էին :

Վարդան Մամիկոնեան եւ Վասակ Սիւ – նի կանգնած էին հակամարտ ճակատնե – րու վրայ : Առաջինը կը ներկայացնար իր – բեւ պաշտպան քրիստոնէական կրօնքի եւ հայկական մշակոյթի պահպանման : Վա – սակ՝ Հայոց թագաւոր դառնալու փոխա – րէն՝ զոհ կը ծռէր Յազկերտ Բ.ի պահանջներուն :

Ու ճակատամարտի ամէնէն տագ վայր – կեանին, կը լքէր սպարապետ Վարդանը եւ իր բանակով կ'անցնէր Պարսից կողմը : Հայերը կը պարտուէին, սակայն Վար – դանանց ոգին վառ կը մնար :

1920ի բախտորոշ օրերուն, մինչ մէկ կողմէ նորաստաց Հայաստանի Հանրապե – տութեան կառավարութիւնը աւերեալ երկրի վէրքերը դարմանելու եւ քաոսէն պետութիւն կառուցանելու գերմարդկային աշխատանքին էր լծուած, բոլշեւիկեան մուրճին եւ Թրքական սալին միջեւ սեղ – մուած, հայանուն մարդիկ Մայիս 1ին ներքին ապստամբութիւն կազմակերպե – լով կը ջլատէին չինարար աշխատանքնե – րը :

Նոյն մարդիկ համայնավարական քա – րոզչութեամբ կը թունաւորէին հայկա – կան բանակը : Ու երբ Սեպտեմբերին Քեազիմ Քարապէքիր կը յարձակէր Հա – յաստանի վրայ, անոնք «Մուսթաֆա Նե – բայրդ է գալիս» կարգախօսով կը բարո – յալէին հայ վիճաւորները, որոնք իրենց քաջութեան ապացոյցն էին տուած 1914 – 1918ի ճակատագրական տարիներուն :

Երկպառակութիւնը աւերներ կը գոր – ծէր ներքին ճակատին վրայ : Մինչ կը պարտուէր հայկական բանակը՝ կարսէն մինչեւ Ալեքսանդրապոլ, ռուսական 11րդ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Դեռ չենք ստացած Պոլսոյ թերթերը , մանրամասն տեղեկութիւններ առնելու համար Հակամերիկեան բուռն ցոյցերուն մասին, որոնք, ըստ տեղական մամուլի լուրերուն, աննախընթաց բնոյթ ունե – ցած են :

« Մոնտ »ի մասնաւոր թղթակիցը կը ճշդէ որ հակամերիկեան ցոյցեր եղած են ոչ միայն Պոլիս, Ատանա եւ Տրապիզոն, այլեւ Ատանա, ուր կը գտնուի Ինճիրլիքի ամերիկեան կայանը եւ Կապի այնթէպ, հարաւ – արեւելեան կողմը :

Ըստ թերթին թղթակցին, ցոյցերուն գլխաւոր պատճառն այն է, որ ոչ միայն ծայրայեղ – ձախ ուսանողներ այլեւ Թուրքերը ընդհանրապէս այն ապաւորու – թիւնն ունին որ Ամերիկացիները զիրենք կը չահագործեն եւ չափազանց նկատուած Միլիէթ թերթին խմբագիրը կը գրէ· « Ամերիկա Թուրքիոյ մէջ կրօնպատց վատահելի բարեկամի իր տիպարը եւ ըս – կըսաւ իրրեւ չահագործող մը նկատուիլ» : Եւ խմբագիրը կ'աւելցնէ թէ եթէ Թուր – քերու մեծամասնութիւնը չուզեր բոլոր յարաբերութիւնները խզել Միացեալ Նա – հանգներու հետ, այսուհանդերձ կողմնա – կից է որ այդ յարաբերութիւնները վե – րաքննուին նուազ աննպաստ ձեւով Թուր – քիոյ համար :

Հաւանաբար այս ամբողջը պարզապէս տոլարի հարց ըլլայ եւ եթէ Ամերիկա քիչ մը աւելցնէ իր տոլարները, « հակա – մերիկեան զգացումներն » ալ կը փոխ – ուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Եւրոպայի Միութենէն քաշուեցաւ Ֆրանսա, աւելի ծանրակչիռ բնոյթ մը տալով տպտնապին : Ծանօթ է այս հարցին ծագումը : Լոնտոնի մէջ , Անգլիա, համաձայնութեամբ Ա. Ե. Մ.ի միւս հինգ անդամներուն նախաձեռնարկ կ'ըլլար նիստ դումարելու , օրակարգի իրրեւ նիւթ ունենալով՝ Միջին Արեւելք : Ֆրանսա սկիզբէն դէմ կը կենար այդ նա – խաձեռնութեան, առարկելով թէ Անգլիոյ ըրածը խորամանկութիւն է : Միջին Արե – ւելքը պատրուակ մըն է, Անգլիա պիտի խօսի կրկին Հասարակաց Շուկայի իր անդամակցութեան մասին : Բայց Ֆրան – սայի վեց ընկերները նկատի չէին առ – ներ իր առարկութիւնը եւ ժողովը կը դումարուէր առանց Ֆրանսայի : Ասոր վրայ, Ֆրանսա որոշեց ցնոր անօրինու – թիւն չմասնակցիլ Ա. Ե. Մ.ի Խորհուրդի գործունէութեան :

բանակը կը խուժէր Հայաստան, որ կը կորսնցնէր իր անկախութիւնը եւ կը պարտաւորուէր հաղնիլ կարմիր պատ – մուճան :

Պարտուած էր հայկական բանակը , հայրենադաւ մարդոց պատճառով եւ մեր հողին ու անկախութեան աչք տնկած պե – տութեանց , ինչպէս պարտուած էր Քալն Վարդան Մամիկոնեանի բանակը, Վասակ Սիւնիի եւ ընկերներու դաւաճանութեան հետեւանքով :

Սակայն ինչպէս 451ին, 1920ին եւս վատ էր մնացած Վարդանանց ոգին ազատենչ Հայութեան սրտին մէջ :

Այդ ոգին է, որ պոռթկաց 1921 Փետր – ուար 18ին :

Այդ ոգին անչէջ կը մնայ այսօր ալ հա – մայն Հայութեան սրտին խորը, հայրենի – քի թէ սփիւռքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՉԵԽԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԷՆ ԵՏՔ

ՄՄԲ.— Հանրի փիէր շահեկան վերլու – ծում մը կ'ընէ *Մոնտի* մէջ հաւայնավար երկիրներու կացութեան, չեխական տագ – նապէն ետք :

Խրուշչեւի անկումին յաջորդ օրը, օ – տարական մը, որ կը հանդիսէր Մոսկուա, ամենուրեք կը լսէր նոյն կարծիքը . « կը ժամանէք պատմական պահու մը... Ակա – նատես պիտի ըլլաք, վերջապէս, իրական ընկերվարական ժողովրդավարութեան ծագումին ... » : Չորս տարի ետք, Չե – խոսլովաքիոյ վրայ կատարուած յարձա – կումէն յետոյ, զաղափարական մարդին մէջ արձանագրուած կարծրացումով եւ ուղղափառութեան յաղթանակով այս նա – խատեսութիւնը կը թուի հեղնանք մը ըլ – լալ եւ այլապէս դառն բոլոր անոնց հա – մար, որոնք ըլլայ Խորհ. Միութեան եւ ըլլայ արտասահմանի մէջ, կը յուսային , թէ ժողովրդավարութեան եւ ազատա – զրման հոլովոյթը արագ ընթացքի մէջ պիտի դնուի :

Պատրանք մը անշուշտ, սակայն 1964ի վերջերը այս յոյսերը անհիմն չէին : Ի վերջոյ, Խրուշչեւի չնորհազրկումը, որ արդիւնք էր ներքին դաւերու, իրագոր – ծուած էր առանց բռնութեան : Փոքրա – մասնութեան մէջ մնալով կեդր. Կոմիտէի մէջ, քաշուեցաւ հրապարակէն եւ, ի վերջոյ, միայն օտարականները մնացին , որ ափսոսային անոր մեկնումին համար : Արդարեւ, չէ որ իր կարգին զոհ գացած էր անհատի պաշտամունքին, քննադատե – լով այս ու այն աշ ու ահեակ, ուզելով միեւնոյն ատեն ամէն ինչ իր ձեռքով կարգաւորել, նոյնիսկ Կրեմլինի չուրջ երթեւեկը : Գիւղացիները կը հաստա – տէին, թէ անոր խոստումներ չէին յար – գուիր : Մտաւորականները զայն կը նկա – տէին անկիրթ ու ազմկարար « մուժիկ» մը, որուն արտասահմանի ելոյթները զայթակղեցուցիչ էին պատկառանքի ծա – րաւ « նոր դասակարգերուն» համար :

Ի՞նչ կը մնայ այսօր այդ լաւատեսու – թենէն : Միջազգային հանրային կարծի – քը, սկսելով անոր այսպէս կոչուած « յա – ռաջդիմական» հատուածէն, հարց կու – տայ , թէ արդեօ՞ք Խորհ. Միութիւնը չերթար դէպի « ստալինականութիւն մը առանց Սթալինի » իրավիճակին : Այս մտահոգութիւնը դոյութիւն ունի Ռու – սիոյ մէջ իսկ, ուր Չեխոսլովաքոյ ինդի – րը կարծուածէն աւելի խորապէս ցնցեց հանրային կարծիքը : Եւ ասիկա այն պատճառով, որ առաջին անգամ ըլլալով հանրութիւնը կրցաւ թերթերուն մէջ կարդալ իրագործութիւններուն նկարա – գրութիւնները : Այդ նկարագրութիւն – ները, բնականաբար, միակողմանի բնոյթ ունէին եւ խեղաթիւրուած էին՝ լուռ մը – նալով, անշուշտ , օտար համայնավար կուսակցութիւններու բացասական կեց – ուածքին մասին : Սակայն կարդալով թղթակցութիւնները, դիտելով պատկե – րասփիւռը, խորհրդային քաղաքացիները կրցան հաստատել, թէ առաջին անգամ ըլլալով կարմիր բանակը չէր գիմաւոր – ուեր ծագկեփունջերով, եւ հոս ու հոն կը թքնէին ու նոյնիսկ կը կրակէին անոր վրայ : Այս բոլորը զարմանք չպատճա – ռեց այն քաղաքացիներուն, (ի դէպ միշտ աւելի չատ), որոնք մտիկ ընելով օտար հաղորդումները ամրողջացուցին պաչտօ – նական ճայնասփիւռին եւ մամուլին ու – ւած անզոհացուցիչ եւ խեղաթիւրուած լուրերը :

Սակայն հանրութեան մեծ մասը չիո – թեցաւ եւ, մեծամասնութիւնը ի յայտ բերաւ տրամադրութիւն մը, որ հասկնա – լի է երկչոտ ազգայնականութենէ դէպի ազգայնամոլութիւն դացող ժողովուրդի մը համար— « ի՞նչպէս այս մարդիկը , որ իրենց ազատութիւնը կը պարտին մեզի , կը համարձակին հայհոյել մեր ղինուորնե – րուն ... » :

Ցամենայն դէպս , բազմաթիւ միջազէ – պերու նկարագրութիւնները, Փրակայի ամբոխին տեսքը , խորհրդային հրաման – լերու հրկիզումը մատածել տուին չատե – րուն « Չեխոսլովաք իրաւ համայնավար – ներու » տրուած « եղբայրական օգնու – թեան » մասին : Ոմանք, ճիշդ է, որ ի – րենց հարցումին պատասխանը դտան ան – պատկառ եւ անվաւեր հաստատումի մը մէջ· « Եթէ մեր հրամայլերը Փրակա գտնուած չըլլային , Արեւմտեան Գերմա – նիոյ հրամայլերը պիտի գտնուէին ... ի՞նչ կը նախընտրէք » : Սակայն փոքրամաս – նութիւն մը — կարեւոր իր ազդեցու – թեամբ, քանի որ անոր մաս կը կազմեն մտաւորականներ, գիտնականներ, ճար – տարապետներ, մասնագէտներ եւ հատրեր — իր կասկածները՝ միջամտութեան ի – մաստութեան մասին, հաստատուած գը – տաւ :

Կը թուի, թէ երբեք այսքան հարցա – կաններ չեն եղած որոշումի մը մասին, ո – րու չուրջ կառավարութիւն եւ կուսակ – ցութիւն զաղտնապահ մնացին : Պէտք էր մինչեւ Նոյեմբեր սպասել, որպէսզի հե – տապնդուած քաղաքական գիծը ներկա – յացուէր կեդրոնական Կոմիտէին, եւ այս ալ՝ խորհրդային արտաքին քաղաքակա – նութեան ընդհանուր գիծի վաւերացման ծիրին մէջ :

*Կրեմլին պարտաւորուած է միշտ նկա – տի ունենալու խուլ ընդդիմութիւն մը : Անկա կազմակերպուած չէ եւ ոչ ալ կ'արտայայտուի օր ցերեկով : Ի բաց առ – եալ հատուկենտ գրագէտներէ , արուես – տագէտներէ, գիտնականներէ, որոնք ա – րիարար գիրք ճշդեցին ստորագրելով մա – նիֆէսթներ եւ խնդրագիրներ քաղաքա – կական իրաւունքներու օրէնքներու ճըշ – դիւտ զործադրութեան մասին , ընդդի – մութիւնը մտայնութիւն մը կը ներկա – յացնէ, ձգտում աւելի լայն ժողովրդա – վարութեան : Սակայն ամէնէն լուրջ ընդդիմութիւնը կ'արտայայտուի տպա – ւորիչ լռութեամբ , ապաքաղաքական տրամադրութեամբ , ինչպէս նաեւ զոր – ծիք չզառնալու կեցուածքով : Ասոնք ա – մէնէն աւելի ցայտուն են երիտասարդնե – րուն մօտ, սակայն գիտական հատրերը եւ մասնագէտները եւս, որոնք կ'ըմբռնեն թէ կուսակցական անդամներէն աւելի օգտակար են երկրին, ունին նոյն տրամա – դրութիւնը : Այս վերջինները չպատաս – ցին մինչեւ Օգոստոս 21, կորովի կերպով չարժելու համար, եւ հազարաւոր ապա – րաչիկիսներու անունովն էր, որ Բրեժնեւ Մարտ 29ի ճառին մէջ նախայարձակման անցաւ զաղափարաբանութեան տարաց – ման ու « երկաթեայ կարգապահութեան » վերահաստատման համար : Մաքրազոր – ծումը չարաբերաբար չափաւոր եղաւ : « Ազատախոհ» հատուածի զեկավարներէն ոչ ոք արտաքսուեցաւ կուսակցութենէն եւ կամ մասնագիտական արհեստակա – կաններէ , սակայն իշխանութիւնները ան – հրաժեշտ ըրին հակա – զրաքննութեան անդրադարձը ստեղծելու համար , ոչ մի – այն բողոքներ ստորագրողներուն մէջ (երբեք այսքան բողոքներ չըլլացայու – թեան չէին եղած) այլեւ այնպիսիններուն մօտ, որոնց գործերուն մէջ արտայայ – տութիւն գտած էին « ընկերվարական զաղափարաբանութեան անյարիր » մը – տայնութիւններ , ինչպէս կը ճշդէ Ասլրիլ 1968ի զաղափարաբանութեան լիակատար նիստի պաչտօնական բանաձեւը :

Թ. Ա. Թ.

(Շար.)

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ՄԻ՛ ԸՆԷՔ

Բ.

Ահաւասիկ շարք մը այլազան պարագաներ, անձնական կամ ուրիշ բժիշկներու կողմէ հրատարակուած :

Սկսինք մորթային հիւանդութիւններէն, որոնց մասին իրենք զիրենք «փորձառու» նկատող անձեր մեծ թիւ մը կը կազմեն : Որովհետեւ այդ հիւանդութիւնները տեսանելի են եւ իրենց գլխաւոր ախտանիշերով — կարմրութիւն, քերուըտուք, հեղուկաւոր կամ թարախաւոր բշտիկներ, եւայլն — իրարու շատ կը նմանին : Ժողովուրդը յաճախ կը շփոթէ զանոնք եւ անոնց մեծ մասը եռք (էկզէմա) կ՚ան-ուանէ : Այդ պատճառով ալ, ինքնավըստահութեամբ ախտաճանաչում ընողներ եւ դեղ ու դարման յանձնարարողներ անպակաս են :

Ահա երեք պարագաներ :

Առաջինը հայ մըն է : Կը կարծէ էքզէմա ունենալ, որովհետեւ մորթին վրայ լայն բորբոքում մը ունի, քիչ – շատ կարմիր է, թեթեւօրէն խոնաւ է եւ շատ կը քերուի : Էկզէմայի երեւոյթով մանրէածին բորբոքում մըն է, արդիւնք վարակումի : Դրսէն գործածելի պատշաճ դեղեր կուտամ, որոնք երկու – երեք շաբաթուան մէջ կ՚անհետացնեն բորբոքումը :

Քանի մը շաբաթ յետոյ երկրորդ հիւանդ մը կը ներկայանայ : Սափրիչ մըն է, որուն ձեռքերն ու մատերը ամիսներէ ի վեր բորբոքած են եւ սաստիկ կը քերուին, մանաւանդերբ իր յաճախորդներուն գլուխը կը լուայ (շամբուան) : Պատմածէն հասկցայ թէ նախորդ հիւանդը այնքան զոհ է եղեր իրեն դեղագրած դարմանումէս, որ անվարան թելադրեր է զայն իր բարեկամին : Բայց արդիւնքը աղետալի եղեր է : Բորբոքումը անմիջապէս սաստկացեր է, եռքը շատցեր է, մորթը աւելի կարմրեր եւ ուռեր է եւ սկսեր է շիճուկային հեղուկ մը արտադրել : Պատճա՞ռը : Ենթակային ունեցած մորթային բորբոքումը հետեւանք էր ոչ թէ մանրէներով վարակումի, այլ շամբուանի համար գործածած քիմիական նիւթերու հանդէպ իր գերզգայութեան կամ տարբզգայութեան (ալերժի) : Նման պարագաներու մէջ անհրաժեշտ է գրգռիչ նիւթերու գործածութիւնը արգիլել եւ մասնայատուկ դարմանում մը ընել, թէ ներքին եւ թէ արտաքին, որ առաջինին հակոտնեան է :

Առաջին հիւանդը երկրորդ զոհ մըն ալ ըրաւ, իրեն տուած դեղերս թելադրելով իր մէկ ծանօթին, որ երկար ատենէ ի վեր ոտքի մատերուն շուրջ, նաեւ երանքին ներքին մասին եւ աճուկներուն վրայ բորբոքում եւ եռք ունի եղեր, յանձնարարուած դարմանը նախ օգուտ չէ ըրեր եւ ժամանակ մը յետոյ աւելի գըրգռեր է բորբոքումը : Ինչո՞ւ : Որովհետեւ այդ ձեւ «էկզէմա»յին, պատճառը մանրէաչափ տեսակ մը սունկէ կամ բորբոս, որուն անհետացումը, ներսէն եւ դուրսէն կիրարկուած երկարատեւ դարմանումի կը կարօտի :

Ահա ուրեմն երեք հիւանդներ, զորս կարելի է հարիւրապատկել, որոնք երեւոյթէն դատելով կը կարծէին միեւնոյն հիւանդութիւնը ունենալ եւ կը յուսային միեւնոյն դեղերով բուժուիլ : Ինչ որ ձախողեցաւ եւ աւելորդ տառապանքի մատնեց վերջին երկուքը : Որովհետեւ երեք պարագաներն ալ, հակառակ իրենց երեւոյթին, ախտանշական որոշ տարբերութիւններ կը ներկայացնէին եւ հետեւանք էին տարբեր պատճառներու, զորս բժիշկ մը միայն կրնար զանազանել եւ ճշդել :

Շնչառական հիւանդութիւններու գլխաւոր ախտանիշն է հազը, որուն դէմ ամէն մարդ ի վիճակի է դարման մը թելադրելու : Որովհետեւ բացառութիւն կը կազմեն անոնք որ իրենց կեանքին մէջ հազ չեն ունեցած եւ հակահազ դեղ չեն գործածած : Իւրաքանչիւրը հազը «դանակի պէս կտրող» կամ «հրաշագործ» դեղի մը անունը պահած ունի իր մտքին կամ գրպանին մէջ, զոր առաջին առթիւ դուրս կը հանէ իրեն կամ ուրիշին համար :

1965ին 45 միլիոն տուփ կամ շիշ հակահազ դեղ, վաճառուած է Ֆրանսայի մէջ, որոնց մեծամասնութիւնը առանց դեղագրի գնուած է, «փորձառու» հիւանդի մը կամ բժշկական հին դեղագրի մը յանձնարարութեամբ :

Անշուշտ կարճատեւ դարմանում մը չի կրնար ուղղակի վնաս պատճառել : Առառաւելն անօգուտ կը մնայ, երբեմն նոյնիսկ անոնց համար որոնց նախապէս շատ օգտակար եղած է : Որովհետեւ, անկախ հիւանդութեան պատճառէն եւ անոր ախտածին կարողութենէն, հիւանդին հակազդեցական եւ դիմադրողական միջոցները, որոնք մեծ դեր կը խաղան բուժումին մէջ, մշտական փոփոխութեան ենթակայ են :

Ու սակայն ինքնագլուխ դարմանում մը կրնայ աղետալի ըլլալ, որովհետեւ խաբուսիկ ամոքում մը կրնայ ծածկել հիւանդութեան մը ծանր բնոյթը :

Ահա վաճառական մը որ կը ծխէ եւ կը հազայ, գրեթէ միայն առաւօտները : Հակահազ դեղահատի մը շնորհիւ օրը հանգիստ կ՚անցընէ : Ժամանակ մը վերջ, դեղը այլեւս օգուտ չըներ, զոր հազ մը, գիշեր ցերեկ կը նեղէ զինքը : Բարեկամներու թելադրութեամբ տասնեակմը օշարակներ կամ դեղահատներ իրարու կը յաջորդեն : Ապարդիւն : Ի վերջոյ բժշկական մանրակրկիտ քննութիւն մը երեւան կը բերէ թոքային ցնցուղային խլիրդի մը սկզբնաւորութիւնը :

Ուրիշ հիւանդ մը դժուարաշնչութիւն ունի, մասնաւորաբար երբ սանդուխէ մը կը բարձրանայ կամ ճիդ մը կ՚ընէ : Ոտքերն ալ սկսած են ուռիլ : Բժշկական քննութիւնը ցոյց կուտայ թէ ենթական սրտի հիւանդութիւն կամ անբաւականութիւն ունի, որ արեան խռնում յառաջ բերելով թոքերու ստորին մասին, լեարդին եւ երիկամներուն մէջ, մեզի նուազում, դըժուարաշնչութիւն եւ ոտքերու ուռեցք կը պատճառէ : Բժիշկը՝ սիրտը զօրացնող դեղերու հետ, կուտայ նաեւ միզեցնող նոր դեղերէն մէկը : Դարմանումը արագօրէն կը բարւոքէ դժուարաշնչութիւնը եւ կ՚անհետացնէ ոտքերուն ուռը :

Հիւանդին կինը, քանի մը ամիս ետք կը նշմարէ թէ ինքն ալ դժուարաշնչութիւն ունի, նոյնիսկ երբ ճիդ չըներ : Բայց ոտքերը ուռած չեն : Հարկ չի տեսներ բժիշկին դիմելու եւ կը գործածէ ամուսինին տրուած դեղերը, քանի որ բարւոքած էին անոր շնչառութիւնը : Դարմանումը հակառակ արդիւնքը կուտայ : Շնչառութիւնը աստիճանաբար կը շեշտուի եւ մերթ ընդ մերթ շնչարգելութեան կը յանգի : Պատճառը այն է որ կնոջ դըժուարաշնչութիւնը սրտի անբաւականութեան հետեւանք չէր, այլ թոքերու փքուռոյցի (ամֆիզէմ), միացած քրոնիկ ցնցղատապի : Ամուսնոյն տրուած դեղերը, մասնաւորապէս միզեցնող դեղը, իր հիւանդութեան անյարմար, նոյնիսկ վնասակար էին :

Հազը, դժուարաշնչութիւնը, կուրծքի ցաւը եւայլն, սովորական ախտանիշեր են միայն, որոնց ետեւ պէտք է փնտռել հիւանդութեան բնոյթը եւ պատճառը, արագօրէն ազդեցիկ դարմանում մը ընելու համար : Հետեւաբար, երբ անխորհուրդ առնուած դեղ մը քանի մը օրուան մէջ գրեթէ չազդեր, անհրաժեշտ է ժամ առաջ ընտանիքի բժիշկին կարծիքը առնել : Յաճախ աւելի լաւ է սկիզբին իսկ բժշկական քննութեան ենթարկուիլ : Որովհետեւ հազը կրնայ սկզբնական ախտանիշը ըլլալ լուրջ հիւանդութեան մը — թոքախտ, թոքատապ, չոր կամ ջրածոր փառաթոքատապ (փլէօռէզի սէշ կամ ավէք էֆանշըման), շնչարգելութիւն, թոքային փքուռոյց, նոյնիսկ խլիրդ, որոնց իւարքանչիւրը մասնայատուկ դարմանոմի կը կարօտի :

Մարսողական գործարաններու համար գոյութիւն ունեցող դեղերը անհամար են, բայց բաղադրութեամբ իրարու կը նմանին : Ժողովուրդը ծանօթ է այդ նպատակով գործածուած կարգ մը դեղերու, զորս ինքնաբերաբար կ՚առնէ կամ ուրիշին կը յանձնարարէ առանցգիտնալու հիւանդութեան տեսակն ու պատճառը :

Բժիշկ մը հետեւեալ պարագան կը պատմէ :

Դրամանատան տէր մեծահարուստ անձ մը, իր գործերով այնքան զբաղած է, որ ժամանակ չի գտներ բժիշկին երթալու, իր ստամոքսային թթուութիւնն ու ցաւառիթ նոպաներուն համար : Պարզապէս պիքարպոնատ տը սուտ կը գործածէ, «մարսեցնող եւ անվնաս» նկատուած դեղ մը, որ ամէն տուն կը գտնուի : Թթուութիւնը եւ ցաւերը անմիջապէս կ՚անցնին եւ երկու, երեք ժամ ետք կը վերսկսին աւելի սաստիկ : Բարեկամներու խորհուրդով զանազան մասնագեղեր կը փորձէ, որոնց բոլորն ալ ժամանակաւորապէս կը հանդարտեցնեն : Այսպէս քանի մը շաբաթ ինքնադարմանում ընելէ ետք, օր մըն ալ, սաստիկ նոպայի մը ընթացքին արիւն կը փսխէ : Ստամոքսի կեղն էր որ ծակելով, արիւնահոսութիւն պատճառած էր : Վիրաբուժութեամբ միայն փրկուեցաւ :

Ստամոքսային խանգարումները ամոքելու համար գործածուած եւ առանց դեղագրի գնուած մարսողական եւ հակաթթու դեղերու սպառումը 16 միլիոն տուփ եղած է 1965ին, Ֆրանսայի մէջ, առանց հաշուելու թոներով կլլուած պիքարպոնատը : Ընդհանրապէս վնասակար չեն եւ լաւ կ՚ամոքեն ստամոքսային թթուութիւն ու այրուցքը :

Բայց վերոյիշեալ պարագան ցոյց կուտայ թէ որքան զգոյշ պէտք է ըլլալ ամենապարզ դեղերու գործածութեան մէջ եւ չխաբուիլ անոնց ժամանակաւոր ազդեցութենէն, որ կրնայ ծածկել ծանր հիւանդութիւն մը : Երեւութապէս պարզ անմարսողութիւն մը, դժուարամարսութիւն մը, թթուութիւն մը կրնան արդիւնքը ըլլալ սրտնեղութիւններու, ջղայնութեան, արագակերութեան, ոտոծանական այտուցքի կամ թափի (էռնի տիաֆրակմաթիք կամ հիաթալ), անարիւնութեան, կեղի կամ խլիրդի, որոնց դարմանումը հիմնովին կը տարբերի :

Ամէնէն անվնաս դեղերն իսկ, կարգ մը պայմաններու մէջ, կրնան վնասակար ըլլալ : Ահա մէկը որ սրտի, կամ երիկամներու հիւանդութիւն եւ կամ արեան դերճընշում ունի : Բժիշկը պատշաճ դեղագրութիւնը կ՚ընէ եւ գրեթէ բացարձակապէս կ՚արգիլէ ազի գործածութիւնը, որ նման պարագաներու մէջ կրնայ այլեւ այլ բարդութիւններ պատճառել, հիւանդը կը հնազանդի ազի արգելքին, բայց յաճախ պիքարպոնատ կ՚առնէ «մարսողութիւնը դիւրացնելու համար» : Արդ այս սովորական դեղանիւթը պարզ ազին կը նմանի եւ կրնայ անոր չափ վնասել, եթէ անխորհուրդ առնուի :

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Շար.)

ԾԻԾԱՂ

Յիմարանոցի պարտէզին մէջ, խենթ մը կը հարցնէ նմանի մը.

— Երկրորդ Աշխարհամարտին մասնակցեցա՞ր :

— Ոչ, կը պատասխանէ ան :

— Լաւ ըրիր : Ասկէ ետք ալ չմասնակցիս, կը յարէ ան լրջօրէն :

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ոչ, նոյնիսկ այստեղ բաւական ապահով տեղ չէ... քանի որ ստիպուած ենք թոյլատրել խուզարկութիւնը՝ դուցէ այս խուցն ալ բանալ ուղեն եւ ձեզ հոս դտնեն : Իրաւ է որ հրաման ունիմ ձեզ չյանձնելու, այսուհանդերձ կը վախնամ որ ձեր գլխուն փորձանք մը բերեն... այդ մարդիկը կարող են, օրինակի համար, մահափորձ մը կատարել ձեզի դէմ :

— Ուրեմն ի՞նչ կը խորհիք ընել :

— Ձեզ հոս պիտի պահեմ մինչեւ կէս դիշեր, յետոյ երբ ճամբորդներն իրենց խուցերը քաշուին, ձեզ պիտի փոխադրեմ շոգենաւին ներքնայարկը մեքենաներուն մէջ եւ պիտի խնդրեմ ձեզմէ որ քանի մը ժամուան համար հնոցապանի պաշտօնը կատարէք :

— Հնոցապանի պաշտօ՛ն, գոչեց թիկնապահը զարմացմամբ նաւապետին երեսը նայելով :

— Այո, պատասխանեց միւսը ամենայն լրջութեամբ, խորհեցայ որ ծպտումի լաւագոյն ձեւը այդ է, թէ՛ հնոցապանի տարազը եւ թէ ածուխին սեւութիւնը ձեզ բոլորովին անճանաչելի պիտի դարձնեն. այս մասին վստահ եմ... եւ յետոյ ապահով եղէք որ այդ անհաճոյ դիրքին մէջ հազիւ քանի մը ժամ պիտի մնաք...

Մէհմէտ փաշա հաւանութիւն յայտնեց նաւապետին այս կարգադրութեան եւ անոր շնորհիւ Տարտանէլի մէջ կատարուած խուզարկութիւնը որեւէ արդիւնք չտուաւ ու կէսօրին, երբ ճաշի ժամը հնչեց, թիկնապահը, առաջին անգամ ըլլալով, եկաւ բազմեցաւ առաջին կարգի ուղեւորներու սեղանը :

Զմեռուան այդ եղանակին շատ ճամբորդներ չկային : Բացի նաւապետէն ու թիկնապահէն, սեղանին վրայ Ֆրանսացի այր ու կին մը կային որոնք Մարսիլիա կ՚երթային. յետոյ երկու հրեայ վաճառականներ ու թուրք պաշտօնեայ մը որոնք Սելանիկ կը վերադառնային, յոյն պառաւ կին մը իր զաւկին հետ եւ ուրիշ ճամբորդ մը որ Էմին էֆէնտի անունով արձանագրուած էր եւ Եւրոպա կ՚երթար. ահա՛ առաջին կարգի ամբողջ ուղեւորները :

Երբ թիկնապահը երեւցաւ ճաշասրահին մէջ, ածիլուած ու գլուխը ֆէֆի մը դրած, ընդհանուր հետաքրքրութիւն շարժեց : Ճամբորդները զինքը առաջին անգամ կը տեսնէին ու թէեւ ենթադրեցին որ Զանաք Գալէէն շոգենաւ մտած էր, այսուհանդերձ իրենցմէ ոչ մէկը տեսած էր շոգենաւէն ներս մտնելը : Էմին էֆէնտի մասնաւոր ուշադրութեամբ մը սկսաւ զննել այս խորհրդաւոր ուղեւորը, որ այսպէս յանկարծ կարծես երկինքէն կ՚իյնար :

Թիկնապահը նշմարեց իրեն հանդէպ ցոյց տրուած հետաքրքրութիւնը եւ նեղուիլ սկսաւ անկէ, մանաւանդ Էմին էֆէնտիի խուզարկիչ նայուածքէն : Ճաշի միջոցին հազիւ քանի մը խօսք փոխանակեց նաւապետին հետ եւ յետոյ իսկոյն վերնայարկը ելաւ, հակառակ օդին ցըրտութեան :

Էմին էֆէնտի, ինքն ալ սեղանէն ելաւ սիկարէթ մը վառելով ու ինքնիրեն խորհրդածելով.

— Այս մարդը ինծի կասկածելի կը թուի : Շոգենաւը երբ Զանաք Գալէ հասաւ, վերնայարկը կեցած ուշադրութեամբ դիտեցի բոլոր ներս մտնողները, որոնք ընդհանրապէս ոստիկաններ եւ պաշտօնեաներ էին, խուզարկութեան համար եկած, երբեք այսպիսի մէկու մը ներս մտնելը չնշմարեցի...:

Էմին էֆէնտի գնաց հարցուփորձել ըսպասաւորը :

— Ձեմ դիտեր, պատասխանեց այս վերջինը, կ՚երեւայ որ այդ պարոնը այս առտու շոգենաւ մտաւ Տարտանէլէն :

— Ո՞րն է իր խցիկը :

— Ձեմ դիտեր...

Էմին էֆէնտի դիւրաւ յուսահատող մը չէր թուեր. ուղղակի նաւապետին դիմեց :

— Կը ներէք, պարոն նաւապետ, ըսաւ սեղանին վրայ ձեր քով նստող նորեկ ճամբորդը ո՞վ է արդեօք :

Նաւապետը շեշտակի նայեցաւ մարդուն երեսը ապա խստութեամբ պատասխանեց.

— Ձեմ ճանչնար զինքը... միթէ բոլոր ճամբորդները կարելի՞ է ճանչնալ :

— Իրաւունք ունիք, կը ներէք ըրած հարցումիս, պատասխանեց Թուրքը եւ հեռացաւ :

— Մե՛ղք որ անձնապէս չեմ ճանչնար թիկնապահ Մէհմէտ փաշան, խորհեցաւ ինքնին, եթէ ոչ շատ դիւրաւ այժմ պիտի կրնայի այդ անծանօթ ճամբորդին մասին վճիռ մը տալ... եւ սակայն ինծի տրուած ծանօթութիւնները իր հասակին, դիմադիծերուն եւ աչքերուն, ինչպէս նաեւ մազերու գոյնին վրայ, կատարելապէս կը համապատասխանեն այս մարդուն...

Էմին էֆէնտի այս խորհրդածութիւնները ընելով ուղղուեցաւ վերնայարկը կամուրջին վրայ ուր, ինչպէս ըսինք, ճաշէն ետք գացած էր թիկնապահը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 59)

ՖԵՏՈՒՐԵԼ

Գ. ՄԱՍ

—*—

ՄԱՀՎԱՆ

ԲՐԱՅԱՆ ՎԱՀ

Հիմա Մարիամը ամեն գիշեր կանգնում էր պատուհանի առաջ և սպասում էր, որ Ֆետուրը գա։ Ֆետուրը ամեն գիշեր գալիս էր, բայց միշտ ուշ, երբ Մարիամը արդեն քնած էր լինում։ Ֆետուրը գալիս էր, որ Մարիամին տեսնի, նրա հետ խոսի, նրան համբուրի։ Ֆետուրը ուզում էր նրան ասել, որ ինքը նրան շատ է սիրում, որ ինքը նրան ուզում է կնության առնել, որ ինքը նրան ամեն ինչ կանի, որ նա երջանիկ լինի։ Ֆետուրը ուզում էր նրան ասել, որ ինքը նրան ուզում է տանել իր տունը, որ նրան ամեն օր լավ ուտելիք տա, որ նրան ամեն օր նոր հագուստ առնի, որ նրան ամեն օր գնա թատրոն, որ նրան ամեն օր գնա զբոսանքի։ Ֆետուրը ուզում էր նրան ասել, որ ինքը նրան ուզում է տանել Ամերիկա, որ նրան ամեն օր գնա ֆոտոգրաֆ, որ նրան ամեն օր գնա ֆոտոգրաֆ, որ նրան ամեն օր գնա ֆոտոգրաֆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յ. Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Գարակէօղեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, եւ ողբացեալին թոռնիկ – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրա– կի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՀԱՆԸՄԻԿ ԳԱՐԱԿԷՕՋԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Տիկին Հայոց Քէշիշեանի (ծընեալ Տէր – Յարութիւնեան) մահուան տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղան են հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ պայծառութեան համար՝ Պ. Հաճի Քէշիշեան 60 ֆրանք, դպրոցին 40, Ներսէս Մըսըրեան եկեղեցւոյ տասը, Մուշեղ Էլմասեան տասը, Պետրոս Մըսըրեան եկեղեցւոյ տասը, Պօղոս Պօղոսեան եկեղեցիին տասը, դպ – րոցին տասը : Պ. Ներսէս Մսըրեան իր զաւկին ամուսնութեան ուրախ առիթով եկեղեցւոյ պայծառութեան կը նուիրէ քսան; դպրոցին հինգ, Դպրաց Դասուն 5:

Տէր եւ Տիկին Նաճարեան իրենց երեք թոռներուն մկրտութեան ուրախ առիթով եկեղեցւոյս պայծառութեան կը նուիրեն 500 ֆրանք :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, եւ պար, մասնակցութեամբ Պ. Ժիրայր Պալանցեանի :

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

կազմակերպած է պարանցիկ երեկոյթ մը (դիմակաւոր եւ անդիմակ)

MARDI-GRAS — « CARNAVAL A RIO »

Տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ օր Փետր. 21 ժամը 20,45էն 24

MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները :

Լաւագոյն զգեստաւորումներուն մրցանակներ պիտի տրուին :

Մուտք 15 ֆր. անդամներուն 10 ֆր.

Տեղեկութիւններու համար դիմել՝

U.G.A.B., 11 Square Alboni, Paris (16e)
Tél. : 870-03-18

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 13էն ի վեր, ծանր յաւելումներ եղան դրոշմաթուղթերու վրայ արտասահմանի թերթերուն եւ օդանաւային սպասարկութեանց : Իսկ Փետրուար 3էն ի վեր, հարիւրէն 35 յաւելում կը կրեն օրաթերթերու եւ պարբերականներու առաքման ներքին սակը :

Այս վերջին յաւելումը մանաւանդ շատ ծանր կը կշռէ « Յառաջ »ի վրայ, որու պիւտճէն կ'ապահովուի միայն իր ընթեղներով եւ դժբախտաբար սակաւաթիւ առեւտրական ազդերով :

«Յառաջ»ի վարչութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նոր յաւելումէ մը, բայց ջերմապէս կը խնդրէ իր բաժանորդներէն որ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ու ԿԱՆԽԻԿ վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, մասամբ դիւրացընելու համար իր ծանր բեռը :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
նոր դրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

20 Փետրուար Հինգշաբթի.— *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկըրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հսկումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27:*

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն : Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազդ ղրկողներէն կը խնդրենք.—

1) Գրել *ընթեռնլի, թուղթի* մէկ երեսին վրայ, լայն լուսանցքներով :

2) Կարմիր, կանանչ գոյնով մելան կամ *պիք* չգործածել :

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահազդներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յըստակ գրել : Նոյն նուէրը քանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն ջերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն ԻՐ ստացած գումարը յայտարարէ :

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան :

Շնորհակալութեամբ
Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեանս կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 54րդ տարեդարձը նուիրուած Արամ Մանուկեանի, Վանի Արամին, մահուան յիսնամեակին, Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքի գնումին : Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփըլանտիտի մէջ :

×

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը :

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպասատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24 :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի :

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ :
եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով :

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար :

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. — ՊԻԻՖԷ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Բարեկենդանի առթիւ դպրոցական հանդէս մը կազմակերպած է Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 4ին : Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի :

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր աշակերտներու կողմէ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն եւ թաղեցիներէն ներկայ գտնուիլ այս հանդիսութեան :

ԿԸ ՃՇԴՈՒԻ որ Տիկին Երջանիկ Ապրազեանի (Հաճընցի) մարմինը ամփոփուած է Շուազի լը Ռույաի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Քաֆէ Տը Լիոնի վերի սրահը : Իւրաքանչիւր ընկերի ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
20 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11444 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.444

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԿԻԻՏԱՐԻ Ս. ԽԱՉ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

(ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 15ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Նոր ստացանք «Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան Ս. Խաչ Դպրեվանուց պաշթօնաթերթ» Շողակաթի 1968ի բացառիկ թիւը (Ժէ. տարի, թիւ 1, Յունուար – Դեկտեմբեր 1968), ամբողջովին յատկացուած այդ կրթարանի հիմնադրութեան 15ամեակին, «Յաւելուած»ով միասին երկսիւն 88 էջ, պատկերազարդ:

Դպրեվանքի հիմը դրաւ Գարեգին Արքեպս. Խաչատուրեան 1953ին, իր նախկին բնակարանի՝ Սկիւտարի Սէլամսըզ թաղի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ: Պատրիարքական դահը չբարձրացած իսկ իր սեւեռուն մտածումն էր եղած հիմնել դպրեվանք մը, այն հաստատ հաւատքով, որ բարերար ու նախախնամական դեր մը վերապահուած էր անոր Թուրքիոյ մէջ:

Գարեգին պատրիարք (աւազանի անունով Խաչիկ Խաչատուրեան) 1880ին ծնած էր Տրապիզոնի մէջ: Քանի մը տարի Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին մէջ ուսանելէ ետք մտած էր Արմաշի դպրեվանքը, ուր Եղիշէ Եպսկ. Դուրեանի շունչին տակ ուսեալ ու հայրենասէր հոգեւորականներու հոյլ մը պիտի ծաղկէր:

Հազիւ 21 տարեկան էր, երբ 1901ին տասը ընկերներու հետ արեղայ կ'օծուէր Զարխափան Ս. Աստուածածնի կամարներուն տակ իր ուսուցչին՝ առաքելատիպ Դուրեան սրբազանի ձեռքով:

Գարեգին Վրդ. Խաչատուրեան պաշտամունք ունէր իր հոգեւոր ծնողին հանդէպ: Յետագային անոր յիշատակը պիտի յաւերժացնէր հատորով մը, «Եղիշէ Շընորհալի» խորագրով:

Կրթական ասպարէզն էր իր նախասիրութիւնը, վարչականէն աւելի: Կը նախընտրէր ուսուցիչ ըլլալ քան առաջնորդ:

Ու երբ 1905ին Կիլիկիոյ կաթողիկոս Սահակ Բ. Խապայեան Սիսի մէջ կը վերաբանար Ժառանգաւորաց վարժարանը, Դուրեան սրբազան իբրեւ Տեսուչ իրեն կը դրկէր 25ամեայ վարդապետը, իբրեւ ամէնէն ընդունակը:

Գարեգին Վրդ. Սիս կը հասնէր 1906 Յունուար մէկին եւ Ժառանգաւորացը կը մկրտէր Կիլիկեան Դպրանոց ի մայրավանացս Սսոյ անունով: Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, առաջին օրէն իսկ պատկառանք կ'ազդէր աշակերտներուս վրայ:

Մեր նիւթէն դուրս է Գարեգին Պատրիարքի ամբողջ կենսագրութիւնը տալ: Այսքանը յիշեցինք, ցոյց տալու համար, որ Դպրեվանքի աշակերտ, Դպրանոցի տեսուչ, յետագային տարիներով վարած նաեւ Արմաշի Դպրեվանքին տեսուչի պաշտօնը, իր երազը, գերագոյն իտէալն էր եղած ազգը օժտել դպրեվանքով մը, երբ ո'չ Արմաշ էր մնացած եւ ո'չ՝ Սիս:

Հարաւային Ամերիկայի կաթողիկոսական պատուիրակ եւ առաջնորդ էր տարիներէ ի վեր, երբ 1950ին Թրքահայոց Ընդհանուր Ժողովը (նախկին Ազգային Երեսփոխանական Ժողով) պատրիարք կ'ընտրէր զինքը: Սրբազանը իր վզին տրուած «քաղցր լուծը» ընդունելու համար պայման կը դնէր, որ համայնքը աջակցէր իրեն Դպրեվանք մը հիմնելու իր ծրագրին:

Պայմանը կ'ընդունուէր:

Երազը պիտի իրականանար քանի մը տարի ետք, անհուն զոհողութեանց գնով:

Նորընտիր պատրիարքը ճամբայ ելաւ առանց դրամագլուխի: Ո'չ հաստատուն նիւթական միջոցներ ունէր, ո'չ ալ՝ բարոյական անվերապահ աջակցութիւն գըտաւ այն «համայնք»էն, որուն հոգեւոր եւ ազգային պետն էր:

Գուրգէն Թրենց Շողակաթի մէջ կը գրէ.

«Դժուարութիւնը մէկ չէր որ: Նիւթական աղբիւրներու ցամքածութիւնը մէկ կողմէ, հանրային կարծիքին կարեւոր մէկ մասին ընդդիմութիւնը բազմածախս ձեռնարկի մը նկատմամբ, միւս կողմէն, դեռ ուրիշ ստորերկրեայ խոչընդոտներ, անանցանելի ժայռեր կը շարէին ճամբուն վրայ բարի ու օգտակար նպատակի մը: Հոգելոյս պատրիարքին ազազուն ուսերուն ծանրացած էր խափանուող ճամբան մաքրագործելու տաժանակիր աշխատանքը, շղթայակիր կոլոտ Պատրիարքի մը օրինակով»:

Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կից նախկին որբանոցի շէնքը նորոգել տուաւ 152 հազար թրք. լիրա ծախքով: Դպրեվանքի շէնքին օրհնութիւնը կատարուեցաւ 1953 Հոկտեմբեր 11ին: Սակայն առաջին սաները՝ 31 հոգի, կը յաճախէին Ֆէրիգիւղի միջնակարգը եւ կը գիշերէին Գարակէօղեան որբանոցի մէջ, մինչեւ 1954 Յունուար 24, երբ նորոգութեան աշխատանքները լրացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը կատարուած է: Հայ եւ օտար ազգային, պետական ու համայնքային ներկայացուցիչներ մասնակցած են հանդիսութեան:

Բոլոր սկեպտիկները, որոնք առաջին վայրկեանէն իսկ կը կասկածէին ձեռնարկին յաջողութեան վրայ, հետզհետէ ձեռընթափ եղած են՝ տեսնելով Դպրեվանքին ձեռք բերած նուաճումները:

Պատրիարքին անխախտ հաւատքն ու յամառ կամքը տարած էին յաղթանակը:

Այսպէս, Վոսփորի դեղածիծաղ ափին, բանաստեղծային Սկիւտարի բարձունքին վրայ կը բարձրանար լոյսի նոր վառարան մը, որ շողեր պիտի արձակէր մինչեւ դաւառի խոր ու մութ անկիւնները, այլասերումէ եւ ձուլումէ փրկելով հարիւրաւոր հայ երիտասարդներ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻ ՄԸ ՎՐԱՅ

ՑԻՒՐԻԽԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պաղեստինի Ազատագրման Ժողովրդական ճակատի մէկ քոմանտօն Երեքշաբթի կէսօրէ ետք յարձակում մը կատարած է Ցիւրիխի օդակայանին մէջ ԷԼ ԱԼ իսրայելեան օդանաւի մը վրայ երբ ան կը պատրաստուէր օդը բարձրանալ: Էլ Ալի Պոյինկը կ'ապահովէ Ամսթերտամ–Ցիւրիխ – Թէլ – Ավիվ դիծը: Ժամը 5ուկէսին է որ յանկարծ կառք մը զոր կին մը կը վարէր, մօտեցած է իսրայելեան օդանաւին, եւ երեք հոգի իջած են ու կրակած օդանաւին վրայ: Օդաջուն, երեք ճամբորդ եւ օդանաւին հիւրասիրող օրիորդը վիրաւորուած են, մէկը շատ ծանրօրէն: Ստիպուած եղած են փայծաղը հանել: Մօտ երեսուն զնդակներ պարպուած են օդանաւին վրայ, ուրկէ իսրայելեան Ա-

պահովութեան սպասարկութեան մէկ պաշտօնեան իջած է ու սկսած է կրակել, եւ յարձակողներէն մէկը մեռած է, զլուխէն վիրաւորուելով: Միւս յարձակողներն ալ անմիջապէս ձերբակալուեցան զուիցերական իշխանութեանց կողմէ: Թէեւ յարձակողները որեւէ ինքնութեան թուղթ չունէին իրենց վրայ, բայց չէին ուրանար թէ Պաղեստինի Ազատագրման Ժողովրդական Ճակատի ահաբեկիչները են: Արդէն, յետագային, Պ. Ա. Ժ. Ճ.ը, հրապարակային զեկոյցով մը, կը պահանջէր ահաբեկչական արարին լրիւ պատասխանատուութիւնը:

Մեծ յուզում ստեղծուած է անշուշտ ամէն կողմ, մանաւանդ Երուսաղէմ: Աշխարհի մեծերն ալ շատ կը վախնան որ Իսրայէլ փոխ – վրէժի դիմէ, ինչպէս ըրաւ Աթէնքի օդակայանի յարձակման ատեն երբ ինք ալ յարձակեցաւ Պէյրութի օդակայանին վրայ:

Վերջին լուրերու համաձայն բացի Միացեալ Ազգերու քարտուղար Ու Թանէ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կառավարութիւնները անմիջապէս միջամտած են իսրայելեան կառավարութեան մօտ, որպէսզի հրաժարի փոխ – վրէժի որեւէ ձեռնարկէ, բայց ինչպէս խօսնակ մը կը յիշէր ձայնասփիւռէն «ակն ընդ ական ատամըն ընդ ատաման» մովսիսական օրէնք է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Սեսթաս գիւղի ողբերգութիւնը ցնցած է ամբողջ հանրային կարծիքը եւ պատասխանատուութիւններ կամ պատասխանատուներ կը փնտռուին: Ծանօթ է որ 14 օրէ Ֆուռքէ անուն մարդ մը, արգելափակուած իր երկու զաւակներուն հետ, իր տան մէջ, կը մերժէր զանոնք վերադարձնել իրենց մօր, որու յանձնուած էին, ապահարզանի դատական վճիռով: 14 օր ոստիկանութիւն, բարեկամ, բժիշկ, փորձած են խօսք հասկըցնել մարդուն որ վրդոված էր «արդարութեան անարդարութեան դէմ» ու կը պահանջէր որ կինը գայ, երախաները ազատ ձգելու համար: Այդ կինը, որու համար ըստ երեւոյթին իր երկու զաւակները մեծ բան մը չէին ներկայացներ, կը մերժէր: Երկուշաբթի ոստիկանութիւնը կը յարձակէր տան վրայ, ու Ֆուռքէ դործադրելով իր սպառնալիքը կը սպաննէր իր երկու զաւակները եւ անձնասպան կ'ըլլար:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ գումարուած է Արեւմըտեան Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդի ժողովը, առանց Ֆրանսայի մասնակցութեան: Բրիտանական մամուլը շատ ծանր յարձակումներ կ'ընէ տը Կոլի վրայ իրեն բռնած այս դիրքին առթիւ, մինչ նախարարապետ Ուիլսըն վարանումի մէջ է: Գալով Ֆրանսայի, Պոնի Ֆրանսական դեսպանը, իր դիմումին վրայ ընդունուած է առջի օր վարչապետ Քիզինկէրի կողմէ, որու պարզած է Ֆրանսական տեսակէտը: Լոնտոնի Ֆինընշիրլ Թայմը կը գրէ թէ կորսնցուցած ըլլալով Գերմանիոյ օժանդակութիւնը, Ֆրանսա այլեւս կղզիացած է եւ նոյնիսկ Ֆրանսական կառավարութեան անդամներ սկսած են մտահոգուիլ եւ հարց տալ թէ որքա՞ն խոհեմ է կամ իմաստուն Զօր. տը Կոլի եւրոպական քաղաքականութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ներկայիս կան երեք միլիոն հարիւր հազար օտարական, որոնց մէջ 660 հազար իտալացի եւ վեց հարիւր հազար ալժերացի, 695 հազար սպանացի, 144 հազար փորթուկալցի, 54 հազար մարոքցի, վաթսուն հազար թունուզցի, քառասուն հազար սեւամորթ եւ հարիւր հազար այլ հպատակութենէ: Ասոնց մեծ մասը շինութեան մէջ կ'աշխատին:

ՓԵՔԻՆԻ կառավարութիւնը մերժեց

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ.

ՉԵԽԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԷՆ ԵՏՔ

Բ.

Հաւաքական զեկավարութիւնը, որ առաջ նոյն կշիռին վրայ կը դնէր երկու ձգտումներն ալ, յստակ կերպով դիրք ճշդեց ի նպաստ «պահպանողականներուն» եւ վախի ազդեցութիւնը բաւական եղաւ, որ գրագէտներն ու շարժանկարի նկարահանները, բանաստեղծներն ու արուեստագէտները իրենց պատեանին մէջ քաշուին, սպասելով աւելի նպաստաւոր ըստեղծագործական ժամերու: Բեմը մնաց ուղղափառ պաշտօնակատարներուն: Պէ՞տք է զարմանալ, որ 1968ը արուեստի եւ գրականութեան մարզերուն մէջ բոլորովին ամուլ մնաց:

Չեխոսլովաք փորձին հաշուեյարդարը, անտարակոյս, ծանր հարուած մը եղաւ, որ ծանրօրէն զգացուեցաւ մտաւորականութեան, դիտնականներու եւ մասնագէտներու ընտրանիին մեծ մասին կողմէ: Այս ընտրանին կ'ըմբռնէր, թէ, ինչպէս արտայայտուեցաւ գրագէտ Նեկրասով, «Չեխոսլովաքիոյ ճակատագրով կ'որոշուի Ռուսիոյ ճակատագիրը»: Այսուհանդերձ, վերջին խօսքը ըսուած չէ: Անշուշտ, ճնշումի մեքենան բիրտ է, եւ անկարողութեան զգացումը այնքան մեծ, որ Լիթվինովի, Լարիսա Տանիէլի նման մտածողները չեն համարձակիր իրենց տեսակէտները հրապարակով արտայայտել: Սակայն գոյութիւն ունի խօսուն լռութիւն մը, որ մենատիրական ընկերութեան մը մէջ համազօր է որոշ քաջութեան: Գրիչի, արուեստի, դիտութեան ոչ մէկ ականաւոր դէմք իր համամտութիւնը արտայայտող գիր մը ստորագրեց Չեխոսլովաքիոյ զինուորական միջամտութեան վերաբերեալ: Եւ ասիկա հակառակ ամէն տեսակ ճնշումներու եւ շողոմութեան:

Մէկ երկու բացառութենէ զատ, ոչ մէկ յետս կոչում կարելի եղաւ ձեռք ձգել բողոքագիր փորագրողներէն, որոնցմէ ոմանք, ուրանալու փոխարէն, նախընտրեցին հրաժարիլ նիւթ. կարեւոր առաւելութիւններէ: Ազատախոհութեան միջնաբերդը՝ Նովօ Միր հանդէսը կը շարունակէ գոյատեւել, հակառակ վարչութեան յարուցած խոչընդոտներուն (բաժնումը կը ձգձգէ ամիսներով): Հանդէսին տնօրէնը՝ Դվարտովսկի միշտ իր պաշտօնին զլուխն է, հակառակ ամէն տեսակ մեքենայութիւններուն, որոնք կը կատարուին իր հակառակորդներուն կողմէ: Այս վերջինները, որ չեն համարձակիր ճակատաբաց հրապարակ գալ, կ'ուզեն, որ ան հարկադրուի հրաժարիլ:

Մոսկուայի համալսարանի ուսողագէտները պաշտպանեցին իրենց պաշտօնակիցը Էսէնին Վօլփին, որ կամայական ձեւով բանտարկուած էր: Ան ազատ է այսօր: Գիտութեան մարդիկը կը շարունակեն նոյնպէս օժանդակել դեղարուեստի գործերուն, եւ յատկապէս իշխանութեանց կողմէ դատապարտուած գործերուն: Ակադեմական Զախարով չպատժուեցաւ երբ «կործանարար» տեսակէտներ կը սփռէր:

Թ. Ա. Թ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Վարշաւայի իր դեսպանին 135րդ հանդիպումը ամերիկացի դեսպանին հետ, առարկելով թէ Ամերիկա քաղաքական ապաստան շնորհած է Լա Հէի չին գործավարին:

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ՄԻ՛ ԸՆԷՔ

Գ.

Ուրիշ պատմութիւն : Կին մը աննղա – կան թունաւորումի հետեւանքով փորձա– րութիւն կ'ունենայ բարձր ջերմութեամբ եւ ալիքային խիթերով : Բժիշկին տուած դեղերով հիւանդը երկու, երեք օրէն կը բուժուի : Տարի մը վերջ նոյն կինը վե – րստին կ'ունենայ ալիքային սաստիկ խիթեր, ջերմութիւն եւ քիչ մը փորձա – րութիւն : Տարի մը առաջ բժիշկին ըը – ուած դեղերը կ'առնէ, քանի որ ախտանի– շները գրեթէ նոյնն էին : Այս «գրեթէ»ն է որ յաճախ մեծ տարբերութիւն կը դնէ երեւութապէս նոյն հիւանդութիւններուն միջեւ եւ երբեմն մահուան դուռը կը հասցնէ, ինչպէս այս պարագային : Ո – րովհետեւ երկրորդ անգամին, խիթերուն եւ ջերմութեան պատճառը կյտպլիտապն էր (ափէնտիսիթ), որ մահացու ախի ըլլար, եթէ վիրաբուժութիւնը օգնութեան չհասնէր :

Փորհարութենէն աւելի, մարդկութեան մեծ մասը կը տառապի բազմաձեւ պըն – դութենէ, յաճախ արդիւնք քաղաքակըր– թութեան, միջավայրին եւ ապրելակեր – պին, որոնք կ'անդրադառնան նաեւ տան մէջ ապրող ընտանի կենդանիներուն վը – րայ : 1965ին Ֆրանսայի մէջ 26 միլիոն տուի թուլացուցիչ (լաքսաթիֆ) վա – ճառուած է, ընդհանրապէս դեղահատի ձեւին տակ եւ դրեթէ ամբողջութեամբ առանց դեղագրի : Այդ նպատակով պատ– բաստուած դեղահատները եւ բաւական այլ եւ այլ խառնուրդները, թէեւ օրը օ – րին փոր կը հանեն, յաճախ հեղուկ եւ ցաւով, բայց ի վերջոյ կը տեւականացնեն պնդութիւնը եւ սաստկացնեն զայն : Ո – րովհետեւ թուլացուցիչները (դեղահատ կամ բուսական խառնուրդ), կը պարունա– կեն քիմիական այնպիսի նիւթեր, ինչպէս ֆէնօլ – ֆթալէին, կամ բուսական հոյզեր կամ փոչիներ, ինչպէս աճալ (սէնէ, սի– ենամիքի), փոկուռի (պուտտէն), եւայլն, որոնք իրենց դրդռիչ ազդեցութեամբ ա– տիճանաբար յառաջ կը բերեն տեսակ մը աղեստալ (fոլիք), որուն բժիշկները «թուլացուցիչներու հիւանդութիւն» ա – նունը տուած են :

Ալիքները հեղհեղ կը կորնչցնեն ի – րենց կծկուելու կարողութիւնը եւ ամէն օր թուլացուցիչի դրդռումին կը սպասեն՝ դործելու համար : Հետեւաբար պէտք է զդուշանալ բոլոր այն դեղահատերէն եւ « խոտերէն», որոնք խիթ կը պատճառեն եւ քիչ շատ փորհարութիւն կուտան : Նախընտրելի են անվնաս թուլացուցիչնե– րը, ինչպէս փարաֆինի իւղը եւ խիւսա– ւոր հունտերը (միւսիլաժինէօ) ինչպէս կտաւատի հունտը : Միեւնոյն ատեն ա – ղիքը վերակրթել մարզանքով եւ համբե – րութեամբ սպասելով արտաքսումին : Շատ մը պարագաներու մէջ անհրաժեշտ է որոնել պնդութեան պատճառը, որ կրնայ կախում ունենալ ջղային, հոգե – կան խանգարումներէ, անդատութենէ, ստամոքսային, աղիքային եւ այլ հիւան – դութիւններէ : Նաեւ լեարդի խանգա – րումներէ :

Լեարդը մեր մարմնին ամենամեծ եւ բարդ աշխատանոցն է, այլապէս պաշ – տօններով, որոնցմէ իւրաքանչիւրին խանգարումը, մասնայատուկ դարման կը պահանջէ : Ժողովուրդը տարբերութիւն չի դներ այդ պաշտօններուն միջեւ, եւ յա– ճախ լեարդին վերագրելով մարսողական այլ եւ այլ խանգարումներ, որոնք կրնան իրօք կապ ունենալ լեարդին այս կամ այն պաշտօնին հետ, բժիշկի երթալէ առաջ ի դուր կը փորձէ «լեարդի հիւանդու – թիւններու դէմ» դոյութիւն ունեցող բազ– մաթիւ դեղերէն մէկը կամ մէկ քանի հա– մը :

Անհամար են ցաւի դէմ դործածուած մասնադեղերը, որոնք դրեթէ միշտ ասպիրինի, ֆենասէթինի եւ փիրամիտո– նի դեղատներ են եւ կամ այդ դեղերուն այլաչափ խառնուրդներն են :

Ասպիրինը, դուտ կամ ուրիշ դեղերու խառնուած, աշխարհի մէջ ամէնէն շատ դործածուած դեղը կարելի է նկատել : Միացեալ Նահանգներու մէջ անոր սպա – ռումը տարեկան չորս միլիոն քիլոյի կը հասնի, իսկ Ֆրանսացիները, որոնց թիւը Ամերիկացիներու թուին մէկ քառորդն է, մէկուկէս միլիոն քիլօ կը սպառեն :

Ասպիրինը, որ մօտ երեք քառորդ դա– րէ ի վեր կը դործածուի, հակացաւ լա – ւագոյն դեղն է, որ բաղդատաբար ան – վընաս է եւ միեւնոյն ատեն կ'ազդէ ջեր– մութեան վրայ :

Այսուհանդերձ կը պարունակէ թթու մը, որ կրնայ դրդռել արդէն թթուող ըս– տամոքսները, մանաւանդ երբ թթուու – թեան պատճառը կեղ մըն է, որ կրնայ արիւնել եւ բացառաբար ստամոքսային յանկարծական արիւնահոսութիւն պատ – ճառել : Քանի մը տարի առաջ, արձա – կուրդի մը ընթացքին, նման արիւնահո– սութեան մը հետեւանքով մեռաւ փարի – զաբնակ Հայ մը, որ փոխանակ բժիշկի մը դիմելու իր յօդացաւերուն համար, օրական 22 վէկանիճ կ'առնէր, զանոնք մեղմացնելու համար : Զափազանցութիւնը յաճախ վտանգաւոր է :

Ասպիրինը կրնայ նաեւ հիւանդ երիկամ– ներու արիւնդիպիչ պաշտօնը խանգարել : Երիկամնային հիւանդութիւն ունեցողները դդուշութեամբ դործածելու են զայն : Նաեւ շնչարդելութիւն (ասթմ) ունեցող – ները, որովհետեւ ասպիրինը ոմանց մօտ կրնայ տալ ղդայութիւն մը (ալէրժի) ստեղծել եւ ենթակային շնչարդելութիւնը աստկացնել :

Հակառակ այս անպատեհութիւններուն, որոնցմէ կարելի է խուսափիլ, ասպիրինը ժողովուրդին կողմէ ուղղակի, առանց դեղագրի, դործածուած դեղերու ամէնէն անվնասն է : Ներկայիս յօդացաւի մաս – նագէտները, ուրիշ դարմաններ ընելով հանդերձ, իրենց հիւանդներու մեծամաս– նութեան օրական չորսէն տասը ասպիրին կուտան, իր հակացաւ եւ հակաբորբոք յատկութեան համար :

Բայց պէտք չէ մոռնալ որ ասպիրինը երբեք չի բուժեր որեւէ հիւանդութիւն : Այլ կը մեղմէ, կ'ամոքէ անոր ախտանի– շները (ցաւ, ջերմութիւն, բորբոքում, եւ– այլն) : Հետեւաբար երբ հիւանդութիւն մը տակաւին ախտաճանաչուած չէ, անոր երկարատեւ դործածութիւնը կրնայ խա – րուսիկ եւ վնասակար վստահութիւն մը ներշնչել հիւանդին եւ ուշացնել հիւան – դութեան բուն դարմանին կիրարկումը :

Ֆէնասէթինը հակացաւ դեղ մըն է որ շատ տարածուած է Արեւմտեան Գերմա – նիոյ, Տանըմարքայի, Աւստրիոյ, Աւըս– տրալիոյ եւ մասնաւորաբար Զուիցերիոյ մէջ, ուր այդ դեղը կարելի է դնել նոյն – իսկ նպարավաճառատուներու եւ ճաշա – րաններու մէջ : Կը վաճառուի թէ դուտ՝ դեղակոճակի (էաշէ) ձեւին տակ եւ թէ մասնադեղերու վերածուած խառնուր – դով, ինչպէս զուիցերական օփտալիտո – նը, սիպալժինը, սառիտոնը եւ Ֆրանսա – կան՝ վէկանինը եւայլն : Զուիցերիոյ չորս միլիոն ժողովուրդը տարեկան մօտ 55000 քիլօ ֆէնասէթին կը սպառէ, դըլ – խաւորաբար գլխու ցաւի դէմ, որ յաճա– խադէպ է ժամադործութեան նուրբ աչ – խատանքով զբաղող արհեստաւորներուն եւ դործաւորներուն մէջ : Բժիշկը մը կը յիշէ զուիցերացի դեղավաճառի մը պա – րադան որ իր դոնուած դիւղաքաղաքին մէջ օրական հազար դեղկոճակ կը ծախէ եւ ինքն իսկ իր կնոջ եւ 16 տարեկան զաւկին հետ օրական 30 – 40 հատ կ'առ– նէ : Եւ այս՝ տարիներ շարունակ, ի վեր– ջոյ յանդելով ծանր բարդութիւններու :

Արդարեւ ֆէնասէթինի ամենօրեայ եւ երկարատեւ դործածութիւնը ծանր հետե– ւանքներ կրնայ ունենալ, խաթարելով ե– րիկամներուն պաշտօնավարութիւնը : Հոդեախտաբանական վիճակներ հազուա– դէպ չեն : Բայց չափաւոր եւ պատահական դործածութիւնը վնասակար չի կրնար ըլ– լալ քանի որ մարմինը ժամանակ կ'ունե– նայ թունաւորումը չեզոքացնելու :

Աւելորդ է ըսել թէ ֆէնասէթինը կամ անոր բաղադրութիւնները, բուժական որ եւ է կարողութիւն չունին, այլ միայն ժամանակաւորապէս կ'ամոքեն :

Փիրամիտոնը երրորդ ցխաւոր հակա – ցաւ դեղն է, անչուշտ եթէ նկատի չառ– նենք մորֆինի նման թմրեցուցիչ դեղե – րը, որոնք ամէն երկրի մէջ մասնաւոր դեղագրով միայն կարելի է դնել : Բայց առանց դեղագրի չատ դիւրաւ կարելի է դնել փիրամիտոն պարունակող մասնա – դեղեր (օրկ. սալժիտալ, ալկոֆոաքին, սիպալժին, եւայլն) : Ֆրանսայի մէջ ըս– պառումը ամսական տասը հազար քիլօ է եւ չատ աւելի՝ ուրիշ երկիրներու մէջ : Ֆէնասէթինին նման պատահական, պար– բերական եւ կարճատեւ դործածութիւնը վնասակար չէ : Բայց երբ յաճախ կ'առ– նուի ամիսներ եւ տարիներ շարունակ, կրնայ վճասցնել արեան ճերմակ դնդիկ– ները, որոնք մարմնին պաշտպանութեան մէջ մեծ դեր կը կատարեն, եւ պատճառ ըլլալ արիւնի ծանր հիւանդութեան մը :

ՏՈՒԲ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(3 Շար.)

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ ԿԱՄ ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Այս վերջինը նստարանի մը վրայ բազ– մած ծովը կը դիտէր, երբ Էմին էֆէնտի իր քով մօտենալով, սիրալիր ձեւով մը ըսաւ.

— Եթէ չեմ սխալիր, դուք ալ Օսմանցի էք ինձի պէս եւ դուցէ Սելանիկ կ'երթաք :

— Այո, պատասխանեց միւսը չոր կեր– պով :

— Զանաք Գալէէն չոգենաւ մտաք կարծեմ, չարունակեց Էմին էֆէնտի ա– ռանց այլայլելու իրեն տրուած չոր պա– տասխանէն, որովհետեւ չոգենաւը Գա– լէն մեկնած ժամանակ ձեզ չնշմարեցինք եւ միայն այս ցերեկ առաջին անգամ սեղանին վրայ ձեզ տեսնելու բախտը ու– նեցանք :

— Այո, Զանաք Գալէէն չոգենաւ մը– տայ, պատասխանեց Թիւնտպահը :

— Սելանի՞կ երթալու համար, պնդեց միւսը :

— Իսկիւլ պիտի երթամ, պատասխա– նեց Մէհմէտ փաշա :

Ցետոյ նկատելով որ չափէն աւելի խո– սած էր, ոտքի ելաւ ու հեռացաւ, առանց բարեւելու իր խօսակիցը :

— Հարիւրին լիսնաուն դրաւ կը դնեմ, որ մեր փնտռած մարդն է այս, ըսաւ ինքնիրեն Էմին էֆէնտի :

Հարկ կա՞յ ըսելու որ այս թուրք ճամ– բորդը ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ պարզա– պէս լրտես մը որ Պոլսէն մտած էր չոգե– նաւ Թիւնտպահը դտնելու յոյսով :

Առնաւտա Մէհմէտ փաշա այդ բանը կռահեց, մանաւանդ երբ նաւապետը ի– րեն պատմեց Էմին էֆէնտիի հարցու – փորձերը :

Իրաւ է որ Տարտանէլէն անցած էին, բայց Սիտռն տակաւին Թրքական ջուրե – րուն մէջ կը դտնուէր եւ կ'ուղղուէր դէ– պի Սելանիկ, ուր ամբողջ օր մը պիտի մնար : Այս պարագան սկսաւ մտատան – ջութիւն պատճառել Թիւնտպահին :

— Այս լրտեսը կրնայ չոգենաւը Սե– լանիկ հասնելուն պէս իշխանութեանց իմաց տալ իմ ներկայութիւնս եւ դուցէ պիտ բռնի չոգենաւէն դուրս հանեն, մը – տածեց :

Ինք դիտէր որ Ապտիւլ Համիտ եւ իր արբանեակները այդ տեսակ բռնութիւն – ներու եւ ապօրինութիւններու առջեւ կանգ չէին առներ եւ չէին վախնար դի – տառդիտական կնճռոտութիւններ ստեղ– ծելէ, որոնք յետոյ կը կարդադրուէին մեծամեծ գոհողութիւններով :

— Սուլթանը յօժարակամ պատրաստ է ամէն հատուցում եւ գոհացում տալու Ֆրանսական կառավարութեան դիս ան – դամ մը ձեռք ձգելէ համ, խորհեցաւ :

Մինչ վախատականը այս մտածումնե – րով պաշարուած էր, Էմին էֆէնտի կը չարունակէր իր չուրջը թափառիլ եւ դին– քը լրտեսել այն ատաճան ակնյայտնի անպատկառութեամբ մը ու Մէհմէտ փաշայի համբերութիւնը կը սպառէր :

Նաւապետը ինքն ալ մտահոգութեան մատնուած էր :

— Իսկ՛, թէ մինչեւ Սելանիկն մեկ – նելնիս ծանկուած մնայիք, ըսաւ փաշա– յին :

Իրիկուան ճաշէն առքը, երբ Թիւնտ – պահը կրկին վերնայարկը ելած էր ու չոգենաւին յետնակողմը կրցան իր սիկա – ռէթը կը ծխէր, տեսաւ որ մուխին մէջ Էմին էֆէնտի դարձեալ դինքը կը լրտե – սէր :

Օդը ցուրտ էր, ծովը բաւական ալե– կոծ, այնպէս որ միւս ճամբորդներէն ոչ ոք համարձակած էր վերնայարկը, բաց օդին ելլել :

Մէհմէտ փաշա չատ մը խորհելէ ետքը, վճռական որոշում մը տուաւ :

— Կացութիւնը չի կրնար այսպէս չա – րունակուիլ, ըսաւ ինքնիրեն, այլեւս ի– րաչափ հասկնամ թէ ո՛վ է այս Էմին էֆէնտին եւ թէ ի՞նչ կ'ուզէ իմանալ :

Եւ ուղղակի պնդագլուխ քայ– լերով իջաւ ներքեւ :

— Էֆէնտի, ըսաւ անոր, կը տեսնեմ որ առտուընէ ի վեր իմ ետեւէս կը չորչիք եւ միշտ դիս կը լրտեսէք, ի՞նչ է այդ տա– պաղութեան պատճառը :

Միւսը այս խօսքերէն առանց այլայլե– լու, ամենայն պաղարիւնութեամբ պա– տասխանեց.

— Շնորհակը ըսե՞մ, ձեզ մէկու մը կը նմանցնեմ, մեծ անձնաւորութեան մը եւ այս պատճառաւ է որ հետաքրքրութեամբ կը դիտեմ :

— Եւ ո՞վ է այդ մեծ անձնաւորութիւնը որուն նմանելու բախտը ունիմ, պատաս– խանեց փաշան, հեղնական չեշտով մը :

— Կայսերական Թիւնտպահ Մէհմէտ փաշան, պատասխանեց Էմին էֆէնտի ա– մենայն հանդարտութեամբ :

— Ուրեմն չէք սխալած, այո, Մէհմէտ փաշան եմ, ըսաւ Թիւնտպահը նոյնքան հանդարտութեամբ : Դուք ալ, եթէ չեմ սխալիր, լրտես մըն էք ու դիս հետա– պնդելու պաշտօն ունիք :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար· – 60)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

ԹԻՓԼԻՍ, ՕՐԱՈՆԻԿԻՁԷԻՆ

Այսօր Երեւան հասաւ բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանը, որի հաղոր – դածներից երեւում է, որ դուք բոլորովին սխալ տեղեկութիւններ ունէք Հայաստանի դէպքերի մասին :

Հայաստանի յեղաշրջումը անպատաս – խանատու մարդկանց դործ չէ, այլ բուռ– ցի կերպով ամբողջ ժողովրդի, որը կռո– ւում է իր դոյութեան համար : Իմացէք, որ մեզ համար այդ մի հայ պիւղացիների եւ բան – ուորների դիակների վրայով կարելի է հասնել Երեւանին : Թումանեանին տըր– ւում է լիակատար հնարաւորութիւն ծա– նօթանալու իրերի իսկական դրութեան եւ տեղեկացնելու ձեզ :

Մարտ 22·— Կազմուեց Սուրմալուի Հայրենիքի Փրկ· Կոմիտէն եր· Ֆրունդ – եանի նախագահութեամբ՝ վարելու հա– մար Սուրմալուցիների կամաւորական դնդի կազմակերպման եւ պարենաւորման դործերը :

Մարտ 24·— Յ· Թումանեանը՝ դրութ– եանը մօտից ծանօթանալուց եւ կառա– վարութեան ու զանազան կուսակցու– թիւնների եւ դործիչների հետ տեսակցու– թիւն ունենալուց յետոյ՝ քաշեց հետե– ւալ հեռագիրը :

ԹԻՓԼԻՍ, ՕՐԱՈՆԻԿԻՁԷԻՆ

« Հինդերորդ օրն է ես Երեւանում եմ: Ծանօթանալով դործերի դրութեան՝ բո– լորովին համոզուեցի, որ մեզ մօտ Թիֆլիսում կազմուած համոզումը Հա– յաստանի դէպքերի մասին չի համապա– տասխանում իրականութեան : Շարժումը սկսուել է դիւղացութեան մէջ, զանազան շրջաններում, տարածուել է մինչեւ ե– րեւան եւ իր յետեւից քաշել է մտաւորա– կանութիւնը : Սահմանուել է հետեւեալ դրութիւնը, դէնքը ձեռքերին միմիանց դէմ են դուրս եկել մի կողմից Հայաս– տանի բանուորներն ու աշխատաւոր դիւ–

ՖԵՖԻԹՈՆԸ

Գ. ՊԱՍ

ՊԱՊԻՆ

—*—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

« ... Գնասը օրուան գլխաւոր հետաքրքրութիւնը կը դառնայ հետեւիլ թէ ինչպէս պիտի վերադառնայ Ռոմանոս Վարդանեան, որ վեցերորդ անգամ ըլլալով կը մեկնէր Պոլիս՝ Ազգային ժողովի մը համար...»:

— Ա՜հ, վեցերո՛րդ անգամ ըլլալով... ըսաւ ինքնիրեն Ռոմանոս խոհակին ընդհատելով ընթերցումը։ Պոլիս պիտի երթայ, ինչպէս միշտ, ազգային ժողովի համար... Ան ալ ինծի պիտի ըսէ թէ ինչ որոշուեցաւ ժողովին մէջ։ Ես ալ պիտի գրեմ թէ ինչ որոշուեցաւ ժողովին մէջ։ Ինչ որ ալ ըսէ, ինչ որ ալ գրէ, ես պիտի չհաւատամ։ Ես գիտեմ թէ ինչ որոշուեցաւ ժողովին մէջ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղը յիսուն Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, եւ պար, մասնակցութեամբ Պ. Ժիրայր Պալանցեանի :

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

կազմակերպած է պարանցիկ երեկոյթ մը (դիմակաւոր եւ անդիմակ)

MARDI-GRAS — « CARNAVAL A RIO »

Տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ օր Փետր. 21 ժամը 20,45էն 24

MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները :

Լաւագոյն զգեստաւորումներուն մրցանակներ պիտի տրուին :

Մուտք 15 ֆր. անդամներուն 10 ֆր.

Տեղեկութիւններու համար դիմել՝

U.G.A.B., 11 Square Alboni, Paris (16e)
Tél. : 870-03-18

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Բարեկենդանի առթիւ դպրոցական հանդէս մը կազմակերպած է Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 4ին : Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի :

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր աշակերտներու կողմէ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն եւ թաղեցիներէն ներկայ գտնուիլ այս հանդիսութեան :

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ
իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ
23, Rue Blidah, appartement 41
MARSEILLE 3e
Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր աշխատակիցներէն, մեր թղթակիցներէն եւ ազդ ղրկողներէն կը խնդրենք.—

1) Գրել *ընթեռնլի, թուղթի* մէկ երեսին վրայ, լայն լուսանցքներով :

2) Կարմիր, կանանչ գոյնով մելան կամ *պիք* չգործածել :

3) Շնորհակալիքի, նուէրի եւ մահազդներու անունները, գումարները եւ կազմակերպութեանց անունները շատ յըստակ գրել : Նոյն նուէրը քանի մը անգամ կարելի չէ հրատարակել, ուրեմն շնորհակալիքներու ատեն ջերմապէս կը խնդրուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի կամ կազմակերպութիւն միայն ԻՐ ստացած գումարը յայտարարէ :

Այս պայմանները չլրացնող ազդերու համար խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ երբ վրիպակներ կամ թիւրիմացութիւններ ըլլան :

Շնորհակալութեամբ
Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
նոր գրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

20 Փետրուար Հինգշաբթի.— *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկըրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հսկումի արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Փետրուար 27, Մարտ 6, 13, 20, 27 :*

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն : Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քաֆէ Տը Լիոնի վերի սրահը : Իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ. Սայրինեանի բնակարանը, 141 Պուլվառ Ռոտէն, Իսի, օթօպիւս 191, իջնել Շըմէն տը Վիլ : Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի չարունակութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի «Կոմիտաս» երգչախումբի հանդէսը Կիրակի, Մարտ 23ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեանս կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 54րդ տարեդարձը նուիրուած Արամ Մանուկեանի, Վանի Արամին, մահուան յիսնամեակին, Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր չէնքի գնումին : Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփըլանտիտի մէջ :

×

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը :

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպաստէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24 :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելքոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւթնէրեանի :

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. Ե. ԶԱԵԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES

եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնք եւ ոչ ալ անուրդ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"AU FIL DES SONGES"

ՎՕԿ ընկերութեան նոր երգապնակը, թիւ 714

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լարային նուագախումբի հեղինակութիւններուն

1. Variations sur chants populaires, Լուսնակն անուշ, Շողեր ջան, 2. Կարօտի երգ, 3. Հովը, 4. Իրիկնամուտ, 5. Գիշերային թիթեռնիկներ, 6. Պօէմա, 7. Մայր Արաքսի, 8. Մանոցի *երգը*, (*նոր դաշնաւորում*) :

CONCERT COLONNE *ի նուագախումբին կատարմամբ,*

որուն կը մասնակցին
Maximilien Roques (1er violon de l'orchestre l'O. R. T. F.)
Jacques Castagner (flûte), Michel Marchesini (violoncelle) et Raphaël Beaufort (piano, de l'Opéra)

33 tours — Prix 30 francs

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
14, Rue Petit, Paris — Tél. : BOT. 99-22

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 21 FEVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11445 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE No 11.445

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. ԽԱՉ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

(ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 15ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Բացումը ծրագրուած Դպրեվանքին աշակերտները պիտի բերուէին գաւառէն, ուր ո՛չ մէկ հայկական դպրոց կար, հետեւաբար հաւանական թեկնածուները հայերէն կարդալ — գրել չէին գիտեր: Դժուար խնդիր էր Անատոլուի մէջ գտնել պատանիներ, որոնք փափաք ունենային բաժնուելու իրենց ընտանիքէն եւ Պոլսոյ մէջ մտնելու «Դպրեվանք» կոչուած դպրոց մը, որուն անունը առաջին անգամ կը լսէին եւ որուն ի՛նչ ըլլալը յայտնի չէր:

Գարեգին պատրիարք մասնաւոր առաքելութեամբ գաւառ ղրկեց Սահակ Ծ. Վրդ. Փափազեանը, որ հետզհետէ այցելեց զանազան քաղաքներ ու գիւղեր, ուր ցիրուցան Հայեր կը բնակէին:

Շատ դժուարին պարտականութիւն մըն էր ստանձնած հանգուցեալ վարդապետը, Ատանայի առաջնորդարանի նախկին քարտուղար Քերովբէ Փափազեան —, որ իր ճարտար լեզուով յաջողեցաւ համոզել ընտանիքները, փայլուն ապագայի մը հեռանկարը պարզելով անոնց:

Առաջին սաներէն Մկրտիչ Մարկոսեան, որ ներկայիս Ս. Խաչ դպրեվանքի տեսուչն է, Շողակաթի մէջ կը նկարագրէ — Տիգրանակերտի բարբառով — թէ իր ծընընդավայրի Հայերը ո՛րքան կասկածնքով ու թերահաւատութեամբ դիմաւորած էին վարդապետը:

Մէկը կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ եկեր է վարդապետը: Միւսը կը պատասխանէ. — Եկեր է, որ մեր տղաքը տանի եւ իրեն պէս վարդապետ կամ տէրտէր ընէ:

Ուրիշ մը կը հեգնէ.

— Ինչո՞ւ մինչեւ հիմա չեկան: Կ՚երեւի Իսթանպուլի մէջ տէրտէր ընելիք մարդ չգտան... հիմա խելքերնին մենք ենք ինկեր ... Մենք տղայ չենք ղրկեր Իսթանպուլ...: Ինչերնո՞ւս է պէտք ... Իսթանպուլ ո՛ւր, մենք ո՛ւր: Զաւակ ըսածդ ծունկիդ տակը պէտք է պահես:

Ահա՛ այսպիսի մտայնութեան տէր գաւառացի ընտանիքներէն երեք տասնեակ աշակերտներ հաւաքելով Պոլիս վերադարձեր էր վարդապետը, որ դէպի Տիգրանակերտ իր ճամբուն վրայ այցելեր էր Կեսարիա, Խարբերդ, Սեբաստիա եւ Մալաթիա: Ետքէն ուրիշ տեղեր ալ պիտի երթար, նոր աշակերտներ բերելու համար:

Դպրեվանքը կը դրուէր ամուր հիմերու վրայ:

Գաւառացի թրքախօս պատանիները ամէն բանէ առաջ կը սորվէին մայրենի լեզուն: Ուշիմ տղաներ էին: Շուտով ընտելացան դիշերօթիկ վարժարանի պայմաններուն: Հայացան Դպրեվանքի կրօնաշունչ շրջանակին մէջ, ընդ հովանեաւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:

Դպրեվանքը նոր աշակերտներ ընդունած է ամէն տարի: 1968 – 69 տարեշրջանին ընդունուած են 63 նոր աշակերտներ: 15 տարուան ընթացքին Դպրեվանքի յարկին տակ ուսում ստացած են 544 սաներ, հետեւեալ քաղաքներէն, —

Տիգրանակերտ՝ 89 աշակերտ, Կեսարիա 87, Սեբաստիա 62, Պոլիս 63, Հաթայ (Անտիոք — Իսքէնտէրուն) 33, Եօզկատ 26, Գասթէմունի 18, Ամասիա 16, Սըղերտ — Հէքքեարի 22, Մալաթիա 21, Թոքատ 14, Արաբկիր 12, Խարբերդ 11, Զիլէ 0, Կիւմիւշ—Հաճի գիւղ 9, Մարտին 9, Անգարա 14, Սամսոն հինգ, Սասուն երեք, Չօրում երեք, Բալու երկու, Սինոպ երեք, Ուրֆա երկու, Նիյտէ երկու, Օրտու երկու, Պինկէօլ երկու, Ակն մէկ, Սիլիվրի երեք, Տարսոն — Ատանա մէկ, Գոնիա մէկ, Ատիաման երկու, Թեհրան 2:

Դպրեվանքը տուած է ցարդ 158 շրջանաւարտներ, որոնցմէ երեք հոգի միայն աբեղայ ձեռնադրուած են, մէկը Տիգրանակերտցի, երկուքը՝ Պոլսեցի, երեքն ալ համալսարանի ուսանող են ներկայիս:

Բազմաթիւ շրջանաւարտներ իրենց ուսումը կը շարունակեն բարձրագոյն վարժարաններու մէջ: Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն առեւտրականներն ու գործի ասպարէզ ընտրողները:

Դժբախտաբար շրջանաւարտները չեն փափաքած ընդգրկել ուսուցչական ասպարէզը, որուն ա՛յնքան պէտք ունի ըսփիւռքի Հայութիւնը: Պոլիսն անգամ «կը կարօտի առնուազն 8–10 հմուտ հայագէտ, մանկավարժ եւ թրքահպատակ դաստիարակներու» իր հայերէն լեզուով դասախօսող հինգ լիսէներուն համար:

Խօսք չի կրնար ըլլալ անշուշտ խմբագրի կամ հանրային գործիչի մասին: Տեղական պայմանները թոյլատու չեն նըման ասպարէզներու համար:

Գարեգին պատրիարք կը վախճանէր 1961ին: Իր յաջորդը՝ Շնորհք պատրիարք կը շարունակէ հիմնադիր սրբազանին գործը:

Դպրեվանքը արդէն ճանչցուած կրթական հիմնարկութիւն մըն է Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ: Գաւառացին այժմ դժկամակութիւն չի յայտներ իր զաւակը Պոլիս ղրկելու համար:

Բաւական նեղ օրեր անցընելէ ետք, Դպրեվանքը ներկայիս գրեթէ հաւասարակշռած է իր ելեւմուտքը, որ կը ներկայացնէ 750·000 թրք. լիրայի (շուրջ 75 հազար տոլար) գումար մը:

Մուտքի աղբիւրներն են՝ 150 հազար լիրա (15 հազար տոլար) Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն, երեսուն հազար լիրա հաստատուն եկամուտ, 45 հազար կրթաթոշակներէ, 75 հազար Ամերիկայի Հայերէն: Մնացեալը կը հոգայ խնամակալութիւնը հանգանակութեամբ, ինքնաբուխ նուիրատուութիւններով եւն.:

Պոլսոյ մեր հայրենակիցները հպարտ են իրենց դպրեվանքով, որուն շնորհիւ սերտ կապ հաստատուած է նախկին մայրաքաղքի եւ գաւառի Հայութեան միջեւ: Շուրջ հինգ հարիւր բեկորներ փըրկուած են կորուստէ եւ կապուած հայ կեանքին:

Գարեգին պատրիարքի անունը ընդմիշտ կապուած պիտի մնայ Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքին, որ կ՚աճի ու կը բարգաւաճի տարուէ տարի:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿՐՆԱՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼ

Իսրայէլի գլխաւոր սպառնալիքը կը կեդրոնանայ Լիբանանի վրայ, հակառակ Պէյրութի կառավարութեան հերքումներուն, ինչ կը վերաբերի Լիբանանի պատասխանատուութեան Ցիւրիխի ահաբեկչական արարքին մէջ: Ամէն պարագայի մէջ, ըլլայ Քնեսէթը (իսրայելեան խորհրդարան), ըլլայ դահլիճը որ բացառիկ նիստ գումարած էր Լեւի Էշքոլի բընակարանը (վարչապետը հիւանդ է) բընաւ տրամադիր չեն ձեռքերը ծալած նըստելու եւ նախարար մըն ալ շատ յստակ յայտարարութիւն մը ըրած է, շեշտելով յանուն կառավարութեան, թէ «ահաբեկիչները որոնք մահացու կերպով կը յարձակին Էլ Ալի օդանաւերուն վրայ, կը վտանգեն շատ աւելի արաբական քաղաքային օդուժը քան իսրայելեանը: Պարզ է որ չեն կրնար խորհիլ թէ իսրայելեան օդանաւերը յարձակումի պիտի ենթարկուին եւ ճամբորդներն ալ վիրաւորուին, մինչ արաբ օդանաւերը բնական կերպով պիտի շարունակեն իրենց թռիչները բան մը չեղածի պէս»:

Սպառնալիքը յստակ է և ոչ ոք յոյս ունի թէ կարելի կ՚ըլլայ խօսք հասկցնել Թէլ Ավիվի որ փոխ — վրէժի չդիմեն:

Ներկայիս զուիցերական իշխանութիւնները ձերբակալած են արաբ երեք ահաբեկիչները (4րդը մեռած է) որոնց մէջ վիրաւոր կայ եւ իսրայելցին, որու ինքնութիւնը յայտնի չէ, եւ կրակ բացած էր ահաբեկիչներուն վրայ: Կ՚ըսուի թէ վերջին պատերազմի հերոս մըն է, բայց չէ ճշդուած թէ պարզ ճամբորդ մըն էր թէ ոչ իսրայելեան ապահովութեան սպասարկութեանց մէկ գործաալը:

× Պաղտատի մէջ, Հինգշաբթի առաւօտ գործադրուած է եօթը հոգիի մահապատիժը: Ասոնք ալ լրտեսութեան համար դատապարտուեցան: Երեք գինուորականները գնդակահարուեցան, իսկ չորս քաղաքայինները կախաղան հանուած են, ու ինչպէս Յունուարին, ցուցադրուած հրապարակին վրայ: Այս անգամ Հրեայ չկայ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՉԵԽԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԷՆ ԵՏՔ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ասոնք՝ հանրութեան կարծիքին կարեւոր հատուածին կատարած կրաւորական դիմադրութեան յատկանշական երեւոյթներն են: Կուսակցութիւնը չուզեր կամ չի կրնար խստութեան դիմել առանց թշնամացնելու այն ուժերը, որոնցմէ կախում ունի երկրին ապագան: Այս տարրերը, յամենայն դէպս, բաւական ուժ ձեռք ձգած են որպէսզի կարենան զգաստութեան հրաւիրել կուսակցութեան միջին քատրերը, որոնց փափաքն է, որ հաւաքական ղեկավարութիւնը աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնէ: Ասկէ նաեւ վարանումները բարձր ղեկավարութեան, որ կ՚ուզէ զոհացում տալ «մեքենային», առանց, սակայն, թշնամացնելու այն տարրերը, որոնց պէտք ունի հոգալու համար օր աւուր աճող բնակչութեան կարիքները եւ այդ բնակչութեան ձգտումը եղող ապրուստի մակարդակի բարելաւումը:

Արդարեւ, հաւաքական ղեկավարութիւնը որդեգրած է քաղաքականութիւն մը, որ կը ձգտի բարելաւել կեանքի մակարդակը, եւ իր ապագան, յամենայն դէպս Կոսիգինինը, ճարտարարուեստի արձանագրած յաջողութիւններէն կախում ունի: Յաջողութիւններ արձանագրուած են: Միլիոնաւոր քաղաքացիներ, գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ, աւելի լաւ կ՚ապրին եւ ունին գնումի աւելի լայն հնարաւորութիւններ: Ապրուստի մակարդակի բարելաւումը կը ստեղծէ նոր պահանջներ: Իսկ ասոնք կը ստեղծեն բարդ հարցեր վարչական մեքենայի մը, որ շատ ծանր է եւ կեդրոնացեալ: Ահա թէ ինչու յաջողութիւնները չեն իրականացուիր առանց բախումներու: Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել կուսակցական քատրերու անվստահութիւնը քաղաքականութեան մը նկատմամբ, որ կը նուազեցնէ իրենց դերը եւ տկարացնէ իրենց իշխանութիւնը:

Սխալ պիտի ըլլար ընդհանրացնել եւ մտածել թէ բոլոր ապարաչիքիստները պատեհապաշտներ կամ անկարողներ են: Բազմաթիւ են անոնք, որոնք կ՚ուզեն երկիրը դուրս հանել իր «պատմական յապաղումէն»: Սակայն մեծամասնութիւնը «պահպանողական» մտայնութեան տէր է: Միւս կողմէ, բարձրագոյն քատրերուն մեծ մասը Սթալինի արարածներն են եւ արտաքին աշխարհի մասին անոնց ունեցած ծանօթութիւնը տգիտութեան սահմաններուն մէջ կը գտնուի: Ասոնք, բառին բուն իմաստով կը կառչին «կահ կարասիին» եւ իրենց մտքի խեղճութիւնը կը պարփակեն կոյր կերպով կապուելով վարդապետութեան, գործածելով եւ չարաշահելով ժամանակավրէպ բառակոյտեր, որոնք կը մնան յեղափոխութեան օրերէն: Պաշտպանելով իրենց դիրքը եւ, ապահովութեան մարմիններու որոշ տարրերու պարագային՝ իրենց մորթը, արդելք կը հանդիսանան ամէն փոփոխութեան: Ասոնք կը ներկայացնեն յետադիմութեան ծայրայեղ, պահպանողականութեան ամէնէն վտանգաւոր գիծը այն սահմաններուն մէջ, ուր ստանձնած եւ բարելաւուած են ոստիկանութեան, կարճ՝ ցարական ինքնակալ աւանդութեանց գիծերը, մէջն ըլլալով ազգայնամոլութիւնը ու ցեղապաշտութիւնը: Կը նախընտրեն զոհել բարգաւաճումը պահելու համար իրենց առանձնաշնորհեալ դիրքը:

Ի տարբերութիւն «նոր դասակարգեդերուն», զանգուածները կը թուին կացութեան համակերպած ըլլալ: Հլու հընազանդ են. տգիտութեան մէջ պահուած՝ առանձնապէս շահագրգռուած են պահելու եւ բարելաւելու այն ինչ որ ձեռք ձգած են: Բնականաբար պահպանողական են, որովհետեւ բան մը ունին պաշտպանելիք, եւ քանի մը մտաւորականներու խմորումը հիմնական ազատութիւններու մասին չի հետաքրքրեր ժողովուրդ մը, որ դարեր շարունակ պայմանաւորուած էր ինքնակալ իշխանութեան գոյութեամբ: Կասկածով կը նային մտաւորականութեան մը, որ իր խմորումներով վտանգի կ՚ենթարկէ այնքան դժուարութեամբ իրենց ձեռք ձգած հանգստաւէտութիւնը:

Դեռ յստակ չէ թէ ի՛նչ վախճան պիտի ունենայ այն պայքարը, որ գոյութիւն ունի «պահպանողականներուն» եւ «ազատականներուն» միջեւ: Առ այժմ առաւելութիւնը առաջիններուն կը պատկանի: Սակայն սպառումի ընկերութիւնը, որ հաստատուելու վրայ է Խորհ. Միութեան մէջ, ունի իր իւրայատուկ թոյները:

Մինչեւ այսօր ոչ մէկ անձնաւորութիւն ինքզինք պարտադրեց նուրապետութեան մէջ, որ, յենելով ազատախոհ ուժերու վրայ, պիտի կարենար արդիականացնել գաղափարաբանութիւնը, օրուան պահանջներուն հաշտեցնել վարդապետութիւնը և, այս ձեւով, պիտի կարենար ազատել երկիրը բռնատիրական կապանքներէն, որոնք ի վերջոյ կը տկարացնեն զայն: Այսուհանդերձ պէտք է նկատի ունենալ նոր սերունդները, որոնք կուսակցութեան ղեկավար աստիճաններուն մէջ գրեթէ չեն ներկայացուած: 13 միլիոն կուսակցականներուն կէսէն աւելին 30էն 40 տարեկանի մէջ կը գտնուի. սակայն ղեկավար մարմիններուն մէջ (Քաղաքական Բիւրօ, քարտուղարութիւն) ունի, եւ այն ալ մէկ տարիէ ի վեր միայն, մէկ ներկայացուցիչ մը (Կատուչեւ):

Թ. Ա. Թ.

ՄԵԾԱՆՈՒՇ ՀՈՎՀՈՍ

ՎԱՂ

ՆԱՊՈՂԵՈՆ ԵՒ ԻՄ ՎԱՂՈՒԱՅ ՀԱՐԸ

ՎԱՅԿ ՕՍՈՒ· ՑՈՎՈ ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ՂՈՂՄՊՍՓՈՆՑ

(Շար. - 61)

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՕՏԵՐԸ

— Ես չեմ ուզում, որ ինձ ամուսնանան իմ դրամների համար, ես կուզեմ, որ ինձ սիրեն ինձ համար, ես ինձ հետ կամենում եմ ապրել ինչպես կին և ոչ թե ինչպես դրամագլուխ։

— Ես ձեզ հասկանում եմ, տիկին, ես ձեզ հասկանում եմ, ես ձեզ հարգում եմ, ես ձեզ սիրում եմ, ես ձեզ պաշտում եմ, ես ձեզ ուզում եմ ինչպես կին և ոչ թե ինչպես դրամագլուխ։

— Ես ձեզ հավատում եմ, պարոն, ես ձեզ հավատում եմ, ես ձեզ հավատում եմ, ես ձեզ հավատում եմ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ֆ. ՊԱՆ

ՍՈՎՈՐ

ԲՈՒԺՎԱԾՔԻ

—*—

Պատուոյ բռնեցինք եւ զուարճ կը։

— Օրի՛որ, բաւ ատաղձեր ծախրեցիր մեզի վրայ, ձայն մը իմ հոգւոյս ըսաւ, որ ինծի ձեր կեանքն է։ Քու մէջ կեանքս կայ։

Եւ երկնցուց ուռճացած ձեռքն իր մօտ։

Նշանը ինծի ուղղուած էր։ Ես ալ ինծի համար կը կարծէի զայն։ Ուրեմն ինծի կը մնար ձեռքը բռնել։ Ես ալ ինծի համար կը կարծէի զայն։ Ուրեմն ինծի կը մնար ձեռքը բռնել։

Ուրիշ ոչ ոք կր

Այրի Տիկին Արմենուհի Արիմեան, Պ. Գրիգոր Արիմեան, Օր. Անահիտ Արիմեան, Քրիստինա Արիմեան, Մարըպել Արիմեան, Մուրթաֆեան, Կիւրեղեան, Պաղ – տասարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօ– րեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 17ին, 63 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Փետր. 22) ժամը 2ին, Փա– րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուր – կէ մարմինը կը փոխադրուի Իվրի – Փա– րիզիէնի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յ. Աբթինեան, Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Մարզարեան, եւ ողբացեալին Թոռնիկ – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրա– կի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՀԱՆԸՄԻԿ ԳԱՐԱԿԻՕԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա–Քոլոմպ մասնաճիւղին թէյասեղանը Փետր. 23ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4էն 9ը, Անիէ– ռի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ՝

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալ– ներ :

Մուրերգ, արտասանութիւն, եւ պար, մասնակցութեամբ Պ. Թիրայր Պալանցեա– նի :

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ հա– մակիրներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՆԱՐԳԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Հեղինակ

ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻԻՆ
ԻՐ Ե�օԹԱՆԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՒԹԻԻ
Ընկերներուն կողմէ

(Պէյրութ, 1968)

«...Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք ճառեր՝ հրաբխային կրակով ար – տասանուած, գրական էջեր՝ մեղ– րահամ լեզուով մը գրուած, բա – նաստիրական վէպեր՝ զարմանալի հմտութեամբ հիւսուած, պատմա – կան նիւթեր՝ ի խորս պեղուած, լեզուաբանական հարցեր՝ յստակո – րէն պարզուած, նոյնիսկ աստուա – ծաբանական գրուքիւններ՝ անուրա– նալի հեղինակութեամբ ներկայաց – ուած... » (Հրատարակիչները) :

Գինն՝ 10 ֆր., առաքման ծախքով՝ 11·20, (հասոյթը կը յատկացուի իր գործերու հրատարակութեան ֆոն – սին) :

— Այս դիրքը, պատրաստ վիճակի մէջ տեսնելէ քանի մը օր ետք, Շա– ւարշ Նարդունի կը կնքէր իր մահ– կանացուն :—

Ստանալու համար դիմել՝
N. HOVHANNESSIAN
13, Rue du Soleil, Paris (20e)
C. C. P. PARIS 7065-15

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել «Յա– ռաջ»ի խմբագրատունը :

ԱՂՔԱՏԱՆՆԱՄԻ
Նոր դրասենեակի հասցէն է
77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի 48րդ տարեդարձը կը տօնուի 23 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայ Ազգային Տան մեծ սրահը, (295 Բիւ Պուալօ) ընտանեկան խնջոյքով : Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Սխմանթօ խումբին :

Կը խօսին ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

եւ ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (ֆրանսերէն) :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին : Երգ, պար, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ՀԱՄԱՅՈՒՐԴ. Հայր. Մխիթեան Ֆը – բանասէր ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Կառտանի մասնաճիւղի պարտաճանաչ անդամ հայրենակից Պետրոս Ահարոնեա – նի մահուան առթիւ, հանդուցեալին ըն – տանիքին եւ բոլոր ընտանեկան պարա – գաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է Սուրէն եւ Գուրգէն Գործունեան եղբայրներէ 250 ֆրանք եկեղեցւոյ մկրտութեան ատաղա – նին նորոգութեան համար, իրենց հօր՝ Հայկ Գործունեանի յիշատակին :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այս– ինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յատարտ Ս. Պատարագի կը կատար– ուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օ – րերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւն– ները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Ա– րեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

U. G. A. B.

LA SECTION DES JEUNES

Organise

UNE SOIRÉE DANSANTE
(Costumé ou non)

MARDI-GRAS — « CARNAVAL A RIO »
Vendredi, 21 Février de 20 h. 45 à 24 h.

MAISON DES CENTRAUX
8, Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

Tous les jeunes sont cordialement invités.

Des Prix aux meilleurs déguisements
Entrée 15 Fr. ou 10 f. pour les membres

Pour tous renseignements s'adresser :

U.G.A.B., 11 Square Alboni, Paris (16e)

Tél. : 870-03-18

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականը :

Ապրիլ 24 , Օր Նահատակաց :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասար– կութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մը– շակոյթի Տան դրասենեակը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՐԵԶ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Թիրայր Մելէոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, ղեկավարութեամբ Յ. Փիւթիւճեանի :

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռախօսով 033–02–12

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ Բաղաքի վարչութեան կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES
եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ աճուրդ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Բարեկենդանի առթիւ դպրոցական հանդէս մը կազմակերպած է Սէն Ժեռո – մի թաղականութիւնը, այս Կիրակի կէս– օրէ ետք եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 4ին: Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի :

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայ– կական պարեր աշակերտներու կողմէ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն եւ թաղեցինե– րէն ներկայ գտնուիլ այս հանդիսու – թեան :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի բնակերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քաֆէ Տը Լիո– նի վերի սրահը: Իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարե– ւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգի Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժա– մը 3ին, Պ. Սայրինեանի բնակարանը, 141 Պուլվար Ռոտէն, Իսի, օթօպիւս 191, իջնել Շըմէն տը Վիլ: Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի չարունակութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը յայտարարէ, թէ յետ այսօրիկ, հրատարակութեան պի– տի տայ եւ յայտարարէ միմիայն եկեղե– ցիիս անուան եղած նուիրատուութիւննե– րը, ընդառաջ երթալով «Յառաջ» օրա – թերթի խմբագրութեան Դեկտ. 10, 1968ի ըրած «Ան որ անկ է» յայտարարութեան:

Այս պարագան կը յանձնուի հաւատաց– եալ ժողովուրդին եւ յարգելի նուիրա – տուներու ուշադրութեան:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ — ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի «Կոմիտաս» երգչախումբի հա– դէսը կիրակի, Մարտ 23ին : Մանրամ– նութիւնները յայտնուելով :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարե– կան պարահանդէսը Մարտ 15ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայ Միութեանս կեդր. վարչութիւնը պատրաստուի ժողովը Վասպուրակա– ցաղթական Հերոսամարտի 54րդ տար– դարձը նուիրուած Արամ Մանուկեա– նի, Վանի Արամին, մահուան յիսնա– եակին, Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւն– ները յետագային :

×

Զմիւռնիոյ եւ չրջականերու Հայր. Մ– ութեան տարեկան պարահանդէսը Մա– 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ: Մա– րամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերե– կոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օղա– կայանի ծովահայեաց նոր չէնքի գնու– մին: Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրա– հին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 9– ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պի– տի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տար– կան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփէ– լանտիտի մէջ :

×

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Մի– թեան ձեռնարկը :

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպա– սատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 2

ՋԱՏԻԿԸ
— ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ —

ԳԱՐՆԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԱՊՐԻԼ 2-ԷՆ 17

երթուդարձ՝ օդանաւով — պանդոկ առաջին կարգ, «ԱՐՄԵՆԻԱ»յի մէջ

Այս բացառիկ ճամբորդութեան գինն է միայն՝ 2000 ֆրանք բոլոր ծախքերը մէջը:

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, Rue du 4-Septembre, PARIS, Tél. 742.77.40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ո ԻՆՁԵԱՆի, ամէն Շաբաթ եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15–18: ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, ռ– տը Ֆար, ժամը 15–18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել 48·94·74), ԼԻՈՆ՝ եւ Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի՝ 11 ռիւ Պասէն Սէն Ժիւլիէն: ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ՝ ՊԱԼԼԵԱՆի՝ 1 ռիւ Պարապան, հեռաձայն՝ 60–01·11: ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի, ՏՒՍԻՆԻ ՄԷՋ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-83

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ
22
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
22 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11446

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

45e ANNÉE - No 11.446

ԵՐԲ ԹՈՒՐՔԸ ԹՈՒՐՔ ԿԸ ՋԱՐԴԷ

ՄՄԲ.— Գրած էինք թէ անցեալ կիրակի ծանր կռիւներ պատահած են Թազսիմի հրապարակը, աջ եւ ձախ Թուրբերու միջեւ, ամերիկեան նաւատորմիղն Պոլիս խարիսխ նետելուն առթիւ: Ստորեւ պատմականութիւն մը՝ կանխորոշ թերքերու տուած մանրամասնութիւնները :—

Թազսիմի հրապարակը պատերազմա – կան դաշտի մը վերածուեցաւ կիրակի, եւ արիւնալի դէպքեր պատահեցան, մեծ ցաւ պատճառելով ժողովուրդին: Ամե – րիկեան նաւատորմիղի ժամանման առթիւ, ձախակողմեան ուսանողները եւ բանուո – րական զանազան կազմակերպութիւններ բողոքի մի քանի մը դումարեցին ժամը 14ին, բայց բախեցան ազգակողմեան տար – բերու ընդդիմութեան, եւ երկու հակա – մարտ խումբերը իրարու վրայ յարձակե – ցան եւ սկսան զիրար ծեծել ու կոտորել, եւ Թազսիմի հրապարակը կռուադաշտի մը վերածուեցաւ յանկարծ եւ արիւնով ներկուեցաւ: Ժողովուրդը ահուդողով կը դիտէր այս ահարկու տեսարանը, որով բանուորներու եւ ուսանողներու յաղթա – նակներ երկուքի բաժնուած՝ իրարու դէմ կը պատերազմէին քարերով, բիրերով, զանակներով եւ molotov մոլոթովներով, մինչ ոստիկանները կը ջանային զանոնք ընկճել թոյլ հարուածներով, մշուշա – բեր եւ արտասուաբեր ռումբեր արձակե – լով : Մէկը կ'իյնար թոյլ կամ կիսյի մը հարուածին տակ, եւ ուրիշ մը կը խոյա – նար իյնողին վրայ եւ կը դաշունահարէր զայն : կարելի է ըսել թէ այսպիսի եղ – բայրասպան կռիւ մը մղուած չէր քաղա – քին մէջ, թերեւս երկար տարիներէ ի վեր: Բախումներուն հետեւանքով երկու երիտասարդներ մեռան եւ հարիւր հոգի վիրաւորուեցան, հիւանդանոցները յոր – դեցան վիրաւորներով :

Թուրք թերթերը խոր ցաւով եւ ընդվզո – ղումով կը նկարագրեն արիւնալի դէպքը, եւ կ'ըսեն միաբերան .— Օրերէ ի վեր չարունակուղ դրդռումներ այս ար – դիւնքը տուին ահաւասիկ : Ծանրակշիռ, քսմանելի արդիւնքներ: կարելի չէ մոռ – նալ այս արիւնոտ կիրակին, ուր երկու երիտասարդներ սպանուեցան եւ հարիւ – րաւոր հոգի արիւնուցաւ դեմին փոռւե – ցան : Երեսուն հազար հոգի բանակ կազ – մեցին եւ եղբայրը պատերազմեցաւ եղ – բօր դէմ: Ամօթ, հազար ամօթ »:

ԴԻՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժամը 14էն սկսեալ, աջակողմեան եւ ձախակողմեան ցուցարարները հետզհետէ հաւաքուեցան Թազսիմի հրապարակը, ձախերը բոնած էին վերտառութիւններ, ուր ըսուած էր .— Անկէ՝ Ամերիկա, կեցցէ՝ անկախ Թուրքիան: Ոստիկանա – կան շղթայ մըն ալ կազմուած էր ցուցա – րարներու բանակին շուրջ, եւ կ'ուզէր պահպանել կարգ կանոնը : Պահ մը եւթ ամէն ինչ խանդարուեցաւ սակայն, աջա – կողմեան ցուցարարներու բազմութիւն մը ճեղքեց ոստիկանական շղթան եւ ծանր լուսանքներով յարձակեցաւ ձախակողմա – եան խումբերու վրայ, եւ մէկ վայրկեա – նի մէջ դժոխային տեսարան մը պարզուե – ցաւ Թազսիմի ամբողջ հրապարակին վը – րայ : Անխնայ կը զարնէին իրարու, քա – րերով, բիրերով, երկաթի կտորներով, դաշոյններով, բռունցքի հարուածներով, եւ կ'ըսէին իրարու .— Զարկէք Մոսկոֆի ծառաներուն, սատկէ, հայրենադաւ, զարկ Ամերիկայի ծախուածներուն, զարկ մեռցուր ...

Պահ մը եռք պայթիւններ լսուեցան, ատրճանակները, ուժանակները, դաշոյն – ները, սրածայր եւ զամաւոր բիրերը, որոնք երբարու սրտի կը մխուէին կամ իրարու գլխու կ'իջնէին : Ժողովուրդն ալ երբեմն կը միանար «Ալլահ, Ալլահ» ըսողներուն, որոնք մօրուսաւոր մարդիկ էին չատ անգամ եւ եուէ կը պոռային «Անկախ Թուրքիա» կ'ուզենք ըսողներուն: Այս խառնաշփոթութեան մէջ կարելի չեղաւ կողմերը զատորոշել, հայրը որդին զար – կաւ, զաւակը հարուածեց իր եղբայրը, մինչ արիւնը գետի պէս կը հոսէր ճամ – բուն վրայ, իսկ անկողմնակալ ժողովուր – դը, որ Թազսիմի ճեմավայրէն կ'երկարէր մինչեւ Իսթիդլալ ճաւտէսի, կուլար ու կ'ողբար այս տեսարանին վրայ :

«ՄԻ՛ ՋԱՐՆԵՐ, ԵՍ ԵՂԲԱՅՐԴ ԵՄ »

Պէտք է ըսել թէ առաջին առթիւ ոս – տիկանութիւնը մեղմ չարժեցաւ եւ կռիւը քառորդ ժամէն աւելի տեւեց, երբեմն ճա – կատամարտի մը դոյնը առանալով, կըռ – ուարարները յաճախ կ'ըսէին իրարու . — Մի՛ զարներ, ես քու եղբայրդ եմ :

Ոստիկանութիւնը յետադային զղաց թէ կացութիւնը կը վատթարանայ տակաւ, եւ պատերազմիկ կողմերը իրարմէ բաժ – նելու համար արտասուաբեր եւ այլ ռում – բեր արձակեց: Պահ մը վերջ տեսաւ թէ դեպինը անհամար վիրաւորներ փռուած էին, կը տքային եւ օգնութիւն կ'աղաղա – կէին: Շրջակայ չէնքերու բնակիչները սոսկումով եւ կսկիծով կը դիտէին իրենց աչքերուն առջեւ պարզուած այս տեսա – րանը, եւ կը պոռային հեռուէն .— Մի՛ զարնէք, բոլորդ եղբայրներ էք :

Ազատարար ինքնաշարժերը հետզհետէ հասան եւ սկսան հիւանդանոց փոխադրել թեթեւ կամ ծանր վիրաւորները զինուո – րական ուժն ալ օգնութեան փութաց եւ զսպեց ցուցարարները : Ձակողմեանները չէին զոհացած եւ կը պոռային տակա – ւին ,— ով որ իր Աստուածը կը սիրէ, Թող զարնէ, ձիհատ յայտարարած ենք, ասիկա նուիրական պատերազմ է: Զար – կէք յանուն Աստուծոյ :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Թուրք թերթերը սեւ գոյներով կը ներ – կայացնեն կիրակիի արիւնահեղութիւնը, եւ իրենց խոր վրդովումը կը յայտնեն : «Ճեմհուրիյէթ» կը գրէ .— Ահաւասիկ սեւ արատ մը, ձիհատ ուղղութեան կա – տարած գործը այս է ահաւասիկ : Թազսիմի հրապարակը երէկ դրաւուեցաւ նա – խապէս կազմակերպուած հազարաւոր մո – լեռանդներու կողմէ, որոնք ձիհատի ե – կած էին բիրերով եւ այլ զէնքերով, կան – խաւ հրահանգներ ստացած: Անոնք խմբ – բապետներ ունէին եւ երբ «զարկ» կ'ըսէ – ին, խելացնորած էին իրենց կիրքէն եւ արեան ծարաւի էին: Երէկի դէպքը գլեց անցաւ 6–7 Սեպտեմբերը, եւ սեւ ամօթ մը կը կապմէ Աթաթիւրքի Թուրքիոյ հա – մար : Ափսոս իշխանութիւնը պիտի չկրնայ դիւրաւ սրբել այս արատը : Պէտք է գիտնալ թէ բռնի ուժը ծնունդ կուտայ բռնի ուժին »:

«Հիւրիյէթ» կը գրէ .— Մի՞թէ նկ էր դումարուածը, թէ եղբայրասպան պա – տերազմ: Ոստիկանութիւնը ինչո՞ւ ուշ չարժեցաւ : Կուսակալը վերջին պահուն հրահանգ տուաւ որ ցուցարարները ցըր – ուեն, բայց գործը գործէն անցած էր :

« Սօն Հաւատիս » .— Ծայրայեղ ձա – խակողմեանները իրենց գրդռութիւններ – րով արիւնահեղութեան տեղի տուին, պատասխանատու են այս ծանրակշիռ դէպքերուն : 25 հոգի ձերբակալուեցան :

« Ենի Իսթանպուլ» .— Ամօթ, մեղք եւ ամօթ: կառավարութիւնը ի՞նչպէս արտօ – նեց որ եղբօր մը արիւնը հոսի Թազսիմի հրապարակին վրայ : Ալ Փայտոս պիտի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԷ

ՓՈԽ – ՎՐԷԺԻ ԿՐՆԱՑ ԶԴԻՄԵԼ

Սպասողական վիճակ մը կը տիրէ, սիւսփէնսի ինչպէս Հիչքոքի ֆիլմերուն մէջ: Ոչ ոք գիտէ, արդարեւ թէ ի՞նչ կը պատրաստէ Իսրայէլ: Ըստ ամանց, կըր – նայ պատահիլ նոյնիսկ թէ փոխ – վրէժի չղիմէ եւ այս անգամ Միացեալ Ազգերու խողովակը փորձէ եւ հոն ճնշում բանե – ցընէ : Իսրայէլ գիտէ նաեւ թէ Խալէխի օդակայանին յարձակումը քաղաքական դետնի վրայ սխալ մը եղաւ եւ Իսրայէլ չատ բան կորսնցուց համաչխարհային հանրային կարծիքին մօտ, այդ քայլով : Բայց Իսրայէլի քաղաքական եւ զին – ուորական զեկավարներու յայտարարու – թիւնները այն տպաւորութիւնը կը թո – ղուն նաեւ թէ Իսրայէլ բան մը կրնայ ը – նել, ուր որ ուզէ եւ երբ որ ուզէ : Արա – բական մայրաքաղաքները նեղը մնացած են Ցիւրիխի այս արարքէն եւ նոյնիսկ արաբական կարգ մը թերթեր կը դատա – պարտեն :

Պէյրութի Լը Սուարը (Տիլդրան Թոս – պաթ) միջնարարական երեւոյթ կը նկատէ էլ Ֆաթի հրատարակած զեկոյցը, ուր Պաղեստինեան կազմակերպութիւնը կը դատապարտէր Պաղեստինի ազատագրը – ման ժողովրդական ճակատի արարքը : Այդ զեկոյցին մէջ, էլ Ֆաթ կ'ըսէր նաեւ թէ իր գործունէութիւնը կը սահմանա – փակէ պաղեստ. հողամասին վրայ: Ցիչենք նաեւ թէ էլ Ֆաթի պարագլուխը եասըր Առաֆաթ տեսակցութիւն մը տուած է Լ – ըիբ Ռուլոյի (Լը Մոնտ), ուր կը պարզէ պաղեստինցի դաղթականին ալ հոգեվի – ճակը, որ քանի տարի է վրաններու տակ կ'ապրի , ինչ որ ըսել կուտայ Արաֆաթի «այլեւս ոչինչ ունինք կորսնցնելիք, բա – ցի այն վրաններէն որոնց տակ կ'ապրինք քանի տարիէ ի վեր »:

Արաֆաթ չատ կը ծանրանայ Իսրայէլի ծաւալապաշտ ձգտումներուն վրայ եւ կ'ըսէ .— « Աստուած օրհնէ Տայեանը : Ամէն օր փաստը կը բերէ սիոնականու – թեան ծաւալապաշտ նկարագրին : Արաբ ժողովուրդները երբէք պիտի չընդունին այն նուաստացուցիչ եւ ամօթալի անձ – նատուութիւնը որ է՝ ընդունիլ Նոյեմբեր 22ի բանաձեւի գործադրութիւնը »:

Եւ վճռական կերպով, Արաֆաթ կը յայտարարէ թէ ժողովրդավար, ազա – տագրուած Պաղեստինի մը ստեղծումը, ուր քրիստոնեայ, հրեայ եւ արաբ կողք կողքի ապրին, միակ լուծումն է, վասնզի կ'եղրակացնէ .— « Մէկ բան որոշ է .— մեր ժողովուրդը պիտի չանհետանայ աշ – խարհէ երեսէն : Այն կարմիր Հնդիկները պիտի չըլլանք զոր սիոնականներն ու ի – րենց դինակիցները բնաջնջեն »:

Ամէն պարագայի մէջ, Արաբներու մէջ ալ համախոհութեան, նոյնիսկ համաձայ – նութեան պակաս կայ, մինչեւ իսկ նոյն կազմակերպութեան ծոցը : Այսպէս, Հինդչարթի օր, Ամմանի փողոցներուն մէջ, Պաղեստինի ազատագրման ճակատի երկու մրցակից հոսանքներու միջեւ հը – րացանաձգութիւն տեղի ունեցած է, ժամերով :

Այս չարժումին պետն ու հիմնադիրը Ժորժ Հապաշ կ'ամբաստանուի, իր քո – մանտոներուն ոմանց կողմէ, «պատեհա – պաշտութեան» եւ «չեզոքի» յանգանքնե – րով : Իր մրցակիցը, ձախ հոսանքին պա – րագլուխը՝ Ավաթմահ, «Մաոյական» կը նկատուի Հապաշի կողմէ : Երկու հո – սանքներն ալ սակայն կը ներշնչուին «Ա – րաբ Ազգայնական Շարժումէն» որ Մարքս – Լենինիստ, մակդիրը կուտայ ինքզինքին եւ ամբողջական յեղափոխու – թիւն կը քարոզէ արաբական աշխարհի մէջ: Երկու հոսանքներն ալ հատարակաց յայտարարներն ունին : Դէմ են արաբա – կան բոլոր վարչակարգերուն, Նասըր – կանութենէն մինչեւ Պատահականութիւն, Սէուտի միապետութենէն մինչեւ Պարսից Ծոցի իշխանապետութիւնները :Բայց մինչ Հապաշ նախապատուութիւն կուտայ Պա – ղեստինի ազատագրման, Ավաթմահ միա – ժամանակ պայքար ու կռիւ կը պահանջէ բոլոր ճակատներու վրայ :

× Օրլիի օդակայանը, ապահովութեան բացառիկ միջոցները ձեռք առնուած են արաբական եւ իսրայէլեան օդնաւերուն համար: Արդէն Թրիպիւն տը Ժընեւն ալ կը գրէր առջի օր թէ Արաբներու ահա – բեկչական արարքները աւելի յարմար է որ Օրլի կատարուին քան Ցիւրիխ, վա – սընզի աւելի Սիւրքուֆի վայել է քան կի – լոմ Թէլի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՒ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ, ճշդեց հանրա – քուէին Թուականը, որ տեղի պիտի ունե – նայ Ապրիլ 27ին: Մարտի սկիզբը նախա – գահ տը Կոլ ժողովուրդին պիտի բացատ – րէ այս հանրաքուէին միտք բանին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ Միութեան տաղնապին առաջքը կրնայ առնուիլ, ար – դարեւ Լիւքսանպուրկ կը փորձէ միջնորդի բարերար դեր մը խաղալ վեցերուն եւ Ֆրանսայի միջեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՑի մէջ, մտաւորականներու նոր դատավարութիւն մը սկսած է: Ամ – բաստանեալներուն մէջ կին մը մէկ տա – րի բանտարկութեան դատապարտուած է, որովհետեւ «պատրաստած եւ ցրուած է կեղծ բաներ վնասելով խորհրդային Պե – տութեան »: Կ'ըսուի թէ կինը բոլորովին մերժած է պատասխանել, առարկելով թէ իր ձերբակալութիւնը ապօրինի է :

ԱՄԲՈՂՋ աշխարհ սպասողական վիճակի մէջ է Նիքսընի Եւրոպա այցելութեան առթիւ: Միացեալ Նահանգներու նոր նա – խագահը Պրիւսէլ կը հասնի կիրակի : Փարիզի մէջ, հաւանական կը նկատուի որ ուղեւն տասը ժամ խօսակցութիւններ ու – նենայ նախագահ տը Կոլի հետ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ – ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ խոր – հըրդային եւ արեւելեան գերման զօրքերը ռազմափորձեր պիտի ընեն, կը հաղորդէ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը : կը սպասուի նաեւ որ արեւելեան Գերմանիա նոր միջոցներ ձեռք առնէ Պոնի եւ արեւ – մըտեան – Պերլինի դէմ, ուր հասած է նախագահ Լիւպքը :

ՓՐԱԿԱՑի թագապետական իշխանու – թիւնները մերժած են ետեւ Պալաքի ա – նունը տալ «կարմիր բանակի» հրապարա – կին, ինչպէս ուսանողները ինքնաբերա – բար ըրած էին, երբ երիտասարդ Զեխը անձնասպան կ'ըլլար: Երիտասարդութեան պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ Փրակայի մէկ փողոցը այդ անունով պիտի մկրտուի սա – կայն :

ՊՈՒԿՐԻՇ հասած են մառեչյ եակու – բովակի եւ Կուզէչկոյ, բոլորովին անա – կընկալ կերպով եւ Մոսկուա վերադար – ձած յաջորդ օրն իսկ :

ՄԵԿ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

ԿԱՄ

ԻՆՉՈՒ ՉԵՄ ԳՐԱԾ ՄԵՂՔԻՆ ԿԱՄ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

ՀԵՂԱԿ ՕՍՊ. ՑՏՍԱՓՆՆԱՂՈՒՆ ԿԱՂԱՆՔԻՑ

Ֆրեդերիկ Հիլլ եւ տիկ. Մէյ-
միկին Հիլլ ամուսնացած
են։ Ֆրեդերիկ Հիլլ ծնած է
Ֆրանսայի մէջ, ուր իր հայրը
կը գտնուի իբրեւ ներկայա-
ցուցիչ Ամերիկեան Ազգային
Ընկերութեան։ Ան ուսած է
Ամերիկա, ուր ստացած է
լրագրական կրթութիւն։ Ան
ներկայիս կ՚աշխատի Ասո-
շիէյթըտ Փրէսի մէջ։ Տիկ.
Հիլլ ալ լրագրական կոչում
ունի։ Ան ծնած է Ամերիկա,
ուր ուսած է Ուելսլի Քոլէճ։
Ան ներկայիս կ՚աշխատի
Նիւ Եորք Թայմզ թերթին
մէջ։

Ֆրեդերիկ Հիլլ ալ, ինչպէս
որոշած էին։

— Մեր հարցազրոյցը չուշա-
նայ, ըսաւ Ֆրեդերիկ Հիլլ։
Մենք կ՚ուզենք ձեզի տալ
մեր հարսանիքի լուսանկար-
ները։ Ահա անոնք։ Ասոնք
մեր հարսանեկան ճաշկերոյ-
թին լուսանկարներն են։

Ֆրեդերիկ Հիլլ ցոյց տուաւ
մի քանի լուսանկարներ։

— Ասոնք մեր հարսանեկան
ճաշկերոյթին լուսանկարներն
են։ Ասոնք ալ մեր հարսանե-
կան ճաշկերոյթին լուսանկար-
ներն են։

— Ներողութիւն, ըսաւ տի-
կին Հիլլ, բայց ես կարծեցի
թէ ասոնք մեր հարսանեկան
ճաշկերոյթին լուսանկարներն
են։

— Ներողութիւն, ըսաւ Ֆրե-
դերիկ Հիլլ, ես կարծեցի թէ
ասոնք մեր հարսանեկան ճաշ-
կերոյթին լուսանկարներն են։

— Ներողութիւն, ըսաւ տի-
կին Հիլլ, ես կարծեցի թէ
ասոնք մեր հարսանեկան ճաշ-
կերոյթին լուսանկարներն

ՖՈՒՏԲՈԼԸ

Ֆ. ՊԱՍ

ՊՈՀՎԱԾ

—*—

ԹՎԱԲԱՆՈՎ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Ալեքսանդր Ֆիլիպի որդի Մակեդոնացին Հունաստանի հյուսիսային նահանգներից մեկում՝ Պելլա քաղաքում, ծնվել է մ.թ.ա. 356 թվականին։ Նրա հայրը՝ Փիլիպոս թագավորը, ուշադրություն էր դարձնում որդու դաստիարակությանը։ Ալեքսանդրի ուսուցիչներից մեկը հայտնի փիլիսոփա Արիստոտելն էր։ Ալեքսանդրը հետաքրքրվում էր ոչ միայն գիտությամբ, այլև մարմնամարզությամբ։ Նա սիրում էր ձիարշավ, ցատկ, վազք, ըմբշամարտ։ Ալեքսանդրը 20 տարեկան էր, երբ հայրը սպանվեց, և նա դարձավ Մակեդոնիայի թագավոր։ Նա ձգտում էր ամրապնդել իր իշխանությունը հարևան երկրների վրա։ Ալեքսանդրը ստեղծեց հզոր բանակ, որի մեջ մտնում էին հետևակայիններ, հեծելազորային ջոկատներ, նետաձիգներ, նիզակակիրներ։ Ալեքսանդրի բանակը կռվում էր ոչ միայն ցամաքում, այլև ծովում։ Ալեքսանդրը ուներ նաև մեծ նավատորմ։

Ալեքսանդրը մեծ հաջողությամբ կռվեց Հունաստանի քաղաքների դեմ, որոնք ապստամբել էին նրա դեմ։ Նա ջախջախեց նաև թրակիացիներին, իլլիրիացիներին, սկյութներին։ Ալեքսանդրը ձգտում էր ստեղծել մեծ տերություն։ Նա նվաճեց Փոքր Ասիան, Սիրիան, Եգիպտոսը, Միջագետքը, Պարսկաստանը, Հնդկաստանի մի մասը։ Ալեքսանդրը ստեղծեց մեծ տերություն, որը ձգվում էր Միջերկրական ծովից մինչև Հնդկաստան։ Ալեքսանդրը մահացավ 32 տարեկան հասակում։

Ալեքսանդրը մեծ հրամանատար էր։ Նա հաղթեց բազմաթիվ թշնամիների։ Նրա հաղթանակների գաղտնիքը հետևյալն էր։ Ալեքսանդրը ուներ լավ զորք, որը նա ինքն էր պատրաստել։ Նա ուներ հզոր հեծելազոր, որի գլխին ինքն էր կանգնում։ Ալեքսանդրը ուներ նաև լավ հետևակ։ Նա ուներ նաև լավ նավատորմ։ Ալեքսանդրը լավ էր ճանաչում իր զորքերի ուժերը և ուժեղ հարվածներ էր հասցնում թշնամուն։ Ալեքսանդրը ուներ նաև լավ հետախուզություն։ Նա գիտեր, թե ինչ է անում թշնամին։ Ալեքսանդրը ուներ նաև լավ հետևակ։ Նա ուներ նաև լավ նավատորմ։ Ալեքսանդրը լավ էր ճանաչում իր զորքերի ուժերը և ուժեղ հարվածներ էր հասցնում թշնամուն։ Ալեքսանդրը ուներ նաև լավ հետախուզություն։ Նա գիտեր, թե ինչ է անում թշնամին։

— Չէ՞, ֆուտբոլ, իրոք որ տարօրինակ անուն է։ Ոտքով խաղալ գնդակով։ Իմ մի ծանոթ ասում էր, թե ֆուտբոլը ոչ թե խաղ է, այլ ... Ինչպես որ ասում էր,

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, դեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւրքճեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռաձայնով 033-02-12

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան կողմէ:

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES

եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն:

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնք եւ ոչ ալ աճուրդ:

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիւներու, Արիւնուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:
Եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիւներու եւ Արեւնուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն
«ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» Հ. այբէնի զուեչտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. — ՊԻՒՖԷ

ՅԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ս. ԽԱՉ ԿԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նուագախումբ՝ Ժիրայր Մելոնեան, պարախումբ՝ Սօսի, դեկավարութեամբ Տիկ. Յ. Քիւրքճեանի:

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԷՍ ԳԻՆ

Ապահովել սեղանները հեռաձայնով 033-02-12

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
23
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
23 FEVRIER
1969

Le Numéro 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11447 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE No 11.447

ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Շատ տեղին է ահազանգը, որ կը հընչեցուի այս օրերս հայ թերթի ներկային ու ապագային համար :

Թերթը, մանաւանդ օրաթերթը՝ մէկ կողմէ իր ամէնօրեայ ազգային լուրերով եւ Հայութեան մշակոյթին, զրականու – թեան, լեզուին, պատմութեան, անցեա – լին ու ներկային, ինչպէս նաեւ ապագա– յի հեռանկարներուն մասին հրատարա – կած յօդուածներով, միւս կողմէ՝ երկ – ասասրդական, բարեսիրական, կրթա – կան, մարզական, հայրենակցական ու քաղաքական կազմակերպութեանց գոր – ծունէութեան պատկերացումով, տարա – զիր բազմութիւնները հաղորդակից կը դարձնէ ո՛չ միայն իրենց ապրած երկրի հայկական կեանքի անցուդարձերուն, այլ եւ, ինչպէս ըսինք, արձագանգ կը հանդիսանայ հայրենիքի եւ սփիւռքի միւս երկիրներուն մէջ ապրող հայրենա – կից ներու ամէն մարզի մէջ ձեռք բերած նուաճումներուն ու յանուն ինքնապաշ– պանութեան ու ազգապահպանման անոնց կատարած ճիգերու ու փորձերուն :

Այս տեսակէտէն չատ կարեւոր դեր մը վերապահուած է հայ մամուլին արտա – սահմանի մէջ : Առանց անոր՝ կապը կը կտրուի մայր երկրի եւ սփիւռքի տարբեր երկիրներուն մէջ ապրող ցիրուցան Հա – յութեան միջեւ :

Ուրիշ առաքելութիւն մըն ալ ունի հայ թերթը : Մայրենի լեզուն կը սորվեցնէ ա– նոնց, որոնք իրենց տան կամ դպրոցի մը մէջ առիթ չեն ունեցած զայն սորվելու :

Օրինակ, Յառաջ իր հիմնադրութեան օրէն սկսեալ դպրոց մը ստեղծած է այն հարիւրաւոր տղոց եւ աղջիկներուն հա – մար, որոնք որբանոցներու մէջ կրկա – տար հայերէն մըն էին սորված եւ տա – կաւին իրենց ուսումը չատարած՝ նետ – ուած էին կեանքի յորձանքին մէջ, ի խնդիր պատառ մը հացի :

Այսօր կ'ապրի դեռ այդ սերունդը : Մի– այն թէ երկրի չափահաս որբերէն ու որ– քունէներէն չատեր զատակներու, նոյնիսկ թոռներու տէր են դարձած : Զատկնե – րէն կ'ակնկալուի, որ հետեւին օրինակին իրենց ծնողաց, որոնք անապատէն են ա– պատած, ներշնչուին անոնց ոգիով եւ ընթանան անոնց ճամբով : Թոռերու մա– սին նման յոյսերով չենք կրնար օրօրուիլ անշուչտ : Զափազանց լաւատեսութիւն պիտի ըլլար հաւատալ, որ, թոռները չէ, զատկներն անգամ պիտի չարունակեն կարդալ կամ փափաք պիտի ունենան օր մը կարդալու հայերէն թերթ մը, Հայու– թեան հետ իրենց կապը կենդանի պահե – լու համար օտար ասպեղրու տակ :

Ինչ որ կ'ըսուի հայ մամուլին մասին՝ ճշմարտութիւն է նաեւ հայ դրքին հա – մար :

Ահազանգը չատոնց հնչած է հայ դրքին համար, որ տապնակի մէջ է տասնեակ տարիներէ ի վեր : Ու այս՝ ո՛չ միայն ա– րեւմուտքի, այլ նաեւ Մերձաւոր Արեւել– քի հայաշատ երկիրներուն մէջ, ուր նոր սերունդը հայերէնը կը սորվի իբրեւ մայրենի լեզու հայ ազգային վարժա – րաններու մէջ, մանկապարտէզէն սկսեալ :

Զարմանալի չենք դաներ այժմ, որ հա– յերէն դրքերը տասնեակ տարիներէ ի վեր արեւմուտքի հայ դրատուներու դարակ – ներէն փոխադրուած են մթերանոցները, ուր փոշիներու և խոնաւութեան տակ կը փճանան անոնք : Զարմանալին նոյն երե – ւոյթին Արեւելքի մէջ ալ տեսնուիլն է :

Յատկանշական է այս պարագան : Պատ– ճառները բարդ են : Մէկայն լեզուն չէ մե–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՍՏ ԼՈՆՏՈՆԻ

ՖՐԱՆՍԱ ՃԵՂՈՒՄ Կ'ԸՆԷ

Նիքսընի ժամանման նախօրեակին, նոր եւ լուրջ տաղնապ մը կը ծնի, Անգ – լիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, եւրոպական նոր ծրագրի մը չուրջ, զոր հրապարակ նետած կ'ըլլայ տը Կոլ, վերջերս :

Ըստ բրիտանական աղբիւրներուն, Փետրուար 4ին տը Կոլ երբ կ'ընդունէր Անգլիոյ դեսպանը, զաղտնի առաջարկ – ներ ըրած է, եւրոպայի համար : Այսինքն տը Կոլ թելադրած է եւրոպական տնտե – սական մեծ միութեան մը ստեղծումը, ազատ փոխանակութեան ընդլայնուած չուկայի նման բան մը, որու մաս կազմէ Անգլիան : Ըստ կոլ ըսած է նաեւ թէ այս Միութիւնը իր գլուխը կ'ունենայ քազա – քական խորհուրդ մը, կազմուած միայն չորսերէ (Անգլիա – Ֆրանսա – Գերմա – նիա – Իտալիա) : Այս ամբողջը անշուշտ դուրս ելլելով Ատլանտեան կազմակեր – պութենէն :

Անգլիոյ դեսպանը, Էլիզէի դիւանապե– տին համաձայնութեամբ, այս առա – ջարկները փոխանցած է Լոնտոն, ուր անշուշտ ռումբի մը ազդեցութիւնն ունե– ցած են, Անմիջապէս ետք, Անգլիոյ վար– չապետը Ֆրանսական այս թելադրանքնե– րը յայտնած է Քիսինկէրի (երբ Պոն դա– ցած է) փոքրերուն (Պելժիա, Լիւքսան – պուրկ, Հոլանտա) ու նաեւ եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն :

Այս յայտնութենէն քիչ ետք, Ֆրանսա– յի արտաքին նախարարութիւնը ճշդում մը կ'ընէր, ուր կը չեշտուէր թէ Անգլիոյ դեսպանին հետ տեսակցութեան ընթաց – քին, տը Կոլ նոր բան չէ ըսած, այլ կրկ– նած Ֆրանսական տեսակէտները Եւրո – պայի մասին : Ֆրանսա չուզեր իսկ հեր –

զաւորը : Կեանքի պայմանները փոխուած են : Աչխարհ կը քաղաքակրթուի հետզհե– տէ : Գիտութիւնը նոր նուաճումներ կ'ար– ձանագրէ : Շարժանկարը, ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը չատ կը փոխարինեն թերթն ու դիրքը : Մարդիկ ժամանակ չունին կարդալու : Աւելի հաճելի եւ դիւրին է — ու նաեւ՝ արագ եւ դիւրա – մատչելի նիւթապէս — օրուան լուրերուն տեղեկանալ ձայնասփիւռի միջոցաւ, հե– ռատեսիլի եւ չարժանկարի մէջ փնտռել զարգացման նիւթեր :

Շատ հին ցաւ է հայ դրքի տապնապը : Հարեւանցի ակնարկ մը նետելով վեհե – ւիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեանց Գրա – ցուցակներուն վրայ, ցաւով տեսանք, որ տակաւին իրենց մթերանոցներուն մէջ անվաճառ կը մնան ծանօթ հեղինակներու կողմէ գրուած արժէքաւոր գրքեր, որոնք հրատարակուած են 100 – 135 տարի ա – ռաջ : Հայերէն գրքի տպաքանակը հազար օրինակ չէր անցներ այդ թուականնե – րուն : Ուրե՞մն : Կրնաք հաշուել թէ ի՞նչ ճակատագիր վերապահուեր է հայ գրքին, նոյնիսկ անցեալ լաւ, բարի օրերուն :

Եւ ըսե՛ր թէ գրասէր ազգի անուն ենք հանած :

Քաջալերե՛նք հայ թերթին հետ նաեւ հայ հեղինակներու ստեղծագործութիւն – ները, որպէսզի գոնէ մասամբ փարատի հայ գրքի տապնապը եւ արդարանայ Հա– յոյն «գրասէր»ի համբաւը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

քել անգլիական լուրերուն այն մասը, որ կը վերաբերի երեք փոքրերու անջատ – ման, այդ նոր հաւաքականութեան մէջ, առարկելով թէ այդ պատմութիւնը այն – քան ծիծաղելի է, որ հերքումի իսկ ար – ժանի չէ :

Ֆրանսայի համար անգլիական այս « յայտնութիւնը » պարզապէս խաղ մըն է, Նիքսընի եկած պահուն, Ֆրանսան կղզիացնելու համար, զայն այնպէս ներ– կայացնելով որ այլեւս ոչ միայն Ամե – րիկան վստահութիւն չունենայ անոր նը– կատմամբ այլեւ Հասարակաց Շուկայի իր հինգ ընկերները, տեսնելով թէ Ֆը – րանսա իրենց դէմ ուղղուած վրայէն զործեր կը տեսնէ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿՐՆԱՑ ՀԱՆԴԱՐՏ ԶՄՆԱԼ

Երուսաղէմի չուկային եղերնափորձը կրնայ պատճառ դառնալ, որ Իսրայէլ վերջ դնէ այն սպասողական վիճակին, որ կը տեւէ Յիւրիխի մահափորձէն ի վեր : Արդարեւ Ուրբաթ օր, հինգ քիլօնոց Սե – լիճիթի ռումբ մը պայթած է Երուսաղէմի հրէական թաղին կեդրոնի մէկ մեծ վա – ճառատան մէջ : Երկու մեռեալ եւ տասը վիրաւոր կար, անմիջապէս 150 արար ձերբակալուած են : Առաջին հակազդե – ցութիւնը արդէն չատ խիստ էր : Իսրա – յէլի արտաքին նախարարութեան պաշտօ– նական քանները կը յայտարարէր · — « Ահաբեկչական կազմակերպութիւնները, Եգիպտոսի, Յորդանանի, Լիբանանի, Ի – րաքի եւ այն բոլոր երկիրներու (որոնք կը ձգեն իրենց հոգեմտային օգտագործու– մը) անկանոն ուժերն են : Կը գործեն մեծ ճակատի մը վրայ, Յիւրիխէն Երուսա – ղէմ, Աթէնքէն կազա : Ճակատը երկար է, բայց մեր ձեռքն ալ երկար է : Ի դէպ, ահաբեկիչները արաբ կառավարութենց ծպտուած ոստիկաններն են, որոնք չեն համարձակիր դիմացէն ճակատիլ : Մեզի դէմ կը գործեն պինադուլի չրջանին, խորհելով թէ զէնքի պիտի չդիմենք երբ իրենք կ'ընեն : Բայց պէտք է դիտնան թէ այդ ենթադրութիւնը սխալ է » :

Գահիրէի Ալ Ահրամը վստահ է թէ իսրայէլեան «պատասխանը» այս անգամ Եգիպտոսի պիտի տրուի :

Ամէն կողմ, մթնոլորտը չատ ծանր է : Յորդանան լուռ կը մնայ : Ֆրանսա մը– տահոգ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ կրնայ մթնոլորտը հանդարտիլ, Այուպ Խանի յայտարարու – թենէն ետք : Արդարեւ մառեչալը յայտա– րարեց «թեկնածու պիտի չըլլամ Ցուն – ուարի նախագահական ընտրութեանց » : Այուպ Խան յանձն առած է նաեւ զոհա – դում տալ ուսանողներու պահանջներուն : Աւելցուցած է թէ եթէ համաձայնութիւն չդոյանայ իր եւ ընդդիմութեան տասը կուսակցութիւններուն միջեւ, այն առեն մէկ լուծում կը մնայ միայն, ուղղակի ժողովուրդին ներկայացնել սահմանա – դրական իր առաջարկները, որոնք կը ձգտին դժուարութիւնները անհետացը – նելու :

ԱԹԷՆՔԻՆ արտաքսուած է գերման լը– րագրող մը, որ արեւմտեան Գերմանիոյ կարգ մը թերթերու թղթակից է, դլխա – ւորաբար Զուտտօյչէ Ցայթունկի : Ամ – բաստանուած է որ չէ յարգած արհեստա– գիտական բարոյականը եւ յօդուածները գրած է, որոնք կը վտանգեն երկրին ա– պահովութիւնն իսկ » :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մեծ ռաբբունապետը հրա – ժարեցաւ Մոսկուա երթալէն, տրուած ըլլալով որ խորհրդային իշխանութիւննե– րը դեռ վիզա չէին տուած : Իր ճամ –

La Caracole (*)

Կապրիէլ Մացնէֆ այն հազուագիւտ քալ հրապարակագիրներէն է, որ բառերը չի ծամծմեր ու ճշմարտութիւնները կ'ըսէ, առանց վերապահութեան : Ճշմարտու – թիւններ, որոնք կրնան հաճելի չըլլալ ա– մէնուն, բայց կարեւորը իրեն համար այդ չէ : Կարեւոր է որ մարդը, մանա– ւանդ հրապարակագիրը, հաւատարիմ ու պարկեչտ ըլլայ նախ ինք իրեն հան – դէպ :

Այդպէս մէկն է Մացնէֆ : Չի վարա – նիր խօսելու նիւթերու մասին, որ այժ – մէական չեն կամ մասսաները չեն հետա– քրքրեր, ոչ ալ մանաւանդ աչխարհի իշ – խանները :

Մեկնելով այս սկզբունքէն է, որ Կապ– րիէլ Մացնէֆ իր աչխատակցութիւնը կը բերէ այն թերթերուն մանաւանդ, որ չեն վարանիր կարծիք ունենալու, ինչ որ պարագան էր— եթէ քիչ մը նահանջ կայ այլեւս ներկայիս այդ տեսակէտով — Քոմպա օրաթերթին : Այս թերթը եղած է Մացնէֆի գլխաւոր բեմը եւ մասնաւորա– պէս հոն հրատարակուած իր յօդուածնե– րըն են, զորս կը ներկայացնէ հատորով մը, որու խորագիրն է՝ Լա Քարաճոլ : Խորագիրն ալ խորհրդանչական է, քանի ան կ'ակնարկէ այն կէս – չրջաններուն, զորս ձին կը կատարէ :

Վիճաբանական, աւելի ճիշդ փոլէմիքի յօդուածներու այս չարքին մէջ, տեղ գը– տած են նաեւ Մացնէֆի այն յօդուածները որ կը վերաբերին Հայերուն կամ Հայկ· Հարցին եւ որոնց արձագանգ եղած ենք առենին, նոյնիսկ հրատարակած թարգ – մանաբար : Ատոնց մէջ՝ «Թալէաթի Ցու – չարձանը», «Երուսաղէմէն Պոլիս» են· : Ծանօթ են այս էջերը, բայց լաւ է կրկին կարդալ : Ոչ միայն այս էջերը այլեւ ամ– բողջ դիրքը, ուր երեւան կ'ելլէ հրապա – րակիրէն անդին՝ զրագէտը :

Կապրիէլ Մացնէֆ դաղափարներէ զատ նաեւ ոճ ունի : Իր տեսակէտները պարզելու ինքնատիպ եղանակ մը : Զգալի է բծախնդիր զրագէտը, որ բառերը լաւ ընտրելէ ետք կը գործածէ : Սուր դիտող, հմուտ մտաւորական, Կապրիէլ Մացնէֆ սկզբունքի մարդ է : Փաստաբանն է երբե– մըն կորսուած, բայց արդար դատերու : Դատապարտեալին կողքին է : «Աչքի անէչ– խանական» մը կ'անուանէ զայն Քոմպայի քրոնիկագիրը կամ ուսս իշխանի երեւոյ– թով անիշխանական մը : Մացնէֆ դէմ է անիրաւութեան, որ կողմէն որ զայ ու իր դրիչը հարազատ թարգմանն է իր խառնուածքին՝ անկեղծ ու անկաչկանդ :

Լաւ է կարդալ այս էջերը, նաեւ մխի – թարութիւնն ունենալու համար, որ դեռ մարդիկ կան ճիշդ բաներ ըսող :

Ա. Մ.

(*) Ed. de La Table Ronde, Collection « La Table Ronde de Combat ».

բորդութեան նպատակն էր Մոսկուա եր – թալ աեղւոյն բարբունապետին 75 մեա– կին առթիւ :

250·000 ՉԵԽԵՐ վիպակի դիմում ը – րած են արեւմտեան երկիրները այցելելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նա– խագահը՝ Թրումըն հիւանդանոց մտած է ստամոքսի բորբոքումի հետեւանքով : 85 տարեկան է, բայց կ'ըսուի թէ վիճակը մտահոգիչ չէ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութեան մէկ հրովարտակը կը սահմանափակէ Աթոս լերան ինքնավարութիւնը :

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՄԸ

Առաւելաբար տեղեկատուութեան բը-նոյթ ունի Փրոֆ. Երուանդ Սարգսեանի «Արեւելագիտութեան կարեւոր ճիւղե-րից մէկը» խորագրեալ յօդուածը, որ հրատարակուեցաւ Երեւանի «Գրական Թերթ»ի 17 Յունուար 1969ի թիւին մէջ: Արդարեւ, հոն կը ներկայացուի, բաւա-կան հանգամանօրէն, Հայաստանի Գի-տութիւններու Ակադեմիայի արեւելա-գիտութեան ճիւղի Թուրքիոյ պատմու-թեան եւ տնտեսութեան բաժնի գործու-նէութիւնը: Այսուհանդերձ, յօդուածը շահեկան է նաեւ իր արծարծած քանի մը կարեւոր հարցերով եւ կատարած մատ-նանշումներով, որոնք միաժամանակ ցոյց կուտան, թէ Խորհ. Միութեան պատմա-գիտութեան ճիւղին մէջ գոյութիւն ունի Թուրքիոյ ի նպաստ դիրքորոշում մը, որ, անշուշտ, կը բխի երկրին քաղաքականու-թեան ընդհանուր ուղեգիծէն:

Թրքագիտութեան ճիւղը, որուն վարի-չն է «Գրական Թերթ»ի վերոյիշեալ յօդ-ուածին հեղինակը՝ Փրոֆ. Եր. Սարգսե-եան, գնահատելի առաջադրութեամբ մը վերջին տարիներուն յաջորդաբար հրա-պարակ հանեց Թուրք պատմագիրներու եւ տարեգիրներու գործեր՝ քննադատա-կան – վերլուծական մեկնաբանութեամբ: Բացառիկ շահեկանութիւն կը ներկայա-ցընեն այն երեք հատորները (չորրորդը հրատարակելի ի մօտոյ), որոնք կը կրեն «Թուրքական աղբիւրները Հայաստանի, Հայերի եւ Անդրկովկասի միւս ժողո-վուրդների մասին» խորագիրը: Այս աշ-խատութեան կարեւորութիւնը այն է, ինչպէս դիտել կուտայ փրոֆէսէօրը, որ հայ ընթերցողը առաջին անգամ ըլլալով կը ծանօթանայ Թրքական աղբիւրներուն, որոնք ցայտուն կը դարձնեն օսմանեան կայսրութեան յարձակողական եւ նուա-ճողական քաղաքականութիւնը Արեւմըտ-եան Հայաստանի եւ Կովկասի մէջ:

Թուրք պատմագիրներն ու տարեգիր-ները, որոնք նկարագրած են ժամանակա-կից դէպքերն ու իրադարձութիւնները, Թուրքիոյ հպատակ ժողովուրդներուն ողբերգական վիճակը համարած են բնական երեւոյթ մը, կեանքի օրինական ձեւ մը:

«Դարեր շարունակ,— կը գրէ յօդուա-ծագիրը, որ մասնագէտ է Թուրք պատմա-գրական հարցերուն, — դէպի Արեւ-մուտք եւ Արեւելք արշաւող, հրով ու սրով իրենց գերիշխանութիւնը ապահո-վելու ձգտող Թուրք աշխարհակալների՝ սուլթանների, վեզիրների եւ փաշաների գաղափարախօս եւ ենիչերիական հոր-դաների բարբարոսութիւնները գովաբա-նող Թուրք պատմագիրներից դժուար էր սպասել, որ նրանք գոնէ երկու խօսք ա-սէին ժողովուրդների կրած ահաւոր տա-ռապանքների մասին: Ընդհակառակն, Թուրք պատմագիրները հիացմունքով ու առանձնակի գովասանքով են խօսում, «բանաստեղծական» վառ գոյներով նը-կարագրում սուլթանների եւ փաշաների ղեկավարութեամբ կատարուած գաղա-նութիւնները, հարիւր հազարաւոր անմեղ մարդկանց կոտորածը, անթիւ առեւան-գումները, հրկիզումները, աւերումներն ու կողոպուտները»:

Արեւելագիտութեան ճիւղի պատմա-գէտներու առաջադրութիւններու կարգին են, նոյնպէս, երկու հիմնական հարցե-րու քննութիւնն ու լուսաբանութիւնը: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ հերքումը Թրքական պատմագրութեան այն անհե-թեթ վարկածին, թէ Հայերը ներկայ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ չեն ունե-ցած հայրենիք, ուստի նաեւ՝ ազգային-պետական պատմութիւն: Վերջապէս փաստերով ցոյց տալ, թէ հակառակ Թուրք պատմագէտներու պնդումներուն, հայ ժողովուրդը չէ՛ ապրած խաղաղ պայմաններու մէջ սուլթաններու օրով:

Այս զոյգ առաջադրութիւններու սահ-մաններուն մէջ մտածուած լուրջ աշխա-տանք կը կատարէ արեւելագիտութեան ճիւղը: Այսպէս է, որ հրատարակու-թեան համար պատրաստուած են խիստ շահեկան աշխատութիւններ — «Ազգային փոքրամասնութիւնների իրաւական վիճա-կը ըստ օսմանեան օրէնսդրական ակտե-րի», ուր ի մի բերուած եւ մեկնաբան-ուած են այն բոլոր օրէնքները, որոնք պաշտօնապէս գործադրութեան դրուած են 1839էն մինչեւ 1876, այսինքն Թան-զիմաթի շրջանը, Հայերու եւ այլ փոք-րամասնութիւններու վերաբերեալ: Մը-շակուած ու հրատարակելի նիւթերու կարգին են հետեւեալները. «Ոչ Թուրք ժողովուրդների ազգային ազատագրական պայքարը օսմանեան ռազմաֆէօտալական բռնապետութեան դէմ», «Օսմանեան կա-ռավարութեան նուաճողական քաղաքա-կանութիւնը Անդրկովկասի նկատմամբ», «Օսմանեան Թուրքիայի քաղաքականու-թիւնը Արեւմտեան Հայաստանում ու մեծ պետութիւնները», «Ազգային փոք-րամասնութիւնների դրութիւնը օսմանեան Թուրքիայում», «Երիտասարդ Թուրքե-րի կուսակցութեան ազգային քաղաքա-կանութիւնը» եւայլն:

Ցատուկ ուշադրութեան եւ, հետեւա-բար, նաեւ քննութեան ու ուսումնասի-րութեան առարկայ դարձած են քեմալա-կան Թուրքիոյ արտաքին եւ ներքին քա-ղաքականութեան հարցերը:

Ցաւալի է հաստատել, թէ քաղաքական նկատումներու թելադրանքով խորհրդա-յին պատմագիտութեան Թրքագիտու-թեան ճիւղը ընդհանրապէս դրական դի-ծերով կը ներկայացնէ ու կը մեկնաբանէ քեմալական շարժումն ու համանուն ժա-մանակաշրջանը:

«Այդ պատմաբանները, — կը դըժ-գոհի Փրոֆ. Եր. Սարգսեան, — աշխա-տում են սքողել քեմալականների մղած ազգային պայքարի յետադիմական հա-կաժողովրդական բնոյթը՝ Թուրքիայի ներսում և նրա զավթողական, իմպերիա-լիստական ձգտումները՝ Թուրքիայի սահ-մաններից դուրս, յատկապէս Կովկասի նկատմամբ: Մինչդեռ մենք այդ քաղա-քականութիւնը դիտում ենք որպէս «Ե-րիտթուրքերի» ձախողուած արշաւանք-ների շարունակութիւն, քանի որ քեմալա-կանների ակրեսիան ոչնչով չէր տարբե-րւում 1918 թուականին ձեռնարկուած «երիտթուրքական» ակրեսիայից: Քե-մալականները, քաղաքական «նոր դոկ-տրինայով» քօղարկուած, իրենց այդ ակ-րեսիան ներկայացնում էին որպէս Ան-տանտի իմպերիալիզմի դէմ եղած պատե-րազմ»:

Ուրախալի երեւոյթ է, որ պատմական փաստերու ուսումնասիրութեան եւ վեր-լուծութեան ճամբով մեկին ու յստակ բնորոշուած է Թրքական քաղաքականու-թիւնը Հայերու եւ Հայաստանի նկատ-մամբ՝ օսմանեան սուլթաններու ժամա-նակաշրջանէն մինչեւ քեմալական շրը-ջանը: Մասնաւորապէս գնահատելի է այն ճիգն ու ջանքը, որ կը միտի պատ-մութիւնը վերահաստատել իր ուղիղ եւ, հետեւաբար, նոր սերունդներուն համար դաստիարակիչ, ուսանելի ճամբուն մէջ:

Ասիկա վկայութիւն մըն է այն մասին, թէ Հայաստանի մէջ կան իսկապէս հը-մուտ, բարեխիղճ եւ կորովի պատմա-գէտներ, որոնք անհրաժեշտութեան պա-րագային կը պաշտպանեն պատմական ճշմարտութիւնները: Կը հերքեն, պատ-մական անժխտելի տուեալներու հիման վրայ, խեղաթիւրեալ վարկածներն ու մեկնաբանութիւնները:

Վերջին տարիներուն պատահական չեն նման բնոյթի յօդուածներն ու հրատա-րակութիւնները Հայաստանի մէջ: Ցատ-կանշական ելոյթներու կարգին յիշատա-կենք Ռուբէն Սահակեանի «Թուրքիայի նոր եւ նորագոյն պատմութեան մի քանի հարցերի լուսաբանման մասին» գրութիւ-նը, լոյս տեսած Հայաստանի Գիտու-թիւններու Ակադեմիայի «Լրաբեր» հան-դէսին մէջ (1966), ուր հեղինակը կը մերկացնէր խորհրդային բազմաթւ գիտ-նականներու խեղաթիւրեալ տեսութիւն-ները Արեւմտեան Հայաստանի մասին, Ասատուր Մնացականեանի «Աղուանից աշխարհի գրականութեան հարցերի շուրջ» արժէքաւոր հատորը, ուր, ի մէջ այլոց, կը հերքուէր Ադրբեջանցի Բու-նիաթովի այն տեսակէտը, ըստ որուն Հիւսիս – Արեւելեան Հայաստանի մէկ կարեւոր շրջանը (Ղարաբաղ, Զանգեզուր եւայլն) Հայերու կողմէ նուաճուած եւ, հետեւաբար, պատմական Հայաստանին մաս չկազմած երկրամաս մըն է:

Վերադառնանք, սակայն, Փրոֆ. Եր. Սարգսեանի յօդուածին մէջ արծարծուած ուրիշ հարցերու քննութեան:

Թուրք ժամանակակից «պատմաբան-ները» արուեստական այլ յամառ ճիգով մը միշտ ձգտած են ցոյց տալ, թէ Հա-յերու կեանքը Թուրքիոյ մէջ եղած է հանդիստ եւ երջանիկ: Դուրսէն դրդը-ւած եւ դուրսէն ղրկուած «խռովարար-ներ» են, որ ստեղծած են արուեստական խառնակութիւն՝ պատճառ դառնալով եր-կու «եղբայրակից» ժողովուրդներու թշ-նամութեան:

Դժբախտաբար հայ իրականութեան մէջ եւս գտնուած են հոսանքներ, որոնք հայ յեղափոխական շարժումը դատա-պարտելու եւ անոր գործունէութիւնը քննադատելու յիմար ձգտումով հրապա-րակ նետած են այս անհիմն, ու պատմա-կան ճշմարտութեան չհամապատասխա-նող «տեսակէտը»: Այդպիսիները չեն տե-սած կամ փորձած ըմբռնել, թէ մեր ազ-գային – ազատագրական պայքարը սերտ կապ ունէր հայ ժողովուրդին ազգային ինքնագիտակցութեան զարգացման հետ եւ արդիւնք էր՝ Թուրքիոյ դարեր շարու-նակ կիրարկած հայաջինջ քաղաքակա-նութեան:

Այժմ, տասնամեակներ ետք, ուրախա-լի է հաստատել, թէ հայրենի մտաւորա-կանութիւնն ու պատմաբաններու բոյլը, ուսումնասիրելով Թուրք կառավարու-թիւններու վարած քաղաքականութիւնը Թրքահայաստանի մէջ, յանգած են այն եզրակացութեան թէ՝ «Օսմանեան կա-ռավարութեան գիւղատնտեսական քաղա-քականութիւնը Արեւմտեան Հայաստա-նում, ինչպէս նաեւ քաղաքական ու տն-տեսական ճնշման բոլոր ձեւերի կիրա-ռումը Հայերի վերաբերեալ, ունեցել են մի հիմնական նպատակ՝ Հայաստանը մաքրել Հայերից», հետեւաբար՝ «Հայ ժողովրդի ազգային – ազատագրական պայքարը ԺԹ. դարի երկրորդ կէսին եւ Ի. դարի առաջին տասնամեակում ոչ թէ Հայերի ազգային կուսակցութիւնների եւ մեծ պետութիւնների գործունէութեան հետեւանք էր, այլ կերպ ասած՝ դրսից հրահրուող պայքար, այլ օսմանեան բռ-նապետական քաղաքականութեան ար-դասիքն էր»:

Գուրգէն Մահարիի «Այրուող Այդես-տաններ» վէպին հրատարակութեան առի-թով համանման տեսակէտներ յայտնեցին Հայաստանի Գրողներու Միութեան քար-տուղարութիւնը, Ակադ. Մկրտիչ Ներ-սիսեան, Փրոֆ. Հրանտ Թամրազեան, Փրոֆ. Մկրտիչ Մկրեան, գրագէտ Ռա-ֆայէլ Արամեան եւ ուրիշներ (տես «Բանբեր Երեւանի Համալսարանի» 1967, թիւ 2):

Եզրակացնելու համար ըսենք, թէ բա-ցառիկ արժէքով աշխատանքի մը լծուած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադե-միայի արեւելագիտութեան ճիւղի Թուր-քիոյ պատմութեան եւ տնտեսութեան բաժինը, քանի որ վերջին հաշուով կը ձգտի, Թրքական աղբիւրներու եւ փաս-տաթուղթերու ուսումնասիրութեան եւ հրատարակութեան ճամբով, հերքելու

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Չէ, ապահով եմ որ չեմ սխալած, պնդեց թիկնապահը, հիմա աներեւոյթ ե-ղաւ, բայց սպասեցէք, կրկին երեւան պիտի ելլէ:

Եւ դարձեալ գլուխը ծռեց ուշադիր պտուտակին նայեցաւ, յետոյ մէկէն գո-չեց.

— Ահա՛, ահա՛, գլուխը դուրս հանեց, եկէք, եկէք, շուտ նայեցէք:

Լրտեսը կրկին ծռեցաւ դէպի ջուրը:

Այն ատեն սոսկալի բան մը անցաւ:

Թիկնապահը վայրագ ակնարկ մը նե-տեց շուրջը, յետոյ ակնթարթի մը մէջ ծռեցաւ, Էմին էֆէնտիին ոտքերը բռնեց եւ վեր վերցնելով, ուժգին թափով մը զայն դէպի դուրս նետեց: Գործողութիւ-նը այնքան արագ ու անակնկալ կերպով մը կատարուած էր որ լրտեսը հազիւ ճիչ մը արձակած՝ ինքզինքը ծովուն մէջ գտաւ:

Թիկնապահը լսեց մարմինին ճողփիւնը եւ չարաշուք ժպիտով մը մրմնջեց ակ-ռաներուն մէջէն.

— Եթէ քիչ մը առաջ սխալած էի ծո-վուն մէջ շնաձուկ մը ենթադրելով, այժմ կրնամ ապահով ըլլալ որ հատ մը կայ հոն...

Գիշերուան այդ ժամուն շոգենաւին յետնակողմը եւ վերնայարկին վրայ ոչ ոք կար եւ տեղի ունեցած տռամը միակ ականատես վկայ մը ունեցաւ, այսինքն՝ բուն իսկ զայն կատարողը:

Շոգենաւը կը յառաջանար միշտ եւ փաշան՝ ակնարկը սեւեռուն՝ ի զուր ծո-վուն ալիքներուն մէջ իր զոհին հետքը կ՝որոնէր:

— Մինչեւ որ այս մարդիկը որեւէ մի-ջոցաւ մէջտեղէն չվերցնենք, բան մըն ալ չենք կրնար ընել, ըսաւ ինքնիրեն. այն օրը երբ լրտեսները սարսափին մեղմէ՝ բռնաւորին զօրութիւնն ալ կը ջախջախ-ուի...

Թիկնապահը իջաւ վարի սրահը, ուր սեղանին վրայ դրուած էին քոնեաքի շիշը ու դաւաթները:

Փաշան մէկ քանի դաւաթ եւս խմեց, յետոյ բազմոցին վրայ երկնցաւ, քիչ մը քնանալու համար: Բայց արդէն շոգենա-ւին մէջ շարժումն ու աղմուկը կը սկսէր: Նաւազները կ՝երթային կուգային, պա-րաններ կը փոխադրէին, տախտակամածը կը լուային, ժամանումի պատրաստու-թիւնները կը տեսնէին: Թիկնապահը տե-սաւ որ այլեւս կարելի չէր քնանալ եւ ոտքի ելլելով սկսաւ ժուռ գալ սրահին մէջ:

Իր արարքը որ այնքան բնական եւ ար-դար երեւցած էր եւ զոր կատարած էր առանց ամենափոքր խղճահարութեան մը, այժմ կը սկսէր նեղել զինքը:

— Վատութեամբ վարուեցայ, կը մը-տածէր, զինքը չարաչար խաբեցի, կեղ-ծեցի եւ իր միամտութենէն օգտուեցայ. աղնիւ մարդու գործ չէր ըրածս...:

Փաշային տագնապը կը սաստկանար քանի կը վերլուծէր արարքը:

— Ստորին ոճրագործ մըն եմ, վճռեց, բազմոցին վրայ իյնալով:

Ցանկարծ ոտքի ելաւ եւ դուրս ուղ-ղուեցաւ:

Բոլոր նաւազները ոտքի վրայ էին: Հեռուն Սելանիկի լոյսերը կ՝երեւային արդէն. փաշան երրորդ նաւապետը նըշ-մարելով դէպի անոր գնաց:

— Պարոն նաւապետը կրնա՞մ տեսնել, հարցուց յուզուած դէմքով մը:

— Նաւապետը այժմ զբաղած է եւ կարելի չէ իր քովը երթալ, պատասխա-նեց միւսը, ինչպէս կը տեսնէք նաւա-հանդիստին կը մօտենանք...:

— Բայց խիստ կարեւոր յայտնութիւն մը ունիմ ըսելիք, շարունակեց թիկնա-պահը դողահար ձայնով մը, անպատճառ պէտք է որ զինքը տեսնեմ... քիչ մը առաջ...

Ցանկարծ լռեց ու խօսքը չշարունա-կեց: Երկրորդ նաւապետը զարմացմամբ իր խօսակցին երեսը նայեցաւ:

— Ի՞նչ յայտնութիւն, չէ՞ք կրնար ձեր ըսելիքը ինծի հաղորդել:

Փաշան՝ առանց պատասխանելու, ձգեց հեռացաւ:

— Ոչ իսկ ոճիրս խոստովանելու քա-ջութիւնը ունիմ, մտածեց ինքնին ու վե-րադարձաւ սրահ:

Կէս ժամ ետքը շոգենաւը Սելանիկի նաւահանդիստը կը մտնէր: Առաջին կար-գի ուղեւորները որոնք ցամաք պիտի ել-լէին, հագուած եւ եկած հաւաքուած էին սրահը, բայց տակաւին հարկ էր սպա-սել լուսնալուն:

Թիկնապահը մտածումներու մէջ խո-րասուզուած, կարծես չէր տեսներ իր շուրջը գտնուողները ու անխօս եւ ակ-նարկը մոլորուն դամուած կը մնար նը-տարանին վրայ:

Սիտոն արդէն կանգ առած էր քարա-փին մօտ ու դուրսի աղմուկները կը լսուէին:

Ցանկարծ նաւապետը ներս մտաւ սրա-հէն եւ ուղղակի թիկնապահին քով գնաց:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 63)

ԹՂԹԱԿՈՒՆԵՐԸ ԵՎ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

ԺԴԱՆԱԿՆԵՐ ԵՐԵՎԱՆԵՑԻ

ՊՈՒՇԿԻՆ

Փ. ՊՈՒՇ

ՎԱՎԵՐԱԿԱՆ

—*—

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

Ի. Ա. Ա.

Ա. Ա. Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԱՅՍՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՊԵՏՀՐԱՏ

1938

« ԲՆԱՓՈՓԻՉ ԵՒ ՀՈՒՅԶԱՐ »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԱՅՍՐՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՄԲ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԵՏՀՐԱՏ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԱՅՍՐՈՒԹՅԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը ընդունած է հետեւեալ նուէրները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն :

Հմայեակ Թօմաքինեանի թաղման առիթով.— Այրի Տիկին Թ. Գուլումեան 10 Ֆր., Պ. Ա. Մարաշլեան քսան, Այրի Տիկին Մ. Սրբուհի տասը, Պ. Ն. Տէրտէրեան տասը : Սուրէն Սարգսեանի մկրտութեան առիթով՝ Տէր եւ Տիկին Ե. եւ Ս. Սարգսեան հարիւր : Համբարձում Պետրոսեանի թաղման առիթով, Պ. Հ. Պօղոսեան քսան, Խարբերդի Բէրսէնճ գիւղի Ուսումնասիրացը տասը, Պ. Հացպանեան տասը, Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեան իրենց ծնողաց հոգեհանգստին առիթով յիսուն : Այրի Տիկին Լուսիա Գասպարեան՝ իր ամուսնոյն քառասունքի հոգեհանգստեան առիթով 40 : Իւղագինի նուիրատուութիւններ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար. Ա. Թունկուրեան քսան, Մ. Հաճիաւետիսեան տասը, Տիկին Ս. Պաժան տասը, Պ. Կ. Տէլիպոյաճեան իր զաւկին Իսահակի մկրտութեան առիթով հարիւր, Վարդանանց տօնին առիթով, Մ. Հաճիաւետիսեան 10, Տիկին Հ. Կիւրճեան տասը, Մ. Գազանճեան հինգ Ֆրանք : Գաբրիէլ Աւագ Սարկաւագ Լուսարարեանի տարելիցի հոգեհանգստեան առիթով Այրի Տիկին Մ. Լուսարարեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ժ. Զարզավաթճեան եւ ըտանիք հարիւր, Տէր եւ Տիկին Ս. Լուսարարեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Վ. Ելքովանեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ս. Թէրզեան 30, Գ. Նաճարեան 15: Նուարդ Զարզավաթճեանի տարելիցի հոգեհանգստեան առիթով.— Զարզավաթճեան Միհրան, Ժիրայր եւ ընտանիք հարիւր, Տիկին Մ. Լուսարարեան դրպրոցին յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ս. Թէրզեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Հ. Մակարեան քսան, Տէր եւ Տիկին Ս. Լուսարարեան քսան : Տէր եւ Տիկին Յ. Մինասեան իրենց զաւկին Գրիգորի ընդ Մարիի ամուսնութեան ուրախ առիթով 50 Ֆր., Տիգրան Ֆէրհատեանի թաղման առիթով.— Յ. Աֆարեան յիսուն, Ծ. Աստուրեան երեսուն, Օ. Տավուտեան քսան, Տիկին Մ. Լուսարարեան երեսուն, Պ. Ժ. Զարզավաթճեան 30, Ա. Վանեան քսան Ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած ճաշը Մարտ 23ին: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Լիոնի «Կոմիտաս» երգչախումբի հանդէսը Կիրակի, Մարտ 23ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը Մարտ 15ին :

Fabrique de Vêtements

POUR HOMMES
VILLE - SPORT

Ets ARAKELIAN

84 - AVIGNON
56, Rue Thiers
Tél. (90) 81-44-27
84 - BOLLENE
Tél. (90) 70-10-54

PANTALONS HOMMES ET GARÇONNETS
TERGAL - COTON
JEAN - VELOURS - COTON

VAJA *NEW JEAN'S*
VENTE AUX GROSSISTES

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՌ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

տարբեր յայտագրով կը ներկայանայ՝

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ տը Մառնի ընդհ. խորհրդատու

JOSEPH FANCESCHI

Շաբաթ, Ապրիլ 12, ժամը 20·45ին
Palais des Sports

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Բ. Ը. Մ.

Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղի Երիտասարդաց Լիկան կազմակերպած է, հայ գիրքերու ցուցահանդէս մը:

Կոչ կ՚ընենք բոլոր Հայ հեղինակներուն, խնդրելով որ բարեհաճին իրենց գրական ստեղծագործութիւններէն, վէպ, թատերգութիւն, բանաստեղծութիւն, պատմուածքներ, հէքեաթներ եւն., մէկ կամ երկուական օրինակ զրկել, ուղղակի կամ մեր միջոցով, հետեւեալ հասցէին,

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
Liga de Jovenes — Acevedo 1322
Buenos - Aires (Rép. Argentine)

Ամէնէն ուշը մինչեւ 31 Յուլիս 1969 :
Կանխայայտ շնորհակալութիւններով,

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊ. ՇՐՋ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեանս կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 54րդ տարեդարձը նուիրուած Արամ Մանուկեանի, Վանի Արամին, մահուան յիսնամեակին, Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Ապրիլ 27ին Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ձեռնարկը:

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպասատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՆԱՐԴԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Հեղինակ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԻՐ ԵՕԹԱՆԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Ընկերներուն կողմէ

(Պէյրութ, 1968)

«...Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք ճառեր՝ հրաբխային կրակով արտասանուած, գրական էջեր՝ մեղրահամ լեզուով մը գրուած, բանասիրական վէճեր՝ զարմանալի հմտութեամբ հիւսուած, պատմական նիւթեր՝ ի խորս պեղուած, լեզուաբանական հարցեր՝ յստակօրէն պարզուած, նոյնիսկ աստուածաբանական գրութիւններ՝ անուրանալի հեղինակութեամբ ներկայացուած...» (Հրատարակիչները) :

— Այս գիրքը, պատրաստ վիճակի մէջ տեսնելէ քանի մը օր ետք, Շաւարշ Նարդունի կը կնքէր իր մահկանացուն.—

Գին՝ 10 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 11·20, (հասոյթը կը յատկացուի իր գործերու հրատարակութեան Ֆոնտին) :

Ստանալու համար դիմել՝
N. HOVANNESSIAN
13, Rue du Soleil, Paris (20e)
C. C. P. PARIS 7065-15

Կարելի է նաև անձամբ դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան կողմէ :
Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ
Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES
եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ աճուրդ :

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:
եւ մասնակցութեամբ Փարիզի փրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. ՊԻԻՖԷ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ՚ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

նոր գրասենեակի հասցէն է

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
2ème étage
Tél. TRU. 02-99

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ — պարահանդէսը, ի նպաստ Օդափկայանի ծովահայեաց նոր շէնքի դնումին: Մարտ 9ին, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քաֆէ Տը Լիոնի վերի սրահը: Իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI 25 FEVRIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11448 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE No 11.448

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ»

Հայաստանի անկախութեան յիսնամեակին — ըսենք նաեւ իր հիմնադրութեան քառասնամեակին — առթիւ Համազգային Մշակութային ու Կրթական Ընկերակցութիւնը նոր տպագրութեամբ Պէյրութի մէջ լոյս ընծայած է Ալեքսանդր Խատիսեանի ծանօթ գիրքը,— Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը:

Հայաստանի բարեյիշատակ նախկին վարչապետը իր «քաղաքական գործիչ»ի յուշերը, նախապէս հրատարակած էր «Հայրենիք» ամսագրի մէջ, որուն հաւաքածոն անսպառ նիւթեր կը պարունակէ մեր ազատագրական շարժումներուն մասին, գրուած հանրային ու պետական գործիչներու կողմէ:

Այս վերջիններէն առնուազն հարիւրին իննսունը արդէն յաւէտ բաժնուած են մեզմէ: Բարեբախտաբար կը մնան իրենց յուշերը, ցրուած Ամսագրի էջերուն մէջ: Անոնցմէ շատ քիչերը միայն լոյս տեսած են իբրեւ գիրք:

Այդ քիչերէն մէկն է Խատիսեանի Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը, որ 1930ին, արեւմտահայ լեզուով, լոյս տեսաւ Աթէնքի «Նոր Օր»ի Մատենաշարին մէջ, 368 էջ, պատկերազարդ: Շուտով սպառեցաւ այս հատորը, որուն համար տարիներէ ի վեր պահանջ կար ամէն կողմէ:

Այս օրերուն, երբ Հայ Դատը վերարծարծուած է եւ սփիւռքի բոլոր երկիրներուն մէջ հայրենասէր երիտասարդներ գործի լծուած են, Համազգայինը շատ օգտակար եւ շնորհաւորելի աշխատանք մըն է կատարած հրատարակութեան տալով Հ. Հ. Պատուիրակութեան ողբացեալ նախագահին գիրքը, գրուած առանց սեթեւեթի, բոլորովին առարկայական կերպով: Իբրեւ մասնակից ու գլխաւոր դերակատարներէն մէկը իր նկարագրած ու պատմած դէպքերուն:

Իբրեւ Թիֆլիզի քաղաքագլուխ, Ազգային Բիւրոյի փոխ-նախագահ, Սէյմի կառավարութեան ելմտական նախարար, Տրապիզոնի, Պաթումի եւ Պոլսոյ հաշտարար պատուիրակութիւններու անդամ, նորազատ Հայաստանի Հանրապետութեան արտաքին նախարար, յետոյ վարչապետ (1919 Փետրուար – 1920 Մայիս), «Ոսկու Ֆոնտ»ի կազմակերպիչ, հուսկ ուրեմն Փարիզի մէջ Հ. Հ. Պատուիրակութեան անդամ, փոխ-նախագահ, ետքէն նախագահ՝ պատասխանատու գիրքերու վրայ տասնեակ տարիներով գործօն մասնակցութիւն է բերած Հայոց ժամանակակից պատմութեան բախտորոշ մէկ շրջանի ազգային, պետական ու քաղաքական անցուդարձերուն:

Հայաստանի Հանրապետութեան պատասխանատու վարիչներուն մէջ գլխաւորն էր, — եթէ ոչ միակը —, որ օժտուած էր պետական մարդու բոլոր ստորոգելիներով: Ունէր հանրային կեանքի երկար տարիներու փորձառութիւն: Ճանչցուած եւ յարգուած էր բացի Հայերէ՝ ռուս, վրացի եւ կովկասեան պետական ու «հասարակական» շրջանակներէ: Համազգային դէմք էր: Ճարտասան: Գիտէր խանդավառել բազմութիւնները:

Բժիշկ էր, վկայեալ ռուսական ու դերմանական համալսարաններէ, սակայն նախընտրեց նուիրուիլ հանրային գործին, բժշկութիւնը նեղ գտնելով իր ընդունակութեանց եւ նախասիրութեանց:

Կը տիրապետէր ռուսերէնի: Հայերէնը սորվեցաւ ետքէն, ինքնաշխատութեամբ:

Կը դրէր անսխալ եւ ոգեւորեալ ճառեր կ'արտասանէր Փարիզի եւ դաւառի մեր հանդէսներուն:

Իր մասին երկար գրած ըլլալով այս սիւնակներուն մէջ, չենք ուզեր աւելի ծանրանալ այստեղ:

Իր գրքին նոր տպագրութիւնը կատարուած է մեծ խնամքով, բարձրորակ թուղթի վրայ, զարդարուած բնագրէն դուրս հեղինակին, ինչպէս նաեւ հայ եւ օտար ծանօթ անձնաւորութեանց լուսատիպ գեղեցիկ նկարներով, կողքի ներքնամասերուն մէջ Հայաստանի քարտէսով, լաթակազմ, կողքին վրայ Հ. Հ.եան զինանշանն ու գրքի խորագիրները ոսկեզօծ: Մէկ խօսքով 490 էջնոց ներկայանալի գիրք մը, որ կը կազմէ Համազգայինի Պատմական Մատենաշարի 7րդ հատորը: Կը տեսնուի, որ Համազգայինի Պէյրութի նորաբաց տպարանը — Ճեմարանի ստորնայարկը —, արդիական մեքենաներով օժտուած, ի վիճակի է նման գեղարուեստական գործեր արտադրելու:

Գրքի ներածականը գրած է Շաւարշ Թորիկեան, իսկ հեղինակի կենսագրականը՝ Սիմոն Վրացեան:

Ահաւասիկ օգտակար հրատարակութիւն մը, որ կը հասնի ժամանակին, լրացնելով մեծ պակաս մը: Անհրաժեշտ վաւերական աղբիւր մը՝ Հայ Դատով հետաքրքրուող մեր հայրենակիցներուն համար:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ԵՒՐՈՊԱ ՀԱՍԱՒ

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ ԼՈՆՏՈՆ ԳՆԱՑ

Մինչ Լոնտոնի եւ Փարիզի միջեւ համաձայնութիւնը սիրալիր ըլլալէ շատ հեռու է, նախագահ Նիքսըն Պրիւսէլ կը հասնէր, Կիրակի իրիկուն, բեռնաւորուած ամէն տեսակ մտահոգութիւններով: Միջին Արեւելքի եւ Վիէթնամի վրայ աւելցած էր արդէն եւրոպական տագնապը երբ Այզընհաուըրի ծանր հիւանդութիւնը նոր բարդութիւն կը ստեղծէր: Միացեալ Նահանգներու նախկին նախագահ՝ Այզընհաուըրի շնորհիւ է որ Նիքսըն հասած է ուր որ է, ան եղած է իր գլխաւոր նեցուկը ու անկէ զատ ալ կայ ընտանեկան կապ մը (խնամիական), քանի Նիքսընի աղջիկը ամուսնացած է Այզընհաուըրի թոռան հետ: Տուայթ Այզընհաուըր 78 տարեկան, որ եօթը սրտի տագնապ անցուցած է, այս անդամ կը տառապի աղիքներու խցումէ եւ հակառակ տարիքին ու սրտի տկարութեան, վիրաբուժները չվարանեցան գործողութիւն կատարելէ, Կիրակի օր: Գործողութիւնը յաջող անցած, բայց վիճակը ծանր կը նկատուի:

Այս պայմաններու մէջ է որ Նիքսն կը կատարէ իր եւրոպական շրջապտոյտը:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տարակարծութիւնը փարատելու վրայ չէ: Արդարեւ Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին նախարարութիւնը հաստատ կը մնայ իր ըսածին վրայ եւ կը պնդէ որ իր դեսպանին տեղեկագիրը ճիշդ է: Մանաւանդ, որ Փարիզի բրիտանական դեսպանը կը ճշդէր թէ Էլիզէի քարտուղարութեան վաւերացումը ստանալէ ետք է որ Լոնտոն զրկած է իր տեղեկագիրը, տը Կոլի հետ խօսակցութեան բովանդակութեան շուրջ: Կիրակի օր, դեսպանը Լոնտոն կ'երթար եւ նոյն իրիկունը կը վերադառնար: Հոլանտայի կառավարութիւնը բացարձակապէս զօրավիդ կը կենայ բրիտանական տեսակէտին (պարզ է արդէն որ «փոքրերը» վիրաւորուած են տը Կոլի անտեսումէն իրենց նկատմամբ:

× Նիքսըն Պրիւսէլ հասաւ Կիրակի իրիկուն եւ ընդունուեցաւ Պօտուէն թագաւորին կողմէ: Ապա տեսակցութիւն ունեցաւ վարչապետին հետ: Երկուշաբթի օր Լոնտոն մեկնելէն առաջ, կ'այցելէր Ատլանտեան Կազմակերպութեան կեդրոնատեղին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առաջարկ մը ըրած է Արեւմտեան Գերմանիոյ, որ նոր յոյսեր կուտայ Արեւմուտքի: Արդարեւ Մոսկուա կ'ըսէ որ եթէ նախագահական ընտրութիւնը տեղի չունենայ Պերլինի մէջ, այն ատեն Արեւմտեան Պերլինցիները կրնան ազատ կերպով Արեւելեան Պերլին երթալ Զատիկին: Քիզինկէր կ'ուսումնասիրէ այս առաջարկը, զոր «քաջալերական թելադրանք» կը նկատէ: Յիշենք որ 1966էն ի վեր Արեւմտեան Պերլինցիները չեն կրնար այցելել իրենց ազգականներուն, որոնք Արեւելեան Պերլին կը բնակին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը Էպան, յայտարարեց թէ «Իսրայէլ գործօն օրինաւոր պաշտպանութեան» պիտի դիմէ արաբ քոմանտոներու յարձակումներուն դէմ: Եւ առաջին յարձակում մը ըրած էր Յորդանանի հարաւը, ապա Երկուշաբթի առտու, Սուրիոյ էլ Ֆաթի կայաններուն վրայ այնքան զօրաւոր կերպով որ Դամասկոսցիները կարծած են, որ քաղաքին վրայ յարձակում կայ: Սուրիացիք կ'ըսեն թէ երեք իսրայելեան միրաժ վար առած են:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, սրտի տագնապէ մը մեռած է Սէուտի Արաբիոյ նախկին թագաւորը՝ Սէուտ, 68 տարեկանին: Իպն Սէուտի 64 տղոց երիցագոյնը, գահ բարձրացած է 1953 եւ հրաժարած 1964ին:

ՎԻԷԹՔՈՆԿը ծաւալուն յարձակում մը սկսած է հարաւային Վիէթնամի մէջ, միաժամանակ յարձակելով Սայկոնի եւ 124 քաղաք, գիւղաքաղաք եւ կայաններու վրայ:

ՖՐԱՆՍԱ շատ ծանր, բայց ոչ անակնկալ պարտութիւն մը կրեց ռկրպիի մէջ, Անգլիայէն: Թուիքընհէմի մէջ, Անգլիայութի դէմ 22 կէտով կը ճզմէր Ֆրանսական խումբը: Լոնտոնի Կիրակնօրեայ մամուլը բրիտանական հիւմուրով կ'անդրադառնար այս «Ուաթերլոյին», բառախաղեր ընելով, Ֆրանքեւանգլիական տագնապին մասին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՔԵՒԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Ահա թէ ինչպէս զարգացաւ Ֆրանքեւանգլիական տագնապը ամսուան մը ընթացքին, դառնալով եւրոպական տագնապ մը:

×

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24 Անգլիոյ Արտաքին նախարարը՝ Սթիուըրթ, ընդունելով Զորսերու խորհրդակցական Ֆրանսական առաջարկը, Միջին Արեւելքի մասին, կը թելադրէ որ այդ հարցերուն շուրջ խօսին Ֆորէյն Օֆիսի իր դրասենեակը, արեւելեան երկիրներու դեսպաններուն եւ անոնց փորձագէտներուն հետ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4.— Զօր. տը Կոլ կ'ընդունի Մեծն Բրիտանիոյ Փարիզի դեսպանը՝ Քրիսթոֆըր Սոմզ: Ըստ Լոնտոն հրապարակուած լուրերու, 17 օր յետոյ, տը Կոլ կարգ մը տեսակէտներ կը պարզէ անոր, Եւրոպայի ապագային մասին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6.— Լիւքսանպուրկ կը գումարուի, Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նախարարական խորհուրդը: Ըստ, Անգլիացիներուն, Լիփովսկին է որ, առաջինը, կը թելադրէ Միջին Արեւելքի մասին, խօսիլ Խորհուրդի շրջագծին մէջ: Ըստ մամուլի Ֆրանսական գործակալութեան (Ա. Ֆ. Փ.), Լիփովսկի անմիջապէս կը յայտարարէ թէ նման հաւաքոյթ մը «անպատեհ» է, քանի որ հարցը արդէն արձանագրուած է նախարարական նիստի օրակարգին վրայ, Մեծն Բրիտանիա չի հրաժարիր սակայն հրաւէրի իր առաջարկէն:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 11.— Ուիլսըն Քիզինկէրի կը հանդիպի Պոնի մէջ: Եւ Արեւմտեան Գերմանիա կ'ընդունի մասնակցիլ Լոնտոնի ժողովին (Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան) նախատեսուած Փետրուար 14ի համար:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 12.— Ֆրանսա կը տեղեկացընէ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Ընդհ. քարտուղարին, որ, եթէ նիստը գումարուի, չի մասնակցիր: Կը խորհի թէ Անգլիոյ առաջարկը, բոլոր անդամներուն համաձայնութիւնը ձեռք ձգած չըլլալով, ժողովը հակառակ է միաձայնութեան կանոնին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 14.— Ժողովը կը գումարուի Լոնտոն, առանց Ֆրանսայի:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15.— Լոնտոն կը մերժէ Ֆրանսական տեսակէտը եւ կը պնդէ որ կը գործէ ըստ «դաշնագրին ոգիին»: Տըպրէ կը յայտարարէ թէ այս «խաղը» կը ձգտի «չեղում» մը կատարել Հասարակաց Շուկայի կանոնագրին մէջ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 17.— Ֆրանսա այդ ժողովին չեղեալ նկատուիլը կը պահանջէ, սպասելով այն լուսաբանութեանց, զորս Ֆրանսա ուղած է Հասարակաց Շուկայի իր ընկերներէն, Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան ապագայի նկատմամբ իրենց գիրքին վերաբերեալ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18.— Ֆրանսայի դեսպանը կ'ընդունուի վարչապետ Քիզինկէրի կողմէ: Պոն, զեկոյցով մը, կ'արդարացնէ իր մասնակցութիւնը Լոնտոնի ժողովին, բայց կը նկատէ որ նման ժողովներ կրնան միայն բացառիկ պարագաներու մէջ հրաւիրուիլ առանց միաձայնութեան կանոնագրի գործադրութեան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 19.— Նախարարաց Խորհուրդը կը յայտարարէ թէ Ֆրանսա կըրկին կը մասնակցի Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդին, այն ատեն միայն երբ ապահովուի ներկայ կանոնագրի գործադրութիւնը, այսինքն միաձայնութեան սկզբունքը: Ֆրանսա չուզեր որ Եւրոպական Տնտեսական Հաւաքականութիւնը խանդարուի, արտաքին արարքով մը եւ կը խորհի թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին ոգեկոչած Միջին Արեւելքի ծանրակշիռ բնոյթը, պատրուակ մըն է միայն:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20 – 21.— Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան ժողովը կը գումարուի, Ֆրանսացի խորհրդարանականները կը մասնակցին: Բանաձեւը իր «գոհունակութիւնը կը յայտնէ նախորդ նիստերուն տրուած որոշումներուն համար»:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21.— Լոնտոն կը հրատարակէ Զօր. տը Կոլի առաջարկները, որոնք ռումբի պէս կը պայթին: Ֆրանսա կը հերքէ:

Թ. Ա. Թ.

ԱՅԳԻՆ ՏԷՐ ՉՈՒՆԻ՞

Ազգային անչքացումի յայտարար նշան է Մամուլին անտարբերութիւնը կամ լռութիւնը՝ երեւոյթներու հանդէպ, որոնք բացորոշապէս ցոյց կուտան թէ մեր կեանքի բոլոր գլխաւոր մարզերուն մէջ ազատ ասպարէզ գտած են անպատասխանատու մարդիկ, — «գրողներ»՝ որոնք էր երբեմն անկիւն մը կծկուելու եւ գոնէ տարրական հայերէն մը սորվելու դատապարտուած պէտք է ըլլային. «հրապարակագիր»ներ՝ որոնք համարձակութիւնն իսկ պիտի չզգային խմբագրատունէ մը ներս մտնելու եւ խնդրելու որ տեղ տրուի իրենց, համեստ սիւնակի մը մէջ. «հեղինակներ»՝ որոնք մինչեւ երէկ պիտի վարանէին այդ պատմուճանով շրջիլ հանրութեան մէջ, ծիծաղելի դառնալու մտավախութեամբ. «ժողովական»ներ կամ հանրային «ղեկավար»ութեան դիրքերու հասած մարդիկ՝ որոնք յետին դաղափար իսկ չունին պատմութեան, ազգային – եկեղեցական կեանքի, հաւաքական աշխատանքի, օրինական եւ իրաւական պարզագոյն խնդիրներու մասին ...

Աւելորդ կը նկատենք շարունակել :

Առանց ստորագնահատելու նուիրումի և ծառայութեան այն զգացումը, որով համեստ մարդիկ կրնան անփոխարինելի նպաստ ընծայել իրենց ժողովուրդի ընդհանրական կեանքին, կ'ուզենք շեշտել կարեւորութեամբ՝ որ մեր կողմէ խնդրոյ առարկայ դարձուած երեւոյթը բացառապէս կապ ունի մեծամտութեան, փառատենչութեան եւ սուր յանձնապաստանութեան ճամբով հրապարակ իջած մարդոց հետ. իրենց չունեցած առաւելութիւններով եւ արժանիքներով փչուած ինքնակոչներու՝ որոնք դժբախտաբար քաջալերանք կը գտնեն ասկէ – անկէ, կամ իրենց նիւթական ու առեւտրական դիրքերով, եւ կամ՝ մէկուն ու միւսին համակրանքը որսալով ...

Անպատասխանատու քայլերու եւ նախաձեռնութեանց արշաւ մը ծայր տուած է հայ կեանքի գրեթէ բոլոր ճակատներուն վրայ. եւ կը կարծենք թէ ճիշդ պիտի չըլլայ տեսնել ու լռել, կամ՝ ծիծաղիլ ու անցնի՛լ :

Հիները կը հաւատային, թէ ճշգրիտ տաղանդն ու արժէքը միայն հող կրնան գտնել եւ պարտադրել իրենք զիրենք :

Մենք մղուած ենք հաւատալու այլ եւս, թէ ժամանակավրէպ է այս համոզումը : — Քառորդ արժէքները կամ անարժէք հետեւակները եւս՝ փաստօրէն ենթահող կը գտնեն հոս ու հոն, որովհետեւ գոյութիւն ունենալէ դադրած է հանրային կարծիքը, ու անոնք որ է՛ր երբեմն արթուն պահապանի դեր կը կատարէին՝ անտէր ձգած են «այգին» ...:

Կաթողիկոս մը կը սխալի: Շեղում ու սայթաքում ցոյց կուտայ: Կ'անտեսէ կարգ եւ օրէնք: Գործադիր իր իշխանութիւնը կը շփոթէ օրէնսդիր հեղինակութեան հետ : Կ'արհամարհէ աւանդութիւն, սահմանադրութիւն, հանրային կարծիք եւ ժողովականութիւն : Պապավայել անսխալականութեան ոգի մը ի յայտ կը բերէ : Կ'արտասանէ խօսքեր կամ կը ցանէ կարծիքներ՝ որոնք խոտոր կը համեմատին իր հանգամանքին հետ : Կ'ընէ կարգադրութիւններ, որոնք չեն հաշտուիր իր իրաւասութեանց հետ :

Ոչ ոք պարտականութիւն կը նկատէ իջնել ասպարէզ ու ըսել ճակտէ ճակատ՝ թէ սխալ կը գործէ կամ կ'անսաստէ օրէնքին ու պատշաճութիւններու: Իսկ եթէ մէկը կամ միւսը դիտել տայ՝ թէ ծուռ քայլեր կ'առնուին կամ անճիշդ ու խորթ բաներ կ'ըսուին, կը դառնայ կասկածելի՝ յարգանքի իր զգացումին եւ ողջադատութեան մէջ :

Պատկերը նոյնն է ու վերաբերումը նոյնը, կեանքի միւս մարզերուն մէջ եւս: — Դադրած ենք հաւատալէ անկեղծութեան, քաջութեան եւ քննադատութեան: Եւ՝ ինչ որ աղետալին է՝ դիւրահաւանութիւնը, հետեւակութիւնը եւ անդուռ գովեստը հռչակած ենք ... առաքինութիւն, միայն ծափով փրկութիւն յուսալու համար հանրային մեր վէրքերուն ու ցաւերուն :

Հայ լեզուն կը խաչուի ամէն օր, թերթերու եւ գիրքերու մէջ : Հայերէնի դասագրքեր կը վխտան ուղղագրական, քերականական, լեզուական վրէպներով : Մատաղ տղոց հայերէն սորվեցնելու կոչուած ուսուցիչներ ունինք՝ որոնք երկու տող ճիշդ գրելու ի վիճակի չեն : Ուսումնական կարգ մը ծրագիրներ՝ կը մատնեն ուսուցման ձեւի ու եղանակներու աղաղակող սխալներ, դասաւորումի պակաս, « սարօքն հանդերձ »: Ոչ ոք կը խօսի. ոչ ոք կը համարձակի սխալը կէս ճամբէն դարմանելու միջոցներ փնտռել:

Հոս ու հոն թերթիկներ կը հրատարակուին՝ Միութիւններու, Հոգաբարձութեանց, զանազան անուններու տակ գործող խմբաւորումներու կողմէ: Գլխապըտոյտ կ'ունենաս, երբ կը փորձես կարդալ : — « բառաւոր », «համառոտ», «անցնուէր», «կը խօսեր» «ծայրահեղ », « վտանք» , ու տակաւին հարիւրաւոր փուշ ու տատասկ, եղիճ ու մացառուտք: Ոչ ոք կ'ուզէ անդրադառնալ լրջութեան հարկին, պատասխանատուութեան զգացումին: Ամէն ոք քշելիք ապրանք մը ունի, մօտաւոր կամ հեռաւոր նպատակով մը՝ զոր աւելորդ է բացատրել ... : Եւ հանրութիւնը հաւանօրէն կը կարդայ, կը տեսնէ, թերեւս կը զարհուրի ալ, սակայն ձայն – ծպտուն չկայ՝ ըսելու համար թէ ինչ կ'ընէք , ուր կ'երթաք , այս ինչ անտիրութիւն է ...

Հրապարակի վրայ «գրող»ի, «արուեստագէտ»ի, «գրագիտուհի»ի վերագիրով մարդիկ կը վխտան : Կը զարմանանք, յաճախ, մեր ... տգիտութեան վրայ: Ե՞րբ հասան, ինչո՞վ հասան այս կոչումին՝ ու մենք լուր չունինք: Թերթերու մէջ, ձայնասփիւռներու եւ բեմերու վրայ իրենց այդ վերագիրներով կը յիշատակուին անոնք. եւ ականջալուր կամ հանդիսատես բազմութիւններ ... յանուն քաղաքավարութեան ողջոյն ու ծափ միայն ունին : Չենք զարմանար: Հապա մամո՞ւլը: Քանի՞ թերթ կամ խմբագիր կը գտնես, որ շռայլուած ածականներն ու վերագիրները մաքրէ ...

Ու այսպէս, ամէն մարդի մէջ: Դիւրահաւանութիւն, անտարբերութիւն եւ — բնականաբար — չափանիշներու խախտում : Ամէն մարդ ամէն բան կրնայ ըլլալ եւ ընել, մեր օրերուն :

Սխալ չհասկցուինք : — Նուազագոյն ճիգ եւ ծառայութիւն , համեստագոյն արժանիք եւ տաղանդ՝ յարգանքի, գուրգուրանքի, քաջալերութեան արժանի են: Ու մամուլ եւ հանրութիւն բարոյական պարտաւորութիւնը ունին այդ սէրն ու հոգածութիւնը ցոյց տալու: Պայմանաւ, սակայն, որ չափի եւ պատասխանատուութեան զգացումը մէկ կողմ չթողունք, ու մանաւանդ՝ մեծամտութիւնը և փառամոլութիւնը խեղդենք առաջին իսկ առիթով:

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՍԵՀԵԱՆ

Աւետիք Իսահակեանի այս անտիպ յօդուածը կը քաղենք «Սով. Գրականութիւն» հանդէսի Դեկտեմբերի թիւէն : Գրուած է Վենետիկի մէջ, 1922 – 24ին :

Յ. Մասեհեանը եղակի տեղ է գրաւում հայ իրականութեան մէջ: Նրա բարձր դիրքը եւ հայրենասիրութիւնը , հեղաբարոյութիւնը, յաւակնութիւն չունի իր կեանքի մէջ: Տիրապետելով կատարելապէս անգլերէն, Ֆրանսերէն, գերմաներէն, արաբերէն, պարսկերէն, հայերէն լեզուներին — լեզու ասած դժուարին բանը նրա ձեռքում խաղալիք է դարձել :

Դեռ շատ երիտասարդ հասակում, Թեհրանում, Նասրադին շահի սիրելի թարգմանիչն է եղել, անվերջ զեկուցումներով ներկայացել Իրանի վեհափառին քաղաքական հարցերի մասին, թարգմանելով զանազան լեզուներով լոյս տեսած գրքեր Պարսկաստանի մասին, պալատական թատերական ներկայացումների համար թարգմանելով Մոլիէրի թատերախաղերը եւ այդ ամէնը կարճ ժամանակի միջոցին:

Նրա այս լեզուական աննման ընդունակութեանն ենք պարտական, որ նա կարողացել է յաղթահարել Շէյքսփիրին, որի լեզուն աշխարհի մէջ բոլոր հեղինակներից, բացի Աստուածաշնչից, ամենաշատ բառ պարունակողն է :

Աւելի քան երեսուն տարի, գրեթէ իր գիտակից կեանքի ողջ շրջանում, Մասեհեանը իր բազմազբաղ պաշտօններին կից, անընդհատ զբաղուել է Շէյքսփիրի ուսումնասիրութեամբ , մի զարմանալի տոկունութիւն, որ փառաւոր կերպով վկայում է նրա հաստատուն նկարագիրը, մտաւոր կեանքի սէրը : Իր գրադարանը լեցուն է Շէյքսփիրի շուրջ եղած գրականութեամբ, լուսաբանութեամբ եւ զանազան լեզուների թարգմանութիւններով, մի հարուստ գրականութիւն, որ նա համբերանքով ու բարեխղճութեամբ ուսումնասիրել է , շարունակ ձեռք բերելով նոր հետազօտութիւններ Շէյքսփիրի մասին :

Այս ամէնը նկատի ունենալով, վստահ կարող ենք ասել, որ Մասեհեանը ոչ միքըսփիրագէտն է, այլեւ ամաշխարհային փիրագէտն է, այլեւ համաշխարհային աստիճանով առաջնակարգ տեղ է գրաւում, ինչպէս այս ապացուցուեց Շէյքսփիրի 300ամեայ յոբելենական հանդէսին, երբ նա պատուով հրաւիրուեցաւ Լոնտոն :

Առաջին անգամ, սրանից մօտ երեսուն տարի առաջ, լոյս տեսան Թիֆլիզ նրա « Համլէթ» , «Արքայ լիր», «Ռոմէօ եւ Ճիւլիէտան» եւ ընդունուեց հրճուանքով, սակայն այդ թարգմանութիւնները ուղղակի փորձեր էին, նրանցից յետոյ է, որ Մասեհեանը կատարեց իր յաղթանակը : Նրա ներկայ թարգմանութիւնները, իմ կարծիքով, անթերի են, կատարեալ, լաւագոյնը մենք չենք կարող ունենալ երկար ժամանակ , գուցէ եւ ընդմիշտ, որովհետեւ դիւրին բան չէ գօտեմարտի բռնուել անգլօ – սաքսոն հանճարի հետ :

Շէյքսփիրի ազդեցութիւնը անկշիռ է եղել գրականութիւնների վրայ եւ այն գրականութիւնը, որ կարողացել է իւրացնել Շէյքսփիրը՝ ընկել է իսկական, ստոյգ ուղիի վրայ՝ թափանցել մարդկային հոգու խճճուած անտառի մէջ, լուսաբանելու համար կրքերի – զգացումների ծագումն ու ձեւը, խորութիւնն ու էութիւնը, չէ որ ողջ տիեզերքը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մեր հոգին, կամ մեր հոգու խորհրդանիշը :

Կէօթէն առանց Շէյքսփիրի կը մնար մի սին հռետոր, բառախաղով զբաղուող, կեղծ ու տգեղ : Կէօթէն ինքը խոստովանել է, որ կողոպտել է Շէյքսփիրին: Այսպիսով Շէյքսփիրը իր բարերար ազդեցութիւնը պիտի անպատճառ ունենայ մեր եթէ ոչ ներկայ, բայց գալիք գրականութեան վրայ, մենք պիտի դեռ հասունանանք, բարձրանանք Շէյքսփիրին հասկանալու, իւրացնելու, կողոպտելու, որ տանք մեր ուժերին համաձայն Շէյքսփիրներ :

Մասեհեանը ինձ գանգատւում էր, որ իր գրքերը Հայերի մէջ գրեթէ սպառում չունեն, եւ նոյնիսկ սրան – նրան նուիրուած գրքերը չեն կարդացուել: Ցանցաւորը մենք ենք, ոչ Շէյքսփիրը եւ ոչ նրան վերաստեղծողը: Հանճարները նման են ուշ տաքացող մեծ վառարանների,

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Քիչ առաջ զիս տեսնել ուզած էք, կարեւոր յայտնութիւն մը ընելու համար, հարցուց:

Փաշան գլուխը վեր առաւ, բոպէ մը նաւապետին նայեցաւ ակնապիշ եւ

— Այո... կմկմաց:

— Ուրեմն խօսեցէք, գործս լմնցուցի եւ այժմ կրնամ ազատօրէն ձեզ մտիկ ընել:

— Կը փափաքէի որ առանձին տեսնուէինք, բոլորովին առանձին, թոթովեց թիկնապահը:

Նաւապետը իր խօսակցին նայեցաւ զարմացած, չկարենալով ըմբռնել անոր չափազանց այլայլած վիճակը:

— Լաւ, եթէ կ'ուզէք խուցս երթանք, ըսաւ, հոն հանդարտօրէն կրնանք տեսակցիլ:

Թիկնապահը ոտքի ելաւ եւ հետեւեցաւ նաւապետին: Երբ խուցը հասան՝ Մէհմէտ փաշան մէկէն ըսաւ.

— Պարոն նաւապետ, քիչ մը առաջ ոճիր մը գործեցի...

— Ի՞նչ կ'ըսէք, գոչեց նաւապետը, կարծելով որ դիմացինը յանկարծ խելքը կորսնցուցած էր:

— Այո, շարունակեց փաշան աւելի հանդարտ ձայնով մը, շոգենաւին վերնայարկէն ծովը նետեցի Էմին էֆէնտին:

— Կարծեմ թէ կը զառանցէք, ըսաւ նաւապետը թերահաւատ դէմքով մը:

— Շատ դիւրաւ կրնաք ստուգել ըսածս, փնտռել տուէք Էմին էֆէնտին եւ պիտի տեսնէք որ շոգենաւին մէջ չէ:

— Անշուշտ այդ քննութիւնը պիտի կատարեմ, բայց նախ պատմեցէք տեսնեմ թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ այդ ոճիրը գործեցիք, ըսաւ նաւապետը, որ այժմ սկսած էր հաւատալ իրողութեան:

Փաշան մանրամասնօրէն պատմեց ամէն բան, յետոյ բացատրեց այն պատճառները որոնք զինքը մղած էին այդ արարքը գործելու: Ըսաւ թէ ինքը միտքը դրած էր անպատճառ Սելանիկ ելլել եւ հոնկէ Իւսկուպ երթալ, մէկ քանի ընկերներու հետ խորհրդակցելէ ետքը, թէ հասկցած էր որ Էմին էֆէնտին լրտես մըն էր որ պաշտօն ունէր զինքը հետապնդելու, թէ անոր ներկայութիւնը շոգենաւին մէջ, ի դերեւ, պիտի հանէր իր բոլոր ծրագիրները եւ թէ զայն մէջտեղէն վերցնելէ ուրիշ ճար չէր գտած:

Նաւապետը ուշադիր մտիկ ըրաւ այս ամէնը եւ երբ խօսքը աւարտեց, ըսաւ.

— Ի՞նչ պիտի ընենք...

— Ձեզի կը մնայ որոշում մը տալ, պատասխանեց թիկնապահը, որ այլեւս իր պաղարիւնութիւնը գտած էր բոլորովին, ես ամէն բան խոստովանեցայ ձեզի:

— Գիտէք որ շատ ծանր կացութեան մը կը մատնէք զիս, ըսաւ նաւապետը, շոգենաւին մէջ ուղեւոր մը անյայտացած է, եղելութիւնը բնականաբար քիչ մը ետք երեւան պիտի ելլէ եւ այդ ուղեւորը ոճիրի մը զոհ գացած է եւ գիտեմ թէ ո՛վ է ոճրագործը, այս պարագային՝ լռել անկարելի է... եթէ ձեր խոստովանութիւնը լսած չըլլայի, գուցէ արկածի մը զոհ պիտի նկատէինք Էմին էֆէնտին, բայց այժմ այդ բանը անկարելի է...:

Նաւապետը լռեց, խոր յուզումի մը մատնուած:

— Պարզապէս ձեր խղճին համեմատ ձեր պարտականութիւնը կատարեցէք, պատասխանեց թիկնապահը:

— Այո, իմ պարտականութիւնս, մրմըռաց նաւապետը:

Կրկին լռութիւն տիրեց խցիկին մէջ: Երկուքն ալ, գլուխնին ծռած, չէին համարձակեր իրարու երես նայիլ: Ի վերջոյ նաւապետը ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Առ այժմ իմ բանտարկեալս պիտի ըլլաք, հոս այս խցիկին մէջ, յետոյ կը մտածեմ թէ ի՛նչ կերպ պիտի վարուիմ ձեզի հետ: Խոստացէք ձեր պատւոյն վրայ, որ փախչելու փորձ պիտի չընէք:

— Պատւոյս վրայ կ'երդնում որ պիտի չփախչիմ, պատասխանեց թիկնապահը հանդիսաւոր կերպով:

Նաւապետը դուրս ելաւ խցիկէն, դուռը կղպելով:

Արշալոյսը ծագած էր արդէն եւ քարափին վրայ խոնուած բազմութիւնը խուժած էր Սիտոնի մէջ: Նաւապետը ուղղակի դիմեց Էմին էֆէնտիի յատկացուած խուցը եւ դուռը բացաւ: Ոչ ոք կար ներսը, անկողինը չէր աւրուած եւ լրտեսին երկու պայուսակները կը տեսնուէին գետնին վրայ:

— Այո, մրմնջեց նաւապետը, թիկնապահը ճշմարիտը խոստովանեցաւ, բայց ի՞նչ պէտք ունէր այդ խոստովանութիւնը ընելու...:

Նաւապետը խցիկին դուռը փակելու հեռացաւ, հոգեկան խորունկ յուզումի մը մատնուած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.. – 64)

«ՄԱՂԱՔԵԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐ» ՓՈՂՈՑ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թաս գործակալութեան թղթակիցը Վրաստանէն կը հաղորդէ թէ Սեւ Ծովու եզերքը՝ Սուքումի քաղաքին մէջ «Մաղաքեան Բժիշկներ» անունը տրուած է փողոցի մը: Այս փողոցին մէջ կը բնակին Մաղաքեան տոհմանունով հինգ ընտանիքներ, բոլորն ալ բժիշկներու ընտանիք, որոնք առանձինն կրնան հիւանդանոց մը վարել :

Բժիշկներու այդ գերդաստանին պետը 55 տարու բժիշկ Գրիգոր Մաղաքեանն է: Հակառակ որ ամէնէն տարիքոտը չէ ան ամբողջ ընտանիքին մէջ, ան է որ բժշկական կալուածի մէջ տարած է մեծագոյն աշխատանքը : Յիսունէ աւելի գիտական ուսումնասիրութիւններու հեղինակ՝ ան ցոյց տուած է թէ սրտի հիւանդութիւններուն մէջ ինչպիսի դեր մը կը կատարէ ջղային դրութիւն :

Բժշկական բարձր ուսում ստացած են իր կինը, դուստրը, եղբայրը եւ չորս զարմիկները: Ուրիշ զարմիկ մը եւ զարմուհի մը այս օրերուն կը վերջացնեն կատարէ ջղային դրութիւնը :

Գրիգորին հայրը, գործաւոր մը, 1920 թուականին մեռած էր տաղնապի մը հետեւանքով : Կարելի չէր եղած փրկել զինքը , որովհետեւ բժիշկ չկար մերձակայքը: Այդ օրը Գրիգոր արդէն վճռած էր ինքզինքը եւ իր ամբողջ ընտանիքը նուիրել մարդոց առողջութեան եւ բժշկութեան :

բայց որ մէկ տաքացնեն ,այլեւս մշտական են :

Դժբախտաբար ես չգիտեմ անդլերէն , որ կարողանայի թարգմանութիւնը բաղդատել բնագրի հետ, աւելի ճիշդ կարծիք յայտնելու համար, սակայն տարիների մէջ ես համեմատել եմ նրանք գերմանական դասական դարձած Շլիգելի թարգմանութեան հետ, եւ հիացել եմ հայ թարգմանութեան կատարելութեան վրայ :

Փրոֆ. Նիկ. Մառը, որ գիտականօրէն գիտէ հայերէն, կարդալով Մասեհեանի թարգմանութիւնները, անվերապահ զարմանք է յայտնել, թէ Մասեհեանի շնորհիւ աշխարհաբար մանուկ հայերէնը ինչ ճոխութեան ու ճկունութեան է հասել, որ անպակաս կերպով կարողացել է մի գծի վրայ հաւասար կանգնել Շէյքսփիրի լեզուին՝ մի փոքրիկ , տրորուած ազգի լեզու մի մեծ, քաղաքակրթուած ազգի լեզուի ընկեր :

Ի՛նչ կայ սրանից աւելի պատուաւոր մեզ համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ի պատիւ Կոմիտասի ծննդեան 100ամեակին , 1969ը յայտարարուած է ժողովրդական երգերու դրարումի եւ ձայնագրումի տարի : Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի կաճառի անդամները երկրին զանազան շրջանները պիտի այցելեն՝ ձայնագրելու համար ժողովուրդին շրթունքներուն վրայ մնացած հին երգերն ու պարի եղանակները, ինչպէս նաեւ նոր յօրինուած արդիական ժողովրդական երգերը :

Մեծ յոբելեանին առթիւ երաժշտասէրներուն համար գեղեցիկ անակնկալ մը պիտի ըլլայ, անտարակոյս , Փրոֆ. Ռոպէր Աթայեանի պատրաստած Կոմիտասի «Երկերու լիակատար հաւաքածոյին » Գ. հատորը : Այս գիրքը կ՚ամփոփէ անմահ երաժշտապետին 70խմբերգները եւ արժէքաւոր է անով, որ կազմուած է կոմիտասեան ձեռագիրներու հիման վրայ, իսկ 45 խմբերգներ լոյս կը տեսնեն առաջին անգամ ըլլալով : Կարգ մը խմբերգներ ունին մինչեւ ութ տարբերակ : Կան գործեր, որոնք տարբերակուած են թէ՛ տղամարդոց, թէ իգական ձայներու եւ թէ խառն երգչախումբերու համար :

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅԼ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ

Հաւանաբար այսպէս կոչուի արուեստի հիմնարկութեան վարիչ, Փրոֆ. Ռուբէն Զարեանի նախաձեռնած գրադարանը :

Փրոֆէսէօրին նպատակն է ի մի հաւաքել հայերէնէ օտար լեզուի թարգմանուած բոլոր գիրքերը՝ ինչ բնոյթի որ ալ ըլլան անոնք :

Փրոֆէսէօրը իր այս ձեռնարկին իրագործման համար առաւելաբար յոյսը դրած է սփիւռքի Հայութեան վրայ :

Փրոֆ. Ռուբէն Զարեան կը խնդրէ, որ թարգմանուած գիրքերը ղրկուին հետեւեալ հասցէին.— Երեւան 1, Աբովեան փողոց, թիւ 15, արուեստի հիմնարկութիւն :

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔ

Գրող Վահրամ Մավեան Երեւան ղրկած է իբրեւ նուէր Կոմիտասի դաշնակին ըստեղնաշարին ծածկոցը : Վաթսուն տարի առաջ մեծ երգահանին երգչախումբին անդամները նուիրած են անոր Պոլսոյ մէջ: Ծածկոցին վերի երկու կողմերուն վրայ գրուած է՝ «Կոմիտաս Վարդապետ», իսկ մէջտեղը իւղաներկով նկարուած են երկու մողէսներ :

Կոմիտաս սովորութիւն ունէր «Քերթենքելէ» (մողէս) անուանել իր սաները:

ՆԵՐԳԱՂԹ

Յունուարին Հայաստան ներգաղթած են 480 Հայեր (90 ընտանիք): Ասոնք բընակութիւն հաստատած են հետեւեալ քաղաքներուն մէջ – Լենինական, Կիրովական , Աբովեան, Զարենցաւան եւ Հրազդան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի կեդրոնական վիճակագրական վարչութիւնը կը հաղորդէ, թէ 1969 Յունուար մէկի տուեալներով, Հայաստանի բնակչութեան թիւը եղած է երկու միլիոն 362 հազար :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԸ

1969 Յունուար մէկի տուեալներով Երեւան քաղաքի բնակչութեան թիւը եղած է 716·000: 1968ին Երեւանի մէջ ծնած են 14·700 հոգի, իսկ մեռած են 3·700 անձ: Բնակչութիւնը աւելցած է 19 հազարով :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

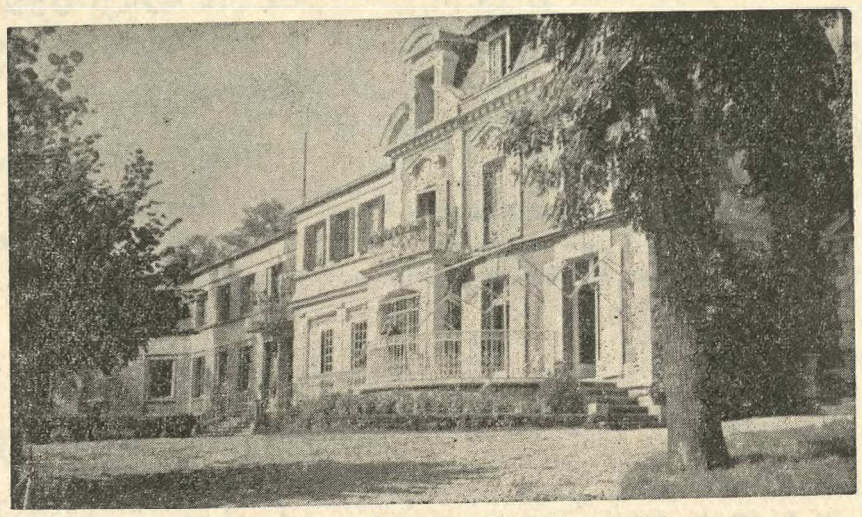

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կոչ կ՚ընէ Ֆրանսա բնակող բոլոր հայրենակիցներուն, ի մասնաւորի այն տարէցներուն որոնք կը փափաքին մտնել Մոնմորանսիի, Անտիյիի կամ Սէն – Ռաֆայէլի հանգստեան տուները, որ ի շահ ընդհանուրին , փափաքելի է որ օր առաջ արձանագրուին, նկատի առնելով թղթածրարներու (տօսիէ) պատրաստութեան պահանջած ժամանակաշրջանը (յաճախ երկու – երեք ամիսի կը կարօտի Ֆրանս. պաշտօնատանց մօտ ձեւակերպութիւնները): Նոյնիսկ եթէ անմիջապէս չեն ուզեր մտնել, աւելի լաւ է որ հարկ եղած օրինական ձեւակերպութիւնները կատարած ըլլան :

ՄՈՒՏՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԵՆ.—

Ա) Ըլլալ 65 տարեկան, կամ պակաս եթէ ենթական աշխատելու անկարելիութեան մէջ կը գտնուի եւ կրնայ հաստատել բժշկական վկայականով մը :

Բ) Ըլլալ հայ գաղթական (Ռեֆիւժիէ տ՚Օրիժին Արմէնիէն) կամ ծագումով Հայ որեւէ հպատակութեան տէր եթէ Ֆրանսա բնակութեան շրջանը երեք տարիէն աւելի է :

Վարչութիւնը պատրաստ է քննելու վերոյիշեալ պայմաններէն դուրս որեւէ պարագայ որ կրնայ ներկայանալ մեր տարեց հայրենակիցներուն :

Բոլոր տեղեկութիւններուն համար կամ թելադրութիւններու համար դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը ամէն օր ժամը 9էն 12 եւ 2էն 6 (բացի Շաբաթ կէսօրէ ետք եւ Կիրակիէ) :

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)

(2ème étage)

Tél. : TRU. 02-99

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աքիլլէսի կրունկը.— Աքիլլէս հին Հելլադայի մեծագոյն դիւցազունն էր, որ մասնակցեցաւ Տրովադայի պատերազմին: Իր անունը գրականութեան մէջ հոմանիշ է քաջութեան եւ կորովի : Իր մայրը՝ Թետիս չաստուածուհին, զաւկին ծնունդ տալէ ետք , զայն անխոցելի ընելու համար լուաց Ստիւքս գետին մէջ, բայց կրունկը բռնած ըլլալուն՝ մարմնին այդ մասը չթրջուեցաւ եւ Աքիլլէս ճիշդ այդ տեղէն վիրաւորուելով մեռաւ Պլիոնի պարիսպներուն առջեւ: Աքիլլէսի կրունկը ակնարկութիւն մըն է այն մարդոց, որոնք շատ մը յատկութիւններու հետ տըկար կողմ մը ունին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (422)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մարիուս աղքատ էր եւ իր սենեակն ալ չքաւոր, բայց ինչպէս աղնիւ էր իր աղքատութիւնը, նոյնպէս մաքուր իր վերնայարկը:

Իսկ այն խուցը, որու մէջ կը սուզէր հիմա իր նայուածքը՝ դձուձ, աղտոտ, նեխած, ժանտահոտ, խաւարին եւ ստորին խուց մըն էր, ուր կարասիի տեղ ոչ այլ ինչ կար, բայց եթէ խսիրէ աթոռ մը կամ սեղան մը, քանի մը հին խեցիներ, եւ երկու տեղ երկու աննկարագրելի խշտեակ. իսկ իբր պատուհան քառապակեայ երդ մը ունէր զոր սարդի ոստայներ կը վարագուրէին :

Այս երդէն ճիշդ այնքան լոյս կուգար, որքան պէտք է որպէսզի մարդու դէմքը ուրուականի դէմք մը երեւայ:

Պատերը բորոտ տեսք մը ունէին, եւ ծածկուած էին կարերով եւ սպիներով՝ սոսկալի հիւանդութիւն մը քաշելով տըգեղցած դէմքի մը պէս. այս պատերուն վրայ, որոնցմէ բժային խոնաւութիւն մը կը հոսէր, տձեւօրէն մրոտած լրբենի ծրագիրներ կը նշմարուէին:

Մարիուսի բնակած սենեակը աղիւսաշէն աւրուած յատակ մը ունէր. բայց Ժօնտրէթի սենեակը ոչ աղիւսէ եւ ոչ ալ տախտակէ յատակ ունէր. քալողը գետինը խարխուլ տունին հին դաճին վրայ կը քալէր, որ ոտքերու տակ կոխոտուելով սեւցած էր: Այս անհաւասար գետնին վրայ, ուր փոշին կարծես թէ ծեփուած էր եւ որ միայն մէկ կուսութիւն մը ունէր, այսինքն աւելի երես տեսած չէր. հոն հոս հին շղուականներու, հինուփուտ մուճակներու եւ պժգալի քուրջերու դէզեր կային, սակայն բուխերիկ մը կար այս սենեակին մէջ, եւ ասոր համար տարին քառասուն Ֆրանքի կը վարձուէր:

Այս բուխերիկին մէջ ամէն բան կար, այսինքն կրակարան մը, սան մը, կտըրուած տախտակներ, բեւեռներէ կախուած ծուէններ, թռչունի վանդակ մը , մոխիր եւ նաեւ քիչ մը կրակ:

Երկու կիսախանձ փայտ տրտմօրէն կը ծխէին այս բուխերիկին մէջ:

Բան մը եւս կար, զոր այս դձուձ սենեակին սարսափը կ՚աւելցնէր, այն է սենեակին մեծութիւնը:

Այս սենեակը ունէր ցցուած մասեր, անկիւններ, մութ ծակեր, տանիքներու ներքին կողմեր, ծոցեր եւ հրուանդաններ:

Այս պատճառաւ սոսկալի եւ խորունկ խորշեր կը կազմուէին որոնց մէջ ներելի էր կարծել թէ ձեռքի չափ մեծ սարդեր, ոտքի չափ լայն նեցուկներ եւ թերեւս չեմ գիտեր ի՛նչ տեսակ մարդկային հրէշներ կծկուելով կը պահուէին:

Խշտիներէն մէկը դրան քով, միւսն ալ պատուհանին մօտ դրուած էր:

Երկուքն ալ ծայրով մը բուխերիկին կը հպէին եւ Մարիուսի դիմացի կողմը կ՚իյնային սենեակին մէկ անկիւնը՝ որ Մարիուսին նայած ծակին մօտ էր պատին վրայ սեւ փայտէ կախուած էր, եւ տակը խոշոր տառերով գրուած էր. ԵՐԱՋ:

Այս պատկերին նկարներն էին կին մը եւ քնացած մանուկ մը որ կնոջ ծունկերուն վրայ նստած է. ամպի մէջ արծիւ մը կտուցովը պսակ մը բռնած է, եւ կինը առանց արթնցնելու մանուկը, անոր գլուխէն կը հեռացնէ պսակը. ներսը բաց երկինքի մէջ Նափոլէոն, որուն խոյակը դեղին է եւ որ յետագայ փորագիրը ունի.

ՄԱՐԷՆԿՕ — ՕՍԹԵՐԼԻՑ — ԻԷՆԱ

ՎԱԿՐԱՄ — ԷԼՕԹ

Այս շրջանակին տակը եւ գետինը աւելի երկար քան թէ լայն, փայտեայ տապակի նման բան մը դրուած եւ պատին կոթնած էր շեղակի, դարձած պատկերի մը, հաւանօրէն միւս կողմը մրոտած շրջանակի մը, պատէ մը վար առնուած կամ տեղը կախուելու տեղ հոն մոռցուած հայելիի պէս բան մըն էր ան:

Սեղանին քով, որու վրայ Մարիուս գրիչ մը, մելան եւ թուղթ կը նշմարէր, գրեթէ վաթսուն տարեկան, պզտիկ, նիհար, գունատ, վայրենադէմ, վարպետորդի, անգութ եւ անհանգարտ մարդ մը, սոսկալի անզգամ մը նստած էր:

Լավաթէր եթէ գիտած ըլլար այս դէմքը, պիտի տեսնէր անգղ մը որ նենգամիտ դատասէրի մը հետ խառնուած է. պիտի տեսնէր գիշակեր թռչունը եւ խաբեբայ մարդը որոնք զիրար կը տգեղցնեն եւ կ՚ամբողջացնեն, այսինքն գիշակեր թռչունը գարշելի դառնալով խաբեբայ մարդուն օգնութեամբ, եւ խաբեբայ մարդն ալ սոսկալի հանդիսանալով գիշակեր թռչունին օգնութեամբ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի Օդ· կայանի ծովա–հայեաց նոր շէնքին դնումին իւ նպաստ կը նուիրեն·— Հ· Գըրըքճեան (Վէր – ատօն) Բ· անդամ ըլլալով 200 ֆրանք , Լ· Մաթիկոսեան, Ժ· Գալփաքեան, (Մար–սէյլ), Յ· Տէմիրեան (Շաւիլ), Տօքթ· Օ – տապաշեան (Շամպլի), Տիկին Ն· Վա – նոյեան հարիւրական ֆրանք : Օ· Մալ – եանց, Նշանեան (Մուլէն), Տիկին Վ· Հաճեան (Տրակինեան), Ժ· Նշանեան (Վի–շի), Տիկին Տիրատուրեան 50ական ֆր· : Ժ· Անտրանեան (Մարսէյլ), Յ· Աշճեան Բ· անդամ ըլլալով, Ժ· Յովակիմեան (Նիս), Մ· Ալթունեան (Մարսէյլ) 30ա – կան : Բ· Գայթէրեան (Ժուան լէ Բէն), Պ· Գըլըճեան (Շամբինյի), 25ական : Տի–կին Գ· Եղիազեան (Արլ), Տիկին Հ· Դա – սապեան, Մ· Ալթունեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Շահպազեան, Ռոկերիչեան եղ – բայրներ (Առնուվիլ), Աւետուրեան , Ն· Տակառեան, Տիկին Ա· Նուպար, Վ· Է – սաեան, Տէր եւ Տիկին Տօքթ· Ա· Ափպար–եան, Տօքթ· Ա· Յակոբեան, Ա· Պալըք – ճեան (Կարաման), 20ական : Գ· Զաքար – եան (Անկէն) 15 : Ա· Արթինօֆ , Տէր եւ Տիկին Պաղտիկեան (Իսի), Այրլ Տիկին Կիւլեան (Լը Բէրէօ), Տէր եւ Տիկին Թո – րոսեան (Սէն Ժէրմէն), Գաբամաճեան (Նիմ), Տէր եւ Տիկին Դ· Խորայէլեան , Հ· Երրեմեան, Տիկին Ն· Խանճեան (Ան – կէն), Ա· Ալէմեան (Նիս), Հ· Թաղուր – եան (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Վ· Կարա – պետեան, (Բավիյօն սու Պուա), Տիկին Մ· Պահթիարեան (Անկէն), Տէր եւ Տիկ· Ծառուկեան (Անիէռ), Օ· Գալայճեան (Վիլնէօվ Սէն Ժորժ), Տօքթ· Ա· Քի – թապճեան, Մ· Գօչեան (Մէօտօն), Տիկին Զ· Առաքելեան (Պանիէօ), Գ· Գալուստ – եան, Տէր եւ Տիկին Խօզպէկեան (Պուա Քոլոմպ), Տիկին Հ· Գալփաքեան (Քլիչի), Տէր եւ Տիկ· Ս· Պառաւեան (Առնուվիլ), Տիկին Հ· Անուչեան 10ական ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այս–ինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս· Պատարագի կը կատար–ուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս ա – րեքուն Հոգեհանգստեան արարողութիւն–ները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Ա–րեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, Մարտ 2, ժամը 10·30ին Հայ–բողոքական ճայնաւոր պատարագ կիլի – կիոյ (Մարաշ, Այնթապ, Ատանա, Մեր–սին, Ուրֆա եւայլն) ճակատամարտին յիսնամեակին առիթով , ի ներկայու – թեան հայ եւ ֆրանսացի նախկին ռազ–միկներուն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Նոյն օրը ժամը 13ին ճաշ մը տեղի պի–տի ունենայ «Տիամանթէս» ճաշարանին մէջ, 60 Բիւ Լափայէթ : Ճաշավճարը 28 ֆրանք: Մասնակցիլ ուզողները դիմելու են Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցու – թեան ,

A. A. C. L. — C.C.P. 10-998-61 Paris

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՅՈՒՄ

Ջորեքշաբթի, 5 Մարտ, ժամը 20·45ին Սինեմա լը Շաւիլ , Ավընիւ Ռ· Սալենկրօ Շաւիլ : *Կը ցուցադրուին՝*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
(Փաստաւնկար)

եւ անմահ Տիգրան Ջուխաճեանի գլուխ – գործոցը՝ ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպիճի Հօր Հօր աղա) *դունաւոր ֆէլմը, ուր պիտի տեսնէք տպաւնդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայոց ծանօթ սիրուած դերասանուհի Վարդուհի Վարդերեսեան :*

Մուտք 5 ֆրանք

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒՆԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ԱՌ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԶԱՆՈՒՄԲԸ

տարբեր յայտագրով կը ներկայանայ՝

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ տը Մառնի ընդհ· խորհրդատու

JOSEPH FANCESCHI

Շաբաթ, Ապրիլ 12, ժամը 20·45ին

Palais des Sports

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Բ. Ը. Մ.

Հ· Բ· Ը· Մ իութեան Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղի երիտասարդաց Լիկան կազ–մակերպած է , հայ գիրքերու ցուցահան–դէս մը :

Կոչ կ'ընենք բոլոր Հայ հեղինակներուն, խնդրելով որ բարեհաճին իրենց գրական ստեղծագործութիւններէն, վէպ, թատեր–գութիւն, բանաստեղծութիւն, պատմու–ածքներ, հէքեաթներ եւն· , մէկ կամ երկուական օրինակ ղրկել, ուղղակի կամ մեր միջոցով, հետեւեալ հասցէին ,

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
Liga de Jovenes — Acevedo 1322
Buenos - Aires (Rép. Argentine)

Ամէնէն ուշը մինչեւ 31 Յուլիս 1969 : Կանխայայտ շնորհակալութիւններով ,

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊ· ՇՐՋ· ԿԵԴՐ· ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ-Կիրակի Փետր· 26), ժամը 21ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90–ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պի–տի ունենայ Մայիս չորսին :

×

Նոր Սերունդի պարահանդէսը Ամպա – սատէօրի մէջ, Մայիս 4ին ժամը 17էն 24 :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՆԱՐԳԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Հեղինակ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԻՐ ԵՕԹԱՆԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՒԹԻԻ
Ընկերներուն կողմէ

(Պէյրութ, 1968)

«...Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք ճառեր՝ հրաբխային կրակով ար – տասանուած, գրական էջեր՝ մեղ–րահամ լեզուով մը գրուած, բա – նասիրական վէպեր՝ զարմանալի համոզութեամբ հիւսուած, պատմա – կան նիւթեր՝ ի խորս պեղուած, լեզուաբանական հարցեր՝ յստակո – րէն պարզուած, նոյնիսկ աստուա – ծաբանական գրուածքներ՝ անուրա–նալի հեղինակութեամբ ներկայաց – ուած... » (Հրատարակիչները) :

— Այս գիրքը, պատրաստ վիճակի մէջ տեսնելէ քանի մը օր ետք, Շա–ւարշ Նարդունի կը կնքէր իր մահ–կանացուն .—

Գինն՝ 10 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 11·20, (Հասոյթը կը յատկացուի իր գործերու հրատարակութեան ֆոն – տին) :

Ստանալու համար դիմել՝
N. HOVANNESSIAN
13, Rue du Soleil, Paris (20e)
C. C. P. PARIS 7065-15

կարելի է նաեւ անձամբ դիմել «Ճա–ռաջ»ի խմբագրատունը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլ բաղաձի վարչութեան կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ· ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES

եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ աճուրդ :

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Ա– նուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:
եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արեւնուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանիք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեան–քէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով :

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զուարճալի մէկ արար :

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ· Պիւֆէ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Օդապոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին

Կիրակի, Մարտ 9, ժամը 17·24

ԱՄՊԱՍԱՍՏԷՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(Métro : Concorde et Champs-Elysées)

Orchestre VARTIVANIAN et ses Mamboséros O. R. T. F.

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով

ELECTION MISS CROIX - ROUGE

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Տոմսերու գինն է 10 ֆրանք· ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 – 67 –03 :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

456 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 87 լուսանկարներ եւ ու–նադան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց՝ ակադե–մական Հանրի Թրուայէի, Փրոֆ· Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի, Շարլ Ազնաւուրի եւ Գարբիէլ Արութի արտա–յայտութիւնները :

Գին ֆրանսա 25 ֆր· արտասահման 6 տոլար

Ստանալու համար, ինչպէս եւ բոլոր թղթակցութիւնները ուղարկել՝
V. Assadourian, 23 Rue Pixérécourt, 75 Paris (20e) — Tél. 236-73-98
եւ Փարիզի հայ գրավաճառներու մօտ :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՓ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
26 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11449 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.449

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

Միացեալ Նահանգներու նորընտիր նախագահը բախտ չունի :

Եւրոպական երկիրներու իր շրջապը-տոյտը կը զուգադիպի այնպիսի պահու մը, երբ աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը քաղաքական հորիզոնը մթագնող ամպերը աստիճան մը աւելի սպառնական կը դառնան, դժուարացնելով վերահաստատումը խաղաղութեան, որուն կը ձգտի Ռիչըրտ Նիքսըն :

Իսկական մղձաւանջ մըն է դարձած Վիէթնամի պատերազմը, որ կը շարունակուի 1965էն ի վեր, առանց դրական արդիւնքի մը յանգելու :

Հակառակորդ կողմերու պատգամաւորները ամիսներէ ի վեր ջուր կը ծեծեն Փարիզի մէջ : Զեւական հարցեր մասամբ լուծուած են. սակայն բուն քաղաքական խնդիրներու լուծումը երկար ժամանակի կը կարօտի դեռ :

Մինչ այդ, հիւսիսային Վիէթնամցիները Կիրակի օր բուռն յարձակում մը գործեցին Սայկոնի վրայ, կարծես ողջունելու համար Նիքսընի Եւրոպա այցելութիւնը :

Վիէթնամի պատերազմին դէմ երկար ատենէ ի վեր ցոյցեր տեղի կ՝ունենան ո՛չ միայն Ամերիկայի, այլև Եւրոպայի, նոյնիսկ ... Թուրքիոյ ձախակողմեան տարրերուն կողմէ : Պրիւքսէլի փողոցներուն եւ օդակայանին մէջ թշնամական ցոյցերով ընդունուեցաւ նախագահը : Ցուցատախտակներու վերտառութիւնները կը պահանջէին վերջ տալ Վիէթնամի պատերազմին եւ Նիքսընը կը հրաւիրէին վերադառնալու իր երկիրը :

Ծայրագոյնէն ետք Մերձաւոր Արեւելքի կացութիւնն ալ ծանր մտահոգութիւններ կը պատճառէ քաղաքական աշխարհին :

Երբ մէկ կողմէ լուրջ փորձեր կը կատարուին պատուաւոր հաշտութեան պայմաններ ստեղծելու համար, միւս կողմէ պաղեստինեան դիմադրական ճակատը կը սաստկացնէ եղեռնափորձերը գրաւող բանակին դէմ, որ ամէն անգամ փոխ-վրէժի կը դիմէ՝ յաւերժացնելով խռովայոյզ կացութիւնը արեւելեան կողմն աշխարհի :

ՄԱԿը չի կրնար իր որոշումները գործադրել տալ : Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնն ու Յորդանան, որոնց հողերն են ամէնէն աւելի, որ գրաւուած են Իսրայելացիներուն կողմէ, համաձայն են խաղաղութեան իբրեւ հիմ ընդունելու ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին 1967 Նոյեմբեր 22ի բանաձեւը, որ կ՝առաջարկէր գրաւեալ հողերու պարպումը, իբրեւ նախապայման բանակցութեանց :

Իսրայէլ եւ Պաղեստինի դիմադրական ճակատը հակառակ են բանաձեւին : Ֆէտայիներու զանազան կազմակերպութիւնները միացեալ ճակատ են կազմած այժմ եւ չեն ուզեր ենթարկուիլ արաբական պետութեանց որոշումներուն : Պաղեստինի դաղթականներու ցաւոտ հարցը կ՝ուզեն լուծել իրենց միջոցներով, ուղղակի Իսրայէլի հետ, առանց ուրիշի միջամտութեան ... :

Մերձաւոր Արեւելքի խնդրով լրջօրէն սկսան զբաղիլ մեծ պետութիւնները : Կիւննար Եարինկ կրկին հրապարակ իջած է : Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան երկիրները — առանց Ֆրանսայի մասնակցութեան — անցեալ շաբաթ Լոնտոնի մէջ ժողով գումարելով ի մէջ այլոց զբաղեցան նաեւ արաբեւիսրայելեան վէճով :

Նիքսընի օրակարգին վրայ է նաեւ այս հարցը, որուն մեծ կարեւորութիւն կ՝ընծայեն Ամերիկացիք : Միջերկրականի վեցերորդ նաւատորմը իբրեւ պահակ տարիներէ ի վեր կը հսկէ Մերձաւոր Արեւելքի եղերքներուն առջեւ : Անոր շընորհիւ է, որ Թուրքերը չկրցան գործադրել Կիպրոսը զինու զօրութեամբ գրաւելու իրենց ծրագիրը :

Այժմ որ կարմիր նաւատորմը կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնէ Միջերկրականի մէջ, Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը աւելի լրջութեամբ կը հետեւի արաբեւիսրայելեան թնճուկին :

Ծայրագոյն ու Մերձաւոր Արեւելքէն ետք Եւրոպայի երկինքն ալ սկսաւ մը թագնիլ վերջին շաբաթներու ընթացքին :

Չեխոսլովաքիան գրեթէ մոռցուեցաւ : Սակայն խորհրդային իշխանութիւնները նոր տագնապ մը ստեղծեցին Պերլինի համար, «ամօթի պատ»ը կրկին փակեցին ու սպառնացին արգիլել Դաշնակցային Գերմանիոյ պատգամաւորներուն հաւաքոյթը նախկին մայրաքաղաքին մէջ, ընտրելու համար Հանրապետութեան նոր նախագահը : Այժմ սակարկութեան սկսած են :

Ուրիշ բարդութիւն մը ստեղծուեցաւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ յարաբերութեանց մէջ, Զօր. տը Կոլի ծանօթ առաջարկներուն առընչութեամբ : Թիւրիմացութիւնը փարատելու համար ճիգեր կատարուեցան : Կենսական կը նկատուի Եւրոպայի միասնականութեան պահպանումը :

Ամերիկայի նորընտիր նախագահը շատ դժուարին առաքելութիւն մըն է ստանձնած իր առաջին քայլերէն իսկ :

Պիտի կրնա՞յ փոխել ներկայ գոյավիճակը :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ

Պրիւսէլէն մեկնելէ առաջ, Ռիչըրտ Նիքսըն այցելած է Ատլանտեան Կազմակերպութեան կեդրոնատեղին եւ ճառ մը խօսած է շեշտելով գլխաւորաբար որ « Ատլանտեան զինակցութիւնը ոչ միայն զէնքերը պէտք է հաւաքականութեան տրամադրէ այլեւ՝ ուղեղները» : Երկուշաբթի օր Պրիւսէլէն կ՝անցնէր Լոնտոն, ուր կը պարզուէր թէ չէ խօսած Ֆրանքեւանգլիական ծանօթ վիճաբանութեան մասին, որ թապու նիւթ մը դարձած է : Ըստ ոմանց Նիքսըն այդ խնդիրը զուտ եւրոպական կը նկատէ եւ որեւէ ձեւով չուզեր խառնուիլ : Միւս կողմէ, գիտակից նաեւ եւրոպական դժգոհութեանց Ամերիկայի հանդէպ, Նիքսըն ճշդած էր արդէն Պրիւսէլի մէջ.— « Չեմ անդիտանար որ Եւրոպայի մէջ դժգոհութեան առիթներ եղած են : Եւրոպայի մէջ այն տպաւորութիւնը կայ, որ շատ յաճախ Միացեալ Նահանգները կը գոհանան միայն տեղեկացնելով Եւրոպացիներուն իրենց տուած որոշումները երբ արդէն տրուած են փոխանակ խորհրդակցելու այդ որոշումները տալէ առաջ : Միացեալ Նահանգները այլեւս վճռած են, մտիկ ընել Ատլանտեան Կազմակերպութեան իրենց ընկերները նոր ուշադրութեամբ, պիտի ընենք ոչ միայն շադրութեամբ, պիտի ընենք ոչ միայն անոր համար որ իրաւունքն ունին իրենց խօսքը ըսելու այլև անոր համար որ կը փափաքինք ծանօթ ըլլալ անոնցտեսակէտներուն : Կը խորհիմ սակայն թէ, մենք ալ մեր կողմէ, իրաւունքն ունինք սպասելու որ այս խորհրդակցութիւնը միակողմանի չըլլայ » :

× Լոնտոնի մէջ, ցոյցեր կատարուած են Կրովընը Սքուէռի եւ Քլարիճ պանդոկին միջեւ, ուր կը գտնուի ամերիկեան դեսպանատունը : Ցուցարարները «Եանքի կօ Հոմ» (Ամերիկացի, տունդ գնա՛) կը պոռային եւ ձերբակալութիւններ ալ կատարուած են :

Նախագահ Նիքսըն Երեքշաբթի ամբողջ օրն ալ կը շարունակէր իր խօսակցութիւնները Լոնտոնի մէջ, Ուիլսընի հետ եւ Չորեքշաբթի օր կը մեկնէր Պոն :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Քուվ տը Միւրվիլ ճառ մը խօսեցաւ հեռատեսիլէն, անդրադառնալով գլխաւորաբար ապագայի հարցերուն նախարարապետը յայտնեց թէ 1970էն սկսեալ, մէկ միլիոն Ֆրանսացիներ այլեւս եկամուտի տուրք պիտի չվճարեն, տուրքի համար եկամուտի իբրեւ հիմ առնուած գումարները աւելի պիտի բարձրանան :

Քուվ տը Միւրվիլ անդրադարձած է նաեւ ծերակոյտի բարեփոխման մասին, տրուած ըլլալով մանաւանդ որ հանրաքուէի թուականը կը մօտենայ : Շրջաններու ստեղծումն իսկ կենսական ձեռնարկ մըն է ազգին համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԱՅՍԱԼ թագաւորը կոչ ըրած է «բոլոր մահմետականներուն» սրբազան պատերազմի (ճիհատ) սկսիլ :

ՄԻՋԻՆ — ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին հակասական լուրերը միշտ իրարու կը յաջորդեն : Գրած էինք թէ իսրայելեան օդուժը յարձակում կատարած է Ֆետայիներու կայաններու վրայ սուրիական հողին մէջ : Երուսաղէմ կ՝ըսէ թէ մէկ Միկ օդանաւ վար առնուած է մինչ Դամասկոս կը ճըշդէ թէ հինգ երախայ եւ 15 քաղաքային սպաննուած են : Մոսկուայի համար նոր գրգռութիւն մըն է :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ լաւ դիմացած է այդ ծանր գործողութեան եւ ապաքինման մէջ է, ըստ Երեքշաբթի առտու հասած լուրերուն :

ՖՐԱՆՍԱ բողոքագիր մը ներկայացուցած է Անգլիոյ, Փարիզի դեսպանին միջոցաւ, այն սխալ մեկնաբանութեան առթիւ, որ տրուած էր տը Կոլի եւ դեսպանին տեսակցութեան բովանդակութեան եւ մանաւանդ տը Կոլի վերագրուած տեսակէտներուն :

ՊՈՆԷՆ հասած լուրերը այն տպաւորութիւնը կը թողուն որ Խորհ. Միութիւնը աւելի մտահոգուած է Պերլինի լարուածութեան առաջքն առնելով քան Արեւել. Գերմանիոյ կառավարութիւնը : Գալով Մոսկուայի առաջարկին 1969 Զատիկին համար ազատ անցքի արտօնութիւն տալ Արեւմտեան — Պերլինցիներուն, Արեւելեան — Պերլին երթալու, որու փոխարէն Պոնի կառավարութիւնը պէտք է հրաժարի նախագահական ընտրութիւնը Արեւմտեան Պերլին կատարելէ, հարց մըն է որ շատ ջուր կը վերցնէ : Պոն կ՝առարկէ որ կարելի չէ նման համաձայնութեան մը գալ միայն այս Զատիկին համար, գոնէ տարուան մը համար պէտք է ըլլայ որ ուշադրութեան արժանի առաջարկ մը նկատուի :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան բամբերը մամուլի ասուլիս մը տուած է առջի օր եւ յայտնած այդ առթիւ թէ տը Կոլի խօսքերը Փարիզի անգլ. դեսպանին անակնկալի չեն բերած վարչապետ Քիզինկէրը, վասնզի Ֆրանսայի նախագահը նման միտքեր շատ յայտնած է : Ինչ որ նորութիւն է, ըստ Գերմանացիին, երկկողմանի գաղտնի խօսակցութեանց առաջարկն է Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ : Ուիլսըն ըսած է այս կէտը Քիզինկէրի, որ խորհուրդ տուած է ընդունիլ :

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հաղորդեն որ զինուած Թուրքեր փորձած են գրաւել Ազգ. պահակազօրքին մէկ կայանը Նիփոլիսի մէջ :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ «Արիւնոտ Կիրակի»էն ետք Թուրքեր իրար անցած են կարգն ու կանոն ապահովելու համար : Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն .—

Ազգ. Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ Զանգայայի ապարանքին մէջ, Հանրապետութեան նախագահ Ճէվտէթ Սունայի նախագահութեան տակ, եւ քննեց օրուան հրատապ խնդիրները : Ժողովը չորս ժամ տեւեց, եւ վերաքննեց վերջին երկու ամսուան ընթացքին պատահած դէպքերը : Ժողովականները փափաքեցան որ փութով եւ ստիպողաբար վիճաբանութեան դրուի եւ վաւերացուի « Սահմանադրական վարչաձեւի պահպանման» օրէնքը, որ յղուած է Ազգ. Ժողովին :

Ժողովը զբաղեցաւ վերջին դէպքերով, ինչպէս ուսուցիչներու բողոքի ցոյցը, ամերիկեան չէնքերու քարկոծումը, Պոլսոյ դէպքը, ամերիկեան նաւաբաժնին այցելութեան հետեւանքները, որոնց մասին Խորհուրդին ընդհանուր քարտուղարը լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ : Ըսաւ թէ համայնավարութեամբ դատապարտեալ անձեր մաս կազմած են բողոքի ցոյցերուն եւ այս ուղղութեամբ փաստեր եւ լուսանկարներ յանձնեց ժողովին : Քննուեցան նաեւ Սպարապետութենէն, Ներքին նախարարութենէն եւ Ազգ. Տեղեկատուութեան Կազմակերպութենէն եկած տեղեկագրերը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

Ժողովէն ելած պահուն, վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ ըսաւ լրագրողներուն .— Պէտք է հաւատալ թուրք պետութեան ապագային : Պէտք չկայ ամէն առթիւ «տագնապի» մը մասին խօսիլ : Անհաւատներն են որ տագնապէ կը ճառեն . ապագան մութ կը տեսնեն : Թող ոչ ոք փորձուի ըսել թէ Թուրքիա սկսած է փլչիլ կամ ընկղմիլ : Այդպիսի բան մը չկայ :

— Մնաց որ, — շարունակեց վարչապետ Տէմիրէլ, — Ատալէթ կուսակցութիւնը օրինաւորութեան ճամբէն կը քալէ միշտ եւ իր իշխանութիւնն ալ նոյնքան օրինաւոր է : Մենք միշտ պիտի ցցուինք բիրտ ուժին դէմ, և մեր ապահովութեան ուժերը ի վիճակի են միշտ օրէնքները պաշտպանելու եւ արժեցնելու : Ո՞վ ըսաւ որ մեր վարչաձեւը վտանգի տակ է, ի՞նչպէս տագնապալի կը գտնէք կացութիւնը երկրի մը, ուր անկաշկանդ խորհրդարան մը կը գործէ, ազատ մամուլ եւ ազատ դատարաններ գոյութիւն ունին : Դիւրի՞ն կը կարծէք ազատ երկիր մը վարելը : Կը խորհի՞ք թէ կատարեալ ազատութիւն պիտի ըլլայ եւ յետոյ ձայնձուն պիտի չելլէ՞ այդ երկրին մէջ : Կարելի՞ բան է : Պէտք է որ վարժուինք ազատութիւններու ստեղծած մթնոլորտին : Մենք չենք վախնար իրականութիւններէն,, եւ կը փափաքինք որ հրապարակուին անոնք : Միայն թէ բրտութեան, զօրպայութեան դէմ ենք միշտ, եւ կը վստահինք մեր պետական ուժին եւ հեղինակութեան : Ամէն ոք պէտք է վարժուի 1967ի Սահմանադրութեան բերած ազատութիւններուն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ փոքր առեւտրականները որոշեցին գործադուլ ընել Մարտ 5ին, բողոքելու համար հիւանդութեան — ապահովագրութեան իրենց վերաբերող նոր կարգադրութեանց դէմ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

Ա.

Գրականութիւնը լեզուական երեւոյթ մըն է: Մարդու ներքին աշխարհը տարբեր միջոցներով կ'արտայայտուի՝ երաժշտութեամբ, նկարով, քանդակով, զանազան շարժումներով՝ ժպիտ, խոժոռ դէմք եւայլն: Այս արտայայտութիւններէն մէկն ալ լեզուն է, բայց կը տարբերի անով, որ իմացական եւ յուզական է միեւնոյն ատեն, մինչդեռ միւս արտայայտութիւնները բոլորն ալ յուզական են միայն: Ներքին աշխարհն է, որ շարժելով կը ծնի նոր – նոր գաղափարներ. օրինակ, նուագը մեզ կը յուզէ եւ զանազան տրամադրութիւններ կ'արթնցնէ մեր մէջ՝ մտորումներ, երազանքներ: Երբ զգացումները վերջին աստիճանի վերացական գաղափարներու կը վերածուին, կը դադրին արուեստի մաս կազմելէ: Մինչ լեզուն, իբրեւ արտայայտութեան միջոց, գերազանց է, որովհետեւ յստակ է եւ որոշ:

Գրականութիւնը ուրիշ բան չէ քան թէ խօսքերու շարք մը, որով հեղինակը կ'ուզէ գաղափարներու որոշ շարք մը եւ ըզգացումներ մեզի փոխանցել:

Լեզուներու զարգացումը մեզի ցոյց կուտայ, որ յուզումէն դէպի գաղափարներ կ'երթանք: Կէօթէն կ'ըսէ, թէ մեծ յուզումէն ետք մեծ գաղափարներ կը ծընին: Այս պատճառով բառերու եւ ասութեանց ներքին ձեւը աստիճանաբար կը չքանայ. արտաքին ձեւը ձայներու խումբ մըն է որեւէ քերականական թեքումի ենթարկուած: Բառը ունի նաեւ ներքին իմաստ մը: Օրինակ, ընկճել կը նշանակէ ընդ կուճել, այսինքն՝ կուճին տակ առնել: Այս ձեւով բառը կը դառնայ պատկեր մը, որուն մասին չենք մտածեր, երբ կ'ըսենք ընկճել: Յուզական տարրերը կը պակսին եւ իմացական տարրերը կը շատնան: Այսպէս, դուստր, որ կը նշանակէ մեզի համար աղջիկ, սանսկրիտ լեզուի մէջ դուստրը — դու հիտուր — կը նշանակէ կով կթող: Ուրեմն, լեզուները աստիճանաբար յուզականէն դէպի իմացականը կ'երթան: Արտայայտութիւններն ալ այդպէս են: Մարդկային քաղաքակրթութիւնն ալ ուժերու խնայողութեան այս ճամբով կը քալէ: Եթէ ամէն բառ իր ներքին իմաստով ըմբռնենք, այն ատեն սոսկալի աշխատանք մը կը ստեղծուի մարդկային մտքին համար: Այդ պատճառով կը խամրեցնենք բառերու ներքին իմաստը՝ դիւրութեան համար:

Այն բոլոր բառերը եւ ասութիւնները, որոնք իրենց մէջէն միանգամայն կը ջընջեն յուզական տարրերը, կը դառնան վերացական գաղափարներ եւ հիմունքը գիտութեան: Իսկ այն բառերը, որոնք ուժեղապէս կ'արտայայտեն յուզումն ու պատկերը, կը դառնան հիմունքը բանաստեղծութեան:

Ոմանք կը կարծեն թէ որքան գիտութիւնը կը զարգանայ, այնքան բանաստեղծութիւնը պիտի պակսի: Գիտական լեզուով մտածող եւ աշխատողները բանաստեղծական լեզուէն շատ բան չեն հասկնար: Բայց այդպէս չէ: Ասոնք իրար չեն ժխտեր, որովհետեւ մարդու բընոյթին անգիտակցական կողմերը չափազանց խոր են: Որքան ալ մեր ջիղերը նրբանան, որքան ալ մեր գործիքները սուր դառնան (մանրադէտ, հեռադիտակ) եւ իմացական աշխարհը ընդարձակի, ատով ոչ թէ կը պակսի մեր յուզումը, այլ աւելի կը մեծնայ. տպաւորութիւններու նոր ու մեծ աշխարհ մը կը բացուի մեր առջեւ: Յոյզին աղբիւրը երբեք ցամքելու չէ: Որքան գիտութիւնը զարգանայ, անոր զուգահեռ բանաստեղծութիւնն ալ պիտի զարգանայ:

Բառեր կան, որոնք զերեզմանաքարեր են՝ արդէն մեռած ներքին բովանդակութեանց վրայ դրուած: Յոյզեր կան որոնք խտացած են բառերու մէջ եւ դարձած գաղափարներ, բայց նոր յոյզերը նոր բառեր կը ստեղծեն: Միացումներով, բարդումներով, ածանցումներով նոր բառեր կը ստանանք, որոնք նոր յուզումներ կ'արտայայտեն:

Կրնանք, ուրեմն, ըսել, թէ լեզուն մարդկային պատմութեան տեսակ մը դամբարան է, որ եթէ պեղենք, կրնանք մէջտեղ հանել հին հին ըմբռնումներ: Բերդերու, քարերու քննութիւնը հինգ – վեց հազար տարիէն անդին չեն տանիր մեզ, մինչդեռ լեզուն ամենահին ընկերն է մարդուն եւ լեզուի խորաքննին ուսումնասիրութիւնը մեզ հազորդակից կը դարձնէ հին սերունդներուն:

Այս լեզուին մէջ կը տեսնենք տարբեր տեսակէտներ, որոնցմով մարդը նայած է իր շրջակայ աշխարհին: Օրինակ, բեռի մը ծանրութեան համար մենք կ'ըսենք «անտանելի», այսինքն՝ այս կողմէն այն կողմ տանելու դժուարութեան տեսակէտէն կը նայինք բեռ գաղափարին վրայ, մինչդեռ Նարեկացին կ'ըսէ «անբերելի»՝ բերել գաղափարը շեշտելով:

Լեզուն ընկերային երեւոյթ մըն է: Ան միջոց է մարդոց յարաբերութեան: Կապ մըն է, որով համայնքները կը ստեղծուին եւ իրար հետ կը կապուին: «Ասողին լսող պէտք է»: Լեզուն կը ստեղծուի, երբ առնուազն երկու հոգի կայ, որով լեզուն ընկերային միջավայրի մէջ միայն կրնայ ստեղծուիլ: Նոյնիսկ այն ատեն, երբ մարդ մինակը կը խորհրդածէ, մինակը չէ, այլ ինքնիր մէջ, երկու հոգիի բաժնուած զրոյց կ'ընէ: Եւ որովհետեւ գրականութիւնն ալ լեզուով կը շինուի, ան ալ, իր կարգին, ընկերային երեւոյթ է:

Լեզուն լաւ մը քննելով մենք կարող ենք գաղափար մը կազմել այդ լեզուն ըստեղծող եւ խօսող ազգին յուզական եւ իմացական կարողութեանց մասին: Այս պատճառով, գրականութեան պատմութիւնը, իբրեւ յառաջաբան, լեզուով է որ պէտք է զբաղի: Երկու ձեւով կարելի է մօտենալ հարցին.

1) Լեզուին ծագումը եւ զարգացումը.
2) Լեզուն իբրեւ գործիք:

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

(Շար.)

ԶՐՈՅՑ ԳՐԻԳՈՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Փարիզի մէջ հրատարակուող եւ նկարչական արուեստին ամբողջապէս նուիրուած շաբաթաթերթը՝ Լա Կալըրի տէ զՄա, սկսած է տեսակցութիւններու շարք մը՝ Փարիզի մէջ նկարչական ցուցասրահներու պատասխանատու տնօրէններուն եւ սեփականատէրերուն հետ, արդի նկարչական արուեստի վերաբերեալ զանազան հարցերու շուրջ հարցուփորձելով զանոնք, 5 Յունուար 1969ի թիւով, իբրեւ առաջինը այս հարցազրոյցներուն, տեղ տրուած է մեր աշխատակցին՝ Պ. Գրիգոր Համբարձումեանի, որ — ինչպէս հաւանաբար ծանօթ էմեր ընթերցողներուն — վարիչ տնօրէնն է Փարիզի կարեւորագոյն ցուցասրահներէն «Կալըրի Ֆրամօն»ի:

Ստորեւ, ամփոփ գիծերով կուտանք սոյն տեսակցութիւնը:

×

Հարցում.— Ցուցասրահներու տնօրէններուն մեծ մասը, գոհ չեն նկարչութեան ու մանաւանդ երիտասարդ նկարչութեան վաճառումի կարելիութիւններէն: Իրաւունք ունի՞ն արդեօք, եւ ի՞նչ են ասոր պատճառները:

Պատասխան. — Եթէ նկատի ունենանք թէ՝ Ազատագրումէն ի վեր յարաճուն ընթացք մը ունեցած է վաճառումի գիծը, եւ միայն հինգ տարիէ ի վեր է որ եղած է աւելի կայուն, կրնանք տարուիլ կարծելու թէ՝ համաշխարհային չափանիշով արդեօք նուազա՞ծ է թիւը անոնց՝ որոնք կը հետաքրքրուին նկարչութեամբ: Ընդհակառակն՝ այս թիւը կ'աւելնայ, եւ ըստ իմ կարծիքիս՝ պիտի աւելնայ հետզհետէ եւ անդառնալիօրէն: Մենք դէմ յանդիման կը գտնուինք հաւաքական գիտակցութեան կազմաւորման մը հետ. արուեստը դարձած է ընկերային երեւոյթ մը: Իրականութիւն է որ 1950 – 1960 տարիներու ընթացքին ունեցած ենք ծայրայեղ բարգաւաճման գրեթէ անդիտակից շրջան մը, որ անտարակոյս ժամանակաւոր է եղած եւ ուր շատ անդամ պակսած են նկարիչներու եւ վաճառորդներու գեղարուեստական զգացողութիւնը, նախ՝ քննադատներու եւ հաւաքածոյ կազմողներու քննադատական վճիռները: Որովհետեւ, վաճառորդ մը որքան որ ալ ճարպիկ ըլլայ, չեմ կարծեր որ առանց «մեղսակից»ներու կարող ըլլայ ստեղծելու նպաստաւոր կամ աննպաստ իրադարձութիւններու գոյավիճակ մը, որուն բովանդակ պատասխանատուութիւնը կարելի ըլլայ բեռցնել իրեն՝ յաջողութեան կամ անյաջողութեան պարագային:

Հ.— Կը կարծէ՞ք որ շուկան փակ կը մնայ երիտասարդ նարիչներու առջեւ, մինչեւ իսկ եթէ անոնք տէր ըլլան որոշ տաղանդի:

Պ.— Արդէն ձեր հարցումը, ուր կը հաւաստէք՝ «եթէ նոյնիսկ անոնք տէր ըլլան որոշ տաղանդի», ենթադրել կուտայ թէ դուք կը հաւատաք որ նուազ տաղանդաւորներու ալ յաջողութիւնը կարելի է: Ասիկա արդեօք կասկածի տակ չի՞ դներ արուեստասէրին ձեռնհասութիւնը: Նոյն արժէքով երկու նկարիչներ նոյն բախտաւորութիւնը չունին յաջողելու: Կը խոստովանիմ թէ մեր երիտասարդները գիտեն արդէն թէ ինչ բան կը սպասէ իրենց: Անոնք ունին նախազգացումը իրենց ճակատագրին, եւ երբեք չեն մերժեր դժուարութիւնները, այլ կը ջանան յաղթահարել անոնց, որպէսզի մօտենան իրենց երազին: Հակառակ պարագային կը դիմեն նկարչական արուեստի կամ բարոյականի անձնասպանութեան: Չեն կրնար վստահիլ նաեւ իրենց իմացականութեան, որովհետեւ անզգալաբար իրենք զիրենք կը պայմանաւորեն եւ կը սպառին: Որովհետեւ, անոնք իրենց գործը կ'արտադրեն յայտնատեսութեամբ կամ հաշիւով: Բայց երբեք՝ համադրական տրամաբանութեամբ: Եւ ասկէ կը տառապին սոսկալիօրէն: Ահա այս կէտին է որ կրնայ միջամտել եւ պէտք է միջամտէ վաճառորդը, որուն դերը միմիայն ծախել, եւ առաւելագոյն դինով ծախել չէ, այլ՝ մասնաւորապէս կը հանդիսանայ նաեւ վկան՝ տաղանդի մը արտասփռումին:

Հ.— Ի՞նչ է որակը ներկայի երիտասարդ նկարիչներուն, եւ ի՞նչ պիտի ըսէիք իրենց, եթէ անոնք բախէին ձեր կալըրիին դուռը՝ իրենց թեւին տակ կէս երկվեցեակ մը նկարով:

Պ.— Հաստատօրէն կը հաւատամ թէ ապագան մինչեւ իսկ շատ հարուստ է անակնկալներով: Բայց ստեղծագործական նոր սերունդը դանդաղօրէն կը բիւրեղանայ: Նոյնիսկ շատ դանդաղօրէն: Գիտէք թէ արժէքաւոր նոր նկարիչները թիւով շատ են. բայց դիրքաւորումն է որ կը պակսի փորձարկութեան եւ փոխանցման այս շրջանին: Վերացական կոչուած նկարչութիւնը, ինքզինքը կրցաւ պարտադրել հազիւ քառասուն տարիէն. մինչդեռ չորս տարիներ բաւեցին «Փօփ, օփ եւ

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այս թիկնապահը մասնաւորապէս իմ պաշտպանութեանս յանձնուած է, կը մըտածէր. ասկէ զատ ազնուասիրտ եւ հայրենասէր անձնաւորութիւն մըն է եւ ինձ պատմեց թէ ի՛նչ պարագաներու տակ ստիպուած է զոհել իր դիրքը եւ թողուլ հեռանալ Պոլիսէն, շարունակելու համար սկսուած պայքարը բռնաւորութեան դէմ: Հիմա ի՞նչպէս կրնամ այսպիսի մէկը իմ ձեռքովս օսմանեան իշխանութեան յանձնել իբրեւ հասարակ ոճրագործ մը...:

Խեղճ մարդը չէր կրնար որոշում մը տալ եւ տենդոտ քայլերով կը շրջէր շոգենաւին մէջ: Հիմա Սելանիկ ելլող ճամբորդները արդէն մեկնած էին եւ Սիտոն հետզհետէ կը դատարկանար: Նաւազները ամբարները կը բանային բեռները պարպելու համար: Շոգենաւը ամբողջ օրը հոն պիտի մնար եւ հետեւեալ առտու միայն պիտի մեկնէր:

Նաւապետը պահ մը գնաց իր բանտարկեալին քով որ ամենայն հանդարտութեամբ նստած էր աթոռի մը վրայ:

— Ի՞նչ որոշեցիք իմ մասիս, հարցուց:

— Դեռ ոչինչ, պատասխանեց նաւապետը, ժամանակ ունինք մտածելու...:

Յետոյ յանկարծ հարցուց.

— Որո՞նք են ձեր ընկերները Սելանիկի մէջ:

— Օ՛, շատ բազմաթիւ են եւ եթէ հարկ ըլլայ, ամէնքը չեմ կրնար յիշել:

— Ինձ ըսէք միայն ամէնէն մտերիմները, ամէնէն վստահելիները, անոնք որոնք պիտի երթայիք տեսնել Իւսկուպ մեկնելէ առաջ:

— Իրաւ որ, ես դիտաւորութիւն ունէի ուղղակի հարիւրապետ Քեազիմ պէյը երթալ գտնել, որպէսզի ինծի միջոց մը ցոյց տայ ծածկաբար մինչեւ Իւսկիւպ հասնելու:

— Հարիւրապետ Քեազի՞մ պէյ, կրկնեց նաւապետը, ո՞ւր պիտի կրնայիք գտնել զինքը:

— Բայց մեր կեդրոնավայրը...

— Ուրեմն ինծի յայտնեցէք այդ կեդրոնավայրին ո՛ւր գտնուիլը եւ ես անձամբ պիտի երթամ զինքը փնտռելու:

— Ի՞նչ ընելու համար, հարցուց թիկնապահը զարմացած:

— Հոս, ձեր քովը բերելու համար եւ եթէ կարելի է, պիտի խնդրէի որ ուրիշ անձ մըն ալ ցոյց տաք որ ընկերանայ հարիւրապետին:

— Անկեղծօրէն կը խոստովանիմ, որ չեմ հասկնար ձեր դիտաւորութիւնը, ըսաւ փաշան նաւապետին երեսը նայելով:

— Ուրեմն երկու բառով բացատրեմ: Իմ նպատակս է ձեր երկու ընկերները հրաւիրել, եղելութիւնը անոնց բացատրել եւ խնդիրը անոնց դատաստանին ենթարկել, որովհետեւ ինքզինքս անկարող կը զգամ ձեզ իմ ձեռքովս թրքական իշխանութեան յանձնել:

— Ըսէք ինչ որ յարմար կը տեսնէք, պատասխանեց փաշան, ես ինքզինքս ձեզի յանձնեցի, դուք էք իմ ճակատագրիս տէրը:

— Հաճեցէք ուրեմն ձեր հարիւրապետին երկտող մը գրել զինքը շոգենաւ հրաւիրելու համար եւ ինձ յանձնել:

Թիկնապահը իսկոյն նաւապետին խնդիրքը կատարեց, յետոյ մանրամասնօրէն բացատրեց թէ ո՛ւր հարկ էր երթալ Քեազիմ պէյը գտնելու համար:

— Ուրեմն կրկին ձեզ այստեղ կը բանտարկեմ մինչեւ իմ վերադարձս, ըսաւ նաւապետը խցիկէն դուրս ելլելով ու դուռը կղպելով:

Դուրս ելած միջոցին հանդիպեցաւ Սիտոնի սեղանապետին որ շփոթած դէմքով մը զինքը դիմաւորեց:

— Հրամանատար, ըսաւ, ծանրակշիռ իրողութիւն մը կայ...

— Ի՞նչ իրողութիւն, հարցուց նաւապետը անտարբեր ձեւով մը, թէեւ իսկոյն կռահեց խնդիրը:

— Ութ թիւ խցիկին ուղեւորը մէջտեղ չկայ, մինչդեռ իր պայուսակները հոն կեցած են:

— Ո՞վ է ութ թիւ խցիկին ուղեւորը, հարցուց նաւապետը միամիտ դէմքով մը:

— Էմին էֆէնտի անուն Թուրք մը, որ Սելանիկի համար տոմսակ առած էր... հիմա խցիկը բանալով տեսանք որ իր բեռները հոն էին, բայց ինքը մէջտեղ չկայ, ասկէ զատ անկողինն ալ աւրուած չէր ինչ որ ցոյց կուտայ թէ գիշերը չէր պառկած խցիկին մէջ... սպասաւորները կ'ըսեն թէ չեն յիշեր որ կէս գիշերէն ետք զինքը տեսած ըլլան...:

— Զարմանալի՛ բան, ըսաւ նաւապետը ամենայն հանդարտութեամբ:

— Միեւնոյն ատեն միւս ուղեւորն ալ, այն որ փախստական մըն էր կարծեմ եւ ձեր պաշտպանութեան յանձնուած էր, չերեւար շոգենաւին մէջ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 65)

ՓՇՈՒՌԱՐԵԼ

Ֆ. ՊԱՍՕ

ՊԱՀԱՊԱՆ

—*—

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Մարդս դիշերը մթության մեջ կորցրած ձիու ետևից կը վազի, ետևից կը կանչէ, կը գոռայ, եւ Պարիզի բոլոր ձիավարները կը լսեն։

— Ո՛չ, հաւատացէք չեմ, դեռևս կէս գիշեր չէ։ Տեսա փաթ ինչ-որ մէկը։ Մեծերը կերեսաստեղծ։ որ ըսէք որ տարօրինակ է, մեզի համար ալ նոյնն է։ Ամէն օր կը տեսնենք զանոնք, ուրեմն ոչ մի նորութիւն չունին մեզի համար։ Ինչ որ կը հետաքրքրէ մեզ, այն է, որ մենք ալ կարենանք նմանիլ անոնց։ Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ ձիեր, կառքեր, ծառաներ, ինչպէս անոնք։ Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ ամառանոց մը Սէն գետի ափերուն, ուր կարենամ հանգստանալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր հիւանդներուն Ֆոնտին ի նը պաստ հանդանակուած հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ձեռամբ Տիկին Ա. Զապապեանի, Պ. Լորիս Մաթէոսեանէ հարիւր Ֆրանք, Տիկին Վ. Անսուրեանէ 35, Պ. Պարսամեանէ երեսուն, Պերճ Մավեանէ երեսուն, Տիկին Սօնա Խրիմ-եանէ երեսուն, Եդ. Մավեանէ քսան, Պուռուշեանէ քսան, Տիկին Գուլամէ 20, Օր. Ե. Սարգիսեանէ քսան, Օր. Անի Տէրտէրեանէ 15, Ոմն 35, Պասմաճեանէ տասը, Տիկին Կարապետեանէ յիսուն, Ոմն քսան, Ոմն տասը Ֆրանք :

×

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Ճանիկեանէ քսան Ֆրանք, Համբարձում Պոքացեանի (Սէնթ Էթիէն) մահուան քառասունքի առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ազատ Քէօչկերեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին իր ամուսինին, Տիգրան Քէօչկէրեանի մահուան Բ. տարելիցին առիթով :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մարի Ակոնայեան յիսուն Ֆր. կը նուիրէ Առնուվիլի Վ. Ս. Խաչի եկեղեցւոյ Հայկանոյշ Աւագեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ

Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբին թէյասեղանը, Կիրակի, Մարտ 16ին : Մանրամսնութիւնները յաջորդով

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

Հաց Մշակոյթի Տուն

Աւետիս (Աւօ) Սարեանի մահուան առթիւ (Պաթում) Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յակոբեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի :

ԱՌ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

տարբեր յայտագրով կը ներկայանայ՝

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ տը Մառնի ընդհ. խորհրդատու

JOSEPH FANCESCHI

Շաբաթ, Ապրիլ 12, ժամը 20·45ին

Palais des Sports

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Զորեքշաբթի Փետր. 26), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, Մարտ 2, ժամը 10·30ին Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ Կիլիկիոյ (Մարաշ, Այնթապ, Ատանա, Մերսին, Ուրֆա եւայլն) ճակատամարտին յիսնամեակին առիթով, ի ներկայութեան հայ եւ Ֆրանսացի նախկին ռազմիկներուն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Նոյն օրը ժամը 13ին ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ «Տիամանթէռ» ճաշարանին մէջ, 60 Բիւ Լաֆայէթ : Ճաշագին 28 Ֆրանք: Մասնակցիլ ուզողները դիմելու են Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցութեան,

A. A. C. L. — C.C.P. 10-998-61 Paris

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ եւ Արեւագալի արարողութիւն: Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՍԷՆ-ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսա բնակող բոլոր հայրենակիցներուն, ի մասնաւորի այն տարէցներուն որոնք կը փափաքին մտնել Մոնմորանսիի, Անտիյիի կամ Սէն-Ռաֆայէլի հանգստեան տուները, որ ի շահ ընդհանուրին, փափաքելի է որ օր առաջ արձանագրուին, նկատի առնելով թղթածրարներու (տօսիէ) պատրաստութեան պահանջած ժամանակաշրջանը (յաճախ երկու-երեք ամիսի կը կարօտի Ֆրանս. պաշտօնատանց մօտ ձեւակերպութիւնները): Նոյնիսկ եթէ անմիջապէս չեն ուզեր մտնել, աւելի լաւ է որ հարկ եղած օրինական ձեւակերպութիւնները կատարած ըլլան :

ՄՈՒՏՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԵՆ.—

Ա) Ըլլալ 65 տարեկան, կամ պակաս եթէ ենթական աշխատելու անկարելիութեան մէջ կը գտնուի եւ կրնայ հաստատել բժշկական վկայականով մը :

Բ) Ըլլալ հայ գաղթական (Ռեֆիւժիէ տ'Օրիժին Արմէնիէն) կամ ծագումով Հայ որեւէ հպատակութեան տէր եթէ Ֆրանսա բնակութեան շրջանը երեք տարիէն աւելի է :

Վարչութիւնը պատրաստ է քննելու վերոյիշեալ պայմաններէն դուրս որեւէ պարագայ որ կրնայ ներկայանալ մեր տարեց հայրենակիցներուն :

Բոլոր տեղեկութիւններուն համար կամ թելադրութիւններու համար դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը ամէն օր ժամը 9էն 12 եւ 2էն 6 (բացի Շաբաթ կէսօրէ ետք եւ Կիրակիէ) :

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)

(2ème étage)

Tél. : TRU. 02-99

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES

եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ անուրդ :

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին

Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique

Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:

եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով:

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. ՊԻԻՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին

Կիրակի, Մարտ 9, ժամը 17·24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Métro : Concorde et Champs-Elysées)

Orchestre VARTIVANIAN et ses Mamboséros O. R. T. F.

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով

ELECTION MISS CROIX - ROUGE

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Տոմսերու գինն է 10 Ֆրանք. ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 - 67 -03 :

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

իրաւագիտական եւ թեքնիք թարգմանութիւններ

23, Rue Blidah, appartement 41

MARSEILLE 3e

Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Զորեքշաբթի, 5 Մարտ, ժամը 20·45ին Սինեմա լը Շաւիլ, Ավընիւ Ռ. Սալենկրոյ Շաւիլ : Կը ցուցադրուին՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Փաստանկար)

եւ անմահ Տիգրան Զուխաճեանի գլուխ-գործոցը՝ ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպիճի Հօր Հօր աղա) զունաւոր Ֆէլմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայոց ծանօթ սիրուած դերասանուհի Վարդուհի Վարդերեսեան :

Մուտք 5 ֆրանք

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը, Բ. տպագրութիւն, պատկերազարդ, 1968	20 ֆր.
Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, Ամբողջական երկեր, 3 հատոր, հատորը	20 ֆր.
Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Կեանքի ուղիներով, 6 հատոր, հատորը	15 ֆր.
Ա. ՇԻՐԱԿԵԱՆ, «Կտակն էր նահատակներուն»	15 ֆր.
ՀԱՅԿԱԶՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ցեղասպան Թուրքը	16 ֆր.
Ե. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս (Տարօնի շրջանի պատմութիւն)	15 ֆր.

(Վերոգրեալ գրքերը՝ տպուած Պէյրութ՝ բոլորն ալ լաթակազմ են)

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ, Հայկական Կիլիկիա	8 ֆր.
ԱՂԱՍԻ, Զէյթուն եւ իր շրջակաները, Պէյրութ, թղթակազմ	15 ֆր.
ԳՐ. ԵՊՍ. ՊԱԼԱԳԵԱՆ, Հայ Գողգոթան, Բ. հատոր, Փարիզ	15 ֆր.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ, Վենետիկ	400 ֆր.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ, Երեւան, 1967	72,60 ֆր.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶ, Առաքել Պատրիկի, Երեւան, 1967	17 ֆր.
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ, Կոմիտաս Վարդապետի բոլոր երկերը	

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

Դիմել

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, rue Monsieur-le-Prince - PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35 Tél. : 326-88-65

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
27 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11450 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.450

ԱԹԱԹԻՒՐՔ... ԵՒ ՄԵՐ ԵՐԱՋԸ

Ժամանակին կար Փիէռ Լոթի մը, որ առաւելագոյն չափով օգտուեցաւ թրքական հիւրամեծարութենէ՛ն : Ուրիշ Փիէռ մը, այս անգամ Վիլլըմար, պատմաբանի պատմուճան հագած, յայտնապէս կ՛ուզէ վայելել նոյն ասպնջականութիւնը: Գուցէ կը վայելէ արդէն :

Մարդը յօդուած մը ստորագրած է «Միրուար տը լ՚Իսթուար»ի վերջին թիւին մէջ՝ երգելու համար փառքը Մուսթաֆա Քեմալին, Աթաթիւրքին, որուն կուտայ առասպելական հերոսի մը եւ քաջամարտիկ հայրենասէրի մը բոլոր առաքինութիւնները :

Յօդուածին վերջաւորութեան, Վիլլըմար սրտառուչ յուզումով մը կ՚եզրակացընէ, թէ Աթաթիւրքի մահէն ետք, բոլոր Թուրքերը որբ մնացին : Ըստ երեւոյթին, որբացած է նաեւ այս Ֆրանսացին, այլապէս այդքան ափսոսանք անբնական պիտի ըլլար ...

Մեզ հետաքրքրողը որդիական այդ ըզգացումները չեն եւ ոչ ալ այն հաշիւնները, որոնք կրնան մտած ըլլալ նման յօդուածի մը հրատարակութեան մէջ : Մարդիկ ազատ են խունկ ծխելու իրենց հերոսներուն յիշատակին, նոյնիսկ եթէ այդ խնկարկումը կապ չունենայ ներքին համոզումներու հետ :

Բայց ինչ որ աններելի է պատմաբանի հովեր առած մէկու մը համար, մանաւանդ զինք հիւրընկալող պատմական հանդէսին, ատիկա նախատական այն վերաբերումն է, որ Վիլլըմարի յօդուածին մէկ ծայրէն միւսը ակնբախ կերպով կ՚արտայայտուի Հայերու, Յոյներու եւ Քիւրտերու հանդէպ :

Վիլլըմար քեմալական յեղափոխութեան ամբողջ արժանիքը կը վերագրէ Մուսթաֆա Քեմալի անձին, անոր ռազմագիտական կարողութիւններուն եւ մանաւանդ թուրք ժողովուրդի հերոսական կռիւներուն, առանց երբեք նկատի ունենալու այն հիմնական դերը, որ խաղացին Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա, իրարու մրցակից եւ հակադիր դիրքերու վրայ :

Ա. Աշխարհամարտը հազիւ աւարտած, երբեմնի դաշնակիցները՝ Անգլիա եւ Ֆրանսա վերսկսան իրենց նախկին խաղերուն : Իւրաքանչիւրը աշխատեցաւ իր ծիրին մէջ առնել երբեմնի օսմանեան կայսրութենէն մնացած փոքր – ասիական հատուածը եւ քեմալական շարժումը լաւագոյն առիթը նկատեցին՝ իրենց իսկ ստորագրութիւնը կրող Սեւրի Դաշնագիրը յետագային փոխարինելու համար Լոզանի դաշնագրով :

Պատմութիւնը կը կրկնուէր. Սան Սթեֆանոյէն ետք՝ Պերլին, Սեւրէն ետք՝ Լոզան :

Մուսթաֆա Քեմալ առաւելագոյն չափով շահագործեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մրցակցութիւնը : Անգլիա ազատ արձակեց Սուէզի մէջ դերի ինկած 45 հազար թուրք զինուորները եւ դիւրացուց անոնց Թուրքիա փոխադրութիւնը՝ խտացնելու համար քեմալական շարքերը. իսկ Ֆրանսա, ետ չմնալու համար Ալպիոնէն, պարպեց Կիլիկիան :

Նախկին հարիւրապետը, որ յետագային պիտի կոչուէր Ղազի, Թուրքերու Հայր, անգլեւֆրանսական օժանդակութիւնը չվայելեց միայն : Խորհրդային Միութիւնը եւս լայնօրէն օժանդակեց քեմալական շարժումին, յուսալով որ զայն կը ծառայեցնէ իր քաղաքական եւ յեղափոխական նպատակներուն :

Այս է քեմալական յեղափոխութեան յաջողութեան գաղտնիքը, մինչդեռ Վիլլըմարներ կը փորձեն լուռ անցնիլ այդ բոլորին վրայէն՝ ցցուն դարձնելու համար Աթաթիւրքի դերը եւ միաժամանակ դատապարտելու Հայերը, որոնք իրենց «ցեղին հին թագաւորութիւնը վերահաստատելու երազին ետեւէն կը վազէին »:

Ու յետոյ, Վիլլըմար մեծ գովեստով կը խօսի Աթաթիւրքի բարեկարգութեանց մասին: Կը յիշէ արաբերէն դիրերու փոխարէն լատիներէն դիրերու որդեգրումը, Ֆեսի եւ փաթթոցի փոխարէն՝ գլխարկի հաստատումը թուրք գլուխներուն վրայ, բայց չըսեր, թէ գլխարկին հետ Թուրքերը կրցա՞ծ են նաեւ գլուխ փոխել :

Հեռուն երթալու պէտք չկայ՝ հաստատելու համար, թէ Վիլլըմարները իրենց բռնազբօսիկ ճիգով, պիտի չկրնան ծածկել իրականութիւնները :

Աթաթիւրքի օրերուն եւ Աթաթիւրքէն ետք, Թուրքը հարկ եղած չափով ցոյց տուաւ, թէ որքա՞ն հաւատարիմ կը մնայ իր առհաւական բնազդներուն :

Սեպտեմբեր վեցը վկայ :

Իսկ թէ Աթաթիւրքի ստեղծած արդիական երկրին մէջ, ի՞նչ է ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութեան մտային մակարդակը, դիտնալու համար, Վիլլըմարներ երկար պրպտումներու պէտք չունին: Թող կարդան Ֆրանսական Մամլոյ Գործակալութեան Փետրուար 18 թուակիր հեռագիրը, Անգարայէն.

« Գալով Անատոլուի գիւղացիներուն, որոնք կը կազմեն ընտրողներու մեծամասնութիւնը, տեղեակ չեն նոյնիսկ գոյութեանը Վեցերորդ Նաւատորմին », որուն միաւորներուն Պոլիս եւ Իզմիր այցելութեան առիթով, իրենց քաղաքաբնակ եղբայրները իրարու գլուխ կը պատռեն..

«ԱԶԴԱԿ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ԼՈՆՏՈՆԷՆ ՊՈՆ ԱՆՑԱՒ

Պոն մեկնելէ առաջ, նախագահ Նիքսըն տեսնուած է նաեւ ընդդիմութեան, այսինքն պահպանողականներու պարագլուխին հետ : Այս տեսակցութեան ընթացքին է որ խօսուած է Ֆրանքեւանգլիական տագնապին մասին, որ պատմութեան կ՚անցնի, Փարիզի անգլիական դեսպանին անունով՝ «Սոմզ խնդիրը »:

Ամէն պարագայի մէջ անգլեւամերիկեան յարաբերութիւնները աւելի քան երբեք սերտացած են, այս այցելութենէն ետք: Պոն մեկնելէն առաջ, Նիքսըն հիւրը եղած է Էլիզապէթ թագուհիին :

Պրիւսէլ, Լոնտոն եւ ապա Պոն, Հռոմ ու Փարիզ ալ հաւանաբար, Նիքսըն շեշտը կը դնէ գլխաւորաբար Ատլանտեան Ուխտի կարեւորութեան վրայ :

Պոնի մէջ, Նիքսըն կը գտնուի ուրիշ բարդութիւններու առջեւ : Արդարեւ Քիզինկէր կ՚ուզէ Միացեալ Նահանգներու նախագահին կարծիքն առնել Պերլինի համար, Ռուսերուն առաջարկած «սակարկութեան » մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՎԷՐԻ (Կառտան) ածխահանքին մէջ պատահած փլուզումի մը հետեւանքով, 6 բանուորներ արգելափակուած մնացած են եւ հակառակ թափուած բոլոր ջանքերուն յոյս չկայ որ կարելի ըլլայ զիրենք փրկել, ասոնց մէջն է նաեւ Հայ մը՝ Ժան Ղարիպեան, ամուսնացած եւ մէկ զաւակի հայր, 31 տարեկան :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Չորեքշաբթի օր կը գումարուէր Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդի հերթական ժողովը, դեսպաններու աստիճանին: Այս անգամ ալ Ֆրանսայի աթոռը պարապ կը մնար :

ԵԳԻՊՏՈՍ բաւական մտահոգ է, կը վախնայ որ իսրայելեան յաջորդ յարձակումը կատարուի Գահիրէի մերձաւոր Համիէթ էլ Զիթուն կայանին վրայ, ուր ռազմափորձեր կ՚ընեն Պաղեստինցիները:

ՎԻԷԹՔՈՆԿԻ յարձակումները սաստկացան Սայկոնի շուրջ եւ ամերիկեան կայաններու վրայ : Մարդկային կորուստները շատ ծանր են երկու կողմն ալ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ 17 տարեկան երիտասարդ մը անձնասպան եղած է, ինքզինքը այրելով, այս անգամ ալ Վենսեսլաս հրապարակին վրայ, այն օրը երբ կը տօնուի «Փրակայի հարուածին» 21րդ տարեդարձը : Իր քովը նամակ մը գտնուած է ուր գրած էր՝ «թիւ 2 մարդկային ջահը»: Փրակայի ուսանողները որոշած էին ժողով գումարել քննելու համար այս նոր զոհին պարագան տրուած ըլլալով, որ այս երիտասարդը մաս չի կազմեր Եան Պալաքի ուսանողական խումբին, որու անդամները վճռած էին իրենք զիրենք այրել, յանուն ազատութեան :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ տագնապ մը կրնայ ծնիլ ի մօտոյ Ֆրանսայի մէջ, ուր սենտիքաները սկսած են շարժիլ, «Մարտի ժամադրութեան » առթիւ: Սէ ԺԷ Թէն արդէն իսկ կը յայտարարէ թէ կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլ պիտի ըլլայ, 24 ժամուան համար, թէեւ օրը դեռ չէ ճշգուած :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ օրէ օր աւելի լաւ է: Այս արագ ապաքինումը զարմանք կը պատճառէ նոյնիսկ բժիշկներուն: Նախկին նախագահը, որ 78 տարեկան է, եօթը սրտի տագնապ անցուցած էր, որու վերջին շատ ծանր եւ վիրաբուժները մեծ վարանումով է որ աղիքի այս գործողութեան կը ձեռնարկէին :

ՊԻԱՖՐԱՅԻ վրայ նոր ռմբակոծութիւններ եղած են: 37 մեռեալ կայ: Միջազգային Կարմիր Խաչը իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ կրցած է մէկ միլիոն ծրար ուտելիք հասցնել վերջերս :

ՍՊԱՆԻԱ «Իզապէլ Կաթոդիկէ»ի կարգի մեծ – խաչը շնորհած է նախարար Տըպրէի :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԼԵՒԻ ԷՇՔՈԼԻ ՄԱՀԸ

Չորեքշաբթի առաւօտ, իսրայելեան ձայնասփիւռը կը հաղորդէր վարչապետ Լեւի Էշքոլի յանկարծական մահը, ապա յայտագիրը կը փոխուէր եւ ձայնասփիւռը կը սկսէր մահերգներ սփռել, ընդմիջուած Աստուածաշունչի ընթերցումներով :

Լեւի Էշքոլ, Իսրայէլի չափաւորական հոսանքը կը ներկայացնէր : Սրտի առաջին տագնապ մը կ՚ունենար Փետրուար 3ին, թոքերու բորբոքումներու հետեւանքով, նոր տագնապի մը զոհ կ՚երթար Չորեքշաբթի առտու :

Ըստ Իսրայէլի սահմանադրութեան ամբողջ կառավարութիւնը հրաժարած կը նկատուի եւ նախագահին կը մնայ նոր նախարարապետ մը նշանակել, որ դահլիճ մը կազմէ :

× էլ Ֆաթ ահաբեկչական կազմակերպութիւնը կը յայտարարէ թէ ինք սպաննած է Լեւի Էշքոլը, Երկուշաբթի օրուան յարձակումին ընթացքին, Քիպուցին վրայ, ուր Իսրայէլի վարչապետը սովորաբար կը հանգստանայ :

Թէլ – Ավիվ կը հերքէ, ճշդելով թէ Լեւի Էշքոլ այդ Քիպուցը չէր գտնուեր եւ մեռած է իր բնակարանը, սրտի նոր տագնապէ մը :

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼ

Ո՞ԻՐ Կ՚ԵՐԹԱՅ ՍՊԱՆԻԱ

Գերմանական « Տի Վէլթ» թերթը կը գրէ.— Սպանիոյ կացութիւնն ալ խառնակեցաւ մէկ օրէն միւսը, վատթարացաւ նոյնիսկ եւ Զօրավար Ֆրանքօ ստիպուեցաւ շատ խիստ միջոցներու դիմել, զգալով որ իր գրաւած աթոռը կը ճարճատի հետզհետէ : Երեսուն տարի առաջ, իր զինուորները Պարչելոնա մտած եւ վերջ տուած էին քաղաքային պատերազմին : 1969ի նոյն օրը, սպիտակահեր դիկտատորը երեք ամսուան համար պաշարման վիճակ հռչակեց իր երկրին մէջ: Այս կտրուկ կարգադրութիւններով, Ֆրանքօ նպատակ ունի ամրապնդել իր հիմնած վարչաձեւը, յանուն «խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան »: Պէտք է յիշեցնել թէ իր տուած վճռական որոշումները ոչ բանուորական գործադուլներուն ուղղուած են, ոչ ալ աշխատաւոր դասակարգին բողոքներուն : Բուն թիրախը ուսանողութիւնն է, երիտասարդական յարաճուն ըմբոստութիւնները, զորս լռեցնելու համար անհրաժեշտ կը նկատէ պաշարման վիճակ հռչակել :

Սպանիոյ արքայական վարչաձեւը լրջօրէն ցնցուեցաւ, երբ մտաւորականութիւնը, անջատողական շարժումը եւ ընկերվարութիւնը երրորդութիւն մը կազմեցին ու փորձեցին գահուն հիմերը : 1930ի սկիզբները, Սպանիոյ միապետութիւնը հիմնովին խարխլեցաւ, եւ փլաւ ի վերջոյ : Հիմա նոյն «երրեակ զօրութիւնն» է որ իրարու միացած եւ դիրք բռնած է Ֆրանքոյի մենատիրութեան դէմ, լուրջ վտանգ մը կազմելով: Ազատական շարժումի կուսակիցներն ալ նեղ դրութեան մը մատնուած են, որովհետեւ կը զգան թէ շղթայազերծ երիտասարդութիւնը չարաչար կը գործածէ ազատականութեան ըմբռնումը :

Ուսանողական ցոյցերը եւ խլրտումները այլապէս նշանակալից են : Սովորական բողոքներ չեն անոնք, այլ անհակակշիռ պոռթկում մը, որ կրնայ քարուքանդ ընել բովանդակ Սպանիան, ոչ ոք կրնայ նախատեսել աղէտին չափն ու սահմանը : Երիտասարդները իրենց բացօթեայ հաւաքոյթներու ընթացքին, Չէ Կուէվարայի նկարին քով չմոռցան նաեւ Պաքունինի մէկ կենդանագիրն ալ կախել : Շատեր կը խորհէին թէ քաղաքական անիշխանութիւնը վերջ գտած է Սպանիոյ մէջ, հիմա կ՚ըմբռնեն թէ չարաչար կը սխալին :

Ֆրանքօ հարկ դատեց նաեւ մամլոյ գրաքննութիւն հաստատել, խօսքի եւ գաղափարի ազատութիւնն ալ կաշկանդել: Կը նշանակէ որ պաշարման վիճակ հռչակելով ուսանողական խլրտումներէն զատ կ՚ուզէ նաեւ իր հսկողութեան տակ պահել ժողովուրդին ընկերային եւ գաղափարական խմորումները նաեւ պահպանողական զինուորականներու համոզումները, այս կերպով երեւան բերելով Սպանիա մը, որ նոյն ձեւով կը մտածէ : Ժամանակավրէպ մտայնութիւն մը ահաւասիկ, որ կրնայ տեղի տալ եղբայրասպան նոր կիրքերու եւ աւելի վտանգաւոր խմորումներու :

Քաղեց Ս. ՎԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

Բ.

Գիտական աշխարհին մէջ, ասկէ մօտ ութսուն կամ հարիւր տարի առաջ, նոր գիտութիւն մը երեւան եկաւ, որ կը կոչուի համեմատական լեզուաբանութիւն: Այդ գիտութիւնը եկաւ այն եզրակացութեան, որ մեր աշխարհի վրայ խօսուած լեզուներէն որոշ խումբեր նոյն ծագումը ունին եւ առանձին խումբեր կը կազմեն:

1860 թուականին, հայերէնն ալ հնդեւրոպական լեզուախումբին մէջ դասուեցաւ: Հնդեւրոպական լեզուախումբին մեծ ճիւղերն են սանսկրիտերէնը, իրանական լեզուն, սլաւական լեզուները, անգլեւսաքսոն լեզուները, լատիներէնը, յունարէնը եւ ալպաներէնն ու հայերէնը:

Առաջին հետազօտողները եկան այն եզրակացութեան, որ հայերէնը իրանական լեզուին կը պատկանի, տեսակ մը իրաներէնի մէկ բարբառը: Հայ լեզուին մէջ գտնուող իրաներէն բառերը համարելով հայերէն բառեր՝ այդ եզրակացութիւնը հանեցին: 1870ական թուականներուն, գերմանացի գիտուն Հիւպշման այն գաղափարը յայտնեց, թէ պէտք է դուրս հանել նաեւ հայերէնէն օտար տարրերը՝ պարսկական, յունական, ասորական եւ այլն: Այդպէս ընելով՝ ան գտաւ, որ հայերէնը հնդեւրոպական խումբին մէջ առանձին ճիւղ մը կը կազմէ: Օրինակ, իրանական լեզուները չեն տարբերեր Ր եւ Լ: Մինչդեռ մենք կը տարբերենք, որով եւրոպական լեզուներուն կը պատկանի մեր լեզուն եւ կը գտնուի իրանական ու սլաւական լեզուախումբերուն միջեւ:

Երբ այս պարզուեցաւ, հետեւեալ խնդիրը այն էր, թէ ո՛ւրկէ կը ծագէր հայ լեզուն: Փոքրասիական ժողովուրդներու լեզուներուն հետ արդեօք առընչութիւն ունէ՞ր հայերէնը: Եւ որովհետեւ Հերոդոտ կ՛ըսէ, թէ Հայերը փռիւգիացի գաղթականներ են, գիտունները սկսան որոնել, թէ արդեօք հայերէնը ի՛նչ կապ ունի այդ ժողովուրդի լեզուին հետ: Դժբախտութիւնն այն է որ փոքրասիական ժողովուրդներն ալ երկու մասի կը բաժնուին՝ արեւելեան եւ արեւմտեան, եւ անոնց մէջ գտնուող մանր ժողովուրդներէն լեզուական հետքեր չեն մնացած: Հազիւ քանի մը տասնեակ բառեր կան, որոնցմէ կարծես, կ՛երեւի, թէ մեր լեզուին հետ նմանութեան կէտեր կան: Բայց ասոնք քիչ են ապացուցանելու համար, թէ այդ լեզուներու մէկ ճիւղը կը կազմէ Հայոց լեզուն, որովհետեւ փոքրասիական լեզուախումբ ըսուածն ալ անորոշ գաղափար մըն է արդէն:

Այդ բոլոր լեզուները հնդեւրոպական տարրեր ունին իրենց մէջ: Այդ շրջանները որոշ ժամանակ մը Հաթերու տիրապետութեան տակ էին: Տիրող այդ ժողովուրդէն շատ բառեր անցած կրնան ըլլալ տիրուած միւս ժողովուրդներուն: Հայերէնը էտրուսկներու լեզուին հետ առընչութեան տարրեր ունի:

Ամփոփելով՝ հայերէնը հին լեզուի մը մնացորդը կը ներկայացնէ: Բայց մենք ունինք երկու ուրիշ ժողովուրդներ՝ հաթեր եւ ուրարտացիներ, որոնց հետ աւելի կապակցութիւն պէտք է ունենանք: Եէնսէն այն կարծիքը յայտնեց, թէ Հաթերը հին Հայերն են եւ հայ լեզուն հին հաթերէնն է: Դժբախտաբար, հաթերէնը տակաւին լաւ մեկնաբանուած չէ եւ նշաններով միայն դրոշմուած է քարերու վրայ, ուրկէ լեզուն, իբրեւ հնչական արժէք, կարելի չէ դուրս բերել: Բայց ընդունուած է, որ հայերէնը հնդեւրոպական լեզու մըն է: Սակայն, չենք կարող հաստատուած նկատել, որ Հաթերը Հայերն են եւ հաթերէնը այսօր հայերէնին մէջ կ՛ապրի:

Կը մնայ բուն Հայաստանի մէջ ապրող ժողովուրդը՝ Ուրարտացիք: Գիտուն մը փորձեց հայերէնով ըմբռնել Ուրարտացիներու թողած արձանագրութիւնները: Սանտալճեան եպիսկոպոսը այդ եղանակին դիմեց եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը գրեց:

Ուրարտացիք նախ իրենց արձանագրութիւնները ասորական լեզուով գրած են, բայց յետոյ զօրանալով եւ գիտակից դառնալով՝ իրենց լեզուով գրած են՝ նշաններն ու տառերը ինքնուոյնացնելով: Որով ուրարտական լեզուն իբրեւ հնչիւն դեռեւս պարզուած չէ: Սանտալճեան փորձած է Հայոց եւ Յունաց լեզուով մեկնել ուրարտականը:

Իմ կարծիքովս, այս բոլոր ժողովուրդներէն ամէնէն հինը Հայերն են եւ այդ փոքրասիական ժողովուրդներուն հետ միասին խօսած են հնդեւրոպական լեզու մը: Որովհետեւ Հայոց լեզուն, բոլոր գիտուններուն կարծիքով, չափազանց մշակուած լեզու է, ուրեմն եւ հին:

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

(Շար.)

2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տարբերութիւնները, որոնք ժամանակակից ընկերութիւնը կը բաժնեն որոշ խաւերու, կայուն իրողութիւններ են: Անոնց իմաստը երեւան կուգայ միայն այն ատեն, երբ կը հաստատենք անոնց շարժումը: Մեր դարաշրջանի սկիզբէն մինչեւ 1650, քառորդ միլիառ մարդոց թիւը կրկնապատկուեցաւ, երկու դարու ընթացքին աւելցաւ մէկ միլիառ: Հարիւր տարի պէտք եղաւ, որ աւելնայ երկրորդ միլիառը եւ միայն երեսուն տարի՝ որ ունենանք երրորդ միլիառը:

Մարդկային գործունէութեան առ նուազն հինգ հիմնական կէտերու վրայ կը կազմուին տարբեր բեւեռներ եւ զատորոշ դասեր:

Սնունդի բնագաւառին մէջ գոյութիւն ունի մարդկութիւն մը, որ կ՛ուտէ եւ ուրիշ մը, որ անօթի է: Երկրագունդի բնակչութեան կէսը կը տառապի տկար կամ գէշ սնունդէ:

Ուրիշ տարբերութիւն մըն է գիտելիքներու տարբերութիւնը: Ծանրակշիռ հարց է այն իրողութիւնը, որ քառորդ միլիոն մարդիկ կը նկատուին անգրագէտ (չափանիշն է լրագիր մը կարդալու կարողութիւնը), բայց աւելի ծանրակշիռ է այս գոյավիճակին յաւերժացումն ու ընդլայնումը: Արդարեւ դեռ կան երախաներ, որոնք չեն կրնար դպրոց յաճախել թերաճ ցամաքամասերու մէջ:

Կը յաջորդէ թէքնիքի տարբերութիւնը, որ ներկայիս ողբերգական նոր բաժանումի մը կ՛ենթարկէ երկիրները, անոնք, որ կ՛օգտագործեն մեծ քանակութեամբ մեքենաներ եւ անոնք, որ կը գործածեն նախնական գործիքներ:

Աշխարհի երկիրներուն վաթսուն առ հարիւրին մէջ գիտական հետազօտութիւն չի կատարուիր, հետազօտութիւններուն 95 առ հարիւրը կեդրոնացած է երեսուն պետութիւններու մէջ:

Զինուորական տարբերութիւնը հետեւանքն է տնտեսական, գիտելիքներու եւ թեքնիքի տարբերութեան, կարգ մը երկիրներ իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով զինուորական դասական զէնքեր, իսկ ուրիշներ՝ աւերիչ ուժ մը, որ իր նախընթացը չունի պատմութեան մէջ:

Վերջապէս, տնտեսական զարգացման տարբերութիւնը մինչեւ երկու հազար թուականը, ընկերութեան զարգացման վերաբերեալ ամենամեծ հարցերը ստեղծելու բնոյթը ունի: Ներկայ թափով լատին Ամերիկայի մէջ մարդ գլուխ եկամուտին կրկնապատկումը պիտի պահանջէ քառասուն տարի, Ափրիկէի մէջ՝ 70 տարի եւ հարաւային Ասիոյ մէջ՝ մէկ ու կէս դար:

Զարգացման մէջ եղող երկիրներու ճիգերը, ընդգրկուելու զարգացման հետեւողական գործողութեան մը մէջ, կը բախին հակադիր ուժերու: Համաշխարհային արտածումներու մէջ անոնց ունեցած բաժինը 31 առ հարիւրէն իջաւ 11 առ հարիւրի, 1950 – 1966 ժամանակաշրջանին: Հակառակ այն իրողութեան, որ 2/3 համեմատութեամբ երկրագործածական երկիրներ են, անոնք արդիւնաբերական երկիրներէն տարեկան կը ներածեն չորս միլիառ տոլարի արժէքով սնընդեղէն: Անոնց կատարած փոխառութիւններուն տոկոսները կը ներկայացնեն տարեկան չորս միլիառ տոլար եւս, իսկ երկու տարի ետք անոնք պիտի հասնին զարգացած երկիրներու բացած վարկերու անօրինակ սահմանագիծին:

Այս երեւոյթներուն առջեւ նախատեսութիւնները երկու մասի կը բաժնուինոմանք կը պնդեն, թէ մարդկութիւնը չունի մտաւորական անհրաժեշտ միջոցները հակակշռելու համար ժամանակակից աշխարհի մեծ տարբերութիւնները, իսկ ուրիշներ կը հաւաստեն, թէ գիտութեան աղբիւրները բնոյթը ունին կասեցնելու ներկայ ձգտումը:

Լաւատեսները կը նկատեն, թէ գիտական յեղափոխութիւնը, որ մտած է իր երկրորդ փուլին մէջ, կը բովանդակէ այնքան խոստումներ, որ մօտ ատենէն ոչ միայն սննդառութեան, հագուստեղէնի եւ մշակոյթի մեծ անհրաժեշտութիւններ կարելի պիտի ըլլայ բաւարարել, այլ նաեւ մեծ խոյանք մը ներշնչել զարգացման թափին նոյնիսկ աւելի յետամնաց շրջաններու մէջ:

Ահա թէ ինչու դէպի երկու հազար թուականը տանող ճամբուն բնոյթը, որ կախում ունի խաղաղութիւնը հաստատելու եւ ամրապնդելու կարողութենէն, վերջի վերջոյ կախում ունի նաեւ այն եղանակէն, որով պիտի բնաշրջուին տարբերութիւնները: Տարածութիւնները չափելու դատանիշը հիմնական է: Իւրաքանչիւր երեւոյթի քննարկման մէջ կարեւոր է տեսնել, թէ տարբերութիւնը կը շատնա՞յ թէ կը նուազի տարբեր դասի երկիրներու եւ անհատներու միջեւ: Տարբերութեան մեծութիւնը կը նշանակէ անդունդ եւ բախում: Անոր նուազումը համարժէք է մարդոց միջեւ հաւասարութեան բաղձանքի ամրապնդման եւ, հետեւաբար, համակեցութեան, բարգաւաճ եւ ներդաշնակ ընտանիքի մը շրջանակին մէջ:

Մ. Մ.

ՓՈՔՐ ՅՈՒՇ ՄԸ

(ԹՈՐԳՈՄ ԵՊՍ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Փարիզ կը գտնուէի շաբաթուան մը համար: Սովորաբար կը հանդիպէի «Յառաջ»ի խմբագրատունը: Շաւարշ Միսաքեանի հետ կը խօսէինք ազգային կազմակերպութեան մասին, եւ թէ Եւրոպայի ցիր ու ցան փոքրաթիւ գաղութները ինչ ձեւով կրնային իրենց գործակցութեան բաժինը բերել այդ գործին: Խօսքը եկաւ Եւրոպայի Թեմական Խորհուրդի կազմութեան վրայ: Քառասուն տարի մը

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Անոր մասին անհոգ եղէք, պատասխանեց նաւապետը, իմ խցիկս կը գտնուի եւ առ այժմ հոն պիտի մնայ ապահովութեան համար, իսկ գալով Էմին էֆէնտիի, գուցէ շոգենաւը քարափին մօտենալուն պէս դուրս ելած է բեռները հոս թողելով ու յետոյ պիտի վերադառնայ զանոնք առնելու... ըստ իս իրար անցնելու պէտք չկայ, սպասեցէք առ այժմ. ի՞նչ կ՛ուզէք որ ընէ այդ մարդը շոգենաւին մէջ:

— Կը վախնամ որ արկած մը պատահած է իրեն գիշեր ժամանակ...:

— Եթէ որեւէ դժբախտութիւն մը պատահած է իրեն, մենք չենք պատասխանատուն, ըսաւ նաւապետը չոր կերպով. ամէն պարագայի մէջ, նորէն կը կրկնեմ, հարկ է սպասել, հաւանական է որ ըսածիս պէս դուրս ելած է առանց մէկէ մը նշմարուելու:

Սեղանապետը տեսնելով որ իր մեծաւորը կարեւորութիւն չի տար եղածին՝ քիչ մը ամօթահար մեկնեցաւ քովէն:

Նաւապետը դուրս ելաւ եւ ժամ մը ետքը վերադարձաւ երկու անձերու ընկերակցութեամբ: Ասոնցմէ մին, ինչպէս ընթերցողները անշուշտ գուշակեցին, հարիւրապետ Քեազիմ պէյն էր, իսկ միւսը Սելանիկի քոմիթէին ամէնէն եռանդուն անդամներէն մէկը, որուն առ այժմ Ք. էֆէնտի անունը պիտի տանք:

Երեքը մէկ ուղղուեցան այն խցիկը ուր թիկնապահը արդելափակ կը մնար: Մէհմէտ փաշա իր ընկերները տեսնելով՝ յուզուած անոնց փարեցաւ ու գորովալից զանոնք համբուրեց: Այն ատեն նաւապետը թիկնապահին դառնալով ըսաւ.

— Սիրելի բարեկամ, ահաւասիկ ընկերներդ գտայ ու բերի, իրենց բնաւ բան չեմ պատմած... փափաքեցայ որ դուք անձամբ ըսէք ամբողջ իրողութիւնը, ձեզ առանձին կը թողում...:

Փաշան սկսաւ իր պատմութիւնը, երբ առանձին մնաց իր երկու ընկերներուն հետ: Պատմեց Պոլսոյ մէջ պատահածները, իր դեսպանատուն ապաստանիլը, Սիտոն փոխադրուիլը, փախուստը, Էմին էֆէնտիի հետ հանդիպումը եւ վերջապէս գիշերուան եղեռնը, իր խղճահարութիւնը: Երբ խօսքը աւարտեց, Քեազիմ պէյ ոտքի ելաւ, եկաւ փաշային գլուխը ձեռքերուն մէջ առաւ եւ ճակատը համբուրեց.

— Սիրելիս, ըսաւ, փառաւոր գործ մը կատարած ես, որուն համար պէտք է հըպարտ ու երջանիկ ըլլաս, ոչ թէ ոճիր մը չէ եղածը, այլ արդար պատուհաս մը, դուն՝ անգիտակցաբար, տրուած վճիռ մը գործադրած ես, որովհետեւ այդ Էմին էֆէնտի կոչուած ցած արարածը արդէն մահուան դատապարտուած է մեր կողմէն եւ եթէ ոտքը համարձակէր Սելանիկ դընել, պիտի գտնէր այն պատիժը զոր քու ձեռքէդ ստացած է:

— Ի՞նչպէս, զինքը առաջուց կը ճանչնայի՞ք...:

— Բնականաբար: Տակաւին քանի մը ամիս առաջ Սելանիկ էր եւ յաջողած էր ինքզինքը ազատական կեղծելով մեր ընկերներէն մէկ քանիին հետ մտերմանալ եւ ապա զանոնք մատնել. իր պատճառաւ հինգ սպայ ունինք այժմ Եմէն աքսորուած: Վերջերս իմացանք որ կրկին հոս պիտի գայ եղեր եւ մեր Պոլսոյ ընկերները գրած էին որ այս անգամ զինքը մէջտեղէն վերցնենք, ինչ որ անմիջապէս վճռեցինք...:

— Կը տեսնե՞ս թէ մեր քոմիթէին վճիռը գործադրած ես պարզապէս, աւելցուց Ք. էֆէնտի, դուն գործին մէջ պատասխանատուութեան բաժին մը չունիս ու միայն մեր շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան արժանի ես:

Այս բացատրութիւնները գրեթէ հանդարտեցուցին թիկնապահը որ սկսաւ զուարթօրէն տեսնուիլ իր ընկերներուն հետ եւ անոնցմէ տեղեկութիւններ հարցընել:

— Քոմիթէն որոշած է այլեւս բացայայտ կերպով գործել, յայտարարեց հարիւրապետը, բաւ է որչափ ծածուկ մընացինք ու թոյլ տուինք որ Ապտիւլ Համիտ մեզ կամաց կամաց բնաջինջ ընէ: Հիմա մեր առաջին գործը պիտի ըլլայ նախ լրտեսներէն ազատել բանակը... արդէն մէկ քանիներ իրենց արժանի պատիժը ստացան, սակայն դեռ շատ մաքրագործումներ ունինք կատարելիք:

— Իսկ Սալիհա հանըմ ո՞ւր է այս միջոցիս, հարցուց թիկնապահը:

— Հոս Սելանիկ կը գտնուի, բայց վաղն իսկ պիտի մեկնի դէպի Իւսկուպ, ուր իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

— Բայց ի՞նչպէս կարող կ՛ըլլայ այսպէս տեղափոխութիւններ կատարել, առանց իր անձը վտանգելու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 66)

անցած է այդ օրերէն, երբ ես ալ անկարելին փորձելու հաւատացողներէն էի, եւ ամէնէն երիտասարդ անդամը Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան վարչութեան՝ իբր ատենադպիր : Ազգապահպանութեան տեսակէտով յոյսեր ունէինք որ թեմականի կազմութիւնը չէր ուշանար, եւ մեզի դիւրութիւն կ՚ըլլար մշակութային եւ ընկերային կապերով դիմադրելու օտարացման, որ արդէն սկսած էր ցցել իր գլուխը :

Շ. Միսաքեան քաջալերեց զիս եւ ըսաւ որ կրնամ երթալ Գուշակեան սրբազանին մօտ, որ իբր կաթողիկոսական պատուիրակ ձեռնարկներ կը կատարէ Թեմական Խորհուրդը կազմակերպելու : Սրբազանը Վիշիէն նոր վերադարձած էր Փարիզ եւ կը բնակէր առաջնակարգ պանդոկ մը :

Գուշակեան Սրբազան սիրով ընդունեցաւ զիս եւ տեղեկութիւններ առաւ Պերլինի մեր գաղութէն, խօսեցաւ Թեմականի դժուարութեանց մասին, որովհետեւ ամէն երկրի մէջ զատ – զատ օրէնքներով կը կառավարուին գաղութները, որով կեդրոնական մարմին մը միշտ դժուարութիւններ պիտի ունենայ. այսուհանդերձ կ՚ուզէ այց մը տալ Պերլինի Հայոց :

Քիչ ժամանակ յետոյ Գուշակեան Բրք. իր գալուստը տեղեկացուց : Վարչութիւնը եւ եկեղեցասէր հայրենակիցներ դիմաւորեցին զինքը կայարանին մէջ, ուր սրբազանը զիս ճանչնալով վար իջաւ եւ բարեւեց ամէն մէկուն : Յետոյ առաջնորդուեցաւ Իզմիրցի ծանօթ վաճառական բարեսէր Պ. Պագրճեանի բնակարանը, ուր հիւր մնաց Պերլին իր բնակութեան ժամանակը :

Յաջորդ Կիրակին պատարագի պաշտօնը կատարեց Տէր Գրիգոր Աբեղայ (վերջը՝ վրդ.) Շահլամեան, եւ սրբազանը խօսեցաւ շատ իմաստալից քարոզ մը : Քարոզին բնաբանն էր՝ «Թէեւ հեռու եմ մարմնով ձեզէ, բայց մօտ եմ հոգիով ձեզի » :

« Տէր Ողորմեայի» կարգը եկածին պէս փափաք յայտնեց անձամբ երգել զայն, մեզի ձգելով կաթողիկոսական պատուիրակի մը համեստութեան տպաւորութիւնը, ինչպէս որ ոգեւորեց մեզ յորդորելով իր քարոզով թէ՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետը հոգիով մեզի հետ է միշտ ...:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՅԱՋՈՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութիւնը իր առաջին տարեդարձին առթիւ, Կիրակի Փետրուար 2ին, Ատիար սրահին մէջ կազմակերպած էր դեղարուեստական ցերեկոյթ մը : Շատ ճոխ յայտագրով եւ դեղեցիկ կազմակերպութիւնով, յաջողութիւն ամէն տեսակէտով, հրապոյր սկիզբէն մինչեւ վերջը :

Նախ առաջին մասը բաղկացած էր արուեստագէտներէ, ինչպէս Տիկին Աստղիկ Տէտէյեան, որ իրական աստղի նըման փայլեցաւ, թէ երգչուհիի իր տաղանդով ու համեստ կեցուածքով եւ թէ շնորհալի իր արտաքինով : Ֆրանսական մամուլը արդէն զայն կոչած էր «Հայ Քալլասը » :

Օր. Մարի Իւսթատ դաշնակահարուհիի իր կատարեալ տաղանդով շատ հաճելի տպաւորութիւն ձգեց հասարականութեան վրայ, որ դեռ բաւականաչափ չէ լսած զինքը : Ի սրտէ կը մաղթենք շատ ուրիշ առիթներ ունենալ զինքը ծափահարելու :

Լիոնաբնակ եւ տեղւոյն քոնսէրվաթուարի պարիտոն (առաջին մրցանակ) Պ. Մասիս Տէյիրմէնճեան, շատ համակրելի եւ տաղանդաւոր երիտասարդ մըն է որ փայլուն ապագայ կը խոստանայ :

Օր. Սօնա Վարդանեան Սիամանթոյի եւ Զահրատի զգայուն քերթուածքներով սիրուն վայելք էր մեզի համար, մանաւանդ Ռուզանի դերին մէջ այնքան նուրբ եւ շնորհալի հայկական պարը, շատ հաճելի տեսարան մըն էր :

Օր. Վիքի Մոստիջեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն » վառ զգացմունքով եւ դեղեցիկ առոգանութեամբ : Պարոններու մէջ նկատելի եւ գնահատելի էին Պ. Աբգար Մարտիրոսեան, որ արտասանեց Եղիշէ Այվազեանի սքանչելի « Նուիրումը» եւ Տիկին Էլմայեանի գրութիւնը «Տպաւորութիւններս Երեւանէն», Պ. Ազատ Մամլեանը արտասանեց Զարենցի «Գովք Հայաստան»ի իսկ Պ. Վահան Սէթեան ներկայացուց մեզի Տիկին Էլիզ Այվազեանի « Ըմբոստ պատանին» : Բոլորը արժանացան խանդավառ ծափահարութեան :

Յայտագրին Բ. մասի մէջ ներկայացուեցաւ «Ռուզան» թատերագրութեան խրախճանքի իշխանական սեղանը, որու շուրջ հաւաքուած էին Միութեան երկսեռ երիտասարդութիւնը եւ վայելք մը եղաւ մեզի համար թէ իրենց խաղարկութիւնը եւ թէ ճոխ գոյնզգոյն զգեստները : Յուզումով դիտեցինք մեր պատմական օրերու իշխաններու աւանդական սովորութիւնները :

« Նայիրի» պարախումբին նուրբ եւ գաղտրիկ մասնակցութիւնը եկաւ սեղանին խանդավառութիւնը աւելցնելու եւ Պ. Արա Տէյիրմէճեանը համակրելի խօսնակի հնարամտութիւններով մասնաւոր փայլ տուաւ հանդէսին :

Շնորհաւորելի են կազմակերպող տիկինները, որ պատրաստած էին նման դեղեցիկ ցերեկոյթ մը :

Ա. ՀԱԽՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՏ ԾԽԻԿ ԾԽՈՂ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ

Վերջերս, կատարուած քննութեան մը արդիւնքներուն համաձայն, ամբողջ աշխարհի մէջ, ամէնէն շատ ծխիկ (սիկարէթ) ծխողները Ամերիկացիներն են : Ամէն մէկ ամերիկացի տարեկան կը ծխէ 3860 ծխիկ :

Երկրորդ կուգան Գանատացիները : Ամէն մէկ գանատացի տարին կը ծխէ 3450 ծխիկ : Երրորդ գծի վրայ կուգան Անգլիացիները : Իւրաքանչիւր անգլիացի տարին կը ծխէ 2830 ծխիկ : Չորրորդ կուգան Իրլանտացիները : Ամէն մէկ իրլանտացի կը ծխէ 2800 ծխիկ : Հինգերորդ տեղը կը գրաւեն Աւստրալիացիներ : Ամէկ մէկ աւստրալիացի կը ծխէ 2680 ծխիկ : Նոր – Զելանտացիները վեցերորդ տեղը կը գրաւեն : Ամէն մէկ նոր զելանտացի տարին կը ծխէ 2530 ծխիկ : Եօթներորդ կուգան Զուիցերիացիները : Իւրաքանչիւր զուիցերացի կը ծխէ 2400 ծխիկ : Ութերորդ տեղը կը գրաւեն Պելճիքացիները : Ամէն մէկ պելճիքացի կը ծխէ 2120 ծխիկ : Ծխամոլներու այս ցանկին մէջ վերջին տեղը կը գրաւեն Նորվեկիացիները : Ամէն մէկ Նորվեկիացի տարեկան կը ծխէ միայն 540 ծխիկ :

Բուռօ եւ ծխամորճ գործածողներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Հոլանտացիները : Ամէն մէկ հոլանտացի տարեկան կը ծխէ մօտաւորապէս չորս քիլօ ծխախոտ : Երկրորդ կուգան Զուիցերիացիները : Ամէն մէկ զուիցերիացի տարեկան կը ծխէ երեք ու կէս քիլօ ծխախոտ : Երրորդ տեղը կը գրաւեն Անգլիացիները : Ամէն մէկ անգլիացի տարին երեք քիլօ ծխախոտ կը սպառէ :

ԾԻԾԱՂ

Նաւ մը կը ճեղքէ Ատլանտեան Ովկեանոսը : Յանկարծ, տարիքոտ մարդ մը կը պոռայ .

— Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն : Շուտ օգնութեան հասէք :

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ, կը հարցնեն նաւու պաշտօնեաներէն ու ճամբորդներէն քանի մը հոգի մարդուն քով փութալով :

— Կէս ժամ առաջ կինս ծովը ինկաւ, կը պատասխանէ մարդը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ, Պէյրութ, Երկուշաբթի, Փետրուար 17ին պաշտօնական բացումը կատարուած է «Յակոբ Տէր – Մելքոնեան » թատերասրահին, հարիւրաւոր հրաւիրեալներու ներկայութեան : Ազգային բարերար ընկեր Յակոբ Տէր – Մելքոնեան կտրած է սրահին մուտքի ժապաւէնը, որմէ ետք խօսք առած են Լիբանահայոց առաջնորդ Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, Ժորժ Սարգիսեան, Կարօ Սասունի եւ ինքը՝ բարերարը : Պուրճ Համուտի վերոյիշեալ թատերասրահը ոչ միայն իր չքեղութեամբ, այլ նաեւ արդիական վերջին կատարելագործումներով, լաւագոյն սրահը կը նկատուի Լիբանանի մէջ :

×

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ արժանի շուքով Փետրուար 9ին կատարուած է ուսուցիչ, գրող եւ դաստիարակ Գաբրիէլ Թադւորեանի գրական եւ կրթական գործունէութեան եօթանասունամեայ յոբելեանը : Ձեռնարկը հովաւորած են յարանուանական երեք հոգեւոր պետերը, իսկ նախագահած է «Յուսաբեր» Մշակութային ընկերակցութեան հիմնադիր անդամներէն Թորոս Խաչատուրեան : Խօսք առած են նախագահը, Վեր. Մ. Ճինպաշեան, Ա. Օհանեան, Յ. Մարգարեան, Կ. Կոկանեան, Պետրոս Վրդ. Քէնտիրճեան, Զաւէն Եպս. Չինչինեան եւ ուրիշներ :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գոլոմպոսի հաւկիթը.— Շատեր կ՚ուրանային Քրիստափոր Գոլոմպոսի գիւտին կարեւորութիւնը : Օր մը, սպանացի ազնուականի մը տան մէջ, ճաշի միջոցին, իր ներկայութեան, մէկը պնդեց, թէ Ամերիկան գտնելը դժուար գործ մը չէր եւ թէ բաւական էր, որ մարդ մտածէր այդ բանին վրայ :

Գոլոմպոս հաւկիթ մը առաւ եւ կոչնականներուն ուղղելով խօսքը՝ ըսաւ . « Պարոններ, ձեզմէ ո՞վ կարող է այս հաւկիթը ծայրերէն մէկուն վրայ կեցընել» : Ամէն մարդ փորձեց, բայց ոչ ոք յաջողեցաւ : Այն ատեն Գոլոմպոս առաւ հաւկիթը եւ իր պնակին զարկաւ մեղմօրէն. կեղեւը կոտրեցաւ եւ հաւկիթը ծայրերէն մէկուն վրայ կեցաւ հաւասարակշռութեամբ : Բոլոր ներկաները գոչեցին. « Ատիկա դժուար չէր» : «Անշուշտ, — պատասխանեց մեծ նաւորդը, — բայց պէտք էր առաջուընէ մտածել » :

Գոլոմպոսի հաւկիթը կը յիշենք, երբ ուզենք ակնարկել գործի մը, զոր նախ չենք կրնար յաջողութեամբ կատարել եւ զոր սակայն դիւրին կը գտնենք ապա :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (424)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Սենեակին մէջ կը տիրէր այն տխուր ծուլութիւնը որ յուսահատութենէ ետք եւ հոգեվարութենէ առաջ կուգայ

Մարիուս ժամանակ մը դիտեց այս տխուր սենեակին ներսը որ գերեզմանի մը ներսէն աւելի ահարկու էր, վասնզի կը զգար թէ հոն մարդկային հոգին կը շարժի եւ կենդանութիւնը կը յուզուի :

Գձուձ բնակարանը, նկուղը, ցած փոսը ուր չքաւորներէ ոմանք ընկերային չէնքին ամէնէն վարի կողմերը կը սողան, բուն գերեզմանը չէ, այլ անոր նախասենեակն է :

Բայց՝ ճիշդ այն հարուստներուն պէս, որ իրենց ամէնէն մեծ ճոխութիւնները իրենց պալատին դրան քով կը տարածեն, մահն ալ որ բոլորովին մօտ է, կարծես թէ իր ամէնէն մեծ թշուառութիւնները այդ նախասենեակին մէջ կը դնէ :

Մարդը լռած էր, կինը չէր խօսեր, նորատի աղջիկը կարծես թէ շունչ չէր առներ : Թուղթին վրայ գրչին հանած ձայնը կը լսուէր :

Մարդ՝ առանց գրելէ դադրելու, մըրմըռաց.

— Սրիկայ են, սրիկայ, ամէն ալ սրիկայ :

Կինը անդամ մը հառաչեց երբ Սողոմոն իմաստունին այս վճռական վերջաբանութիւնը լսեց :

— Սիրուն բարեկամ, հանդարտէ, ըսաւ : Մի այդքան նեղանար սիրելիս : Շատ բարի ես որ այդ ամէն մարդոց նամակներ կը գրես, հոգիս :

Մարմինները ինչպէս ցուրտին եւ թշուառութեան մէջ իրարու կը մօտենան, բայց սիրտերը կը հեռանան :

Ըստ երեւոյթին կ՚երեւար թէ այս կինը ժամանակին սիրած էր այս մարդը, որքան որ կրնար սիրել, բայց այդ սէրը հաւանական է թէ մարած էր սոսկալի չքաւորութեան մը փոխադարձ եւ հանապազօրեայ յանդիմանութիւններով :

Այս կինը սրտին մէջ իր ամուսնոյն նը կատմամբ սիրոյ մոխիր ունէր միայն :

Սակայն զգուելի ածականները մնացած էին, ինչպէս շատ անդամ կը պատահի :

Բերնով «սիրելի, սիրուն, բարեկամ, հոգիս» կ՚ըսէր ամուսնոյն, բայց սիրտը կը լռէր :

Մարդը նորէն սկսած էր գրել :

ԳԼՈՒԽ ՃԲ.

ԶՕՐԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՐՏԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Մարիուս սիրտը ճնշուած՝ կը պատրաստուէր վար իջնել այդ տեսակ մը դիտարանէն զոր անակնկալ կերպով գտած էր, բայց ձայն մը առնելով ուզեց հասկընալ ի՛նչ ըլլալը եւ տեղէն չշարժեցաւ :

Հիւղին դուռը յանկարծ բացուեցաւ, եւ անդրանիկ աղջիկը սեմին վրայ երեւցաւ :

Մարդու հաստ մուճակներ հագած էր, զոր տիղմը ոչ միայն ցեխոտած, այլեւ աղջկան մինչեւ կարմիր պճեղներուն վրան ժայթքած էր : Վրան ունէր հին լօթիկ մը, որ ծուիկ ծուիկ էր :

Մարիուս ժամ մը առաջ անոր վրայ տեսած չէր այս լօթիկը. հաւանական է թէ աղջիկը անոր արդահատանքը աւելի շարժելու համար դուրս ձգած եւ ետքէն դարձեալ վրան առած էր զայն :

Ներս մտաւ, ետեւը դառնայով դուռը հրեց, կանգ առաւ շունչ առնելու համար, վասնզի բոլորովին շնչասպառ էր, յետոյ յաղթական եւ ուրախալի ձայնով մը պոռաց.

— Պիտի գա՛յ...:

Հայրը աչքերը դարձուց, կինը գլուխը դարձուց, պզտիկ քոյրը տեղէն չշարժեցաւ :

— Ո՞վ հարցուց հայրը :

— Պարոնը :

— Մարդասէ՞րը :

— Այո :

— Սէն Ժաք եկեղեցիի՞ն մարդասէրը :

— Ծե՞րը :

— Այո :

— Հիմա՞ պիտի գայ :

— Ետեւէս կուգայ արդէն :

— Վստա՞ս ես :

— Վստահ եմ :

— Իրա՞ւ կ՚ըսես, իրաւ պիտի գա՞յ :

— Կառքով կուգայ :

— Կառքո՛վ, Ռոչիլտն է ուրեմն...

Հայրը ոտքի ելաւ :

— Ի՞նչպէս կրնաս վստահ ըլլալ, եթէ կառքով կուգայ, դուն ի՞նչպէս կրցար անկէ առաջ հասնիլ. գէթ աղէկ մը հասկըցուցի՞ր թէ հոս կը բնակինք մենք, ըսի՞ր թէ նրբանցքին ներսը եւ աջ կողմը վերջին դուռն է մերինը. բաւական է որ չսխալի ... ո՞ւր գտար զինքը : Եկեղեցիի՞ն մէջ. նամակս կարդա՞ց. ի՞նչ ըսաւ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

Փարիզի Ս. Խաչ ժողովրդապետութիւնը կը ծանուցանէ

ԳԷՈՐԳ ՊԷՆՏԻՐՃԵԱՆԻ

(Գերպ. Կ. Եպս. Ամատունիի քեռայրը)

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ 68 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ ժամը 16ին Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, 10պիս, Ռիւ Թուէն, Փարիզ (5)

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ընդուիլ այս ազդը իբր այդ :

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Գերապայծառ Ամատունիի եւ ողբացեալի ընտանիքին :

Պ. Օ. Մարտիրոսեան, Օր. Ա. Մարտիրոսեան, Պ. Կ. Գարակէօզեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր քրոջ եւ ազգականին՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գարակէօզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 24ին, իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այս Ուրբաթ (Փետր. 28) ժամը 13.45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Բագոսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տիկին Գոհարիկ Զէնէեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԻՖԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Թորոսեան քոյրերը յիսուն Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Օդափ. կայանին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբին թէյասեղանը, Կիրակի, Մարտ 16ին : Մանրամսնութիւնները յաջորդով

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Ռէբեկա Բարսեղեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին Պ. Գէորգ Հաճի Դաւիթեանը (Նալլուխանցի) որ առաջին ընդհանուր պատերազմէն ետք Եգիպտոս կը գտնուէր, յետոյ իրմէն լուր առնուած չէ, կը խնդրուի իր մասին որեւէ լուր ունեցողէն գրել հետեւեալ հասցէին.

Mme Parséghian, 24 Rue Ernest Renan, 92 - CHAVILLE (FRANCE)

«Յուսաբեր»էն կը խնդրուի արտատպել :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՌ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

տարբեր յայտագրով կը ներկայանայ՝

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ տը Մառնի ընդհ. խորհրդատու

JOSEPH FRANCESCHI

Շաբաթ, Ապրիլ 12, ժամը 20.45ին
Palais des Sports

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Ակումբին մէջ: Իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, Մարտ 2, ժամը 10.30ին Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ Կիլիկիոյ (Մարաշ, Այնթապ, Ատանա, Մերսին, Ուրֆա եւայլն) ճակատամարտին յիսնամեակին առիթով, ի ներկայութեան հայ եւ Ֆրանսացի նախկին ռազմիկներուն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Նոյն օրը ժամը 13ին ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ «Տիամանթէռ» ճաշարանին մէջ, 60 Ռիւ Լաֆայէթ : Ճաշագին 28 Ֆրանք: Մասնակցիլ ուզողները դիմելու են Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցութեան,

A. A. C. L. — C.C.P. 10-998-61 Paris

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ եւ Արեւագալի արարողութիւն: Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9.30:

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Չորեքշաբթի, 5 Մարտ, ժամը 20.45ին Սինեմա լը Շաւիլ, Ավընիւ Ռ. Սալենկրօ Շաւիլ : Կը ցուցադրուին՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
(Փաստանկար)

եւ անմահ Տիգրան Ջուխանեանի գլուխգործոցը՝ ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպինի Հօր Հօր աղա) գունաւոր ֆէլմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայոց ծանօթ սիրուած դերասանուհի Վարդուհի Վարդերեսեան :

Մուտք 5 ֆրանք

ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ - ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

26, RUE TROYON — SEVRES
Métro Pont de Sèvres

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԷՆ
Կիրակի 2 Մարտ 1969 ժամը 16,30ին
Կը ներկայացուին

Ա - ՃԻՉ ՄԸ ՄՇՈՒՇԻՆ ՄԷՋ
(կամ Օլիվըր Թուիսթ)
Երեք արար
Հեղինակ՝ ՉԱՐԼԶ ՏԻՔԷՆՍ

Բ - ON DEMANDE UN BANDIT
Զաւեշտ երկու արար
M. REGNIER et F. FERRARY

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան կողմէ :
Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES
եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :
ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ անուրդ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին
Կիրակի, Մարտ 9, ժամը 17.24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(Métro : Concorde et Champs-Elysées)
Orchestre VARTIVANIAN et ses Mamboséros O. R. T. F.
Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
ELECTION MISS CROIX - ROUGE
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Տոմսերու գինն է 10 Ֆրանք. ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 - 67 -03 :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՏԻՅԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսա բնակող բոլոր հայրենակիցներուն, ի մասնաւորի այն տարէցներուն որոնք կը փափաքին մտնել Մոնմորանսիի, Անտիյիի կամ Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տունները, որ ի շահ ընդհանուրին, փափաքելի է որ օր առաջ արձանագրուին, նկատի առնելով թղթածրարներու (տօսիէ) պատրաստութեան պահանջած ժամանակաշրջանը (յաճախ երկու - երեք ամիսի կը կարօտի Ֆրանս. պաշտօնատանց մօտ ձեւակերպութիւնները): Նոյնիսկ եթէ անմիջապէս չեն ուզեր մտնել, աւելի լաւ է որ հարկ եղած օրինական ձեւակերպութիւնները կատարած ըլլան :

ՄՈՒՏՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԵՆ.—

Ա) Ըլլալ 65 տարեկան, կամ պակաս եթէ ենթական աշխատելու անկարելիութեան մէջ կը գտնուի եւ կրնայ հաստա[illegible] բժշկական վկայականով մը :

Բ) Ըլլալ հայ գաղթական (Ռեֆիւ[illegible] տ'Օրիժին Արմէնիէն) կամ ծագում[illegible] Հայ որեւէ հպատակութեան տէր [illegible] Ֆրանսա բնակութեան շրջանը երեք [illegible] րիէն աւելի է :

Վարչութիւնը պատրաստ է քննելու [illegible] բոյիչեալ պայմաններէն դուրս [illegible] պարագայ որ կրնայ ներկայանալ [illegible] տարեց հայրենակիցներուն :

Բոլոր տեղեկութիւններուն համար [illegible] թելադրութիւններու համար դիմել [illegible] քատախնամի գրասենեակը ամէն օր [illegible] 9էն 12 եւ 2էն 6 (բացի Շաբաթ [illegible] ետք եւ Կիրակիէ) :

77, Rue Lafayette, PARIS (9e)
(2ème étage)
Tél. : TRU. 02-99

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիներուն, Արենուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ:
եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան եւ սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանք — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով :

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն «ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զաւեշտ մէկ արար :

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. ՊԻՒՖԷ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
28 FEVRIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11451 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.451

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ճէյմս Մընրոյ, 1817էն 1825 նախագահ Միացեալ Նահանգներու, 1823ին հիմը դրաւ վարդապետութեան մը, որ իր անունը կը կրէ եւ որ շուրջ մէկ դար հիմնաքարը պիտի դառնար Եանքիներու արտաքին քաղաքականութեան :

Մընրոյի վարդապետութեան համաձայն, ոչ Եւրոպա իրաւունք պիտի ունենար խառնուելու Ամերիկայի գործերուն, ոչ ալ այս վերջինը պէտք է միջամտէր Եւրոպայի խնդիրներուն :

Հարկ եղաւ սպասել մինչեւ 1917, երբ առաջին աշխարհամարտի ամէնէն տաք օրերուն, երբ դաշնակից բանակները նեղ կացութեան էին մատնուած եւ Գերմանիոյ յաղթանակը ակներեւ կը թուէր, նախագահ Ուտրոյ Ուիլսըն ժամանակաւորապէս զրուանի տակ դրաւ Մընրոյի վարդապետութիւնը եւ ամերիկեան բանակները զրկեց Եւրոպայի օգնութեան :

Ամերիկացիք մեծապէս նպաստած էին դաշնակիցներու յաղթանակին : Բարձրացած էր հեղինակութիւնը Ուիլսընի որ 1918 Յունուարին հրապարակ նետեր էր իր նշանաւոր 14 կէտերը, իբրեւ հիմնական պայմաններ հաշտութեան կնքումին :

Ուիլսըն Փարիզ եկաւ եւ գործօն մասնակցութիւն բերաւ խաղաղութեան ժողովներուն, սակայն մերժեց ստորագրել Վէրսայլի դաշնագիրը :

Դարձեալ ինք էր, որ յղացաւ Ազգերու Դաշնակցութեան գաղափարը, սակայն Մ. Նահանգները մերժեցին անդամակցիլ Ժընեւի արիսպագոսին եւ միայն գոհացան «ամերիկեան դիտող» մը զրկելով Լեմանի ափերուն վրայ :

Մընրոյի վարդապետութիւնը բոլորովին արմատախիլ չէր եղած դեռ : Փոթորիկը անցնելէ ետք, Ամերիկա փորձեց դարձեալ քաշուիլ իր պատեանին մէջ, իմաստութիւն համարելով չէզոքութեան քաղաքականութիւնը :

Ի դէպ ըսենք, որ Հայաստանի հոգատարութիւնն ալ մերժուեցաւ Ուոշինկթընի քոնկրէսին կողմէ՝ մասամբ նաեւ այն պատճառով, որ ոչ միայն Ամերիկա շատ հեռու եւ աղքատ կը գտնէր մեր երկիրը, այլեւ Մընրոյի վարդապետութիւնը տակաւին իր խոր ազդեցութիւնը դրոշմուած կը պահէր խորհրդարանի անդամներու մեծամասնութեան վրայ :

Երկրորդ աշխարհամարտը մահացու հարուածը տուաւ Մընրոյի վարդապետութեան : 1941 Դեկտեմբեր 7ին Ճափոնցիներու դաւադիր յարձակումը Փըրլ Հարպըրի վրայ՝ նոր դարաշրջան մը բացաւ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Այդ թուականէն ի վեր Ամերիկա ո՛չ միայն Եւրոպայի, այլեւ ամբողջ աշխարհի գործերուն կը խառնուի, նիւթական ու մարդկային անհուն զոհողութիւններ բստանձնելով :

Պատերազմէն ետք, 1945ին հիմը դրաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան (ՄԱԿ) եւ համաշխարհային քաղաքականութեան կեդրոնը Փարիզէն ու Ժընեւէն փոխադրեց իր հոգին վրայ, ուր կը մնայ ցարդ :

1947ին Մարշալի ծրագրով օգնութեան հասաւ Եւրոպայի, որ տնտեսապէս քայքայուած էր եւ դիւրին որս մը կրնար դառնալ համայնավարութեան համար : Դրամ փոխ տուաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ այլ երկիրներու,

Համայնավարական վտանգին դէմ թումբ կանգնելու համար նախագահ Թրումն կարեւոր ուժեր զրկեց Գերմանիա եւ դաշնակից երկիրները : Մէջտեղ դրաւ իր ծանօթ «վարդապետութիւն»ը, որուն համաձայն Մ. Նահանգներու սահմանները կ՚երկարին մինչեւ Թուրքիա, ու մի-լիառներ հոսեցուց Անգարայի դանայեան տակառին մէջ :

1949ին հիմը դրաւ Հիւսիսային Ատլանտեանի Ուխտին :

1950 – 1953 Քորէայի օգնութեան փութաց՝ համայնավար Չինաստանի վտանգին դիմակալելու համար : 1951ին արեւելեան Ասիոյ, 1955ին հարաւ – արեւելեան Ասիոյ երկիրները իր պաշտպանութեան տակ առաւ, միշտ նպատակ ունենալով պատնէշ կանգնիլ համայնավարութեան ծաւալումին դէմ :

Վիէթնամի պատերազմին կը մասնակցի նոյն սկզբունքով, ընդ առաջ երթալով Սայկոնի կառավարութեան օգնութեան կոչին :

Ահա՛ այսպէս համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ մխրճուած երկրի մը պատասխանատու պաշտօնին կոչուած է Բիչըրտ Նիքսըն, որ դիտակից իր առջեւ ցցուած բազմատեսակ խոչընդոտներու եւ լուծումի կարօտ անթիւ անհամար բարդ հարցերու յարուցանելիք դժուարութեանց, Եւրոպա եկած է Ատլանտեան Ուխտի իր դաշնակիցներուն հետ խորհրդակցելու, հաւաքաբար գործի լծուելու եւ միացեալ ջանքերով կարգի դնելու համար «աշխրքի» անլուծելի խնդիրները :

Հասկցած է, որ Ամերիկա մինակը չի կրնար հասնիլ ամէն բանի : Կ՚ուզէ միասնական ճակատ կազմել Եւրոպայի հետ, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՆԷՆ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆԷՆ ԵՏՔ՝ ՀՌՈՄ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՔ ԳՈՀ ԵՆ ՆԻՔՍԸՆԷՆ

Նիքսըն տուաւ Գերմանացիներուն այն ապահովութիւնը որ Ամերիկա իրենց կողքին է եւ թէ Պերլինէն զատ, Գերմանիոյ վերամիացման հարցն ալ կը մնայ միշտ ամերիկեան օրակարգին վրայ : Ասոր փոխարէն, թէ Լիւպքը եւ թէ Քիսինկէր ամէն առիթ օգտագործած են շնորհակալութիւն յայտնելու ամերիկեան վճռական դիրքին համար : Խորհրդարանի նախագահն ալ՝ Ֆոն Հասըլ յայտարարած է «Շնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզի ձեր համախոհութեան համար Եւրոպայի, Գերմանիոյ եւ մանաւանդ՝ Պերլինի նկատմամբ : Եթէ ամերիկեան երաշխաւորութիւնը չըլլար Պերլինի եւ Գերմանիոյ հանդէպ, պիտի չկարենայինք խաղաղ ու ապահով ապրիլ դաշնակցային հողամասին վրայ եւ Պերլինի մէջ» :

Հոս ալ, Նիքսըն գլխաւորաբար ծանրացած է Ատլանտեան Կազմակերպութեան վրայ, շեշտելով «համոզուած եմ, որ Պոնի մեր խօսակցութիւնները պիտի ամրապնդեն մեր երկկողմանի յարաբերութիւնները եւ Ատլանտեան զինակցութիւնը» :

Պոնէն ետք Նիքսըն, Հիգնշաբթի օր, կ՚անցնէր Պերլին ուր ուսանողները ցոյցեր կը պատրաստէին իրեն դէմ, մինչ ինք «Ուխտագնացութեան» կ՚երթար Պերլինի պատին ու անկէ կը մեկնէր դէպի Հռոմ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լեւի Էշքոլի մահը բաւական բարդութիւններ կը ստեղծէ Իսրայէլի համար մինչ կը մտահոգէ Արաբները : Արդարեւ, Էշքոլ ծանօթ էր իբր չափաւորական մը, մարդ մը որ երբ կ՚առաջարկուէր «թէ՞յ թէ սուրճ», «կէս առ կէս» կը պատասխանէր : Այդ իսկ պատճառով Արաբները կը վախնան որ այլեւս Իսրայէլի կարծր հոսանքը (Մոշէ Տայեան) ասպարէզ գտնէ եւ գործի անցնի : Ներկայիս փոխանցման շրջանը կ՚ապահովէ Իկա Ալոն, փոխվարչապետ :

Իբրեւ յաջորդ, ներկայիս ամէնէն հաւանականը կը նկատուի նախկին Արտաքին նախարար՝ Տիկին Կոլտա Մէյիր, որ թէ համբաւ կը վայելէ երկրին մէջ եւ թէ ծանօթ է արտասահման : Յաջորդ վարչապետին պաշտօնը, արդարեւ, փափուկ է, պէտք է յաջողի, ինչպէս Էշքոլ 1967-ին, համախմբման դահլիճ մը կազմել, ձախէն աջ մինչեւ մերձաւոր ընտրութիւնները (աշնան) :

Լեւի Էշքոլ ծնած էր Ուկրայնիա 1895ին եւ 1913ին ներգաղթած էր Պաղեստին : Իբրեւ հողագործ աշխատած է Գալիլիոյ առաջին Քիպուցիմներէն մէկուն մէջ : Քաղաքական ասպարէզը սկսած է երբ կ՚ընտրուէր Պաղեստինի Հրեաներուժողովին նախագահ եւ պատուիրակ սիոնական բոլոր համագումարներուն (1920ի ատենները) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց չորս առ հարիւր յաւելում մը ազգայնացած ճիւղերու ամսաթոշակներուն, ան ալ երկու անգամէն՝ երկու առ հարիւր Ապրիլին, եւ երկու առ հարիւր Հոկտեմբերին : Սենտիքաները շատ դժգոհ են եւ ընկերային լուրջ տագնապ մը կրնայ ծնիլ Ֆրանսայի մէջ, այս շաբթու վերջ կամ գալ շաբթու : Արդէն գործադուլի սկզբունքը ընդունուած է ելեկտրականութեան եւ կազի համար, բայց փոխադրութեան (երկաթուղի, փապուղի, հանրակառք) շրջանակներ ալ խորհրդակցութիւններ սկսած են :

« ՊՐԱՒԴԱ», խորհրդային կուսակցական պաշտօնաթերթը կը գրէր Հինգշաբթի օրուան խմբագրականով մը թէ որեւէ գնով արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահին ընտրութիւնը պէտք չէ Պերլինի մէջ ըլլայ, նոյնիսկ որոշ պայմաններու գնով :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ համայնավարներու դէմ հալածանքը կը շարունակուի : Կը կարծուի թէ երկու – երեք հազար հոգի սպաննուած է Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին, որովհետեւ համայնավար կուսակցութեան անդամ էին :

ՍԱԼԱԶԱՐ օրէ օր աւելի լաւ է ըստ իր բժիշկին : Տուն փոխադրուած է եւ ուղեղն ալ կը սկսի կամաց կամաց գործել :

ՓՐԱԿԱՅԻ անձնասպան եղած երիտասարդին նամակը չէ հրատարակուած : Ուսանողական Միութիւնը որ պատճէն մը ունի այդ կտակէն աւելի խոհեմ կը նկատէ ներկայս չհրապարակել, այն վախով որ նոր խլրտումներ կը ծագին երկրին մէջ : Միւս կողմէ աւստրիական շաբաթաթերթ մը կ՚ըսէ թէ Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը «ազդարարութիւն» մը զրկած էր չեխ Կեդր. Կոմիտէին 1968 Օգոստոս 19ին, այսինքն զինեալ միջամտութեան նախօրեակին, պահանջելով որ միջոցներ ձեռք առնուին «Չեխոսլովաքիոյ հակընկերվարական եւ հակահամայնավար գործունէութեանց դէմ » :

ԿԱՐԼ ԵԱՍՓԵՐՍ, գերման քրիստոնեայ գոյապաշտ փիլիսոփան մեռած է առջի օր, 87 տարեկանին : Իր գլխաւոր գործն է « Փիլիսոփայութիւնը» : Ուրիշ դիրքեր ալ գրած է, ինչպէս՝ «Նիցչէ», «Գերման յանցանքը» եւայլն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ա.

Մ. Նահանգներու նախագահին Եւրոպա այցելութեան առթիւ լրագրող Սրլզպերկէր հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ տը Կոլի արտաքին քաղաքականութեան մասին «Նիւ Եորք Հերըլտ»ի մէջ :

Նախագահ Նիքսընի Եւրոպա այցելութեան նախօրէին ծագած վէճը Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, բացառիկ կերպով վտանգաւոր է, որովհետեւ կապ ունի Զօր. տը Կոլի քաղաքականութեան հիմնական գիծին հետ : Ֆրանսայի նախագահը համոզուած է, թէ Լոնտոն եւ Պոն իրենց անկախութեան բանալիները յանձնած են Ուոշինկթընի, որուն «գերագահութիւնը » մերժած է՝ զայն նկատելով անընդունելի Փարիզի համար :

Վերջին ազմուկին ետին այս հարցն է, որ խնդրոյ առարկայ է : Եթէ Անգլիա եւ Արեւմտեան Գերմանիա շարունակեն փորձել Մեծն Բրիտանիան Հասարակաց Շուկայէն ներս մտցնել կողմնակի միջոցներով, այսինքն՝ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան խողովակով, պատճառ պիտի դառնան Ֆրանքեւխորհրդային դաշնակցութեան մը հաստատման :

Ասիկա կարծուածէն աւելի հաւանական է :

Տը Կոլի մեծագոյն նպատակն է պաշտպանել Ֆրանսայի « անկախութիւնը » : Թէեւ կը յուսայ, թէ Նիքսընի Փարիզ այցելութեամբ նոր մերձեցում մը կարելի պիտի ըլլայ ստեղծել երկու մայրաքաղաքներուն միջեւ, այսուհանդերձ, ոչ մէկ զիջում պիտի կատարէ Ֆրանսայի հեղինակութենէն եւ գերիշխան իրաւունքներէն :

Քաղաքականօրէն, Ֆրանսայէն ներս վախ չունի համայնավարութենէն, քանի որ համոզուած է, թէ Ֆրանսական ազգայնականութիւնը կը չէզոքացնէ զայն : Միւս կողմէ, ընկերային գետնի վրայ, ան կը յուսայ տկարացնել ձախը ճարտարարուեստի արտադրութիւնը բաժնելով բանուորներուն եւ գործատիրութեան միջեւ : Ասիկա նախապէս կ՚անուանէր ընկերութիւն, իսկ այժմ՝ մասնակցութիւն : Նոյն ծրագիրը երկու տարբեր անուններու ներքեւ :

Որովհետեւ համոզուած է, թէ Ֆրանսական ազգայնականութիւնը կենսական է, համաձայն չէ, որ շատ սերտ միասնութիւն մը հաստատուի Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի կամ այնպիսի երկիրներու հետ, որոնք իր կարծիքով Մ. Նահանգներու արբանեակներն են : Կը նկատէ, որ Անգլիա իր անկախութիւնը ծախեց Ուոշինկթընի փոխարէնը ստանալու համար « յատուկ առաւելութիւններ» , իսկ Գերմանիա, որ պետականօրէն կարճ անցեալ մը ունի, Ֆրանսայէն աւելի տրամադիր է ընդունելու Ամերիկայի գերիշխանութիւնը : Սակայն, մինչ կը նկատէ, թէ Հասարակաց Շուկայէն ներս ի վիճակի է գլուխ ելլելու Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, դժուար պիտի ըլայ նոյնը ընել՝ եթէ Անգլիա եւս մաս կազմէ յիշեալ Շուկային :

Թ. Ա. Թ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Archeologia

Արքէօլոժիայի վերջին թիւին մէջ (Մարտ – Ապրիլ 1969) շահեկան յօդուած մը ունի մեր աշխատակիցը՝ Տիկին Արշալոյս Խանտանեան «Ուրարտուի միջնաբերդերը» (Խորհ. Հայաստան) խորագրով :

ԱՌԸՆՉՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ՞Ն ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՍՈՒՄԵՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԵԹԵՐՈՒ ՀԵՏ

Ա.

Վերջին տասնամեակներուն թուրք պատմագրութիւնը կը տարածէ հակագիտական եւ հակապատմական տեսութիւններ, որոնք կոչուած են «հիմնաւորելու» այն տեսակէտը, թէ Թուրքերը Փոքր Ասիա (Անատոլի) հաստատուած են եղեր Ք. Ա. 3րդ հազարամեակին : Թուրք հնագէտ Շ. Քանսուն « կը յայտնաբերէ » « Թրքական հին քարէ շրջանի մշակոյթ» եւ « Թրքական նոր քարէշրջանի մշակոյթ» այն Փոքր Ասիոյ մէջ, ուր թուրք ցեղը առաջին անգամ ոտք դրած է ԺԱ.-ԺԳ. դարերուն միայն :

Հետապնդելով քաղաքական եւ ցեղապաշտական նպատակներ, թուրք պատմագրութիւնը կը նենգափոխէ դիտութեան հինէն ի վեր ծանօթ փաստերը : Այդ գործին մէջ արտակարգ եռանդ ցոյց կուտայ Էսատ Ուրաս իր «Թարիհթէ Էրմենիլէր վէ Էրմենի մեսելեսի» գիրքով եւ Ֆահրէտտին Քըրզի օղլու իր «Կարս Թարիհի » աշխատութիւնով :

« Թրքական հանրապետութեան կազմութենէն ետք, — կը գրէ պատմաբան Դ. Եւգենեւ, — քեմալականները առաջադրեցին գիտականօրէն հիմնաւորել Թուրքերու իրաւունքը Փոքր Ասիոյ նկատմամբ, մասնաւորապէս փաստել, թէ անատոլցի Թուրքերը «բնաշխարհիկ» են ... Աթաթուրքի մահէն ետք եւ համաշխարհային Բ. պատերազմի տարիներուն թուրք յետադէմ եւ յարձակողական տրամադրութիւն ունեցողտարրերը սկսան յամառ կերպով պնդել եւ ազդել կառավարութեան վրայ, որ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը զոյգ ընթանայ նացիական Գերմանիոյ քաղաքականութեան հետ : Աշխուժացան կապերը : Համաթրքութեան ջատագովները քարոզեցին Թրքալեզու ժողովուրդներու երկիրները գրաւելո ւտեսակէտը» : 1941 Յուլիսին հրատարակուած « Մեծ Թուրքիոյ » քարտէսը կ'ընդգրկէր Անդրկովկասն ու Կեդր. Ասիան : Երեւան կուգան «պատմական » նոր աշխատութիւններ, «որոնց հիմնական առանձնայատկութիւնը այն է, որ Թրքալեզու ժողովուրդները կը ներկայացուին բուրգի մը նման, որուն գլուխը կեցած են Թուրքերը, իբրեւ ուղն ու ծուծը ամբողջ Թրքալեզու ընտանիքին : Այս տեսակէտը հրապարակ նետեցին, որպէսզի հիմնաւորեն Թրքախօս ժողովուրդներու միութիւնը Թուրքիոյ ղեկավարութեան ներքեւ» : 1952ին վերստին հրատարակուեցաւ Քէօկալպի «Համաթրքութեան հիմունքները» գիրքը, որ 1959ին լոյս տեսաւ Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ մէջ անգլերէն լեզուով :

Համաթրքութեան այդ բոլոր նկրտումները հիմնաւորելու համար թուրք պատմաբանները կը ճգնին ապացուցանել, որ Միջին Արեւելքի եւ Փոքր Ասիոյ հնագոյն բնակիչները, այսինքն շումերները (սումերները), Էլամացիները եւ Խուրրիները 4րդ հազարամեակին կեդրոնական Ասիայէն գաղթած առաջին Թուրքերն (փրոթօթուրք) են : Ուրարտուի պետութեան կազմութեան մէջ մեծ տեղյատկացնելով Խուրրիներուն, անոնք կը փորձեն տիրանալ նաեւ Ուրարտուին ու անոր ստեղծած մշակոյթին : Իրենց հակապատմական դրոյթները հիմնաւորելու համար անոնք կը հիմնուին, օրինակ, Ֆրանսացի գիտնական Մեշէնի վրայ, որ կը գրէ . « Շատ հին ժամանակներէն, այսինքն Ք. Ա. 5000ին, Սումերները իջնելով կեդրոնական Ասիոյ սարահարթերէն, որոնք նոյնպէս կը պատկանէին Ուրալօ – Ալթայական ցեղին, կը հաստատուին Եփրատ եւ Տիգրիս գետերու հովիտներուն մէջ : Ուրի, Թելլոյի եւ Լակաշի մէջ վերջերս յայտնաբերուած յուշարձանները մեր աչքին առջեւ կը պարզեն անոնց (Սումերներու) Ֆիզիքական դիմագիծը՝ ամուր կազմ, լայն ու լեցուն գիծեր, ուղիղ եւ նուրբ քիթ, մազ ու մօրուք ածիլուած, ասոնք ուշագրաւ նմանութիւն ունին այն տիպին, որուն բաւականաչափ կարելի է հանդիպիլ վերին Թուրքեստանի ժողովուրդներուն մէջ » : Իր « յայտնագործութիւնը » հաւաստիացընելու նպատակով Մեշէն վկայութեան կը կանչէ ուրիշ Ֆրանսացի մը՝ Ստեֆան Ռոնար : Այս վերջինը կը գրէ . « Այդ լեզուն (այսինքն սումերերէնը) յատկանշող շատ գիծեր նկատելի են դեռ արդի թրքերէն լեզուին մէջ հազարաւոր տարիներ ետք. մօտաւորապէս երկու հարիւր բառեր կը հաստատեն անոնց սկզբնական ծագումը» : Այնուհետեւ Մեշէն կ'աւելցընէ . «Երկու հազար տարի ետք (Սումերներու Կեդր. Ասիոյ սարահարթերէն իջնելէն ետք), այսինքն Ք. Ա. 3000ական թուականներուն, եկած էին հիթիթները, որոնք հանդիսացան առաջին Թուրքերը եւ Անատոլիի մէջ հողը մշակողները » :

Արդ, այս բոլորէն կը ծագին հետեւեալ հարցերը .

1) ճի՞շդ է, որ Սումերները Քրիստոսի ծնունդէն հինգ հազար տարի առաջ իջած են Կեդր. Ասիոյ սարահարթերէն :

2) Իրապէ՞ս Սումերները կը պատկանին Ուրալօ – Ալթայական ցեղին :

3) Իսկապէ՞ս Սումերներէն 2000 տարի ետք՝ Ք. Ա. 3000ական թուականներուն նոյն կեդրոնական Ասիոյ սարահարթերէն եկած են հիթիթները՝ հանդիսանալով Անատոլիի «առաջին Թուրքերը » , « Հողը մշակողները» եւ Խաթթուշաղ մայրաքաղաքին հիմնադիրները :

4) ճի՞շդ է, որ «նախաթուրքեր» են հայկական լեռնաշխարհի ամէնէն հին ցեղային միութիւններն ու հասարակութիւնները :

Հիմնուելով ոչ միայն զարգացած արեւելագիտութեան եւ հեթագիտութեան, այլեւ ժամանակակից մարդաբանական, լեզուագիտական եւ հնագիտական տուեալներու վրայ, այս բոլոր հարցերուն պատասխանը միայն բացասական կրնայ ըլլալ :

×

Հնագիտական եւ պատմական լուրջ ուսումնասիրութիւնները կը փաստեն, որ Սումերները չեն եկած Կեդր. Ասիոյ սարահարթերէն Ք. Ա. 5000ին : Սումերները Միջագետքի վարի մասին մէջ կը յայտնուին 4 – 3րդ հազարամեակներու միջեւ ինկած ժամանակաշրջանին կամ ամէնէն կանուխը՝ 4րդ հազարամեակներու ըսկիզբները :

Հայկական լեռնաշխարհի նախաբնիկներու պատմութիւնը ուսումնասիրող հեղինակաւոր գիտնական Ճէյմս Պրեսթըդ կը գրէ . « Երբ քարի շրջանէն սառած շրջանին անցնելու ժամանակամիջոցին ջուրերը, կամ Աստուածաշունչի ջուրերը քաշուեցան Միջագետքէն, Քրիստոսի ծնունդէն 4000 տարի առաջ հայկական լեռնաշխարհէն իջնելով Միջագետքի արգաւանդ դաշտերուն մէջ տեղաւորուեցան կլոր գլուխ ալպեան ցեղեր : Այս ժողովուրդը պատմութեան մէջ ծանօթ է Սումերներ անունով » :

« Ժամանակակից մարդաբաններէն ոմանց տեսութեամբ, — կը գրէ ամերիկացի ականաւոր հնագէտ Ռոլանտ Տիքսըն, — Սումերները հայկական բարձրաւանդակի լեռնալանջերէն իջնելով՝ Տիգրիս եւ Եփրատ գետերու հովիտին մէջ հաստատուեցան եւ ստեղծեցին մեծ քաղաքակրթութիւն մը» :

Փրոֆ. Վ. Աւդիեւ կը գրէ . «Միջագետքի մէջ Ք. Ա. 4րդ հազարամեակին ծնունդ առած են նախնական ,նահապետական տնային ստրկութեան վրայ հիմնուած հնագոյն դասակարգային պետութիւնները » :

Սակայն, եթէ Սումերները 4րդ հազարամեակի սկիզբներուն իջած են Միջագետքի արգաւանդ դաշտերը, ասկէ չի հետեւիր, որ անոնք անմիջապէս հաստատուած են Միջագետքի այն ծայրագոյն հարաւը, որ Սումեր (Շումեր) անունով ծանօթ է : Հաստատուելու այդ հոլովոյթը տեղի ունեցած է հետզհետէ :

Միջագետքի հարաւը, Սումեր երկրին մէջ, մարդիկ սկսած են բնակութիւն հաստատել միայն նոր քարի շրջանին. ասիկա կը փաստուի անգլիացի հնագէտներու Հարաւային Միջագետքի մէջ կատարած պեղումներով : Հնագէտները պարզած են, որ այն ժամանակ, երբ Միջագետքի դաշտավայրը (յատկապէս անոր հարաւային մասերը) դեռ ծածկուած էր ծովով, հայկական լեռնաշխարհը մարդաբնակ էր. մարդկութիւնը հոսկէ իջաւ Միջագետքի դաշտավայրը, տարածուելով հետզհետէ ցամքող երկրամասին վրայ : Յայտնի է, որ Պարսից ծոցը հին ժամանակներուն կ'երկարէր մինչեւ սուրիական անապատը : Եփրատ գետը այդ շրջանին Պարսից ծոցը կը թափէր այսօրուան Հիթ քաղաքին մօտերը, իսկ Տիգրիսը ունէր իր առանձին գետաբերանը մօտաւորապէս Մուսուլի շրջանին մէջ : Կը նշանակէ, որ Բաբելոնը այդ ժամանակ դեռ գոյութիւն չունէր : Ըստ Քոնտընոյի հաշիւներուն Ք. Ա. 3րդ հազարամեակին Պարսից ծոցին ջուրերը դէպի հարաւ նահանջած են 200 քլմ., իսկ Էլոտի կարծիքով, միայն վերջին հինգ հազար տարիներուն ծովը նահանջած է 250 քլմ. : «Ք. Ա. 3000ին Եփրատն ու Տիգրիսը երկու առանձին գետաբերաններով կը թափէին Պարսից ծոցը, չկային Շաթ – էլ – Արաբը եւ սումերական առաջին բնակավայրերը »,— կը վկայէ Քոնտընօ :

Ե. ՏՈԼԲԱԳԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գիտութեան համար վերջնապէս հաստատուած է, թէ Հայերէնը հնդեւրոպական լեզուներէն մէկն է, անկախ ճիւղ մը : Բայց լեզուի 4500 արմատական բառերէն մինչեւ հիմա երեք հարիւր բառ կարելի դարձած է մեկնել եւ բացատրել : Քննուած բառերէն դուրս կը մնայ տոկոս մը, որ բուն հայ բառերն են եւ չեն մեկնուած : Ասոր համար լեզուագիտութեան մէջ երկու տեսակէտ կազմուած է. 1) Աշխատելով, ի վերջոյ, հայ լեզուի այդ տարրերն ալ եւրոպական լեզուի օրէնքներով կարելի է մեկնել : 2) Հայոց լեզուն հնդեւրոպական լեզու է իր կազմով, սակայն ան իր մէջ ունի տարրեր, որոնք Հայաստանի նախկին բնակչութեան լեզուի հետքերն են եւ վրացերէնի մէջ ալ կան : Այն՝ ինչ որ չենք կրնար մեկնել հնդեւրոպականով, կրնանք մեկնել համեմատելով այլ ժողովուրդներու լեզուներուն հետ : Այս տեսակէտը փրոֆ. Մառի տեսակէտն է : Հայաստանի մէջ այժմ այս երկու տեսակէտներն ալ կան :

Բայց Մառ, աւելի ուշ, եկաւ այլ եզրակացութեան մը, որ հնդեւրոպական լեզուներ չկան, լեզուները մէկ են : Հնդեւրոպական ըսուածը կը ներկայացնէ լեզուներու զարգացման որոշ աստիճան մը : Եւ Հայոց լեզուն կը ներկայացնէ կէս ճանապարհը այս զարգացման, այսինքն՝ իր մէջ ունի նախնական տարրերը : Յետոյ զարգանալով՝ հանդիպած է հնդեւրոպական լեզուներու ճամբուն :

Վրացերէնի եւ հայերէնի համեմատութիւնները կարող են արդիւնքներ տալ : Շատ մը լեզուական օրէնքներ նոյնն են : Գուցէ այս է ճանապարհը՝ մեր լեզուի չմեկնուած բառերու հսկայական գանձը մեկնելու եւ պարզելու :

Լեզուագիտութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունեցած է սանսկրիտ լեզուն (հինգ դար Ք. Ա.) եւ յունարէնը : Բայց հիմա գտնուեցաւ հաթերէնը, որ 15 դար Ք. Ա. է :

Մեծ համեմատութեամբ փոխառութիւններ կան մեր լեզուին մէջ եւ այդ փոխառութիւնները յաճախ երկաստիճան եւ եռաստիճան են : Օրինակ, ասորէնէ հին բառեր ու նոր բառեր, եւայլն : Մա

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Սալիհա հանըմ այնքան սքանչելի կերպով ծպտուած է, որ ոչ միայն վախ չունի ոստիկանական հետապնդումներէ, այլ նոյնիսկ տեղական իշխանութեան եւ ոստիկանութեան օժանդակութիւնը կը վայելէ, պատասխանեց Քեազիմ պէյ խնդալով :

— Ճշմարիտը, արտակարգ կարողութիւններու տէր կին մըն է Սալիհա հանըմ, ըսաւ փաշան, այսուհանդերձ շատ տարօրինակ կը գտնեմ ձեր ըսածը :

— Շուտով պիտի համոզուիք որ չափացութիւն չկայ ըսածիս մէջ եւ մենք քեզ անվտանդ շոգենաւէն դուրս հանելու համար յոյսերնիս անոր վրայ դրած ենք...

Նոյն միջոցին խցիկին դուռը բացուեցաւ եւ Սիտոնի հրամանատարը երեւցաւ :

— Լաւ ուրեմն, լսեցի՞ք ամէն բան եւ ի՞նչ որոշում տուիք յանցաւորին մասին, ըսաւ խօսքը հարիւրապետին եւ իր ընկերոջ ուղղելով :

— Պիտի խնդրենք որ ոճրագործը մեզի յանձնուի՝ որպէսզի իրեն արժանի պատիժը տանք, պատասխանեց Քեազիմ պէյ :

— Այդ կարգադրութիւնը գործիս կուգայ, գոչեց նաւապետը, ես Պիղատոսին պէս ձեռքերս կը լուամ եւ ալ չեմ զբաղիր այս խնդրով, միայն թէ ի՞նչպէս մեր բարեկամը դուրս պիտի հանէք շոգենաւէն :

— Այդ մասին դուք բնաւ մի մտատանջուիք, մենք միջոցներ ունինք :

— Ուրեմն շուտով գործադրեցէք ձեր միջոցները, որովհետեւ եթէ տակաւին երկար ատեն շոգենաւին մէջ պահենք փաշան, կրնայ կասկածներու տեղի տալ :

— Ժամ մը եւս շնորհեցէք մեզի, ըսաւ Ք. էֆէնտի, եւ ամէն բան կը կարգադրենք :

Նաւապետը հաւանեցաւ, կրկին յանձնարարելով որ արագօրէն գործեն :

— Ահաւասիկ քեզ շոգենաւէն անվտանդ կերպով դուրս հանելու համար իմ խորհած միջոցս, ըսաւ հարիւրապետը թիկնապահին : Այժմ անմիջապէս իմաց պիտի տանք Սալիհա հանըմին քու ներկայութիւնդ եւ պիտի խնդրենք որ ինք գայ ու քեզ առնէ շոգենաւէն ու հետը ցամաք հանէ :

— Ի՞նչպէս կարելի է այդ բանը, գոչեց փաշան :

— Խնդիրը շատ պարզ է. Սալիհա հանըմ հոս, կառավարութեան հանդէպ ճանչցուած է իբրեւ ամերիկացի միսիոնարուհի, Միսըս Պլաքթոն անունով, իր անցագիրը եւ ամէն ինչ կանոնաւոր է, նոյնիսկ յանձնարարուած է մեր Լոնտոնի դեսպանին կողմէ... Արդ, դուն ալ ածիլուած դէմքովդ կը նմանիս Անգլիացիի կամ Ամերիկացիի մը, այնպէս որ Սալիհա հանըմ կրնայ քեզ իբրեւ իր հայրենակիցներէն մին ներկայացնել քարափի պաշտօնեաներուն եւ առանց կասկածի տեղի տալու քաղաք մտցնել, անկէ ետքը ամէն բան կը դիւրանայ :

— Լաւ ուրեմն շուտով զրկեցէք մեր ընկերուհին, պատասխանեց փաշան, որովհետեւ պէտք չէ որ չարաչար գործածենք նաւապետին ասպնջականութիւնը :

Հարիւրապետը ու Ք. էֆէնտի խսկոյն մեկնեցան :

Հազիւ կէս ժամ անցած էր երբ նաւապետին խուցին դուռը զարնուեցաւ :

— Մտէք, ըսաւ թիկնապահը :

Քառասունեւհինգ տարեկանի մօտ նիհար, երկայնահասակ ու տժգոյն կին մըն էր, աւերեալ ու տառապած դէմքով մը : Թէեւ գեղեցկութեան հետք չէր մնացած իր վրայ, սակայն դիմագիծերը ցոյց կուտային որ երիտասարդութեանը հրապուրիչ եղած էր : Անցեալէն միայն իր աչքերը մնացած էին կենդանի եւ գեղեցիկ ու մանաւանդ ծայրայեղօրէն ուշիմ ու տպաւորիչ : Հակառակ իր քայքայուած արտաքինին՝ այս կինը այնպիսի թաքուն հմայք մը ունէր իր մէջ, որ առաջին տեսքին իսկ խոր համակրութիւն եւ պատկառանք կ'ազդէր, իսկ երբ խօսիլ սկըսէր, այդ համակրանքն ու պատկառանքը կ'ազդէր, անդիմադրելի հրապոյրի մը կը փոխուէր եւ կարծես իր հոգեկան գեղեցկութիւնը կը ցոլանար դէմքին վրայ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար. – 67)

ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ա·

Հելլէն յայտնի թատերագիր, գրագէտ եւ երգիծագիր Նիքոս Ծիփորոս, վերջերս հրատարակեց իր «Խաչակրութիւններ» հատորը՝ (320 էջ) ուր ամփոփած է «Թաիփորոս» մեծ շաբաթաթերթին մէջ զրած յօդուածաշարքը :

Հատորին մէջ Ծիփորոս տասնըւթ անգամ յիշատակած է Հայերու (Արմէնի – տէս) անունը եւ երկու գլուխներ յատկացուցած է (էջ 50 – 55 եւ 78 – 84) մեր Թորոս եւ Գաբրիէլ իշխաններու դժբախտութիւններուն, կէս երգիծական ու կէս լուրջ լեզուով :

Ծիփորոս բացայայտ կերպով կը ձաղկէ խաչակրութիւններու անունով կատարուած արշաւանքները եւ կը մատնանշէ աւազակութիւնները, ոճիրները, թալանները, չարդերը, բռնագրաւումները եւ դաւերը, զորս գործադրեցին խաչակիրները՝ յանուն Սուրբ Նշխարաց եւ Քրիս – տոնեայ ապետութեան :

Նմանապէս կը ձաղկէ կրօնաւորներու դատապարտելի արարքները եւ խաբէութիւնները :

Աւելորդ է այստեղ նշել՝ թէ խաչակիրները կը բաղկանային փրանսացի, իտալացի, անգլիացի, գերմանացի, սպանացի եւ սկանտինաւեան բախտախնդիր «ասպետներէ »։

ԹՈՐՈՍ ԻՇԽԱՆ

Այդ չրջանին (Ք· Ե· 1097) Եդեսիոյ (այսօրուան Ուրֆան) փոքր պետութեան դէմ կը դնուէր ձեռքին մէջ «մի ոմն» Թորոս իշխանի, որ չրջապատուած էր Թուրքերէ , որոնց հետ հազիւ կրնար դըլուխ ելլել :

Խաչակիրներու խումբի մը դլուխը անցած, ասպետ Պալտուին կը քալէր եղե – սիոյ վրայ որ բարեբեր եւ հարուստ քա – ղաք մըն էր :

— Եկողները քրիստոնեայ են· ես ալ քրիստոնեայ եմ, մխասին լաւ պիտի ան – ցընենք, խորհեցաւ Թորոս : Եւ իր պատ – դամաւորները դրկելով Պալտուինի մօտ , աղաչանք ուղարկեց եւ երկուքն ալ համբուրուեցան իբր խաչի եղբայրներ :

Ֆրանսացի աղուէսը չուտով հասկցաւ Թորոսի նպատակը ,— Թուրքերու վախը :

— Եղբայր իմ, ըսաւ Պալտուին, մենք կրնանցնելիք ժամանակ չունինք : Մեր նպատակը՝ անկրօններու ձեռքէն Սուրբ Վայրերը ազատել է· ի բաց առեալ, եթէ ընկերակիցդ եւ դահաժառանգդ ընես դիս : Այնատեն հարցը կը փոխուի :

Ուրիշ ելք չկար Հայուն համար , որ ընդունեց առաջարկը : Դաչինք կնքուե – ցաւ, չեփորներ աւետեցին բարի լուրը եւ պալատին մէջ սարքուեցաւ իշխանա – վայել խնջոյք մը : Հայ եւ լատին կրօնա – ւորներ ոսկեդրուագ հանդերձանքով ներ – կայ եղան արարողութեան :

Թորոս եւ ասպետը հաղորդուեցան : Թորոս մնաց չափիկով մը, դոր յետոյ փոխանցեց Պալտուինի՝ իբր խորհրդանը – շան իշխանութեան միութեան :

Սակայն, Պալտուին խորամանկ մարդ էր եւ կը դաւէր Թորոսի դէմ :

Սուրիացիները մէկ կողմէ եւ Թորոսի չհանդուրժող խումբ մը Հայեր՝ միւս կողմէ, կը նեղէին իշխանը :

Տաւրոս լերան դաղաթին, ուրիշ Հայ մը, ոխերիմ թշնամին էր Թորոսի եւ տէ – րը՝ անառիկ բերդի մը : Ունէր դեղեցիկ աղջիկ մը, իշխանուհի Արտան :

Պալտուին դայն կնութեան առաւ եւ ա – նոր միջոցով մօտեցաւ աներհօրը :

Այս վերջինը մտաւ Եդեսիա եւ դաղտ – նօրէն ապստամբութիւն յառաջացուց Թորոսի դէմ :

— Ի՞նչ պէտք ունիք ծերացած եւ ան – կարող Թորոսին, ըսաւ աներհայրը : Մենք ունինք փառապանծ Պալտուինը : Ան պէտք է բլլայ մեր դեկավարը :

Թորոս մտահոդուած էր այս խլրտում – ներէն բայց, Պալտուին կը հանդարտեցը – նէր դայն ըսելով ·

— Հոդ մի ըներ, եղբայր իմ ի Քրիս – տոս, ես հոս եմ :

Աղուէսասիրտ Պալտուինը ուրիշ դաղտ – նի նպատակ մըն ալ ունէր : Տիրանալ իշ – խան Թորոսի դանձին եւ դանձատան Թա – քստոցին :

Առաու մըն ալ, ապստամբները հաւաք – ուեցան իշխան Թորոսի պալատին առջեւ եւ սկսան պոռչտուքներու :

Թորոս վախցաւ ու դողաց : Պալտուին երեւցաւ եւ ըսաւ Թորոսի ·

— Մի վախնար, եղբայր իմ, ես պիտի փրկեմ քեզ :

Եւ ամբոխին դիմելով հարցուց·

— Ի՞նչ կ'ուղէք , խայտառակներ :

— Քեզ կ'ուղենք :

— Լաւ, բայց Թորոսին դէմ ի՞նչ ու – նիք :

— Պիտի կախենք զայն :

— Չէ՞ք ամչնար անպիտաններ, որ կ'ուղէք կախաղան հանել ձեր հայրը, ձեր իշխանը :

— Թորոսը չենք ուղեր, կը պոռային ապստամբները, որ վարձկաններ ու թըշ – ուառականներ էին :

— Լաւ, լաւ, մի ուղէք : բայց մի ըս – պաննէք զայն : Ես պիտի բարեխօսեմ ձեր մասին : Զեղի քիչ մը դրամ կուտայ ու կը կարդադրենք խնդիրը : Բայց ի սէր Աստուծոյ, կախաղանի մասին մի խօսիք :

Թորոսին յարկաբաժինը երթալով պալ – տուին անոր ըսաւ .

— Ձեռքէս եկածը ըրի, բայց դիտցած եղիր որ ապստամ չկայ :

Թորոս սկսաւ դողալ :

— Հիմա ի՞նչ պէտք է ընենք :

— Սիրելի եղբայր, հիմա մէկ միջոց կը տեսնեմ : Կ'ըսեն՝ թէ տարիներով դիրենք կողոպտեր ես : Դրամ տուր անոնց եւ ա – նոնք աչք պիտի դոցեն :

— Տամ տղաս, ըսաւ Թորոս, բայց դիս ապատ պիտի ձդե՞ն :

Պալտուին ծնրադրեց եւ ըսաւ ·

— Կ'երդնում Սուրբ Նշխարաց վրայ եւ իբր վկայ կը կանչեմ հրեշտակապետնե – րը, հրեշտակներ եւ մարդարէները , թէ պիտի ապատիս առանց մաղիդ դպչելու :

Այսքան վկաներով՝ Թորոս համոզուե – ցաւ :

Գանձատան բանալիները բերաւ, Պալ – տուինի հետ թաքստոցը իջաւ եւ ցոյց տը – ուաւ իր հսկայ դանձը :

— Ա՛ռ այս ամէնը եւ կարդադրէ, միայն թէ քիչ մը լինծի պահէ ծերութեան օրե – րուս համար :

— Անհոդ եղիր, Թորոս եղբայր :

Պալտուին դանձին տիրացած էր : Թա – քստոցէն ելլելով ըսաւ՝ամբոխին ·

— Տասնոց մը անդամ չուդեր տալ Թըշ – ուառականը : Ըրէք ինչ որ կ'ուղէք : Ես ձեռքերս կը լուամ : Վաղը պիտի փախչի :

Հրեշտակապետներն ու մարդարէները իրենց հանդիստը չխռովեցին փրկելու համար հայ իշխանը :

Հետեւեալ առաւօտուն կանուխ, հազիւ թէ արիւը քայլ հեռացած էր պալատէն, երբ ապստամբները յարձակեցան իշխան Թորոսին վրայ, անխնայ հարուածեցին , ոտքերը չուանով կապած փողոցները քաշ – կռտեցին եւ դիակը չուներուն ձգեցին :

Խաչակիր ու քրիստոնեայ Պալտուինը, դաւաճանութեամբ դարձաւ Եդեսիոյ իշ – խան :

Ամփոփեց ու թարգմանեց՝

Պ· Մ· Ս·

(Յաջորդով՝ իշխան Գաբրիէլ ու մօրուքը)

մեր նախադասական կազմութեանց եւ դաղափարներու ճշդութեան : Հայ բայե – րու խոնարհումներն ալ ճոխ են եւ կրը – նան արտայայտել ապագայի եւ անցեալի դաղափարներուն բոլոր երանդները : Հայ լեզուն կազմակերպչական մեծ կարողու – թիւն ունի : Ուժ մը, կարծես, բոլոր այ – լատեսակ տարրերը իր աքցանին մէջ ա – ռած՝ կարդի եւ կանոնի դրած է : Ժողո – վուրդի միտքը դարերով այս լեզուի վրայ աշխատած է եւ կուռ կազմակերպած է միօրինակ ձեւով : Սքանչելի են մեր յո – դերը (Ս, Դ, Ն), որոնք թէ ցոյց կու – տան, թէ սեփականութիւն կ'արտայայ – տեն, թէ կ'որոշեն :

Բազմադարեան անցեալ ունենալով եւ բազմապիսի հոդեկան վիճակներ արտա – յայտած ըլլալով՝ հայ լեզուն մշակած է անթիւ հարստութիւն մը ասուիլիններու : Հայոց լեզուն աղնուականի լեզու է, ուս – ոի իրոխտ եւ մեծավայելուչ կերպարանք ունի :

1942

Ն· ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ· ՄԱՄ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԳՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

— Կամաց, քիչ մը կամաց, ծերուկ· չատ չուտ կ'արշաւես, ըսաւ աղջիկը : Ա – հաւասիկ իրողութիւնը, եկեղեցի մտայ· մարդը իր սովորական տեղը նստած էր, յարդանօք բարեւեցի եւ նամակը յանձ – նեցի· կարդաց եւ ըսաւ ինծի·— Ո՞ւր կը բնակիք, որդեակ : — Հետս եկէք, ցոյց – նեմ մեր տունը, ըսի : — Ոչ, տուր ինձ ձեր հասցէն աղջիկս, քանի մը բան պիտի դնեմ· դնելէն եառ կառք մը պիտի առ – նեմ եւեւէդ դալով քեղի հետ միասեղ տուն կը հասնինք : Տուի հասցէն : Երբ տունին ո՛ւր եւ ո՛ր տունը ըլլալը ըսի, զարմացաւ եւ պահ մը դեղեւեցաւ· յետոյ ըսաւ ինձ·— Լաւ, պիտի դամ : Երբ պա – տարադը լմնցաւ, իր աղջկան հետ ժամէն ելլելը եւ կառք մը մտնելը տեսայ : Աղէկ մը հասկցուցի թէ նրբանցքին ներսը, ա – ջակողմեան վերջին դուռն է մեր սեն – եակը :

— Եւ ի՞նչէն պիտես թէ անպատճառ պիտի դայ :

— Հիմա կառքը տեսայ որ փըթիլ պան – քիչ փողոցէն կուդայ· ահա անոր համար վաղելով եկայ հասայ :

— Ի՞նչէն պիտես թէ եկողը այդ կառքն է :

— Է՛հ, դուն ալ··· պիտեմ, որովհետեւ թիւը միտքս պահած էի :

— Քանի՞ է թիւը :

— 440 :

— Լաւ, խելացի աղջիկ մըն ես եղեր :

Աղջիկը համարձակութեամբ հօրը նա – յեցաւ, եւ ոտքը հազած մուճակները ցուցնելով ըսաւ·

— Գուցէ խելացի աղջիկ մըն ես, բայց դիտցած եղիր որ այս մուճակները պիտի չհագնիմ, եւ չեմ ուզեր իսկ անոնց երես – ները տեսնել· նախ՝ առողջութեան, երկ – րորդ մաքրութեան համար : Մարդու ա – մէնէն աւելի չիղերուն դպչող բանն է հագնիլ այնպիսի կօշիկներ ուր ներքան – ները չուր կ'առնեն եւ ճամբան քալելուատեն չըզ, չըզ, չըզ ձայն կը հանեն : Կը նախընտրեմ բոկոտն երթալ :

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ հայրը մեղմ ձայնով մը որ նորատի աղջկան խստու – թեան հակապատկերն էր, բայց եթէ բո – կոտն երթաս, Թոյլ չի տրուիր որ եկե – ղեցիէն ներս մտնես· պէտք է որ աղ – քատները մուճակ ունենան : Աստուծոյ տունը բոկոտն երթալը նեղելի չէ, չա – րունակեց դառնութեամբ :

Յետոյ իր միտքը դրաւող առարկային վրայ մատնելով հարցուց ·

— Ապահո՞վ ես թէ պիտի դայ, իսկա – պէս դիտե՞ս :

— Ետեւս ձդեցի, հիմա կուդայ, ըսաւ աղջիկը :

Մարդը կանդնեցաւ : Դէմքին վրայ տե – սակ մը լուսաւորութիւն կ'երեւար :

— Կը լսե՞ս, կնիկ, պոռաց : Ահա կու – դայ մարդասէրը : Մարէ կրակը :

Կինը չուարած տեղէն չչարժեցաւ :

Մարդը ձեռնածուի մը արագաչարժու – թեամբ բերանը կորուած անօթի մը առաւ, որ բուխերիկին վրայ էր, եւ ջուրը թա – փեց կրակին վրայ :

Յետոյ անդրանիկ աղջկան դառնալով ·

— Դուն ալ սա աթոռին խսիրը հանէ :

Աղջիկը չէր հասկնար թէ ի՛նչ ըսել կ'ուղէր հայրը :

Հայրը անմիջապէս բռնեց աթոռը եւ ոտքով անդամ մը զարնելով խսիրը պատ – ռեց : Ոտքը խսիրին մէջէն միւս կողմը անցաւ :

Մինչդեռ ոտքը խսիրէն դուրս կը քա – շէր, աղջկան ալ կը հարցնէր ·

— Ցո՞ւրտ է դուրսը :

— Սաստիկ ցուրտ է : Ձիւն կուդայ :

Հայրը դէպի կրտսեր աղջիկը դարձաւ որ պատուհանին քով խչտեակին վրան էր, եւ որոտալիր ձայնով մը պոռաց ·

— Շուտ ըրէ, վար իջիր անկողինդ, ծոյլ··· քան մըն ալ դուն չե՞ս կրնար ըն – նել··· ապակի մը կոտրէ, չուտ :

Պատանուհին չուարած մնաց :

— Չլսեցի՞ր ի՛նչ ըսի, կրկնեց հայրը· ըսի քեղ որ ապակի մը կոտրես :

Պատանուհին տեսակ մը ահաբեկ հնա – զանդութեամբ ոտքին ծայրովը ելաւ կայնեցաւ եւ կռւփով ապակիի մը զար – կաւ :

Ապակին խորտակուեցաւ եւ մեծ աղ – մուկով վար իյնկաւ :

— Լաւ, ըսաւ հայրը :

Ծանր եւ խիստ էր այս մարդը :

Արագօրէն անհետակին չորս կողմը աչքէ կ'անցընէր :

Կարծես թէ զօրավար մըն էր որ վեր – ջին պատրաստութիւնները կը կարդադրէ պատերազմը սկսելու միջոցին :

Մայրը որ տակաւին բան մը ըսած չէր, ելաւ եւ հարցուց յամր ու խորին ձայ – նով, կարծես թէ թանձրացեր էին խօս – քերը :

— Սիրելիդ իմ ի՞նչ է դիտաւորու – թիւնդ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար·)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Բազոսեան եւ զաւակները, Տիկին Գոհարիկ Զէննէեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին իրենց մօրաքրոջ՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԻՖԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաղարշակ Տէր – Վար – դանեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Պօմոնի Թաղականութեան, Կ. Խաչին, Ա. Օժանդակ Տիկնանց եւ բոլոր անոնց, որոնք վոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, այցելու – թեամբ, հեռագիրներով, նամականիով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին նո – րող հանգուցեալ ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՏԷՐ–ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի (ծնեալ Պէզազեան) կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գարոյեան իրենց կնքամօր ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻԿ ՏԱՒՈՒԵԱՆի յիշատակին կը նուիրեն հարիւր ֆր. Ս. Մուրատեան վարժարանին եւ քսան ֆր. «Յառաջ»ին :

(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղ. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէները.— Հանդուցեալ Տիրան Օհան – Նէսեանի մահուան քառասունքին առթիւ՝ Յ. Յովհաննէսեան հարիւր եկեղեցին, Տիկ. Հ. Վարդանեան հարիւր դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Վ. Վարդանեան հարիւր դպրոցին : Հանդուցեալ Ն. Կարմիրեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Տէր եւ Տիկին Կ. Փափազեան յիսուն դպրոցին, Մ. Գէորգեան տասը դպրոցին : Այրի Տիկին Ա. Մինասեան իր ամուսնոյն Անդրանիկի մահուան առթիւ 40 եկեղեցիին : Թարաբէն Տէր եւ Տիկին Յ. Հաբէլեան իրենց մօր կրօնիկ Գարասարգիսեանի մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ յիսուն եկեղեցիին : Տիկին Ա. Խաչատուրեան 15 դպրոցին եւ տասը եկեղեցիին : Տէր եւ Տիկին Բաչանեան, Ս. Զրաճեան 10ական եկեղեցիին : Տիկ. Քէչիչեան տասը դպրոցին : Ն. Պուլղուքեան 200 դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ա. Թովմասեան 150 դպրոցին : Տէր եւ Տիկին Գ. Թովմասեան 100 դպրոցին, Գ. Ազըլեան հարիւր դպրոցին, Պարպարեան վաթսուն դպրոցին, Տ. Խաչատուրեան յիսուն դպրոցին, Փ. Տիրան երեսուն դպրոցին, Մարկոսեան քսան դպրոցին :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, այսինքն Փետրուար 23, Մարտ 2, 9, 16 եւ 23ին յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն : Այս օրերուն Հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան Պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, Մարտ 2, ժամը 10·30ին Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ կիլիկիոյ (Մարաշ, Այնթապ, Ատանա, Մերսին, Ուրֆա եւայլն) ճակատամարտին յիսնամեակին առիթով, ի ներկայութեան Հայ եւ Ֆրանսացի նախկին ռազմիկներուն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Նոյն օրը ժամը 13ին ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ «Տիամանթիս» ճաշարանին մէջ, 60 Րիւ Լաֆայէթ : Ճաշադին 28 ֆրանք : Մասնակցիլ ուզողները դիմելու են Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցութեան ,

A. A. C. L. — C.C.P. 10-998-61 Paris

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ Արեւագալի արարողութիւն : Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30 :

ԱՌ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ

տարբեր յայտագրով կը ներկայանայ՝

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ տը Մառնի ընդհ. խորհրդատու

JOSEPH FRANCESCHI

Շաբաթ, Ապրիլ 12, ժամը 20·45ին
Palais des Sports

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԼԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Ակումբին մէջ : Իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորէ է : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբին թէյասեղանը, կիրակի, Մարտ 16ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեանս կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսամարտի 54րդ տարեդարձը նուիրուած Արամ Մանուկեան – ին, Վանի Արամին, մահուան յիսնամեակին, Ապրիլ 27ին, Օթէլ Սպլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած ճաշը Մարտ 23ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՆԱՐԳԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Հեղինակ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻԻՆ
ԻՐ ԵՕԹԱՆԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ
ԸՆԿԵՐԵՐուն կողմէ

(Պէյրութ, 1968)

«...Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք նառեր՝ հրաբխային կրակով արտասանուած, գրական էջեր՝ մեղրահամ լեզուով մը գրուած, բանաստիրական վէպեր՝ զարմանալի հմտութեամբ հիւսուած, պատմական նիւթեր՝ ի խորս պեղուած, լեզուաբանական հարցեր՝ յստակօրէն պարզուած, նոյնիսկ աստուածաբանական գրութիւններ՝ անուրանալի հեղինակութեամբ ներկայացուած... » (Հրատարակիչները) :

— Այս գիրքը, պատրաստ վիճակի մէջ տեսնելէ քանի մը օր ետք, Շաւարշ Նարդունի կը կնքէր իր մահկանացուն :—

Գինը՝ 10 ֆր., առաքման ծախքով՝ 11·20, (հասոյթը կը յատկացուի իր գործերու հրատարակութեան ֆոնտին) :

Ստանալու համար դիմել՝
N. HOVANNESSIAN
13, Rue du Soleil, Paris (20e)
C. C. P. PARIS 7065-15

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ - ԱԼԷՔՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

26, Rue Troyon — SEVRES
Métro Pont de Sèvres

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԷՆ
Կիրակի 2 Մարտ 1969 ժամը 16,30ին

Կը ներկայացուին

Ա - ՃԻԶ ՄԸ ՄՇՈՒՇԻՆ ՄԷՋ
(*կամ Օլիվըր Թուիսթ*)
երեք արար
Հեղինակ՝ ՉԱՐԼԶ ՏԻՔԷՆՍ

Բ - ON DEMANDE UN BANDIT
Չաւեշտ երկու արար
M. REGNIER et F. FERRARY

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ բաղաքի վարչութեան կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 8, ժամը 21ին Hôtel Splendid, Bd. d'Athènes

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆի

կը նուագէ՝ ROBERT GONZALES
եւ իր ծանօթ նուագախումբը

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամուհիներուն :

ՄՈՒՏՔ 20 ՖՐԱՆՔ

Պարահանդէսի ընթացքին ոչ հանգանակութիւնը եւ ոչ ալ աճուրդ :

38-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի Մարտ 2, կէսօրէ յետոյ ժամը 14,30ին
Salle de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի շրջանի Արիւներուն, Արիւնուշներու, Թեւիկներուն եւ Գայլիկներուն կողմէ :
եւ մասնակցութեամբ Փարիզի ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան ի սկաուտական օտար խումբերու

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Սկաուտական ներկայացումներ Արիւներու եւ Արեւնուշներու կողմէ — Հայկական պարեր եւ երգեր — Մարզանիւ — Տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն՝ պարերով եւ ներկայացումներով :

Շրջանին խմբապետները եւ սկաուտները կը ներկայացնեն
«ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ» հայերէն զուարճ մէկ արար :

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐ. — ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Օդափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին

Կիրակի, Մարտ 9, ժամը 17·24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Métro : Concorde et Champs-Elysées)
Orchestre VARTIVANIAN et ses Mamboséros O. R. T. F.
Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
ELECTION MISS CROIX - ROUGE
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Տոմսերու դինն է 10 ֆրանք· ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 – 67 –03 :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 27ին, ժամը 20·30ին, 77 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ :

Կանոնադրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամի դրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 13ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները, որոնք իրենց աղամաղճարնեըը կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Զորեքշաբթի, 5 Մարտ, ժամը 20·45ին Սինեմա լը Շաւիլ, Ավընիւ Ռ. Սալենքր Շաւիլ : *Կը ցուցադրուին՝*
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
(Փաստանկար)
եւ անմահ Տիգրան Զուխաճեանի գլուխգործոցը՝ ԿԱՐԻՆԵ
(Լէպլէպիճի Հօր Հօր աղա) *գունաւոր ֆէյմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայոց ծանօթ սիրուած դերասանուհի Վարդերեսեան :*

Մուտք 5 ֆրանք

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Ռէբեկա Բարսեղեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին Գէորգ Հաճի Դաւիթեանը (Նալլուխան – ցի) որ առաջին ընդհանուր պատերազմէն ետք եգիպտոս կը գտնուէր, յետոյ իրմէն լուր առնուած չէ, կը խնդրուի իր մասին որեւէ լուր ունեցողէն զրել հետեւեալ հասցէին.

Mme Parséghian, 24 Rue Ernest Renan
92 - CHAVILLE (FRANCE)

«Յուսարեր»էն կը խնդրուի արտատպել :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)